Conv. Sopp.
A. 8.28
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

Conv. Soppr.
A. 8. 28

Conv. A. 8. 28.

III

N° 66.

Serenissimo principi domino Roberto Ierusalem et Sicilie Regi frater Iacobus de
Alexandria ordinis minorum professor. Reuerentiam cum eo quod [illegible] sapientie in tali illustri
ingenium [illegible] nobilitas ac [illegible] regalis sollicitudinis [illegible]. Cunctos
[illegible] similia et libros multos [illegible] ut [illegible] permittit cura regiminis [illegible]
[illegible] sapientiam speculationi uacare. Cuius [illegible] excelso reputandam preceptam
[illegible] compilatione ostendens libros naturales methaphysice [illegible] et morales distinctos capitulis [illegible]
[illegible] claritatem [illegible] scientie [illegible] compilationem [illegible] maiestati uestre intitulans
laboris [illegible] utilitate legentium [illegible] Incolumem [illegible] ac
felicem [illegible] excellentiam Rex celorum conseruare dignetur. Incipit liber physicorum per capitula distinctus
ad eruditionem intelligentie compilatus a fratre Iacobo de Alexandria ordinis minorum.

Liber physicorum. Capitulum primum quod sic incipit. Quoniam quidem intelligere et scire contingit circa omnes scientias et cetera.
Declarat quod licet [illegible] naturalis [illegible] fit per causas [illegible] ex nobis notioribus
ad notiora [illegible] que sunt priora [illegible] nobis notiora. Quoniam intelligere et scire al' cognoscere
[illegible] causas et principia [illegible] al' reperitur
[illegible] naturalium [illegible] primo determinandum est de causis atque principiis. Innata autem
[illegible] principia [illegible] innata est uia procedendi ex notioribus
nobis ad [illegible] notiora. Non enim sunt eadem que sunt nobis magis nota [illegible]
notabilia [illegible] nobis magis [illegible] natura [illegible] magis [illegible] [illegible]
[illegible] confusa et distincta [illegible]
[illegible] distinctio [illegible] nota [illegible] ex uniuersalibus ad singularia oportet procedere.
[illegible] natura sit prius. [illegible] notum [illegible] totum [illegible]
notum est [illegible] totum [illegible] plura [illegible] per partes. [illegible]
[illegible] nobis nota diffinitionem
[illegible] significatum confusum [illegible] notificant [illegible] notum prius [illegible] omnes [illegible]
appellant [illegible] et [illegible] feminas [illegible] patres [illegible] determinant [illegible]
[illegible] confusa notitia [illegible] consideratione.

Capitulum 2 quod sic incipit. Necesse autem aut unum esse principium aut plura et cetera. [illegible]
quod sunt de principiis [illegible] ad unum et plura [illegible] mobilitatem et immobilitatem. Necesse est unum esse principium
[illegible] aut plura et si unum aut immobile ut dicit Parmenides et Melissus aut mobile sicut existimant naturales
[illegible] principium [illegible]. Si autem sunt plura principia dubitatur utrum sint finita
uel infinita. Et si finita utrum duo uel tria [illegible] aliquem numerum. Si uero sint infinita utrum sint unius
generis [illegible] ut dicit Democritus [illegible]. [illegible] Empedocles
utrum totum ens sit unum aut plura et finita uel infinita [illegible] principia
[illegible] unum aut multa.

Capitulum 3 quod sic incipit. Ergo quidem si unum et cetera. Declarat quod naturalis non est disputare contra negantes sua
principia [illegible] rationes sophisticas [illegible] naturalem [illegible] ens est unum et immobile
[illegible] pertinet sicut et geometria non habet rationem contra negantes principia geometrie quod pertinet ad simpliciter
[illegible] [illegible] non [illegible] negantem [illegible] principia quod est opinio [illegible].

Conv. A. 8. 28.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE Mss

q totum est et unum et immobile. Si est unum solum est non est principium quia principia augent principiata. ... eo ab ipso. cum principium sit causa principiati. ... Quale ... solucionem eorum contra hanc opinionem q est sit unum et immobile. Similiter est ad disputandum contra quamlibet extraneam opinionem. ... et nulla ...
Verbi gratia: Eraclitus dixit non moveri vel aliter dicitur esse unum hominem ... ad solvendum rationes parmenidis et melissi que sunt sophistice quia peccant in materia cum recipiant falsa. et in forma cum non sillogizent. Magis autem vana est ratio melissi quia non includit dubitacionem. tamen non propter hoc ratio parmenidis est nulla cum aliquid falsum contineat ad quod multa sequuntur. Quod non est inconveniens dato alio quod aliqua ... Nobis autem naturalibus loquentibus supponatur ... quedam naturalia moveri sicut manifestum est ex inductione.
Similiter non ... solvere ... sola ea que ex principiis concludunt ... non ab ea que ... principia destruentia. Verbi gratia: quadraturam circuli ... lineas ... quia procedebat ex principiis
geometrie. et dissolvere non ab illa que erat antifontis ... principia destruebat ...

[illegible]

modo quod hoc album, dicit, ut cum entitas albi non sit vere simpliciter ens quia non accidit alicui non ut sit simpliciter et
et simpliciter non esse. Sequitur quod est ens quod est non fit. Non dico non fit ex aliquo ab eo aliquo ente. Sed dico non fit per no-
bilitatem ullam entis. Igitur quod unum est, dicere quod est non est unum est duplex dicere quomodo album est quod nil significabit per es
si hoc est tantum unum quod si album vere significat per esse. Sed ipsum multa significat. Propter magnitudo hoc etiam sic non
est tantum unum simpliciter. Utique namque quod partium magnitudinis est alia et alia esse quod non contingit si ens est simpliciter unum tantum.

Capitulum 11. quod est maxime. Et dividitur quod necesse est et etiam est. Improbat convenit opinionem Mel-
lissi et Parmenidis de unitate entis. Excludens modum quorundam accidentium in eodem quod adduxit eorum sententiam
alba. quod est simpliciter et quod vere est dividi ipsa enim simpliciter sub alia ratione. Manifestum est igitur si hoc est quod vere est simpliciter
necesse est animal. Si enim non sit vere esse ab alia erit accidentia hominis vel alicui alteri
subiecto quod est ipsum. Sic patet accidens est dicto dicto. Hoc quod contingit eidem in esse et non in esse, ut sedere homini in esse sicut se-
patet. In ipsum in definitione in esse sicut animal accidit sicut in simo definitionem enim nasus est accidit simum. Item
supponit quod quorum est in definitione ratione alicuius aut ex quibus est ipsa diffinitio. Diffinitio non in est in ratione diffiniti alicuius est
sicut in diffinitione patet bipedis non est homo. Sed bipes est in diffinitione hominis. Si igitur ista sic habeat modum hominis accidens
bipes tamquam separabile accidens contingeret hominem non esse bipedem. Si autem accidit et tamquam ipsum necesse est hoc esse in dif-
finitione per bipedem quod est impossibile. Cum hoc sit bipes sit in hominis diffinitione. Si autem dicatur quod aliud et bipes in accidit
aliis quod homini et non est subiectum alia. Sequitur quod hoc sit accidens alicui cum ex eis consistat. Hoc est impossibile quod sic suppositum
fuit quod vere est ens simpliciter nullum est accidens. Propter quod diffinitiones convenit et quibus ipsorum diffiniti dicit de eodem et
diffinitur quod ex hiis est patet. Si igitur unum et idem ens est. Quod diffinitum quod sed esse etiam est ex diffinitis
sic diffinitur per unum indivisibile et simpliciter. Quidam autem utrisque rationibus consenserunt. Quibusdam illi quod dicat quod
esse unum posito quod ens significet substantiam et accidens. Et etiam quod dividi esse indivisibilia quod fecerunt magnitudines
indivisibiles illas ad quas per divisiones stat divisio magnitudinis aliquis. Manifestum est quod autem etiam quod non est verum ens sic
significare quod est et quod non est si ipsum significat unum. Scilicet quod est non est possibile est contradictionem sic esse verum de eodem. Propter quod et ens
convenit significabit quod est et non est. Quod contradictio. Si igitur ens significat unum quod est substantia. Accidens quod non est simpliciter
scilicet ens non erit vere non. Quod non prohibet id quod non est ens sic esse esse. Propter quod Hoc dicit quod non ex sola quod est vere esse de
aliquo separatum de erit unum est in eodem quod sic ratio non est non ens et. Nullus admittat quod ita est non ipsum ad sic
admittat quod quod est accidentis et non separatum alia. Igitur est quod ens et quod ita est non prohibet enim esse multa sic
unum est. Quod quod igitur non sit possibile est esse tantum unum manifestum est.

Capitulum 8. quod sic maxime. Sicut autem phisici dicunt duo modi sunt et cetera. Recitat opiniones loquentium
naturaliter de principiis non maxime Empedoclis et Anaxagore. Ista est enim supponentium motum naturaliter locuti
de. Sicut autem phisici dicunt duo modi sunt. Circa assignationes principii. Quidam enim est principium unum corpus sub quod est facientes
aliquid tamen elementorum excedentem quod terra aut medium densius igne et subtilius aere ex quo per raritatem et densitatem
alia generant. Faciunt igitur multa principia. Et iste sunt contraria scilicet rarum et densum. Que ut reducantur ad excellentiam et defectum
eo quod sit per plus dicitur quod magnum tamquam excellens et parvum tamquam deficiens sunt rarum principia. Et differunt a
Platone quod hic contrarietates posuit ex parte materie principium et unum ex parte forme. Philosophi autem contrarie unam faciunt
materiam, plura autem et contraria formas. Quidam autem segregant contrarietates ex uno in quo omnia dicunt esse ut dicit Anaxi- contraria
mander. Et quicumque dicunt et sunt esse unum et multa. In quo sunt multa sic Empedocles et Anaxagoras quod segregant de eo contraria
mixto. Differunt tamen hii duo. Quia Empedocles certum confusum per segregationem excessionem facit confusum et
sic facit circulationem horum adinvicem. Anaxagoras vero tantum semel facit ex confuso distincta. Et hic Anaxagoras infinitas

partes similes dicit esse principia. Sit Empedocles autem solum quattuor elementa principia dicit. Hic videtur autem Anaxagoras opinari
infinitas partes similes causam esse igitur quod supponit hoc opinionem naturalium esse veram. Quod est quod ex non ente non fit. Propter
hunc enim sic dicunt quod omnia simul preexistunt et sic dicunt alterari et non generationem aliquid tamen opinionem dice-
runt esse congregationem et segregationem. Item propterea contraria invicem fiunt ut album ex nigro et econverso. Igitur erant
utique in alio. Quia propter Si enim omne quod fit ex aliquo aliquid sit enim non possibile fieri ex hiis que non sunt quod in hiis erunt omnia
ex uno non fit. Reliquum vero putabunt quod necesse contingere scilicet quod fit fit ex hiis que preexistunt in eo ex quo fit.
Confusa autem omnia sunt in omnibus eo quod propter parvitatem utique aliquorum existentium nobis insensibilia. Quare ex quolibet fieri. Dicunt
igitur quod ex contrario infinitum quod videntur quod fit ex contrariis. Dicunt autem de vita et appellatum alia ab invicem proveniunt
ex maxime habitudine et disponente in multitudine parvum infinitorum. Id quod sincere non est totum album aut nigrum
aut dulce aut caro aut os. Sed quod plus habet unumquodque hoc videtur esse natura rei hoc. Plus habet mixtura omnium rerum.

Capitulum 9. quod est maxime. Sic igitur in infinitum scilicet quod in infinitum ignotum est et cetera. Improbat opinionem Anaxagore
de infinitate principiorum. Secundo ad hoc quod posuit quod libet esse in quolibet. Tertio ad segregationem quod per sic abiecit.
Capitulum ad hoc quod dicit simile sic fieri ex simili. Sic igitur infinitum scilicet quod infinitum est ignotum. Sed quod infinitum scilicet multitudine
vel certa et secundum magnitudinem est sit quantum quod ignotum. Infinitum autem secundum formam et speciem sit quale ignotum
formale principium igitur infinitas existentibus secundum multitudinem et secundum formam venit ipsum erit cognoscere principiata ex ipsis. Quod tunc arbitramur
cognoscere compositum quando cognoscimus ex quibus et quot sunt. Amplius necesse est et si totum esse indivisibile est aliquid parti in quo erit in sit
totum. Dividi contingit in indivisibile esse secundum quantitatem ut secundum naturam speciei. Si igitur impossibile est de toto. Hoc est animal et plantam
esse indivisibile quantitate secundum magnitudinem aut multitudinem aut parvitatem. Manifestum est quod non aliqua partium contingit indivisibiliter esse cum
totum et partes similes sit quod ad esse indivisibile. Caro et os et partes sunt animal et fructus planta. Ergo
igitur non animal quantum indivisibile. Scilicet non est possibile carnem aut os esse indivisibile quantitate aut in magnitudine aut in minimo. Item
si unum est quod infinitum omnibus convenit non fiunt de novo ex non ente. Sed potius segregantur cum in sit hoc quod proponit
de nosce antepronuntiante. Sic unum est quod quolibet fit ex quolibet per segregationem ut ex carne aqua et aqua ex carne
segregatur. Supponit hic quod omne corpus finitum ablato multotiens ab eo aliquo corpore finito consumitur. Remo-
tam quod per segregationes carne ex aliqua aqua et extrahatur aqua a carne segregatum potius per sui suppositum
deveniet quod nunc in illi segregatione sit minus remanebit quantitas aqua per carne. Cum aqua magnitudo non excedit in ipsum.
omnem quantitatem cum non sit in indivisibile quantitate in magnitudine non in minimo. Sic igitur stabit segregatio carnis ex aqua de unitate
an eandem parva aqua in quo non sit caro non omnino erit in omnibus ut dicit supra suppositionem quod est Anaxagore. Si non vero non stabit
segregatio. Sed semper ex aqua quod enim parva potius segregari carnem sequitur quod in magnitudine finita inerunt infinita
partes que erunt equales in magnitudine et in quolibet inerit quod est impossibile. Amplius si omne corpus per remotionem parvis ab
eo minus necesse est sic et cum hoc diffinita est quantitas carnis vel ossis ut parve carnis tamen in magnitudine quod per dicere
minimum est quod ex minima carne nulli segregabitur corpus erit enim minus minimo. Amplius in corporibus finitis
ex quibus per segregationem sic sit quod qualibet autem corpora carni caro infinita et sic sanguine et cerebrum non erunt separata ab
unum. Sed ab invicem separata. Cum igitur unum quod hoc fit de ab alio et sit infinitum intollerabile est quod de
sit infinito. Neque quod erit segregatio quia non est scientia docere quod quolibet per separationem qualibet cum pervenerit
et accidentia sit in separabile albedo cum igitur colores et habitus separabiles sunt prima albo separatur ab eo erit aliqua
albedo et sanitas non existens eius quod ab eo separata ab eo erit aliqua albedo et sanitas non existens eius
de se. Quod dicatur quod est impossibile etiam hoc in patet quare est unde. Amplius quod in potest tunc velut segregare quod
ex quibus cum sit impossibile tunc scilicet sit quid eo quod ex minima magnitudine non segregatur. Quod est scilicet quid alteri eo quod parum

[illegible] sit alio. Non enim recte accipit anaxagoras generationem ex segregatione similium in se. Contingit enim ab
ille fieri ex similibus sicut quando lutum dividitur in luta. contingit enim eam fieri ex non similibus. sicut quando lateres fiunt ex luto
et domus ex lateribus. et aer ex aqua et econverso. Melius est enim accipere principia pauciora et finita sicut dicit empedocles. [illegible]

Capitulum 10 quod sic incipit. Omnes enim contraria principia faciunt et cetera. Colligit ergo [illegible] ista [illegible] per antiquorum
dictis opinionibus principia esse contraria. Concludit intentum quod est consonum rationi. Omnes enim predicti philosophi faciunt
principia contraria. parmenides enim calidum quod appellat ignem. et frigidum quod nominat terram. dicit esse principia. Quidam autem rarum et
densum. Democritus et plenum quod quidem ens. et inane quod non ens dicit esse principia. Adhuc autem aliam differentiam assignat
in athomis quas principia posuit. ait enim eos differre positione. figura et ordine. que sunt genera contrariorum nam in ista positione
contraria sunt sursum et deorsum. ante et retro. In figura sunt recta. Angulare rectum et circulare. In ordine
prius et posterius. Quod quidem ergo omnes faciunt principia contraria patet. Et hoc rationabiliter. Oportet enim principia non esse ex alterutris
quia uno facto ex alio non esset ex alterutris. Et quod omnia ex ipsis. hoc autem contraria omnia insunt primis quibus ergo sunt
principia oportet. quia prima sunt non possunt esse ex aliis. et est aliud [illegible] primis. oportet quod sunt contraria unum
non est. et sic non sunt ex alterutris. Qualiter autem hoc sit considerandum est ex ratione considerare. Supponendum est ergo
primum quod in rebus non est aptum natum pati agere vel pati quodcumque a quocumque. non fit quodlibet ex quolibet nisi per
accidens sicut fit album ex musico. quia accidit musico albo vel nigro. fit ergo per se contrarium
ex contrario. aut ex non albo non quocumque sed ex nigro vel medio colorum. Et musicum ex
non musico. et oppositum quod potest in musicum. aut ex contrario medio [illegible] et corrumpitur per se
per quod [illegible] album non corrumpitur in musicum. nisi per accidens. sed in non album. non quodcumque. sed in nigrum vel
vel medium ipsorum. Et similiter musicum corrumpitur in non musicum. quod est immusicum. et oppositum aut in medium si aliquod
est medium. Non solum hoc verum in generatione et corruptione simplicium sed et compositorum [illegible] lateat quia opposita dicuntur
in ipsis non sunt nomine eum esse compositum fit ex incompositum et econverso et corrumpitur compositum in incompositum
et oppositum. Differt autem non posse compositione in nomine compositum aut ordine aut compositum eodem et econverso.
[illegible] fit quod ex contrario et opposito. Salvatur in omnibus. Domus autem et statua et quodlibet aliud compositum ex predictis
fit. Deinde est fit ex partibus non compositis. Et dicit sic statua et quodlibet figuratum fit ex non figurato.
Unumquodque autem figuratum aut consistit in quadam ordine aut in compositione. Si ergo hoc verum est quod fiat omne quod
fit ex contrariis et corrumpitur quod corrumpitur in contraria aut in horum media. hec autem sunt ex contrariis ut medii colores
ex albo et nigro. Sequitur quod ea que fiunt principia aut sunt contraria aut ex contrariis. Ut ergo ad hanc nostram devenerunt
plurimi antiquorum ut prius dixi. quod principia sunt contraria. Unde omnes dicunt principia [illegible] absque ratione contraria esse contraria non
assignando rationem. hoc ergo ab ipsa veritate coacti diffinierunt tamen ab invicem in hoc quod alii priora alii posteriora
principia dicunt et alii notiora secundum rationem alii secundum sensum. Secundum sensum quod notiora ponunt principia hii qui dicunt calidum et
frigidum vel humidum et siccum. Sed intellectum autem hii qui parem et imparem vel sicut quidam dicunt concordiam et discordiam
esse causas generationis. hec est ab illis differentia penes notius secundum sensum et secundum rationem. Quod autem aliqui eorum dicunt principia quodam
modo eadem quodam modo diversa diversa quod per diversos eorum quod ponunt principia. Eadem autem secundum analogiam et
proportionalitatem. Cum omnia attribuant eis eundem ordinem dicendo quod aliquid continet autem quod continet dicunt quod
et sursum et deorsum. [illegible] et melius cum hii dicunt notiora secundum rationem. illi secundum sensum esse principia. Unde est secundum
[illegible] singulare autem secundum sensum est notius. quia ratio est universalis. sensus autem particularis magnum et parvum secundum rationem
rarum autem et densum secundum sensum est notius. Dictum est ergo quod principia oportet esse contraria.

Capitulum 11 quod sic incipit. Consequens autem erit dicere utrum duo aut tria et cetera. probat quod
principia autem non sunt unum nec infinita. Et rationabiliter unum esse tria. Consequens dicere utrum principia sint duo aut tria. aut
plura. Unum enim esse non est possibile cum sint contraria que se non compatiuntur in uno. Infinita autem non sunt per duas rationes. Prima quia
cum infinita sint ignota si principia essent infinita ipsa non essent scita. non noscerentur. Secundum quia in quolibet uno genere
est una prima contrarietas sicut in substantia que est genus unum. cum genus sit contraria erunt finita. ergo et principia cum ipsa sint
contraria. Tertio quia melius est facere principia finita. si ex ipsis eque bene possunt fieri principiata sicut ex infinitis.
Empedocles enim in oppositum assignat cum eadem ex finitis principiis sicut anaxagoras ex infinitis. Quarto quia sunt
aliqua contraria sunt priora aliis ita et aliqua principia. Si autem infinitis non est prius sicut non principium. Quinto quia non est contraria sunt principia
cum quedam ipsorum fiant a qualitatibus ut dulce amarum album et nigrum. principia autem semper oportet manere. Cum ergo tales ex
natura quod non potest esse infinitum. Quod ergo non unum nec infinita sit principia manifestum. Quoniam autem finita sunt principia secundum
quandam rationem secundum quam contraria sunt unum esse duo. secundum quam rationem non videtur esse duo sed plura dubitabile est utrum autem
quia densitas apta nata sit facere raritatem vel econverso. Et e contrario dicitur alia contrarietate non est concordia disponit
discordiam et facit aliquid ex ea non econverso. Sed unum supponit quoddam etiam ex quo aliquid fit facere unum et aliquid supponunt
plura cum unum tamen ex quibus disponunt et ordinant naturam entium. Adhuc magis dubitabit aliquis de eo quod si esset non
aliquod natura supposita contrariis substantia est. nullum videmus esse contraria sed sola contraria sunt principia. substantia non erit principium. Sed oportet
aliquid substantia esse principia prius est est substantia non dicitur de alio principio autem quod non dicitur de subiecto quod si de subiecto diceretur esset
principium principii sicut esset dicitur posterius eo. Subiectum est prius eo quod predicato. Amplius dicimus substantia non esse contrariam substantie.
Si ergo sola contraria sunt principia ipsa non erunt substantie et sic substantia erit principiis que non erunt substantie ex non substantiis fieret
substantia et non enim posterius substantia erit prius substantia quod est impossibile. Unde sicut putaverunt priores rationem esse veram quod tria principia
esse contraria et hanc dicentes substantiam non esse contrariam substantie et tamen esse principia necesse est si debet salvari utraque sic esse quod sunt
aliquod tertium. Hec enim faciunt dicentes unam quandam naturam esse principium ut aquam aut ignem aut aerem aut medium
ipsorum. Et hoc medium magis videtur quod sit principium quia extrema ut ignis terra aer et aqua habent annexa contraria propter
quod rationabile subiectum ad quod dividuntur absque contrariis ipsius ponere principium aliquid tamen dicunt aerem esse subiectum. quoniam quod
elementorum habet sensibiles qualitates aliorum elementorum preter aerem. Aer autem aliquid dicit aquam esse tale principium. Et omnes qui principia
quod unum subiectum principium ponentes distinguunt ipsum contrariis ut densitate et raritate vel magis et minus. Et
quod reducunt ad excellentiam et defectum ut prius est dictum. Videtur autem hec esse antiqua oppinio quod hoc tria unum et
unum et superhabundantia et defectus principia esse. Non tamen eodem modo posuerunt ea esse principia quia antiqui priores
duo posuerunt agentia principia et unum patiens. posteriores autem quidam econverso ut platonici
enim duo esse patientia magnum scilicet et parvum. Unum vero agens. Tria ergo dicit esse principia
ex hiis et similibus et consideratibus videbitur aliquis habere rationem. Plura autem non sunt ponenda non sunt cum unum sit
sufficientem ad patiendum et duo ad agendum. Si enim ponantur quatuor principia cum ipsa sint contraria faceret duas
contrarietates. quia utraque oportebit supponere alteram quandam naturam mediam scilicet quia una illarum potest ex alia
generari altera erit otiosa in ratione principii cum ipsa sit principia. Impossibile est plures esse primas et principales
principia. Substantia enim est quoddam genus unum et priores [illegible] genere sunt per prius et posterius cum ergo in uno genere sit una
contrarietas prima atque cetere reducuntur ad eas ad quas omnes reducuntur in unam. Quod ergo neque unum principium neque plura quam duobus
vel tribus planum est quod palam est multum dubium utrum sint duo vel tria.

Capitulum 12 quod sic incipit. Sic ergo nos dicamus primum de omni generatione aggredientes est primum dicere
ut sunt communia. Declaratis [illegible] facientibus. Concludit generalis sit de omni ex speciali etiam concludit quod
in omni factione preter formam et privationem requiritur subiectum et sic tria sunt principia. Sic ergo nos aggredientes omnem

tn ee p[ri]n[cipi]a. dicat p[ro]p[ter] o[mn]i[um] [illegible] fi[er]i [illegible] h[oc] [illegible] nat[ura]l[is] exe[m]pl[u]m [illegible]. [C]um ostendat ad[hu]c [illegible] cu[m]
unu[m] q[uia] [illegible] speculari. [D]icit [illegible] cu[m] ig[no]r[a]tione [illegible] i[n] q[uo] fit [illegible] i[n] r[ati]one [illegible] i[n] q[uo] fit
alt[eru]m. [illegible] fit simpl[ex] ex simpl[ici] ul' [illegible] [illegible] fit musicu[m] [illegible] musicu[m] fit music[us]
h[om]o i[m]music[us] fit music[us] [illegible] fit music[us] [illegible] music[us] fit
music[us] [illegible] [illegible] music[us] fit h[om]o music[us] ul' fit music[us] [D]if
fe[re]ntia [illegible] ex[positio]ne ut [illegible] music[us] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] fit h[om]o ut n[on] music[us] fit music[us] [illegible] fit [illegible] ut ex n[on] musico fit music[us]. [C]u[m]
[illegible] ut [illegible] ut ex h[omi]ne fit music[us] [illegible] music[us] [illegible] fit h[om]o
q[uia] h[om]o fit ul' [illegible] e[st] music[us] [illegible] simpl[ex] ex [illegible] ut [illegible] p[er]ma[n]e[n]s ne
[illegible] ut h[om]o p[er]ma[n]e[n]s q[uan]do fit music[us] [illegible] [illegible] ex [illegible] ig[no]r[a]tione
simpl[ex] n[on] [illegible] manet ut [illegible] ex n[on] musico fit i[m]musicu[m] ul' ex i[m]musico h[om]o music[us] [illegible] n[on]
manet. [C]ollat[illegible] [illegible] [illegible] collig[it] q[uod] [illegible]
[illegible] fit [illegible] [illegible] e[st] unu[m] [illegible] p[er]ma[n]e[n]s [illegible] h[om]o i[m]musico
[illegible] fit music[us] [illegible] h[omi]nis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] music[us] n[on] [illegible] musico ut h[om]o p[er]ma[n]et [illegible] p[er]ma[n]e[n]t[illegible] [illegible] i[m]music[us]
[illegible] p[er]ma[n]e[n]s n[on] [illegible] ut h[om]o i[m]music[us]. [Q]uia [illegible] i[n] p[ro]ducc[i]o[n]ib[us] [illegible] ad [illegible]
[illegible] p[er]ma[n]e[n]tib[us] [illegible] ut ex i[m]musico fit music[us] [illegible] ut i[m]music[us] fit music[us]
[I]n p[er]ma[n]e[n]tib[us] [illegible] mutatio[n]e [illegible] h[om]o ex h[oc] ut ex h[omi]ne fit music[us] [illegible] h[om]o fit h[om]o
ut h[om]o fit music[us]. [illegible] ex h[oc] [illegible] fit statua [illegible]
statua [illegible] p[er]ma[n]e[n]s [illegible] tota [illegible] [illegible] [illegible] q[uia]
[illegible] opposita figura[illegible] fit [illegible] hanc [illegible]
ex [illegible] statua [illegible] figurat[illegible] [illegible] ex[positio]ne [illegible] dicit
[illegible] ut ex [illegible] statua [illegible] ut [illegible] i[n] figuratu[m] fit [illegible] [illegible] ex i[m]musico
fit music[us] [illegible] music[us] fit music[us] [illegible] ex h[omi]ne i[m]musico fit [illegible] i[m]music[us] fit mu[sicus] musi[cus]
[illegible] fiunt [illegible] ut [illegible] ut acc[i]d[e]ntalia [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] fit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] fiunt [illegible] ut [illegible] statua [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fit [illegible] [illegible]
[illegible] fit [illegible] [illegible] ut [illegible] fit music[us]
[illegible] [illegible] ut i[m]music[us] fit music[us] [A]ppello [illegible] opp[ositu]m music[us] i[m]musi[cus]
[illegible]
[illegible]

[C]apit[ulum] xiij. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] fuit [illegible] n[on] [illegible] acti[illegible] q[uia] p[er] se [illegible] q[uo]d [illegible] p[ri]n[cipi]a cu[m] e[tia]m
fiant ex [illegible] et forma [illegible] h[om]o music[us] [illegible] ex h[omi]ne [illegible] et musica [illegible] for[ma] [illegible]
h[oc] q[uia] r[ati]one h[omin]is musica fiunt [illegible] e[tia]m ex m[ateri]a et for[ma] p[er] se. [E]st a[utem] [illegible] seu m[ateri]a [illegible]
unu[m] [illegible] a[utem] i[n] [illegible] p[ro]duc[tio]ne [illegible] r[ati]one duo [illegible] ut h[om]o [illegible] r[ati]one [illegible]
i[n] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] p[er] se [illegible] n[on] [illegible] acti[illegible] fit [illegible]
fit p[ri]n[cipiu]m [illegible] ex p[ro]duc[ti]one [illegible] fit [illegible] for[ma] p[ri]n[cipiu]m e[st] p[er] acci[dens]. [illegible] p[er] se [illegible] fuit [illegible] for[ma]
[illegible] rei [illegible] et musica aut [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
p[ri]n[cipi]a ee duo [illegible] ut [illegible] p[ro]duc[illegible] et for[ma] ei [illegible] ee p[ri]n[cipi]a uelut musica[m]
cu[m] musica aut [illegible] aut [illegible] [illegible] aut [illegible] n[on] [illegible] q[uia] talia n[on] [illegible]
apta [illegible] [illegible]. [S]i [illegible] dicat[ur] q[uod] [illegible] n[on] [illegible] p[ri]n[cipi]a q[uia] talia n[on] [illegible] [illegible]. [S]olu[tio]
h[oc] [illegible] p[er] h[oc] q[uod] [illegible] n[on] e[st] [illegible] for[ma] ul' p[ri]uat[io] [illegible] [illegible] [illegible] sola [illegible] p[ri]n[cipi]a sunt
[illegible] duo n[on] [illegible] duo [illegible] [illegible] aliq[ui]d [illegible] e[st] [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible]
ut h[om]o et p[ri]uat[io] [illegible] i[m]musica [illegible] alt[eru]m et alt[eru]m ee [illegible] et i[n] figuratu[m]. [Q]uot q[uo]d [illegible] p[ri]n[cipi]a [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] tot sit [illegible] duob[us] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] e[st] [illegible] p[ri]uat[io] [illegible]
[illegible] n[on] e[st] p[ri]n[cipiu]m p[er] se et [illegible]. [C]u[m] facie[n]du[m] mutatio[n]e[m] p[er] [illegible] et [illegible]. [S]ubiectu[m] [illegible] „altru[m] [illegible] suf[ficiat]
n[on] [illegible] m[ateri]a [illegible] [illegible] duob[us] [illegible] e[st] p[er] analogia[m] ad for[mam] sic e[st] i[n] artificialib[us] [illegible] [illegible]
eo se h[abe]t ad statua[m] et lignu[m] ad [illegible] [illegible] nat[ura]lib[us] [illegible] [illegible] [illegible] for[ma] [illegible] [illegible] for[m]e [illegible]
accipiat for[mam] sic [illegible] se h[abe]t ad for[mam] [illegible] e[st] [illegible] [illegible] et entitas rei. [U]nu[m] [illegible] p[ri]n[cipiu]m e[st] for[ma] n[on] sic
unu[m] [illegible] [illegible] [illegible] et p[er] se ens h[oc] ad ut dicat [illegible] [illegible] huic a[utem] [illegible] est
p[ri]uat[io] [illegible] quo dicat[ur] duo et quo [illegible] [illegible] e[st]. [illegible] quo[d] i[n] p[re]cedentib[us] [illegible] e[st] q[uod] p[ri]n[cipi]a [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] et ee [illegible] [illegible] i[n] e[st] [illegible] e[st] [illegible] et quo se h[abe]t p[ri]n[cipi]a [illegible]
q[uia] alt[eru]m [illegible] e[st] p[ri]n[cipiu]m p[er] se et [illegible] p[er] acci[dens]. [illegible] e[st] [illegible] q[uo]d e[st] [illegible] seu m[ateri]a [illegible] forma aut m[ateri]a [illegible]
[illegible] [illegible] n[on] [illegible] e[st] [illegible] [illegible] q[uo]d [illegible] [illegible] p[ri]n[cipi]a et quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[C]apit[ulum] xiiij. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] singl[illegible] sit solut[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p[ri]n[cipium]
p[ri]ncip[ii]s. [S]olu[it] [illegible] oppiniones remouent[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et ipse. hanc igitur ... appetat ... et sic abstulerunt generationem et corruptionem [illegible]

... actionis et passione ... mirabile videtur ...

[illegible]

Capitulum xv. qui sic incipit. Tangentes ... Declarat quomodo differt a passione ...

... Tangentes autem ... [illegible]

... appetit ... Corrumpi autem et fit ... [illegible]

... non est ... corrumpi.

H

Diximus que ...

[illegible]

Capitulum ... qui sic incipit ... Declarat ... [illegible]

... Hec autem ... [illegible] ... suum unum ...

pla[n]ta[n]tur et talia dicu[n]tur esse simul et non corpora alia vero ab his dicu[n]tur esse preter naturam. habent enim principium huius rei in quo
unumquodque eorum principium est principium motus non ipsi [illegible] mixto secundum se ipsa. alia vero que disponunt sibi et conveniunt
in similitudine unde quod motum non dicitur per non simplicia unumquodque habet in se ipsis principium motus quietis et motus. Natura autem
non nisi dicitur forma sicut que est ipsorum eorundem. sic nec que est secundum artem dicitur ars et artificialis sed que est per non dicitur natura et naturale
et sic non primo sed hic dicitur secundum artem quod tantum est in potentia artificiale ut lectus eo quod non prius habet formam
lectuli non adhuc est secundum artem. sic in naturalibus etiam in potentia tantum ut potest esse caro et os non dicimus non quod non prius habet
adhuc propriam naturam prius quam accipiat formam et speciem a qua sunt ea que diffinientes dicimus quid est caro aut os
caro in quantum et os in potentia non est natura nisi non dicitur. Quare alio modo natura erit forma et species sicut quibus principium motus in ista |habitum
forma est natura quod sit in separabili [illegible] quia actu non separetur tamen forma est separabilis ratione a causa. quod autem est ex his
scilicet materia et forma non est natura sed aut ut homo. Et forma magis natura est quam materia. quia sic per unumquodque magis dicitur tale
quando est actu quam quando est potentia. per formam autem per actum quod est actu in natura. Amplius quod est natura in quantum producit
assimilatur producto et eius. Si autem est forma [illegible] fit ex homine homo quod assimilatur in forma non autem fit lectus
ex ligno quia forma lectuli non est natura. Secundum ars artificio vero dicit autem quod figura non est natura lectuli sed potius lignum
quod si germinet non fit ex eo lectulus sed lignum. Quare figura est ars. forma in quantum assimilant producta producto
est natura ut forma hominis. Fit enim ex homine homo. Amplius per formam generatio dicitur via in naturam magis forma est natura dicitur
enim natura ipsa generatio que est via in naturam non autem sicut medicatio est via in sanitatem non in medicinam quia necesse est
a medicina non esse viam in medicinam cum fit per ipsam sed in sanitatem que est terminus. Non sic autem generatio se
habet ad formam et materiam quia non est ab ea tamquam a principio sed est via ad ipsam que terminus ad terminum quia quod nascitur per generationem
venit ex quodam in quoddam per quod nascitur [illegible] quod per generationem nascitur procedit non a quo est. Sed a quo est in
quod et tale est forma quare ipsa est natura. Quoniam forma et natura [illegible] privatio forma et privatio per privationem habet reduci ad
formam. Utrum autem esse generationis [illegible] privatio sit contrarium forme posterius considerandum.

Capitulum 2 quod sic incipit
Quoniam autem determinatum est quot modis natura dicitur et est ostendere utrum physicus et mathematicus quia licet esse eadem sit eorum
consideratio tamen physicus considerat ea que sunt in materia mathematicus autem eadem considerat preter rationem materie. Quoniam
determinatum est quot modis natura dicitur posterius considerandum quo differt mathematicus a physico cum eorum considerationes esse eadem
videantur. Et est physici etiam habere planitiem et soliditatem longitudinem et puncta de quibus mathematicus intendit.
Amplius astrologia est aut altera physice vel pars ipsius. Si enim physici est scire quid sol et luna et astra considerant in astrologia. quia sit sol
et luna et stelle. Si enim physici est scire quod sol et luna et astra. inconveniens est ipsum non considerare accidentia
que per se insunt ipsis cum eadem sciencia consideret substantiam et per se accidentia. Et naturales videntur tractare de figura solis
et lune et utrum terra et mundus sit concavus vel [illegible] non. Ostendit quod est mathematici. Dicendo est igitur quod de hiis
negociatur mathematicus sed non in quantum unumquodque eorum est terminus corporis physici accidentia et quare sit talibus corporibus specialia
sed non in quantum accidunt vel existunt in eis. Unde et abstrahunt ratione eorum a ratione corporis physici abstracta enim
a motu sunt non quantum per rem sed secundum rationem et nichil realiter differt ratio talium considerata abstracta in ipsis aut ipsa
ut in talibus materiis consistit. Unde non fit abstractio [illegible] mendacium cum non per rem sed secundum rationem considerata abstrahit.
Latet autem hic modus abstrahendi ponentes ydeas separatas. quia ipsi abstrahunt naturalia realiter
a sensibilibus que minus sunt abstracta mathematicis et sic magis abstrahibile magis abstrahit. Fiet autem
manifestum quod dico in differentia physici et mathematici. Si quis temptaverit assignare diffiniciones horum et accidentium eorum quibus
considerantur. Impar et par. rectum et curvum. similiter linea et figura preter materiam considerantur diffiniuntur.

moti quia in
sine. caro autem et os et homo et alia huiusmodi physici cum motu et materia sicut simitas que est curvitas in materia naso. curvum sicut
curvum quod non est in materia. Demonstrant autem hoc propinquiora scientiarum quam magis sunt physici quam mathematici ut perspectiva
musica et astrologia. Et eis quodam modo quodammodo se habent cum geometria. quia hec intendit de linea physica non in quantum
physica perspectiva vero lineam mathematicam considerat non in quantum mathematica sed in quantum physica. sed ingenium est universalius
Capitulum 3 quod sic incipit. Quoniam autem natura dicitur dupliciter scilicet forma et materia et est premisso quod non dicitur tantum de materia quam de forma
propterea quod ad physicum pertinet consideratio de utraque. Quoniam autem natura dicitur tantum de forma quam de materia. sicut de simo considerat
utrumque quia de forma in materia. sic in omnibus physicis considerationem esse utriusque scilicet non formam sine materia nec preter materiam est considerandum
Dubitatio autem cum materia et forma sunt due nature de quo ipsarum est physici aut de quodam quod est ex utrisque.
et si de eo quod ex utrisque. Sed si de eo quod est ex utrisque dubitatur utrum eiusdem physici aut diversarum
sit utrarumque cognoscere. Ad quod respondens dicit quod videtur consideratio physici ipsius esse materie et esse principaliter in materia
ex parte. Empedocles et Democritus formam et quod quid erat tetigerunt. Sed cum veteres antiqui a eidem physici esse
utriusque cognoscere. Si enim ars imitatur naturam eiusdem autem artis est cognoscere formam et materiam usque ad id quod requirit forma
ipsius ut medici sanitatem et humores in quibus est sanitas similiter hedificatoris formam domus et materiam videlicet
lateres et ligna apta sunt ad formam et in aliis similiter artificialibus. utriusque et physici erit utrumque cognoscere naturas
Et eiusdem scientie est cognoscere finem quod est et cuius sunt alia et ea que sunt propter finem. Natura autem forma est propter quod est materia et est cuius sunt gratia
fit in materia. quia sic per physicum necesse est alius finis motus continuus existente est ultimum eorum et est cuius fit motus sicut sit a
plenitudo eorum. Unde derisorium est quod poeta in deceptione sui apposuit. Dicens hunc finem et cuius facta est.
quando non omne ultimum vult esse finis sed optimum [illegible] materia est in artibus. Natura alique artes disponunt materiam [illegible] nulla
reducendo formam. alie operose et subtiliter aliquam formam inducendo. Sed cum hoc non est finis ipsius quodque sit ultimum sed
potius artificiator utitur finem nostri quamvis existit tamquam propter nos facta. quia quodammodo finis finis omnium
dicitur. non dicitur sic sicut in phisica determinatum est. unde ut recte et hoc est forma rei et extra ipsam. quo finis aliorum sit.
Et artificialibus materiam fit propter formam pluraliter ergo et due artes sunt que cognoscunt materiam et principiant et [illegible]
usualis quod usui rei facte et factiva architectonica. Ipsa non factiva quam preparat architectonica est principalis usualis |seu
et que materia est gubernatoria. Sed differt autem hec architectonica operacionem que est factiva quia usualis
physica est in cognitione formam alia est factiva materie gubernator est qui regit navem principaliter cognoscat quam sit species
themonis et instruat eum hec ars factiva navis quales species et formam themonis faciat. Illa autem
scilicet factiva cognoscit ex quo ligno et quibus aliis instrumentis erit bonus themo. In his igitur quia sunt per artem nos
facimus materiam propter opus et nunc propter formam ad opus requisitam. Sed in physicis materia est propter formam. Amplius materia est de |al. hec et licet
numero eorum que sunt ad aliquid. nam est alia ad formam quam preexistit quod determinata forma sit et in determinata. Scilicet aliquam facere est |materia ad formam
relativa considerationem a quam usque ad quod sit physici considerare de forma quod est ideo quod est reliquum de est quoniam quod
propter ad finem suum quod ut essentia in esse sensibilibus magnitudinibus. Sic ad est medietas numeri et huiusmodi est
considerant per ut habent ordinem ad finem intentum. Scilicet et physici considerat formam ut agnoscit finem in [illegible] ab
eo. Unde et ex hoc [illegible] considerat formam quam separate accidit, tamen sunt in materia. ut est sol quia concurrit ad generationem
formam naturalis que est hominis. homo enim generat hominem et sol. Quomodo vero autem se habeat hec forma separabilis agnoscere et
contemplari et quid sit prime philosophie est considerare.
Capitulum 4 quod sic incipit. Determinatis autem his determinandum est de causis et est. Omne per quod nunc quot sunt causarum.
Scilicet quia omne genus et ipse est ad unum est causarum. quoniam genus unam causam in suo genere contendit esse eam
aliam et esse. quia eadem per se est causa. quoniam contradicunt eas ad quod. Determinatis autem predictis determinandum est |vel reduc

quod quaerit scire esse. Ita hoc negotium est gratia sciendi. Non opinamur autem scire antequam accipiamus propter quid circa unumquodque, quod est accipere primam causam. Ideo et nobis faciendum est hoc circa generationem et corruptionem et omnem physicam mutationem, quatenus scientes principia ipsorum possimus reducere unumquodque quaesitorum in causam. Uno quidem modo dicitur causa ex quo fit aliquid cum insit, id est res facta, aliquando ... sic est causa statuae aes et argentum fialae, et genera horum, ut aes et argentum metallum ... et fialae. Alio modo causa est forma quae dicitur species et exemplar, et haec est ratio quod quid erat esse ..., et genera ipsius causa est, ut diapason dupla est causa, et universaliter numerus, quae est genus duorum ... et partes diffinitionis sunt causa diffinitionis. Tertio dicitur causa principium permutationis, ut consilians consiliati, et pater filii, et omnino faciens facti et permutans permutati. Quarto est sicut finis, quod est gratia cuius, sicut sanitas est causa ambulationis ... quod ambulat dicimus ut sanetur, et sic opinantes assignare causam. Quaecumque autem media moventur ... propter finem, sicut attenuatio, purgatio, instrumenta et potentiae, sunt gratia finis ... differunt ... [illegible] ... Causae igitur sunt tot. Contingit autem multas causas eiusdem esse ... sicut statuae per se causa est ars statuifica et aes ... Sunt autem quaedam ... ad invicem causae ... ut exercitium causa efficiens est bonae dispositionis ... [illegible] ... Omnes ... reducuntur ... [illegible] ... Illae autem causae ... [illegible] ... Modi autem causarum ... [illegible] ...

Quaeritur ... in capitulo ... Modi quidem causarum numero quidem sunt multi ... declarat ... effectus ... Modi praedicti causarum sunt multi ... Causae ... propinquiores et remotiores, ut ignis est causa ... medicus ... artifex ... causa ... remotior ... Amplius autem sunt causae per se et per accidens ... statuae ... Polycletus ... musicus ... causa ... statuificus ... albedo autem ... Omnes autem causae per se et per accidens ... in actu ut aedificator in potentia causa est aedificandi domum in potentia, actu autem ... in actu. Similiter effectus causarum dicuntur tot modis ... ut effectus prior et posterior ... propinquior et remotior, ut ... statuae ... statua posterior ... et eodem modo in accidentibus ... effectus ... per se ... per accidens. Similiter quaedam est effectus in actu

|| causa aedificandi domum

reducitur [margin]

aedificator [margin]

quod in potentia. Amplius aliae causae dicuntur simplices, ut quando una sola causa assignatur effectui, sicut fit causa per se sive per accidens; aliae dicuntur complexae, ut quando aliquis effectus simul assignatur causae per se et per accidens, ut Polycletus statuificus dicitur causa statuae. Sed tamen quilibet horum sex modorum, scilicet propinquius et remotius, per se et per accidens, ... in potentia, vel ... in ... huiusmodi acceptionem. Quia causa singularis actu ... simul est cum suo effectu ... et non est quando effectus non est vel non fit, ut hic medicans actu simul est cum hoc sanato ... aedificans cum aedificato ... non ... est semper ... simul causa ... effectus ... corruptus corrumpitur. Oportet autem ... quaerere ... summam quae est ... ut homo aedificat quia est aedificator ... per aedificationem ... causa ... Amplius autem assignari possunt generales effectus in generali, ut statuae statuificus, alii singulares singularibus, ut huius statuae hic statuificus, et eodem modo ... in potentia effectuum in potentia et ... in actu effectuum in actu. Quot igitur et quo modo sint causae sufficiat sic determinasse.

Quaeritur ... in capitulo: Dicitur autem fortuna et casus causarum ... esse ... de fortuna et casu ... opinionem dicentium non esse fortunam ... et motum caelestium ... ex fortuna ... opinionem dicentium fortunam esse ... Dicitur autem fortuna et casus ... causarum ... multa ... dicuntur esse et fieri propter fortunam et casum. Considerandum igitur est ... quo reducuntur ad causas praedictas ... differunt inter se. Quidam enim dubitant utrum sit aut non sit fortuna et casus, dicentes nihil fieri a fortuna, sed omnium esse aliquam determinatam causam ... et eorum quae nos dicimus fieri a fortuna et casu, ut venientem in forum reperire quem volebat ... causa ... opinatur se inventurum ... non fortuna nec casus ... Similiter in aliis quae a fortuna dicuntur fieri ... accipere aliquam causam determinatam et non fortunam. Confirmatur autem opinio sua ex hoc: quoniam si fortuna aliquid esset ... dubitationem ... nullus antiquorum sapientium tractatus de generatione et corruptione ... determinavit de fortuna ... nihil generabilium fieri a ... multa fiunt et fiant a fortuna ... ignorantes esse ... reducentes unumquodque ipsorum in aliquam determinatam causam ... fuit sic dicere antiqua opinio destruens fortunam et casum ... omnes convenerunt ... quae eorum ... fuit alia quaedam ... esse a fortuna ... erat ... memoriam ... opinantes fortunam non esse causam determinatam ... sic et amicitia ... ignis ... aut ... dicentes ... putantes causam esse ... non absolute ... Sicut Empedocles dixit ... aerem ... semper ... congregari ... sic ... accidit ... mundi ... esse fortunam ... causam ... motum caeli ... qui sua regularitate distinxit et statuit totum ordinem universi. Et mirum hoc est dignum admiratione ... animalia et plantas ... non esse nec fieri a fortuna ... aut ab intellectu aut ab aliqua determinata causa ... plantae ... non fit ... ex determinato, ut ex tali semine oliva, ex tali ... homo. Caelum autem et superiora ... manifesta ... nobis esse divinitoria ... dicunt fieri a casu ... ipsorum esse aliquam talem causam quale animalium et plantarum. Igitur si haec ita se habent, dignum est ... ad investigandum. Quod non aliis omissis ... solum non est ... dicens quod ... in caelo non fieri a casu ... inferioribus autem quae non dicunt

facta [margin]

8

sit accidens, mixta sunt contingentia. dicunt tamen in caelo sunt causam, in inferioribus autem non. unde multo differunt ab eis esse sunt.

Sunt etiam aliqui quibus videtur fortuna quidem esse causa tamen immanifesta intellectui humano tamquam quoddam divinum et mirabile existens. Videndum est igitur quid sit fortuna et casus, et utrum sit idem aut differens, et quomodo reducuntur in aliquod dictorum praedictorum.

Quaestio ix. quae sic incipit. Primo quidem igitur quoniam videmus etc. In investigans quid sit fortuna et casus. Manifestat quod sunt in his quae fiunt propter finem cum talia fiunt quando a proposito agentis. Quid sit fortuna et casus. Primo ostendendo est quod sicut videmus quaedam fiunt semper eodem modo, quaedam frequenter, quaedam ut in pluribus fiunt. Et neutrius horum est a fortuna, cum ipsa sit causa tamen illius quod non semper et quod neque ut frequenter. Sed quia et aliqua fiunt praeter duos modos praedictos, etiam ea dicunt sunt a fortuna. propter quod ad est fortuna et casus. Talia enim dicimus sunt a fortuna et quae ab ipsa fiunt talia dicimus esse. Quod cognoscit autem quid et in quibus est fortuna et casus. attendendum est quod eorum quae fiunt quaedam fiunt propter finem, quaedam vero non. Et eorum quae propter finem quaedam fiunt a proposito, quaedam vero non. alio quidem nec quae ab intellectu et quae non agunt fiunt propter finem, quaedam sunt quae eorum quae fiunt ex necessitate et sic frequenter quaedam fiunt propter finem ut ea quae agunt ab intellectu et quae accidentaliter modo nec cum fiat accidens per accidens dicimus esse vel fieri a fortuna. sicut enim quoddam ens est per se quoddam per accidens sic potest esse causa per se et per accidens. ut domificativa causa per se est domificativa et haec finita et determinata per accidens. quando autem domificator est albus vel musicus et haec est infinita. quia infinita unum accidunt. Sic igitur dicendum est cum in his quae fiunt propter finem aliquid fit accidens per accidens, hoc dicimus accidens et fortuna.

Primo autem dicta possunt declarari. Hoc tamen nec fit maxime quando nec aliter sit in his quae sunt propter finem. verbi gratia quis venit ad villam causa accipiendi argentum contingit ipsum recipere et pecuniam propter quam accipiendam venisset utique si scivisset locum ea esse. sed tamen nescivit et sic non venit propter hanc reportandam sed accidit eum sic venientem eam recipere et reportare. Hoc autem neque sicut frequenter neque ex necessitate facere veniendo ad villam. Tamen hoc finis quod est reportatio non est causae. sed a proposito et ab intellectu fortuna enim ipse est in his quae a proposito fiunt quando aliquid evenit praeter propositum nam si proponens hunc finem quandoque hoc aut frequenter consequeretur hoc non esset a fortuna. Concludit itaque quod diffinitive fortuna est causa per accidens in his quae fiunt propter finem a proposito. unde esse idem est intellectus et fortuna. quia propositum non est sine intellectu.

Quaestio x. quae sic incipit. Infinitas quidem igitur causas necesse est esse etc. Concludit ex dictis quod fortuna est causa indeterminata et immanifesta ut dixit ultima opinio et quod aliquid magis nihil est causa ut dixit prima opinio. et quod est causa praeter rationem ut dixit propter ea. ad ultimum quod bona et mala fortuna dicitur. Infinitas causas necesse est esse a quibus sit quod est a fortuna. cum hoc sit secundum actionem et infinita unum accidere possunt. unde videtur fortuna esse indeterminata et sic et homini immanifesta. Videtur etiam dubitandum quod nihil sit a fortuna. sed non ad fiat ab ea per actionem per se tamen et simpliciter non fit ab ipsa per se quaedam sic. Sicut domificator est causa domus per actionem autem tibicen. Et quod qui veniat ad locum ad quem reportat pecuniam est causa non veniens in finem per se esse causa huiusmodi. nam venire potuit causa videndi vel persequendi hostem vel fugiendo vel causa videndi amicum. Et dicit fortunam esse extra rationem est. cum ratio sit eorum quae sunt semper et quae sunt frequenter. extra quae est fortuna. Cum igitur in infinitae sunt causae ex quibus pervenire sunt non quaedam esse a fortuna. unde et ipsa est infinita. tamen magis dubitabit aliquis quaedam contingit sunt causae fortunae et quae non. Contrarius enim causa fortuita aliquid est vel etiam. sed tamen de pilato non est fortuita causa quod tamen videtur contingens quod per actionem

et alii sunt primiores effectus quae pervenerunt ex eis et sic magis et minus. aliquid evenit a fortuna. Fortuna autem dicitur bona cum bonum aliquid evenit. prava vero cum pravum. Et eu fortunium et infortunium cum evenit magnum bonum vel magnum malum. unde contristis secundum magis malum sicut ipsum evadit dicitur

infortunatus et causa est quando contingere. Si autem propinquus sit quis magno bono et non consequitur ipsum dicitur infortunatus et est hoc quando distinguit intellectus. nam deinde utriusque dicere sic est idem. quia parum distat ab aliqua utrumque ipsum praesens videtur. Amplius autem infortunium incertum est sicut et fortuna. cum non sit neque in his quae sunt semper neque sicut frequenter. Sunt igitur fortuna et casus in contingentibus sunt secundum accidens neque ut semper neque ut frequenter.

Quaestio xi. quae sic incipit. Differunt autem quoniam casus in amplius est etc. Assignans differentiam inter fortunam et casum. ostendit fortunam esse solum in agentibus a proposito causam in omnibus agentibus propter finem. Differt fortuna a casu. quoniam hic est in plus. quoniam omne quod est fortuna est et a casu. sed non omne quod est a casu est et a fortuna. hoc enim et ab hoc est ad solum in illis quibus in est contingere et omnino actio praedicta. unde necesse est circa fortunam esse circa actorum praedictam. Cuius signum est. quia bona fortuna videtur esse idem felicitati vel ei propinqua. felicitas autem est quaedam actio praedicta in illis sicut bene dico quando. quia non est omnino praxis. sed eupraxia id est bona operatio. Quaecumque non contingit agere a proposito neque a fortuna aliquid facere contingit. et ideo propter quod nullum inanimatum neque infans neque bestia facit aliquid a fortuna. sicut neque facit a proposito. neque in his est infortunium nisi secundum similitudinem. sicut dicit Protarchus esse fortunatos lapides ex quibus fiunt altaria cum honorentur et collaterales eorum calcentur. Talibus enim in est passio a fortuna cum agens a proposito aliquid fortunato agit circa ipsos. aliter autem non. Casus autem est in aliis animalibus. quoniam in animalibus propositum est et in rebus inanimatis. Equus enim veniens sine sessore dominum salvat et est a casu. quia non venit causa salutis. et tripodes cadens parata ad sessionem casus sic cecidit cum non cecidit causa sedendi. Et manifestum est quod quando in his quae simpliciter fiunt propter finem aliquid accidit ad propter quod non fiunt. hoc dicimus sunt a casu a fortuna. ideo si hoc accidat in agentibus a proposito. Signum autem quod casus sit in agentibus propter finem est quod dicimus vanum esse frustra. quando enim sit propter quod aliquid fit non evenit. dicitur fieri vanum et frustra. ut si ambulavit causa depositionis cibi in stomaco non fiat depositio frustra deambulasse dicitur et ambulatio vanum. tamquam hoc fiat frustra quod aptum natum esse alterius causa cum non includit ipsum est causa et aptum natum. quia si aliquis propter hoc propter. nam si aliquis dicat se frustra balneatum balneatum. quia ex hoc non defecit sol. derisibile est. quia balneatio enim non ordinatur ad hoc. sic igitur quod sit frustra dicitur vanum et automaton. ut si lapis cadat et percutiens aliquem non percutiat ab eo quod automaton est cecidit id est casuale et frustra. frustra quidem quia ex hoc non pervenit finis in intentione. Casus autem casus separatur a fortuna in his quae fiunt secundum quod evenit ex natura non dicitur sunt a fortuna sed a casu et a per se frustra et huiusmodi evenit causa est ex ratione. nam vero intuentibus manifestum est igitur quid casus et fortuna et quomodo differunt.

Quaestio xii. quae sic incipit. Sed modorum causarum in quibus est unde principium motus etc. Ostendit quod fortuna et casus reducuntur ad genus causae efficientis. cum reducantur ad hoc et intellectus. quia sunt causae per accidens per quas sunt quae non sunt causae per se secundum quatuor sufficientiam praedictam causarum ex hoc quod propter ipsas reducuntur ad omnem propter quod. Sed fortuna et casus reducuntur ad causam unde principium motus. quia utrumque ipsorum semper est causa aut ab eorum quae sunt per naturam aut eorum quae ab intellectu. tamen multitudo ipsorum indeterminata est. quia fiunt accidens per actionem concurrente cum praedictis quae est indeterminata. Et quoniam nihil eorum quae sunt per accidens prius est eo quod est per se. manifestum est. quod non causa per accidens aliqua est causa fortuna quam casus. prius est natura et intellectus quaedam sunt causae per se propositiones in quibus sunt fortuna et casus in illis enim. Et si casus posset esse causa maxime causa caeli necesse est in illis et illi prius esse causas ipsius et in hoc dicit de causa et misto et toti universo. Quod autem causae sint et finite et tot numero quot diximus ex hoc manifestum est. quia responsio quae potest fieri ad propter quid comprehendit tot et non plures. ipsum propter quid autem reducitur in quod quid est sicut in mathematicis in quibus ultima resolutio quaestionis propter quid stat ad aliam diffinitionem quae dicit fortunam et reducitur in primum movens. ut propter quid certaverunt. quia furati sunt. aut in finem ut propter quod bellant. ut dominentur aut in materiam ut propter quod corrupti

quia compositum ex eis. ¶ Quae ergo et quot sunt causae. Patet etc.

Quaestio xii quae sic incipit: Quoniam autem causae [illegible] de omnibus est physici cognoscere etc. Ostendit primo quod non considerat [illegible] causas et quod ipsis demonstrat ad ingenerabilia quae multotiens [illegible] et efficiens convenit [illegible] tamen quod efficiens naturale movens motum [illegible] quia physicus causam infert effectum vel semper vel frequenter effectus autem semper infert causam. ¶ Quoniam autem [illegible] considerabit [illegible] demonstrabit reducens [illegible] propter quid [illegible] efficiens et finem. ¶ Tres vero harum causarum multotiens incidunt in unum [illegible] autem movens in eo quod est idem in specie ut homo generans hominem genito. ¶ Naturalis autem sic considerat causas moventes quia ad eius considerationem pertinent solum ea quae movent mota quae enim movent cum sint mota non pertinent ad considerationem eius nec habent in se ipsis principium motus. Movent enim sunt tamen immobilia [illegible] generatio entium sunt causae quae possunt esse considerationis [illegible] speculationis esse in motu [illegible] esse motus [illegible] esse motus [illegible]. ¶ Quoniam autem causa [illegible] quod propter quid [illegible] de ipso reducitur ad materiam et ad formam. Ergo primo movens de genere [illegible] et generabili [illegible] considerat nulla causa accidens [illegible] prius quod fit [illegible] forma. Post quod est quod forma primo agentis et de eo quod est [illegible] introducta est forma patiens et omnis propter quod finem.

¶ Principium autem movens sic dicitur est sicut in omni [illegible] generatur [illegible] quod motus aliquid aut non [illegible] non habens in se ipso principium motus [illegible] est [illegible] quod sic motus quod potius est immobile et omnino principium. ¶ Forma autem quae est [illegible] est causa agens agit ergo [illegible] causa non sit propter finem. ¶ Et potius [illegible] reddere causam propter quod [illegible] effectus sequitur ex hac causa vel ex necessitate vel sic frequenter [illegible] in naturalibus enim effectus necessario infert causam causa sit [illegible] sic ex permissis conclusio. Hic autem effectus infert causam necessario. In naturalibus est forma [illegible] rei quae posita necesse est ut sit materia et finis [illegible] agens et haec forma est propter quod [illegible] dignum esse non [illegible] dignum semper [illegible] aliud [illegible] rei nulla causa esse dignum est quod est [illegible].

Quaestio xiii quae sic incipit: Dicendum autem quod ergo [illegible] est quod non [illegible] supponit quod natura sit propter finem et quod necesse aliquid [illegible] est [illegible] per illa esse ex necessitate [illegible] quod natura agit propter finem. Dicendum est primo quod non est causa agens propter finem [illegible] quod necessitas reperitur in naturalibus. ¶ In hac non causa scilicet necessariam inducunt [illegible] effectus [illegible] dicentes omnia ex necessitate esse et sic non ex virtute alicuius agentis [illegible] quia apta sunt nata esse talia ut hoc calidum quod aptum natum est esse tale et sic de aliis. Et namque si alii assignent [illegible] aliam causam ut [illegible] concordiam et discordiam [illegible] intellectum simul autem tales causas [illegible] in se ipsis [illegible] non fuerunt posse ac tales effectus. ¶ Et [illegible] dubitare [illegible] non agunt propter finem [illegible] nulla [illegible] si non propter finem [illegible] propter melius sed ex necessitate [illegible] sicut pluit [illegible] non propter hunc finem scilicet ut augmentetur frumentum sed ex necessitate [illegible] quia aquam sursum ductam necesse est infrigidari et congelatam [illegible] deorsum propter gravitatem [illegible] sic [illegible] est quod augeat frumentum sic [illegible] est quod tunc [illegible] in area cum non [illegible] pluat ut [illegible] in partibus eodem modo in partibus in animalibus [illegible] ut dentes anteriores [illegible] acutos ex necessitate [illegible] aptos ad dividendum, molares vero latos utiles ad [illegible] cibum, non quod non propter hoc tales eos fecit sed contingenter [illegible] evenit. Similiter est de aliis partibus in quibus [illegible]. ¶ [illegible] autem partes [illegible] sic si essent facta propter finem talia entia [illegible] sunt et salvata eo quod apte consistere sunt. Quaecumque vero non habent tales apte [illegible] perdita sunt et pereunt [illegible] bovigenas [illegible] in [illegible] erant boves et [illegible] homines quia non omnia [illegible] erant apta ad usum hominis vel bovis [illegible] fuisse destructa [illegible] esse [illegible] ergo [illegible] et si [illegible]

et similiter est propter quod dubitatur de [illegible] non agere propter finem. ¶ [illegible] propter est ista [illegible] quia omnia naturalia fiunt aut semper aut sic frequenter [illegible] autem eorum quae fiunt a fortuna et casu est semper vel frequenter. Unde naturalia fiunt aut semper aut sic frequenter [illegible] autem [illegible] quae fiunt a fortuna et casu [illegible] non pluit multotiens in hieme a fortuna vel casu sed forte si [illegible] quae tamen non est [illegible] non pluit multotiens in hieme a fortuna vel casu [illegible] sic [illegible] in hieme [illegible] est. Si igitur naturalia videntur esse vel a casu vel propter finem non est [illegible] esse a casu. Relinquitur quod sint propter finem [illegible] affirmant quod talia sunt [illegible] est [illegible] in his quae sunt et fiunt [illegible] propter [illegible]. ¶ In pluribus [illegible] finis aliquis est propter ipsum agitur quia eorum quae sunt ad finem [illegible] sit ordinatum ad ipsum [illegible] quod sic agitur sic aptum natum est agi et sic aptum natum est sic [illegible] agitur non impediatur. Si ergo quod est [illegible] agitur propter finem aptum natum est agi propter ipsum ut si domus fieret [illegible] sic utique fieret propter finem sicut nunc fit ab arte. Et si ea quae fiunt [illegible] fierent ab arte [illegible] sic [illegible] quae apta nata sunt [illegible] alterum quod est ad finem propter ipsum finem. ¶ Omnino autem ars [illegible] perficit quae non per se [illegible] non potest [illegible] imitatur et [illegible] se habent ad invicem [illegible] naturalibus et artificialibus [illegible] et ea quae sunt ad finem quare manifestum est quod si ea quae sunt ab arte sunt propter finem et ea quae sunt [illegible]. ¶ [illegible] autem est natura agere propter finem in aliis animalibus quae nec arte nec studio nec deliberatione agunt ut araneae et formicae in quorum actionibus [illegible] est ordo ad finem quod videtur [illegible] intellectu aut [illegible] alia virtute collativa operentur [illegible] procedenti ad considerationem vegetabilium in plantis apparent quaedam expedientia fieri propter finem ut folia propter cooperimentum fructus. Et si naturalia agunt propter finem ut hirundo nidum propter fetum, aranea telam propter praedam, plantae folia propter fructum et radices deorsum [illegible] nutrimentum [illegible] manifestum est quod causa finalis est in his quae sunt et fiunt a natura. ¶ Et [illegible] natura [illegible] de materia et forma [illegible] sic propter finem sunt [illegible] propter formam.

Quaestio xiiii quae sic incipit: Peccatum autem fit et in his quae sunt secundum artem etc. Ostendit tamen autem [illegible] quod natura agere propter finem non obstante quod aliquando in eis accidat impedimentum et peccatum quod deviat a fine non obstante et quod non agunt deliberando. ¶ Peccatum autem accidit in his quae fiunt ab arte sicut grammaticus [illegible] scribit non recte et medicus non recte sumit potionem [illegible] eo in [illegible] non. Si ergo in arte sunt quaedam in quibus quod recte fit agitur propter finem [illegible] peccatur [illegible] in his agitur propter finem sed fallitur. Similiter in physicis monstra sunt peccata illius quod agitur propter finem [illegible] in [illegible] fiunt in his quae Empedocles posuit fuisse bovigena in talibus [illegible] accidit impedimentum propter quod non potuerunt venire ad aliquem terminum et finem debitum corruptio principii [illegible] sic et nunc accidit in his quae fiunt ex semine quando hoc corrumpitur. ¶ Et [illegible] potest impedimentum tale in physicis accidere quia in animalibus quae fiunt ex semine necesse est [illegible] semen ex [illegible] non fit statim animal sed prius est molle [illegible] recipere alterationes diversas ex quibus debita formatio impediretur. ¶ Amplius in plantis est ad ordinatum ad finem sed minus distinctum quam in animalibus unde sic [illegible] potuerunt contingere monstra ut bovigena et [illegible] corrupto principio ex quo ita in arboribus potuerunt accidere [illegible] monstra [illegible]. ¶ Nec solum in formatione eorum quae fiunt ex semine potest accidere peccatum [illegible] in ipsis seminibus quae fiunt [illegible] potest esse impedimentum et aliquod accidere contingere. ¶ Omnino autem destruunt naturam et ea quae [illegible] ille qui dicit ipsam non agere propter finem. Quaecumque enim sunt a natura sic fiunt quod continue mota [illegible] principio intrinseco accedunt ad aliquem finem in tamen quod unumquodque non fit ab uno [illegible] principio sed deviatum [illegible] quae quidem semper tendunt ad eundem finem nisi aliquid impediat. ¶ Finis itaque et quod est propter finem fiunt aliquando a fortuna sicut [illegible] sic aliquando dicimus

hic extraneus a fortuna uenit huc et aliquando recedit intrauit balneum tamquam si propter hoc
uenisset cum tamen non uenit propter hoc sed accidit ipsum balneatum esse et sic a fortuna quod est casu pacientis.
Si autem semper uel frequenter fiat aut frequenter iam non est pacientis neque a fortuna. In naturalibus enim semper sic fit
quod sic requirit finis nisi impediatur. Inconueniens autem est opinari naturam non agere propter finem quia in ea non est
principium mouens ex deliberatione cum ars non deliberet in multis. Si enim uirtus factiua nauis esset
in ligno tamquam principium naturale ita sine deliberatione natura faceret nauim sicut nunc fit ab arte. Si igitur ars
est propter finem et natura. Et hoc maxime est in eo qui medicat se ipsum quod exemplum arte tamquam aptum est agit [illegible]
propter propriam sanitatem et assimilatur nature propter principium motus. Sic igitur patet naturam agere propter finem.

Capitulum xv. quod sic incipit. Quod autem ex necessitate utrum ex suppositione et cetera. Declarat quomodo in physicis necessitas est
ex suppositione finis et hic imponit necessitatem hiis que sunt ad finem sicut principium actionis. Quoniam autem necessarium
est duplex uno modo simpliciter ut quod est ex natura et causa intrinseca. Alio modo ex alterius suppositione dubitatur
utrum in physicis necessitas existat simpliciter aut ex suppositione. Quidam enim opinantur quod in rebus
generabilibus necessitas simpliciter sit ex materia quemadmodum si quis dicat murum uel domum sic disponi ex
necessitate materie propter quod grauia deorsum inferius ordinantur et collocantur lapides uero esse supra propter leuitatem.
ligna autem supra eminentius quia leuissima sunt. Et licet domus non fiat sine hiis tamen non est propter hec tamquam
propter necessitatem causam sed tamquam materiam sine qua non potest esse. Sed de necessitate talis est propter finem que est protegere
animalia et pluuias. Et eodem modo in omnibus que sunt propter finem quia sunt perhibita necessitas est ex fine.
Quemadmodum enim talia non fiunt sine materia debita non tamen sunt propter eam ymmo sic propter materiam sed potius sunt propter finem
ut serra est ferrea et dentata propter opus serrandi quod opus impossibile est fieri nisi sit ferrea et ideo necesse est
ferream esse si debet esse serra et opus ipsius. Ex suppositione igitur est necessarium in physicis non quod necessitas in
ponatur finem sed ex fine imponitur materie cum finis sit ratio causandi in quo est necessitas materie. Est autem necessarium
in scientiis demonstratiuis et in hiis que fiunt per naturam aliquo modo similiter. In illis enim necessitas finis est ex suppositione
ponere premissarum ut si angulus exterior trianguli equalis duobus intrinsecis necesse est triangulum
habere tres angulos equales duobus rectis. In hiis enim principia sunt necessaria et finis esse et non est conclusio potest enim non
uera esse ex falsis. Tamen finis non est premisse non sunt ut si tres anguli non equales duobus rectis non angulus
exterior equalis duobus intrinsecis. In hiis autem que sunt propter finem est econtrario quia finis tenet rationem principii. Nam
si finis est uel erit et ea que sunt ad finem necesse erunt aut sunt. Si uero non sunt ea que ad finem nec finis
est sicut si non est conclusio non sunt premisse. Finis enim est principium non actionis sed rationis
finis enim ita est ratio agendi quod non est actionis. Si igitur est futura domus que est finis domificationis necesse est materiam
esse que est propter domum scilicet lapides et lateres non quod domus sit propter hec non sicut ex materia quemadmodum non fit futura domus propter
tamen erit sine illis et ideo cum hec non sint non erit domus sicut non erit serra si non sit ferrum non premisse si non sit conclusio. Cum
est igitur esse ex necessitate est in naturalibus ita tamen quod hic imponitur materie et motibus suis dispositionibus ipsius ex fine. Utraque enim sunt
utiles esse principium tamen finis cum hic sit causa materie et non econtrario. Finis autem et quod est causa est principium sumptum a diffinitione et ratione
rei. Sicut enim in artificialibus finis acceptus in eorum diffinitione est causa imponens necessitatem materie. Verbi gratia si domus est
talis que cooperiat de necessitate oportet materiam sic disponi et si sanitas est talis habitudo oportet ex necessitate humores sic
disponi in corpore et in physicis si finis talis est et ea que sunt ad finem talia erunt. Forsitan autem in physicis necessarium accipitur
ex hiis que sunt in diffinitione ut si quis diffiniat opus serrandi dicens quoniam est talis diuisio necesse est si hoc opus esse debet
ex serra ipsam habere tales dentes hos autem esse non possunt nisi ferrum sit et sic oportet eam esse ferream. Unde in diffinitione
sunt etiam nullam sunt quedam partes ut materia.

Quoniam autem natura est principium motus et mutationis et cetera. Huius libri tertii capitulum primum ostendit necessitatem determinandi
de motu et continentibus ipsum adiungens questiones dicens necessarias ad inuestigationem diffinitionem motus.
Quoniam autem natura est principium motus et mutationis sicut autem a physicis est dictum non oportet ignorare quid est
motus quia necesse est ipso ignorato ignorari naturam. Determinantibus autem de motu temptandum est aggredi de conti-
nentibus ipsum. Quorum primum est continuum quoniam motus est de numero continuorum. Quorum in infinitum quod apparet primum in continuo
eo quod ponitur in eius diffinitione est eius diuisibile in infinitum. Quidam autem sine loco et uacuo et tempore impossibile est esse motum
propter hoc igitur et quia hec communia sunt quedam omnibus rebus illis in quibus omnibus est uniuersaliter intendimus consideratione disputantes de unoquoque
illorum incipiendo a motu quia consideratio de propriis posterior est ea que de communibus. Primum igitur considerandum est motum ad
quam inuestigationem sciendum est quod aliud est in actu completo aliud tantum in potentia. Et eorum que sunt in actu aliud est sub-
stantia aliud quale uel aliud potest ex eis de quorum numero est aliud ad aliquid. Et una species est secundum superhabundantiam et defectum sicut dup-
lum et subduplum. Alia secundum actiuum et passiuum et omnino motiuum et mobile nam motiuum est motiuum mobilis et mobile
a motiuo est mobile. Non est autem motus preter res cum omne quod mutatur aut secundum substantiam aut secundum quantitatem
aut secundum qualitatem aut secundum locum mutetur. Ex quibus non est accipere unum commune quod non sit ad predictorum quare non motus
erit extra predicta cum nec sit extra ipsa. Unumquodque tamen illorum dupliciter dicitur sicut enim aliud dicitur per modum forme et aliud per
modum priuationis. Quantitatis uero aliud perfectum aliud diminutum. Qualitatis aliud album aliud nigrum. Et secundum loci mutationem
aliud sursum aliud deorsum. Quare igitur in quibus horum possunt reperiri duo termini secundum quos saluatur mutatio et sic
tot species motus quot entis predictorum quatuor generum.

Capitulum secundum quod sic incipit. Diuiso autem secundum unumquodque genus et cetera. Concludit primo quod motus diffinitione est
actus in potentia secundo declarat primum scilicet quod est actus entis in potentia tertio quod secundum quod in potentia quarto confirmat utrumque.
Diuiso autem secundum unumquodque genus esse actu uel potentia et motus non potest esse eorum que sunt actu perfecto quia adhuc tenditur
nec eorum que sunt in potentia simpliciter quia a talibus incipit relinquitur quod motus est actus entis in potentia secundum quod in potentia. Verbi gratia alteratio
est actus alterabilis in quantum est alterabile siue potentia alterati. Augmentum est actus augmentabilis in quantum augmentabile quod
oppositum est actus diminuibilis in quantum diminuibile non est enim nomen augmento et diminutioni sicut alteratio
est omni alterationi. Generatio et corruptio est actus generabilis et corruptibilis et loci mutatio actus mutabilis secundum locum. Quod autem
hoc est edificatio similiter est doctrinatio cum actu docet doctrinabile et medicatio cum actu medetur me-
dicabile et ita de aliis. Quoniam autem eadem sunt in potentia et in actu non quidem simul et secundum idem sed potius diuersis et respectu
similiter motiuum et mobile et motiuum potentia quod omne mouens physice mobile est. Cum sit mouetur in quantum est actu quod mouetur
in quantum est potentia. Ex quo ratione dubitatur utrum quod omne mouens moueatur de hoc tamen in octauo. Quod est quod omne mouens
de ipsum de potentia ad actum. Dico autem motum esse actum entis in potentia in quantum potentia quia non est entis actu in quantum est
in actu. Sic motus ad statuam non est in ere in quantum est actu es sed in quantum est potentia statua. Non enim idem est secundum rationem esse
secundum quod in actu ut motus eris ad statuam esset actus eius in quantum est actu es. Non est in quantum idem esse eris et esse potentia
esset simpliciter esse in actu et in potentia. Cum idem subiectum quod actu sanum est sic potentia infirmum idem esset sanari et infir-
mari. Idem est subiectum ut potest humiditas uel sanguis est sanabile potentia et actu infirmum. Quoniam igitur non est

nec est actu tale, et potentia quando sic non nec est color et visibile cum motus non possit esse entis in actu, neque in actu relinquitur quod sit actus entis possibilis in quantum possibile. ¶ Quod autem motus sit actus huius et tunc moveatur ... qui in est ei talis actus ... sic patet. Contingit enim unumquodque aliquando operari et aliquando non, quando enim edificabile est ... non est sub opere et tunc non est ei motus, sed quando est actus eius in quantum edificabile tunc est motus, quod edificatio autem non talis actus est motus quod edificatio aut ... autem id quod est edificabile relinquitur quod edificatio esse actum et cum ipsa sit motus necesse est motum esse quendam actum et quod dictum est de motu edificationis intelligendum est de aliis motibus.

¶ Quaestio ... quae sic incipit: Quod autem bene dictum sit manifestum est ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

qđ n̄ opetit p se ro fili ul' ī fīto. quemēs ē negotiātē de n̄ ostēdat. si ē ā n̄ ē ī fītū/ si ē q̄o
ē. Dicē aūt q̄ ls sic sit ppa ostēsto de ipō ē. q' ōes q̄ uīr rōabilr tetigisse r̄lez phiam
fecīt mītoē de ī fīto. ⁊ oēs posuīt ipm taq̄ q̄oaz p̄n coz q̄ sūt. s; differūt. alij nāq; ut pytha
gorici ⁊ plō/ dīt ī fītū eē. n̄ sic acnīs alie n̄. s; p se ⁊ sic sbāz. ⁊ isti īt' se differūt p
q' pictā dīt ipm eē n̄ abstractū. s; ī sēsiblib;. ⁊ ā eē ex celū. plō ā n̄ ponit ex celū. q' nec
coꝛ ullū ī ponit. n; ydeas cū dicat nūq̄ eē. ponit ēī ī fītū eē tā ī sēsiblib; q̄ in ydeis. Differt
q' pythā dīt nūz parē eē ī fītū/ eo q' ꝯphēsū ⁊ cōclusū sbi ī pari adhibz hyz q̄ sūt ī fīm ē fig
ē. q' circūpōītis gnomonib; eē unū ⁊ ex ipm. q̄n h sit p nūz parē. s; fit ā spēs fig. q̄n
ūo p ī parē s; fit eadē. Si n̄. uni addat p'mus nūs par. s. binari. fit fig' tāgli. si adhuc
addat s' par. s. q̄nari. fiūt. vij. q̄ n̄ sūt eādē fige spē cū tnario. ⁊ s; addito p ordinē
parē nūz. mutabr spēs fig. q̄ n̄ accidit p nūz ī parē. Si n̄. uni addant tā q̄ sūt p' nūs
ī par. reddit. ē. cui ē fig' q̄dra. ⁊ si huic addant. v. q̄ sūt s' ī par. fiūt nouē q̄ sūt eādem
fige. ⁊ sic p ordinē addito nūz ī parē reddit fig' eādē spēi. plō ā duo ī fīta fac. s. magnū
⁊ pm. De nā ā oēs r̄lis losties. sp sbicīūt ī fīto aliq̄ nām dūr eloz. s. aq̄ aūt aerē aut
mediū hoz ī fīt q' nll' p ponūt eli eē ī fīta. f nūz dix entia eē ī fīta. ē h sēgt n̄ eloz.
Quioz aūt facīūt eli ī fīta ut anaxagoras ptes siles. ⁊ democritus athomos q̄s dic sēia
exīs pōītū fig' sūt otinuū. tales dicūt eē ad ī fītū. Differūt tn̄ ab īuicē. q' anax' dr
q' l' eē i qli eo q' uidet q̄l; sit exq̄l;. hinc ēī uīr q' oēs res sil fuerūt mixte. ut caro. ⁊ os
q̄l; ā' ī q tūc sic erat ō. q' ēī ēīat sil ī uno. h. n̄. filias n̄ solū ē p̄n īql; p se. s; ipō et
exīpō ā' disgregē seu exīhat. s; ēī ē p̄n oīuz. q̄n oē q̄ sit ex tali coꝛ fit ī q oīa sūt sil.
⁊ q̄n oīz ē gnē. h n̄ sil. iō ō fūit exillo ī q p'fuerūt. ad h ā oēūt q̄oaz p̄n efficiens
gnōis q' uocat ad itē. intell' n̄. ap̄tll' opat ex q̄dā nūz p̄ ī q̄ nāē ē sil alī oīa eē.
⁊ alū moīn ad actū eēnt pitlī disgregantē. Democrit' ā n̄ alīn dic sil exaltē. s; q̄dā
eē coꝛ eē p̄n magtudinū. dicens in s ptes ⁊ fig' exīs sūt diuisa. Ex q' g' sit ouenes
phi' speculatō de ī fīto. in ē. Probabilr ā oēs ponūt ī fītū eē p̄n. q' n̄ pt esse frustra.
n̄ p' ēā p' q̄ p̄n ī eē eīa. ō. n̄. aut sūt p̄n aut ex p̄n. ī fītū ā n̄ pt eē ex p̄n. q' sūt eēt
⁊ p̄n. ⁊ p ons finy. Amp. si ī fītū ē q̄dā p̄n. igitū ē ī corup. ingitū q̄dē. q' eē
q' ita h p̄n q' nāē accipe finē ī coz. q' ois corruptōis ē ā' fine. ⁊ eē corup' finiblē
Sic g' dixim' n̄ ē ī fiti p̄n. s; ib ur eē p̄n ā'. Et ut otinē ō ⁊ ēī gubnare. sic affirmāt
q eē ipm nllā facīūt ā' cānt ut itll' ā' odiā. Et h uī eē diuī sic dūt anaximādr'
Q
ap'. vij. q' sic icip. Esse ā ad ī fitū. fides ex quqz ōtig̃. eē. arg' v. et plu[illegible]
rōib ī fītū eē ad ungēs q' sūū pōat eē sba siū acnīs. mag phī' e ostdēt sic mag
tud' ī fī' ī fita. Esse ā ad ī fitū ōpīai ōtigit ī tiōītib' mag' ex. v. Ex p' ex tpe q̄ sit
eē ī fītū. Sc' ex diuisione magni' ī q̄ mathā utūt ī fito dūtes ōtiōz ī infītā. Amp.
sic fōia et ūo ali' pt s; ōtinuāi. gnō ⁊ coz. s; pōit duo ī fita. Amp. eē coz. fītū s;
teludi ⁊ ītiat ad ad. ⁊ h ad ā ⁊ sic s; ppō n̄ ē dare tīmi ulī/ s; sp nāē ē iclute alīn
ad alīn ī infitū. Max' ā ⁊ mag q' ē q̄ntū fac oīb; dubiō rō pōne ī fitū uīuz q' ītlli
ād ptet in re. n̄ ē defice q̄n sp eidē p̄ndeat res. ⁊ q̄ inte nūs cresce ī fitū. ad eō uī

---

eē fītus. ⁊ eodē in magtudo ī fita ē. cū itlligat' dūi ī infītuz. ⁊ ex celū ē spatiū ī fītuz
sic q' ap' itll'. ē ēī ī coz ī fīt ⁊ miidi. q' n̄, rō q̄ sit mag' uacuū ī una pte q̄ ī ā. q̄ē siū uno
loco ē magtudo. ⁊ ūq; oz eē. Si aūt dicat' tm̄ ī fītū q̄ē ex celū eē uacuū. eē ī locus
ī fīt. ⁊ p ons coz ī fītū. q' locū illū ōtig' eē plenū coz. ⁊ si ōtig g' ē. cū sit ppetuiz.
ōtigē n̄. ab eē n̄ diffe' ī ppetuis. Hī g' dubiōz ostēsiō de ī fīto. q' si n̄ pōat eē mlta
ī pō' sua accidūt ut dēm ē. Si ā pōat eē dubiū ē utrū sit sba ul' acnīs ī hēīs alā ul' ne
ut. nō tn̄ ē ī fītū. siū unū siū pla sit f magtū. Max' ā phī' ē ostdē sic magtu' ī fī' ī fita.
Q
ap'. viij. q' sic icip. P' g' determinādū q̄t mōis eē. P' distig' q̄t mōis dr ī fītū. s'o
pbat ab rōib; q' n̄ pt eē ad ī fītū separatū a sēsiblib;. ꝫ. q' rōi coz ⁊ nūi repugnat
ī fītas. P'o g' detiāt q' ī fītū uno m̄ dr. q' ipō ē ptrāsiri. q' n̄ ē aptū natū hīe tāsi
tuz. sic uox ē īuisiblis. q' n̄ ē apta uidi. Alī m' dr q̄ē q' qdē ht transitū. tn̄ p siuī ex
cessū. ē ī ptrāsable ā' uix trāsai pt. ut pfūditas marīs. Et q̄ē aptū natū hīe sicz
aut trāsitū ⁊ n̄ hēt. Amp' ad pt ī tll' eē ī fītū ā' s appōne ā' s diuīoz. ā' utroq; modo.
Separatū q̄ē ī fitū a sēsiblib; eē ad ī pō' ē. q' si tale ponēt n̄ posset eē sba. n̄ acnīs. Sba
n̄. q' h ī cūscpta q̄titate q̄l; acnīte ī dī ē. cū eē p se ī dī' sit. ā' magtudo ā' mlti
mō ā' n̄ pt eē ī fītū. n̄ s; m. sic uox dī īuisi' n̄ sic ā dīt hy q affirmat ī fitā eē n̄
nō sic q̄nū. s; sic ī sēsiblē/ aptū tn̄ trāsiri. Si aūt ī fitū ē p acnīs n̄ ē p̄n coz q̄ sūt
sic īuisi' n̄ ē p̄n locutōne p uox sit īuisi. q' p accūt ⁊. Amp' q̄uo ō' ipm ī fitū eē
separatū p̄z n̄. mā. sepe ē q̄ ē sba. s; n̄ ōtig' nūz ⁊ magnū q' p se p̄z ē ī fitū. eē separa.
g' ipm mā ōtig' separatū eē. Et p̄z ē q̄oā ōtig' ī fitū eē q̄oā eē actu q' n̄ sit sba et
p̄n. Qā si tale pōat ⁊ sit ptible. q̄lz ipī acceptū p se eē ī fitū. sic ⁊ q̄lz p' eī ē sba. ⁊ eē
ī fita. ā' g' erit ī pt'. aut ī fita diui' hā ē ī pō'. q̄n unū pt eē mlta ī fita ⁊ h dico
q' si eē diui' q̄l; p' eī eē ī fita eet eī eīdē rōis ī toto ⁊ pte. Sic g' q̄l; p' aeris ā aer ī q̄l;
ī fita e/ ē ī fita s; ipz ē sba q' p̄n. sic ēī ī rē ē ī eo ī fita eētur. Amplī' g' oz ipz eē sī ī sba
Si ā p' eē ī fitū actu eē ipt' cū hēat q̄ p̄n reliq̄ g' q' sit acnīs ex sēq̄ q' n̄ pt eē p̄n. sed
mag' eē p' ē acit. ā' aer ā' nūs par. Inouēniēt ī cpī ī fitū eē dūt pytagorici et
sēqēs faciētēs ipm sbāz ⁊ cū h rōe'. Oz tn̄ qre ut' ī mathā ⁊ ītllilib; ⁊ s ī n̄ h'itib;
ullā magtu' ōtigat eē ī fitū. fortassis ē mag uīso q̄ō. q' sē extīt ōstēsiō phī' [illegible]
n̄. ī tiōni ad p'ses de sēsiblib; de q̄b; sēl hac facim. utrū ī ipīs ē ā' sē coz ī fitū ī
augtū. Ex tabli tn̄ speculātib; rōib; coīs ⁊ nūi. ut n̄ posse ī eis eē actu ād ī fitū.
Si n̄. diffō coīs ē/ ē sī fitue tmiatū n̄ eē coz ī fīt' ul' ītlli' ī fītū. q' eē tiatū necē ē
ē mēnblis. tale aūt pt nūāi ⁊ p oñe ptrāsiri. g' nllo nūs eē ī fitus.
Q
ap'. ix. q' sic icip. phī' ā mag' ostdantib' ⁊ ē. pbat nl rōe p' q̄ n̄ ar' posti. ⁊. s'o nec
tm̄ s; hui eē pt ōpōitū q̄ē n̄ eē ī fitū. si elā exq̄l; ōpō sit ī fita. s. mlti' ne'. q' n̄ ōpōitū
illoz. n̄ ō p̄' eē ī fita. f magnū'. ex sibus ā' mlti' ⁊ magne n̄ p' sī ī fitū. Ex uniuz
ī pp' n̄ p' sit eē magne ī fītū. p z sic. ⁊ ū. n̄. s' pla ī fita ī tuitus. [illegible] s; ua ex eē sī uiū

compositum ex contrariis virtutibus equalis [illegible] unio aliqua ipsorum in infinito excedit. hec. n. in infinitum excedit virtutes aliorum et sic corrumperet aliam. Et si ponatur quod infinitum de non sua sit immobile propter quod situm de sua hoc non constat. quia quantumcumque deficiat virtus ut nichil corporis infiniti virtute [illegible] sit ubi [illegible]. si enim ignis finitus sit et aer infinitus hoc solum posito quod aer quantumcumque multiplicetur equalis erit [illegible] dato hunc tamen [illegible]. Et quocumque magnitudine excedat quod infinitum corpus excedit finitum in virtute et sic corrumperet ipsum. non ergo potest unum ipsorum esse infinitum. Similiter quia [illegible] ipsorum infinitum esse in potentia est quia omne corpus habet dimensiones ad omnem dyametrum. corpus infinitum simpliciter dimensio extenderetur et totum locum occuparet. ideo non potest esse plus quam unum. Et ideo [illegible] esse corpus unum et simplex infinitum. non tamen tale ponitur quod ab elementis est quod omnia fiunt [illegible]. non dicunt corpus aliud ab elementis esse infinitum non tamen aliquod ipsorum elementorum. quia si esset aliquod ipsorum infinitum cum habeant contrarietatem ad invicem ut aqua est frigida et ignis calidus corrumperet alia per suam infinitam virtutem. propter hoc ergo dicunt corpus unum simplex infinitum aliud esse ab istis. sed impossibile est tale corpus esse. non ergo accipitur hic in philosophia. ex hoc quod ponitur infinitum quod [illegible] ad esse corporis elementorum. sed accidit etiam ex hoc quod non est dare tale corpus simplex preter elementa. quod sic probatur. omne quod ex aliquo est resolvitur in id ex quo est. sed nullum est corpus simplex preter elementa in quod fiat resolutio compositorum. ergo nullum tale simplex est. Neque potest esse ignem aut aliud elementorum esse infinitum. quia et si nulla eius pars esset infinita sed totum haberet infinitam virtutem quod omnia corrumperet et sic nullum corpus preter ipsum possit esse vel fieri. sed omnia convertet in se. Sic Eraclitus dixit omnia aliquando fieri ignem. Et eadem ratio est de illo corpore quod phisici dicunt preter elementa infinitum esse. quia cum ex ipso dicant fieri elementa et mutetur quodcumque mutatur ex contrario in contrarium. ut ex calido in frigidum. ita haberet contrarietatem ad ipsa et sic corrumperet ea.

Capitulum v. quod sic incipit. Omnino autem de omni [illegible] consideratione etc. probat quod corpus sensibile non potest esse infinitum quod si sit [illegible]. Hec sunt alia. [illegible] a insensibilibus [illegible] considerabatur de omni corpore quod ipsum possibile sit esse tale esse infinitum. Supponunt igitur esse quod omne corpus sensibile est aptum natum esse alicubi. Et quod unius corporis est locus. et quod quilibet locus est totius et partis. ut totius terre et unius glebe et ignis totius et scintille. Si ergo ponatur corpus infinitum eiusdem rationis in toto et in parte habebit aliquem locum proprium per naturam. ipsum igitur aptum natum erit esse per partem in hac loco. aut erit immobile aut semper movebitur. Semper autem ipsum moveri est impossibile quia non sit ratio per quam magis sursum quam deorsum moveatur. tale est corpus esse immobile. aut semper moveri necesse est. Si aliqua eius pars alicubi moveatur aut alicubi maneat locus non totius corporis est. et est pars est infiniti continentis totius et partis. Cum ergo idem sit locus totius et partis ut suppositum est in tertia propositione. si pars ubique quiescit et totum et similiter movebitur totum ubi ipsa movebitur. Si autem corpus infinitum sit dissimile [illegible] in toto et parte et locorum [illegible] existentes erunt divisi ex quo per sequitur quod totum unum infinitum non esset unum corpus continuum sed contiguum. [illegible] autem partes huius corporis sic differentes. aut erunt finite aut infinite. finite autem numero esse non possunt. si enim eius compositum est infinitum necesse alia illarum sit infinita. hoc autem posito sequitur corruptio aliarum propter [illegible] contrarium sic dictum est prius. unde nullus antiquorum illum dixit ignem esse infinitum nec terram propter [illegible]. Sed quidam posuerunt aerem aut aquam aut [illegible] ipsorum medium infinitum esse propter carentiam contrarietatis quia tenet rationem medii in qualitate sic tenet medium loci. nam unumquodque in locum est manifestum et terminatum. quia medium est inter sursum et deorsum. Si autem corpus equaliter totum infinitum componitur [illegible] infinita et simplicia et loci erunt infiniti equaliter correspondentes cum unumquodque sit proprius locus. Et cum corpus equaliter sit totum erunt infinita. Sed autem hoc est impossibile quod loci infiniti sint. et totum infinitum esse necesse est. cum impossibile sit non contineri locum et corporis locus est minimi non est maior quam corpus ipsum

contingit esse. sed non corpus est infinitum excedens locum quia aut erit vacuum in quod porrigetur aut quod corpus erit extra locum. aut corpus non ubique aptum natum est esse quare [illegible] sunt.

Capitulum xi. quod sic incipit. Anaxagoras autem inconvenienter dicit etc. probat quod non potest esse infinitum se ipsum fulciens et loco carens. Hoc enim quod non potest esse corpus simplex infinitum loco carens. Anaxagoras autem inconvenienter locutus est de quiete infiniti dicens ipsum se ipsum sustentare eo quod est in se ipso et nichil est quod contineret ipsum [illegible] unumquodque enim esse [illegible] aptum natum est. Hoc autem non est verum quod aliquid est ubi [illegible] alicubi et tunc constat quod non est ubi aptum natum est. Et si magis propter hoc non [illegible] infinitum quod fulciat se quod est in se ipso necesse est ipsum esse immobile. [illegible] ergo est causa propter quod non sit aptum natum moveri. quia [illegible] habet causam propter quod cum aptum natum ad motum non sufficit dicere quod ideo esse immobile quia fulcit se ipsum et manet tamen in se. et est ad non motum quod aptum natum sit quiescere. alia tamen causa est quare quiescat sola [illegible] in se ipso. Unde ergo terra et in medio non moveretur nec si moveretur [illegible] esset infinita. quia prohibetur moveri [illegible] in medio [illegible] quiescat non quia [illegible] est in medio. non quod se fulciret et sustentaret. et si forte liceret dicere de ea tunc quod fulcit se ipsam. non hoc esset causa quietis eius in medio. sed quia habet gravitatem [illegible] gravitatem naturaliter in medio. Si ergo terra et si sit infinita fulciens suam non est causa quiescendi in medio sed gravitas. et infinitum fulciens se et in se ipso quiescit / hoc non habet quod infinitum non quod fulcit se ipsum [illegible]. [illegible] a si infinitum quiescat in se ipso [illegible] pars eius [illegible] accepta quiescet manens in se ipsa et fulciens se. quia totius et partis est idem locus. sic totius terre et unius boli eius ergo infiniti locus est proprius quia in se ipso quiescat. ideo locus eius partis est et maneret in ipsa. [illegible] autem non est ipsum [illegible] esse [illegible] corpus [illegible] esse infinitum et locum [illegible] esse [illegible] corpus si [illegible] corpus simplex habet gravitatem aut levitatem. et si gravitatem [illegible] deorsum levitatem autem sursum [illegible] non ponitur. necesse est corpus simplex infinitum propter gravitatem et levitatem fieri aut sursum aut deorsum. [illegible] ipsum [illegible] partem loci totius esse ubique sursum et deorsum [illegible] gravitatem et levitatem. sed non potest [illegible] quod [illegible] sit sursum et [illegible] deorsum [illegible] quia tunc esset sic ergo non est corpus simplex infinitum. Ideo est corpus simplex in loco et locus [illegible] deorsum [illegible] solum [illegible] determinatum [illegible] autem ipsum est in infinito esse. [illegible] locum esse infinitum [illegible] cum omne corpus sit in loco. ipsum est corpus esse infinitum locum autem non est possibile infinitum esse quia non in loco est alicubi est et [illegible] nullam quantitatem [illegible] esse infinitam. quia omnis quantitas est determinata. [illegible] determinatum. sic quod est in loco est alicubi [illegible] aut sursum aut deorsum aut aliquam [illegible] differentiarum quarum unumquodque est [illegible].

Capitulum 12. quod sic incipit. Quod quidem igitur actu non sit corpus infinitum etc. [illegible] ostendit quod est dare infinitum in potentia [illegible] ad alium [illegible] esse [illegible]. Hoc quod habet est in permanentibus [illegible] in successivis. 3. quod infinitum in [illegible] arguit infinitum in apposicione [illegible] de infinito dicunt [illegible]. Quod autem non sit infinitum corpus in actu [illegible] infinitum non esse [illegible] non potest [illegible] infinitum actu non esse [illegible] in actu completo [illegible] in actu [illegible] infinitum [illegible] non est actu in infinito [illegible] infinitum

n̄ eī ē difficile i plene dēm illoꝝ. q̄ diuidentes lineas resoluunt eas usq̄ ad pūcta ul' atho-
mo indiuisibiles tanq̄ ad lineas indiuisibiles. Relinq̄ g° infinitū q̄ n̄ ē actu eē i pōtia. Non oz sic itellige in-
finitū eē pōtia. quā aliq̄d h' pōtia deducat' ad actū. sic diuis h' ī ē i pōtia statua q̄ aliq̄n ē actu sta-
tua. h. n. m. n̄ ē' ita infinitū pōtia q̄ aliq̄n erit actu. Sz ē i pōtia ad sp fi. sic dies ⁊ agon. s' i pōtia ad
sp fi successiue. In hys. n. pōtia ē actu p̄mixta. agon. n. fit i monte olipio. ē pti i posse
fi ⁊ pti i actu fieri. Aliq̄ aūt ē infinitū i tp̄e ⁊ succēssiōe hoīū ⁊ aliq̄ i diuisione magnitudinis. Omē aūt
infinitū ē i sp aliud ⁊ aliud acc̄i. ⁊ acceptū q̄dē finitū. n̄ tn̄ accipi his. sz sp altin post altin. pp̄ q̄ n̄
oz itellige eē q̄d aliq̄d actu ē'. sic ē hō ꝑ dom'. sz p'ut sic ē' i sp fi. ut dies ⁊ sic n̄ ē ñ
q̄dā sba. aliq̄ fcā. sz ē sp i otinuo fi ꝑ cōrrūpi altin pt altin. h' tn̄ successio aliq̄ post
altin i magnitudinibus. sic accidit. q̄ id accip̄ p diuisione p̄manē i successiōe aūt hoīū ⁊ tpīs fit cōrru
ptio acceptis ⁊ h' sp aliis succedentib' i q̄ n̄ deficiant. Quod aūt ē i infinitū appōne cont⁊ ei
q̄ ē p diuisionē. infinitū. n. i appōne fit eōdo i finito i diuiē. q̄ q̄ p hāc ab a' accip̄. pōt alteri
appōi. Si'm g° q̄ diuisū uit' p diuioꝝ ne i finitū. ꝑ appō ⁊ i f' deviatū q̄ pt eē i infinitū in ma
gnitudine finita sic accipi. sic accipi eē infinitū pō q̄ siq̄s diuidat eā ꝑ eāde rōz seu ꝓporōnē n̄ accipi
sp eādez q̄titates. ꝓcedz diuisio i infinitū. n̄ osumē p talē diuiz ē id q̄ ē finitū. Si u° n̄ fuata ead
potit rōē sp accipiat eadē q̄titas finita diuisio ad id q̄ n̄ pos'it diuidi ap'li ip̄ter eādez q̄titatē. eo q̄
eē finitū osūm p' actū ab eo multotiēs ad infinitū. Aliter q̄ptē g° id q̄ ē finitū n̄ ē infinitū n̄ pō q̄
diuē infī actu ā eē ad mixto pō. sic dies ⁊ bellū pō uo sic m q̄ successiue p' recipe for
p formā ⁊ id n̄ sic ē actu p'se ē'. sic ad finitū diuīo aliq̄ actu ē tn̄ eē q̄ p' eē pō. i infinito a
p diuioz. sp ē accipe ad eē q̄lz acceptū. In appōne a infinitū sic se h't q̄ q̄ p appōnē n̄ excellit
oēz magnitudinē deviatā. In diuē a excellit oēz deviatā. q̄ sp diuioz tendit ad min' q̄ sit d
q̄ diuioi. pp̄ q̄d n̄ ē pōlē p appōz excellē oēz magnitudinez deviatā. q̄ infinitū n̄ ē ei i pō ad tantū
magnitudine infinite. cū n̄ p'se n̄ p actu' pō sit tale magnitudine eē p actu q̄ptē n̄ sic dicebāt q̄
da. n̄les eē cor' mundi eē infinitū ē sba ē act a ad cor sr p'se n̄ eī ē pōlē eē cor infinitum
actu. n̄ pō p appōz deduciblez ad actū licz possit appō sp fi i infinitū ē' diuiom. Ex hoc a ap
infinitatez appōis ⁊ diuisiōe. duo dix eē infinita. videlz magnitudinē ⁊ nūmez. uolēs q̄ i augmentu
sic i diminutiōe sp fit excellē datū ei i infinitū ab uc' faciēs tn̄ duo infinita n̄ uti eis cū i nūris
p diuioez diceat eē statū ad unitatez q̄ ē minimū i eis. ⁊ augmentū uadat tn̄ usq̄ ad decem.

Capitulum 13. q° sic icip. Accidit a' ōtrariū eē infinitū q̄ sic dicūt. ⁊ c'. ocludit pō ex dictis q̄
infinitū n̄ ē. eē q̄ nich' ē accipe. sz potl' eē q̄ sp ē accipe. p q̄d diffīt a toto ⁊ p'fco
p q̄ n̄ otinz ut totū sz potl' otinē ut p'. Accidit aūt infinitū n̄ eē p q̄ q̄dā dicūt. s. ē n̄l
ē eē sz otrariū huic. s. ē sp ad ē eē. ē sic ē q̄ dicūt anulos infinitos pp̄ h' q̄ h'nt circulatē
i q̄ sp pt accipi p' pt ptez. ⁊ h' dcm̄ ē n̄ ppe. sz p sil't' q̄ i eo q̄ ppe ē infinitū oz sic sp ac
cipi ad eē q̄lz acceptū. q̄d id n̄ accipi bis i anulo at ⁊ circulo solū sel fit h. ōnē at
accipi q̄ p'us acceptū fuit. Infinitū g° est ē sp ē accipe ad eē q̄ntitate acceptā. ē a n̄ ē
ad de ipi q̄ntitate accipe eē. h' ē p'fcm ⁊ totū. Sic. n. diffinim'. totū ē n̄ ē abest. ut hoiez to
tū dicim' ē n̄ dee ē de itegritate eī' de h'uanī. ⁊ archā totā ē n̄ dee de itegritate eī. Et sic
p'fcm totū diffinim' p n̄ abeē eī i ule totū ē cui n' ē ē. nā ē p absentiaz ad dee n̄ ē eē.

n̄ totū ⁊ cui ei ad deest. totū ā ⁊ p'fcm aut oīo idē s'. a' affinia ꝑ m°. Sic g° p'fcm n̄ ē. n̄o
h't fiez q̄ ē t' rei. ac p'h p'fcz oz eē finitū. i ⁊ totū ē nc̄cio finitū. Ex h' pz q̄ ceseudū ē meli
dic̄e p meliō aff'ete. Parmenidē. q̄ dixit unūsū finiri ab equ'distāta medio. q̄ mellisu q̄ dr' ipz eē infinitū. n̄
ei infinitū ē de q̄ntitatib' ad oē ⁊ totū ⁊ unūsū. sic filū osē filo q̄n ē h'nt de lino. Ex p'
ha q̄ infinitū h're uit' q̄dā silitudinē cū toto attribuūt ei hāc dignitatē. videlz q̄ oīa otineat ⁊
oīa i se tp̄o h'ns. h aūt uērū n̄ ē. q̄ infinitū p'repit' i m̄ q̄ ē i pō. ad p'fcōz magnitudinis
tanq̄ ad totū ⁊ sic ē totū i pō n̄ a i actu. Et q̄nuis infinitū n̄ sit actu q̄ddā totū tn̄ q̄ ē infinitū
i pō. ē diuisibile ad diminutōz ⁊ ad opposita appōnē ⁊ sic n̄ ē totū ꝑ se sz ꝑ a'. s. magnitudinē i q̄
ē. ac p'h n̄ otinz i q̄ ē q°. sz potl' otinē et q̄ tenz se expte m°. id ēo ē ignotū. m°. n. ē se
n̄ h't forma q̄ ē id q̄ cognoscendi. igta ē. Sz ē g° q̄ infinitū mag h't rōz ptis q̄ totī cū m° i q p°
repi infinitū sit pz totū ut ē ps statue. Sz g° mag ⁊ puū tn̄ i sensibilib' q̄ i itelligibilib'
h'nt rōz otinēdi ut p'lo d'. ⁊ cū h' duo s' infinita. opt' infinitū otinē itelligibilia. q̄ ei ignicies
in mo i pō. ignotū ē ⁊ i d'tiatū. n̄ pōt otinē notitiā ⁊ deviata m eē.

Capitulum 14. q° sic icip. Sc'dm rōz aūt accidit ⁊ ꝑ appōz ⁊ c'. p' redd' rōz pp̄ q̄ i magnitudine ē infinitas
ad diuioz ⁊ n̄ ad appōz. i nūo ā ē eō. Et dicit q̄ infinitū p' recip i magnitudine q̄ i motu
⁊ tpē. Sc'm rōz at accidit i otinuo n̄ eē infinitū ꝑ appōz ita ut excellat oēz magnitudinez d'
tiatā. q̄nn i diuē ipī ꝓcedi possit sp ad m°. q̄ infinitū otinē infra q̄ ad modū m' ⁊ i pō. q̄
id ē aptū ad sp diuidi. for uo ⁊ sp̄es q̄ta ad q̄ tendit p appōz. otinz ⁊ t'minat. ⁊ id ei re
pugnat infinitas. Rōnabilr ē i nūo ē stat' circa id q̄ minimū. sz n̄ i s'sus pl'. q̄ h' otig'
excellē q̄lz multitudinē datā. i magnitudinib' aūt ē eō ut dcm̄ ē i q̄b' otig' oēz excellē usq̄ m°
id° mai a n̄ otig' eē magnitudinē infinitāz. Causa ē pp̄ q̄ i nūis ē stat' i m° ē q̄ diuisibilitas unī
unū ei q̄oz unū sit i suu unitate ē idiuisibile. ut unū hō ita ⁊ unū q̄ n̄ ē diuī i multos. stat a ē
nc̄o ad idiuisibile. In pl' at n̄ ē stat' i nūis. cū q̄b' eoꝝ fit plā q̄ unūz ē ei nūs plōs unitatē
q̄ ex h' pz q̄ q̄lz nūs. ut duo tā ⁊ silr q̄lz aliq̄ denoiat' ab unitate. dir. n. duo due u-
nitates ⁊ tā tres ⁊ sic de aliis. i infinitū. cōtig̃. n. sp itellige multiplicari i pl' nūz i infinitum
sic. n. decisiōes magnitudinis s' infinite i pō. sic ⁊ appōes ad multitudinē eis ordinātes possūt excellē
oēz deviatā multitudinē. ⁊ h' dico i pō n̄ i actu. h' tn̄ nūs q̄ p decisiōes ē sēt i infinitū n̄ ē sepa
ratū. In magnitudinibus a ē eō. otinuū ei diuid' infinitū. sz n̄ ē sēt infinitū n̄ ē pō in eo. ad infinitū eē q̄
q̄ ē de ipō i pō. tn̄ pt fi i actu ⁊ q̄ n̄ otig' ē i pō eē. aliq̄ magnitudinē sp̄le eē actu i fita q̄ tē
eēt ad mai celo. id n̄ otig' ē i pō eē excellsū ē lz magnitudinē deviatā. Infinitas n̄ reperit'
i magnitudinē motu ⁊ tpē tanq̄ una q̄dā ō n̄. q̄ p'us oueīt magnitudini. p'ti a ⁊ p p'tiam
⁊ p hāc motū ⁊ p motū tpī. h a nc̄ supponūt' p'ti ā ꝓbabūt' ⁊ dicet' q̄ ē unūq̄q̄z
hoꝝ ⁊ q̄re magnitudo sit sp diuisibile i magnitudines. Nō ā h' rō q̄ negat infinitū eē actu ō sidatōz
mathematicoꝝ q̄ supponūt i d'ōū q̄ i d'tiatū. q̄ ad uitatē tal' suppōnis n̄ req i infinitū infinitū
actu. n̄ tali i fito utūt' sz solū. supponūt ad fitū q̄toz. oz a' a m'e ē lz magnitudine q̄tz
p'ue posse diuidi ꝑ eādē rōz. ⁊ id ad demōstrandū ad ex supposiōne diuī i infinitū. n̄ differt

supponit p[ro]ut ul' magnitudo q[uan]ti q[uo]d ad ee actuale ip[s]i[us] q[uo]d p[ro]p[ter] e i ex[tremi]s mag[nitudinis] differt poni i

Q[ue]ritur q[ue] sic incip[it]. Qm̄ aūt eē diuise [et] ꝯtinuitas [illegible] ꝑ redire finitu[m] ul' infinitu[m] infinitu[m] ad ea[m] in[...]le. Solu[n]t ro[n]es q[ui]b[us] [illegible] infinitu[m] ee i actu. Qm̄ a[utem] eē diuise [illegible] q[uo]d i[n]finitu[m] ad [illegible] reuocat [illegible] ip[s]i[us] e p[ro]p[ter]o [illegible] [illegible] finitu[m] [illegible] a[utem] i[n] h[oc] [illegible] u[ir]tute eo ut [illegible] i[n] [illegible] e actiue [illegible] ꝯtinue[tur] ea p[ro]p[ter] sit ꝯte[n]tu[m]. Reliquu[m] h[oc] [illegible] e solue[re] ro[n]es sup[ra] posita[s] [illegible] appet in fi[n]itu[m] ee [illegible] solu[m] i[n] p[ote]n[tia] [illegible] i actu q[ui]a aliq[ui]d [illegible] n[on] [illegible] [illegible] ad [illegible] ꝯtineat aliq[uid] [illegible] [illegible] h[ab]ito [illegible] [illegible]. Neq[ue] n[on] nec[essari]o est ee actu [illegible] i[n]finitu[m] ut possit [illegible] ꝯtinuari g[e]n[erati]o sic arguebat ro[tio] [illegible]. Ꝯti[n]g[it] n[on] ea[m] ꝯtinuari a[d] si totu[m] uniu[er]su[m] e finitu[m] [illegible] [illegible] i[n] q[uo] g[e]n[erati]o [illegible] e [illegible] al[ter]i[us] [illegible]. Amp[lius] n[on] e nec[essariu]m tangi [illegible] ut supp[on]e[ba]t ro [illegible] q[uod] tangi [illegible] [illegible] q[uod] tangit q[ue] e [illegible] ab a[liquo] tangit [illegible] finiri n[on] i[n] [illegible] ad ad [illegible] accit n[on] fi[ni]to q[uod] ta[n]gat ab a[liquo] [illegible] possit finiri a[d] [illegible] [illegible] n[on] e nec[essariu]m fi[ni]ti ta[n]ge[re] a[liquo] [illegible] [illegible] p[otes]t ta[n]ge[re] q[ui]a [illegible] ut finiat [illegible]. Intelligi n[on] a[utem] seu ymaginatio[n]e [illegible] ut ro [illegible] [illegible] i[n]ue[n]ie[n]s e q[ui]a ab [illegible] [illegible] ymaginatio n[on] [illegible] i re [illegible] i[n] ymaginatio[n]e e al[ter]i[us] [illegible] sic [illegible] q[uod] a[liquis] [illegible] ymaginabi[tur] se magnu[m] ualde augm[en]tatu[m] [illegible] se [illegible] [illegible] n[on] [illegible] i[n] re [illegible] [illegible] ta[n]tam magnitu[dinem] q[uan]ta[m] i[n]telligit [illegible] q[uan]ta e [illegible] real' magni[tudo] e accit q[uod] [illegible] [illegible]. Temp[us] a[utem] [et] mot[us] [illegible] ro [illegible] e [illegible] successione ꝯtinua n[on] p[er]manente ro q[uo]d [illegible] acceptu[m] e [illegible] [illegible] [illegible] q[uo]d i[n]finita sit [illegible] i[n]tellectu q[uo]d [illegible] magnitudo [illegible] [illegible] arguebat [illegible] [illegible] [illegible] i[n]tell[ectu]s augm[en]tatio[n]e e actu [illegible]. [illegible] e [illegible] de i[n]finito q[uo]d e [et] q[uo]m[odo] e [et] [illegible] e.

Q[ua]rti lib[ri] ph[isicorum] q[ue] sic i[n]cip[it]. Si[mi]l[ite]r aūt nec[essa]ri[um] e ph[isi]cu[m] [et] de loco sic de i[n]finito ꝯ[side]rare [et] [illegible]. [illegible] [illegible] q[uo]d ad n[atur]ale p[er]tinet ꝯ[side]rar[e] de loco [et] motu[m] localem [illegible] [illegible] [illegible] sit loc[us] [illegible] [illegible] ee ad [illegible] [illegible] corp[or]u[m] ꝯtinuaru[m] [illegible] [illegible] alior[um]. Si[mi]l[ite]r a[utem] nec[essariu]m e ph[isi]cu[m] ꝯ[side]rare de loco sic de i[n]finito de loco e [illegible] [illegible] inuestigare [illegible] q[uo]d e [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] opi[ni]o[n]e [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] op[i]na[n]t[ur] [illegible] [illegible] alic[ubi] ee [illegible] [illegible] [illegible] tragelapho [illegible] [illegible] [illegible] de motu [illegible] i[n] loco e q[ue]m uocam[us] loci mutatio[n]em [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duo [illegible] [illegible] ph[ilosoph]i [illegible] ꝯ[side]rare. [illegible] [illegible] [illegible] q[uo]d sit loc[us] [illegible] duo q[uo]d ꝯ[side]rando [illegible] [illegible] [illegible] ip[s]i[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab aliis [illegible] dubitatu[m] [illegible] [illegible] de ip[s]o. [illegible] [illegible] loc[us] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit q[uo]d [illegible] e aq[ua] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] succedit aer [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diu[er]su[m] ee ab h[ui]us [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n] [illegible]. [illegible] q[uo]d [illegible] e aer. In eod[em] [illegible] [illegible] [illegible] e [illegible] loc[us] e [illegible] [illegible] receptacul[um] diu[er]su[m] ab u[tro]q[ue] i[n] q[uo] loco [illegible] al[ter]i[us] succedit [illegible] [illegible] alt[er]i[us] mutatiu[m]. Amp[lius] a[utem] loci mutatio[n]es ph[isi]co[rum] corp[or]u[m] [illegible] [et] [illegible] [illegible] ut e ignis [et] t[er]ra [et] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[uo]d loc[us] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locati [illegible] e q[ue] [illegible] corp[or]a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loc[um] [illegible] ut ig[ni]s sursu[m] [et] t[er]ra deorsu[m]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p[ri]ncipales [illegible] [illegible] loci s[cilicet] sursu[m] deorsu[m] dextru[m] sinistru[m] a[n]te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad nos [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] ad nos [illegible] n[on] [illegible] e sursu[m] [illegible] deorsu[m]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliq[uan]do sursu[m] [et] aliq[uan]do deorsu[m] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit aliq[uan]do dext[ru]m nob[is] [et] aliq[uan]do sinistru[m] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a unu[m]q[uo]d[que] [illegible] [illegible] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sursu[m] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] t[er]ra [illegible] [illegible] n[on] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ꝯsiderat a[utem] [illegible] loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad nos [illegible] loc[us] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n] loco. [illegible] a[utem] [et] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] receptacul[um] ad corp[or]a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n] loco. [illegible] a[utem] loc[us] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit ee [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] nec[essariu]m [illegible] ee [illegible] a[utem] e loc[us] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n] ip[s]o.

Q[ue]ritur [illegible] q[ue] sic i[n]cip[it]. At u[ero] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n]uestigat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] e corp[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] e [illegible]. [illegible] [illegible] loc[us] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corp[us] [illegible] i[n] loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Amplius n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loc[us] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] linea [et] p[un]c[tu]m [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p[un]c[tu]m [illegible] loc[us] p[un]c[t]i n[on] differunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loc[us] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tale [illegible] [illegible] loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] magnitudi[nem] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] sit corp[us] [illegible] [illegible] corp[us] [illegible] [illegible] sit corp[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] e [illegible]. [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opi[ni]o zenonis sic arguit [illegible] augm[en]ta[tion]e [illegible] n[on] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] nec[essariu]m e dubitare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Q[ue]ritur [illegible] q[ue] sic i[n]cip[it]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arguit q[uo]d loc[us] e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] a[utem] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n] loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n] loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medi[us] [illegible] medi[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medi[us] [illegible] loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loc[us] sic [illegible] [illegible] loc[us] [illegible] ee [illegible] [illegible] unu[m]q[uo]dq[ue] corp[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sic loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ee [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnitudo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] e [illegible] [illegible] ee [illegible] [illegible] loc[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ee [illegible]. [illegible] a[utem] [illegible] [illegible] [illegible] ee

distantia contenta inter latera magnitudinis continentis quam medium. quia sicut talis distantia est divisa a magnitudine continente sub ea
in medio est divisa a forma contenta ac determinata sub ea. sicut distantia sub plano et linea. quod distantia est velut
medium. et quando contentum intrat. tunc autem contentum recedat eam et eam removet a magnitudine. tunc et partes ipsius non
relinquit non autem. ex quo videtur quod locus prout est distantia sit idem quod medium. Contra hanc opinionem arguit ex eo quod plus intromittet locum
autem idem quod utique est receptum. quoniam intrantia sua non separata sed tamen debita recitavit idem esse locum et receptum.
Certi igitur dixit locum esse aliquid. Ideo scilicet conatur esse dicere quid est. Positio autem in intentibus ex hiis difficile est cognoscere
quod sit locus. quoniam super dicta materiam esse materiam. formam habet altissimam considerationem. quia per talem speculationem de prin
quae est maior. Secundo quia materia cum materia et forma recedant ad invicem non est facile cognoscere unam sine alia. Et vero quod ipsum sit
locum esse materiam vel formam facile apparet ex quatuor. Primo quia materia et forma non separantur a re. locum autem ab alocato separari contin
gunt. et hoc modo est explicari significat quod unum est quod in loco in quo prius erat aqua postea fit aer ipsis ad invicem transmutatis
mutatis. et similiter de aliis corporibus ad invicem transmutabilibus. quia non locus est pars rei. ut materia non est. habet sive forma locatum
cum sit separabilis a quolibet locato. Secundum significat est quod locus et vas. videtur esse idem cum vas sit locus transmutabilis. vas autem
non est rei separabilis est. quod locus a locato sicut vas a contento. ex hoc ergo quod separabile non habet naturam formae. hoc non. non potest separari
saluare ex hoc autem quod continens non habet naturam contenti. Tertium significat est. quia quod est in loco semper videtur esse aliquid et aliud
ab ipso. et sic locus diversus est a locato. Dicimus ergo pluribus transgredientes tamen propositum. si locus habet naturam recepti
et participati. quia prout est unum quod sit participata non sit in loco. ex quo sit participatio sive hoc sit magnitudo et punctum
sive sit materia ut in timeo scripsit. Amplius est materia et forma non transferuntur in locum suum. quia non distabit ab eo. manet
motus ad ipsum. cum omnis motus talis sit ad distans. et autem non est motus vel sursum vel deorsum, ipse est locum esse non
oportet. igitur corpus quaeret locum ex ipsa. sed autem in ipso corpore est locus. sicut dictum est. sed est quod materia vel forma. esset locus in loco
sicut et corpus. Quarto forma et materia transmutantur et moventur similiter cum re. non sunt semper in eodem loco. sed non est res est. sed hoc
totum cum loco. locus transmutabilis locatum. et sic locus est locatum. Amplius cum ex aere fit aqua. si locus erat materia vel forma
aeris. deinde aqua non est in eodem loco in quo prius fuit aer. cum sit corruptus. sed non est corruptio loci. forma aeris corrupta
ergo non sunt idem. Et quod igitur necessarium est locum esse aliquid. et ex quo dubitatur de ipso eius dictum est.

Quaeritur. et quod sic incipit. Post hoc autem accipiendum est quod modis aliud in alio esse dicitur. Per distinguit modos essendi in alio. Secundo
probat quod nihil proprie aliquid possit dici esse in se ipso. tamen per se et per se non est in se ipso. Tertio solvit rationem zenonis pro
bantes locum non esse aliquid. Quarto concludit locum non esse materiam vel formam. Dicit primo accipiendum est quod octo modis dicitur aliquid
esse in alio. Primo sicut pars integralis in toto ut digitus in manu. Secundo sicut totum in partibus. totum enim non est praeter partes quae ipsum
constituunt. Tertio sicut species in genere. ut homo in animali. Quarto sicut genus in speciebus eo modo quo per diffinitionem
est in re diffinita ut animal in diffinitione hominis. Quinto sicut forma in materia vel in subiecto ut sanitas in caliditate et frigiditate
proportionatis. Sexto sicut motum in virtute per movetur ut regnum in rege. Septimo sicut causa
finalis ad finem in fine. et hic est esse in optimo quod est finis quia finis est quod fit. Octavo maxime proprie modus essendi in
illo quod aliquid est in alio. sicut in vase et omnino in loco. Dubitatur autem utrum unum et idem aliquid contingat esse in se ipso
aut non sit tale. sed quodlibet autem nusquam est aut in alio. Ideo quod dicendum quod intelligi potest aliquid esse de se ipso uno modo
per se et per aliud. Secundo modo per alterum. Quod dicitur aliquid per alterum ut quando aliquid dicitur de toto propter partes. cum est sicut quaedam pars
toti. et hoc totum est in partibus et partes in toto. et ob hoc potest dici esse in toto quod est in parte. quoniam itaque aliquod totum una
pars est in alia ratione partis quae est pars dicti totius in esse est in est. ac per hoc potest dici totum esse in se ipso quia autem aperte
denominatur totum. medium est totum est sibi dicit album mediante superficie quae est pars eius et totus homo dicitur sciens per
mediante una potentia eius scilicet ratione. sic ergo amphora vini sit contentum totum. non amphora per se est in se ipsa

non unum per se in se ipso. totum autem hoc. scilicet amphora vini est in se ipsa. unum enim quod est et amphora in quo est utraque
sunt partes eius totius. Sic ergo contingit aliquid esse in se ipso. secundum quid. scilicet ut totum denominatur per partem. Per se autem non contin
git esse in se ipso. hoc contingit hoc esse per alterum. quia medium album est in corpore per superficiem et scientia in anima per rationem et secundum hunc
modum fiunt denominationes aptibiles ad totum quando sunt similiter iniecte in eo. non autem quando sunt divise et ex totum.
verbi gratia. amphora et vinum cum seorsum ab invicem sunt. non partes actu totius amphorae vini. sed solum quando sunt
simul. et tunc ab ipsis potest denominari totum et dici esse in se ipso non per se sed per aliud. sicut album est in homine per corpus in corpore
per superficiem. in hoc autem non est per aliud sed per se et corpus per se non est aliquid in se ipso. ideo album et superficies et per se in eo. sunt
diversa in specie et alterius habent naturam et principium. Quod autem ipsum sit aliquid esse in se ipso per se ex quo patet inductive. quia
in nullo praedictorum octo modorum aliquid est in aliquo. Secundo quod aliquid esse in se ipso cum idem quod in esse et in esse semper sit divisa. Ex
hoc enim materia est idem. sed non aliquid idem est in se ipso. per se idem non est totum quae continentur eius et similiter idem quod in cum sit idem
ex quo sequitur quod recipiens est receptum et receptum est recipiens ut amphora vini est in se ipsa. per se totum hoc est
recipiens. et cum amphora sola sit recipiens erit ipsa totum. scilicet quod vas et vinum. vinum et quod est solum re
ceptum. erit totum scilicet vinum et amphora. sed ergo vinum esset in alio amphora non reciperet per hoc quod ipsa esset
vinum. sed solum per hoc quod est amphora. et vinum non reciperet in ea. per hoc quod ipsum esset amphora. sed per hoc quod est vinum
aptum recipi in ipsa. quoniam igitur aliud est esse amphorae et aliud esse vini. manifestum est quod aliud est idem eius in quo recipitur aliquid. et aliud
idem eius quod recipitur in ipso. et sic idem non est in se ipso. sed per aliud in alio. At vero neque per accidens contingit idem esse aliquid in
se ipso. quia sic haberent contingeret duo corpora esse simul. possibile eius quod amphora sit per accidens in se ipsa cum ergo ipsa
habet naturam receptam alterius ut potest vinum. quod nullo modo non amittit per quod est accidentali in se ipsa in eadem ut per
accidens recipere se ipsam posset simul recipi vinum quod est receptum et sic in eadem poterit simul esse corpus amphorae
receptum per accidens per accidens. et corpus vini receptum per se. manifestum est ergo quod non potest esse per se in se ipso. Quod autem
zeno opposuit dicens quod si locus est aliquid erit in aliquo et hoc in infinitum non est difficile solvere. locus non in est aliquid
in alio sicut per se per se. non. quod est in ipso sicut locatum in loco. scilicet octavo modo essendi in. sed sicut forma in subiecto. ut
saltem in calidis et frigidis et calor in corpore sicut passio. et quia locus hoc modo est per modum in alio subiecto in est stare non oportet procedere
in infinitum. Ideo autem manifestum est quod vas non est eius quod est in ipso cum sit primo divisum ideo quod est. et ideo est materia cum ergo locus
sit vas locatum. non est aliquid eius ex quo sequitur quod non est materia neque forma. cum utrumque haec sit aliquid est in ista. hoc itaque sicut est oppo

Quaeritur. et quod sic incipit. Quod autem forte sit locus. sic fiet utique manifestum. et est. ad investigandum de loco
diffinitionem loci primo narrat quasdam proprietates ipsius. Secundo qualiter debeat esse diffinitio loci. Tertio quod locus quaeritur propter mo
tum. Quarto quomodo aliquid est in loco. Quod autem sit locus forte manifestum. si acceperimus proprietates quae inesse ipsi per se eius videntur inesse.
Primum per se est. quia significamus locum esse id quod primo continet illud cuius est locus. et quod non sit eius. Secunda quod primus locus neque maior
neque minor esse re locata. Tertia quod nullius corporis deficit locus. ita tamen quod secundum rem separabilis est a locato. Quarta quod
omnis locus habet sursum et deorsum. Quinta quod unumquodque corpus naturaliter fertur in locum proprium et manet in eo. sursum propter quod eius
locus sit sursum. sive deorsum. Hiis autem suppositis. reliqua ad diffinitionem loci utilia consideranda sunt. oportet
autem intentionem diffinitionis sic fieri. ut per ipsam recognoscatur quid sit locus. et solvantur opposita de eius existentia. Insuper quod
ipsam quae nata sunt loco inesse appareant non per ea cum discordie et ideo oppositorum esse locum. nam et propter talem
motum multa opponuntur celum esse in loco cum semper moveatur. hoc autem motus alius est loci mutatio. alius augmentum
et decrementum. quae in augmento vel minutione localiter transmutantur. quia quod prius erat hic fit in maiori vel minori loco
loco. Quod intelligitur est quantum quod per se ipsum actu movetur. et non per accidens. Corpora autem quaedam actu moventur. quaedam
sic moventur per accidens quod contingit ea moveri per se. sed separentur ab invicem ad est motum moventur non partes corporis cum naturam

danū a. uo nō est nata ī medio p̄se sꝫ p accn̄s. ut albedo ī scia. hec ei tr̄smutat
locū solū p hꝫ q: uo ī q̄ st̄ tr̄smutat. Cum ā diuis ī eodē ad ēē ī celo sic ī loco q: ē
uacue ētitētī celo n̄ ī aē ē p accns. sꝫ p ultīm cor̄ ōtinētis ī īnt̄ ēē p̄s uo q: ē ī loco.
nā si totus aer ēēt loc̄ p̄ius sꝫ locati minorꝫ ip̄o. n̄ ēēt eq̄lis loc̄ locato. q: tn̄ oz
q: uniqq: locati uꝫ locē p̄iū locū ī q̄ ē tāq̄ ī p̄ri ēquale sꝫ ōtinētē. Et q:
locati ā ē aliq. modo cū ōtētū n̄ ē diuisū a ōtinēte. sed ētiā ōtinuū. n̄ ē ī sic ī loco
sꝫ sic p̄s ī toto. qn̄ uō diuisū ē ab eo. ī ōtactū ultīo p̄ ōtinētis n̄ ē p̄s ei. n̄ ēxcedit
ip̄m nec ēxtēdit ab ip̄o sꝫ seq̄t ei sit st̄ se ōtigua ōtiguitatē at ultīa st̄ sil. Itē
cū ōtētū ōtinuū ōtinēti. n̄ mō ī ip̄o sꝫ cū ip̄o ut p̄s cū toto. qn̄ ā ē diuisū ab ip̄
p̄s mouet ī ip̄o. sim ōtinētē mouet sim q̄escat. Simp qn̄ ē n̄ diuisum sꝫ ōtinuum
ꝫ hēt ē ēēntm. ī n̄. q̄ ē p̄s ī toto sic uꝫ uisiua ī oculo ī man̄ ī corp̄e. cū ā diuisū est
ab eo hꝫ hītud̄s ēēntī. ī n̄. q̄ ē ōtinētis ad ōtētū. sic aq̄ ī uase ī uinū ī cipho. mani
. n̄. n̄ mō ī corp̄e sic ī loco aq̄ ā mō ī uase.

Quarto. gꝫ q̄ incip̄. Iam ḡ m̄ ē ex hīs qd loc̄ ē. ē. p̄mo p̄bat q: loc̄ n̄ ē forma n̄
spatiū mediū. nā m̄. sꝫ ē ē corp̄ ōtinētis sc̄d ad ung̃ p̄ q: diffi ē accipe qd
ē loc̄. tria celant diffōē ei. ad uūges q: ēē mediū ī ēēntia circūferentia celi. q̄ ē uꝫ
nos. mag̃ hēt roz loci ī uniuso. Iam ḡ m̄ ex dictis q: nec ē locū ēē unū de q̄tuor
q̄ ei ē forma. aut m̄. aut spatiū mediū īnt ultīa ēēntia corp̄s ōtinētis q: ē ip̄a ēēntia
sꝫ ex. sꝫ nulli spatiū mediū ē p̄s mag̃ ēēntia corp̄s locati. Hoc aut q: n̄ ōtingit ēē ad in
m̄ ē. ī p̄s q: n̄ ē forma ut. n. loc̄ ēē forma. p̄p hꝫ q: forma ōtinuit ī tāt ēē. sic loc̄ ōtinet locatū
q: ī eodē sꝫ ēēntia ōtinētis ōtētū. Ideo ā p̄p hꝫ loc̄ ē forma. q: hꝫ tā forma q̄ loc̄ sunt ī
n̄. tn̄ eodē m̄ n̄ ēēt. sꝫ forma ē tn̄ ter̄ rei ē ē forma. loc̄ ā ē ēē corp̄s ōtinētis. Est uꝫ loc̄ ēē
spatiū īnt ultīa ōtinētis corp̄s ex hꝫ q: ōtētū aīs mutat ōtētū ī locatū. manēte ō
ōtinēte. ī p̄p̄ ōtētū ē ōtētū ab ip̄o. sic aq̄ mutat̄ ex uase. ip̄m ḡ mediū. spatiū uꝫ
ēē aliq̄. q: loc̄ sit aliq̄ p̄s corp̄s q: tr̄sfert. Hꝫ aut̄ n̄ ē uex. q: mediū sit aliq̄ tāq̄ spatiū
separatū. sꝫ unq̄ corp̄ a hꝫ q: tr̄sferunt locatū. ī q̄ st̄ apta nata se ōtigē. ī iu uniuas
recip. ī tāp ī ā corp̄ cedēs ip̄i ūm q̄ exig̃ ē recepto. Si ei loc̄ ēēt spatiū manēs
ī corp̄ locatē apti natū recipe corp̄ locabile. ēēnt loci ī infinita. q: sic recipēt spatium
locis p̄portionali totū aerem aī aq̄ qn̄ tr̄smutat. ita ī eiꝫ p̄ti corp̄ recipēt ā spatiū
p̄portionale ei. ī cū dic totū sit ī infiniti ī loca oportet ēē ī infinita. Pst loc̄ tr̄smu
tabilis ē locatū sꝫ ē spatiū mediū īnt ultīa ōtinētis q: mutatur ad mutatōz ōti
nētis. ī cū hēat ītīā diuisiōē. oportet ip̄z ēē ī loco. ī sic loci ēēt loc̄. ī multi loc̄ sil
p̄ūo. n. q: n̄ sit aliꝫ loc̄ p̄tis ī toti. sꝫ sit ī q̄ qn̄ totū ē ī uase cū q̄ mō qn̄ uas tr̄s
mutat̄ cū q̄ ei p̄tes mouet̄ cū totū corp̄ st̄ p̄tes tr̄smutat̄. loc̄ tn̄ ī q̄ ē totū q̄
ei p̄tes st̄ n̄ ē idē cū eo. sꝫ sit p̄s loci se hꝫtis ad ip̄z p modū toti q̄ ad loc̄ toti ō
tinet q̄ alium loc̄ ut p̄tes. Et ei loc̄ ēē m̄ sꝫ q̄ ōsidet ip̄z ire q̄escente ī ip̄o ē ā
succedit ē. p separatōz locale. sꝫ p tr̄smutatōz. sic qn̄ ī eodē aq̄ nutrit ī aere. Sic. n.
sꝫ p alteratōz eo tr̄smutat̄ ī ā uo sꝫ q: p̄us fuit uinū. p̄ea fit ā. s. unḡ. ī qd p̄us

molle p̄ea fit durū. Et ex hꝫ diuis m̄ ēē ad q: ē ēēns ut loc̄ q̄ unū alti succed
ip̄a remanēte se hꝫt loc̄ ad corp̄ ī eo ē ip̄is succedētia. hic ē q: p tale appetiar sꝫ hꝫ
uꝫ ēē m̄. Sꝫ ī hꝫ diuīnt q: ī m̄ ī eo q: nūc ē aq̄. p̄us erat aer. ī loco ā n̄ nūc ē aq̄ p̄erat
aer. Sꝫ cū m̄ n̄ sit diuisa a re n̄ ōtineat sꝫ ōtineat a forma sꝫ forma loc̄ ā q sic realit̄ dip
alicuius ī ip̄z ōtineat n̄ ē uꝫ cū m̄. Et ḡ n̄ hꝫ p̄ cui. s. forma. m̄ spatiū. ad separatū diuisū
a mag̃ne rei. ē loc̄ nec ē uꝫ ēē q̄lū. uꝫ hꝫ tuui corp̄ ōtinētis ī n̄ corp̄ ōtētū. diuisū ā
corp̄ ōtētū q̄ mō sꝫ mutatōz locales. Propt hꝫ ḡ q: loc̄ hꝫt sil̄e cū forma ī cū m̄ est
sic alie ī mag̃ ad uꝫ accipe qd sit p̄p hꝫ ē q: ē q̄ mō locale tr̄slatō sit ī aliq̄ q̄escēte
ī ōtinēti. ōtigē uꝫ spatiū mediū ēē ad īnt latē ōtinētis q: q̄dē ē diuisū a mag̃
motis ī ip̄o ad hoc appert ōst aer q̄ appet īcorpe̅us. cū n̄ replet tale spaciū. Et sic
n̄ solū st̄ uasis uꝫ ēē loc̄. sꝫ ī īnt corp̄ locatis tāq̄ spaciū uacuū. Hꝫ ā ī mobilitā ēē
de rōne loci. q: sic uas ē q̄dā loc̄ tr̄smutabilis. ī loc̄ ē q̄ uas īmobile. ī iō qn̄ mōd ad motū
alti ut nauis ī flumē mag̃ uꝫ ī ip̄o sic ī uase q̄ ōtineat ī eo sic ī loco q: tenet loci
ē q: sit īmobile. uꝫ mag̃ ēēset dr̄ q: loc̄ nauis sit tot flumē q̄ ē īmobile q: p̄s aq̄ ad eu
motū mō nauis. Est ḡ loc̄ ēē ōtinētis p̄mū īmobile. Propt q: ēētrū mūdi ī q
ultīa ēēntia ūs nos corp̄ ēēlaris motū p̄p̄e uꝫ hꝫe rōz loci. ē qd deorsū. hꝫ ā sursū
q: ēētrū īmobile manz. ēēntia uō uniformit se hꝫ q: īmobile ē ad q̄ uꝫ fert. ēē leue.
sic gue ad ēētrū. Et qm ei q: ē ī me ī deorsū. sꝫ sic ēēns uls celū ī ēē celi sꝫ sic ēēs
uls tēra p̄p̄e hꝫt rōz loci. ideo uꝫ loc̄ ēē quarz planū. ī sic uas ōtinēs. Simp loc̄
sil ē cū relocatū. sic sꝫ cū re finita. q: loc̄ hꝫt quar. m̄ rōz fine.

Quinto. vii. q̄ gꝫ incip̄. Cui qd ḡ corp̄ ē ad ex corp̄ ōtinēs ip̄z. ī ē. p̄ ōcludit ex dictis q
corp̄ ī loco ē ex q: ē corp̄ ōtinēs ip̄z p̄tas ex hꝫ q: celū totū n̄ ē ī loco. hꝫ una p̄s
ei ōtinea ab ā. Cum ip̄e loc̄ ē st̄ corp̄ ōtinētis. hic est q: corp̄ ē ē ā corp̄ ex ōtinēs ip̄z
ī loco ē ē uō n̄ ē ā corp̄ ex ūnūe ī loco ē. Vꝫ ḡ. Si aq̄ ēēt tale corp̄ ex q: nullū ā corp̄ ēēt
p̄tes q̄dē ip̄i motū p̄sēnt ī una ōtineret sꝫ ā. ut ī m̄ sꝫ m̄. sꝫ ā aq̄ n̄ sic mouet̄ q:
locū mutaret. mouet̄ tn̄ ēēlarit n̄ mutādo locū. ī sic sꝫ n̄ ēēt ī loco p̄ti sꝫ ā ei loci
p̄ut una ōtinet̄ ī ā. Et hꝫ p̄tim m̄ p̄ti uniusi ē loc̄ q̄ se sic ad īnicē ōtinet q
ē una ē sursū ā deorsū. cū ēēlarit una se ā. q̄dā. n. p̄tes uniusi nō mouēt sursū
ut q̄ hꝫt raritatē ī leuit̄. alie uō deorsū ut hꝫtes dēsitatē ī g̃uitatē. Et quoniam p̄g
ā st̄ ī loco sꝫ p̄oz ut p̄tes ōtinuū eadē rōne ī toto ī p̄tib. ā uō facti ut p̄tes separate
q̄ q̄ p̄ se ēxistit. tāgūt tn̄ se sic collectō lapidū. Itez ā q̄dē p̄ se ī loco st̄ ut ōē corp̄
mō alic̄ aut p loci p̄mutatōz aut p augm̄tū. Celū ḡ n̄ ē p̄ se alicubi nꝫ ī āl loco cū
nullū corp̄ sit ēē ip̄z a q̄ ōtinea uꝫ ī fa q: mouea. Si aut q: ēēlarit mō sic loc̄ ē p̄tib. eo
q: una ōtinē ab ā ī ōiūt se hꝫt ad ip̄az ā uō st̄ ī loco p accn̄s ut aīa p corp̄ ī celū p p̄tes
q̄ ōēs q̄dā m̄ ī loco st̄ ī q̄ una ōtinz ā ī ēēlarit una se ā. Et qm solū corp̄ celeste hꝫt p
fectā roz ēēlare ī toto ī p̄tib. iō ip̄z solū p̄ū ēēlarit mō. ita tn̄ q: ip̄z sꝫ sꝫ n̄ ē alic̄ cū
n̄ sit ōē ip̄z. Quō ei alic̄ ē ip̄z ē ad ī ad ā ēē ip̄z ī q̄ ōtinea. ēē ā uideū n̄ ē. Et qm celū

p ambitū ē totū uniūsū, ro ct̄o oīa sūt ī celo. ita tn̄ q̄ n̄ totū celū ē loc̄. s3 ultim̄ eē eī uel
ētrū tāgēs corꝰ ī m̄e otētū ab ipō. et uniūsalit̄ se h̄ns ad ipm̄. ita q̄ iste ē sīl' ordo corporū
mūdi. t̄ra ē in aq̄. et h̄ ī aē. h̄ aūt in ethe. eth̄ ī celo. et h̄ āplius in alio n̄ est.
Qūo. g. q̄ sic īcip. Oīa aūt dubitabilia q̄ circa locū dicta sunt solūunt. et c̄. Declat. q̄ p dicta dīffōne
loci soluūt oēs obiectōes sup̄i posite cī loco, nā loc̄ nō augēt' q̄ īmobilit̄ unuq̄q3
fit ī ppo loco. et ī eo dē n̄ dēsit. Cōm̄ ē q̄ oēs dubitabiles obiectōes sup̄i posite cir̄ca loci
diffōe soluūt'. Oz eī n̄ ē corꝰ n̄ ē necē sīl' augi locū q̄n augēt corꝰ locatū. ut obiciebat̄
ultio. Et q̄ loc̄ ē sufficiēs. p̄ dicto n̄ oēl' loc̄ ut arguebat̄ fo. Nec q̄ duo corꝰ. s. sīl' ut
ut p̄ arguebat. q̄ loc̄ n̄ ē corꝰ n3 spatiū m̄e corꝰ, int̄ latā otinētis. h3 eī ad corꝰ sit ī c̄o
otinēs ipz tn̄ spm m̄e corꝰ otinētis n̄ ē loc̄. Loc̄ et cū sit sufficiēs suū eē corꝰ otinētis n̄ aliē
sit ī loco, ut obiciebat zeno. h3 ē sic eē ī istato. n̄ eī uīm ē q̄ q̄ ē aliubi ē p se. q̄ solū
h̄ ouelt corꝰ m̄o. Et q̄n loc̄ ē eē corꝰ otinētis ī mobili unuq̄q3 fit ī ppo loco. eo q̄ corꝰ ē
ī corꝰ oñt se h̄t. et tāgit ab eo sīlit' et n̄ in. ē eī p̄ri. .i. unigeneū et quiēs. Un̄ talia sīl'
apta nata sūt ee et abiuīcē ī passua h3 ī q̄b3 tāgūt se sit ad iuīcē actiua et passiua. Cōnabilr̄ et unūq̄q3 sīl' manet ī ppo loco eī sic se h̄t ad locū. sic p̄s sīl' manet ī toto. locatū
eī sic se h̄t ad locū. sic p̄s ad totū. q̄ad si q̄s moueat p̄te aq̄ ī tota aq̄ desētē l' p̄te
aeris ī toto aere. Cāmp sic m̄ sīl' manet sb̄ fo. ī sra locatū ī loco. ē eī loc̄ otinēs ad ū
modū fo' locatū ā otēptū ad modū m̄. V3 aer q̄ otinet sīl' aq̄ ē sic fo. aq̄ uō sic
m̄ ē ac̄t' ē aer. et ro aq̄ ē p se ī ipō ad aēm. h3 ā m̄ ē ī ipō ad aq̄ s3 n̄ p̄e de h3s tn̄ p̄
sbius de tanto ē q̄b3 necē sunt ad dīe p p̄te loqndi de otinētē et otētō. h3 ī eē roī
ē tūc ā eē dicēt. s3 q̄ ēē m̄ unī et actu ā ut aq̄ ē m̄ et p̄o aer actū uō aqua h̄t se
ad aēm sic p̄s ad totū. et ō sīl' se tāgūt q̄n sit dist̄a. q̄n ā unū trāsmutatī ī āl' fiūt
actu unū. copulant' ut q̄dā totū. Dēm ē ī q̄re loco q̄n ē et q̄d est.
Qūo. o. q̄ sic īcip. Eode aūt m̄ accipit ē p̄hi ē ōsidare d' uacuo. et c̄. P̄emisso q̄
ad p̄hicū spectat ōsidē de uacuo sic de loco ad uigit modū negatiū ipz eē
de m̄ nostr̄ motia affirmatiuz eē. Dē ē m̄ ē p̄hi ōsidē de uacuo sic de loco. u'
sit ul' n̄. et quo et q̄d sit eybys. n. q̄ alȳ opīant de ipō. eē hūt dulin̄ et sic. q̄ sic
dīt locū eē uas ul' spatiū ī et uacuū dīt eē spatiū p̄uatū corꝰ. et q̄ tale spatiū q̄n
h̄t molē ē susceptiuū dī plenū. q̄n nō p̄uatū ē ipa. dī uacuū tāq̄ sb̄ sit idē ro sit
uacuū plenū et loc̄ n̄ tn̄ idē eē diffinitū. Incipe ā oz osīdatōes de uacuo ac
cipe ea q̄ sic dīt affirmātes ipz eē. itm̄ q̄ dīt negatōs ipz eē. et ītio eēēs roēs dīs p̄hs.
Cōē ā. n. teptātes p̄bare q̄n ē n̄ arguūt q̄ ipōs roābilr̄ uolūt. s. ipz uli n̄ eē s3
p̄tēl'nt dīt p̄cedo ī phe q̄ aer ad ē. et tū n̄ sit h3 salte n̄ sit aer n̄ ē uacuū
de q̄y nō sunt anax et hy. q̄ h̄ m̄ arguūt. Oz ā aer sit ād litigādo de monstrant p
utres aere plenos, et q̄b3 sūt aer eytra q̄n sūt opmūt. Oē eī plenū aere sit
natāt aqs. ey q̄ appet q̄ aer ē fortis cū sb̄ sustentet utres. Aerē ē eē ād demōstrant
actū sīl' ī celpsedrō suū cāta plodrō ey q̄b3 n̄ emanat aq̄ qua plene sūt. p sor̄ ē sius
si supi obturet. q̄ aer ī gredi tūc n̄ pt̄. Hoies ā uolūt uacuū eē spatiū in quo

uniūsali nīl ē corꝰ sīl'. Vn̄ et opinātes eē q̄ ē eē corꝰ sīl' dīt p̄ q̄ oīo n̄ ē uacuū eē
et q̄ aer n̄ ē sīl'. ipz p̄utāt n̄ eē. p q̄d plenū aere uacuū dīt. Nō oz q̄ ōstē q̄d aer
sit ād ad p̄bādū uacuū n̄ eē s3 pōti ōstē q̄n n̄ ē uacuū nec sīl' spatiū ā corꝰ sepatū m̄ sit
iceptū cōl' actu eyns ī eis otiguēs ea abiuicē ne totū corꝰ uniūsi sit otinuū quo
uacuū ponūt democr̄ et leucip̄ et m̄lti sīlr̄. aūt si totū ē otinuū. oz ōstē q̄ uacuū
n̄ ē ad ee celū. hy ḡ n̄ ōdicūt ad p̄blēma de uacuo. ul' sit ul' n̄. sed q̄ opōi s.
q̄n oz ōdicē. Cōs affirmātes uacuū eē melīs arguūt. ōñtes p̄ q̄ si uacuū n̄ ē m̄ot
locat' n̄ eē, ita q̄ n̄ eē loci mutatū. n̄ augm̄tū. loci q̄ē mutā sūt uacuo n̄ ē. q̄ ī p se ē
plenū corꝰ ā recipe. q̄ si recipet, duo corꝰ eēt ī eode et si duo et q̄b3 q̄ n̄ ē assignē rō
q̄ mag' possit sīl' eē duo q̄ p̄la. s3 ā p̄la corꝰ possi' eē ī uno. mar corꝰ potit eē in
minīo. cū magnū p̄sit diui ī m̄lta p̄ua eq̄lia minīo. q̄ ē eēt ī ipō minīo eē q̄d sē
q̄ sīl' m̄lta eq̄lia otige eē ī eode et m̄lta ī eq̄lia otigent ī uno eē. Sed melissꝰ ademōstrāt
uniūsū eē imobile p̄ ipz q̄ uacuū n̄ ē dicēs q̄ si ad mouebi necē eē uacuū eē. cū ḡ n̄
sit uacuū n̄ ē motꝰ. ḡ rō pōti uacuū eē p motū. Tū n̄ appet uacuū eē
ey h3 q̄ corꝰ ad iuīcē sbītrant et se ōp'mūt. p q̄d dolia tn̄ recipiūt de uino cū utris
q̄ sine utr'. q̄ uinū ī utris ōpmit et desēt p̄ h3 aliq̄ p̄tes sbītrat p̄tes uacuas q̄ sūt
ī eo. Cāmp ōīb3 ut' augmētū sit p uacuū, cū fiat p alimētū q̄ ē corꝰ. duo ā corꝰ ī
eode eē ipō ē. adducūt et ad h3 testimoniū de cinē de q̄ si uas ī pletū fuit. tn̄ aq̄ re
cipit q̄ si uacuū eēt. Affirmat eī et pitag̃ uacuū eē dīte ipz ī ḡdi p̄te mū
di eyisto spū q̄n respirāt celo et itapi cōl' ad distiādū ea. et dicēdū abiuicē corꝰ
ōnē se h3. tāq̄ sit sepatō et distiātō ipz. cū eyistū appet p̄ ī m̄is q̄ ū ab ā
diuidit' p uacuū de tias n̄ ipz. Ey q̄b3 ī q̄ alȳ dīt uacuū eē. et alȳ n̄ eē. h3 sīl'.
Qūo. p. q̄ sic īcip. Ad sīl' ā se h̄nt oī accipe q̄d sīgficet n̄. et c̄. P̄declat q̄ uacuū n̄ ē loc̄ p̄
uat' corꝰ. n̄ m̄ n̄ spatiū mediū ī se lata corꝰ. et soluit p̄dcas roēs ey q̄b3 uidebat' uacuū
eē ad. Ad ognōd q̄l' sit sit n̄ uacuū. oz accipe q̄d dicā p nomē ipi. Uidi ā q̄b3 uacuū
eē loc̄ ī q̄ n̄ ē et ro h3 ē. q̄ opināt eē q̄ ē eē corꝰ. corꝰ ā q̄ h3 ē ī loco. loc̄ ḡ ī q̄ n̄ ē corꝰ ē uacū
q̄ n̄ ē ī eo ul' opināt eē corꝰ eē tāgi. tale ā ē q̄ h3 ḡuit' ā' leuit' ey q̄b3 sillogiīt se
uacū eē ī q̄ n̄ ē ad ḡue ā' leue. ey ī quēs ē pse uacuū ī q̄ n̄ ē ḡue aut leue. et q̄ cū
ī p̄ncto n̄ sit ad tale. p̄uctū eē uacū ey q̄ seq̄ q̄ sit loc̄ et spatiū otiū. cū ro q̄ ē uacū
opoteat eē locū ī q̄ sit spatiū susceptiuū corꝰ tāgi. Sic ḡ ut' aliq̄b3 uacū uno m̄
dī ro q̄ n̄ ē plenū corꝰ sīl' p̄ sēcutū tale aūt ē h̄ns ḡuit' aut leuit'. Di ḡ dubitet ā's ul'
spatiū plenū colore aut sono sit uacū. m̄ ē q̄ si corꝰ d3 eē plenū spatiū ne sit ua
cuū, acciplat' pcorꝰ tāgi. Do eēt uacū q̄ plenū colore et sono. si ā acciplat' p corꝰ
sīl' ī corꝰ n̄ eē uacū q̄ ē plenū ist. Alio m̄ poit ab aly̅ uacuū p̄ q̄ n̄ ē ad d'tiatū
m̄ ā sia corꝰ. et q̄ eē m̄ de se, ē huimodi. ro dīt ro eē uacū eē uo corꝰ et locū n̄ tm̄ h
bn̄ dī. q̄ m̄ n̄ ē ē actu sepablis a reb3. de uacuo ā q̄rūt ut' sit sepablē. Cōm̄ ā de
stātū ē de loco. uacū ā dīt eē locū p̄uatū corꝰ. sic dēm̄ ē. locū n̄ ē spatiū. ī m̄' ē ua
cuū n̄ posse eē. n3 ad sepatū m̄ ī sepā cū uelit uacū eē n̄ corꝰ. h3 corꝰ spatiū uacuū eī

solu

n uir ee ad replem. pp q ponit ee. dicit n. q h pueire motu localem q loc e ad pe
cor recipien qd ee spatiu. q de se e vacuu. ita q el vacuitas e ca mot. cuius sic
i q. q ei nece e ee ad i q fit mot. io dco dicit locu ee cu i ipo fit tal mot nulla uo
necitas e uacuu ee. si mot e. p q n e ca oiu mot q meliu latuit. q tig n. ple
nu moui motu altatois. [illegible] q n e ca oiu mot local. q tig n. cor. ad inuice
sibi g oi et si nulli spatiu sepable sit i eis pt ipa cor mota. sic in e i reuolutoib
corp huidor [illegible]. Contigit et cor densari absq uacuo. qn aliq ptes rai
oris eua porat. ut qn ab aq agita aer elabit. et ptes aq pl ad inuice [illegible] q
fit densior. Augmentu sit [illegible] sin uacuo p gnoz uni ex alio. ut qn d aq fit
aer. [illegible] a ro q coat pbare uacuu ee p augmentu. et q d cane e aq i fudit se ipa
i pcedit. ei n. augmentu fit p uacu. a n augeret qlb ps aucta. cu n sit uacu
a augmentu n fit p cor. a sisit duo cor erut sil. Et eode m o cee i cane et aq
ei qlb ps cuius e uacua. aut aq n e cor. a duo cor sit sil. Dubitatoz g cor
d ca augmenta. noluit solue p uacuu. h tn n otinit quo ipa sit ei ca. q totu ee
uacu si totu augetr. si augmentu fiet p uacu et eade roe e i cane e aq i fudit. [illegible]
ei e solue roes ex qb dicunt uacuu ee.

Q aliu xi. q d icap. Qm a n e uacu sic dictu. et e. pbat sex roib qn e uacu
separatu tamq loc p uat cor. ul q ul i q sit cor mouetr. Qm n e uacuu
sepatu sic dicit q a. sic p i. Unu cuiq cor de nuo simplicu. e a mot p p u ut
igis sursu. et tre deorsu. et ad mediu. h uacu n e de h ipo. g n ca mot local q
eis oueit p re. ca u uacuit ee ca mot p loca. et h n e ca. g ipi nulli mot e ca. [illegible]
si sit uaci sepatu. ei sic ulli ad q e mot n cor. uelud loc sepat abeis. corp
ibi positu i eo et cu n heat apti ad aliq pte ipi q mo. n ei [illegible] pte ei q n
sit mouet ons motu. n ad una detiata pte cu n heat sile cueien cu ei p q
cu a. Et eade ro e. a ponetes locu ee ad sepatu i q d fet q fetur cor. n. a i ipo po
n hel q ferat. nec i gescat. cu n ei i eode assigne diu it sursu et deorsu. Et
q ponetes uacu dicit ipi ee locu sepatu sic n otig assigne q ad sit i loco sepato
i n quo fit i uacuo qn ei positu fuit cor i loco sepato q i cor susistente. n a
assign apti diu ps pti cors ad ptes loci q p n seorsu posit n e p se i loco
si i toto e ee ps. q n e loc sepat nec uacu ei. Et [illegible] acit dicentib uacuu ee si
mot e. cui ei q dicit. uidet n posse moui si sit uacuu. Nam sic aliq dicit terram
ro gescere i me q diffrentie se ht ad cui forem. i e nece gescere cor positu i uacuo cu
n sit ro q moueat ad aliq pte. eo q i uacuo n e diua. Pois mot a e uiolet
a n. ita tn q si uiolet e nece e sile ee cu uto sit poslior. posit a ee n p sin
pou. ex q seq. q si n sit mot n uiolet cor pht. n et a mot ipor. Sz i uacuo
sic q i isto i po e ee sile motu phi cor. g i eo nulli mot ipor. d a i isto i uacuo
n sit moui. q i isto n e sursu nec deorsu. n mediu i uacuo a n differunt it
se sursu et deorsu. q sic nulla et n etia n e diua. sic uacu cu sit p uo eni es

n e diua. n a loci mutu diua i duo et sic ni mot n a ali differt. Qm a g i uacuo n e
mot n n ei a mot i ipo. a si alicubi e mot n. h n e uacuu. Amp pita nuc
pea adh mou. n tagete piacete p alteru duar cap. uidel; aut p succesiom aeris
e una ps d i pellit sil cu ie pita ut q da dicit. a p h q aer sil pulsus cu re pita
retinet. diutiez i pelletes p ad tpe. q q mot ei fortior e q mot n rei pite io ipsu
secu defrt. h i uacuo n hor assign p. g i ipo n otiget rei pita. h mouebuntur sic
q uehit i a. Amp nulli potit redde cur p q id q d mo i uacuo. aliq n et alicubi
gescat cu sit oimoda i diua i eo. et sic cor i uacuo aut sp q escet a sp i i fitu moueb
n ad mai ipediat. Et q sic h er cad ipor q ponut uacuu cu mot. q ced cor. h
uacui fert ced. g u q i ipo et u fert cor mo fit   dicit e ueloc q mot.

Q aliu xii. q d icap. Amp a ex h ui m. q d i. et e p supponit q [illegible] n sit de uacuu
unu excedit aliu i uelocitate ul p diua meoy. ul p ugue mo. Io ex
pte meoy. pbat n pse motu ee i uacuo. h id oclud ex pte mo. Amp ex seqnb
ei in n mou i uacuo. uidem n. cor gue uelot fi deorsu p alteru duar cap. at
ei h acit p diua medioy p q fet. q unu e dius a. ut tra q aq. a h acit p
diua mobiliu. q p unu excellit a i gui ul leui. h i aliys sit uni forma mediu
i a p q fit mot ca e tal diua. q resistedo i pedi motu mobil. et mai q q ot tur
i tem io q q esat. et io mag i pedi i q n facile dividi et tale e id q d e grossi.
His pmissis pbat q id mobile a. ferat p mediu grossu q sit. b. i tpe c. diu
moue a p med subtile. q e. d. ex pdictis seq q tato uelocius fet p mediu d. q p
mediu c. si eqle sit eoy longit. q to subtili e d. q c. q ppoi mot ad motu ei s ppo
i pedi cor. v g. mobile a. ferat p aq et p aere. q subtilio et icorpoalior e aer q aq
tato cit mouebi p aere et eade roi q ht uer ad aq i subtilitate hebit uelocitas ad ue
loci. i q si duplo e subtilior aer aq. i duplo maior tpe tasibit ide mobile p aq q p
aere. Et sp h er q q to subtili er me et m i pedimetu p sibi at p subtili. tato p ipi
moueb cit. Sz uacu nulla ht p poone ad plenu sic n nuls. ad n g i eo n ei mot.
Qz a nue ad n. et uacuu. ad plenu ppoi n heat p sic. Quaz excellit ta in nuo
h i plib excellit duo. q i duob et adhuc i plib excellit unu. q i ii et io ht ppoi ad
eius h eos maio. ite a q tuo excellit h q e d i aliis. q oe excelles dividi i id q exced
it et i id q excedit et ultr q qtuor. et sic q tuor otinet aliq a n. diui nec linea ptu ex
ced n opon exptuo. Si g uacuu excellet plenu i subtilit. oponet ex pleo nullaz ipi
p poone ht ad ipi. g i eo n e mot. Et si mobile trseat p subtilissimu q n sit subtil
i tato et tali tpe. ei q i nu trseat si moueat p uacuu. q supat oez p poone cu plen
excuto q p uacuu trseat i a tpe. po er q i eqli trseat ad plenu et sic subtit er g uacu
super oez roz plei. Sic n. uacuu. z. plenu a eqli mag sit. b. d. et g mo. a. p
uacuu. z. trseat i tpe. i. q e mi tpe. e. i q trsiit plenu. b. d. mo. a. trsiit plenum
subtil. pleo. b. d. i tato tpe q e. si h plenu sit subtil i tato excellu q exced tpe. i. tpe
e. et h i excedunt q uacuu e cor. ferbit. i tpe. i. g i eqli trsiit plenu et uacuu q e i po. Et

[illegible]

[illegible]

[illegible] dur[illegible] [illegible] [illegible] duo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] leue et molle [illegible] leue [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et ex eis [illegible] [illegible] vacuum [illegible] separatum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vacuum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] leue [illegible] molle et
durum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De vacuo [illegible] determinatum est.

Questio [illegible] Consequens autem [illegible] de tempore [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Consequens autem est considerare de tempore [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Questio [illegible]

[illegible]

Questio [illegible]

[illegible]

est tamen instantis divisivum, et esse post instans [illegible] tempus secundum prius et posterius. Tempus igitur nunc sive instans quod non est idem in toto tempore, quod tamen non est idem [illegible] non est in eo quod est prius et posterius in tamen est divisivum, et ab eius esse forte in quo est ad esse illo. Tamen est idem et sic patet. Sicut enim dictum est, motus sequitur magnitudinem et tempus sequitur motum, et sicut punctum per suam translationem continuat lineam, ita id quod fertur continuat motum et per ipsum consequenter motum et prius et posterius ipsius. Hoc igitur mobile sive sit punctum sive lapis sive quodcumque aliud quod est idem subiecto et est ratione aliud et aliud propter alium modum se habendi, sicut sophiste acceperunt coriscum esse alium in foro et in theatro, eo quod alibi et alibi est. Quia igitur nunc sequitur mobile, sic tempus motum, per mobile autem aliud et aliud se habens cognoscimus prius et posterius in motu et per prius et posterius ut numeratum cognoscimus tempus. Nunc sequitur quod ipsum nunc idem est ratione prout est prius sive posterius et sic est idem subiecto prius et posterius quod est in ipso motu non tollit proprietatem mobilis. Est tamen in ipso suo esse diversum, nunc est aliud et aliud quia sequitur mobile prout per prius et posterius ipsius mutabile est. Et maxime notum est ipsum mobile quia propter ipsum cognoscitur motus alteratus [illegible] quia id quod fertur est hoc aliquid, non autem quod fertur est ad manens motus quod non cognoscitur nisi a sensu per mobile. Ita quod sicut id quod fertur in toto motu quod non est idem et quod non divisum, sic ipsum nunc in toto tempore.

Et videtur hoc quod nisi tempus sit instans non erit, si instans non est tempus non erit, quia sicut simul sunt mobile et motus, sic numerus mobilis et numerus motus. Tempus autem est numerus motus, et nunc mobilis sic se habens ad tempus sicut unitas ad numerum. Tempus autem est continuum ipsi nunc et divisum propter ipsum nunc. Aliud sequitur ad mobile et motum, motus enim unus quia mobile unum est in se et in continuatione motus. Sed non deficiat a motu, iam motus non est in istantem continuatione motus mobile est aliud et aliud ratione ut dictum est et in ipsum sunt in se aliud in instantis est quod dividit prius et posterius in motu. Assimilatur autem instans puncto prout continuat et dividit lineam, punctum enim continuat lineam lineae est principium unius et finis alterius. Et in hoc differunt quia quando idem punctum acceptum fuit principium unius et finis alterius lineae necesse est ipsum accipi in quiete et stare, ipsum autem nunc propter id quod mobile aliquid [illegible] semper mobile semper est alium et alium, quia tempus est numerus motus et non per unum instans quod sit principium et finis secundum duo [illegible] quae sunt ultima eiusdem temporis, quia unum est eius principium et aliud finis quae tamen non sunt partes ipsius. Unde nunc instans accipe non unum quantum ut duo si posset accipi et quiescere medio autem puncto uteretur quasi pro duobus quod contingit ipsum quiescere. Adhuc manifestum est quod ipsum nunc non est pars temporis, nec momentum motus, sicut neque punctum lineae, quia nullum indivisibile est pars continui, sed potius eius pars est ad continuum, sicut duae lineae sunt partes unius. Si igitur quaeritur quod ipsum nunc est tempus temporis non est tempus sed accidit. Unde vero quod numerat mobile in sua translatione est eius numerus et tamen non in mobile sed tempore, quia tamen illud sunt et sunt numerus quod non oportet quod sit in numeratis. Numerus enim equorum decem est alibi et alibi cum possit esse aliorum decem etiam.

Quaestio 19 quae sic incipit: Et quoniam igitur tempus numerus motus secundum prius et posterius sit et continuum. Declarat post quod in tempore est minimum secundum esse discretum et non secundum continuum. Secundo propter quod dicitur multum et paucum, breve et longum, sed non velox et tardum, scilicet quomodo est idem et quomodo diversum, sed quod in instanti motum quod eius instans ab ipso. Et quia igitur tempus sit numerus numerus motus secundum prius et posterius in quo est instans continuum secundum rationem discreti. Manifestum est et quoniam numerum est dare minimum secundum esse discretum, scilicet dualitatem. Continuum autem non est dare minimum secundum continuum, ideo eo ulterius rationem numeri cum secundum continuum est dare minimum discretae, sed non continuatae, ut duae lineae sunt minime multitudine, magnitudine autem non est minima. Cum igitur tempus sit huiusmodi est minimum tempus secundum numerum unum aut duo, non autem secundum magnitudinem.

Consequens est ei propter quod tempus non dicitur tardum et velox et tamen dicitur multum et paucum, longum et breve. Longum et breve sunt propriae continui, multum et paucum discreti et quia tempus habet rationem continui propter motum, ideo dicitur longum et breve, quia vero est numerus dicitur multum et paucum, quia vero nullus dicitur velox et tardus, ideo ista dicuntur de tempore. Tempus

autem acceptum est idem ubique, acceptum autem secundum prius et posterius non est idem, alterum non stabile, quia mutatio presens quae est una facta autem et futura diversae sunt. Tempus autem numerus motus non quo numeratur, sed quo numeratur, est in eo semper esse alium et alium secundum prius et posterius. Unde et ipsa nunc semper sunt diversa propter diversitatem positionis et partionis, numerus autem quo numeratur secundum esse idem et divisus numeratus. Nam idem centum est quo numerantur centum equi et centum homines, ipsa tamen numerata diversa sunt. Exemplum sicut contingit eundem motum semper reiterari, ita et idem tempus, ut hyemem esse autumpnum. Non solum autem motum mensuramus tempore, sed et motu tempus propter affinitatem abinvicem. Tempus enim determinat motum cum sit numerus ipsius, motus autem ipsum tempus determinat tempus quoniam dicimus tempus esse multum aut paucum mensurantes eius quantitatem motus, sicut quantitatem numeri per quantitatem numerabilis, sicut numero cognoscimus multitudinem equorum et econverso numerum esse in motu et tempore quoniam est eius numerus. Hoc autem rationabiliter accidit, quia motus imitatur magnitudinem et motum tempus, eo quod haec sunt quanta et continua et continuitas talium [illegible] propter hoc quod predicta reperiuntur in magnitudine, reperiuntur per prius in motu et per hunc in tempore, et quamvis ita sit tamen sic mensuramus motum magnitudine, ita econverso magnitudinem motu. Multam enim viam non dicimus esse magnam si processus sit multus, et hunc multum si via sit multa, et econverso in tempore multum si motus est multus et econverso motum multum si tempus multum.

Quaestio xx quae sic incipit: Quoniam autem est tempus metrum motus et eius quod est moveri et cetera. Declarat primo modum quo tempus mensurat motum. Secundo quod motum esse in tempore est ipsum mensurari ab eo. Tertio quod tempus est causa corruptionis et quod sperma non sit in tempore. Quoniam autem tempus est mensura motus et eius quod est moveri, tali modo mensurat ipsum quod determinando quantitatem partis eius quanta sit per replicationem ipsius mensurat totum, sicut cubitus totam longitudinem mensurat determinando primo aliquas partes per replicationem metitur totam. Motum autem esse in tempore est ipsum et eius esse mensurari a tempore. Tempus enim mensurat motum et esse ipsius in quo hoc est ipsum esse in tempore, mensurari esse ipsius a tempore et similiter hoc est aliis rebus esse in tempore mensurari esse earum a tempore. Dicuntur enim aliqua dici esse in tempore uno modo esse tunc quando tempus est, ita quod esse in eo sicut aliquid est in numero, prout esse partem vel passionem vel aliquid aliud numeri. Secundo esse sub numero sicut numeratum ab eo, in quo numerus sit illius quod dicitur esse in eo. Quoniam igitur tempus est quantitas numerus instans et prius et posterius sunt in eo prout mensuram videlicet sicut unitas par et habundans sunt in numero. Haec non sunt ad numerum et ita ad tempus. Res autem quas mensurat tempus sunt in tempore sicut in numero secundo modo, videlicet quia tempus est numerus earum sub quo continentur sicut sub numero mensurante esse earum quamadmodum quae sunt in loco sub loco. Ex quo manifestum est quod non est esse in tempore esse tunc quando est tempus sicut non est esse in loco vel in motu tunc esse quando est locus vel motus. Si enim aliquid diceretur esse in aliquo propter hoc quod est quando illud est, omnes res quae sunt in eodem tempore erunt in quolibet et celum erit in milio, quia quando milium est et celum tunc est. Sed illud ergo eorum accidit eis. Quod autem consequitur est necesse videlicet eius quod est in tempore esse quando tempus mensurans esse illius et eius quod est in motu proprium. Quoniam autem esse in tempore est esse in numero quorum numerus autem excedere contingit in una re numerata accipietur tempus excedens omne quod est in tempore. Ex quo necesse est omnia quae in tempore sunt continentur sub ipso, sicut quorum autem sunt in aliquo continentur sub illo, ut quae sunt in loco continentur sub loco. Et quia tempus activum continet quae sub ipso, ideo dicimus pati a tempore, sicut consuevimus dicere quod tempus tabefacit res et omnia in tempore senescunt et propter diuturnitatem temporis quasi obliviscuntur aliquid prius sciti. Sed non dicimus propter ipsum aliquid novum vel bonum fit propter tempus, est enim per se causa corruptionis, cum sit numerus motus qui facit distare rem a proprio suo esse. Ex quo manifestum est quod ea quae semper sunt in quantum semper sunt, non sunt in tempore, quia non continentur ab eo nec mensuratur esse eorum a tempore, et signum est quia non patiuntur ab ipso tanquam non existentia in tempore.

Quaestio 21 quae sic incipit: Quoniam autem est tempus mensura motus et quietis metrum et cetera. Probat primo quod tempus mensurat quietem secundum eius durationem quanta est. Secundo declarat quomodo quiescens non est nec sit in tempore, ut in proprio quantum autem ut proprio in tempore sunt. Quoniam autem est tempus mensura motus, erit et mensura quietis per accidens, probatur quia quiescens est mobile in proprio, omne enim quiescens est in tempore, non propter hoc quod quiescens moveatur, quia non enim sicut quod est in motu necesse est moveri, sic et quod est in tempore, quia tempus non est motus. Sed numerus ipsius in quo numero contingit esse id quod quiescit per successiones durationis, non propter hoc quod tempus

mensurat quietem necesse est esse in modo [illegible] quod non esse tale quiescit [illegible] solum privatum motu aptum natum moveri sicut dictum est [illegible]. Et quod esse in modo [illegible] esse [illegible] ipsi [illegible] esse [illegible] continetur [illegible] non [illegible] quiescere est in tempore et sub tempore sicut sub mensura. Consequitur [illegible] tempus [illegible] quod [illegible] quiescit [illegible] quod [illegible] est motum [illegible] quiescere motum [illegible] quietem mensurat ut sunt [illegible] quod [illegible] non [illegible] mensurat [illegible] est [illegible] motus [illegible] est [illegible] quod non [illegible] non quiescunt non sunt in tempore quod tempus est mensura [illegible] motus et quietis. Consequens est [illegible] quod [illegible] esse non esse in tempore ut [illegible] non [illegible] sunt [illegible] sicut dyametrum esse [illegible] costae talia enim non sunt in motu vel quiete [illegible] quod [illegible] esse mensurat tempus [illegible] esse [illegible] in motu et quiete [illegible] sunt generabilia et corruptibilia [illegible] non sunt [illegible] est in tempore esse quod tempus excellit [illegible] ipsorum et mensurat illa. Consequens [illegible] continet [illegible] non sunt [illegible] ad tempus [illegible] continetur eorum [illegible] quod fuerunt vel futura sunt ut homerus [illegible] fuit [illegible] futura est [illegible] tempus [illegible] futura [illegible] quiescat [illegible]. [illegible] non [illegible] quod tempus non [illegible] non sunt non fuerunt [illegible] talia sunt [illegible] opposita [illegible] sunt ut dyametrum [illegible] esse [illegible] non [illegible] est in tempore [illegible] oppositum [illegible] dyametrum esse [illegible] est non est in tempore [illegible] esse [illegible] generatio et corruptio est [illegible] talia sunt in tempore.

Queritur [illegible] 22 quod est in capitulo [illegible] necesse est continuatio temporis ut dictum est etc. Declarat [illegible] quod nunc [illegible] est [illegible] vel continuat tempus [illegible] tempus [illegible] plenius [illegible] quod necesse [illegible] est [illegible] praesens [illegible]. Tempus [illegible] necesse est continuum [illegible] continuat [illegible] praeteritum et futurum [illegible] cum sit [illegible] futuri et [illegible] praeteriti sicut punctus continuat lineam est [illegible] unius [illegible] alterius [illegible] non est [illegible] sicut [illegible] quod [illegible] sit [illegible]. Nunc dividit tempus [illegible] non manet actu [illegible] potentia [illegible] dividit [illegible] aliud et aliud [illegible] temporis [illegible] quod [illegible] copulat tempus continuum [illegible]. [illegible] sicut in lineis mathematicis [illegible] puncta [illegible] lineam [illegible] copulat [illegible] lineam continuam [illegible]. [illegible] necesse est [illegible] temporis [illegible] quod non remanet actu [illegible] quod fuit praeteritum cum illo quod [illegible] futurum [illegible] non [illegible] tempus [illegible] est [illegible] praeteriti vel futuri [illegible]. [illegible] non [illegible] tempus praeteritum vel futurum propinquum [illegible] ut [illegible] quod hodie [illegible] quod hodie [illegible] bellum [illegible] non sunt [illegible] non [illegible] tempus non sit [illegible]. Tempus [illegible] est tempus [illegible] praeteritum [illegible] ut [illegible] tempus [illegible] praeteritum [illegible] tempus praeteritum [illegible] non sit [illegible] tempus [illegible] habeat [illegible] motus [illegible] tempus [illegible] motus [illegible] non sit [illegible] tempus [illegible]. Quando [illegible] nunc [illegible] est temporis praeteriti [illegible] tempus [illegible] non est [illegible] temporis quod [illegible] tempus [illegible] non [illegible] est [illegible] tempus [illegible] praeteritum [illegible] non est [illegible] tempus praeteritum [illegible] propinquum [illegible] futurum [illegible] tempus [illegible] futurum ut [illegible] propinquum sit [illegible] non [illegible] esse destructam

eo quod multum [illegible] sit [illegible] tempus [illegible]. Tempus [illegible] non est [illegible] tempus [illegible] praeteritum ut [illegible] sit [illegible] nunc. [illegible] et [illegible] tempus [illegible] imperceptibile [illegible]. [illegible] mutatio [illegible] est [illegible] rei [illegible] mutatur [illegible] quod est in tempore [illegible] fuit et corrumpitur in tempore [illegible] dicebat [illegible] esse sapientissimum [illegible] pictagoricus [illegible] corruptio [illegible] indisciplinabile [illegible] esse quod in eo fit oblivio [illegible] quod sic [illegible] est [illegible] tempus est [illegible] corruptionis [illegible] sicut [illegible] per se est destructivum [illegible] actio aut generatio [illegible] tempus [illegible] non sit [illegible] corruptionis [illegible] generationis. [illegible] sufficiens quod non fit [illegible] moventis agentis corrumpitur [illegible] non moveat et hanc [illegible] corruptionem [illegible] tempus [illegible] non faciat tempus [illegible] mediante [illegible] alteratione. [illegible] tempus est [illegible] modo nunc [illegible] dictum est.

Queritur [illegible] 23 quod sic in capitulo [illegible] sic determinatis etc. manifestat [illegible] quod omnis mutatio est in tempore [illegible] duo [illegible] acceperunt in praeterito [illegible] in futuro. [illegible] sic determinatis [illegible] est quod [illegible] mutationem et motum necesse est esse in tempore. [illegible] velocius et tardius fit secundum omnem mutationem. [illegible] velocius moveri quod [illegible] spatium [illegible] motu ut [illegible] moveatur localiter motu circulari [illegible] motu recto [illegible] velocius [illegible] mutationem. [illegible] est tempus quod [illegible] posterius [illegible] nunc [illegible] est praeteritum et futurum [illegible] tempus [illegible] praeteriti et futuri [illegible] sunt in tempore [illegible] est [illegible] distantiam [illegible]. [illegible] in praeterito et futuro [illegible] quod [illegible] est [illegible] in futuro [illegible] posterius [illegible] quod [illegible] remotum. [illegible] in tempore est [illegible] motum [illegible] omnis motus et mutatio est in tempore.

Queritur [illegible] 24 [illegible] dignum [illegible] quo se [illegible]. Declarat [illegible] quod tempus est in omnibus mobilibus [illegible] quod in tempore est sicut [illegible] in quo [illegible] motum [illegible] motum [illegible]. [illegible] est [illegible] quo se tempus habeat ad [illegible] tempus [illegible] esse in omni modo [illegible] quiescat ut terra [illegible] moveat ut mare et caelum. [illegible] quod [illegible] tempus est [illegible] motus vel [illegible] tempus [illegible] motus [illegible] actu vel potentia [illegible] est [illegible] tempus cum tempus [illegible] motus [illegible] actu [illegible]. [illegible] dubitat [illegible] tempus sit [illegible] anima non existente [illegible] mutabile [illegible] si impossibile est [illegible] esse [illegible] impossibile est esse [illegible] sit [illegible] mutabile. [illegible] non est aptum natum [illegible] anima [illegible] quod impossibile est tempus esse cum sit [illegible] si anima non [illegible] tempus [illegible] anima [illegible] motum esse anima non existente [illegible] in motu [illegible] mutabilia [illegible] tempus [illegible] actu non [illegible] ab anima. Dubitat [illegible] motus tempus sit [illegible] quod [illegible] vel augmenti vel alterationis vel [illegible] localis [illegible] tempus [illegible] quod tempus [illegible] motu [illegible] unius [illegible] motus [illegible] motus [illegible] si [illegible] duo motus [illegible] duo [illegible] non [illegible] quod esse tempus [illegible] acceptum est unum [illegible] quod [illegible] motuum [illegible] tempus est [illegible] sit una [illegible] sic [illegible] equi [illegible] est [illegible] et idem [illegible] canes [illegible] differat sic [illegible] motuum [illegible] tempus [illegible] sit velox [illegible] tardus [illegible] sit motus localis [illegible] alteratio [illegible] tempus [illegible] idem est [illegible] alterationis et loci mutationis [illegible] motus [illegible] sit [illegible] tempus

g° e uq3 tpe erh q nus eqli q motu eqli et sil' ex'ntati e uni ente. Cum a loci mutato e uni motu et h' equalis e uni et p'mus. instat uo unu q'pa3 quan uno siu g'ius. ut unitates uitatis et eq eq' et tpe et tpe instan. quan tpe sito. Sic a d'ni3 tpe instat motu et eo mot tpi h' m q' detiato quoz motu et tpi instat q'titas toti mot et tpus.

Sig' q e p' i g'one insta e om e prior i eode motus eclari e p'm et regla'e mas insta e ois mot et tpus q' nus h' m notissim e. alteratio n et augmentatio n sit regl'es h' sola i muta°.

Ex h' q q tpe p' seq motu eclare p'mi mo ur q'bar. tpe ee tre q mot spe. q' alii mot et e tpe. h' motu instant erh a accit e qsuetu e dici h'as res [illegible] gnio et corruptio corpu illu ee eculu q' d' i q'icit tpe et i eo accipiut fine et p'n per modu eoz eculatione [illegible] tpe ur ee q'da ecul. q h' dd3 uni e q' loci muta° ecularis e insta tpi q' eo instat ab ipso [illegible] q'fuit ee quoz [illegible] h' a uni e q' instat eculatoe [illegible] tpe eculans sic et mot p'mi mo instatis ips q' ex gen inse n e [illegible] sat. g' totu tpe sic e insta q' i ipso otinet multa tpa q' multe inse.

[illegible]

Transmutat a transmutat et e. h'ui qnti libri. [illegible]

[illegible]

qe tm adq q'p' ipius mutet ab ete 10 q corrupit' sic atio aq. [illegible]

[illegible]

Capl'm. q oic mo'p. Cum a ois muta° e aliq'a i q'an et e p'mu [illegible]

[illegible]

noie affirmatio ut nudū et nigrū.

Q[uestio] 1a q sic incip. Si g̃ pōt dici s[ecundu]m. et ē p[ri]s supponit q mot ē i t[ri]b[us] g[e]n[er]ib[us]. s[ecund]o ut[rum] g[e]n[er]a qu[i]d et ubi. l. p[ro]bat q i s[ubstanti]a et in ad ad n̄ ē mot. 3. q nec i actōe et pa[ssi]one q[ui]a n̄ ē mot mot n̄ mutatōis mutatio. Si g̃ pōt dici s[ecundu]m. i s[ubstanti]a q[ua]n[ti]t[at]e et q[ua]l[itat]e. 4. q[uo]m[odo] ad ad. actōe et pa[ssi]one. cū i sol[ut]io[n]e ex hiis otigat motū ēē. nec[ess]e ē t[ri]a ēē sp[eci]es mot. s. q[ua]nti q[ua]l[itat]is et s[ecundu]m locū.

Si in s[ubstanti]a n̄ ē mot. q[ui]a null[a] ens ē q[ua]ntū s[ubstanti]e. mot a sp[eci]e ē it q[ua]n[ti]ta. Et in ad ad et n̄ ē mot q[ui]a otig[it] unu[m] ex mot de novo respi[cere] et dici ad a[liquid] ipo n̄ mutato p alt[er]i[us] mutatōe. et sic pacti[on]is mot ē ipi ad ad. Neq[ue] i actōe et pa[ssi]one q[ui]a ipe siūat i motu. ul[tr]a ē nec mot nec moventis ē mot. q[ui]a n̄ ē mot mot n̄ mutatōis mutatio. q[ui]a sic p[ro]b[atur]. Si g̃ otig[it] motū ēē mot dupl[ici]t[er] sic s[ecundu]m. ut sic hō ē s[ecundu]m q[ui]a mutat ex albo i nigrū. i mot sit s[ecundu]m q[uod] cale[fac]at a[ut] frigescat. aut a[liqu]a mutatōe mutat[ur] et h[oc] mō ipo[ssibi]le ē q[ui]a mutatio cū n̄ sit de g[e]n[er]e p[er]manētiū n̄ pōt ēē de nūo s[ubstanti]ar[um].

Alii mot ex mot sic t[ame]n. i q[uo]d ex una sp[eci]e mutatōis ex[istit] i a[liam] sic h[omo] ex eg[ri]tudie mutat i s[an]itate tang[itur] i fine i tiniu. Et h[oc] in s[ecund]o fili. ē ipo[ssibi]le q[uod] mut[e]tur ad motū n[on] p[er] accēns. tu[n]c i[ni]tiū ē ex una sp[eci]e i a[li]a mutatio ē. Sil[iter] g[e]n[er]atio et cor[ruptio] ē mutat[io]. t[ame]n ite opp[osit]o oratione. mot a n̄ ē it talia opp[osit]o. h[oc] ite q[uo]d. Si g̃ mot t[ra]n[sit] ad motū. s[ecundu]m. t[ame]n mutab[i]li ad ex s[ani]tate i eg[ritudine]. n̄ t[ra]nsibi h[oc] mutatio ad eg[ri]tudie. sed ad a[liam] mutatōe et cū p[ri]us sit ro q[uo]d mutat alii q[ui]esce. cū i s[imil]it[er] q[uo]d p mutatōe ex s[ani]tate i eg[ritudine]. mutat ex qu[a]ntū q[ui]escet o[m]n[i]b[us] mutatōib[us] ad q[ue] t[ra]n[si]te fuerūt mutatōes q[ue] ti erat alie mutatōes. id g̃ sil mutatū ex mlt[is] mlt[is] mutatōib[us].

Amplius n̄ t[ra]nsibi mutatio i mutatōe q[uo]n[iam] otig[it] et i a[lia] q[uo]n[iam] h[abe]nt opposita. q[ui]a opposita sanatio et t[ame]n eg[ro]tatōis. q[uo]d p se ē ipo[ssibi]le. h[oc] pacti[on]is h[oc] posit otige. sic q[uo]d mutat ex recognitōe i oblivionē [illegible] s[ecundu]m c ie ut[rum] alii mutat i sc[ienti]a[m]. alii i s[an]itate.

Amplius mutatio sit t[ame]n mutatōis et g[e]n[er]atio g[e]n[er]atōis. p[ro]cedet i infinitū q[ui]a n̄ ē ultiā g[e]n[er]atio. sic p[ri]us. q[uo]d ē n̄ ē q[ui]a si g[e]n[er]atio fiebat p g[e]n[er]atio g[e]n[er]atōis ē t[ame]n. p[ri]us n̄ ē ou[m] sit. n̄ a ē q[ui]n ipa [illegible] h[oc] ab[s]olute i[n]fi[nitu]m p[ro]grāa q[uo]d ē t[ame]n. et sic p[ri]a ad huc sit p[ro]grā. cū ou[m] sc[ienti]a ē cū g̃ ad sit [illegible] q[ue] ē p[ri]us g[e]n[er]atio q[ua]n[do] sit p[ri]us q[uo]d ē t[ame]n et cū q[uo]d sit n̄ sit ou[m] sit [illegible] g[e]n[er]atio. h[oc] a p[ro]p[ter] ca t[ra]nsibi ad [illegible] et g̃ ad alii i infinitū. Et cū i[nfini]tis n̄ sit p[ri]us n̄ ē p[ri]us g[e]n[er]atio nec aliq[ui]d a q[uo]d se h[ab]iis. et sic n̄ pot[est] fi. nec movi nec mutari.

Amplius ei[us]d[em] mot ē c[on]t[ra]r[ius] ē q[uo]d mot et q[ui]es. sic g[e]n[er]atio c[on]t[rari]a c[orrupti]o et q[ui]es i re g[e]n[er]ata. Si g̃ g[e]n[er]atio t[ra]nsit ad c[orrupti]o[n]e[m] [illegible] ro q[uo]d sit p g[e]n[er]atio n̄ s[ecundu]m q[uo]d statim. q[uo]d sit ē. n̄ [illegible] ē q[ui]a c[orrupti]o q[ue] sit q[uo]d ē ipo[ssibi]le. q[ui]a q[uo]d sit n̄ ē q[ui]a aut c[orrum]pi[tu]r ē.

Amplius o[mn]i i[n] ibet [illegible] et ei q[uo]d sit p motū sic c[orpu]s a[liquod] s[ecundu]m alteratio. et sol q[uo]d sit p alteratōe. h[oc] mot a[liqu]a g[e]n[er]atio n̄ p[ot]e[st] h[abe]re n[isi] ex q[uo]d sit.

Et ite[ru]m ex motū h[abe]re t[ame]n i q[uo]d mo[vetur] sit ex q[uo]d a[liqu]a n̄ otig[it] a motū a g[e]n[er]atio ēē t[ame]n. cū mō n̄ moveat q[ui]n ē i[n] h[oc] mo[tu] t[ame]n. Q[uo]d ē. n. p[ossi]b[i]le. ut t[ame]n q[uo]d ē una ad s[ecundu]m. sit t[ame]n t[ame]n q[uo]d ē g[e]n[er]atio q[ue] sc[ienti]e. Sic g̃ nulla g[e]n[er]atio ē t[ame]n g[e]n[er]atōis.

Amplius cū sit t[ri]s sp[eci]es mot. s. mot pōt ēē mot nec[ess]e ē ut mot un[iu]s sp[eci]ei p[ossi]t ēē [illegible] n̄ alia motu et ei t[ame]n alt[er]a alt[er]i i q[uo]d mō alt mot et sic otig[it] q[uo]d lacī muta[tio] p[ossi]t alt[er]a a[liqu]o motu mutari.

Qm g̃ ēē q[uo]d mō. mō alio t[ame]n m[odo]. ut h[oc] a pacti[on]is a[liqu]o p[ro]p[ter] a[liquid] p se s[ecundu]m actus solū o[mn]ig[it] mot ēē motū. q[ue]m accidit cū q[uo]d sanat[ur] c[urr]ere ul ad

discē ut. et a[liqu]a h[oc] mutatōe p[er] accens. oli po[ss]um[us] o[mn]i[n]o di[misso].

Q[uo]n[ia]m h[a]ec itaq[ue] n[ec] s[ubstanti]e nec ad ad. nec actōis a[ut] p[assi]o[n]is ē mot. relinq[ui]t[ur] ipm ēē solū i q[ua]l[itat]e i q[ua]nti et u[bi]. cū i unoq[uo]q[ue] hor[um] sit o[ppos]ita.

Q[uestio] 2a q sic incip. Mot q[ui]dē g̃ s[ecundu]m q[ua]le. et ē p[ri]s declarat noia o[ppos]ientia sp[eci]eb[us] mot. S[ecund]o q mot i s[ecundu]m ista eadē sp[eci]e. s[ecundu]m mag[is] et mi[nus] ē alteratio. 3. q n̄ ōē i mō q[ui]escit. h[oc] solū i q[uo]d ē aptū natū movi.

Mot q[ui]dē q[ui]dē q[ue] ē i q[ua]l[itat]e d[icitu]r alteratio. sic et ōē n̄ ē alluc[i]o. i ei igi noie d[icitu]r s[ecundu]m alt[er]atio. q p[ro]p[ter] q[ua]l[itat]e mutat. ita t[ame]n q q[ua]l[itat]es h[abe]t n̄ d[icitu]r actipi d[icitu]a s[ecundu]m al q[uo]d ē g[e]n[er]a q[ua]le. s[ecundu]m t[ame]n q[ua]l[itat]es s[ecundu]m q[uo]d d[icitu]r s[ecundu]m ad pati a[ut] i pass[ibi]le.

Q[ui] aūt ē s[ecundu]m q[ua]ntū motus n̄ h[abe]t n̄ cōe toti motui. h[abe]t t[ame]n noia p[ro]pa s[ecundu]m sp[eci]eb[us]. nā ille q[ui] t[en]dit ad p[er]fc[ti]o[n]ē q[ua]n[ti]t[atis] d[icitu]r augm[en]tū. q[ui] u[er]o ex h[oc] t[en]dit ad p[er]fc[ti]o[n]ē d[icitu]r de[cre]m[en]tū.

Q[ui] u[er]o s[ecundu]m locū i noiat[us] ē et s[ecundu]m totū et s[ecundu]m ptes pōt t[ame]n dici lat[i]o h[oc] n̄ p[ro]p[ri]e. q[ui]a i p[ro]p[ri]e t[ame]n dic[un]t[ur] q sic movi a[liqu]a q i se ipis n̄ h[ab]ēt p[otentia]m faciendi se stare. et q[uo]d n̄ movēt se ipa localit[er].

Mutatio a[ut]e q[ue] ē i eadē sp[eci]e s[ecundu]m mag[is] et mi[nus] alteratio ē q[ui]a tal mot ē it it ea q[ue] s[un]t o[mn]ia sp[eci]e[i] a[ut] s[ecundu]m q[ua]n[ti]t[atem] mot. n. ex mag[is] i mi[nus] d[icitu]r ēē i o[mn]i[n]o. i mag[is] a[ut] ex mi[n]ori d[icitu]r ex o[ppos]ito i o[mn]i[n]o. mich[i]. n. differt q[ui] ad h[oc] nā mot alteratōis movi ex h[oc] i[n] l[oc]o. et e[ius]. q[ui]a tal mot n̄ i[n]diget n̄ q sit m[ini]m[u]m o[mn]ia a[ut] s[ecundu]m sp[eci]e s[ecundu]m q[uo]d mi[nus] et a[ut] et mag[is] i eadē sp[eci]e n̄ d[icitu]r. n̄ p[ro]p[ter] h[oc] mi[nus] aut mag[is] de o[ppos]ito.

Q[uo]d g̃ h[ab]ē tres soli s[un]t mot. palā.

In mō a[ut]e d[icitu]r uno m[od]o id q[uo]d ad ipo[ssibi]le ē movi. sic sonu[s] d[icitu]r i[n]visi[bi]l[i]s. a[liu]d m[od]o q[uo]d m[odo] mlto t[em]p[o]r[e] vix mo[vetur]. t[er]cio q[ui] tarde incip[it] et h[oc] ē q[uo]d difficulte[r] mo[vetur] ē. Q[ua]rto q[uo]d aptū natū movi. n̄ t[ame]n t[un]c mo[vetur] q[ua]n[do] et u[bi]. et sic ē aptū natū. et solū h[oc] de nūo mobiliū d[icitu]r q[ui]escē. eo q[uo]d q[ui]es s[ecundu]m c[ontrari]e o[ppos]ita motui q[ue] ē p[ri]vo ei i s[ecundu]m susceptiō ei.

Q[uo]d g̃ mot et q[ui]es et q[ui]t mutati et q[ua]le mot. m[ani]f[estu]m ex dictis :.

Q[uestio] 3a q sic incip. p[ost] h[oc] dicam[us] q[ui]d ē sil. et ē p[ri]s declarat q[ui]d sil sep[ar]atū tāgē me[dium] o[mn]i[n]o h[ab]itū et o[mn]i[n]o. S[ecund]o q o[ppos]ite o[mn]i[n]o p[ri]us ē q[uo]d tāgē. et h[oc] ē p[ri]us o[mn]i[n]o.

Post h[oc] dicam[us] q[ui]d sit sil. sep[ar]atū tāgē mediū. o[mn]i[n]o h[ab]itū et o[mn]i[n]o. et i q[ui]b[us] natū ē ēē q[ui]b[us] h[oc].

Sil q[ui]dē s[ecundu]m locū ēē d[icitu]r. q[uo]d s[ecundu]m locū ē i eodē loco p[ri]mo.

Sep[ar]ata a[ut]e q[ue] s[un]t i a[lio] et a[lio] loco.

Tangūt a[ut]e se q[uo]r[um] ult[im]a s[un]t sil.

Mediū u[er]o ē i q[uo]d aptū natū mutatū p[ri]us p[er]tige[re] q[uo]d i ulti[mu]m i q mutat. s[ecundu]m o[mn]i[n]o mutat s[ecundu]m n[atur]am. ita t[ame]n ad o[mn]i[n]o n̄ medio[rum] o[mn]i[n]o sit i t[ri]b[us] q[ui]a ulti[mu]m mutatōis o[mn]i[n]o ē p[ri]m[u]m me[dium] i[n]t[er] o[mn]i[n]a existit. Dico a[ut]e o[mn]i[n]o movi. ē mot apte rei mote a[ut] n̄ defic aut paucissimu. excepto a[ut] t[em]p[o]r[e] n̄ q[ui]n s[ecundu]m o[mn]i[n]o[m] donec durat. n. [illegible] n. p[ro]h[ibe]tur excepte rei de sicē o[mn]i[n]o[ativ]o. et t[ame]n o[mn]i[n]o mot n̄ deficiet. si o[mn]i[n]o s[ecundu]m t[em]p[u]s. sic otig[it] o[mn]i[n]o sonū. q[ui] p[ro]p[ter] p[ro]p[ri]a cordā statim tāgit[ur] s[ecundu]m ca. t[ame]n. n. tact[u]s cordarū n̄ ē o[mn]i[n]o. et t[ame]n soni q[uo]d p[ro]p[ter] i eod t[em]p[o]r[e] ē o[mn]i[n]o. h[oc] a et i h[oc] q[ui] locali mov[en]t. et i alii[s] mutatōib[us] sil ē.

C[on]trariū a[ut]e s[ecundu]m locū ē id q[uo]d ab a[liqu]o p[ro]p[ri]o m[aximu]m distat s[ecundu]m rc[ta]m. m[ini]ma ei linea q[ue] ē it[er] duo puncta ē rc[t]a. et finit a c[on]t[rari]o p[er] h[oc] m[ini]ma et m[axi]ma ipi p[ro]p[ri]ū distantia o[mn]i[n]o s[ecundu]m locali.

Co[n]seq[ue]nt ē i q[uo]d ē pōt p[er] p[ri]n[cipiu]m i[n] s[ecundu]m h[oc] ordine. s[ecundu]m sit ordo s[ecundu]m situ et pōnē s[ecundu]m sp[eci]e. s[ecundu]m a[li]u[m] modū. i q[uo]d n̄ ēē g[e]n[er]is sit me[dium] it id q[uo]d ē o[mn]i[n]o. et id ē o[ppos]ite. sic linea seq[ui]t[ur] ad pō[n]ē ē o[mn]i[n]o si nulla linea sit me[dium]. et eod m[odo] o[mn]i[n]o ē unitas unitati. et dom[us] domo. aliq[ui]d a[ut] alt[er]i g[e]n[er]is n̄ p[ro]h[ibe]t ēē me[dium] it ipa.

Et in[ter] ē o[mn]i[n]o d[icitu]r i q[uo]d ē o[mn]i[n]o aliq[ui]d ē ad p[ri]m[u]m ipo et io unū n̄ ē o[mn]i[n]o d[icitu]r ad o[mn]i[n]o n̄ p[ro]p[ter] linea s[ecundu]m. h[oc] c[onsequen]s.

H[ab]itū i d[icitu]r i q[uo]d ē o[mn]i[n]o aliq[ui]d si tāg[it] ipz. q[ui]n a[ut] o[mn]i[n]o mutatio ē it[er] opp[osit]o. h[oc] a s[un]t o[mn]ia o[mn]i[n]a et o[mn]i[n]o c[on]t[ra]dictōis uo n̄ ē me[dium]. m[ani]f[estu]m ē q me[dium] ē i o[mn]i[n]o h[oc].

C[on]tinuū ē ad h[ab]itū. d[ic]o a[ut]e o[mn]i[n]o[m] id ē unū et idē t[ame]n p[er]tu[m] tāgētiū se. h[oc]. n. sig[ni]f[ic]at ei n̄. q. cū a[liqu]d unū q n̄ pōt ēē i illo q[uo]r[um] ultiā

sunt duo distincta. ex quo patet quod quorum terminus unum est continuum. ex quibus aptum natum est fieri unum per tactum. Et sic
ideo fit continuum et unum. quia fit unum totum. sive accipiat unitatem per collationem sive per contactum. sive ad
nascentiam ut ramus arboris. [C]onsequenter quod consequenter est posterius quam habitum. quia cum habitum includat contactum. Hoc autem necesse
sit consequenter esse et non econverso. quia non consequenter est. non necesse tangere idem est contiguum. Posterius est consequenter quam habitum. unde posterius potest consequenter esse
in numeris quae sunt priores ... in quibus tamen non est contactus. [T]angere autem prius quam continuum. quia si est continuum necesse est
quod partes se tangant. si vero aliquae partes se tangant. non est necesse quod sit continuum. ut patet in contiguo. Ideo non
necesse est ultima esse unum. si sit simul. Continuum istius quod continuatur ad aliquid per genus est ultima posterior appli
catione quae se tangunt. necesse est eis tangere se si adnata sunt. in quibus autem non est contactus in illis non potest esse istius. [G]ene
raliter unitas et punctum sic sunt separata sicut quidam dicunt in posterius est ea esse idem. quia punctis inest contactus unitatibus autem
non. Sed tamen consequenter punctorum et contiguorum esse medium sive linearum. unitatum autem non necesse est medium esse. nullum enim medium est
unitatis et dualitatis. [Q]uod igitur est sit separatum tangere medium consequenter habitum continuum et quibus inest quodlibet horum.

[Q]uaestio quae sic incipit. Unus autem motus dicitur multipliciter. Postea manifestat quod motus est unus genere. Secundo quod unus decimum est
specie. Tertio quod unus numero et simpliciter. Et si idem potest esse quod corruptum est et post fuit. [G]enere unum motum dicit motum
est unum genere secundum unam figuram praedicationis. ut loci mutatio omnis loci mutationi est una genere. ab alteratione autem est genere
diversa. [S]pecie autem unus est quando est ad unam speciem specialissimam. ut cum motus fit de una colorum constitutive speciei
aliud motus specie est dealbatio a denigratione. omnis autem dealbatio idem est specie omni dealbationi. et denigratio deni
grationi. [M]otus autem qui sunt ad ea quae simul sunt genera et species. non sunt simpliciter unum specie. sed secundum quid ut doctrinatio quae ad
scientiam. si haec species extimationis et genus scientiarum differentium. [D]ubitatur autem adhuc si motus illi sunt unum
specie quibus idem mutatur ab eodem in idem iterum. Sicut non dicatur specie esse idem motus specie circulatio motuum rectorum
volutationi ambulationi idem. [S]ed quod potest dici quod si id in quo sunt sunt quod est motus diversum est specie ut circulatio et recti
et motus specie differunt. et si sit ad eandem tamen. Genere igitur et specie motus sic est unus. [S]impliciter autem ille motus est
unus qui est et secundum substantiam numeralem est unus. ad quod requiritur unitas eius quibus modis. ut homo vel aurum. unitas eius
in quo est motus ut locus vel qualitas. unitas etiam temporis. cum esse moveatur in tempore unitas. non generis vel speciei primo
actionum in motu ex parte rei in qua est. consequenter ex parte temporis. unitas autem simpliciter et primo unum requirit unitatem in
omnibus. quia etiam id in quo est ut potest qualitas sive locus. oportet esse locum unum indivisibile et tempus unum et deficientem
unum non quae facientis. sicut faciens est unum. album quod contingit fieri nigrum. et corruscare quod contingit ambulare non
unum continuitate speciei. sicut duo homines specie unum sunt quod contingit sanari eadem sanitate oculorum. quia motus
non est unus numero sed specie. [Q]uod autem idem ... ut Socrates alteratur iterum et iterum. alteratione eius speciei motus talis
est unus numero si contingit ad corruptum idem numero iterum fieri. Sed hoc non est idem. non motus est unus numero sed specie.
[E]st autem dubium hinc similis. ut habitus et passiones quae sunt in corporibus quales est sanitas. sint idem in toto tempore et utrumque
non. quia subsistunt habitus tales quae nunc ... sunt in continuo fluxu. ergo sanitas quae fuit diluculo et quae nunc
in meridie est una et eadem non obstante fluxu temporis quia non est una et eadem sanitas. post corrupta
et iterum restituta. [S]ed quod dicendum quod sed hoc et ... videatur eadem idem esse. tamen in hoc differunt quod sanitas continuata
habet se per modum habitus. interrupta et iterum facta sequitur actus. Sed igitur duo actus quibus bis inducitur. possunt esse idem
actus et habitus inducitur est idem. quia unus habitus numero est unus actus numero. non tamen oportet quod ad unitatem habitus se
quatur unitas actus. Quod igitur interrumpitur non est idem habitus numero bis inducitur per actum [illegible] actus qui iterum
ducit habitum ut sicut quando ambulans pausat. non est amplius ambulatio quia non eadem ~~quia si est una et eadem~~
iterum autem ambulatio est ambulatio et non eadem. quia si esset una et eadem contingeret idem corrumpi et fieri

multotiens. [H]aec autem dubitationes sunt extra intentionem quae nunc de motu.

[Q]uaestio vii quae sic incipit. Quoniam autem continuus est omnis motus et cetera. Postea declarat quod necesse est motum qui est unus esse
continuum. Secundo quod ad hoc requiritur unum tempus et unus terminus. Tertio quod autem simpliciter dicitur motus unus quando est perfectus. [Q]uoniam omnis
motus continuus est cum sit divisibilis et esse tale est continuum. necesse est motum qui est unus simpliciter esse continuum et econverso. Et
ideo non omnis est continuus omnis sive non quorum est est continuum consequenter sunt solum quorum ultima sunt unum. Continuatorum autem mo
tuum ultima non sunt apta nata esse unum. quorum autem sic. diversa enim specie et genere non possunt habere eundem terminum. non enim tan
gent nec unum fiet. velut lineae et ambulationis motus. ideo quae non genere nec specie sunt idem non possunt facere motum con
tinuum et unum. possunt tamen esse habita ad invicem. sicut currens in medio febricitabit potest currere et continuatio lineae in
medio ex lampade. loci mutatio non potest esse consequenter se habens continua quae non cum possunt continuari quorum ultima unum
sunt quod non contingit in his motibus ad invicem habitis. Ergo et consequenter esse possunt. continuum autem non. cum sit in quo et temporis continuum
autem tempus est ut continuum motum. continua autem sunt sed autem cum unum ultimum sit eorum. [N]ecesse est igitur motum continuum et
unum simpliciter esse unum et unius modo et in uno tempore. in uno quod est tempore ne non interveniat quies. quando enim tempus motus deficiat necesse
modo quiescere quia sic iterum modo. multi motus sunt et non unus. in medio quorum intervenit quies. quia si aliquis interpolat quiete non amplius
est unus non continuus cum sequente. interpolet autem si tempus in quo non moveatur modo sit in medio. [M]otus et est non est unus tamen
specie non est unus et continuus. posito quod tempus sit unum. quia ad hanc unitatem requiritur unitas speciei et temporis. non sufficit autem quod tempus
motus sit unum sed oportet unum sit. [D]icimus ergo quod motus sit unus simpliciter. [S]ed autem non dicitur motus unus si est perfectus. et
sive habeat unitatem generis sive speciei sive substantiae et unitatem numeralem quia sicut in aliis rebus perfectum et totum dici
tur in unitate. ita et in motu. aliquando tamen motus imperfectus dicitur unus. si solum sit continuus.

[Q]uaestio viii quae sic incipit. Amplius aliter praeter praedictos et cetera. Ostendit primo quod motus dicitur unus quia est regularis. Secundo quod regu
laritas in motu causari potest ex eo. et ratio. Tertio concludit ex diversis motibus non potest consurgere unum regularem. [P]raeter
praedictos modos unitatis dicitur motus unus ille qui est regularis. irregularis enim non videtur esse unus cum sit divisibilis et diffor
mis. regularis autem est magis unus. ut rectus minor autem differre sic magis et minus unus. [I]n omni autem specie motus
potest esse regularis. Nam alterabitur aliquid et localiter feretur et augmentabitur regulariter et irregulariter. [D]ifferentia autem
irregularitatis aliquando causatur ex eo in quo est motus. ideo est motum regularem esse in magnitudine regulari motu
non reflexi et obliqui sunt irregulares sicut magnitudines in quibus sunt. quod patet non contingit parte regulariter. [A]liquando autem ir
regularitas motus non est ex parte eius in quo est motus ut locus. nec ex parte temporis. nec ex parte termini ad quem. sed ex parte mobilis quod
mobile difformiter movetur. sed velocitatem et tarditatem. motus enim cuius velocitas est uniformis regularis est. [C]uius
quando velocitas et tarditas. Sed quod motus differentes specie non sunt de ... species motus. similiter non gravitas et levitas
quibus genere modo ad genus ut terra ad terram. et leve ad leve ut ignis ad ignem. cum ex ipsis causari possit ve
locitas et tarditas. [M]otus non irregularis qui tamen est continuus. ... continuitate est unus. licet unus sit unus
quam regularis. quia accidit reflexio vel rectio quod autem unus est tale ... participat de ... si autem contingit quod
motum qui est unus regularem esse et irregularem non erunt motus differentes specie aliquando unus et continuus sicut et non posset
esse regularis. Quod etiam est regularis oportet ad exaltatione et loci proximitate. quiescere quiescere non possunt in unum.

[Q]uaestio ix quae sic incipit. Amplius determinandum est quis motus contrarius motui et cetera. Praemittit divisionem quorum ... Se
cundo quod non est motus contrarius motui penes duos modos illorum. Tertio quod contrarietas quae est ad ... contrarios ex contrario.
... quod autem est opposita in mutationibus ad invicem. [D]eterminandum est qualiter motus est contrarius motui. et similiter quies
motui. Et primo quod dicendum est utrum motus qui est ex eodem ... sit contrarius motui qui est in eundem terminum. ut qui est ex sani
tate ei qui est in sanitatem. sicut generatio quae est ex non esse videtur contraria corruptioni quae est in idem non esse. [A]ut si qui est ex contrario

magis. et omne est quod incipit ex aliquo opposito ut quod ex sanitate. et quod est ex egritudine. ¶ Aut quod est in subiectum. aliud quod est ad subiectum. ut quod est in sanitate et quod est in egritudinem. ¶ Aut quod ex opposito et quod est in subiectum. ut quod ex sanitate et quod est in egritudinem. ¶ Aut quod ex uno opposito in aliud subiectum. et quod est ex opposito in subiectum. ut quod ex sanitate in egritudinem. et quod est ex egritudine in sanitatem. necesse est enim motum esse contrarium motui. et aliquando a pluribus horum [illegible] ad [illegible] non possit aliquid adiungere opposito. ¶ Motus quidem quod est ex opposito motui quod est contrarium non contrariatur cum sit unus et idem. uno enim motu. alteratur aliquid ex sanitate in egritudinem. [illegible] ut modo ex sanitate. et tamen ut tendit ad egritudinem. ¶ Neque quod ex opposito et quod est ex alio opposito cum possit esse simul. nam simul accidit mutari ex duobus contrariis aliquid in medium. [illegible] dicere possit. ¶ [illegible] magis [illegible] causa contrarietatis mutari in contrarium quam ex opposito. quia hic [illegible] recessus ab oppositum [illegible] ad quod [illegible]. ¶ [illegible] quia motus magis denominatur a termino ad quem. a termino a quo ut sanatio a sanitate in quam est. et egrotatio ab egritudine.

¶ Relinquitur ergo motus esse contrarius qui est in contraria. et qui est ex contrariis in contraria et fortassis hoc uno modo habita proprietate. quia unus motus qui est in contraria et esse ex contrariis [illegible] sit idem esse ex opposito et esse in subiectum. [illegible] motum quod est ex egritudine in sanitatem contrarium esse motui quod est ex sanitate in egritudinem. ¶ Et [illegible] contrarietas motuum accipitur ex parte utriusque termini. quia in hoc differt motus a mutatione. quod cum mutatio sit a non subiecto in subiectum vel econtrario motus tamen est a subiecto in subiectum et in eodem accipitur ex parte utriusque termini. ut motus ex opposito in subiectum. oppositus sit motui ex opposito in subiectum. ut quod ex sanitate est in egritudinem. et quod ex egritudine est in sanitatem. ¶ Hanc autem [illegible] est ex inductione [illegible] motuum contrariorum. Egrotare enim ad sanari contrariantur [illegible] proprio. similiter addiscere ab aliquo et decipi ab alio [illegible] contingit ex parte et [illegible] addiscere et decipi et moveri sursum et deorsum sunt enim ex contrariis et in contraria longitudine. motum et ad dextram et sinistram ex contrariis et in contraria in latitudine. ante et retro contrariantur in latitudine. ¶ Quoniam contrarium processus in unum oppositum solum non est motus sed mutatio. ut generatio albi non ex aliquo in talibus in quibus non est contrarietas [illegible] opposita est mutatio. ex uno oppositorum et quod est in [illegible] ut quod ex esse et quod [illegible]. ut generatio corruptioni et remotio acceptioni quia hee sunt mutationes et non motus. ¶ Motus vero qui sunt ex medio in medium. et hoc dico [illegible] quibus est medium. ponendi sunt esse quasi in contraria. quia motus ex utroque extremorum in medium et econtrario. medio tamquam [illegible] utrumque. ut ex fusco in album tamquam ex nigro. ex albo autem in fuscum tamquam in nigrum. similiter ex nigro in fuscum tamquam in album. ex fusco vero in nigrum tamquam ex albo fusco. nam medium ad utrumque [illegible] esse utrumque sicut dictum est prius. Motus ergo est contrarius motui qui habet contrarietatem in utroque termino.

Capitulum x. quod sic incipit. Quoniam autem motui non solum videtur esse motus contrarius et cetera. postquam declarat quod quies contrariatur quies [illegible] contrarietatem motuum quod ex [illegible] termino est. Secundo quod in mutationibus oppositum earum non proprie dicitur quies sed immutatio. hoc ibi. ad similem quieti. ¶ Quoniam non solum videtur motus esse contrarium motui [illegible] et quies [illegible] declarandum est. nam motus est simpliciter contrarius motui. est et oppositum quies cum sit privatio eius. [illegible] est privatum oppositum motui localium. ¶ Contrarium autem utrumque quietum in aliquo termino. opponitur motui qui est ex eodem termino. vel ille quod est ad ipsum [illegible] est. quia tamen motus [illegible] fit inter duos terminos. motui qui est ex termino ad quem quies est in eodem et sic [illegible] hoc motui qui ex uno opposito in aliud contrariatur quies in opposito ex quo est motus. ¶ Cum hic et quietes que sunt in duobus contrariis opponuntur inconveniens enim est duos motus esse contrarios et quietes eis contrarias non esse oppositas inter se. cum sit in oppositis. sicut quies que est in egritudine et que est in sanitate. Quia quies que in sanitate opponitur motui quod ex sanitate in egritudinem. quia ut tandem est et opponitur motui qui est ex egritudine in sanitatem. cum iste motus [illegible] et tamen [illegible] et sic magis assimilatur motui tali quod opponitur eidem cum sit quietatio

et [illegible] ad quem tendit. necesse est autem aut hanc contrariam proprio motui. aut illam que in egritudine. cum non contrariatur et ei que est in albedine vel in aliqua qualitate. hoc non contrariatur ei. ergo est que est in egritudine. ¶ In quibus contraria non est contrarietas mutationis ex uno illorum oppositorum mutationi in ipsum non est motus ut mutatio que est ex esse opposita mutationi que est in esse. talium autem proprie non est quies sed quedam immutatio. Si autem talibus mutationibus esset aliquod subiectum in actu immobilitas que est in uno oppositorum ut in esse. contraria est ei que in alio ut in non esse. Si vero non actu est eis subiectum. dubitatur utrum contrarie sit adiungere. ¶ Dicitur si talis immutatio esset quies esset contraria motui aut mutatio ei opposita. ut generatio et corruptio esset motus. ex quo patet quod non est dicenda quies. Si hee mutationes non sunt motus. est tamen [illegible] similis quieti. quia immutatio que est in esse opposita mutationi que est ex esse. nam autem nulli contraria est. aut mutationi que est in non esse. scilicet corruptioni. hec autem est ex ipsa et sic est ex esse generationi autem non que est in ipsam.

Capitulum xi. quod sic incipit. Dubitabit autem aliquis quare in mutatione que quidem est secundum locum. et cetera. postquam declarat quod sicut in motu locali est motus secundum naturam et extra naturam. in aliis motibus et mutationibus. Secundo ostendit quod contrariatur motus motui et quies motui et quieti. ¶ Dubitabit autem aliquis utrum sicut in mutatione secundum locum est motus secundum naturam et extra naturam in sit in aliis. et videtur quod non. quia non videtur una alteratio magis esse naturalis quam alia. ut sanatio magis quam egrotatio. neque albatio quam denigratio. Similiter non una augmentatio quam alia. neque una corruptio sive generatio quam alia. nam omnis videtur esse secundum naturam. corruptio autem ut senescere extra naturam. ¶ Ideo [illegible] quod si [illegible] est extra naturam. quod est per violentiam. erit aliqua corruptio contraria corruptioni. prius quam ea que est per violentiam contingit extra naturam. alia vero secundum naturam. Similiter quedam generationes sunt violente et non fatate. quia non sunt secundum ordinem nature. quibus contrarie sunt que secundum naturam fiunt. ¶ Quedam augmenta sunt violenta. ut augmenta pubescentium quod fiunt velociter propter multitudinem alimenti. et tritica cito augmentata non compactis [illegible]. ¶ In alteratione similiter contingit quod aliqua sunt violente et extra naturam. ut [illegible] in diebus non creticis. alie vero naturales ut [illegible] in creticis. et sic aliqua alterantur extra naturam. alie secundum naturam. ¶ Generationes patet quod corruptio non solum est contraria generationi. sed etiam et corruptioni. hoc differunt quia generationi opponitur [illegible] et per se. corruptioni autem alteri altera opponitur per accidens ut prope secundum naturam et extra naturam. nam sic opponuntur per dulce et triste. si una esset dulcis et alia tristis. ¶ Eodem autem modo adiungere adiungere et etiam quietes [illegible] in quibus sunt prope secundum naturam et extra naturam. ut motus sursum et deorsum. sic enim ignis secundum naturam fertur sursum et terra deorsum que sunt contrarietates loci. ita ignis secundum naturam fertur sursum et deorsum autem extra naturam quod sunt motus contrarii ipsi. Et similiter quies sursum motui deorsum contraria est. et ei quies sursum que est extra naturam motui ei deorsum que est secundum naturam contraria est. et sic motui contraria est quies prope secundum naturam et extra naturam. sic etiam motus motui contrarius est.

Capitulum 12. quod sic incipit. Habet autem dubitationem sicut omnis quietis et cetera. postquam declarat quod quietis violente non est per se generatio. Secundo quod contraria est quies motui non omnibus quod id quod [illegible] partim sit in termino in quo quiescit. Secundo quod unum motum [illegible] et cetera. [illegible] quod magis contrariatur motui motus quam quies. ¶ Dubitatur utrum omnis quietis quam non est semper. que est violenta. fit per se generatio. sicut quiescere et stare hoc mobile. quia violenter. ¶ Et patet quod non. quia si terra manens sursum extra naturam sit generatio quando ipsa ferebatur sursum vel stat violenter. generatio talis tandem videtur ad hanc quietem. que est in [illegible]. quia id quod quiescit quieta [illegible] similiter in [illegible] scilicet quando appropinquat ad locum in quo quiescat cum contrarium est in eo cum quies est violenta. et in quo [illegible] ad quiescentis violenter non fuerit per se quiescens. ¶ Simpliciter quiescere et stare. autem ideo videtur quod fieri ipsum locum. quiescere [illegible] evenit cum tali motu. quod non est in quiete violenta. ¶ Dubitatur etiam si contraria est quies que ad alicubi quiescere motui quod [illegible] cum id quod [illegible] adhuc percipit de termino a quo. quiescens. tamen contraria est. ¶ [illegible] quod modo dum modo eo in quiescere quod percipiat terminum a quo et sic manet secundum quod contraria in [illegible] opposito. nam quod modo partim est in termino

aq. pti i tio ad q. vn mag qiat mot motu q qes. Et qiat quo pt ee qes. pt n cu motu
q pt n sit opp qes n. Eo q h n e i ioncieus. q ad pt qesce alicubi molest. e qes e
sui gnone q illr tedat ad ipz. q sic mo ad pt n i pt qesce pt n. Idem e de motu q
qete quo sit ide ul diuis. Cu a qbz i est a mot p n. ut ig fri sursu. z ali pt n
ut eide fri deorsu. q ul oi sit iste mot mot illi. a motu igs sursu. oi mot tre p na
deorsu. Ideo alo mot uni oi s. huiusmodi q motu igs sursu exutis p na oi e
mot ei deorsu. taq exns pt na. tre aut deorsu mot oi e. motu igs sursu. cu alo s
n ad oia loca. Forte a qiat mot tretu n si. sz q. q cu mo ad ad huc pticipat
ali tm aq vn si oia eent simp dies motu. sil existent oia cu io q mo aliqteri ad huc
qesat pticipatio tm aq eo q ei q mo ad sit i tio aq. ad i tio ad q. pp q magis e oi motu
mot q qes. Ex g mot e un simp. z de qete dcm est.

Libri sexti. cap. p q sic icip. Si aut e otinuu z q taigit z qnr z c. plat q nullu
otinuu opo ex i diuisiblib. p q i diuis n poss ad i uice ee otinua. z q n poss ee
otigua. z q n s oni sehita. z q i ipa n resolui otinuu. Siud otinu otigu
ciont tal e gle diffinituz i qnto. videlz otinua s q ultia s unu. otigua q ultia sil.
oni uo q h e e meiu pp gnus. ip e qpoi otinuu ex i diuisiblib. z g. hez ex puctis sz
ipa otinua z pucta diuis. Indiuisibliu n ut puctoz ultia n s unu. cu n heat ultia u
etia s eoz ultia sil. q i pti n e aliq p ultia. z a e sit ultia. Simp ncce e a talia ee
otinua. a otigua fi exeis dz si unu. Otinua qde n eet. pp pdcu idz otigua uo ee n pt
q n pt p unu tage pte alei. n p tot. cu careat pte. opet g q totu tagat totu. id a e
totu tagit totu. n e otinuu. de e ide q heat pte ex pte. z dimedi i diuisiblia. q sit otinuu q
dista inlao. At uo n i diuisiblia oni se heant ad i uice cu sp ad ei de gnus sit meiu
ipor. q ad duoz puctoz sp meiu e linea. Simp si ex diuisiblib eet otinuu resoluet i
ipa. cu unu quodz diuit in ea ex qb e. nlz aut otinuu e diuisile i ptiblia. Ne q pt poi
meiu alt gnus i diuisiblia. aut sic ex ipis resolut otinuu q tale mediu. aut eet diuis a
idib. Si diuisile aut i ns p diuisiblia. et tale eet otinuu. ac p h n ia eet alt gnis. aut i diuisiblia q ei ip
q te i diuisile tagent inuice z ea te ide e sil mediu eet i diuisile.

Qap. 2. q sic icap. Eiusde a rois e magtudie z c. p plat q si magtudo opo ex i
diuisiblib. mot opo ex motib. z oniu h eet ipo pp ta. Eiusde at rois e magtudie
tpus z motu opoi ex i diuisiblib a diuidi i ipa. q a oia a nllm hoz tale e. Si e mag
opo ex tb ptib i diuisiblib. ut pauca. a. b. c. z mot q mo ad puo. motu e s ipz. opo
ex tb motib i diuisiblib. uidelz. d. e. z. correspodentib tb ptib i diuisiblib magtudis. Sep
eni pute motu. ncce e mobile p tinsiire aliq pte spatij. z si mo ad mobile ncce e mo
tu ee ex quo s motu ee ex i diuisiblib. si mag e ex ipis. mobile ei o. motu e p spatiu mag
tudis i diui. qe a. motu d. z p b. motu. e. z p t. motu. z. cu g h ta a. b. c. sit ptes in
diuisibles magtudis. z d. e. z. erut ptes i diuisibiles mot h aut i po ee. sic pz. Suppo g q mo ex tio
ad tinu. ipo sil sil moui z motu e ad tin ad q. ut eu te tebas i po e sil ire z puenisse
illuc. Si g mo e o. motu e s magtudie i pti q e a i ea motus affuit ipi mo. si g pti

motu e z p moueb i ea. oz ipz diuisile ee. q cu mouet z ueit ad motu ee. n qesciebat nec
tinsierat ipz. h erat i uicieto q e mo it qesce z tio aq. z tinsisse totu spatiu si uo poat ma
gtudo a. i diuisile mo sil ueiebat z ueit ad ipz z sic ueies d ueit ueit ia pueit z motu e u
mo. q e i po. Si a dica q mo mouet s tota magtudie. a. b. c. s nlla a ei pte mo. h tn
motu e. q q h e i pti. seqt q tot ei opoit n ex motib. h ex moitis i diuisiblib. p ad n motu.
e motu q ipm mo tinsiut qbi pte qn pueit ad fine magtudis. tinsiu g pte. a. n tinsies
ipz. cu n affuit ei mot i ipa. hac ipa g tinsiu a tinsiens hac. Ex ncce e oe mo s qb mag
ne a moui a qesce qn e i ea. h mo. d. s qb ptiu. a. b. c. qesat cu n heat motu s eas. z s tota
mo si totaz ptinsit. g sil mo z qescit i eo. ex q ei p qb pte qesce z s tota sili q opo ex ptib. s
q tn po moui. Ex p. si ptes ex qb opo mot ppornali ptib magtudis s motus. pute una
pte tal mot ipi mobili n moueb. cu tal p n sit ples n qn e i una pte i diuisili magtudis i q
pte n mo. z sic pute motu mo n moueb. Si uo tales ptes n s mot ex ponet tot mot
ex moitis z ex motib.

Qap. 3. q sic icap. Sili a ncce e logitudinu. z c. p suppoit ta q qneuit uelocioi mo
i qpatie tardiois. z c. ex eis plat q tpe ppornat magtudini i otinuitate. z. q i sitate
z i sitate. z c. oclud q nlz otinuu opo ex i diuisiblib. Sic mot ppornat magtudini z ta
uelz hoz nec e pportione tpe. ita q sit ex i diuisiblib opoitu z tpe ncce e ex nc i diuisiblib opoi. Et
si magtu i magtu. nes sic e diuisile q uelox tinsit minorez i minori tpe. oz z tpe ee i diuisile. z eo
si tpe i q ad ptinsit s magtudie. a. e diuisile z h magtudo diuisile et n qde i i pti. h i magtu
nes eo eo q i po e ad otinuu opo ex i diuisiblib. magtudo a e qo otinuu. necesse e g uelaci i eqli
tpe pl. z i minori a pl. z i minori eqli ptinsire. sic ei qda diffiniut uelociu. Ex pl qde i eqli
tpe tinsit. q tardiois n ptigit i eode tpe. ad tm ad q pueit uelocius. In mi a tpe pl pt
ptinsire. q i eo eet uix tinu ad q ptig i eqli tpe an q uix ultu pueiat tardi. Et nec
sili mi pt tinsire apli. i miore q sit h mi ptinsib minorez magtudiez q potit eql ee
illi. q tardi tinsiut i maiori tpe. Ex p eqle magtudiez n tinsiiss i mai tpe q tuc eet tardi
n i eqli. q sic eet eq uelox. restat g q i minori. Cu a oi mot e i tpe. z i oi tpe e po
ad moui. otigit ei uelaci z tardi aliq moui. i oi tpe otigit uelaci z tardius moui ex quo
ncce e tpe ee otinuu cu sit diuisile i sp diuisile. h ei dz ee otinuu. Qia a tpe sic diuidat. sic pz
onstri e q uelaci tinsit eqle magtudiez i minori tpe. uelaci g mo. a. magtu. c. d. tinsib
i minori tpe q tardi mo. f. b. sit h a tpe minori tardi n totaz magtu nes. c. d. tinsibit. h pte
ei q pte tinsib uelaci i minori tpe i q. z. mi tpe tardi n tinsib totaz hac pte. h pte ipius
uelaci tinsib adhuc i minori tpe z sic sp uelaci diminuet tpe z tardi magtudiez cu g
magtudo eo q sp diuisile sit otinua. z tpe p eqles dices diuidi. ncce e otinuu ee. Ample
tpe. mo uniformr tinsit mediaz magtudiez. z i toto totaz. z i miore miorez. q eeede s
actu careat ts ultis z altm. z si unu e i sitaz dio e z i po. Sili z altm z si unu uts in
z a. Ex q appet falsitas rois zenonis dicitis q i qb magtudie s i sita tpe a qhe

ē finitū. n̄ ptā ī finitū trāsire ītpr̄ finito. ⁊ iō n̄ mō. [illegible] ē ī finitū s. actu p [illegible]
⁊ p[illegible] [illegible] sic aūt q̄ḻ magnitudo ē ī finita [illegible] ī ee q̄ḻ tpe. ⁊ iō q̄ñ magnitudo sit
ī finita [illegible] ī tpr̄ finito. [illegible] ī tpr̄ eodē [illegible] ī finito n̄ ē [illegible] trāsire ītpr̄
finito. [illegible] magnitudo ī finita actu. trāsire ī tpr̄ finito. n̄ ē magnitudo finita ī tpr̄
ī finito. [illegible] magnitudinē finitā ī tpr̄ ī finito. [illegible] ī aliq̄ pte tpr̄
⁊ eq̄lē pte ī eq̄li tpr̄ ⁊ [illegible] tota magnitudinē oportet totū tpe [illegible]
[illegible]

[illegible]

si mot⁹ ⁊ q̄es eēnt ī ipso nūc. idē ī eodē movet̄ ⁊ q̄escet. Tertio q̄ ipse p̄ [illegible] q̄escere
[illegible] ī ipso nūc n̄ ē [illegible] q̄escere. n̄cc̄e ē q̄ mō ⁊ q̄
q̄escat [illegible] ī tpr̄e. Cōē q̄ mutat̄ n̄cc̄e ē [illegible] ee. na ōis mutatio sic ē ex q̄dā ī q̄dā
[illegible] ī q̄ mutat̄ ē ī [illegible] ad q̄ mutatū ē n̄ pl⁹ mutat̄. [illegible]
[illegible]

[illegible] st̄ati ī q̄ḻ tūo ultio. [illegible] ē eē q̄ mutatur.

[illegible]

diuidi ꝑ ptes motus. ita q sic totū seq̄ totū motū. ⁊ ꝑs ptē. sic determinauim⁹ de motu. et mobili. ipm motū oīm ptiū ē. mot⁹ ē ꝯtinuū sic ⁊ mot⁹ illi⁹ ꝯmutabil⁹ q magnitudo in q ē mot⁹. ⁊ ubi id in q̄ ē mutat̄ diuisibile ē licz aliq̄ ꝑ accn̄s. Jtm qd mutat̄ sic ē diuisibile q oīa a ꝑora diuidūt̄ ad diuisionē uni⁹. ⁊ eod̄ mō sꝫ finita ul' infinita. [illegible] ī aliis ꝑ vices mutatis. ēꝑ id ē diuisibilitas ⁊ finitas de diuisibilitate dc̄m ē sup̄. de infinitate ī seq̄ntib⁹ dicet̄.

Q[uod] aūt ⁊c. q sic ī cap⁹. Qm̄ a' oē q mutat̄ ex q̄d ī aliq mutat̄. ꝑ de mutat q id q mutatū ē. qn̄ ē mutatū ē ī q mutatū ē ꝯ. q ꝑ mutatū ēe ī instanti ē ⁊ ī tp̄e. [illegible] q ī nullo diuisibile ē dare q ꝑ mutatū ē. ꝑbat̄ h ita ī tp̄e q̄ ī mo⁹ ⁊ ē ī re ī q fit mutatio. Qm̄ oē q mutatur h' h' ex q̄d ī q̄d. necce ē ip̄m ēe ī eo ī q mutatū ē. qn̄ ē mutatū. Q̄r. n. mutat̄ distat a ut defic̄ ab eo q̄d dū mutat̄. ita q a' id ē mutari ⁊ defice ab eo a q̄ a' ad mutari seq̄ defice ab ip̄o ⁊ sic mutari ē deficere ita mutatū ēe ē defecisse ab eodē [illegible]. cū eo m̄ se h̄eat mutari ad deficere ⁊ mutatū ēe ad defecisse. Jn mutatiōe ḡ q ē ī ē ⁊ ñ ē q ñ ē me q mutatū ē a ñ ēe ē necce. cū necce sit de q̄lꝫ ip̄z ēe a' ñ ēe. tale at defic̄ a ñ ēe. ḡ ē ī ēe. ⁊ sic ī ista mutatiōe q mutatū ē qn̄ mutatū ē ē ī ip̄o ēe. si aūt ī h' sꝫ h't ⁊ ī oībꝫ eodē modo.

Amplius ꝯl' ī oī mutatiōe ita ēe. Sicut necce ē q̄d mutatū ē aliubi ēe. cū desierit ēe ī eo a q̄. [illegible] ḡ ē ī q mutatū ē. ⁊ h' ē ꝑpositū. a' ī a' ⁊ ip̄m. ut pote ī c. q mutatū ē ī b. aut ī c. fit. ⁊ b. sed ī c. mutat̄ ī b. ḡ mutatū ē ī b. ad h' mutat̄ ī ip̄z q ē ī p° necce ē q q mutatū ē ēe ī eo ī q mutatū ē. [illegible] ḡ q id q sem ē. qn̄ sem ē. ēe ⁊ q corrūp̄ qn̄ corrūp̄t ē ñ ē. ⁊ ubi h' uniu⁹ ī oī mutatiōe. [illegible] ñ ē me[illegible] ī q ꝑ mutatū ē ad p se [illegible] ꝑ ēe tp̄e. [illegible] dict̄. n. q ī tp̄e diuisibili q̄ a. c. sit ad ꝑ mutatū q̄d tp̄s diuidit̄ ī duo. sꝫ ī a. b. ⁊ ī b. c. si igit̄ illoꝝ duoꝝ ē ꝑ mutatū. ñ ḡ ī toto ē mutatū ꝑ. Si a ī utiꝫ illoꝝ mutat̄ ⁊ ī toto ē ptes sꝫ transmuti ī q̄lt ꝑbat̄ transmutatū ēe. Si u° ī alio illoꝝ transmutat̄ ⁊ ī alio ia transmutatū ē ī q ꝑ ī toto. sꝫ ꝑ ī pte est transmutatū ē ⁊ sic ē ad ꝑ ꝑ. No ḡ ē diuisibile ī q ꝑ transmutatū ē. ita q ta[illegible] sem q̄ corruptū ꝑ sem ⁊ corruptū ī ad ī diuisibile. Dicit̄ tn̄. q ꝑ mutatū diuⁱ illi⁹. uno m° ex pte finis istꝰ mutatiōis. ī q̄ dicat̄ ꝑ mutatū ī eo ī q ꝑ pfca ē mutatio ⁊ ꝑ h' uno m° ē diuisibile ī q ꝑ mutatū q̄ ꝯtig̃ pficī ⁊ finiri mutatiōē. ⁊ ī q̄ ꝑ h' sꝫ oīm ī ē ī diuisibile ēo q tale ē sꝫ ꝯtinuū q̄ d oē ad ī diuisibile. Alio m° pt̄ ītelligi ꝑ mutatū ex pte ꝑ̄ncipii mutatiōis ī q ꝑ mutat̄ cep̄. ⁊ h' m° ñ ē dare ꝑ mutatū. cū ñ h'm ꝑ̄m mutatiōis. ⁊ ī q ꝑ mutabil. ⁊ h' sic p3. Sit ad tp̄e ī q ꝑ mutatū ē ñ ē ī diuisibile. q ꝑ h' tp̄s h't nūc diuisibile. h' ē ī ēt ī diuisibile. ꝯiūt̄ sē h'ns ad ip̄z q ē ī p° [illegible] ꝑ si ꝑ mutatū ē ī ip̄i tp̄s diuisibili ī toto tp̄e q̄ sꝫ. ḡ ⁊ ī isto diuisibili. ⁊ sic ꝑ id ī eo q̄ q̄lꝫ ē mutatū ē. [illegible] ꝑtet ḡ q tp̄e ī q ꝑ mutatū ē ptē ⁊ ī q̄lꝫ h' pte ꝯ mutatū. Si. n. diuidat̄ ⁊ ī neut̄ ē pte mutatū ē. ḡ ñ ī toto. si ī alabꝫ mutat̄ ⁊ ī toto. ⁊ sic ñ ē mutatū ī ip̄o. Si u° ī alta tm̄ mutatū ē. ñ ē ꝑ mutatū ī toto sꝫ ī pte. necce ē ḡ ī q̄lꝫ mutatū ēe. ⁊ ī ñ ꝑ ī toto. sꝫ ī ꝑ pte ī ip̄i. ⁊ ꝑ ill' ī eo q ē ī q mutatū ē ꝑ. q ꝯtinuū ī infinitū diuidi. ⁊ ī eo mobili q mutatū ē. ꝯtig̃ ēe ꝑ q ꝑ mutatū sit. Si ei ad ei cēt ꝑ mutatū h' ēt ī tp̄e diuisto. cū oīo ī mot⁹ sit ī tp̄e. h' ī medietate illi⁹ tp̄is ad illi⁹ q ī toto mutatū ēe supponit. ⁊ ēt mīt

⁊ ita ī medietate medietatis ⁊ ꝑ ꝑ isto ⁊ sic ī infinitū. ḡ mutati⁹ ñ ē ad ꝑ mutatū ñ q̄ꝫ sit ē mq̄ sit ꝑ mutatū. [illegible] ip̄m a' ī q̄d mutat̄ ut p̄i q̄lit⁹ a' q̄lit⁹. ñ ꝯp sit se h't ꝑ accn̄s. Tria. n. sꝫ ī q̄lꝫ mutatiōe. sꝫm q mutat̄. ut h°. id ī q ē mot⁹ ut tp̄e. ⁊ id ī q ē mutatio. ut albū. ꝯ ⁊ tp̄e sꝫ diuisibilia sꝫ. ⁊ id ī eis ñ ē ꝯꝑ. id a' ī ñ ꝯp ē diuisibile ꝑ se. sed q̄n ꝑ accn̄s ut q̄litas. ꝯ q ī ꝯ ḡ diuisibilia ꝑ se ī h'is ñ ē dare ꝑ ī q ꝑ mutatū ē. ut ī magnitudo q si dare ꝑ ī talibꝫ ñ cēt ī diuisibile. eo q ī pte ē ī pte ꝯiunctū. h' ēt ī diuisibile ⁊ cēt ꝑ mutatū ī ā tp̄e ī e tp̄is ꝑ pte ad ull' cēt ꝑ⁹ mutatū. ⁊ sic ī infinitū. q oīo ñ stat. Sic ḡ ī mutatiōe ñ ē mq ꝑ mutatū sit cū sit ꝯtinua. Relīq ḡ q ī sola mutatiōe q̄ ē ꝑ q̄lit⁹ ꝯtigit ēe mq ꝑ mutatū est q̄ ꝑ se ē ī diuisibile.

Q[uod] aūt ⁊c. vii. q sit ī cap⁹. Qm̄ a' oē q mutat̄ ī tp̄e mutat̄ ⁊ c. ꝑbat ꝑ id q mutat̄ ī aliq° tp̄e ꝑ mutatū ī a' ip̄i. ꝯ. demꝯat q mutatū sꝫ ēe sꝫ ꝑcedit⁹ mutari ⁊ eō. declīans eiꝫ tp̄is ⁊ magnitudīs. ⁊ ꝯcludit̄ h' ūm ēe ī oī mutatiōe. [illegible] Qm̄ q mutat̄ h' a' ī tp̄e. ī q a' ī a' tp̄e ꝑ mutatū ē. ut ī hora. ī a' u° ñ ꝑ h' alto medīate ut q mutat̄ ī die diⁱ mutari ī ano mediate die q̄ ē ꝑs ānī acc̄ tp̄e ī q ad ꝑ mutari. necce ē ī q̄lꝫ pte ip̄i ip̄m mutari. [illegible] h' a' ꝑ p3 ex ꝯ̄fessis ꝑm. q sic diffinit̄ q̄ ꝯueit aliē ꝑ. ꝯueit ēt ꝑt ei. [illegible] ꝑ sic tp̄e ī q ad ꝑ mo. ax. ⁊ diuidat̄ ī duas ptes cū oē tp̄e sit diuisibile. ꝑ ī sꝫ h' si q̄ mo ī neutꝫ pte mo ḡ ñ ī toto. Si alta tm̄. ñ ḡ ī toto mō ꝑ. restat ḡ q ī utiꝫ illi⁹ moueat ī q̄ toto mō ꝑ. [illegible] ꝯsiliso a' h' r. m° q̄ oē q mō ī a' tp̄e necce ē motū ēe ꝑ ī a' ēe pte. nā ī me⁹ illi⁹ tp̄is. eo q̄ uelox ſit ī ap̄ies motū cū id motū. ēe ꝑ meoie⁹ magnitudīs. ḡ ⁊ ip̄z ī eadē medie tp̄is ꝑ⁹ motū erit q̄ ī toto tp̄e. [illegible] Amplius si ī toto tp̄e determīato p ad ull' nē ad motū ē. ⁊ ī media ip̄i deteīata ꝑ nē dicet̄ q ip̄a ab a' q̄ e ull' ē ꝯ oītū ē. ⁊ eodē m° ī q̄lꝫ pte detīati ꝑ q̄lꝫ nē. Si ḡ oē tp̄e ē diuisibile ī ī infinitū. ⁊ q tp̄e diuisiꝫ ē m° duoꝝ nē. necce ē oē q mutat̄ infinite mutatū ēe. [illegible] Amplius ꝯtinue mutat̄ ⁊ ñ corrūpit̄. ñ cessat ī amutatiōe. necce ī q̄lꝫ tp̄is a' mutari a' mutatū ēe. cū ḡ ī nullo nē mutet̄ ī q̄lꝫ ī ip̄o q̄ ī finita sꝫ mutatū esse. ⁊ sic q mutat̄ necce ē ī finicies mutatū ēe. [illegible] ñ solū a' necce ē q mutat̄ ꝑ mutatū ēe. sꝫ ⁊ eō q mutatū ē. ꝯ q̄d ī ꝑcedit ip̄z mutatū ē. ēm ī nc̄. q ī ī ip̄o nē q̄ ꝑ pll' tp̄is ī q̄ ī cep̄ mot⁹. sꝫ a' ī ꝑ q aꝑ tp̄e ē me⁹. cū ḡ ip̄a nūc ñ sꝫ ꝯsit sꝫ h' sīta. ⁊ ī ē q̄ h' duo sit tp̄e meo⁹. ꝯ q id q mutatū ē ī tp̄e mutatū q̄ ī ē diuisibile. ut ī meo⁹ ip̄i ꝑ⁹ sit mutatū q̄ ī toto. ⁊ it ꝑ ī me⁹ medie q̄ ī toto ⁊ sic ut ī finitū. eō q̄ sē q̄ ē mutatū ēe ꝑcedit mutari. [illegible] Amplius h' māfestū ē ī magnitudīe mq mutat̄. cū sit ꝯtinua sī ei q mutatū ē ex ꝑ̄m magnitudīs ī a' diuisibili ip̄i ꝯiūt̄ sē h'ns ad ip̄m mutatiōe ī diuisibile. potit ēe ꝯiūctū ī diuisibili. q̄ ꝑ sit ī ip̄o. necce ē magnitudīe esse medīa ī ꝑ' ē q̄. ꝯ ⁊ ī ip̄o ī q mutatū. ⁊ ī me⁹ ip̄i ꝑ q̄ ī tota. ⁊ sic ī infinitū q̄ ip̄a ē ī finī diuisibile necce ē ḡ q mutatū ē mutat̄ ꝑ. [illegible] Et a' determīs de mutatiōib⁹ ñ ꝯtinu⁹. q̄les sꝫ ille q̄ ī ꝯ̄a ꝯ̄trorīa sꝫ. accipiet̄ ei tp̄e ī q mutatū est ad ꝑ ip̄o ꝯtigue sic ꝑ ex. [illegible] ḡ mutatū ē. necce ē ꝑ mutari. ⁊ eō ⁊ h' ī infinitū. ita q ñ ē dare ꝑ mutat̄ ul' mutatū ēe. ⁊ ē ea q. ip̄i ñ ē ꝯiūctū ī ꝑ'. Si. sꝫ ī ducit̄ ꝯt. q ē di ī ī finī sicl' ī nea aug̃mētā ꝯ̄tinuit̄. ē ḡ q ꝑ ē. necce ē ꝑ ꝑ h' ñ ē diuisibile ꝯt. ñ ī sꝫ factū ēe

prius esse quam sit causa rei. Sed quod sit aliud. sic prius est finem esse fundamentum quam sit domum. et esse
finem est in corrumpi et corruptum esse in quibus est generari infinitum. sic in eis est generari continuum propter quod
est finis non ad sit per finem. non finem esse hoc ad prius stat. Similiter autem est in corrumpi et corruptum esse
quia includit magnitudinem et tempus sunt similia.

Questio viii que sic incipit. Quoniam autem omne quod movetur in tempore movetur et in pluri tempore etc. Primo
ostendit quod non potest esse motus in magnitudine finita tempore infinito non eodem scilicet quod mobile infinitum
non potest transire magnitudinem finitam non eodem scilicet quod mobile infinitum non potest transire magnitudinem
infinitam tempore finito. Quoniam autem omne quod movetur sic movetur in tempore quod in minori pertransit ab eo minorem ma-
gnitudinem ipso mobile est ad modum mobile movi secundum magnitudinem finitam in tempore infinito non secundum ipsum vel ad illud
transeat sed eandem. sic est in motu circulari. Si autem in omni tempore totam pertranseat non potest finitam transire
in tempore infinito quod sic patet. Sit mobile semper eque velociter moveatur. parte magnitudinis finite
pertransibit in parte finita temporis et equales in equali. sic ergo parte magnitudinis accepta multotiens
mensurabitur tota finita magnitudo in equalibus temporibus tot accepte sunt quot sunt partes magnitudinis
resultabit tempus finitum. quoniam ergo omnes partes magnitudinis sunt finite numero et quibus earum finita quelibet
et tempus in quo pertransibit est finitum cum partes eius multiplicentur numero a magnitudine [illegible]
[illegible]. Si vero non eque velociter. [illegible] quod parte finitam [illegible] pertransibit in tempore et
equali in tempore finito. et sic semper non transeat totam. sed plus pertranseat unam quam aliam. non potest
pertransire partem in tempore infinito. cum ipso possit pertransire totam. cum omnes partes temporis sunt iste
sive equales sive inequales sint ad invicem. et tempus totum ex ipsis compositum in quo pertranseat
omnes partes magnitudinis finite nec est esse finitum. Similiter est de quiete. in quo non infinitum est non nec
corrumpi in tempore infinito. Eandem rationem demonstrat quod non est possibile ad movi. sed infinitam magnitudinem
in tempore finito. sive ipsum regulariter sive irregulariter moveatur. accepta enim quadam parte ipsius quam movetur
totum tempus finitum in ipsa transibit mobile. partem magnitudinis non totam. quod transit in toto tempore
in alia parte temporis aliam partem magnitudinis equalem. et tempus compositum ex partibus finitis numero [illegible]
[illegible] est finita magnitudine consurget tempus finitum in quo transibit magnitudinem. oppositum ex partibus
finitis numero et magnitudine est [illegible] adhuc. si una pars temporis sit maior quam alia. quod
[illegible] finita est ex ipsis componetur tempus finitum. non dicitur sic magnitudo sit infinita. unde ex
alia parte nulla erit [illegible]. Ostendit autem hic postea quod infinitum mobile non potest transire finitam
magnitudinem in tempore finito. quia si parte sibi prius [illegible] transibit ipsam cum autem parte ipsius autem parte
mobilis et sic in tempore toto finito totum mobile transibit infinitam spatium in tempore finito. quod sic
pertransiret ipsum pertransiret ab ipso quod sic infinitum pertransiret finitum. [illegible] dicit quod [illegible]
[illegible] finitum. quod [illegible] pertransibit infinitum quod est ipsum. Similiter ad infinitum mobile
mensurabit infinitum spatium in tempore finito. quod si enim finitum mobile in tempore finito transiret spatium infinitum
[illegible] finito quod sic ad infinitum. Ex hoc accepta aliqua aliqua parte temporis quam mensurabit totum finitum
quare ad infinitum mobile mensurabitur ad infinitum spatium non totum. et sic est eadem deceptio quo prius.
Quoniam autem [illegible] sic habet. dicit est quod non est infinitus motus in tempore finito. quia non dicit finitum
magnitudinem infinitam vel motum. ergo nec unum ipsorum infinitum est. et alterum quando ad [illegible]
mutatione loci quam [illegible] loco in quo est omnis enim loci mutatio est in loco.

Questio ix que sic incipit. Quoniam autem omne aut movetur aut quiescit etc. Primo ostendit quod non est dare
tempus aliquod per quod stetit. scilicet quod non in quo primo ad quiescit. scilicet quia id quod movetur non est per ad tempus ipsum
spatium equale est. Sed primo stare. quoniam omne aptum natum quando et quo aptum natum est aut movetur aut quiescit
necesse est esse quod statuit se vel statuit se moveri. cum aliud sit aptum natum. Non enim tunc quiesc-
it quod contingit quod quiescens quiescendo faciat se quiescere. statuere autem facere se quiescere ergo movetur. Et cum esse
moveatur in tempore quod stat necesse est stare in tempore. Item velocius et tardius sunt in tempore. contingit autem velocius
et tardius statuere vel stare. non autem contingit ad stare in aliquo tempore primo. quia diviso tali tempore sicut movetur
parte prima eius stat. non in toto sicut ad in alia tantum. non primo in toto non tamen primo. quia hoc est in ipso. sicut ipso
toto sicut tempus primo stare vel moveri sicut dictum est prius. Sit tempus in quo primo stat a. b. parte cum ipsa
non sit motus. hoc autem tempus est omne infinitum. ergo in qualibet parte ipsius stat primo. quod est in ipso cum non sit primum in eo.
Item est tempus in quo primo quiescens quiescat non enim quiescat in nunc. cum in ipso non sit motus in quo aliquid ad est
aptum natum quiescere in eodem et moveri. Amplius omne dicitur quiescere quod similiter se habet non ut prius
[illegible] in instantibus quiete ad minus duobus temporibus. hoc autem in ipso non contingit. unde ergo tempus esse in ipso est [illegible]
[illegible] in qualibet parte eius quiescat primo. et hoc est ipso ad in illa et sic non in toto ad in alia tantum. et sic non primo in toto
sicut omne est prius de motu. non est ergo primum tempus in quo quiescat. Est etiam quod tempus continuum et infinita
divisibile. Quoniam autem omne quod movetur habet in tempore et quod est quandoque [illegible] prius est movetur esse in aliqua parte spatii
equali scilicet per ad tempus quod per se enim per accidens transibit motum eius quod sic patet. Quiescere est mobile
totum in qualibet parte eius in eodem per ad tempus. unde et dicimus ad quiescere. quod ipsum et qualibet pars eius in aliquo ad
[illegible] nunc et quando tempus movetur est in eodem. cum ergo quod mutatur dum mutatur non quiescit in ipso est ipsum
totum esse aliquid per ad tempus sed cum tempus sit divisibile [illegible] est quod ipsum nunc [illegible] eius in eodem sed in alia parte
temporis. Sic ergo quod hoc nunc est per solum nunc est in eodem. ita quod non per ad tempus sed per solum tantum tempus quod
est totius et de eodem in quo sunt ad tantum manens quod sit in eodem nec spatio equali sed tamen quiescat
[illegible] quod non contingit moveri vel quiescere in ipso nunc. Et quamvis non contingat in ipso nunc moveri mobile
tamen contingit ipsum sunt ad esse in ipso. quod si consolutum quando est sunt ad non est quiescere. accidit enim [illegible]
[illegible] fertur et tamen non accidit [illegible] equali sibi.

Questio x que sic incipit. Zeno autem male ratiocinatur etc. Primo solvit rationes Zenonis ne-
gantis esse motum scilicet motum ipsius negantis mutationem scilicet motum [illegible] motum circularem.
Zeno ratiocinatur sophistice dicens omne quod movetur sic quiescit quando est in spatio
equali sibi. Si ergo tunc totum tempus est in spatio equali sibi ergo per totum tempus quiescit. ergo per totum tempus
quiescit. unde et sagitta quam iam velocissime fertur sic quiescit. quia semper est nunc in spatio sibi equali.
Hoc autem falsum est. quia tempus non componitur ex ipsis nunc. sicut nec aliqua magnitudo componitur ex punctis ut hic
supponitur. Quattuor autem sunt rationes Zenonis que faciunt difficultates solventibus. Prima
quia non movetur. eo quod oportet id quod movetur prius transire medium quam totum. sed continuum divisibile est in
infinita media que transiri non possunt. Et hanc rationem supra solvimus dicentes quod sicut magnitudo
est infinita divisibilis ita et tempus contingit autem infinita in infinito tempore pertransire. Secunda autem vocata achil-
les quia in mutabilis ut achilles quod tardius movetur fugiens numquam attinget velocissimo quia semper
pertransibit aliquam partem spatii ad quam cum pervenerit velocissimum transibit ipsum tardius aliam
pertransibit. quod est sic [illegible] consistit in dividendo continuum in duo. sed non differt ad eam

sum durat in toto. sum in parte. quia ex quo necesse accidere mutari motum nunquam perveniet ad terminum ullius
spatii magnitudinis. addit tamen in ista velocissimum non pertinget tardum quod cum consequatur oportet tardum
distare. est ergo eadem solo hoc nulli dicamus autem quod finem est tardum precedens nunquam attingi a ve
locissimo. tunc non precedit non attinget. tamen aliud attinget ex quo transit magnitudinem finitam. Tertia ro
est in qua nunc in parte posita est. quod omne motum eius velocissimum ut sagitta quando fertur quiescit. quando quidem
eo quod tempore non componitur ex instantibus nunc ut supponit. Quarta arguit ex temporibus hiis quae movetur in stadio
de numero equalium magnitudinis motis. quod quae equali velocitate unum equalem magnitudinem statam. ita quod unum
a fine stadii. aliud a medio eius motum incipiat. ulterius non ipsum pertransibit alterum totum. non pertransibit
non medietatem stantis. ex quo zeno opinatur accidere tempore medium in quo transit mediam stantem duplum quod
transit totum alterum quod motum. Est autem hic deceptio quae vult equalem magnitudinem equali velocitate
equali tempore transire equalem statam et ei quod motam. hoc autem falsum est. non ergo sit magnitudo stans. a a a.
et alia equalis ei incipiens moveri a medio et est b b b. 2 3. huic quod motam equalis 2. velox c c c.
incipiens ab ultimo b moveri. quando ergo primum b. simul est cum ultimo c et ceterum primum c transiunt omnia b. quod primum
b. omnia c. tamen non transiunt nisi media a. et sic medium est tempore ut videtur hoc autem accidere ad decem simul
quod motum in equali tempore pertranseat magnitudinem magnitudine stantem et quod motam. Neque sed
mutationem quae est inter contradictoria accidit nobis ad impossibile ex dictis zenonis arguit. sic quando ad mutari
ex non albo in album. non est in albo non in albo. ergo tunc non est album nec non album. quod est impossibile quia contradictoriis non
est medium. Ad quod dicendum quod non sed hoc non est album secundum totum. ergo non est album. et similiter de non albo sufficit enim quod
plures partes aut magis principales habeat de albo. non enim necesse est non esse in hoc et non esse in toto hoc. similiter quod est de esse
et non esse. et de aliis quae sunt secundum contradictoria. quod similiter secundum per ea necesse est in albo potiorem secundum partem non sed tamen est in albo
secundum totum. In circulo autem et spera videtur zenonem non moveri sed omnia quiescere quia in eodem loco per quoddam
tempore sunt ipsa et partes ipsorum. Hoc autem primo solvit. quia ad partes quae nullo tempore sunt in eodem loco. deinde quod
ad totum quod habet alterum et alterum motum secundum diversitatem figure. ita quod unum motus non est alium per accidens
sicut musicus homo et homo. una est latio sed sic palla non enim circulare quiete et hoc est unius in spera et in omni motu circulari.
Questio xj. quae sic incipit. Ostensis autem hiis omnibus quod in parte non est motum. et est probatio quod indivi
sibile per se non potest moveri. Ex hiis quae supra de mutatis dicta sunt manifestum est quod non contingit mo
veri per se ad impartibile nisi per accidens moveri possit ut sicut in corpore moto quemadmodum quae est in navi
motum mota navi corporis motu totum. intelligatur autem impartibile quod est indivisibile secundum quantitatem. Quod autem
aliud possit esse motus partium a motu totius. manifestum est in spera et etiam in rota. quia partes quae sunt iuxta centrum
non moventur tanta velocitate quanta ille quae sunt in circumferentia. dicit ergo impartibile moveri in alio per se autem non. quod
probat. Moveatur ergo sive sit ab parte sive secundum formam sive secundum contradictionem ex aliquo in aliud. ut potest ex a b in b c.
in tempore de d e. in hoc ergo tempore necesse est ipsum impartibile quod movetur esse aut in ipso parte aut in utraque b c aut
parte in una et parte in alia. sic omne quod mutatur se habet ad id in quod mutatur. nam in utroque simul non erit quia esset
impartibile. non in ultima quae est b c quia esset mutatum cum tamen ponatur mutari relinquitur ergo quod ad hoc sit ipsum quod est
a b in quo durat quiescebat et sic impartibile dum mutatur mutari quiescat. Amplius sic solum motum et
non aliud impartibile habebit motum sic tempore compositum ex ipsis nunc motum non habet motum sed mutatum esse in ipso
nunc. sic autem non componitur tempus ex ipsis nunc. ita non motus ex momentis. Amplius omne quod movetur necesse est prius mo
veri equale vel minus quod totum et pertransire equalem vel magnitudine minorem quod totum indivisibile

Liber septimus. Capitulum primum quae sic incipit. Omne quod movetur necesse est moveri ab aliquo. et est probatio
quod omne quod movetur ab aliquo movetur. Omne quod movetur necesse est moveri ab aliquo. si enim non habet in se principium motus
manifestum est ipsum moveri ab alio. Si autem habet principium motus in se supponatur moveri non quia pars eius sed quia to
tum per se movetur potest enim quis opinari ad a se ipso moveri. quia una eius pars movetur et alia movet et per tanto
existimari moveri a se ipso. quia non videtur quae pars primum moveat et quae moveatur. Quod autem a se ipso
moveri per se et primo sic sic patet quod se ipso movetur non pausat a motu propter alterius quietem. Si ergo ad pausat
ad quietem alterius patet non a se sed ab alio moveri necesse est quia ab alio dependet istius motum. Sed ergo sup
posito accipiatur moveri ad tale quod divisibile est. cum omne quod movetur divisibile sit. dividatur ergo in duas partes
altera ... parte quiescente si totum movetur et non totum movetur a se ipso. sed prima pars a parte. sive non totum quiescet
ad quietem partis non ergo movetur totum a se ipso. cum sit suppositum illud non moveri a se ipso. quod pausat
ad quietem alterius non ergo movetur a se ipso quia omne quod movetur divisibile est in duo quod parte quiescente et totum quiescat.
Questio secunda quae sic incipit. Quoniam autem omne quod movetur ab aliquo movetur. manifestat quod in omni motu est devenire
ad primum movens. et non est processus in infinitum in moventibus. Quoniam omne quod movetur ab aliquo movetur et est in
loco in quo movetur ipsum et movetur ab aliquo et hoc ab aliquo non procedit tamen in infinitum sed stabit ad aliquod quod est prima causa
motus. Si enim procedat in infinitum ut a movetur a b. et b a c. et hoc a d. et sic in infinitum accipi
potest motus eorum ulterius quod est unius numero et similiter cum sit unum motum et ab aliquo in ad unum numero in
eodem ergo tempore erit hoc motus unus numero in singulis et motus omnium in singulis. quia quando primum movetur movetur a. et
movetur b. et sic de aliis movebuntur ergo simul omnia et quilibet erit motus unius motum eorum. non sit omnia
si unus motus numero esset motum alterius. cum ergo tempore in quo movetur a sit finitum. accidit motum infinitum esse

in tempore in finito quod in uno tempore. ¶ Secundo ergo ut demonstrandum propositum non tantum de materia quia nullum inconveniens est motum infinitum non esse unum sed alterum et alterum infinitorum motorum esse in tempore finito. ¶ Accipiatur ergo id quod movetur secundum locum et corporale motum de necessitate tangi ab aliquo movente aut continuum esse ei. et ponuntur omnia simul moveri uno motu. Si ergo talia sint infinita potest magnitudo resultans ex ipsis habere motum infinitum et sic in tempore uno finito erit unus motus infinitus quod est impossibile. Non ergo in moventibus proceditur in infinitum sed stabitur ad aliquod primum. ¶ Hec differt quia hic de materia quadam suppositione scilicet quod movens tangit id quod movetur aut continuum potest esse illi quod supponitur est possibile ex quo non sequitur impossibile.

Q[...] partis 3ᵉ quae sic incipit. *Primum autem movens non sicut quod cuius causa* et cetera. propositum quod primum movens et ultimum mediatum simul est cum moto. Primo probat hoc de eo quod movetur secundum se. secundo de eo quod movetur ab alio localiter. ¶ Primum movens non quod sicut finis sed sicut efficiens ita simul est cum toto quod non est medium ipsorum et hoc unum est in omni moto et movente. ¶ Quoniam autem tres sunt species motus scilicet secundum locum secundum qualitatem et secundum quantitatem necesse tria esse secundum quae est motus. unum est locale secundum quod est loci mutatio. alterum est qualitas secundum quod alteratio. tertium est quantitas secundum quod augmentum et decrementum in quibus omnibus simul est movens et quod movetur et hoc primo apparet in loci mutatione quae est prima motuum. ¶ Omne enim quod fertur aut a seipso movetur aut ab alio et si quidem a se ipso in ipso existente primo movente movetur. igitur simul existunt movens et quod movetur non aliquid est medium inter ipsa. Si autem movetur ab alio quattuor sunt motuum in quibus dividitur motus qui est ab alio quorum unus est pulsio, secundus tractio, tertius vectio, quartus vertigo. ad hos reducuntur omnes motus locales qui sunt ab alio. ¶ Pulsionis quaedam est impulsio cum movens pellendo non deficit ab eo quod movetur sed quod [?] ei. alia est expulsio cum expulsum elongatur ab expellente. ¶ Vectio autem est cum aliquid non per se movetur sed quod est in re vel super rem motam in qua vehitur movetur aut pulsum aut tractum aut ductum vertigine. et sic vectio reducitur ad aliquem aliorum trium motuum. ¶ Tractio vero est cum motor trahens non separatur ab eo quod trahit velocior est quam esset proprius motus ipsius et hoc sive trahens trahat ad seipsum vel ad alterum. ad hos enim duos reducuntur omnes tractus qui sunt in specie tractionis ut in spiratione exspiratio et expuitio et ubi quorum motus emissivus seu receptivus sunt et eductio spate et textus in instrumentis texentium. quorum enim alii congregativi alii vero sunt disgregativi. omnis enim motus localis est congregatio vel disgregatio. ¶ Vertigo componitur ex tractu et pulsione cum enim unum movens pellit aliud et aliud trahit et sic vertigo reducitur ad pulsum et tractum. ¶ Si ergo pellens et trahens simul sunt cum eo quod pellitur et trahitur manifestum est quod nullum est medium moventis et eius quod ab alio movetur secundum locum. Hoc autem simul est manifestum ex diffinitionibus. pellens enim simul est cum eo quod pellitur. cum pulsio sit motus ab aliquo a pellente ad seipsum vel ad aliud mediante. Similiter trahens et quod trahitur simul sunt cum tractus sit motus quo trahens trahit ad seipsum vel ad aliud et eodem modo in congregatione et disgregatione. ¶ Proiectio etiam quae est species pulsionis quae est motus velocior eo quod convenit rei ex natura causatus ex fortiori pulsione. simul sunt movens et quod movetur. tamdiu enim fertur quod pellitur quamdiu durat violentia pulsionis. quando vero naturalis motus eius quod pellitur fortior est quam pulsio tunc cessat talis motus. simul ergo est virtus proicientis et quod pellitur ab eo donec durat pulsio. ¶ Simul ergo sunt movens et quod movetur localiter et inter ea nullum est medium.

Q[...] 4ᵉ quae sic incipit. *At vero neque alterati neque alterantis* et cetera. manifestat quod ultimum alterantis et primum alterati sunt simul. Postea id probat de augmento et de decremento. ¶ At vero alterati et alterantis nullum est medium quod est ex inductione. In omnibus enim alterationibus simul est ultimum alterans et primum quod alteratur. Omne enim alterabile alteratur per qualitates sensibiles quibus corpora differunt ad invicem differentia faciente

aliquam. et haec qualitates sunt gravitas levitas duricies mollicies sonus color quae a qualitates sensibiles quae dicuntur passiones et passibiles qualitates quibus corpora sensibilia ad invicem differunt. aut que habent contrarias ut calidum et frigidum. aut per magis et minus eiusdem ut magis et minus calidum. Ab hiis qualitatibus alterantur et animata et inanimata corpora et inanimata partes animatorum quae sunt inanimatae et partes animatae ut sensus quorum actio est motus factus per corpus sensu patiente ab aliqua qualitate sensibili. ¶ In hiis tamen est differentia quia secundum quasdam qualitates alterantur inanimata secundum quas alterantur animata sed non eodem modo quia alteratione quae fit in sensibilibus non alterantur inanimata sed tamen in aliquam alterantur inanimata iterum si plantae in animata quando alterantur animata aliqua non sunt plantae quamvis lateat passionem quando non alterantur [?]. ¶ Si ergo per passiones sensibiles fit omnis alteratio. et hoc est quando simul sunt cum hiis quae alterantur ab eis manifestum est quod simul sunt agens et patiens et nullum medium est ipsorum. continuatur enim sensui continuatur aer. et continuum est corpori quod alteratur ab eo. Similiter superficies colorata tangit ad medium illuminata quod continuatur in sensu et eodem modo est de auditu olfactu et aliis sensibilibus per motum odorem aliquibus alterantur et idem est de inanimatis et insensibilibus. ¶ Idem est quod augetur et augens simul sunt quia augmentum est quaedam appositio ad quantitatem praeexistentem in quo apponens simul esse cum eo cui apponitur. Et similiter est in decremento quod est ablatio quaedam a parte quantitatis.

¶ Simul ergo quod movens et ultimum et mediatum et primum motum nullum est medium.

Q[...] 5ᵉ quae sic incipit. *Quoniam autem quae alterantur omnia a sensibilibus alterantur* et cetera. Quia in praecedenti supposito suppositum est alterationem esse tantum in tertia specie qualitatis manifestat probans per causam non esse in qualitatibus quartae speciei formis videlicet et figuris. secundo quod non est in habitibus qui sunt in prima specie. ¶ Quoniam omnia quae alterantur hoc patiuntur a qualitatibus sensibilibus et quorum tantum fit alteratio quae ab eis patiuntur sic considerabimus. ¶ Sine causa aliqua qualitas est alteratio videtur maxime esse in figuris et formationibus et habitudinibus quae vel acquirunt vel reducunt aliquibus in hiis autem quae fiunt secundum tales qualitates non est alteratio quamvis per alterationem perficiuntur et sint ipsis ut cum cera alteratur dilatata aut rarefacta calefacta vel frigefacta in ipsis tamen qualitas non est alteratio. ¶ Hoc autem primo patet de figuris et formis. Illud enim ex quo fiunt hoc modo figuratum non praedicatur de ipsis praedicatione formali sed denominative non enim dicimus piramidem esse aes aut lignum sed eneum aut ligneum. qualitates autem secundum quas est alteratio in recto praedicantur de subiectis et recipiunt praedicationem ipsorum dicimus esse equivoce [?] aes esse calidum et calidum est eiusdem univoce praedicantes. ¶ Amplius non dicimus alteratum eo quod accipiat formam et complementum suum sicut non dicimus domum alteratam quando perficitur per formam tecti. sed figura et forma sunt hoc ergo in ipsis non est alteratio. ¶ Neque in habitibus est alteratio. habitus enim sunt virtutes quaedam et malitiae. talia autem sunt ad aliquid. sanitas enim est ad aliquid cum sit quaedam [?] huiusmodi ad invicem et ad corpus continentes. similiter sicut pulchritudo et agilitas sunt ad aliquid cum sint dispositiones perfectionis convenientis animali ex natura ad aliquid optimum et ad finem consequendum. Et virtutes atque malitiae sunt ad aliquid in ad aliquid autem non est generatio nec corruptio nec aliquis motus ergo neque alteratio. Neque causa esse virtutes et malitias cum est quaedam perfectio quia unumquodque tunc perfectum est quando attingit propriae virtuti et tunc maxime est secundum naturam ut circulus tunc maxime est secundum quod competit naturae circuli quando perfectus in circularitate. malitia autem cum sit corruptio virtutis et recessio eiusdem cum sint penes virtutem quantum ad alterationem. ¶ Fit quaedam accepto virtutis et remotio malitiae per aliquam alterationem tamen ipsarum non est alteratio quia non est alteri prima virtutis. et hoc patet quia virtus autem est quaedam impassibilitas contra alterationes factas in sensibilibus aut est habitus reddens subiectum patiens impassibile non simpliciter sed sicut recta ratio dictat. malitia vero reddit ipsum passibilem cum sit privatio contraria virtutis. ¶ Idem moralium virtutum consistit circa voluptates et tristitias in quibus est alteratio. aliquid enim alteratur quia

a voluptate actuali insistente aut a memoria preterita aut a spe future. ita quod si ab actuali insistente
h. fit, similiter alteratio causa est h. primus. Similiter uero a memoria aut spe, et ab ipso sensu alteratio. h. p... quod me
moria et spes ista nobis anima reminiscentibus quales uoluptates in preterito passi sumus aut sperantibus
quales de incepto patiemur. Est uero in intellectiva parte anime in qua est sciencia alteratio eo quod sciencia est ad aliud et
quod non est motus quia sine ullo suo mouente fit sciencia in anima. Sed per usum acceptum in mediante experiencia quod
fit in particularibus. Preterea actus sciencie que est speculari non est motus, neque generatio sic respicere et tangere et huius
actus non sunt generaciones. Preterea et acceptio sciencie non est generatio neque alteratio quoniam non in mouendo sed in quietando et resi
dendo fantasmatum anima fit sciens et prudens. Sicut enim habens scienciam dum est dormiens aut ebrius non potest
speculari propter ipsorum. Sed postquam dormiens fuerit excitatus aut ebrius quietatus aut freneticus ordinatus, sciencia quam
prius uti non poterat propter fantasmatum perturbacionem uti potest. eo quod mutata perturbacione ipsi potencie in
uenienti perturbatis in debitum statum. Similiter est ei possibile ad id quod congruit habitum sciencie in fit ipse ac
ceptione sciencie quod est quedam quies et residencia turbacionis et inordinacionis fantasmatum propter quod pueri
teneri in statu non possunt addiscere neque ex sensibus de sensibilibus iudicare, sicut seniores quia multa per
turbacio et motus fantasmatum est in ipsis quam perturbacio accepit statum et quiete aliquando anima, quod per successum temporis
ordinatur aliquando uero a disciplina, quod uero ab inuicem ab aliquo docetur, sed aliquando sed fiat anima, sed a doctrina.
Sed preter sciens aliquam alteratio seu motus quando prius fuerit dormiens et fit uigilans quod exiat in
actum speculationis. Concludit ergo quod alteratio est in solis qualitatibus sensibilibus et tamen in sensitiva parte anime in alia nulla.

Queritur vi. quod sic incipit. Dubitabit utique aliquis. utrum omnis motus omni comparabilis sit et cetera. [In parte ...]

Apponit primo utrum qualis motus comparatur. secundo quod requirunt ad comparabilia. Dubitatur utrum quilibet motus alicui
comparatur sit an non. nam si sic alteratio comparabilis est equeuelox ergo contingit aliquid comparari quod in equali tempore sit equalis magnitudine
est. ex quo sequitur quod aliquis circularis aliquando recto erit equalis. et aliquando maior uel minor eo. et sic linea circularis equalis
recte quod est impossibile. Preterea adhuc quedam alteratio circa loci mutacionem equalis, cum contingat in equali tempore unum

alterari et aliud moueri localiter. ergo equalitas quedam equalis circa longitudinem quod est impossibile. Si aliquis sequitur ad equalitatem motuum
equalitatem eorum in quibus est motus et cetera. cum non possit esse equalis qualitas longitudini. nec erit alteracio loci mutacioni
equalis. neque maior aut minor. non ergo omnis motus omni comparabilis erit. Aliquis inconueniens si circularem motum et rectum non possit
esse opposito sic inconueniens est quod motus in circulo et motus in recto non possint esse equeueloces. Sed semper necesse sit unum
ipsorum aut uelociorem aut tardiorem esse, et non ad inuicem sit comparabilis tamquam si unum esset sursum et aliud
deorsum. Preterea non differt ad comparationem ipsorum, dicere quod necesse est unum ipsorum esse velociorem, alium
tardiorem. quia circularis potest esse maior et minor recto, non enim est quod possit esse equalis eidem. Si enim b. motum circu
lariter in tempore plus pertransit quam c. motum sed rectum pertransit in eodem tempore eo quod uelocior est b. quam c. et continet
spacium quod uelocius in equali tempore plus pertransit, et in minori tempore transit equale spatium, erit ergo aliqua pars temporis sig
p. a. in qua mobile b. uelociter motum circulariter quod per spatium equale illi quod c. mobile tardius transit in
toto tempore. a. Est uero si comparabiles sunt motus circularis et rectus. accidit inconueniens supradictum. scilicet circulo
comparandum rectum. Sed hic non sunt comparabilia ergo non motus. Dicendum est ergo quod quorum non sunt equiuoca omnia sunt comparabilia. Equiuoca
aliqua comparabilia non sunt. ut non dicimus quod stilus est acutior uino aut corda. quia equiuoce dicuntur acuta. bene autem comparatur
ultima corda ei que iuxta ipsam, eo quod hoc sonat acutum i. quia acutum est idem et uniuocum in eis. Et eodem modo non
comparatur motus circularis recto quia ipsorum sit uelocior. quia non est idem uelox. hic in circulo et adhuc multo minus in altera
tione et loci mutatione. Aut forte hoc non est uerum. quod quecumque non sunt equiuoca comparabilia sunt ad inuicem. Hoc est quod

multum. significat in aere et aqua et tamen non sunt comparabilia. Similiter multum et similiter hoc non comparantur. non similiter duplum. quod tamen idem est et uni
uocum in omnibus duplis cum sit proportio duorum ad unum. Sed huius est causa idem quod non comparantur. Multum non idem
et aqua equiuocum est. sicut et ratio eorum sunt equiuoce. Unde si aliquis dicat multum est tantum et tantum multum est tantum et
iterum multum est equale equalis est ipsum est multum in aere et aqua sic tamen tantum et equale in eis non dicitur, propter quod non ...
quod eis conueniat uniuoce. Et uero si dicatur unum est ipsorum esse duplum ad aliquid quod est proportio duorum ad unum. Et
unum ad duo. et duplum equiuoce dicitur de ipsis. Comparabilia non sunt omnia. Sed ea quorum est una natura. Et eorum
comparabilia non esse in aliquo susceptio primo comparatur. non equus albus canum albo in albedine tamen dicitur. hec est albi
comparabilia non esse in aliquo susceptio primo comparatur. non equus albus cum albo in albedine tamen dicitur. hec est albi
illo. quia primum susceptiuum albedinis est superficies in utroque. unde sicut superficies et magnitudo aliquando et uox non comparantur
in aliquibus proprietatibus. quia sunt in aliquo. Ubi aliquis quod hec non contingat omnia sunt unum. ac per hoc comparabilia quod
esse in aliquo conuenit uniuoce, accidentaliter uero que sit opposita sicut habent hoc idem et ipse uidelicet esse in aliquo ut equale
dulce et album quod habent uniformiter esse in aliquo. Amplius si eiusdem uitas sit ad comparationem. uidetur quod non sit alicui
comparabile. quia primum susceptiuum est non est comparatum contingens. Sed deuiatum unum uni. et conferunt omnia in primo susceptiuo.
Est ergo comparabilia non solum oportet non esse equiuoca. Sed et non habere differentiam neque in natura speciei. quales differentias habet colo
r in primo susceptiuo. Et aliquis in speciei quales differentias habet color in diuisione speciei coloris ex quo sequitur quod non est comparabile
album magis dicendo utrum unum ipsorum sit magis coloratum quam aliud quod non comparantur per aliquam unam speciem
coloris. Sed in quantum color per se est genus. Si igitur oportet esse opposita oportet hec esse secundum eandem speciem. ut secundum album.

Queritur vii. quod sic incipit. Sic et esse motum equeuelox et cetera. Declarat eo dicens quod motus cum
sit comparabilis. primo in motu locali. secundo in alteratione. tertio in generatione et corruptione. Sic ergo comparabilia sunt que eiusdem sunt.
sic esse motum sit comparatum ut dicatur equeuelox motu quod mouetur in equali tempore per equalem longitudinem. in
tali specie motus. ut potest quando alio mouetur motu recto. Si aliquid autem alteratur et aliud mouetur localiter.
non comparantur ad inuicem hee mutationes. Non una est equeuelox alteri. et causa est quia motus habet species diuer
sas quando sunt uniuoce. Et si omnia localiter mota in equali tempore per equalem longitudinem dicantur equeue
locia. erit motus circularis equalis recto quod est impossibile. Utrum autem causa huius possibilitatis sit quia loci mu
tatio est genus et ideo habet species. aut quia linea est genus et habet species sub se rectam et circularem dubium est. tempus enim
non potest esse causa propter quod non comparatur quia est unum et idem indiuisibile in ambobus motibus. unde est quod similiter dicunt
diuiunt speciem motus et magnitudines super quibus. Itaque loci mutatio habet species. sicut et linea que est habet species.
Aliquid autem uidetur differe motus a motu si instrumenta differunt sicut motus quod fit per pedes dicitur ambulatio
quod autem per alas uolatio. Sed non est hec tanta differentia quod opposita impediat. Sed in quantum figure. scilicet recta et circularis
sic est autem mutatio ut aliquid non comparatur. Quod ergo mouetur in equali tempore per magnitudines easdem iudicis. Sed
motus non differunt specie equeuelocia sunt. Consideratio est ergo in comparatione quod habet differencia motuum ad in
uicem. Et significat hoc idem quod genus non est ad unum. Sed et in ipso latent multa de quibus equiuoce dicitur.
Equiuocationum autem alie sunt multum distantes. ut in quibus nullam habent conuenienciam. alie uero habent quan
dam similitudinem aut uero sunt propinque aut in acceptu generis aut aliquam similitudinem et ideo non uidentur equiuocationes cum tamen
sint. Uidetur autem diuersitatem faciant speciem. sola diuersitas subiectorum ut quando idem est in alio et alio subiecto uel diui
sitas necesse et subiectorum. ut quando aliquid et aliquid est in aliquo et aliquo. et utrum causa ex conditione rei sit ille que conuenit ei ex
subiecto uel forma dubium est. ad quod dicimus quod per differentiam nec ... ut album ad dulce, utrum sint
idem uel aliud. non est diuersitas subiectorum. non enim sunt altera quia sunt in alio et alio. Sed potius quoniam sunt forma idem et diuisa.
Alteratio ergo contingit comparari si est alteri alteri equeuelox. Si enim sanari est alterari. sic contingit hunc ue

35

locatur et illum tunc sanatum esse oportet et quando sanatur sit in oportet alterationem eque velocem esse alteratio-
nem utrumque in equali tempore alteratum est. ¶ Sed dubium est ad hoc quod alteratum est ad est qualitas. hoc quod quantitate non dicitur ad alte-
equale sed simile. quia sicut in quantitate est equalitas ita in qualitate est similitudo. dicendum quod sit idem speciei idem hoc quod ad muta-
tum est in equali tempore cum aliud alterationem eiusdem speciei alteratio dicitur eque velox propter tempus quod est quod ¶ Dubitatur quomodo oportet
comparare libet in quo est qualitas aut qualitates ad hoc ut una alteratio comparetur. hoc oportet supponere quod qualitas sit ea-
dem secundum speciem in utroque libro decem sic oportet alterationem esse eque velocem alteri quod existat in alio nam magis vel
minus hoc simile. si autem passio sit diversa ut unum alteretur quod dealbatur et aliud quod sanatur. hiis non est ad
videndum non est equalis vel similis est una alteratio alteri cum sit diverse speciei alterationis. sic nec loci muta-
tio comparatur alteri ad quam est speciei diversa. propter quod considerandum est quot sunt species alterationis et loci mutationis. Sed in
ea que per se et non per accidens species dicuntur et motus quorum differunt species et sic differunt genere et
motus similiter et sic numero motus. ¶ Sed dubium utrum oportet respicere ad passionem si eadem sit ad hoc quod alterationes di-
cantur similes et eque veloces. aut ad a quod alteratur ut ad hoc quod est albatum aut albatum tamen secundum ipsum
modo quod oportet respicere utrumque passionem quod est ut sit eadem vel alia. similiter alteratio equalis hoc quod passio in ipso est
equalis vel inequalis. ¶ Et in generatione et corruptione similiter considerandum. quia non est alia eque velox que est in equali tempore et
in eodem etiam speciei que est homo et non eadem genus que est animal. velocior autem est generatio et tempore non est equale. Et
sic ad tempus oportet respicere non ad formam. quia in generatione non sunt aliquo modo que attendantur alteritas generationis
sicut in equalitate corruptionis similiter. Sed ergo substantia est numerus. magis et minus numerus similis speciei facit magis et minus hoc in
nominatum est id quod est esse ipsum magis et minus sicut sicut ergo passio excellens facit magis in quantitate excellens
facit maius in aliis in substantia

Quest[i]o viii. que sic incipit. Quoniam autem movens movet semper aliquid etc. Declarat proportiones que sunt inter
moventes et res motas et tempus. ¶ Quoniam autem movens localiter semper movet aliquid in aliquo tempore et usque
ad aliquid tantum aliquid magnitudinis. Cum movens aliquid potest ut a moveat ad quod ut b in tempore c per
spatium determinatum ut per d. a movens equalis potest in eodem tempore movebit medietatem hoc modo quod m-
medietatem b per duplex spatium quod sit c. ¶ Et item medietatem movebit in medio tempore d per
totum spatium c. quia hoc modo est proportio moventis. ¶ Item si eadem potentia tamen motum in tanto tempore ipsa
movebit medietatem in medio tempore per equale spatium. ¶ Item media virtus medie mobile movebit
in equali tempore per equale spatium. ¶ Et tamen non est necesse quod media virtus movens medium mobile moveat
duplum in equali tempore per medietatem spatii. ¶ Item eadem media virtus non necessario movebitur totum mobile
in toto tempore per aliquam partem spatii. oportet enim quod in ipso nullo tamen possit movere. Si enim tota virtus totum
motum est proportionata medietatis virtutis ipsum movere non poterit. non per ad spatium. non in aliquo tempore
aliquem unus posset movere navem per ad spatium cum virtus constitutum ipsum dicatur secundum multos constitutum
et proportionatum longitudinis per quod constituit seu movetur. ¶ Et quia virtus divisa non potest semper idem quod muta
ideo non Zenonis dictum quod granum milii facit sonum dividendo aerem. non est verum. Sicut enim
pluribus granum eadem non movet aerem motum requisito ad sonum. quod tamen movet modicum milii
simul eadem. Nec enim quod per se movebit taliter cum toto quod si per se posset moveat motum quo toto.
cum non sit in ipso non in potentia ¶ Si duo divisim movent duo mobilia in tanto tempore per tantum spatium.
et composite virtutes movebunt compositum ex mobilibus per equale spatium in equali tempore quia hoc modo est
eadem proportio moventis ad mobile. ¶ Similiter in alteratione et augmento est ad alterans et quod alteratur

et augens et quod augetur. et hoc in determinato tempore et usque ad tantum tamen. in quo in duplo tempore alteratur et augetur
duplum et duplum in duplo et minus in minus et in minus minus. Et duplum in equali tempore et dupla virtute. Si
autem alterans ut augens tamen in tanto tempore alteratur aut augetur non est necesse medietas virtute in medio tempore
medium alterare. quia forte non alteratur aut augetur tempore sicut dictum est de motu generis.

[L]ibro viii. phisicorum. que sic incipit. Utrum autem facta sit aliquando motus cum non esset prius et cetera. Proponit in
tertio incipit. dicens septimi motus. fuit quod antiqui affirmant motum esse. Sed quod dubi-
tamus de loco ipso. ¶ Utrum autem motus inceperit esse per Deum non esse et iterum corrumpatur
et ideo desinat esse aut non incepit nec desinat. Sed semper fuit et semper erit, tamquam quoddam immor-
tale incipiat quod est quasi quedam vita omnibus subsistentibus in quoddam est. ¶ Esse quidem motum omnes affirmant
dicunt aliquid vero. quia ponunt mundum factum ponentes in rebus naturalibus generationem et corruptionem. que in ipso est sine
motu esse. ¶ Aliqui tamen ipsorum infinitos mundos dicunt quorum aliqui fiunt alii vero corrumpuntur successive cum quod
generationem et corruptionem necesse est motum esse et sic dicunt motum semper esse. ¶ Qui autem dicunt mundum esse
tamen unum. et non semper fuisse. secundum eum. alii vero dicunt de motu et rationabiliter. cum motus equaliter mundum.
¶ Si autem oportet aliquando non moveri. hoc potest esse dupliciter. uno modo sicut Anaxagoras dicit videlicet quod omnibus rebus simul
existentibus et quiescentibus infinito tempore quiescentibus. intellectus per causam eas distinguit et fecit motum in ipsis. Alio
modo sicut Empedocles dixit. aliquando omnia moveri et aliquando quiescere. moveri quando amicitia facit unum ex multis pius dis-
et quando discordia facit multa ex uno. quiescere autem in mediis temporibus neutrum predictorum agente causa. cum
empedocles verba sunt hec. In quantum quidem ex pluribus unum didicit nasci. in quantum iterum ex uno geminato plurima
perficiunt. sic quidem fiunt res quod nullo modo ipsis est secundum unum. Sic autem permutantur non simul perficiunt
sic autem semper sunt immobiles secundum circulum. Sed quod sic permutantur. opinandum est dicere eas transmutari ab
una dispositione in aliam. ¶ Considerandum est ergo de hiis cum hoc non solum sit utile ad considerationem nature sed ad

Questio x. que sic incipit. Incipientes autem primo quidem ex hiis que ante diximus et cetera. probat per quod modo [illegible] fecit presentem
perfectionem motum. Sed exequitur motum sempiternum. ¶ Incipientes autem ab hiis quod diffinitum
est a nobis in tertio motum esse actum mobilis secundum quod est mobile. Ergo necesse est secundum quemlibet motum preexistere res
mobiles. ¶ Preter enim diffinitionem motus omnis concedit omnium est quod preexistit movens. nec est esse secundum quemlibet motum ut
necesse est alterabile alterari et mobile localiter ferri quare prius oportet esse mobile quod sit motus ut prius est
combustibile quod comburatur et simul combustum. ¶ Mobilia igitur quod prius secundum quemlibet motum. necesse est aut
facta esse aliquando cum prius non essent aut fore perpetua. ¶ Si ergo quodlibet ipsorum factum est. necesse est aliam
mutationem prius esse factam. per quam factum sit unumquodque possibilium moveri. et sic ante quamlibet mutationem
aliqua alia mutatio in infinitum. ¶ Si autem mobilia semper fuerunt motu non existente. hoc videtur irrationale et ab igno-
rantibus dictum videlicet quod per infinitam durationem fuerunt sine actu. ¶ Amplius similiter in generantibus in
debes necessario hoc accidere. quia ante primam mutationem fit alia prior. Si enim aliquando quiescentibus mobilibus et aliquando
motus incepit aliam prius movens movere et primum mobile moveri. quod tamen prius quiescebat. oportet ipsam permutatam
de quiete ad motum per aliquem motorem esse propter quod quiescebat erat enim ad eam causa quietis. que est privatio motus.
ante ergo primam mutationem motum et mobile erit alia mutatio prior. quod est non movente fit movens. quia in omnibus in moventibus. ¶ Alia namque movent tamen uno modo ut illa quia
ad ignis tamen modo calefacit et numquam frigefacit. alia vero agunt contrarios motus ut agentia per ratio-
nem scientia. non est contrariorum. hoc in prioribus agentibus invenitur ad similem agentibus per scientiam. frigidum enim quia.

ꝑ sui ꝑntiam frigefacit. ꝑ suam absentiam qui absentens calefacit. sic scies uoluntatem. ꝑcit qui uti scia eo qd scia dicitur. qm oibus ipossibilibus agere ꝯ aptum moueri ꝯ moueri nõ est eo ea esse ꝑ
ꝑ oem modum. Et solum qm fit i debita appximatoe. quam aut fit ad iuicem ꝑxima in debito. tunc
unum moueri. ꝯ aliud mo. Si unum corpore ꝑ situm iter motiuum ꝯ aut mo. Si ergo nõ sit h mouebitur
ꝯ id mouebit. minime est qm hebet se ut potest. ita qd h possit moueri ꝑo aut moui. ꝯ id ut eent
ad h ꝑo oportuit ipsorum mutatum. aliqd agentem qz i oibus qst. ad ad orz de necessitate h accidere qz si de
nõ relato actu fit relatum ut de nõ duplo fit duplum. mutetur uel utrumqz uel alterum. Si ergo de nõ mo-
uente fit ꝑ mouens oz ꝑius mutari alterum alterum uel utrumqz ipsorum ꝯ sic erit mutato ꝑ pa.

Ꝗ alia. v. qz sic icip. dubitatur aut ꝑus ꝯ post ꝯ c. ꝑ ex sempiternitate tempus ꝓbat sempiternitatem motus. i. ex
eisdem qlibus corruptibilium ipsi ex qbus ꝓbauit sempiternitatem. Ꝯ ꝓbat aut ꝑus ꝯ posterius nõ sunt sine
tempore nec tempus sine motu. cum tempus aut sit quedam motus. aut nus motus. Si tempus sp est ꝯ motum necesse est esse.
Ꝗ de aut omnes ꝑter platonem concordant dicunt ingenitum esse. ex quo de motu demiat qd ꝑo est omnia esse sa. qz
i ꝑo est tempus factum esse. Solus aut plato generat tempus dicens ipsum factum cum celo celum. i. factum esse. Ꝯ pter hoc
est dicere tempus esse uel itelligi sine nunc. h aut est medietas quoddam habens simul initium pretiti ꝯ futuri. est enim ꝑn futuri ꝯ
finis ꝑtiti tempus. necesse tempus sp esse. ultimum enim cuiuslibet tempus finiti accepti. est i aliquo nunc. tamen nõ
sit accipere ad tempus nõ nunc. quin ergo qlibet nunc est ꝑn ꝯ finis. necesse est ante ipsum ꝯ post sp tempus accipere.
Si aut tempus sp est ꝯ motum necesse est sp esse. cum ꝑo est tempus. Ꝯ eadem aut rõe ꝓbat qz motus sit incorruptibilis
qz sit generabilis. Sic enim esset aliqua mutatio prior ꝑa si oio generaret. i. esse oportet aliquam posteriorem posterio-
ma si oio corrumpetur. Non. n. simul quiescit qd mouebatur actu ꝯ qd nõ mouebatur ꝑo. ut qz obuitur ꝯ qz est obustibile.
Neqz est motiuum situalis ꝯ qd actu mouet. Si ergo motus corrumpatur oio. remanebit motiuum. ita corpore esse
potest. ꝯ h aliqn corrumpetur. ꝑpter corruptum ipsi aut corruptibile corrumpetur. ꝯ sic i ifinitum. cum ergo corruptio sit
mutatio sp erit mutatio aliqua post ultimam. si ergo h nõ est ꝑossibile motum est esse ꝑpetuum.

Ꝗ alia. e. qz sic icip. Sz aliquando quiescerent aliquando aut nõ. ꝯ c. ꝑo declarat quod oportet motum aliquando sp
i cepisse qz sic aptum est nat. ut ee ordine necessario. i. qz ꝑo h mi i conueniens tamen nõ sufficienter
dicitur de motu. h. qz aliqd h nõ omnes qz sempiterna sunt esse causam. Ꝯ dicere de motu motum incepisse
sp qz aliquando oio nõ erat aliquando aut erat magis assimilatur figmento qz ueritati. Similiter aut dicere ita esse qz sic
aptum natum est ee i in. ꝯ opinari h esse ꝑncipium. qz motus incepit aliquando. sic empedocles quod amicitiam
opponere ꝯ mouere i parte ꝯ discordiam dicere ꝯ mouere parte i tempore aut medio quiescere i eisdem rebus. an sic ad
ut faciente ut unum ꝑncipium qz aliquando icip moueri. sic anaxagoras posuit eodem modo orientem. Ꝯ ut nõ
est ordinatum eorum qd nõ qd sit sunt. cum nõ sit i oibus enim ordinationis. sitam aut ad ifinitum. nulla h ordi-
sic nõ rõnem. qz oio ordinatio est quod rõ atqz ꝑportio. In sito aut tempore opinari quiescere ꝯ post ꝑ sitam tempus
motum esse. ꝯ nulla rõ dicere qz magis nunc qz ꝑius motus incepit ubi habet aliqd ordinatione neq nec
opus. qz illa aut sp uniformiter aut aliqua rõ est qz aliqn sit aliquando aliter se habet. Ꝯ dignum est ergo qz dicitur empedocles
ꝯ siqs alius ita dixit sic sp huisse uniuersum. qz aliquando oia mouentur aliquando quiescunt. h. n. iam habet aliqm rõem.
Sz tamen isti i sufficienter posuerunt. qz nõ solum debuit affirmare sic esse. Sed causam reddere. nõ debuit ullo
ꝑncipium ꝯ dignitates uti tamen esse. qz sic aptum natum est. nõ ꝑt apponendo. i. me. aut rõ aut i ductionem ad
inuentum. qd causa ab ipso ponite nõ sit. Ꝯ ꝑo nõ est de rõe amicitie uel discordie qz i parte moueat ꝯ parte
nõ. Sed de rõe h est congregare. illius uero disgregare qz parte si qlibus aspiciamus i ꝑncipium effectum. nam amicitia

ꝯgregat homines. ꝯ i uicem ab i uicem separantur ꝯ ita supponitur sic i uniuerso. qz i qlibus dam ut sic esse.
Oz aut frequenter contra. h congreget illa uero disgreget. i diget ꝓbatione. Ꝯ oio aut existimare h esse suffi-
ciens ꝑncipium. qz semper sic est aut sic nõ est rectum h est ꝑncipium. democritus reducit causas ꝯ ꝑn naturae. dicens qz
sic sp factum est ꝑus est sempiternitatis uoluit ꝑncipium ꝯ querere tamen qd sempiterna careant ꝑncipio. recte dicens
i qlibusdam nõ tamen i oibus. qz quedam sempiternorum sunt esse sic tangulus sp habet tres t angulos equales duobus rectis.
h h sempiterni est alterum causa ꝑmora ꝑncipium qz sempiterna sunt. nõ est causa. Oz quod nullum tempus erit nõ fuit i qlibet.

Ꝗ alia. v. qz sic icip. Contraria aut hiis ꝯ c. ꝑo adducit tres rões ex qbus appet. Nullus motus dam est
motum aliquando i cepisse. Sed soluit ipsas. Ꝯ contraria dicis nõ est difficile soluere. qs h uidebit
contigere motum icepisse aliquando cum ꝑus oio nõ fuit ꝑo ex h. qz nulla species mutationis est ꝑpetua. est.
cum oia mutatio aliquando ueniet. qz apta nata est esse ex contrario i contrarium ꝯ sic ois mutatio necesse est termi
esse aliqd contrariorum i qlibus est. nõ ꝑt ad moueri i ifinitum. Ꝯ amplius uidemus ꝑo icipere moueri qd nõ mouet nõ habet
i se ipso ꝑncipium motus. ut ergo ad i animatum. est tamen totum qd qlibet ꝑter ꝑus quiescebat. aliquando motum. Sz si motus
nunqz icep oz aut sp moueri aut nunqz. Ꝯ ꝑo magis h manifestum est i rebus animatis cum. n. aliquando nullus motus i sit
nobis moueri icipimus ꝑt quiete. i qz tunc fit i nobis ex nobis ipsis ꝑncipium motus. ꝯ si nõ extrinsecus mouentes qd
quod i rebus i animatis nõ uidemus. qd sp ab aliquo mouetur extrinsecus animal aut dicimus ipsum mouere seipsum. ergo si aliqn
ꝑncipium quiescat. motus sit i i mobili ex seipso ꝯ nõ ab extra. Et si h ꝑo est sic i animali. nõ ita contigere i uniuerso
ut qz sit i paruo mundo ꝑo sit contigere i magno ꝯ si ibi ꝯ i uniuerso contigere. ut sic uniuersum aliquando q-
escat ꝯ postea moueatur. Ꝯ solutio ꝑdictam dicamus qz ꝑo rõe dicitur motum qd est oia unum ꝯ eundem
nõ posse sp esse. h aliquando icip. ꝯ sit. h. n. necesse est unum ꝯ eundem motum i eisdem magnitudinis recte nõ posse
sempiternum esse ut sonum uel corde. tamen qd ꝑo sit de h ꝑncipiis quedam ut circulare esse continuum ꝯ ꝑpetuum
sic posterius appebit. Ꝯ ad sim dicere nõ esse i conueniens i cipere moueri ad ꝑo quiescens si aliquando sit extrinsecum
mouens. aliquando nõ ut ab eodem motio aliquando i animatum moueatur aliquando nõ. Sic h aut dubitat qsic dicit. qz
ꝑpt qd aliqd nõ sp quiescit. nõ sp mouetur. Ꝯ tertia aut tertia rõ uir facere dubitationem. i n animatis. n. sit motus
cum ꝑus oio nõ esset i eis. qz animal ꝑus quiescens icip moueri. nullo extrinseco mouente ut uir. Ꝯ sed
qz falsum est. Conspicimus. n. sp aliquid i illum motum i animali est motus ipsum animal nõ est causa. h aer seu continens
ipsum. cum animal dicimus mouere seipsum nõ ꝑ oem motum. h solo motu locali qd precedunt aliqui motus sui
continentes. qz nõ ꝑncipiis i mo necesse est sic multos motus i corpore continentes. ꝑpter enim motum causa est
intellectus ꝯ appetitus qlibus mediantibus totum animal icip moueri localiter. qd in accidit ex sopore i qlibus cum
nullus sensibilis motus iti sit i animalibus. tamen continenter motu alterationis surgunt uigilantes ꝯ mouentur localiter. sic magis i sap

Ꝗ alia. vi. qz sic icip. ꝑncipium aut consideratõis est qd quidem est dicere dubitationis. ꝯ c. pre Nullibus appebit
missa quedam dicione ꝑo ꝓbat qz nõ oia sp quiescunt. i. qz nec oia sp mouentur. qz nõ motu supposito
sp. nõ motu augmenti. nõ motu alterationis nõ localis. Ꝯ ꝑncipium sequentis consideratõis id est qz est dicere dubitationis. uidelicet qz quedam aliquando mouentur ꝯ eadem iterum quiescunt. Ꝯ sic esse est enim aut oia sp quiescere aut oia
sp moueri. aut alia moueri ꝯ alia quiescere ꝯ h aliquo tamen mouentium. ꝑo ut quedam mouentur sp moueantur ꝯ quiescentia
sp quiescant. Sed ut oia sint apta nata equaliter moueri ꝯ quiescere. i. ut quedam sp sint mobilia ꝯ quedam sp
moueantur. quedam uero utrumqz possint participare motum. s. ꝯ quietem. qz tertium an nobis ꝓbandum est. qz ex
h habet solutionem oium dubitationum ꝯ finis negotii i tanto. Ꝯ ꝑo ergo. uidelicet oia quiescere dicere ꝯ querere
ad h rõnem dimittendo sensum. est quedam egritudo intellectus. [illegible] Ꝯ ꝑo h ambiguitas est de toto ente

et non de parte ipsius. pertinet non tantum physico sed ad omnes peritias scientias et opiniones. quibus quod omnis utitur motu. ¶ Amplius impossibilitates negantium principia scientiarum doctrinalium non pertinet ad mathematicum sed non negantium principia aliarum scientiarum ad ipsas scientias. sic non id quod nunc dictum est scilicet omnia quiescere pertinet ad physicum. qui supponit quod non est principium motus. Fere autem eadem ratio est dicere omnia moveri. tamen minus praeter artem. positum est enim solutum non esse principium tamen motus quam quietis. sed motus sit quod magis physicum. ¶ Quidam autem dicunt non alia moveri. alia autem non. sed omnia et semper. tamen hoc latere sensum humanum. quibus non est difficile contradicere. cum non determinent qualiter moveri moveantur omnia. ¶ Nec est enim possibile omnia continue augeri vel minui. sed medium inter quiescere. Dicere enim omnia continue augeri vel minui similis est opinioni dicentium guttam continue facere casum lapides scindere quod non est verum. quia non sequitur quod si gutta tantum removit aliquid [illegible] in tanto tempore quod prius medietatem illius in medietate temporis fodit. quia omnes simul totum reducet. sicut certus navis est ab omnibus simul trahentibus. quod nullus per se trahit. Similiter tot gutte tamen movent. quod nulla per se ad movit. sed non dicatur quod remotum est ipsius partes tamen non ipsum per se remotum est. sed totum simul. ergo quando medium est quod non est necesse paulatim semper ad diminutum. quia diminutio potest dividi in infinita. sed aliquid totum simul aufertur. ¶ Similiter etiam in qualibet alteratione contingit non enim sequitur quod si id quod alteratur sit partibile in infinitum quod propter hoc alteratio dividatur similiter. sed aliquando fit subito ut congelatio. ¶ Amplius cum aliquis infirmatur sanatus necesse est ad determinatum tempus fieri in quo sanabitur et non in instanti quod est terminus temporis. non est enim mutatur in aliam qualitatem. Et ideo dicere ipsum alterari continue est ambigere de multum manifestis cum alteratio sit mutatio in contrarium. in quo omne alteratum quiescere. ¶ Propterea lapis non semper fit continue durior vel mollior sed in eadem dispositione aliquam manet. ¶ Et secundum motum localem mutabile est similiter sicut motus lapidis autem quiescens est deorsum. ¶ Amplius autem terra et quodlibet aliorum ex necessitate permanet in propriis locis et ex eis movetur. quando quidem igitur in propriis locis sunt. necesse est ea non moveri localiter. ¶ Quare igitur impossibile fit omnia autem semper moveri autem semper quiescere. manifestum est.

¶ Capitulum vii quod sic incipit. At vero non alia quidem semper contingit quiescere et cetera. probat post quod est impossibile quaedam semper esse moventia et quaedam semper quiescentia ita quod de non possit haberi utrumque. Et dicit quod non possibile omnia moveri et eadem aliquando quiescere/ resumens quod in praecedenti et cetera in hoc capitulo est probatum. ¶ At vero non contingit alia semper moveri. alia vero semper quiescere. in quo non possit aliquando moveri et aliquando quiescere. quia videmus in istis rebus fieri mutationes de quiete ad motum et e converso. ¶ Propterea dubitatis de hoc videtur manifestus et motus non est ad prius quiescens incipiat moveri ex natura sua. non esset augmentum neque motus violentus. ¶ Propterea opinio destruit generationem et corruptionem. moveri enim non est quam aliquid fieri ad quid aut ad quod corrumpi tamen aliquid quod enim mutatur fit illud in quod mutatur et desinit atque corrumpitur hoc ex quo aliquid mutatur. quia in generatione est manifestum quod eadem aliquando moventur et aliquando quiescunt. ¶ Velle autem omnia talia esse quod aliquando moventur et aliquando quiescunt copulando est ad alteri opinioni et aliorum. ¶ Propterea autem determinatis factum est resumendo quod prius dictum est. quia autem omnia quiescunt autem omnia aliquando quiescunt et aliquando moventur autem quaedam semper quiescunt et quaedam semper moventur et quaedam contingit moveri et quiescere aliquando. quod autem impossibile sit omnia quiescere dictum est prius. dicamus autem causam quod sicut secundum veritatem omnia quiescunt. ita quod totum esse in situ est et cetera modo tamen secundum sensum videntur multa moveri. autem est opinio falsa. et etiam fantasia quod videtur aliquando sic esse aliquando aliter. Sed autem opinio et fantasia igitur est et motus autem hec sunt quidam motus. ¶ Studiose igitur de hoc intendere et querere reddere de hiis de quibus homines notitiam sunt quod hoc nobilior est quod id est eorum dignitatem intellectus non potentis discernere quod peius et quod melius credibile mal.

et quod credibile et non credibile et quod principium et non principium. sed ex alio motum. similiter impossibile autem omnia moveri. autem semper autem semper moveri et autem semper quiescere. ita quod non fit quod aliquid moveatur et aliquid quiescat. ad hoc enim omnia impossibilia ostendenda est sufficiens credentia sensitiva videntium. namque aliquid moveri et eadem aliquando quiescere et sic patet quod impossibile omnia semper quiescere vel semper moveri. cum aliquid semper moveatur autem semper quiescat autem habent utrumque aliquando. ¶ Relinquitur igitur ex praedicta divisione considerare utrum possibile sit omnia moveri et eadem quiescere aliquando autem quaedam quae sit talia quaedam vero semper moventur quaedam semper quiescunt. hoc enim ultimum dimittendo est ad plene-

¶ Capitulum viii quod sic incipit. Moventium igitur et eorum quae moventur et cetera. primitus explicat divisionem de hiis quae moventur. Et dicit quod probat omne quod movetur moveri ab alio/ /// moventium et motorum autem per accidens movet seu movetur/ ut quaecumque dicuntur movere vel moveri quia sunt in moventibus seu motis. autem quia sunt partes ipsorum alia ipsa vero per se ipsa movet seu movetur. ut quaecumque hoc habent non propter hoc quod sunt in moventibus vel motis. non propter hoc quod sint talium partes. ¶ Eorum autem quae per se moventur autem a se ipsis autem ab alio moventur. ¶ Et aliud quidem non vero violenter et extra naturam. natura quidem movetur quod a se ipso movetur. ut quodlibet animalium et omnia quorum principium motus est in se ipsis. unde totum animal natura movetur. quia principium motus totius est in ipso. corporis autem eius contingit moveri praeter naturam ut quando movetur animal praeter naturam principium. et etiam ex natura. quando movetur ab alio principio. differt enim in ipso per quod motum moveatur et ex quo elementorum dicatur moveri. ¶ Eorum similiter quae moventur ab alio autem quaedam natura moventur. ut gravia deorsum. autem vero quaedam praeter naturam. ut gravia sursum et levia deorsum. partes etiam animalium multotiens extra naturam moventur. ut in eis motus omnis dispositioni et aptitudini eorum ad motum. ¶ Et maxime autem maxime est moveri ab aliquo id quod extra naturam movetur. quia manifestum est ipsum moveri ab alio. ¶ Partes in vero quae extra naturam moventur. partes ea moveri ab alio. quae secundum naturam movet se ipsum ut animalia. hoc enim sic movetur ab alio quod ipsius est accipere ad movens et ad quod movetur. Sicut enim in navibus et aliis artificialiter motis. sic etiam animalibus et omnibus moventibus se ipsum et distinctum est movens ab eo quod movetur. ¶ Maxime autem dubitabile est reliquum ultimae praedictae divisionis. quod dixerunt quod eorum quae moventur ab alio autem ex natura. autem vero extra naturam moventur. ita quod in oppositos locos moventur in propriis autem secundum naturam. ut levia sursum et gravia deorsum in quibus non est manifestum a quo moveantur secundum naturam. sicut manifestum est moveri ab alio cum movetur extra naturam. ¶ Dicere namque ipsa moveri a se ipsis impossibile est. cum hoc sit natum vitale et proprium animatorum. hoc autem caret vita. ¶ Propterea autem movens se ipsum posset facere se stare. sicut ambulans potest non ambulare. hoc autem non possunt se sistere. ¶ Propterea moventia se ipsa virtute sua habent moveri a se per oppositos motus. si igitur ignis movet se ipsum sic habet potentiam moveri sursum. in virtute est quod non habeat potentiam moveri deorsum. ¶ Amplius non contingit simplex quod unum sit in toto et partibus et cum hoc continuum et non contactum movere se ipsum. quia hoc convenit solum ei quod sic dividitur. quod aliud eius aptum natum est agere. aliud vero pati. Nullum igitur horum. nam continuum est eorum motus movere se ipsum. quia necesse est dividi in quolibet tali. movens a eo quod movetur sicut videmus in animatis quae ad ipsorum motum se ipsum.

¶ Capitulum ix quod sic incipit. Sed accidit et hoc ab aliquo moveri et cetera. primo proponit quod ea quae naturaliter moventur ab alio moventur ut gravia et levia. Secundo distinguit duplicem potentiam ad hoc probandum. Tertio ostendit quod reducuntur physicus motus per accidens. Quarto concludit esse quod movetur a moveri ab alio. ¶ Sed etiam ea quae naturaliter moventur quae sunt in animata ut gravia et levia evenit moveri ab alio. quod patebit ex divisione in per se et per accidens moventium et eorum moventur ex natura et per accidens ut nectis movens gravia. quaedam vero per non et per se. ut actu calidum est per se motivum calidi in potentia. et eodem modo est in aliis. et mobilium etiam quaedam per se sunt apta nata moveri ut existentia in se ipsis principium motus. verbi gratia quod est per se est alterabile quod augmentabile.

et quod est in loco est aptum moveri per se localiter. Sed quia alterum horum accidit alteri non per se unum alteri existit.
ideo potentia eius est passiva motus passivus et est secundum naturam. Igitur aliqua etiam moventur quae ab alio sed violenter quae [illegible]
natura per se aliquando secundum naturam et hoc est quando activum a movente est in eis per ut sit in potentia ad motum ex aptitudine
naturae. Quoniam autem multipliciter est potentia ipsa multiplicatas est causa propter quod non est manifestum a quo moventur ut ignis
sursum et terra deorsum. Dicit autem multipliciter esse potentiam quia aliter est in potentia addiscens et aliter sciens habens
habitum scientiae et tamen non considerans actu. In utroque tamen potentia hoc est quod semper cum sit simul activum et passivum fit
actu. Ideo quod est in potentia ut addiscens fit sciens ad quod est in potentia et quando fuerit sciens est in alia potentia scilicet ad consi-
derandum. Habens enim scientiam et non considerans est aliquo modo in potentia sciendi non tamen sicut erat ante addiscere quia tunc erat
in potentia ad formam seu ad habitum scientiae et cum sic est nunc autem est in potentia solum ad actum considerandi et cum sic est in potentia
per se ipsum erit in actu et considerat cum vult nisi aliquid prohibeat. Nam si non considerat cum vult non prohibitus est
in opposita ignorantia et non in scientia. Similiter autem se habet potentia in physicis. Actu enim frigidum est potentia calidum. Quando
enim autem fuerit mutatum debet habere potentiam ad actum per formam calidi. Iam est ignis et ardet nisi prohibeatur vel impe-
diatur et eodem modo se habet. Et eodem se habet de gravi et levi. Fit enim leve ex gravi ut aer ex aqua
quod prius est in potentia ens ad formam levis. Quando autem de tali potentia factum est sub forma iam est leve et oportet actum levis ad
quod est in potentia actu tali scilicet et esse sursum nisi aliquid prohibeat. Prohibet autem [illegible] est in contrario loco [illegible] est in. Similiter autem se
habet potentia in quanto et quali. Cum ergo quaeritur quare gravia et levia moventur in propria loca causa est quia apta nata
sunt sic. Hoc enim est leve [illegible] eius [illegible] quod sit talia natura per id quod est leve determinatum esse sursum, grave vero deorsum.
Sic ergo per leve et grave est [illegible] sic determinatum est. Cum enim fit actu aqua est [illegible] in. [illegible] potentia leve et aer.
postquam factum est actu aer accidit non statim vel esse sursum si impediatur. Ablato autem impedimento agit continuo
et sursum fertur. Et eodem modo se habet quale ad actum proprium. Sciens enim statim considerat nisi prohibeatur et
similiter quod extenditur ad augeri. Removens autem sustinens et prohibens ut auferens columpnas aut
removens lapidem si talia impediat. Ille est motum aliquid secundum accidens movet. Ipsa sicut spera repul-
sa a pariete movetur per accidens per se autem a proiciente. Palam ergo quod nullum horum ipsum seipsum movet. Manifestum est habent
quod habent principium motus non activum movendi vel faciendi sed patiendi. Si ergo omnia quae moventur aut habent
[illegible] aut violentia et extra naturam. Et quae quidem moventur extra naturam ab alio moventur. Eorum autem quae natura moventur a seipsis
moventur ut gravia et levia non moventur a se ipsis sed aut generante et faciente ea talia aut
removente prohibens. Manifestum est omnia quae moventur moveri ab aliquo.

Quia lectio x. quod sic in capitulo. Hoc autem dupliciter etc. declarat per rationem quod omne quod primo movens seipsum. Secundo eandem
rationem autem manifestum deducens. Hoc autem movens aliquid ad modum est dupliciter. Aut enim est movens non propter seipsum sed
quod motum ab alio. Aut propter se quia motum habet ex se. Et hoc autem est immediatum primo vel quod ultimo movetur aut
mediatum et propter plura media movens ut per baculus lapidem movetur lapidem. Motus autem a manu mo-
ta ab homine quia amplius non movetur ab alio. Tamen ergo primum movens quam ultimum. Dicimus sed differenter quam ad
duo. Secundum quod quidem quia primum movetur ultimum et non ab ipso. Secundo quia sine primo ultimum non movebit, ut baculus sine
[margin: abs] homine non movebitur. Primum autem movebit sine ultimo. Si ergo necesse est esse quod movetur moveri ab aliquo et ab
ipso in quo movetur non tamen necesse est quod motum moveri ab alio. Nam si ab alio movetur necesse est primum movens esse quod
non movetur ab alio. Si tamen est tale primum non oportet esse semper aliud movens motum ab ipso. Et quia impossibile est abire in in-
finitum in moventibus et motis cum infinitorum non sit primum oportet esse primum movens motum quidem sed non ab alio sed
ipsum a seipso moveri. Amplius hanc eandem rationem contingit sic deducere. Omne movens movetur aliquid et

aliquid alio aut seipso quia autem seipso aut mediante alio. Aut homo autem seipso aut mediante ba-
culo et ventus impellit aut a seipso aut mediante lapide quem movet. Impossibile tamen est in quo movetur mo-
veat nisi moveatur a seipso movente. Si tamen hic movetur non est necesse aliud esse quod moveat. Nam si ab
alio movetur erit necesse aliud esse quod non ab alio sed seipso movetur aut procedere in infinitum quod est impossibile. Si enim quod ab alio
movetur movet necesse est statim esse in aliquo movente quod ab alio non est motus ut si baculus movet motus
a manu et hanc movet aliquid movens quod quidem movetur ab alio donec moveat ad aliquid prius movens seipsum
et cum hoc quod moveat non est aliud movens sed est necesse ipsum seipsum movere. Sic ergo hanc rationem quod movetur necesse est
moveri a movente seipsum aut ad movens aliud venire.

Quia lectio xi. quod sic in capitulo. Ad dicta autem et sic intendentibus etc. ad probandum quod oportet esse primum movens
immobile aut movens seipsum. Primo hoc probat quia in moventibus et motis non potest esse ordo per accidens
secundo quia si unum extremum est in non et aliud extremo quia ordo per se hoc arguit. Ad dicta autem intendentibus
sequitur contingit id quod prius est. Si enim omne quod movetur ab alio movetur moto ab alio aut hoc inest rebus per accidens
in quantum accidit ei quod movetur in aliquo movetur moveri aut non est hoc per accidens. Non est necesse ipsum moveri ita quod contingit
aliquando non moveri. Actus enim non necessarius est esse. Sed contingit non esse. Posito ergo potentia in esse non accidit impossibile. Licet
forte accidit falsum. Motum autem esse sempiternum est prius per se ergo in est in moventibus motis. Relinqui-
tur autem eveniet ut sit in ordinatis per se moventes tamen non motum ab alio necesse est tale aliquid contingens. Intelligitur
quod movetur movens et quod movetur per accidens motum scilicet quod movetur necesse quod est moveri. Sed non est necesse movere. Quod autem
movetur necesse est moveri et movere quia idem existens convenit ei quod movetur et ei quod movetur sicut manifestum est in his quae
movent localiter in quibus id quod primum movetur ultimum necesse tangere ultimum et in quo movetur est movens quod non est in motu.
Quoniam in quibusdam videmus in his esse ultimum quod movetur quidem potest non tamen habet principium motus et movetur non a seipso
sed ab alio rationale in modo dicamus necessarium est esse tertium quod movetur cum sit in motu. Non autem dixit in illis quod
posuit principium motus impossibilem esse atque in mixtum quia sic solum potuit primum movere si sit in motu
et comparatum in mixtum. At vero si non per accidens sed ex necessitate omne movens movetur in quo non movetur non mo-
veat. Aut hoc necesse est esse secundum eandem motus speciem ut quod calefacit calefaciat et sanans sanet et
ferens feratur aut secundum aliam ut quod sanans feratur et ferens augeatur. Sed [illegible] eandem speciem ipsum est
quod non solum eadem specie sed secundum altissima specialissima motus oportet movens et moveri et ipsum ut
docentem geometriam dum docet doceri geometriam et pingentem pingi eadem specie picturae. Si autem
hoc modo non est possibile movens moveri secundum aliam speciem motus ut quod fertur augeri et augens alterari ab
alio. Hoc alterans necesse est moveri aliquo motu ab alio et hoc ab alio. Sed cum finite sint species motus non potuit
semper moveri movens alia specie motus nisi fiat aliqua reflexio ad eandem speciem ut alterans dicatur
[illegible]. Hoc autem idem est ac si dicatur ferens ferri et docens doceri cum magis dicatur moveri ad aliquid et
[illegible] movente quod ab alio. Impossibile autem est idem moveri et movere secundum eandem speciem motus ut do-
centem doceri quia docere est habere scientiam doceri autem non habere eandem. Amplius magis irrationale quod patet
dicatur quia omne sanativum et sanans est sanabile et aedificativum aedificabile. Sic in medio sunt per
multa media. Si enim modo est esse motum ab alio, hoc non secundum eandem speciem motus quod motum movetur per se

mo^le. si s alterat. sit mo^le ut sanatiuu sit disciplinabile. tu a s id quod a spe i spe cu sit
sue spes mot. alii puenie^t ad eadez spez. sic p^o dimi. Sz hoc h e ipo. s. q eadez
spe q mouet mouet et ipm moueat. a^o no. s. q p n sit sp mo^le. e fignitu sp mo^le
i moueiens ci ficto e dole alteratiu ex necitate ee augmitable. Cuz g^o n sp necce sit
q mo^z u moui ab a^o n ab h q mo^e est stat^o i mouetib. i q^a qescente p ci mo^e mo
uebit q mo^e. a^t p^m est mouens seipm. ¶ Ite si oz osidera^e q mag^s est ip^m mot. ut^r
mot^o mouens seipz. a^t motu ab a^o ees accidet q mouens seipm. cu sit ei mot pse
sp. at p^e e q e pse ea q^o p altu. Or osicimo e act^o aliud pt. si ad moz seipz quo
et q motu moui.

Q^uod^m lib. xii. q sic icapit. Necce g^o q mo ee diuisible. et c. Declarat p q nll otinui
pot moue seipz. i q totu moueat totu. l. q n ita q ps moueat et pte^s reqs
moueat ab ea. s. q n ita q a^a ps moueat seipz. ¶ Necce e ee. a^t oe q mo diuisi^le
e ee sic supi ondiu e i sexto dom e. q oe q mo pse ee otinuu. q si unu e i po
e. ad mouens seipz sic se moue. q totu pse moueat et totu moueat. Si ei hoc
dat^r seqt^r q totu s eadez spez mot local^s ferur. et fr. et sic unu et id i diduu eade spe
eade altatoe mio. altabit et altabit. docebit et docebit. sanabi^r et sanabit eade mi
sanitate. ¶ Itp. supp declaratu e q id q mo e mo^le est tale qle fit p motu n. actu s po
ex q tedit ad actu. q mot e act^o mo. ip fcus tn p po. mouens a tale e actu. ut
calefaciens e actu calidu. et ois generans h^t actu for^m silez generabli. Si g^o totu p
se moz seipm. sil id est tale actu et po. et sic id p id est sil est calidu et n calidu
et de alijs mouetib unuoce. Cuz a h sit ipo^le. oz q mouetis seipm. h q^de pars
moueat. a^a moueat^r. ¶ Oz a n otigat ad moue seipz. ut q^a ei ps moueatur
ab alta. et e^o sic pz. Si ei utraqz ps altu moz et e^o. nlla illax est mouens p^m. q p^m est
mag^s ca mouedi et mag^s moz q^m seqns. q pz q d ou e mouens. unu qdez q ab alio
mo. et h e mouens motu. a^d aut ex se ipo. e pmu e id q longiquo a p^m q tn mo. et
n moz q^o sit me^m q huic p^m mag^s appiquat. p^m g^o e mag^s ca mouedi ¶ Amp n e
necce q oe mouens moueat^r. actu g^o mouetis. d moui. supp^o tutu e a^a. actus otigen
ee. et g^o pti mouetis q moueat. est g^o i mouete seipz. ad q q dez mo^z a^d q moz cu sit
i mo^le. ¶ Amp n e necce. mouens d moui. cu moz. sz a ee i mo^le. a^d a seipo moui cu g^o
necce sit motu sp existe. ponedu e id q necem e. et n q otigit n ee. ¶ Amp q moz
motu utiqz mo. si igit^r eadez ps moz et mo^z. idez calefaciet et calidu fiet. ¶ At uo
nz mouetis p seipz. una ps ul^s ples tales erut. q q^lz moueat ipa seipz p. Na
si aliq ps dec^r moue p se ipz. est h qua q totu q mo^z a^t ab aliq pte sua. a^t totu
a toto. Et siqdez a pte sua. h totu mo. i ps est p^m mouens se ipz. q totu n hebit roez
mouedi seipm p^o. Si a totu mo^z a toto. ipm ut^r moz. mo^z et moz s accns. n e ipm
necem moue et moui. g^o pot mot^o n ee q e i po^le ¶ Totu g^o mouetis se ipm. ad mo
uebit cu sit i mo^le. solu n. h m. po^le e ad moue seipm. ¶ Amp si aliq ps totu moz
se totaz. h ptis cu sit di^le. h q de ipi mouebit et a^d mouebi^r. et cu mot i cet toti

pse. i erat cu pti ei pse. ps g^o mo pse a se ipa. et a pte a^d. et sic eadez erit pse dui mot^o.

Q^uod^m lib. xiii. q sic icap. Qm a moz a^d qdez q mo ab a^o. et c. p manifestat q ad roez
mouetis seipz. sufficiens mouens i mo^le et motu tm. l. q n oz pte mouetis q^o
e i mo^le. si diuidat^r a toto hre roez mouedi ¶ Qm a ad moz motu ab a^o. a^d a cuz
sit i mo^le et tn a^d qde mo^z et moz ad. a^d a mo tn n mouens. necce q mouens seipm.
opoat^r ex mouete i mo^le. et ex eo q mo^z. n tn mouete ad ex neccel. h otigat aliq q
moueat a^d. ¶ Sic. n. ad mouens existis i mo^le. ut. a. ad uo motu ab ipo ut. b. et
h moueat a^d. ut. c. q motu ab ipo b. nllz a^d moueat. na sun p pla media sive p
unu e deuetire ad ad motu q n moz. Sic g^o p unu solu deuetiuz ad h. totuz g^o
opoitu. ex. a. b. c. moz seipz. a q toto. si auferat^r. c. q tm q tr e motu. totu q
remanz opoitu. ex. a. b. moueb^r seipz. cu una ps ei. uidelz. a. sit mouens et a^a s. b.
sit mota. c. aut sepatu ab ad toto. n mouebit seipz. n oio mouebi^r. At uo nz.
totu opoitu ex sui et e pte ut ex b. et c. moueb^r seipz ex septo. a. p^o. mouete q. b.
moz eo q mo ab. a. et n q moueat^r ab aliq sui pte. Solu g^o ipm. a. b. moz seipz
et sic necce e q mouens seipm. heat mouens i mo^le. et motu tm. q n oz ex necitate a^d
moue. hec a ptes. a^t tacte sit ab iuicez. a^t una ab alta ¶ Si a mouens otinuu sit
moto et q mo^z necce e otinuu ee mouetis. i q toto ex utaqz opoito. m e q ipm non
mouet seipz. eo q ad ei moueat seipz. si ex h totu moz seipm q ad ei moz. et ad
ei u^z mo^z. No ei totu pse moz. nz totu mo^z. si aliq ei ps pse moz et a^a mo^z. et h no
pt moue n mota ap^d. ¶ Dubitat^r a si auferat^r ps aliq p^m mouetis q e i mo^le
posito q sit otinuu ut potea. a^t ps mota ab eo ut. b. utru q religt^r ipi. a. moueat
illaz. h totu id q religt^r ipi. b. ¶ Si. n. h moueat illaz. h totu opoitu ex ipis. erit l. q
p mo a seipo. et n ipz. a. b. totu. q redetu pte. ab. a. b. q religt^r moueb^r seipz. et n p to
tu. a. b. ad q d n phibet mouetis seipz. utraqz pte. s. mouetez et motaz. et ei altam
tatu disi^les ee po. actu a^e i disi^les. i q p^m st tales. si at actu diuidant^r. n adhuc hnt eadez poz.
q^r a n phibz i reb diuisibilib po. p^m ee unu i diuisi^le. factu ut p^m mouens i mo^le ¶ Oat
g^o ex his q p^m mouens e i mo^le. q sui q ab a^o mo^z i me^le fiet ad in i mo^le. p^m sui reducat^r
ad q moz seipz. ut ubiqz eueit p^m mouens ee i oib motis mo^le.

Q^uod^m lib. xix. q sic icap. Qm a oz motu sp ee et c. p supponit q e ad p^m mouens i mobile.
sive sit unu siu pla. l. pbat q tale oz ee ppetuu. l. q oueniens e ipm ee unu
q^o pla. ¶ Orto exuitate mot^o oclud^r unu mouens et unu mo^le ¶ Qm a oz mot^o sep
ee i defici^e. necce e ee ad q p^m moz et h sui sit unu sui pla. sp tn p^m mouens i mo^le e.
¶ Unu q^o q aut mouetuz i mobiliu tn ppetuu ee n ad p^m intetu istioz. Qm a necem e ee
i q^odaz. ut ad q^o icipiat ee sine gnoe et desinat sine cor^e q ad ad i pti. aliq e. et aliq
n e. sine mutatoe. n tn de oi pt h otige. Et eode m sipi^o mobliuz q de tn motuor
e e q i mouetib seipa aliq ca i e ei q e ea aliq ee / aliq n ee / cu seipz moueno heat
aliq otigat aliq ee / aliq n ee / oia tn i po^le e ee talia. si oz aliq ee i mo^le q sic pz ¶ Oat

magtu^nes. si n ipm i mo. mouens aut tm n oz magtu^nes. ad hec ut dcm e. ipi aut si aliq^a
generari et corrupi alior otinue et successiue n e ca ad imobilia n e ee ppetuu. nz mouens sp cu sit
alta ca et illi alta i situ. q sepatue otinue n unuq^odq ipor ca e n oia unu q ee n cu no
sit sepituu. a uo sic sp se hnt ex necc. In sita et n ca n sit sil oia. Consequtr g q qui sunt
mille pri i mo qce mouetia tm et a multa mouetia seipa sic se hntia q quor ipor
fuit. q dam corrupunt q hec qdez est i mo mot. a et hec mou altin. n o tn e ad pri otinet d.
sepatu ab ipis qd e ca fi et corrupi ipor. ab hoc otinue mutatois. et p ueit q aliq mouet
a. et hec alys ca fit mot. Si g mot e ppetuus et mouens pm est ppetuu et si unu unu q^asi
ples pla. Unu a tale pri mag existimandu ee q pla et fita q i fita. In hys n q na
sunt mag accipiendu e fitu q i fitu. et otig ex ipo fito eade eueire. Et n n habitiz fi
fitus et unu pri i mo. si ppetuu sufficiet ca mot sit alys. m e ipz ee unu. Manifestu
g ex hys q necc ad unu ee ppetuu et pm moues. Conu e ei q necc e sp motu ee ai pz
ee otinuu ee. q q spe. unifor otinuu e. Qa a qnt et n sp n e otinuu. Si a mot est
otinus. oz q sit unus. unu a fit ab uno mouete e. et in q mo. si ei unu moues mouet
a et a mo n erit mot otinuus et unus. Et g ouit. Ex hys g pz q sic e unu pm moues ita ad
Q alst. uy. q sic icap. Et iterz osiderans et pri mouetu et c. poit p poit itinu p mo
i. plat q e ad pm mouens i mo ppetuu. z. q e ad motu sepituu. e. oclud q api
dubitaus d mouetib et motis. Et iterz osiderans pri mouetu facet ee q da etia
q aliu mouet et aliu quiescit. i q n sit mediu ipor. Ea ei q sit apta nata ad q^uiete et motuz
et hnt posz ei q e aliu mouui et aliu quiesce. mostrat uitate ueltz. Quam at ultia ma
sit i trino mare na duop alior. uidez q sp sit i mo. aliq sp mon. Proponetes a ce
q mo mou ab aliq et hec aut ee i mo aut motu et hec a a seipo et ab a. sp deueiem i hec q
eor q mon e ad pri q pce mo. q moz seipz i mo q oio e i mo. ali ei pcedet i infitum
uideni g mat ee aliq seipa mouetia. ut aiata et gen aialium. Et talia q mon a se
ut aialia supi mouerut dubitatoz ne forte otigat motu oie icipe. cu pi n fuit. qua
uidemus i aialib h otige cu n fit. i mour q aliu icipiat mou. Sz oz itellige q hac at
eis n fez om motu. sz tm fz unu. f. locale fz q mouet seipa. q n ippe fz hunc mon q ca hui
mot p sit i se ipis. sz i sit ei pus alij mot nles fz q n mon a se. ut augmtu detrimtu re
spirato. q^b unu q^od q aialium quiescens fz locu mo n a se ipo. sz hor ca e aer otinet et multa
q^i sit corib ul itrat. ut alimtu. dum n. h coq^t dormiut. digestor a fegut. et sic pmodu
altatois mouet seipa localr. cu p pri b mot sit ee. sic pri motus pous. et q tale pri
n sp e i eis. id n sp mon oti a seipis. aliud e ei pri mouet ipm q a seipo mo ut mitas
unuq^dqz mouetuz seipz. ut de n mouete fit mouens. In oibz a talib p moues q e
ca q aliq moz seipz. mo facti. cor n. i q e mutat locu. et id q i eo exist i mouente
seipz. oz mou moto cor. Exodcis a otig scire q sicud e de mo mouetu i mo ita q
facientes moueat. i pd e ipz moue motu otinuo sepituo. q si necc e motu ee otinu.
oz ee ad pm moues i mo. q n p se nz p aliis moueat. e n potit ee otinuu et ircessa
mot. si moues e manes i seipo et ei i mo. a mot. q pri manete necc e ee q ipi oti

e manere. Sed tm q n e ide mou faciens a seipo et ab alio. mou e ab alio i e q^b ai
sepitus ut pri eor q i celo multis mon motib a se uo faciens mou. solu corruptibi
ie. At uo si e mouens i mo ppetuu necc e q mo ab ipo ee ppetuu. Et h a ita e.
ex h q n e p^ole ali i ee alys reb g^nior et cor nes. n sit ad mouens q moueat. Mouens n.
i mo. p uniformitate ad mo i mediatu. sp moueb ipm eode m^o et motu unifor. n
differt hns ad id q mo. Qz a mo ab eo q i mobili mo p hec q mouens i motu ali q
aliter hz se hz ad res motas. n sp eiz ca eiaz effectus. si ul p id q i cotrarys locis existit ul
p id q i oys possitus fz spez ag. oie exibebit motu et unuq^dqz alior motor ab ipo
aliu e quiescens aliu motu. Exodcis i q^z fim e in id q i pri hec tetatus dubitauim^s.
uidelz q n oia mouentur n oia sit talia q eor a sp moueant et a a sp quiescat. Sz sut
q^dam q aliu mon et eade aliu quiescut. e ca nc dca e. q^m a q ab i mo mon ppetuo et sp
mutat. quod mou ab eo q mo. cu itsuo necc mutet et uariet. aliu mon et aliu n
immobile e sipli manens idez q uniforme. uno sipli motu mouebit.

Q alst. 16. q sic i cap. At uo a facientibus pri et c. pposuit ut sit ais mot otinuus q pz
QSd pbat loci mutatoz pore ee alys motib. z. ofirmat q ex opione atiquor. At
uo facietibus a pri mag e in de hys. Considerandu e ei utru otigat aliq motu ee
otinuu a n. Et si otig q e hec mot cu sit pm motuz. u m e. q si necc e aliq
motu ee sepituu. h e pm et otinuu. cu ei pm moues otinue et unifor moueat r
tali motu. necc e hunc ee unu et eude otinuu et pm. Et hec dico pm. qz trib mo
tib existib a fz q^ntitatez. alio fz q^litatez et tercio fz locuz qui dr loci mutatio hunc
necc e pm ee. Inpo^le e enim augmtu ee fz q^ntitatez. no preexistete altatoe fz q^litatez. qz
q augmtat h bz ex aliq fco sile q pus erat dissile. sic pz i alimto q pus e otruz alito.
postmodu aduigt et fim sile. et sic altatoz mutate i otruz re dissilez necc e preexiste au
gmto. At no si ad altab necc e altans ee. faciens tale actu ex tali i po. ut actu ca
calidu ex calido p^o. agens aut nc et no pus. ideo est nc mouens qz n sili se bt ut
pus. q n mouebat. et hec e q n aliu e loginqu aliqn ppinquius ei q altat. de loginq
aut no fit ppinquu nisi p uia loci mutatoe. si g necc e motu sp ee. et loci mutatoz necc
est sp ee pm int mot. ita tn q queda loci mutatio prior e. a uo posterior ipa. Ap
aut oiuz pri fiut densitas et raritas. na graue et leue duru et molle calidu et frigidu
uitr ee q^da rarietatos q^ntitates. densitas uo et raritas. sut queda ogregatio fz q^s ut r
antiq dnt gnio et cor sit fbaz. Qz aut ogregant necc e mutat localr. Sz illi quod
augetur et minuit mag mutat fz locu cu maiore ul miore locu occupet.
Q alplin. uy. q sic incapit. Amp et h c osideratib et c. pposita triplici dua prior
ostedit motuz locale ee pore qlib mutatoe. fz prioritate a q n oitat otra.
l. tpe. f. sba et pfcoe. plans hec ulti. u. roib. Amplius ex hys osideratib m
ent q loci mutato e p mutato. p ei sic i alys t dr. i eu motu de n. pus e q n existe.
alia no erut. ipim uo erut sin alys. dr prius fm sbam. et tercio q e pus tpe.
Cum aut motuz necc ee otinuuz et sep otinue aut mag et dignius est. sz po le

est h' poni. po(stea) aut(em) ē motu(m) ee (con)tinuu(m) sic(ut) patebit in fine. et nu(n)c sup(er) ponit(ur).
continuu(m) aut(em) s(ecundu)m ee nulli aliu(m) motu(m) po(ssi)b(i)le ē n(isi) localē. et io h(oc) ē p(ri)mu(m). Ce(terum) nulli n(ecess)e
ē augeri vel alterari vel g(e)n(er)ari et corru(m)pi. io q(uod) mo(do) localit(er) nullu(m) tame(n) de(be)t mutatio(n)ē
ee (con)ting(it). n(on) sit mot(us) (con)tinuu(s) q(uo)d motu(m) p(ri)mu(m) movet(ur). Ad huc a(utem) t(em)p(or)e p(ri)or ē aliis muta
tio(n)ib(us) q(uia) p(er)petuu(m). s(ecundu)m soli h(un)c motu(m) (con)ting(it) movere. Ce(terum) s(ecundu)m (na)t(ur)am et p(er)fectio(n)em p(ri)or est
aliis. (com)i(ni)s ē i(n) uno et eode(m) g(e)n(er)abili loci mutatio sit posterior aliis mutatio(n)ib(us) q(uia) p(ost)
ē q(uam) g(e)n(er)ari q(ui)a res accip(it) ee. (et) alteratio(n)e(m) (et) augme(n)tu(m). Ultimo loci mutatio q(ue) ē mot(us)
p(er)fectior. t(ame)n alia(m) loci mutatio(n)ē n(ecess)e esse p(r)ius. q(uae) sit ca(usa) g(e)n(er)ationis. sic(ut) hor(um) q(ue) fiunt ca(usa)
ē id p(ri)us n(on) factu(m). et g(e)n(er)ans causa ei(us) q(uod) g(e)n(er)at(ur). Videb(itur) g(ene)r(aliter) g(e)n(er)atio ee p(ri)ma mutatio p(ro)p(ter) h(oc)
q(uia) op(or)t(et) p(r)i(us) re(m) fieri p(er) g(e)n(er)ationē q(uam) alio motu. s(ed) h(oc) u(nu)m ē v(er)u(m) i(n) uno (et) eode(m) e(n)ti. t(ame)n q(uod) aliq(uid)
alteri(us) p(r)i(us) move(tur) ut id fiat. q(uod) alte(ru)m a(d)h(uc) n(on) ē factu(m). q(uo)d aut(em) a(d)h(uc) p(r)i(us) ip(s)o mo(do) q(uod) n(on) est
factu(m). Cu(m) g(ene)r(aliter) i(n) p(ri)ore g(e)n(er)atio(n)e ee p(ri)ma mutatio(n)e. q(uia) o(mn)ia e(ss)ent corr(uptibi)lia s(ed) si esset p(ri)ma
m(utatio) est q(uod) (con)tinuu(m) mutatu(m) est p(ri)mus. g(e)n(er)ationē fit augme(n)tu(m). de(inde) i(n)tu(m)
alteratio et cor(ruptio). cu(m) h(ic) o(mn)es p(r)iores sint g(e)n(er)ac(i)o(n)e. et si h(oc) n(on) ē v(er)a in actio(n)e. et io q(uo)d ē p(ost)
g(e)n(er)ation(em) p(r)i(us) ē (na)t(ur)a et p(er)fectione. l(icet) loci a(utem) mutatio ē ultim(us) motus cor(um) q(ue) fiunt p(er) g(e)n(er)a(tionem)
q(uia) n(on) (con)venit rei n(isi) iam p(er)fecte. et h(oc) ē q(uod) p(er)fecta de nat(ur)a motu(m). ut pla(n)te et q(uo)da(m)
g(e)n(er)a a(n)i(m)aliu(m). i(m)mobilia s(un)t localit(er) p(ro)p(ter) carentia(m) orga(n)i et (ideo) n(on) v(er)a sunt ad hu(n)c motu(m) q(uia)
p(er)fecta s(un)t. Si g(ene)r(aliter) mutatio local(is) mag(is) i(n)est p(er)fectio q(ue) mag(is) (com)prehendu(n)t (na)t(ur)a(m)
ad motus (et) alior(um) p(r)i(us) ē s(ecundu)m (na)t(ur)am et p(er)fectio(n)em. Ce(terum) p(ro)p(ter) q(uod) mo(tu)s localis n(on) mutat(ur) s(ecundu)m
(na)t(ur)am. s(ecundu)m n(on) h(abe)nt solu(m) motu(m) n(on) mutat(ur) q(uo)d ad ee rei p(er)tineat. et aut(em) q(uod) altera(tur)
mutat(ur) q(ua)litas. et ei(us) q(uod) augetur vel minuit(ur) q(ua)ntitas. Amplius movent(ur) se ip(s)a ma(gis)
(pro)p(ri)e move(ntur) h(oc) mota cu(m) tale move(ntur) dicim(us) ee p(ri)m(u)m moventia et motor(um) et p(ri)m(um) in
h(is) que movent(ur). Ce(terum) g(ene)r(aliter) loci mutatio sit p(ri)ma mutatio(n)e m(anifestu)m ex his
Q(uod) aut(em) ... ex(plicit). 18. q(uod) sic i(n)cipit. Q(uod) aut(em) loci mutatio p(ri)m(a) sit. et ē. p(ro)posito q(uod) p(ri)m(u)m mo(ueatur)
vit. s(ed) p(ro)bat q(uod) null(us) mot(us) alius a(b) loc(ali) po(test) ee u(n)(us) p(er)petuus (et) (con)tinuus q(uia) ē
unt opposita. Et io q(uod) g(e)n(er)atio n(on) p(otes)t ee (con)tinua (et) corruptio n(on) ē e(ius). q(uia) n(ecess)e t(em)p(u)s ē ... int(er)
mediu(m). Q(uod) aut(em) loci mutatio sit (con)tinua (et) p(er)petua. m(anifestu)m ... n(on) ē ... fil(?) ...
m(anifestu)m ... q(uod) nu(n)c et p(r)i(us) dem(onstratum) ē. videl(icet) (con)tingit ee q(uo)da(m) motu(m) (con)tinuu(m) (et) p(er)pe
tuu(m). Ce(terum) aut(em) nullu(m) aliu(m) motu(m) p(otes)t localis (con)ting(it) ee tale. m(anifestu)m ē. ex(pl)icit ... alij
motus (et) mutatio(n)es s(un)t ex oppositis ... ad ... g(e)n(er)atio(n)is
(et) corruptio(n)is ē ē(n)s (et) n(on) ens. alteratio(n)is (con)trarie q(ua)litates. aug(menti) (et) decrementi
magnitudo maior (et) minor. sive p(er)fecta (et) i(m)p(er)fecta magnitudine. ... q(uod)
i(n) o(mn)i(bu)s s(un)t (con)trariis at(que) n(on) sit u(n)u(m). Cum g(ene)r(aliter) op(or)teat mo(bi)le i(n)cipe(re) ... q(uod) p(ri)us
(con)tra ... nec s(em)p(er) n(ecess)e ē moveri n(ecess)e ē p(r)i(us) q(ui)escere. (et) i(n) talib(us) mutatio(n)ib(us) et
(con)trariis ... motib(us) q(ui)escere i(n) q(uo) d(e)be(t) i(n)cipit movere. Et sic ei(us) motus n(on) erit (con)tinuu(s).
Si(mi)l(ite)r ē (et) i(n) mutatio(n)ib(us). opponu(n)t(ur) g(ene)r(aliter) g(e)n(er)atio (et) corruptio v(e)l (et) h(ec) g(e)n(er)atio. h(ec) corruptio
(et) q(uod) i(n) p(r)i(us) ē id s(imu)l mutatu(m) oppositis mutatio(n)ib(us) n(on) erit una h(ec) alia (con)tinua.
s(ed) t(em)p(u)s erit mediu(m) i(n)t(er) Ce(terum) no(n) ē i(n) u(niuersum). sive iste mutatio(n)es opponantur

n(on) sic (con)trarie sed n(on) sufficie(n)t. n(am) ad oppositu(m). s(ed) i(m)p(ossibi)le sit eas e(ss)e si(mu)l ee. opposito at n(on) ...
nihil ē ad oppositu(m). s(ed) i(m)possib(i)le sit eas e(ss)e si(mu)l ee. Ce(terum) Ratio(n)e(m) si n(on) sit n(ecess)e q(ui)escere i(n) t(er)mi(n)o ad
q(uem) (et) a(b) op(po)sito t(er)mi(n)o a q(uo). n(on) simul mutatio(n)es n(on) ē o(mn)is q(ui)eti. q(uia) fortassis q(uod) n(on) ē. n(on) q(ui)escere. cor
rupit(ur) at i(n) n(on) e(ss)e. h(oc) s(ecundu)m (n)o(n) excludit s(ed) solu(m) relinquitur q(uod) t(em)p(us) mediu(m) sit. n(on) p(otes)t ee mutatio
mutatio(n)i (con)tinua. Ita ē et i(n) motib(us) q(ui) s(un)t i(n) e(ss)e o(mn)ia. (con)trietas n(on) fiu(n)t util(ite)r tam(en) q(uod) (con)trarie no(n) (et) io
n(on) e(ss)ent unu(m) (con)tinuu(m) ex ip(s)is. s(ed) n(on) (con)tinge(re) eor(um) ee si(mu)l. R(ati)o o(mn)is at mutatio q(uod) sit de(o)
eve(n)it ide(m) ee pl(ur)ib(us) o(mn)ibus. s(ed) soli(us) ut e(ss)e(n)t motu(m). q(ui)eti (et) motu q(ue) ē (con)t(ra)ri(us). s(ed) solu(m)
(con)t(ra) suppo(n)it duo. p(r)i(m)u(m) ē q(uod) ide(m) aliq(uis) mot(us) alius n(on) oppo(si)t(us) t(ame)n motu (con)tr(ari)o q(ua)m q(ui)eti. sic(ut) eq(ua)lia
opposito maiori t(ame)n q(uo)d excelle(n)tia (et) minori t(ame)n ei q(uod) excellit(ur). S(ecundu)m ē q(uo)d n(on) (con)tingit si(mu)l
ee oppositos motus n(on) mutatio(n)es opposite o(mn)i(n)o u(er)u(m) i(n)ciens i g(e)n(er)atio(n)e (et) corr(uptio)ne. q(uod) si
si(mu)l e(ss)ent. io q(uod) p(er) g(e)n(er)atio(n)e(m) fo(rm)a ē n(ecess)e ē. io(n) e(ss)e i(n)sta(n)ti corru(m)pi q(ui)a forma ē (et) nullo t(em)p(or)e p(er)
mane(re). Sic g(ene)r(aliter) h(ec) si(mu)l ee n(on) poss(unt) i(n) recta linea m(anifestu)m ē. q(uia) q(uod) ... tale si(mu)l se h(abe)t ... ib(us).

Q(uod) ... (ex)pl(icit) 19. q(uod) sic i(n)cip(it). Q(uod) aut(em) (con)tingit ee q(uo)da(m) i(n)finitu(m) (et) ē. p(ro)ponit q(uod) mot(us)
circularis p(otes)t ee i(n)finitus (et) (con)tinuus. Et io q(uod) nullus ex circulari (et) recto n(on) p(otes)t
ee tal(is). S(ed) p(ro)bat t(ame)n ... q(uod) n(on) recti(us) p(otes)t ee u(nus) (et) s(ecundu)m (con)tinuus. Ce(terum) Q(uod) autem
(con)tingit q(uod) motu(m) existe(n)te(m) (con)tinuu(m) (et) un(um). ee i(n)finitu(m) dicem(us) p(ro)p(ter) o(mn)es nullu(m)
aliu(m) p(otes)t tale(m) existe(re). Ce(terum) ē ei q(uod) localis mo(tus). a(ut) circular(is). a(ut) s(ecundu)m recti(tudinem). aut mixtu(s)
ex utroq(ue) motu fi(eri). Et io si n(on) ē p(ossibi)le alteru(m) motu(m) simpliciu(m) (con)tinuu(m) (et) i(n)
finitu(m) ee. n(on) (con)tinua ex utroq(ue) p(ossibi)le ē tale(m) ee. Ce(terum) q(uo)d fertur s(ecundu)m recti(tudinem) (et) finitu(m) n(on) fertur
s(ecundu)m uno motu (con)tinuo sic p(ro)b(atur). Tal(is) mot(us) n(on) p(otes)t s(em)p(er) ee n(isi) mo(bi)le reflectat(ur). q(uod) autem
reflectit(ur) mo(vetur) (con)t(ra)riis motib(us). (con)trari(us) ei Flexu(m) ē mot(us) sursu(m) ei q(uod) ē deorsu(m). et q(uod)
a(nte) ei retro. et q(uod) ad sinistru(m) ei q(uod) ad dextru(m). Hec n(am) s(un)t (con)trietates loci. Sed q(uod) s(un)t n(on)
mot(us) reflexi. Ce(terum) g(ene)r(aliter) ut dictu(m) fuit. in v(erbis). un(us) (et) (con)tinuus mot(us) ē q(ui) un(us) mo(bi)lis uno
t(em)p(or)e et un(us) s(ecundu)m sp(eci)em. h(ec) n(am) t(ri)a req(ui)r(un)t(ur) ad unitate(m) mot(us). unitas mobil(is) ut ē un(us)
ho(mo). unitas t(em)p(or)is. s(cilicet) u(nu)m. q(uia) (con)tinuitas t(em)p(or)is. videl(icet) un(us) loc(us) vel una q(ua)litas. vel una
magnitudo. (con)t(ra)ria aut(em) q(uae) differu(n)t sp(eci)e q(uod) s(un)t u(nu)m. Ide(m) n(on) (con)ve(n)it(ur) loci ad quas
tendu(n)t mot(us) reflexi s(un)t (con)t(ra)ria. io n(on) p(otes)t ee un(us) mot(us) ad oppositu(m). Ce(terum) S(ign)u(m) aut(em) h(oc) est q(uod)
mot(us) q(ui) ē a sursu(m) i(n) deorsu(m). ut ab .a. in .b. (con)trari(us) ē ei q(uod) ē a deorsu(m) i(n) sursu(m) .a.
.b. ad .a. Tales n(am) mot(us) si fiant si(mu)l se ad i(n)vice(m) i(m)pediu(n)t (et) mobilia stat et
pausa(n)t. et h(oc) n(on) solu(m) i(n) recti(tudine). s(ed) et i(n) circulo. ut q(uod) a puncto circuli .a. ad .b. mot(us) est
(et) q(uod) ē ab eod(em) .a. ad .c. i(m)pediu(n)t se s(ecundu)m (con)t(ra)ria, sic(ut) fiat reflexio i(n) alto vel ab alto
eo q(uod) s(un)t (con)t(ra)ria. in (con)t(ra)ria n(am) se mutuo (con)rumpu(n)t (et) p(ro)hibe(n)t. motus a(utem) q(ua)l(ita)t(is) n(on) ē (con)trari(us)
ei q(uod) deorsu(m) vel sursu(m). v(er)u(m) posse si(mu)l ee. n(on) se ad i(n)vice(m) i(m)pediu(n)t. Ce(terum) Ce(terum) at m(anife)
stu(m) est q(uod) i(m)p(ossibi)le sit motu(m) reflexu(m) s(ecundu)m recti(tudinem) magnitudinē ee (con)tinuu(m). ex h(oc) q(uod) no(n)
solu(m) (con)t(ra) in (con)ve(n)ie(n)te q(ui)ete i(n) ip(s)o s(ecundu)m recti(tudinem). s(ed) et si fiat s(ecundu)m circulu(m) p(otes)t ee mot(us) reflex(us)
i(n) circulo. q(uia) n(on) est ide(m) moveri circulari (et) moveri s(ecundu)m circulu(m). Co(n)tingit n(am) i(n) circulo
motu(m) s(ecundu)m circulare(m) (con)tinuare et h(oc) est moveri circulare. (con)ting(it) et(iam) i(n) eode(m) moveri ita
q(uod) mo(bi)le reuertat(ur) ad p(ri)n(cipium). u(nde) s(ecundu)m motu(m) ē motu opposito p(ri)or motu. (et) sic motu re

flexo. ¶ Quod autem in tali reflexo motu necesse sit intervenire quietem et mobile stare per aliquod tempus. fides accipitur non solum ex sensu. sed etiam ex ratione. quia cum sint tria existentia in tali motu. quorum unum est principium. a. medium. c. alio vero finis. medium utitur medio. ut principio et fine in actu. reliquo a horum duorum terminorum utitur. b. ipso medio. ut fine in motu qui est ad finem seu ad ultimum terminum. medium. b. licet secundum rem sit unum. est tamen duo secundum rationem. ita quod idem quod est finis terminat motum priorem. qui est a principio ad ipsum medium. idem est principium incoat motum qui est ab ipso ad finem. et cum tales sint motus contrarii. necesse est inter ipsos intervenire quietem. ¶ Amplius aliud est esse aliud est esse in potentia. aliud esse actu. Quod enim signum infinitarum linee recte est medium potentia et non actu nisi linea ipsa dividatur. sed medium. quod mobile stet in aliquo signo eius actu signato et extrema et iterum ab eodem incipiat moveri. medium enim sic acceptum sit principium et finis actu principium posterioris. quorum posterius motus finis autem prioris. verbi gratia. Si id quod fertur ab. a. in c. posset quiescat medio. signato per b. et iterum ex hoc moveatur in c. utitur per b. ut fine et principio actu. ¶ Si autem moveatur continue. non est possibile adesse signo. b. vel ab eo abesse in aliquo tempore. sed solum in nunc non in aliquo per tempore adesse toti. est temporis ipsum ipsum nunc est. quod divido eius est in b. c. Si autem quis concedat mobile adesse et abesse signo quod est potentia et non actu. sequitur quiescet. dicitur impossibile est enim mobile simul et in eodem nunc adesse et abesse eidem signo. ut b. gratia in alio signo temporis adest et in alio abest. inter quae est tempus medium. in quo quiescet et eodem modo in quolibet alio signo. cum eadem ratio sit in omnibus. ¶ Cum mobile utitur medio signo. ut principio et actu fine actu necesse est in eo quiescere. quia facit ipsum hec ratione duorum. nam recedens. a. principio et perficiens motum ad. b. stat in ipso. et iterum inchoans alium motum. ab. tendit ad. c. et sic. a. b. recedit.

Questio 20. que sic incipit. Unde et ad dubitationem. sed. dd. et cetera. Exclusis per solutionem dubitationem de duobus mobilibus quorum unum principium a. medium magnitudinum equalium movetur. ... ea quae ostenditur exclusis zenonis quod infinita pertransirent in quolibet motu. Unde exclusis solvendo est adhuc dubitationem. ponatur magnitudo. c. equalis ei. quae est. et mobile. a. feratur a principio magnitudinis. ita quod quando pervenerit ad medium ipsius. quod est. b. tunc simul a principio mobile. d. feratur continue et equaliter velociter a principio alterius magnitudinis quae est. z. ad medium eiusdem quod sit. i. prius. d. perveniet. ad. l. medium sue magnitudinis quam a. pertingat ad finem sue quae est. c. quia prius recessit. d. a principio z. quam a. medio sue magnitudinis. quod est. b. prius autem descendens prius venire necesse est. quod simul a. affuit in. b. et abfuit ab eo. sed prius affuit. et sic prius non simul necesse igitur est ipsum stare in medio et quiescere. ¶ Non igitur concedendum est quod quando primum mobile. a. affuit in medio magnitudinis. c. quod est b. tunc secundum mobile. d. simul incepit moveri a principio magnitudinis. z. quia si a. affuit actu in b. et actu affuit ab ipso. quando potuit contingere simul fuit quod a. in b. in instanti potentia et non actu non fuit in eo in tempore. ¶ In continuo igitur motu in potentia est dicere quod actu affuit et abfuit. non eidem signo. sed in reflexo necesse est concedere quod eidem signo affuit et ab eodem ad affuit ut si ad feratur sursum ad. d. signum et iterum reflectatur deorsum ab ipso ut in principio uno signo secundum rem utitur ut duobus secundum rationem principium et finis actu. ideo necesse est quiescere in ipso. quia non simul affuit et abfuit in ipso sed etiam non quiesceret in ipso ubi fuisset et abfuisset in eodem nunc. Nec potest dari solutio quae prius data est de motu continuo. dicendo quod in tali signo non fuit nisi in instanti et in potentia. Non autem actu affuit et abfuit. quia in motu reflexo

necesse est mobile venire ad finem quod est non solum potentia sed actu. signum enim quod est in medio. tamen potentia est. hic autem signum est actu. cum sit finis motus deorsum. et principium motus sursum. et simul motuum motorum duobus motibus actu. Quod igitur reflexus motus in recto habet necessario quietem. non contingit ipsum esse continuum et perpetuum. ¶ Eodem autem modo obviandum ad instantes rationes zenonis et dicentis quod semper contingit medium. antequam veniatur ad extremum. sed alias infinita quae impossibile est pertransire. igitur impossibile aliquid permanere moveri. Vel aliter si contingit moveri. contingit numerare omnes medietates quia prius pertransitur medietas medietatis quam tota et similiter medietas prioris medietatis et cum hec sint infinite. accidit numerare numerum infinitum quod est impossibile. ¶ In primis autem rationibus de motu quas diximus in vi. hanc obiectionem solvimus per hoc quod tempus habet in se ipso infinita sicut et magnitudo. non est autem inconveniens. infinita in tempore infinito pertransire. cum uniformiter sit infinitum in magnitudine et tempore. sed hec solutio sufficiens est ad interrogantem. cum quereret utrum in tempore infinito infinita transire et numerare contingat. ad veritatem tamen rei non sufficiat quia si quis obmissa magnitudine et interrogatione sim in infinito tempore contingit infinita transire. quod erat de tempore et dicat quod cum habeat infinitas divisiones quibus tempore pertransito erunt infinita pertransita et numerata. ad hec non sufficiet dicta solutio. ¶ Sed dicendum est per verum quod medium duo media. sed utitur uno signo ut duobus faciens ipsum principium et finem actu. et hec non facit numerans et dividens in media quod divisione facta. non motus nec linea remanent continua. cum motus continuus sit ille quod fit continue absque divisione. ¶ In continuo itaque sunt infinita media non actu sed potentia quorum aliquod si fiat medium actu. non remanet continuum. sed dividuntur itaque in talibus mediis non est procedere in infinitum sed stabit alicubi divisio. et eodem modo accidit numerantem media actu. quia uno signo numerat duo. quorum alterius est finis. alterius est principium. aliter si non numeret unum continuum in quantum unum sed duas medietates ipsius. ¶ Dicendum est igitur recte si contingit aut in tempore aut in longitudine transire infinita. quod actu infinita non contingit. potentia autem sic ita quod non posse sed per accidens contingit infinita transire. id est. quod mobile continue per accidens infinita pertransit. quia accidit linee habere infinita media secundum esse. sed non secundum rationem quod dicit continua quaelibet ut sic alia est ab esse.

Questio 21. que sic incipit. non ¶ Manifestum autem quod non aliquis faciat et cetera. Determinat postquam illas medium temporis prioris et posterioris positionis mutationis dicit actibus positione solum quod sit et non prioris quod ... Ideo quod tempus non potest dividi in indivisibilia. oportet medium est aliquis quod non aliquis sed actibuatur signum dividens prius a posteriori temporis. rei positionem quae dicitur esse vel non esse in posteriori tempore etiam simul idem esse et non esse et etiam quando res fuit non est. Tale enim signum existens unum et idem numero secundum rem. quod est utriusque terminus prioris. sed tamen ratione est diversum. cum sit finis prioris et principium posterioris. sed ratione autem semper est posterioris perfectionis. ¶ Detur enim quod non ita sit et ponatur tempus prius. a. posterius. a. b. signum vero dividens ipsum sit. c. res quaedam sublata quod de alba facta est non alba sit. d. hec igitur in tempore a. fuit alba. in tempore. b. non alba. in signo. c. dicitur utrumque erit alba et non alba. album quidem in quolibet signo temporis. a. ubi fuit quod erat album. igitur in et c. cum sit eius ultimum signum. Non album vero quia in quolibet signo temporis. b. est non album et posterioris in c. quod est primum signum eius. sed in c. erit simul album et non album. Non igitur concedendum est quod in omni signo prioris temporis fuit album. sed quod in toto illo tempore praeter quam in c. ultimo signo eius quando dicitur actibus albo tamquam priori parti. sed potius non albo. tamquam posteriori. Si enim hoc signum actibuatur parti priori ita quod dicatur ad si ad corrumpi in toto. a non excluso ultimo signo eius.

ad ex(tr)e(m)um a(utem) corruptum in c. q(uia) (ver)um e(st) d(ic)e(re) q(uod) i(n) ip(s)o e(st) ad album (et) n(on) album. a(utem) cum
ad e(st) f(a)c(tu)m n(on) e(st). aut q(ua)n(do) corruptum tu(n)c e(st). a(utem) si(mi)l(ite)r album (et) n(on) album (et) n(on) ne(cess)e e(st) i(d)e(m) si(mu)l
e(ss)e (et) n(on) e(ss)e. ¶ Si a(utem) ad p(ri)us n(on) e(st) ne(cess)e e(ss)e si(mu)l e(ss)e i(n) q(uo) n(on) fit n(on) e(ss)e i(n) ip(s)o (quo)d e(st) t(em)p(or)e dividi i(n) t(em)p(or)a (et)
i(n)divi(si)bilia (con)t(ra)ria se h(abe)ntia. dicat(ur) n(on) i(n) talia aliq(ui)d t(em)p(or)e. q(uo)d p(ri)mo i(n) d(ive)rsis fit. a. (et) a(d) (con)t(rari)um ip(su)m
fit. b. o(mn)i(n)o itaq(ue) d. si fiebat album i(n) a. f(actu)m e(st) (et) si(mi)l(ite)r e(st) album i(n) a(lio) t(em)p(or)e i(n) d(ive)rsis (con)t(ra)rie se h(abe)nte
ut i(n) b. q(uia) si fiebat album i(n) a. n(on) e(st) album i(n) ip(s)o. s(ed) in i(n) b. fiunt g(e)n(erati)o albi q(uo)d ne(cess)e est
me(dium) e(ss)e. q(uia) n(on) de n(on) albo fit album (et) o(porte)t e(ss)e me(dium) t(em)p(or)e i(n)t(er) it. a. (et) b. i(n) q(uo) fit g(e)n(erati)o q(uo)d fiebat
album. e(st) itaq(ue) ad me(dium) e(ss)e. g(e)n(er)i(bu)s i(d) e(st) ea q(ue) (con)t(rari)e se h(abe)nt. h(oc) aut(em) e(st) i(n) ip(s)o. n(on) e(st) a(utem) ea(n)dem
r(ati)o(n)e(m) (et) i(n)te(r) i(n)cipiens. n(on) d(icun)t(ur) i(n) athoma. q(uia) i(n) ultimo sig(n)o t(em)p(or)is i(n) q(uo) fiebat album.
f(actu)m e(st) album p(rim)o e(st) signo n(on) e(st) h(ab)it(um) u(e)l (con)t(ra)rie. sic e(ss)e(n)t (con)t(ra)rie t(em)p(or)a ad i(n)uice(m) si e(ss)ent
i(n)divi(si)bilia. ¶ Ex hijs i(n)fert(ur) q(uod) si ad fit i(n) q(uo) solu(m) fiebat. t(em)p(or)e ei i(n) q(uo) fiebat (et) ulti(mu)m sig(nu)m
ei i(n) q(uo) f(actu)m e(st). i(d)e(m) (et) unu(m) nu(mer)o. i(d)e(m) a(utem) n(on) est p(ri)us se ip(s)o. ¶ Hec g(ener)al(ite)r sunt r(ati)o(n)es
q(ui)b(us) (con)c(lusi)o e(st) tacta p(ro)p(ri)is.

Q(ue)st(io) 22. q(ue) sic i(n)cipit. Rationabiliter at(que) ex hijs i(n)tendentibus (et) c(etera). (Con)f(i)rmat (con)clusio(n)e(m)
ra(ti)onib(us). q(uod) mot(us) reflexus n(on) p(otes)t e(ss)e (con)ti(n)uus (et) unus. ¶ Rationabilis a(utem) ulti(m)a
mot(us) reflex(us) n(on) e(ss)e un(us). i(n)te(n)de(n)tibus e(ss)e dicentibus. ¶ Dicit q(uod) localis modo motu (con)ti-
nuo sic n(on) p(ro)hibeat(ur) ferebat(ur) p(ri)us ad i(ll)um i(n) q(uo) e(st) ultimo ueniet. et h(oc) n(on) solu(m) q(ua)n(do) futu(rum)
p(ri)m(u)m. si mouer(et)ur i(n)cip(it) moueri. cu(m) n(on) sit r(ati)o p(ro)pt(er) q(uam) d(icitu)r possit p(ri)us moueri ad ip(su)m nu(n)c
q(uo)d t(un)c. ex q(uo) mot(us) e(st) (con)ti(nuus) (et) unu(s). Q(uod) g(ener)al(ite)r fert(ur) ab a. (in) c(ontra)riu(m) reflectit(ur) i(n) a. si h(oc) est
motu (con)ti(n)uo. seq(ui)t(ur) i(n)c(on)ueniens. q(uia) p(ro)p(te)r e(st) q(uod) q(ua)n(do) ferebat(ur) ab a. i(n) c. t(un)c ferebat(ur) ad a.
motu q(ui) e(st) ex c. i(n) a. (et) sic si(mi)l(ite)r fert(ur) duob(us) motib(us) (con)t(ra)rijs. (con)t(ra)rij n(on). s(cilicet) q(ui) s(unt) s(ecundu)m (con)t(ra)ri(e)tate(m)
fiu(n)t. ab a. i(n) c. (et) ab h(oc) i(n) a. ¶ Aliud i(n)co(n)ue(n)ie(n)s e(st) q(uia) mo(do) i(n)cip(it) moueri ex illo i(n) q(u)o
e(st). na(m) mot(us) ex c. ad a. i(n)cip(it) a. c. (er)go g(ener)al(ite)r q(ui)esce(re) i(n) c. cu(m) p(er)uenit ad ip(su)m. i(d) n(on) e(st) un(us)
mot(us) cu(m) disti(n)guat(ur) p(er) me(dium) q(ui)ete. ¶ Amplius te ei motu (con)sidera(n)do m(anifestu)m e(st) q(uo)d
si n(on) e(ss)e q(ui)n mo(do) aliq(ui)d t(ra)nsp(or)ta motum mo(do) a(utem) q(ui)esc(er)et q(ui)ete opposita. cu(m) n(on) sit aliq(ui)s
mot(us) p(ra)et(er) istos. (er)go mo(do)de n(on) h(abe)ns actu hab(et) motu(m) u(e)l ul(terius). n(on) s(ecundu)m totu(m) n(on) s(ecundu)m p(ar)te(m) qu(o)
esse(n)t opposita q(ui)ete. cu(m) q(ui)es sit p(ri)uatio mot(us) cu(m) g(ener)al(ite)r (con)t(ra)rijs mot(us) sit q(ui) s(unt) opposita s(ecundu)m
(con)t(ra)rie(t)ate(m) (et) n(on) (con)ti(n)g(it) moueri si(mi)l(ite)r (con)t(ra)rijs motib(us). i(d)eo q(uod) mo(do) ab a. i(n) c. n(on) si(mi)l(ite)r fert(ur) ad
i(n) a. s(ed) postea g(ener)al(ite)r p(ri)us q(ui)esc(er)at opposita q(ui)ete q(ue) e(st) ap(u)d c. h(ec) e(nim) opposita e(st) motui q(ui)
e(st) ab ip(s)o. c. ad a. n(on) g(ener)al(ite)r e(st) un(us) mot(us) ab a. ad c. (et) a c. ad a. (er)go g(ener)al(ite)r (con)t(rari)us reflex(us) mot(us)
n(on) e(st) (con)ti(n)uus. ¶ Amplius sequi(tur) r(ati)o(n)e maior e(st) p(re)dictis. si ei alteratio q(ue) e(st) a(d) album (con)ti(n)ua
e(st) ei q(ue) e(st) ex albo. ita q(uod) i(n) t(em)p(or)e n(on) i(n)ueniat q(ui)es. seq(ui)t(ur) q(uod) si(mi)l(ite)r corrupt(um) sit n(on) album (et)
f(actu)m album. (et) f(actu)m n(on) album. cu(m) sit i(d)e(m) t(em)p(or)e hor(um) t(e)rm(inus). ¶ Amplius n(on) seq(ui)t(ur) q(uod) si t(em)p(us) sit
(con)ti(n)uu(m). q(uod) mot(us) sit (con)ti(n)uu(s) motu cu(m) possit (con)t(ra)rie se h(abe)re. n(on) e(nim) p(otes)t e(ss)e u(n)
ultima albedinis (et) nigredinis sit (con)ti(n)ua sic n(on) p(otes)t e(ss)e
i(d). (et) t(ame)n p(otes)t e(ss)e t(em)p(or)e (con)ti(n)uu(m) ip(s)or(um).

Q(ue)st(io) 23. q(ue) sic i(n)cip(it). Q(uod) a(utem) circulatio e(st) un(a) (et) (con)ti(n)ua. (et) c(etera). p(ro)bat dup(liciter)
q(uod) mot(us) circulari(s) p(otes)t e(ss)e s(em)p(er) un(us) (et) (con)ti(n)u(us). P(rim)o. q(uia) n(u)ll(u)m alium (con)ti(n)g(it) e(ss)e huiusmo(d)i.

. i(d) e(st) ex h(oc) i(m)p(ro)bat d(ic)t(u)m a(n)tiq(uo)r(um) de (con)ti(n)uitate mot(us). mot(us) a(utem) q(ui) e(st) circularis e(st) un(us) (con)ti(n)uus
q(uia) ex h(oc) n(u)ll(u)m i(n)p(ossi)b(i)le (con)ti(n)g(it). Q(uod) n(on) mo(do) ex eode(m) i(n) id(em) s(ecundu)m eade(m) p(ar)te(m) (et) ordine(m). mo(do) i(n) id i(n) q(uo) ue(nit)
absq(ue) eo q(uod) moueat(ur) opposit(is) u(e)l alijs motib(us). N(on) e(nim) o(mn)is mot(us) q(ui) e(st) i(n) h(un)c t(ame)n (con)t(rari)i
a(utem) opposit(us) e(st) ei q(ui) e(st) ex h(oc) eode(m) t(er)mi(n)o. i(n) recta q(ui)de(m) magnitudine. i(n) tales mot(us) (con)t(rari)j s(unt). eo
q(uod) s(unt) i(n) q(ua)n(ti)tate s(ecundu)m locum. ut e(st) maxima dya(me)t(er) eo q(uod) plurimu(m) distat. (con)t(rari)a s(unt) s(ecundu)m lo(n)gitudine(m)
h(ec) a(utem) n(on) e(st) i(n) circulo (con)t(ra)rie n(on) p(ro)hib(etu)r i(n) ip(s)o ad moueri (con)ti(n)ue (et) n(on) q(ui)d deficie(n)te cu(m) circulare
mot(us) sit ab eode(m) in id(em). rectus a(utem) ab uno i(n) a(lterum). p(ro)p(ter) ¶ P(ro)p(ter) mot(us) circularis n(on) e(st) e(x)t(re)m(u)s
medijs. s(ed) at si reflecti e(st) multotie(n)s i(n) e(x)t(re)m(is). g(ener)al(ite)r cu(m) q(ui)s s(em)p(er) i(n) a(lteru)m (et) a(lteru)m e(st). (con)ti(n)g(it) e(ss)e (con)ti(n)uu(m)
q(ui)a uero i(n) e(x)t(re)mo. n(on) (con)ti(n)g(it) cu(m) ne(cess)e sit ip(su)m moueri (con)t(rari)js motib(us). ex q(ui)b(us) n(on) fit un(us). ¶ Et adu(er)tas
p(ro)p(ter) q(uod) n(on) i(n) se(mi)circulo. n(ec) i(n) a(liqu)a circulatione q(uo)q(ue) n(on) p(er)fecta. (con)ti(n)g(it) ad moueri uno motu (con)-
ti(n)uo. q(uia) ne(cess)e e(st) i(n) q(u)o h(oc) ea(rum) multotie(n)s moueri s(ecundu)m ea(n)de(m) p(ar)te(m) ordine opposito. (et) i(n) mu-
ta(n)t(ur) s(ecundu)m (con)t(rari)as mutationes. cu(m) i(n) nulla ea(rum) copulet(ur) finis p(ri)ncipio. solu(m) n(on) mot(us) circularis copulat
fine(m) p(ri)ncipio (et) sol(us) e(st) p(er)fect(us). ¶ M(anifestu)m (et) ex d(i)c(t)a divi(si)o(n)e q(uod) n(on) (con)ti(n)g(it) alios mot(us) e(ss)e (con)ti(n)uos cu(m)
i(n) o(mn)ib(us) acc(id)at multotie(n)s s(ecundu)m ea(n)de(m) me(dium) moueri. ut i(n) alteratione si (er)go e(ss)e una s(ecundu)m eade(m)
q(ua)lit(ate)s i(n) motu q(ua)ntitat(is) q(ua)ntitat(is) s(ecundu)m eade(m) medias magnitudine(m). (et) eode(m) m(od)o i(n) g(e)n(er)atione (et) corr(uption)e
n(on) differt ad p(ro)positu(m). pauca aut(em) multa media facere. n(ec) ex mutatione auferre u(e)l po-
nere ad. q(uia) utrobiq(ue) accidit multotie(n)s s(ecundu)m eade(m) moueri. ¶ Q(uo)d a(utem) g(ener)al(ite)r ex hijs (con)ti(n)uo
o(mn)ia s(ensi)bilia e(ss)e i(n) (con)ti(n)uo motu. n(on) b(e)n(e) d(icu)nt cu(m) ne(cess)e sit ea moueri s(ecundu)m aliq(ue)m istor(um) motu(um)
(et) maxime alterari. cu(m) dicant ea s(em)p(er) fluere et corrumpi. g(e)n(er)ationes at (et) corr(uption)es d(icu)nt e(ss)e alteratio(n)es.
q(u)o aut(em) s(ecundu)m (con)t(ra)rium d(i)x(im)us de o(mn)i motu q(uod) n(on) (con)ti(n)g(it) moueri ad (con)ti(n)ue. n(on) circulari n(on) g(ener)al(ite)r s(ecundu)m
alterationes u(e)l augmentu(m). (con)ti(n)g(it) s(em)p(er) ad moueri. ¶ Q(uod) g(ener)al(ite)r nulla mutatio sit i(n)finita (con)ti-
nua (et) una p(ra)et(er) motu(m) circularem. h(ec) dicta sunt.

Q(ue)st(io) 24. q(ue) sic i(n)cip(it). Q(uod) aut(em) lationu(m) circulatio p(rim)a sit. (et) c(etera). Ostendit p(ri)mo q(uod) mot(us)
circularis p(ri)mus e(st). 2o. q(uod) (con)ti(n)uus s(ecundu)m q(uod) mensura eo q(uod) p(rim)u(m) (et) c(etera). 3o. q(uod) regula(ri)s ¶ Q(uod)
a(utem) mot(us) circularis i(n)t(er) locales sit p(ri)mus. m(anifestu)m e(st) ex h(oc) s(cilicet) q(uia) sic p(ri)us d(ictu)m e(st). o(mn)is mot(us) local(is)
a(utem) e(st) i(n) circulo. a(utem) i(n) recto (et) a(utem) mixt(us) ex hijs. ergo recto a(utem) ne(cess)e e(st) p(ri)ores e(ss)e s(em)p(er). cu(m) (con)sti-
tuat(ur) ex ill(is). Recto e(nim) ne(cess)e e(ss)e circulare(m) p(ri)ore(m). cu(m) sit s(im)p(le)x (et) mag(is) p(er)fectus. p(er)fectio(n)e n(on).
e(st) mot(us) q(ue) (con)ti(n)g(it) i(n)finitu(m) e(ss)e atq(ue) p(er)petuu(m) illo q(uo)d n(on) (con)ti(n)git i(n)finitu(m) e(ss)e p(ro)pt(er) duo. P(rim)o q(uia)
n(on) e(st) ad re(ctu)m i(n)finitu(m). s(ecund)o q(uia) si e(ss)et ad tale. n(on) moueret(ur) i(n) ip(s)o cu(m) n(on) possit i(n)cipe(re) q(uod) e(st)
i(n) ip(s)o s(ecundu)m. i(n)finitu(m) a(utem) e(st) i(n) ip(s)o t(ra)nsire. n(on) p(otes)t mot(us) reflex(us) i(n) magnitudine recta. e(ss)e un(us) cu(m)
sit (con)posit(us) ex duob(us). n(on) reflex(us) aut(em) s(em)p(er) eade(m). e(st) i(m)p(er)fect(us) (et) tia(m) e(st) a p(ri)mo na(tu)ra r(ati)o(n)e (et) t(em)p(or)e
p(er)f(ectu)m i(m)p(er)fecto (et) i(n)corr(uptibi)le i(n) corr(uptibi)li. ¶ Rationabilis a(utem) accidit circulare(m) e(ss)e s(em)p(er) (con)tinuu(m) (et) unu(m)
(et) u(n)u(m) q(ui) n(on) q(uia) r(ec)ti determinatu(m) e(st) p(ri)ncipiu(m) finis (et) mediu(m). h(ec) n(on) o(mn)ia h(ab)et actu i(n) se ip(s)o. ut e(st) assi-
gnare t(er)m(inu)m a q(uo) mo(bi)le i(n)cip(it). (et) u(bi) sit. ap(u)d q(uod) (con)ting(it) e(ss)e mo(bi)le q(ui)esc(er)et. na(m) a(utem) i(n)itio a q(u)o a(utem) i(n) t(er)mi(n)o
ad q(ue)m mo(bi)le q(ui)esc(it). circulatio a(utem) mot(us). ti(bi) n(on) s(un)t actu d(e)t(er)mi(nat)a cu(m) i(n) linea circulari u(nu)m p(un)ct(u)m n(on)
sit mag(is) p(ri)ncipiu(m) finis u(e)l me(dium). q(uam) ali(u)d s(ed) unu(m) forte q(ui)b(us) e(st) p(ri)ncipiu(m) finis (et) me(dium). u(n)de q(uo)d circulari(te)r
mou(etu)r. s(em)p(er) s(unt) i(n) p(ri)ncipio. medio (et) fine i(n) p(otenti)a. et nu(n)q(uam) actu s(unt) i(n) a(liquo) eor(um). ¶ Ex h(oc) seq(ui)t(ur) q(uod) tota
sp(h)era i(n) loco suo. a(utem) n(on) mo(do) (et) q(ui)esc(i)t. mo(do) q(ui)escere e(ss)e ce(n)tru(m). q(ui)esc(i)t aut(em) i(n) q(uo) s(em)p(er) tenet e(ss)e

eiusdem loci. Causa vero propter quam ita est dicit est hec quod idem principium finis et medium in spera conveniunt
centro. et quia hec est circulatione mobile circulariter non invenit ubi quiescat aut ad quod perveniat. semper
fertur esse medium. quoniam ad [illegible] ultimum et sic semper manet in eodem loco. et tamen continue fertur in ipso. ¶ Con-
tinuitati que convenit motui convenit motui circulari dicto esse primum. quia mensura est aliorum et cetera. dicto esse
mensura aliorum quia primus est. ¶ Amplius quia solum hunc convenit regularem esse. Que enim illi feruntur secundum recti-
tudinem a principio usque ad finem irregulariter moventur. quia tanto citius feruntur quanto plus recedunt. ratio autem
eorum in circulari non est principium. non medium non finis in eis. Sed [illegible]. ideo uniformis est motus. / motum

Queritur 24. quod dicit in capitulo. Quod autem si locum mutatio et cetera. Confirmat localem esse primum motuum per
dictis Empedoclis. Anaxagore. de motu. [illegible]. opinionibus vulgaribus. ¶ Quod motus
localis primus sit motuum. testantur omnes qui fecerunt mentionem de motu. quia dixerunt ea esse principia motus que sunt
principia moventibus localiter. quia sunt disgregatio et congregatio localiter. nam movet concordia et discordia
quia prima congregat et secunda disgregat. ut dicit Empedocles. ¶ Anaxagoras quoque autem intelligentiam disgregare primum
movendo localiter. Quicumque etiam non dicunt esse aliquam causam moventem efficientem sed motum esse propter vacuum. hii
dicunt motum localem primum esse primum. quia motus propter vacuum est localis cum sit in ipso sicut in loco. nullum autem aliorum
contingit esse priorem. cum ex motu locali proveniant ut opinantur. omnes alii motus putantes ad aug-
mentationem et corruptionem et alterationem congregatis et disgregatis corporibus athomis. ¶ Sed dicunt autem quidam dicunt quoniam or-
diant generationem et corruptionem condensitate et raritate quia hec duo causam motus dicunt primum motum. id quod se ipsum
movet. quale est animal. Omne quoque animal et animatum mutatione perfecta movet a se ipso localiter. ¶ Concluditur [illegible] proprie dicitur
ipsum moveri. quod localiter motu. [illegible] ad localiter quiescens augeatur aut diminuatur aut alteretur. dicimus
ipsum [illegible] sed non simpliciter moveri. ¶ Quod igitur motus semper fuit et semper erit. Et quod sit primus motus sempiternus. Et quis
motus primus. Et quod motum solum contingit esse perpetuum. Et quod primum movens est immobile dictum est.

Queritur 26. quod dicit in capitulo. Quod autem hoc necesse est impartibile esse et cetera. Ad investigandum quod primum movens
est sine magnitudine [illegible] probat quod nulla virtus finita movet tempore vel motu infinito
eo quod in magnitudine finita non est virtus infinita. sed quod in magnitudine infinita non potest esse virtus finita. ¶ Quod autem primum
movens necesse sit impartibile et nullam habeat omnino magnitudinem. nunc dicamus disputantes primo de quibusdam
prioribus ad hoc determinandum. quorum unum est quod impossibile est ad unum finitum movere per tempus infinitum quod sic probatur
ad motum tria concurrunt. scilicet movens mobile et tempus. et hec sic se habent ad invicem. quod aut omnia sunt finita aut
omnia infinita aut unum infinitum et duo finita aut econverso. Sit ita finitum movens. a. et infinitum mobile. b. tempus
a. infinitum. c. pars igitur moventis sit [illegible] signata per. b. d. movebit partem [illegible] mobile signata per. e. tempus
in quo movebit non erit totum tempus infinitum quod est. c. cum in hoc tempore totum moveat totum. quia maius movet
in pluri tempore quam minus movetur. Ergo tempus in quo pars movet partem [illegible] signatum per. z. Sed si a toto moveret
quod est a. auferam semper partem apponendo parti [illegible] quod fuit. d. consumetur finaliter totum a. movens
cum sit finitum. et eodem modo erit de mobili. b. [illegible] e. a tempore que ablata equali parte ipsa. z. que est pars eius
finita non consumetur totum tempus. c. cum sit infinitum. sic totum. a. movens totum mobile. b. movebit
tempore finito quod est pars [illegible] ipsi. c. infiniti. Non est igitur possibile ad finitum moveri a finito tempore vel motu infinito
et sic non contingit finitum movere tempore finito. ¶ Secundum est quod non contingit in magnitudine finita esse potentiam infinitam. quod
hic sic probatur. omnis maior potentia semper facit equale in minori tempore. ut maior potentia calefaciens in minori tempore calefacit
equale calefactibile. et similiter maior dulce faciens. vel proiciens vel omnino movens se habet ad

finitum effectum. necesse est igitur a finito habente infinitam potentiam pati aliquod patiens. et tanto plus pati quanto potentia in-
finita maior est quacumque finita. Sed hoc non [illegible] potest esse in tempore. Sit enim tempus finitum. a. in quo infinita potentia aliquid fecit
tempus autem in quo quedam finita potentia fecit sit minus tempore. a. ut potest ab multiplicando in eadem potentia finitam aliam
veniet ad aliquam finitam que aget in tempore. a. Et bene potest multiplicari semper plus et plus finita potentia. quia
ad finitum semper addendo potest excellere quodcumque aliud finitum. sicut auferendo ab ipso potest deficere aliquid. Ergo in
equali igitur tempore movebit potentia finita ipsi infinite quod est impossibile. igitur nullum finitum habet potentiam infinitam. ¶ Tertium est.
quod in magnitudine infinita non contingit esse potentiam finitam quamvis possit esse maior potentia in magnitudine
minori. et adhuc verisimilius plurima in maiori. ¶ Sit enim infinita magnitudo. a. b. habens potentiam finitam et
hec magnitudinis aliqua pars. ut. b. c. habens potentiam finitam. moveat. d. mobile in aliquo tempore signato per
e. z. accepta in eadem parte alia magnitudinis infinite. et apposita priori. in quo sit dupla sit in ea
sic augmentata movebitur primo mobile in medio tempore. e. z. quia hec est proportio potentie et temporis. et sic movebit
in tempore. z. r. quod est medietas temporis. e. z. Et semper ab ipsa magnitudine infinita accipiendo partem non consumetur
cum sit infinita. Ergo eius potentia excellit quamlibet finitam. cum ex ipsa possit abstrahi potentia que diminuet tempus in
infinitum. Omnis autem potentie finite necesse est tempus esse finitum. quia si tanta potentia agit in quodam tempore maior agit
in minori determinato secundum proportionem potentie ad potentiam. Omnis autem infinita potentia excellit omnem finitam in quo sic infinita non
multum excellit quamlibet multitudinem finitam. ita et magnitudo magnitudinem. Contingit autem idem sic de-
monstrare. accepta enim quadam potentia existente in magnitudine finita. que sit eiusdem generis ei finite que est in magnitudine
infinita. mensurabit ipsam magnitudinem. igitur et magnitudo mensurabit magnitudinem et sic non erit infinita in qua est
potentia finita. ¶ Quod igitur non contingit infinitam potentiam esse in magnitudine finita nec econverso manifestum ex dictis.

Queritur 27. quod dicit in capitulo. De hiis autem que feruntur et cetera. Post motorem quod aliquid moveatur ea que moventur
feruntur per locum. Et solvit omnes quod a virtute primo moventis. Et ostendit quod talis motus non est simpliciter continuus
et unus. ¶ De hiis que ab alio moventur localiter moventur primo dubitatur. Si enim quod movetur sic movetur ab aliquo quod est eorum quod se
ipsa movent ab aliquo alio motum. quomodo moventur aliqua continue. non tangente eo quod primo movit ut proiecta. Si autem adhuc
dicatur quod primum movens movet ad aliquid simul cum re proiecta ut puta aerem. que motus motorum et secundum [illegible] illa
de illo simul vel in ipso quod movetur primo movente non tangente non movente ipsum. Verum enim quod omnia simul mo-
veantur cum primum motorum. et cum ipso quiescente quiescit. sic facit lapis qui solum tunc movetur cum movet. ¶ Dico
hec itaque necesse dicere quod primum movens ad aptum natum moveri et movetur ut aerem aut aquam. aut ad tale
sic movetur quod facit ipsum esse movens. ita quod per virtutem relictam in se potest moveri et movere ad aliud non simul pau-
sat. primum movens et quod movetur ab eo. sed potius quod movetur adhuc est movens. cum primum quievit. et quod consequitur se habet
ad id quod motum est aliquid movetur ab eo quod motum est prius et recepit ab eo virtutem movendi aliud quod consequitur se habens
ad ipsum. Pausat autem id quod primo motum movetur aliud quod consequitur se habens secundum motorem in ipsum. tamen minor virtus
movendi fit ab ipso in eo quod consequitur est ei. et adhuc minor fit ab hoc in alio. Tandem quoque quiescit accidendo vir-
tutem movendi aliud. cum precedens postquam non largitur sequenti quod sit movens. sed solum mota. quod necesse
est simul pausare. cum precedens quod est movens ipsum pausat et sic totum quod motum est pausat. ¶ Hic autem
motus quod fit in hiis que contingit aliud moveri et aliud quiescere videtur continuus. sed non est cum sit aut continue se habentium
aut se tangentium. in quo ideo non est unum movens. sed multa ad invicem habita. Unde in aere et aqua fit
huiusmodi proiectorum motus quem quidam dicunt esse contra resistentiam moventis et moti. ¶ Sed tamen in ipso fit aliter solvere
opposita contingentia esse ipsum. non potest fieri dicto modo. quia contra resistentia facit omnia simul moveri et movere

m levem prohibitum quod non movetur ad medium vel a medio. Suppositum est non quod sit plus vel minus grave esse quod natum est ferri ad medium leve autem quod a medio. Et gravissimum quod omnibus substat deorsum latis. levissimum autem quod omnibus superstet sursum latis. Quia igitur corpus circulare motum proprium non movetur ad medium vel a medio. Quia huiusmodi motus sunt contrarii. elis proprium. Ita quod sursum ferri est unum eorum et aliud deorsum ferri est contrarium. Hic est contrarium gravi. Item levi. Contra quia in eo feruntur corpora simplicia. Ideo nullam propriam habet gravitatem. Item levitatem si movetur a medio vel ad medium quia ipse est aliqua pars eius de terra a toto motum sursum vel deorsum. Item est corpus circulare motum. Item aliqua pars eius contrarium motum naturaliter vel per violentiam motu circulari.

Questio .7. que sic incipit. Similiter autem rationale est existimare de ipso. Declarat corpus quod non esse generabile nec corruptibile non suscipiens augmentum. Et alterationem. Nec aliquam permutationem. Existimare hoc ex hiis que dicuntur apparet. Corpus circulare motum quod non est generabile non corruptibile. Probat ex hiis quia quicquid generatur et quod corrumpitur producitur ex contrario in subiecto. Quorum a contrariis et motus quia ergo motum huic corpori nullus aliquis contrarius est. ideo rationale est ipsum esse ingenitum et incorruptibile. Et augmentabile est non est quia augmentum fit ad alium adveniente resoluto usque ad materiam. Huic autem corpori non est ex quo fit est. Nec est alterabile. alterari enim est fit quale. ut sit passio. Alterationes quorum autem corporum primi transmutata sunt primum suscipiunt augmentum. Quod ergo circulare corpus ingenitum est. Ideo et ipsum inalterabile esse. Sic ergo sepitum est inalterabile. Sed quod talium est passionum proprium corpus. Videtur autem apparentibus concordare rationem. Omnes enim homines et barbari et greci qui putant deos esse celum locum quod superius attribuunt deo. ut immortali autem locum immortale. Unde ergo dictum est de primo corpore ipsum esse ingenitum et incorruptibile per experientiam ostenditur. In omni enim preterito tempore ostenditur per remorationem vel per nos. Aut ex toto nulla transmutata facta est in toto. Neque in parte ipsius. Alia causa hic non solum semel neque bis sed infinities venerunt eedem opiniones ad nos in proprie est primum corpus nomen quod solent invenire ethereum. Nam per eam illud ethereum appellaverunt. qui antiquo tempore ponentes ei denominationem. Anaxagoras autem male hoc nomine appellat ignem. omnibus bene

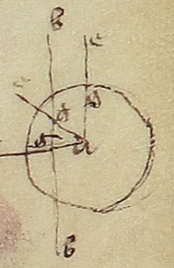
Questio .8. que sic incipit. Manifestum autem ex dictis. probat quod integritas universi per .4. corpora simplicia. non requirit .5. corpus simplex. Simplicium corporum motus est simplex motus et eorum. motus autem simplicium est quoniam aut medio aut a medio non corporum non possunt multiplicari. Non sunt praeter hos simplices motus isti aut solum .4. corpora. Sed non omnino. Motu autem circulari nullus motus contrarius fit. ac prohibitum non fit plures motus simplices quam tres. Probat per rationem. Magis videtur contrarius circulari quam quicumque alius motus. quia concavum et gibbosum possunt videri contraria sed hoc non est. ad contrarium ponitur hos motus quia sunt opponuntur adinvicem. Sed non circularem. quia unum uni contrarium. Sed non potest esse circularis contrarius circulari. Sed aliqua pars celi que movetur puncta illi pars pars propter hoc in fine linee circulares. quia unum esset contrarium infinitum. Item non potest esse contrarietas motus in eodem semicirculo. distantiam punctum ad punctum. In semicirculo sed diameter est minima circulus alia distantia in punctum. Et eodem modo non est contrarius motus semicirculi unius motum alterius semicirculi eiusdem circuli. quia diameter sectionis utrumque est minima eorum. Sed quod accidentium magis dicta tamen in extrema. Et ponens contrarietas. Posito dato quod contrarietas esset in motu circulari existente sub parte celeste circuli ... quod sit in toto motu circulari. omnibus est circulares completi sunt eodem circulo sicut ab eodem in idem motus ... ex contrario in eo. Posito dicit alter esset frustra. Probat quia contrarietas motum localium sic sunt contrariae locorum ... aut non reperitur contrarietas. Item quia si essent motus contrarii super eodem circulo propter essent ab equali virtute movente et non ... eorum esset. quia alter alterum impediret. et sic ambo essent frustra. Aut essent a virtutibus inequalibus. et tunc altero prevalente alter numquam esset et sic non huic motum fecerit frustra. Deus autem et natura nichil frustra faciunt.

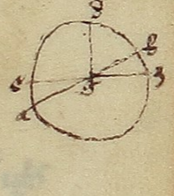
Questio .9. que sic incipit. Quoniam autem hec quidem manifesta sunt de hiis que premissis quedam antecedentium probat rationibus supponentes ex parte corporis

circulariter moti non esset corpus simplex infinitum. Hoc ergo dicitur. Item ... universi non par differentia sed multum. Ponentes corpus simplex infinitum esse aut finitum. talia est corporis ... Quia modicum transgressum fuerit ... esse principii centies milleties fiet longe ab ea esse principium quare parvus error in principio fit magnus in fine. Esse ergo corpus ... simplex finitum ... aut est finitum aut infinitum. Ita quod ergo si simplicium finitum ... multum que magis necesse est corpus ... finitum esse ... corpus simplex esse infinitum magis. Corpus non contingit corpus simplex circulare motum infinitum esse probat sic. Si enim tale posset infinitum linee ... ab ... a medio protracte in infinitum. Sed iste erant infinita distantia. quia sic ... est finita ... infinitorum infinita est distantia. Non est ... maiorem distantiam ... finita quia infinitum non contingit pertransiri. Non potest celum circum moveri ... vidimus per sensum. Videlicet tempus acceptum a finito est finitum. Huius proprium motus que fit ... quia ... magis quod pertransit tali motum in hoc tempore est finita. Sed si accipiatur linea infinita ad circumferentiam que exeat a centro corporis circularis ... infinita ad utramque partem secans celum aliquem semper apte illi que erit a centro. In celum ... fit. Item secabit lineam infinitam in tempore infinito. Item erit ad principium tempus quo linea infinita egrediens a centro intersecat infinitam ad utramque partem. Item infinitam erit infinita que est ipso non est ergo infinitum circumvolutum. Quia non videmus ... rationis probat in hac figura. Item si due linee ... se moveantur quarum una sit finita alia infinita. Quantum infinita transit ... finita ... infinita. Sed infinita non potest pertransire non in tempore infinito ut probatum est. Per hoc ergo si talium est motus finitum transibit ... in tempore infinito. Quod videre est per lationem esse impossibile. Item non potest esse infinitum quod est ... Sed omne spatium figuratum est ... ac prohibitum finitum ergo nullum contingit infinitum esse corpus circulare motu. Item sic corpus circulare infinitum linea finita pertransiens procedentem ad utramque partem circumferentie est infinita. Egrediens ergo a centro ... linea ... infinita ... ... infinitum motum numquam potest absolvi linea egrediens a centro. Quia ... infinitum esset pertransitum. Ergo nulla circulatio ... corpus potest compleri. Et quod universi corporum universi circularis latio. Si celum quod videmus movetur tempore finito est infinitum spatium permanens in quo movetur. Finitum est infinitum ... infinitum pertransit infinitum tempore finito quod est impossibile. ... est verum est. Quod si tempus est finitum et magnitudo pertransita et corpus quod pertransit eam finita sunt. Non est ergo infinitum corpus circulare motum.

Questio .10. que sic incipit. Sed adhuc quod ad medium et cetera. Declarat tantum per locum quod per non gravium et levium quod nullum corpus simplex movetur ... finitum et infinitum. Motus locales sunt quia sunt ad contraria loca. Sed contrariorum ... si unum determinatum est et reliquum ... locus medium quod deorsum determinatum est ad centrum ... ergo locus a medio non potest esse infinitus. Et prohibetur motus ... Si medium esset indeterminatum motus ... probat esse infinitum quia ipso contrarium est ... Quod finitum sursum vel deorsum per latum esse ad terminum. Tale autem repugnet infinite ... distantie. Sed sic ... gravium et levium probat quod nullum tale corpus est infinitum. Quia non est dare gravitatem aut levitatem infinitam. Corpus est grave infinitum non potest habere gravitatem finitam. Nam si ... gravitas eius finita auferatur ab eo aliqua pars. Ipsius huius gravitatis est per additionem partium infinitarum ... gravitas toti ... fiat additio ... eque igitur ... corpus infinitum. Hoc est ... ipso cum contingat ab infinito semper auferri et addi ad infinitum sequitur ergo quod finitum et infinitum corpus essent ... sit eque gravitas. Et si huic finito equalis igitur fiat adhuc additio partis ablate ab infinito maior erit gravitas quam infiniti. Sed ergo in equalium magnitudinum esse gravitatem. Et similiter quod non omnis gravitas finita est ... Sed non restat quia ... mensura ... minor multoties sumpta aut fiet maior ... excedet maiorem. Ideo ... omnes maiores ... minori. ... accipiatur sed ... magnitudinis quia si gravitatum magnitudinis accepte aliquoties sumpte non ... gravitatem toti potest accipi magnitudo a toto infinita. Et gravitas ... gravitatem finite toti. Nec differet ... talia corpora sit eiusdem rationis in toto et in parte sui aliquod. Propterea potest dari gravitas equalis gravitati finite. Non per tale corpus habere gravitatem infinitam. Hoc est cum sit maioris virtutis ad movendum movetur eque modo in minori tempore quam finita. Sed proportionem quod habet ad eam nullam quia proportio est finita ad finitum. Omnis autem temporis quanti ad tempus quantum est proportio

gravius movetur in tempore minori, igitur infinitum tale quod tempore non est dare. Et si esset tale tempus in quo infinita gravitas movetur, haberet proportionem cum tempore in quo finita gravitas movetur. Si ergo daretur gravitas infinita maior, huius proportionem eandem adderet minore quam habet tempus ad tempus, tunc in eodem tempore movetur finita et infinita. Non ergo possibile est esse corpus gravitatis aut levitatis infinitae solum extra corpus [illegible] in speciali, immo non est esse corpus infinitum verum et extra corpus mundi aliud, sicut probatum est in 3 physicorum.

Quaestio 9 quae est in capitulo. Post haec autem determinata, propter quod dictum est probato, manifestat rationibus omnibus quod non est possibile ponere corpus infinitum. Quod est corpus aut est omoiomerum aut anomoiomerum. Anomoiomerum autem vel aliter in toto et partibus infinitum esse non potest. Tale enim non potest componi ex infinitis speciebus differentibus, quia species corporum simplicium sunt finitae, sicut et species motuum; non ex finitis, quia oportet ea esse infinita secundum quantitatem, quod est impossibile: haberent enim infinitam gravitatem aut levitatem. Item ad infinitam magnitudinem necesse est locum infinitum et adhuc motum infinitum contrarium, quod infinitum esse impossibile est, quia quod non contingit alicubi finitum esse, non est possibile esse nulli. Sed non est possibile motum infinitum esse. Item similiter corpora simplicia infinita: omnia enim erunt similiter infinita, et corpus quod totum locum occupat cum unumquodque habeat differentiam. Item corpus omoiomerum, id est consimile in toto et partibus, possibile est esse infinitum, quia haberet aliquem de praedictis motibus. Item haberet gravitatem aut levitatem infinitam aut motum circularem, et sic ipsum diceretur motum, et non differret quod caelum. Item si tale corpus movetur secundum se vel partes eius, oporteret locum aequalem esse in quo feratur; locum autem infinitum esse impossibile est.

Quaestio 10 quae est in capitulo. Quod autem omnino impossibile est etc. probat quod non potest esse corpus infinitum rationibus sumptis ex actione et passione. Corpus infinitum non potest agere nec pati, ac philosophi in eo non est virtus activa vel passiva. Pati quidem non potest a corpore finito, quia in minori tempore in quo patitur corpus finitum potest pati a finito, cum ergo aequale sit, quia in aequali tempore agit, et minus autem quia in aequali tempore minus magis, quod magis est dare in alterationem [illegible] corpus et agere in corpore finito, et agere in corpore finito, et proportionis finitae addidit. Item non potest corpus infinitum in corpus finitum, quia eius actio in aliquo tempore; dato itaque in aliquo corpore finito quod agit ipse esset finitum in aliquo tempore in quo totum agebat infinitum in minori tempore, poterit addi ad illud corpus finitum agens tantum ut sic sit finitum quod movebit in eodem tempore in quo movebat corpus infinitum, et sic virtus finita et infinita movebit eodem tempore. Item non potest dici quod actio corporis infiniti est in tempore infinito. Nam tempus infinitum finem non habet; quaelibet autem actio et passio finem habet. Item infinitum non potest ab infinito pati. Detur enim quod patiatur ab eo. Hoc est in aliquo tempore; accepta ergo parte corporis infiniti patientis, haec cum minor sit toto, in minori tempore patietur ab agente infinito, ita quod erit proportio quam habet tempus minus ad tempus maius habebit totum infinitum ad partem infiniti, quod est impossibile. Non ergo movebit infinitum infinitum in tempore finito, nec in tempore infinito, quia tale non habet finem motus. Aut quod corpus movet aliquod corpus est finitum. Ergo in corpore sensibili infinito impossibile est esse virtutem activam vel passivam. Item non est corpus infinitum extra caelum. Omne corpus quod est in loco est tale quod infinitum esse non potest, nec quod extra caelum est aliquod corpus omnino, quia si est, erit intellectuale vel sensibile; [illegible] necesse esset in loco, quia [illegible] in loco est infinitum (significat quod aliquid in loco est infinitum).

Quaestio 11 quae est in capitulo. Rationabiliter autem considerandum est etc. Declarat rationibus logicis non esse corpus infinitum. Considerantibus probabiliter ex quibusdam communibus non esse corpus infinitum. Si est tale, ponatur esse omoiomerum, non potest moveri in circuitu, quia talis motus est circa medium, infiniti autem non est medium. Item non potest moveri infinitum, quia motus eius posset esse infinitus, et sic requireret locum infinitum in quo posset ferri secundum naturam, et aliud infinitum in quo ferretur contra naturam. Item quaecumque movetur [illegible], infinitum habet virtutem suam propriam per violentiam; oportebit infinite movens esse infinitum. Hoc autem non est nisi imaginatum. Erunt ergo duae magnitudines infinitae, scilicet movens et mota. Item si tale infinitum movetur secundum se, esset animatum, et quomodo potest esse animal infinitum? Item non potest poni corpus infinitum non continuum sed divisum per vacuum, quod ad modum dicunt Democritus et Leucippus. Tale est secundum eos: corpora eiusdem naturae differentia figuris haberent gravitatem vel levitatem; nullum corpus esset leve, quia [illegible]. Item si simpliciter gravitas haberet similiter motum sursum, quod motus esse non potest sine medio et extremo, quae non possunt assignari in infinito. Item si simpliciter [illegible] gravitas haberet similiter [illegible] ad medium vel ferri ad [illegible], quod non potest esse sine gravitate et levitate; nec igitur corpus infinitum [illegible].

Quaestio 12 quae est in capitulo. Quod autem neque plures possibile est esse caelos etc. investigat rationibus sumptis ex natura corporis infiniti. Quod superiorum mundi caeli sunt motum. Quoniam autem sumpsimus non probatum quod extra caelum non sit corpus, sed solum non esse infinitum

corpus, ideo nec probatum est plures mundos esse unum ex extremis nullum corpus est. Omnia corpora infinita movetur et movetur q° secundum naturam et violentiam, ita quod in eodem loco secundum naturam quiescunt in se nata feruntur et in eo quiescunt per violentiam, in quo moventur praeter naturam, et huius motus contrarium violentus, scilicet [illegible]. Si ergo sunt plures mundi, terra unius ferretur ad centrum alterius violenter, et sic ad centrum mundi feretur praeter naturam, et praeter naturam feretur ad illud, et sic in ipso manebit per violentiam, quod est impossibile. Item plures mundi / ex
aut sunt ex eisdem corporibus aut ex diversis. Ex diversis quidem non, quia tunc aequivoce dicerentur mundi. Et etiam est non praeter rationem talis diversitas, quia omnis ignis eiusdem est speciei omni igni, et similiter aliorum corporum simplicium. Sic enim motus corporum. Cum ergo terra sit nata moveri ad centrum et leve a centro, terra unius mundi non potest moveri ad centrum alterius, quod esse non potest, nec movetur secundum ipsum mundum praeter naturam; et similiter ignis unius mundi praeter naturam potest ferri ad circumferentiam alterius, ac per hoc potest naturaliter moveri ad medium proprii mundi. Item potest dici non simpliciter corpora esse aliqua in hoc mundo et aliqua in illo, propter plus et minus distare a proprio loco, quia hoc non est natum diversificare naturam. Item corpora simplicia quae sunt partes mundi necesse est esse aliquem motum naturalem, quia alias ad nullum corpus locum moventur nisi violenter. Quia autem cuiuslibet eiusdem speciei est unus motus secundum naturam, necesse est eorum unum locum medium. Vel non dicatur quod ipsorum sunt plura loca differentia numero et eadem specie, ita quod quaedam partes feruntur ad unum terminum locorum et aliae ad alium, quia non habet maiorem differentiam partes quae feruntur ad unum a partibus quae ferentur ad alium locum, quam quibus ipsarum [illegible] se. Sic ergo nihil praeter species differunt iste ab illis, quare [illegible] se; ita non oportet esse alium locum [illegible] et idem. Unum ergo esse extremum et unum medium totius mundi est necesse, ergo et unum mundum. Item quod autem sit determinata loca ad quae moventur corpora simplicia probat, quia omnis motus est ex quodam in quoddam quae sunt in oppositione; opposita autem in loco sunt sursum et deorsum, quae sunt termini lationis simplicium; secundum quod latio circularis, licet non sit opposita secundum totum, tamen est in oppositione secundum extrema diametri, secundum quae determinata eiusdem motus. Signum autem quod corpora simplicia habent motum terminatum et finitum est, quia quanto plus appropinquant ad terminum naturalem, tanto citius feruntur. Si vero motus eorum esset infinitus, gravitas et levitas essent infinitae. Item potest dici quod talia corpora moventur ad propria loca ab alio motore per violentiam, quia quae violenter feruntur tanto tardius moventur quanto magis distant, in medio autem est velocius; sicut terra velocius fertur deorsum. Item si per violentiam / ignis
moverentur, tardior esset motus eorum in fine. Item quod ab aliquo loco violenter removetur, sicut hoc corpus a proprio loco, illuc non fertur violenter. Ex his quidam dicit ipse philosophus, scilicet quod est unus primus motor et unus princeps, propter quod mundum esse unum est probare hunc motum. Item potentia est corpus sicut terra totius mundi, quibus convenit tria loca, scilicet corpus gravissimum est locus eius medium mundi, et corpus caeleste motum quod est extremum, et tertium est locus medius horum. Huic autem corpori est leve simpliciter latum, non quidem extra caelum secundum ipsum, quia ergo non est locus inferior loco corporis huius gravitatis, nec locus extra caelum, ideo corpus medium non potest non esse, nec secundum naturam collocari alibi quam in medio eorum. Ex his autem tamen fit unus modus.

Quaestio 13 quae est in capitulo. Quod autem non solum unum est caelum. Manifestat quod impossibile est plures esse mundos, eo quod compleat totam materiam quae potest esse sub forma mundi. Considerantibus dicitur quod habet formam ut formam et formam ut in materia, videbitur possibile mundos esse plures uno. In omnibus enim quae sunt a natura vel arte, diversa videtur ratio formae per se sumptae et mixtae cum materia, puta diversa ratio est sphaerae in se et sphaerae aereae, quae sunt repetitur non [illegible] sphaera aerea, et eodem modo autem ratio formae caeli et autem huius caeli, quod est dicere formae in se et mixtae cum materia. Quod autem formae in materia sunt plura individua contingit esse, et hoc dico sine formae esse ipsius secundum quam ydea sufficit ad pluralitatem individuorum sub una specie in illis in quibus tota materia continetur sub unica forma. Si enim tota materia sphaerae huius continetur sub unica forma, non esset possibile esse plures huius. Cum ergo hoc eius tamen non constat ex parte ipsius sed ex tota, non potest multiplicari. Quod autem ex tota materia constet, probat: caelum est uno modo dicitur extrema circumferentia totius corporis caelestis moti, in quo dicimus divinum esse collocatum. Est autem modo dicitur corpus continuum extremae circumferentiae, in quo sol et luna et quaedam astra collocata sunt. Tertio modo caelum dicimus totum corpus contentum ab extrema circumferentia, et hoc modo acceptum constat Nota [illegible] de celo.

[illegible] nullum [illegible] corpus [illegible] quod nullum corpus est extra ipsum, non supra non [illegible] quia nullum tale mutatur secundum locum [illegible] modo declaratum [illegible] ad motum [illegible] secundum locum istud corpus declaratur motum, et sic extra ipsum [illegible] in quo movetur [illegible] corpus supra possit moveri [illegible] corpus supra [illegible] sic extra celum non est corpus supra, non est [illegible] esse [illegible] extra [illegible] tanquam extra non est [illegible]

Quaeritur [illegible] questio supra [illegible] declarat quod extra celum non est corpus quod sequitur [illegible] (esse extra ipsum tempus [illegible]) [illegible] non locus non tempus non vacuum [illegible] in celo [illegible] optimam habent vitam. [illegible] locum est in quo possibile est existere corpus extra celum [illegible] non possibile corpus esse [illegible] non locus ac per hoc non vacuum [illegible] possibile corpus esse non est [illegible] non locus extra celum non est motus ac per hoc non tempus quia numerus motus [illegible] quae in celo [illegible] non patiuntur [illegible] optimam et sufficientissimam habent vitam [illegible] toto eterno [illegible] tempus [illegible] duratio vocatur [illegible] eternitas [illegible] duratio [illegible] vocatur eternum [illegible] sumens denominationem [illegible] semper esse [illegible] ab [illegible] esse [illegible] alius [illegible] perfecti [illegible] [illegible] esse [illegible] philosophys [illegible] doctius [illegible] multo [illegible] transmutatur [illegible] [illegible] movetur [illegible] sine [illegible] motum [illegible] (ista [illegible])

Quaeritur [illegible] questio [illegible] investigat utrum mundus sit genitus et ingenitus, corruptibilis et incorruptibilis [illegible] quod [illegible] sequitur [illegible] Rationes [illegible] faciunt dubitare de [illegible] declaratus [illegible] investigator [illegible] mundi sempiternum [illegible] genitum [illegible] sempiternum. Alii autem corruptibilem [illegible] ut Empedocles et Eraclitus. [illegible] quod [illegible] mundum [illegible] et sempiternum [illegible] corruptibilem [illegible] mundo [illegible] Et [illegible] aliter [illegible] ipso [illegible] transmutatum [illegible] si tale transmutetur [illegible] aliter se habere [illegible] aliter se habere [illegible] aliter se habere [illegible] non erat erat [illegible] mundus [illegible] aliter se habere [illegible] genitum [illegible] corruptibilem [illegible] genitum esse. Et [illegible] opinio dicentium mundum esse genitum et tamen sempiternum [illegible] affirmative [illegible] doctrine [illegible] figuras [illegible] linea et angulus [illegible] figuram [illegible] figuram non est [illegible] mundi [illegible] figuram [illegible] linea et figura [illegible] fuerit [illegible] mundi [illegible] ordinatum et inordinatum. Et [illegible] dicentium mundum [illegible] aliud facere [illegible] esse sempiternum [illegible] transmutatione [illegible] Et sic affirmative [illegible] dispositiones [illegible] mundus [illegible] corpus [illegible] sic disposita [illegible] permanens non generabitur non corrumpetur [illegible] ad dispositionem [illegible] E [illegible] dicentium mundum [illegible] corruptum [illegible] ipso [illegible] ponit [illegible] generatum [illegible] erat mundus [illegible] corruptum [illegible] Et [illegible] ingenitum esse corruptum [illegible] genitum corruptibile [illegible] celum [illegible] sempiternum [illegible] speculantibus [illegible] genitum et ingenitum.

Quaeritur [illegible] questio [illegible] dicendum est [illegible] distinguit multipliciter [illegible] nomen corruptibile et incorruptibile.

[illegible] [illegible] intelligendum [illegible] accipiant [illegible] est ne [illegible] neat [illegible] ingenitum dicatur uno modo [illegible] transmutatione [illegible] quod [illegible] facile est [illegible] cito et eodem modo ingenitum. [illegible] quod genitum uno modo [illegible] non [illegible] Et [illegible] modo genitum est [illegible] Et eodem modo dicitur corruptibile et incorruptibile. Corruptibile quod [illegible] possibile [illegible] contingens non esse [illegible] incorruptibile [illegible] corruptibile [illegible] uno modo [illegible] corruptibile [illegible] corruptibile [illegible] non [illegible] corruptibile. Et quando [illegible] potentia [illegible] potentia [illegible] potente [illegible] potentia [illegible] excellentem [illegible] potentia [illegible] excellentem [illegible] potentia [illegible] mille stadia [illegible] Et obviat [illegible] potens videre [illegible] videt rem excellentem [illegible] potens audire [illegible] sonum [illegible] excellentem [illegible] potentia [illegible] potentia [illegible] (excellentem [illegible])

Quaeritur [illegible] questio [illegible] investigat [illegible] quod corruptibile ingenitum et genitum et corruptibile se consequuntur. Et quia potentia [illegible] plurimum [illegible] possibile esse et possibile non esse [illegible] accipiatur [illegible] plurimum [illegible] tempore [illegible] Et [illegible] non [illegible] tempore [illegible] Et [illegible] sedendi [illegible] stare [illegible] non [illegible] supponi [illegible] Et [illegible] supponitur [illegible] tempore [illegible] corruptibile [illegible] corruptibile [illegible] sempiternum. Et [illegible] genitum [illegible] genitum [illegible] non esse [illegible] corruptibile [illegible] contingens non esse [illegible] genitum [illegible] sempiternum non est [illegible] sempiternum esse corruptibile [illegible] ingenitum [illegible] contingens non esse [illegible] repugnat [illegible] contingens non esse [illegible] repugnat [illegible] sempiternum non est genitum. Et [illegible] opponuntur [illegible] sempiternum est genitum [illegible] Et eodem [illegible] ingenitum [illegible] sempiternum esse [illegible] corruptibile ingenitum et sempiternum [illegible] ingenitum [illegible] incorruptibile [illegible] corruptibile [illegible] corruptibile est genitum [illegible] ingenitum esse incorruptibile et eodem modo genitum corruptibile [illegible] incorruptibile esse ingenitum [illegible] incorruptibile et ingenitum [illegible] sempiternum esse [illegible] genitum et corruptibile [illegible] genitum et corruptibile [illegible] temporibus [illegible] non est [illegible] non est

[illegible]

Q[uonia]m aut[em] q[ui]da[m] s[un]t volentes investigare ut dext[rum] et sinistrum, sursum et deorsum, ante et retro
ponentes s[unt] i[n] celo ta[n]q[uam] partes ... declarat q[uo]m[od]o pictagorici ip[s]as ... op[in]ati
s[un]t ... Cu[m] pictagorici d[i]c[un]t i[n] celo ee ad dext[rum] et ad sinistru[m] ... e[st] q[uo]m[od]o p[o]s[t] ...
... sic su[rsum] et deorsu[m] possu[n]t existere i[n] celo. de his aut[em] ... natur[e] aliu[m]
... motib[us] ... sinistr[um] ... partes s[un]t aliu[m]. sursu[m] aut[em] et deorsu[m] ...
... celo ... sursu[m] et deorsu[m]
... dext[rum] et sinistr[um] ...
... longitudinis. dext[rum] latitudi[n]is ... profunditatis ...
... motus ... ad sursu[m] ... motus localis ... a dext[ro] ...
... i[n] ... solu[m] i[n] ... motus ... ut ... anima[t]a ...

[illegible]

aspectu. eo quod propria nostri habemus tactum corporum. Similiter autem quando unumquodque circulare est ad opus gratia operis
vi ad opus est circa sempiterna et quod celum est continuum. ideo hic motus sempiternus. Si autem non possit esse ab infinito
tate medio. quod medium non potest esse extra nec cum celo. eo quod nulla pars celi est in medio. Si voluerit ponere aliquod
in medio in medio non esset sempiterna eius quies quia non est sempiternum cum sit possibile eo quod non esset in eo quod est
pars ut terre est excessus et corruptio eius quod fit. Supponitur ergo in medio esse quod illud quiescit et hec est una
pars demonstrabilis. Si autem tamen est necesse est ignem esse quia contrariorum similium est unum et alterum et quod causa non
quod sub eo est forma et privatio et causa unde sit extrema quia ignis et terra necesse est esse et medium autem
alie. quibus extremum esse est gratia corporum cum agunt et patiuntur ad invicem et ultimum corporum possibile esse sempiternum
simpliciter. Quoniam ergo necesse est aliquem motum sempiternum unius forme et non est cum successive gratia eius ad invicem
orta autem lateri celeste unum vel plures ut salvetur generatio successiva.

Questio. quia secundum capitulum figuram autem sphericam necesse est habere celum etc. probat quod celum est sphere figure et
quam probat quod movetur corpus celeste et quia prima sola est. tamen quia convenit motui eius et quia quod ordo corporum
celestium et infra celum. Celum habet sphericam figuram prout quia in figuris planis prima est. et iter est
linea recta non figuram plurium. non sic unum et superficies est plurium et propter ita prima figura est celi. quod
aptatur primo corpori. Ex aliis figuris probat per appositionem. celestium autem tamquam perfecte non et quod prima est prima tamen perfecta
dicit superficies corpori. Celum est et sphera est prima. quia dicit unum superficies. alie autem solida et linea plures
sphera prior. hinc testificantur ii qui faciunt hec quia generant corpora et superficie. Solidarum sphera non di-
vidit tamquam habente in unam superficiem. Illi et quod assignant ordinem figurarum secundum ordinem numerorum assignant
celum. secundum unum. trigonum secundum duo. et sic prima figura est circularis attribuitur prima corpori quod circuit. Et quoniam
sphera sphericum est necesse est contenta et tacta ab sphera motu. sic sunt orbes planetarum esse sphericam. Ergo celum sphericum est
habere motum eius continuum est etiam corpore extra perimetrum circumferentie et non est locus non est vacuum quod unum modo celestium. Si figura habe-
ret figuram angularem permutatam angulorum requireretur locum extra superficiem planam. ideo angulum movens
quod motus locus relinqueret vacuum. Et idem sequitur si haberet figuram non perfecte sphericam in qua linee ex medio ad
circumferentiam non essent equales. puta lenticularem et ovalem. Et propter motum celi tamquam solis continuum regularis
et sempiternum mensura est omnium motuum et principium numerum ac plus velocissimus. qui minima et motus quod possibile est esse ab
eodem in eodem est celestis. Et hoc hiis que continentur in celo ipsum habent sphericam figuram. nam aqua circa terram. aer
circa aquam. ignis circa aerem. celestia collocantur. et ideo superiora corpora tangentia ea sunt sphericam. Et quod aque
unita sit sphera accipere ex superficie aque quod nata est fluere semper ubi est magis concavum. concavum autem
quod est centro propinquius. quod patet. si ducitur e centro due linee equales ad summitatem. ducitur linea in
acutum medie acute ducatur ad lineam in medio ad extremitatem eius erit concavum. quia propinquius centro. Et ideo ad
ipsum fluerent partes aque per superficiem in hemisperio donec tamen distaret a centro quod distat aqua extremis in eis equalis
ut patet ibi hoc. Manifestum est ergo mundum esse sphericum et tantum diligenter tornatum. ut nichil manufactum elaboratum
[illegible]   hic tantum regularis. utrum ipsi

Questio. quia secundum capitulum quoniam autem est duplex in celo motus. investigat utrum
ipsum celum magis ab oriente in occidentem quam econtra. Cuius motus celestis ad unam partem non
sit quod celestium ad dextram tamen quod celum moveatur magis ad unam partem quam ad alteram non evenit a casu. quia in sem-
piternis nichil fit a casu. necesse est ergo ad motum eius esse causam. et non certam. et aliquam causam existere propter quod sic moveatur
te autem dicere ex quo quibusdam occultis qua est causa. et ideo omnibus vel recte ratione signa est stultitia. et propter physicam sed non
obstante invisibilem est ut certe quod sit inquisitio causam et non assumat causam dicendi. et ut non sufficeret causam modo

horum a sensibili oportet quod certum. nam querere quod accidit certiores rationes corporum ipsorum hic gratia quod tales in certitudine. Con-
cedo ergo quod in naturalibus res sic facit quod optimum est. et ideo honorabilior rei largitur honorabilior partem. sic ergo et
quod nobilior est dexter motum sursum quod est nobilior ut superiori et aliis. tertio motum ad anteriorem quod est non ideo quod
ad posteriorem. et tamen motum ex dextera ad dextram. non sinistra. Quare ergo movetur ab oriente in occidentem est motum
ad anteriorem et ad dextram. ideo hic motus tamquam honorabiliori modo celum.

Questio. quia secundum capitulum de motu autem ipsius investigat motum primum modo regularem esse. causam ex parte motoris
quod ex parte mobilis quia et ex parte temporis. Motum celi quod primum est et ideo ad istum celorum. quod sic sub
ipsis habitum plures sunt esse regulares. probat. ex parte motoris. nam omnis motus irregularis intendit et ad terminum augmentum ut motus
naturalis ad terminum aque ut violentus a quo ad medium ut motus proiectorum. sed aut primum modo cum non habeat distinctionem aliquam ad
quod ab uniformi habeat ad medium non potest intendi neque remitti. ergo non est irregularis. Et ideo ex parte movente et modo
necesse est esse irregularem motorem certum vel aliter moventis quod est diversa a dispositione motum qui permanet eadem sine
ab transmutationem. non autem hoc potest esse celum. ipse est modo in genere in corruptibilem et intransmutabile est. et multo magis et est
movens autem intransmutabilis. nam sic primum modo est quod movet. ex superiori superius in corruptibilem ingenerabilem et incorruptibile mo-
nens. Et irregularitas motus celi non est per transmutationem partium ipsius ad invicem. quia nulla elongatio facta est unius ab altero
in toto preterito tempore. non per transmutationem totius recipientis remissionem et intentionem. remissio est motum sit propter impo-
tentiam autem est per non. sic patet in senectute animalium. et in potentia est per non causa ex quibus constant alia que sunt contraria et que propter
regionem in celo autem cum sit simplex et inmixtum et propria regionem non contrarium habens non est ei impotentia. ac per hoc non remissio vel
intensio. Et ideo per ex parte temporis. et est celum irregulare modo cum motus eius sit sempiternum. Et infinito tempore motus et
intendit et infinito tempore remittitur. et semper intendit vel semper remittitur et velocissimum intendit et remittitur. propter non propter duo.
propter quod quia non extremis potest non per hoc dividit in infinitum. remissio autem procedens ex impotentia rei est per non. sic patet quod
bis est quia ideo quod est per non. vel ratione non in re rei tempore equali. Et per esse sunt. quia semper intendit et semper remittitur propter
duo. propter quod quia omnis intentio vel remissio est usque ad certum terminum. ergo nulla talis excedit terminum. et ideo nulla talis est
infinita. Preterea motus unus aliquando aspicientibus tantum tempore est propter non percipere. Et ideo et quia in ipso est per se et in temporibus minimo
tempore quod in motu non potest intendi vel remitti tempore infinito. Et velocissimum intendi et remittit. quia nulla ratio reddi potest quare
assignatum non potest latere sensibus nostros hanc unde causam opposita ratione se potest sit magis possibile celum ergo regulariter movetur.

Questio. quia secundum capitulum de notatis autem astris permisso quod regio eius est extra non sit astrum et quam habeat figuram quia sunt motus
eorum. investigat quod sunt et quod eius non cum corpori in quo constitutum. Omnis motus alicuius correspondet natura corporis superiori et tamquam
est ut astrum collocata in eodem loco cum celo et mota motu quem ipsum sit eadem et cum ipso. unum et aliquod corpus celeste
huius non ignis. dicunt autem astra est ignea tamquam propter aliquid ratione consistere ex hiis in quibus est positum. Sed ut astra sic celum aliter quod ignis
non calor a lumen generatum ab ipsis aliquid ea est ignea quod possit hoc fit ab eis in mente motum. Motus est enim natura ignire ligna.
lapides et multo magis hoc facere in elemento propinquo igni sicut est aer. videmus enim sagittas lateres sic ignitas ut liquefiat
plumbum extremis in eis. multo ergo magis aer potest igniri a motu. cito in eo abassis. hoc ideo est in terra quod calefacit
tamen celestis corpus ita calefaciunt aerem. quia ipsa non ignita et hoc maxime facit sphera in qua infixus est sol. quod appropinquat ad nos magis in
[illegible]

Questio. quia secundum capitulum Quoniam autem moventur astra investigat stellas moventur motum orbium et ea gratia calor
deferentur et non moventur in eis per motum. astra et celum tamen moventur nec hoc fit ad utrumque quiescentia. et utraque moveret
ab alio moto et alio quiescente. utraque quidem quiescerent. cum terra quiescat nullo modo per salvari motus. et propter ea
Si autem utraque moveatur esse nullo modo per non astra equaliter moverentur suis spheris. quia non per quia moveta cir-

calculum h3 maiorem uelocitatem. sed h3 maiorem magnitudinem. sphere autem maiores sunt stellis que sunt in eis. [C]ontra. Similiter nunquam astra mouentur
in sua spera et mota necesse est astrum existens in maiori celo uelocius moueri. Si igitur sit impossibile ita quod existat in minori
celo tardius mouebitur. quia a uelocitate uelocius fiat tardius in astris. proueniet autem quod moueretur a celo. eiusdem proprio motu
autem contingit accidere. Sed accidere hoc non potest contingere. quia in omnibus astris ita est quod existens in maiori celo uelocius existens
in minori tardius mouetur. In hiis autem que non sunt talia impossibile quod in omnibus numeris sit accidere. [C]um autem probatum est quod celum mouet
autem et astra moueantur propter eandem rationem. quod necesse dicit sunt. Re[C]liquitur igitur celos quidem moueri. astra autem
in firmamento celis existens quiescere sunt. per hunc enim modum euenit uelocius moueri astra que in maiori celo. quia celorum
circulum esse necesse est. maiorem uelociorem motum maioris celi. sicut est in maiori recessio. [C]Et hoc necesse potest sic concessum est
ab aliis et supponitur a nobis astra esse sperica sicut et corpora in quibus sunt. Sperici autem motus corporum motus autem est circungiratio
et uolutio. astra autem non circungirantur. quia manentem in eodem loco sphera. sic manet circungiratum. [C]Rationale
est quod neque motus quia dicit subiectum astris si mouerentur proprio motu. sol autem sol uidetur habere motum circungirationis. apparet ac-
cidit propter motum eius. Propter elongationem uisus nostri. quod mutat et tremit propter infinitam a longe positam. Et ex hoc uide-
tur uisum stelle fixe scintillare. quia longe distant. planete autem non. quia prope sunt. tremor est uisus
facit non uideri motum in astris. quia non differt ad apparenciam motus moueri uisibile aut uisum. [C]Et uolutio autem
quia quod uoluitur necesse est uti. ita quod una facies eius uoluatur. Probatur autem quod non est in astris. lune enim patens est nobis speci-
entem faciem. Si igitur astra non circungirantur non uoluuntur non habent proprium motum. [C]Et hoc est positum. sed non michi facit cogi-
gentem et adunatum et in diebus particulariter sicut sunt astra in celo est dicere esse motum proprium et tamen non nullus organum
dedisse eis ad motum. quia igitur studiose igitur natura constituit astra absque organis motus. quia eius per se non apta
motus et non tamen celum quod astra fecit spericam. celum quidem quia talis figura maxime utilis est ad motum quod spera in
eodem loco et uelocissima est et inepta ad motum progressiuum. quia non habet de prestis: vel non eminens
sit figure ex linee et non distat plurima a figura progressiuorum. Quoniam igitur celum mouetur in eodem loco et astra
per se ipsa non procedunt. conuenienter non utraque fecit sphericam.
[Q]ueritur .10. questio. in capitulo. Manifestum autem ex hiis. Tractat utrum ex motu astrorum causetur aliquis sonus armonicus.
et sinitur perpetuus a nobis. Sed non. [C]Oportet uidetur sonum causari ex motu astrorum excedentibus que apud nos sunt
non habent tantam magnitudinem quantam habent astra. et motus tali uelocitate quali mouentur in causant sonum. igitur cum non consonantia
sonantia causetur ex longitudine et uelocitate. necesse est astra ex motu celi causare sonum armonicum.
et si dicatur quod talem sonum non audimus. hoc non obuiat. quia cum hunc sonum ipsum consueti existentibus nobis a natiuitate
continue. per experientiam autem sonum fit experientia positione silentii. propter quod malleatores eris consueti audire
continue sonum malleorum non percipiunt armoniam. [C]Contrarius autem hoc allucet et musice debentes sciri
non uere. quia non solum oportet percipi auditu. uerum etiam sic excellentes oportet non solum ad pati ab eo istius. excellentes
enim soni non solum inferunt pati sensibus. uerum etiam destruunt moles corporum inanimatorum. sic sonus tonitrui diuidit
lapides. et corpora durissima. tantis igitur et tantis dictis astris atque causari sonum necesse est uiolentem illi pertingentem usque
huc et sentiri. cum igitur non audimus nec patiatur corpora a sonitu eorum. hoc accidit quia non sonant. et istud est testimonium
quod uerum sit sermones nostri de inmobilitate astrorum per se. de quo dubitauerunt pictagorici. quia non sonant. [C]Quoniam quidem
est per se ipsa ferunt faciunt sonum et plagam. quoniam autem fixa sunt in ferentibus ut in naui clauus non sonat et
uterque quidem ferunt cum ut nauis cum fluuio. quoniam magis sed hiis malum et puppim alius magis. quod plaga
ga non fit ipso est sonabile. [C]Quod igitur corpora astrorum per se ferantur. sunt immobilia aeris. sunt igitur carent
sonum sed naturaliter magis quod pertingeret usque ad nos. quia non est uelud prouidentie non rebus inflexibiles.

necesse est ut dico nullam habeat proportionem latorem non sonum causant armonicum.
[Q]ueritur .11. questio in capitulo. De ordine autem ipsorum et cetera. Manifestat ordines astrorum maxime planetarum tamquam
ad situm. quid quod ad pluralitatem motuum omnis causa hic astrorum hic spericam figuram. [C]Qualis figura astrorum dicit
ponatur sub per se ipsi et quod unum elongetur ab alio sufficienter elongatur considerat ex dictis de astrologia. Notandum
autem rationale accidit motus planetarum uelociores et tardiores esse. sed in maiori et minori proportione ad spheram celestium. nam quia
planete mouentur contra celestium. et hoc plures motus ratio est propinquissimum ipsi plus tempore pertransire proprium celum
ut saturnum remotissimum autem ab ea inimo ut luna motus est propter celestiorum plus prevalet propinquissimo quod re-
motissimo. unde plus tardat motum eius. sit medium autem planete etiam et tardius mouentur proprius motibus sed proportionem distan-
tie. Manifestum autem utriusque astrorum esse spericam. notum quod per hoc quod in mo[uentibus] se ipsum. et non tales eis dedit figuram quam
minime est motiua. scilicet spericam. quod caret organo motus. Propter eandem figuram que est in uno astrorum est in omnibus cum sit eius
dem nature. luna autem ostendit spericam per eam quam uidetur in ea. crescit et decrescit sperice nam ad modum semi
circuli fiunt eius crescentia et decrescentia. [C]Et probat astrologus per eclipses solis esse inmulatam. quod non contingeret nisi corpore
[Q]ueritur .12. questio in capitulo. Duabus autem dubitationibus. Mouet quasdam dubitationes et primam de motu planetarum et sperico
planetarum et de multitudine stellarum fixarum et soluunt eas. Duo sunt dubitationes. ut necesse quantum contingit de quibus beatum
dicit est ignem ueritatem. qui quesito non dicit imputantur presumptionem sed potius modestie signum propter amorem philosophie demarum
dubitationum. Contrarium aliquis tamen dicunt rationes. [C]Prima autem dubitatio quare multis planetis existentibus in firmamento primum mobile
non semper plus distat ab eo mouetur pluribus motibus sed magis inter media. Ratio hec est. sed cum primum mo-
una lacione mouetur propinquissima erit moueri duabus. et sequentes tribus et sic ordine. nec autem contin-
git accidit. Sol enim et luna paucioribus mouentur motibus quibusdam aliis planetis plus et
minus distantibus a primo corpore. Lunam enim plus distare quam martem ab eo quod martem comprehendit
ex uisu. uidimus enim spheram dicotomam. i. in medio parte latitam infra subiecto marte et occultare quantum
secundum partem nigram lune. tamen apparebat sed clara et lucida ipsius. et similiter de ordine aliorum astrorum multas
habemus credulitates ex dictis egyptiorum et babilonicorum qui multo tempore obseruauerunt esse ipsa.
[C]Secundum dubitatio quare stelle que sunt in octaua sphera tanta multitudo astrorum ut numerus eorum sit incomprehensibilis et quod
sine ullo ordine sunt alia autem spera est uicina astris de talibus enim inquirere utile est ad maiorem intelligentiam
acquirendam. et quamuis modicas habeamus causas nobis notas. et multum sit elongata a nobis. tamen in se
quam ipsius accidentibus. tamen non irrationabile uidebitur de hiis quod dubitatur esse ipsa inquirentibus uiuatam.
[C]Nos autem quasi quidam uidemus quique de astris et speris tamquam de corporibus inanimatis supponamus. tamen ad solutionem prime
dubitationis participare necesse quedam actionem et uitam quo supposito generaliter est quod nobilissimum et optime se
hiis attingit finem perfectorum sui actione. propinquissimum autem ei attingit eam per unam. longinquum autem per multas.
scilicet optimum corpus animal attingit sanitatem sine exercicio. propinquum autem ei in bona dispositione attingit
eandem modicum deambulans. remotum autem indiget multo exercicio. quedam autem tamen imperfecta est que
nullo exercicio potest acquirere sanitatem. sed ad impotentius ea difficile est igitur attingere perfectionem quia in
multa autem unum multociens requiritur ad ipsam. ut qui uiuum acquirit per aliud et aliud per aliud usque ad plurimam
multitudinem. facile autem quando acquiri potest per unum uel per duo. sic est igitur animalia et plante plures uel
paucas habent operationes. ita et corpora certius uiuentium determinandum est. Plante enim una operatione atti-
git finem suum quod est ad ipsam. alia per plures. homo autem per multas actiones pertingit ad optimum. et in hominibus
si sanitas accipiatur finis eius uidemus aliquos homines sanum esse sine nona operatione. alium per exterum

actiom. aliū uō pertenuacōm ꝛ exercitiū. qda uō n pōt ptige ad sanitatē pfe cūq3 actoēs. s3 ad exercitiū tm. Int h oīa aūt id meli' ē q° attingit optim ꝛ ē ꝑpīqu illo. Ꝺ Hic aūt ordie3 existimād' ē esse i vniuso. tra eī q° nllo mō attingit vniuersi pfectom oīo immobil' ē. ꝑpīq at cōr paucis motibz attigūt. n qd dignissimū pm. s3 id q p'st ptcipiūe de ipa. pm aū celū p vnicū motū attigit ipm. q at in me° pīm ꝛ extremoꝝ p plēs mot' ipm attigūt. Ꝺ De dubitacōe at sa q° s. octaua spa hāt multa astā alie uō vnū tm. p° oz itellige illā hīe mltā excellē ciā resp° aliaꝝ eo q° nobilioē3 uitā ꝛ pm e mouēdi alias spas. ꝛ ido hz mltitudiēm peiū mobilissimaꝝ s. stellaꝝ. Ꝺ 2° rōabili h 9lt ei p° ei spa vna exīs vno motu mo3 mltas stellas/alie uō plibz motibz vnā ꝛ sic adeq̄t natā tribuēs vni lacōi mlta astā. vni at astō mltas lacōes. Ꝺ 3° h ē rōabili ꝑp h q inferiores spe hīt mltos motus/ mouet ei aliorubz cū sit cōr ifra in eis. vt q ꝑporcōnet spera ifioꝝ uirtuti corꝑis supioris mouētis 9ℏebet poi hīe vnicū astrū.

Q᷑ sp° 13m q sic icip. reliqū aūt d' tra dicē ꝛc. Inuestigat q sensīt anti qui de situ tre. Ꝺ Multi dūtes celū ēē fitū. trā collocāt i me°. pictagori aūt i me° collocāt igne. trā uō dūt ēē vnū astroꝝ ꝛ latā cē me facere diē ꝛ noctem cū aīa tra oppoi q uocāt atilonam q 9 poitā. ꝛ isti n q̄rūt rōnes ad saluādas appencias. s3 ad q̄sda suas rōes tēptāt appencas adaptāe. Ꝺ Multis ꝛ aliys n sequtibz appēcias s3 rōes uir rōa. Ie tra n ēē collocatā in me°. putāt eī 9uenis honorabilissio corꝑi 9ue honorabile locū. ignis aūt honorabilior ē q tra ꝛ mediū cū sit tmī°. sic extremū nobilius ē medio q īt medie regiones. g° i° ē ignis n tra. Ꝺ p°. ignis īt eā ē nobili' ꝛ pncipali' elm. ꝛ iō 9 dbē loc' mag' 9suās. mediū at ē h'. ꝑp q pictagorici dicunt q ē loc' iouis. q3 h iō ē3 h petāt q po' mediū dcm vno mō cū tm sit dcm dup' ꝛ eī me' magtudis ꝛ ē me' 9es n° rei ut i alibz. ē mediū corꝑis. ꝛ q distās ab extremis. ꝛ me' alis iq° nā ei 9suat ꝛ cor. ꝛ cod ui estimād' ē itoto vniuso. ēē me' pequi distācia extremoꝝ q magis assilat' ultio q p°. q3 ē tiātī ꝛ finitū. honorabili' aūt ē 9tinēs ꝛ finēs.

Q᷑ sp° 14m q sic icip. gn° at. ꝛ demāsioē oīo tq sensīt antiq d' motu ꝛ quiete tre ꝛ situ de figā ipi'. q3 dcm ē hu q opinīt tra n ēē i me° dūt eam mouī i circuitu/ sic ꝛ q̄da a° oppoitā isti. Ꝺ Quibzdā ē n° pla talia ēē cor imanifesta nob. q3 it sb terra q fert ēē me ꝑp q plēs eclyp latiur luna q sol occultati ab ill'. Et si dicit q n sp appent nob medietas celi sm emisperiū n tra cēt icentr°. dīc h n ꝑhibē tm n ēē i me°. q3 ꝑp mag tudie3 suā uir sp dīdē medietatē celi p dyametrū. Ꝺ Quidā at ipam collocātes icētro dūt eam reuolui si statutū poli ut p3 ithymeo/ dubitat' ꝛ d' fi° tre. hys q ui' sperica. hys aūt lata ꝛ figē typanl' ē sig° ē

q3 sol oriens ꝛ occidens nō circulariē s3 rectam facē abcisionē. si aūt tra esset sperica oporteret eam facē circularem. s3 isti n attēdūt elōgacōm solis a tra. et magnitu'nes rotūditatis sol. nā cor rotūda alōge uisa appent plana. ita et ipposito pt 9tige. adducūt g° p rōe q tra sit plana quiete ipius.

Q᷑ sp° 1m q sic icip. hesitare q oībz. Insinuat qda facientia dubitacōe3 de motū ꝛ locū tre adiūgēs solucōēs isufficiētes aliquoꝝ dubitatoꝝ. Ꝺ Cūm pua pticla terre eleuata si amittat fert' deorsū. ꝛ q̄nto maior ē tanto uelocius fert' mirabile uidebi'. si tota tra eleuata sup' cētr n fert' dorsū. h g° ei dubitacōm. Ꝺ Et adhuc siquis amoueat trā sb pticlā descēdēte dorsū sp fertur don' iueniat resistem q° g° tota nō d'scēd' nllo resistente mirabile uisū ē ꝛ phylosophysma. i. occasio phylosophandi. soloes at nō mi' mirabiles sūt d' h q dubitacōes zenophanes eni dic q ifius tre ē ifinitū. ꝛ iō sp pōt ēē motus dorsū. dic aūt h nolēs laborare i quirendo cā3 qetis ꝑp q enpedocles admiratr ē dīs dicās si ifinite st ꝑfūditates tre eth est inēsus. ꝛ iō sic dūtes effidūt ligua ad uana ꝛ modicū itellūt. Ꝺ Quidā si manēs iaq. s3 n iacere. cui' opiōis d' thales fuisse auctor. Ꝺ Hc opiō d'ficit p° q eād qō ē d' aq. q n ē nata manē eleuata. sic n° tra. Ꝺ 2° q quadmod aer ē leuioꝝ aq. ita aq leuior tra. quō g° leui' pōt suppoi grauiori. q fīm ē. Ꝺ 3° q sic tota tra nata est manē sr aq. ꝛ q̄l3 ps ipi'. q fīm ē. Ꝺ Defectus aūt pdcaꝝ solonum ex hoc nasā q n q̄rūt n h q ꝛ n usq q3 dz de dubitacōe. h eī ē nig 9sue° hoim deī cōtentū desoloe. q eualuat eā q 9rait dās. oz at nō ēē 9cptū de hoc. s3 esse bn iqsitiū. ꝑp ꝛ istaciar q pnt fieri cē dcā. h aūt ē 9sideāē omēs drias. Ꝺ Anaximanes. anaxag' ꝛ democritus dīt quod latido tre ē cā qetis ipius. hēi 9 pmēs aerm q ē d'sbtus n hītē locū i quē trāsferat' i mobili quiescat in eo. Ꝺ D' at psit mi si tra n cēt lata n qesceret. Ꝺ 2° q latido tre fm dcā coꝝ nō ē cā quietis ei' s3 magis magnitud'. aer eī coartat' ꝛ n hus trāsitū ad alia loca cā ē qetis terre. ꝛ sic ē qesceret sifeet hus hāē magnitnes. Ꝺ Ꝑ dubitac de motu tre ē ꝛ dubitac n d' pte. s3 d' toto vniuso. sic eī d'tiauim' ppo si nll's mot' nālis ē cor simplicū nō erit uiolēt' ꝛ rōabilis fm n h n qesceret. q qes n ē n coꝝ q st apta nata mouī. Ꝺ Ꝑ sic ē mot' fm nām nō est solūmō lacō uiolēta ꝛ qes. s3 g° tra uiolēt' uenit ad mediū ꝛ uiolēt' qescat q adm dīt omēs solōēs pdcē nō hēbit q aliq qetē nāle. Ꝺ Qūentes aūt cām qetis dūt ēē q latines ipi' cā ēē qetis. hy aūt ut enpedocles uiolēcā motus celi prohibē d'scēsū dorsū/ sicut ꝛ mot' celoꝝ prohibz aq inclinatis circumotis. ē hoꝝ opiō d'fic p° q descende deorsū. Ꝺ Hoꝝ opiō d'fic. p° qd q grāio ul latido cāt qetem terre. hys nō existitibz fereter alicubi. s3 g° ad me' p uiolēciā ꝛ i° manz p uiolēciā. sug sui motū aliq fm n° sui sursū sui dorsū. n° aer. ꝑhib' eā mouī sursū ul dorcū aut quietē tre. Ꝺ Ad enpedoclem ē dō. q q eā erāt d'sa abiuicē grauitate nō q ptes tre ferebitur pri' ad me' ꝑp grauitatē. nūc at grauīco n pꝑiquet ad nos n ē cā q oīa grautatē uiolēta fert' ad me'. Ꝺ 2° q ignis dorsū fertur n ꝑp grauitatē

g° τ tra alicubi nata ē ferri pt̄ eandē. ¶ 3° qr graue τ leue nō sc̄ d̄tiata ad
ppa loca ītute grauaōis, imo ea ē ūsepta ī vniuerso erit d̄tiata τ apta nata ferri
alicubi ¶ Quidā aut̄ d̄nt trā qesce ī me° pp̄ q̄dā sili̇tudinē τ forte ē q̄ h̄ adeq̄
ma τ qr n̄ pt̄ sil' ferri ad ōīa manz ī me° ¶ h' opio plausibili̇ dc̄i ē. nō at̄ ue. nō
ei ōīs poitor ī me° nō ē, ppa quietis t̄re. oīe aut̄ ei̇m collocatū ī me° vnifor
mit̄ se h̄z ad extma ¶ p° idm̄ ē cū mot' nālis alic' alicubi τ qetis nāl' ei' ibidē
h̄z pp̄ sili̇e se h̄re ad extma nō ē cū mot' t̄re dorsū cū sit oē eibz eis. g° n̄ qe
tis ei' ¶ p° ī ōens ē q̄re q̄r tra manz ī me° τ n̄ q̄re q̄r ignis ī extmo. si ei ig
ni nāl' ē suus loc' τ t̄re su'. n̄ g° pp̄ vniformitatē suffic̄ dic̄ q̄ manz ī me° sic elich
os. i. capo vniforit ēcuātū capill' nō suffic̄ dic̄ ī frigibile pp̄ vniformitatē capil
lor. n̄ ualde vniforit̄ exūentē. ul' sic accē eq̄lī distātē ab esibilibz τ potabilib
suffic̄ dic̄ nō mouī ad altū pp̄ vniformitatē ¶ p° ista nō q̄rit n̄ cū qetis t̄re
cū tā ferat' ad me' nllo ipediēte ¶ p° nō ē nec dic̄ p̄te h̄ spacius sit ue
q' vniforit' se h̄ns ad extmū manz ī me°. q̄ q̄ cū totū n̄ ferat' ad aliq̄ p̄tē extre
m̄ tā distāt īpte sic mouebr̄. q' vna ps ei' ad vnū sig'm extmū g̃, p̄ porcōnā
τ a ad a potit̄ ferri ut p3 d' igne si collociēt' ī me° q̄ τ tra h̄ mō mouetur
a me° si n̄ eēt ei' nāl' loc' n̄ obstāte vniformitate ad ipius su'.
Q[uestio] 8a 16a q' sic icip̄. ᵹ̃los aut̄ dicez p'm τ ē. declat tam d' egptate q̄m d'loco
terre τ h' p̄ rōnes nāles ꝯfirmās dc̄is astrologicas uitēte, plati ¶ Tam
moū, q' ē vnū astroz. ul' q' ī me° poita uolunt' eē polū. dc̄m ē ab ātiq̄s. q'
at̄ ipo le sit p3 ... sic. mot' ēclans nō ē nāl' t̄re. si ne nec alic' p̄ticle ei' q̄ oīs
i rectū ferr' ad me'. g° si moue' ēclaut' h' mot' ē ei uolēt'. nec pot eē p̄petu'
mūdi autordo sepiteru'. g° τ mot' ēkz. ¶ p° oīe motū ēclarit' p n' p̄tē p̄mi
mo le h̄ plēs latōes q̄ vnā. q' si eēt ita nctō fierēt mutaōes eē appencai
astroz ipoz fixoz nec odm̄ t̄re. q' fl'm ē. cū eadm̄ ast' sp̄ oriāt' τ occidāt ide
¶ p° sicut p̄tes t̄re ferr' ad me'. ita τ tota. g° at̄ tota n̄c poita ē ī me°. ide ē
me' ei' τ toci' mūdi. dubitā' g° vt' g̃uia ferr' ad id me' īq̄ m ē t̄re. ul' īq̄ m ē
mūdi. g3 ētiū ē q' sic leuia ferr' ad extmū q̄ ē toci' mūdi. ita g̃uia ad medi
ut ē eidē. h̄z fm̄ acci̇s ferr' ad me' t̄re. nā q' ad h' me' ferāt' sig'm ē q̄ d'sce
dāt dorsū nō fm̄ lineas equdistātes. h̄z fm̄ ēctes ad siles āgulos. tra g°
ē imobili ī me° ¶ p° g̃uia, p̄ iecta sursū sp̄ reūtit' ad me' τ si ī finiq̄s, p̄ hra
ant. g° ī imobili qescit ¶ Cā at̄ mansiōis ī me° ē ei' nāl', p̄ pietas, qua na
ta ē ferri ex oī p̄te ad me'. sic ig' ad extmū. q' ei vna latō ē sr̄p' eoz ig' τ tra
n̄ pot moui a me° sic nec aliq̄ ps ei' necm ē p n' ipaz manē ī me° ¶ Testi
ficant' aut̄ p̄ dc̄is ea q̄ d'clant' a mathaticis ī astrologia. si ei tra n̄ eēt imo
bili qescēs ī me° n̄ possēt saluai' appencia eē tūslacōz τ ordiez astroz, tm̄ g°
Q[uestio] de loco τ mansione τ motu dcm̄ sit. terre dictū sit
c. 8a 17a. q' sic icip̄. figām aut̄ h̄re sphicam τ ē, p̄bat tra eē figē sphice rōi

bz sūptis ex nāli motu ip' ꝯfirmās h' ex hys q̄ appent eē motū astroz. Quia vna
q̄q' ps g̃uitatē hn̄ns ut ē tra sic ferr' ad me' q̄ maior ꝯp̄mēs mīo're p̄pulit eā
ī tumescē. g3 poci' eed' vna alti q̄usq' ueiat ad me'. i° eo ē sphice fi'. hoc aut̄
verū ē ista, siue p mole'. sic tal' ꝯctus peū ut dixerit q̄da physiologoz. siu
h' sit p n' ut meli' dc̄ m'. siue p̄tes diūse ab extmis vniforit̄ ꝯueiāt ad me'
siue a° m° disponāt' vniforit' eē ipz faciedo vndiq' silez molez. necē ē eā h're
sphicam fi' q' eq̄le appoitū vndiq' eq̄lī eē me' sphici ē. si aut̄ plus ip' t̄re eēt
ī vna p̄te τ mi' ī alia ambobz g̃uitatez hn̄tibz mi' g̃ue, p̄ pellet mai' graue
q̄usq' ꝯueīre' ad me'. Et ex h' solui' q̄da q̄dā dubitā° q̄ q̄r. si tra existit ī me°
τ ē sphica appoit' ad altū ex vsp̄iū aliq̄ t̄raz magne g̃uitatis τ q̄tītatis. tūc
tota tra aut̄ mouebr' τ sic n̄ manz ī me°. at n̄ mouebr' τ sic n̄ idm̄ erit cētz
mūdi τ t̄re ¶ Adq̄ dubitāoēz. dc̄ ē q' oīs magnitūdo g̃uitatē h'ns ferr' ad me'
nō donec q̄lz ps ei' tāgat me'. g3 donec me' ip' sumat me' mūdi. ad h' ei h'z
inclinatoēm tāz p̄uius bolus q̄ tota tra. τ ideo pot̄ ferri siu tota. siu mediāte aq̄
p̄te donec attigat me' maiorib3 τ grauiorib3 p̄tib3, p̄ pellentib3 miores usq'
ad vniformitatē medy. siue g° fcā sit tra sphica ē ei' g̃nō. siu sit igeita sphica ē eius
figā ¶ p° q' fertur ad ēcent' fm̄ siles āgulos necē ē eē sphicū. tra ē h' fm̄ suā n'a
q̄uis possit eē plana ī aliq̄ sui p̄te p̄ uiolētiam ¶ Ex hys ī que appent sēsui p3
eam eē sphici. Eclypses ei lune q̄ fiūt pp̄ ītp̄oicōēm t̄re fiūt p lineā circlā
rem ī tīsecitē obscuz ip' τ lucidū. q' n̄ eēt si luna hr̄et a' figāz q' sphica ¶ p°
modica fcā tūsmutacōe ī tra ad meridiē τ ad articū orizon ēcul' fit ali' ītm̄ ut
ast' q' sup' capd' hicīaū sc̄ magnā hn̄t tūsmutacōez. τ q̄dā q̄ appent existib3 in
Egypto eē cyprū n̄ appeat existib3 ad articū. n̄ eēn°. q' n̄ ꝯtigēt si tra n̄ eēt
sphica τ eā h' spa ei' n̄ eēt p̄ue q̄titatis. nā si eēt magne q̄titatis n̄ faceēt sic uelo
mat q' duo loca extma p̄nt h're ꝯuen'. aliq̄ īt sc̄ q' n̄ h' cū me° loco q̄ ad'
ꝯit' loc' q̄ ē eē circuleas colūpnas ī fīb3 hyspaie. cū loco q̄ ē eē n̄āe ī dicū
matici meſantes magnitūdinē rotūditatis t̄re dnt eā eē. xl. miriades stadioz
. i. q̄dragesies dcē milia stadia. ex q° p3 q' n̄ sphica ē h3 τ n̄ magna r' magnitūdinis
alioz astroz.
T[ractatus] tercy libri q' sic icip̄. de p° qd' ig' celo τ ē. Cap'm p'm epylogat d'tiāta τ
dat itencōēz ad d'tiāda d'scēdēs ad q̄oēm. an g̃nō τ corrup° sit ī reb3.
¶ Sriūs d'tiātū ē d' p° celo τ p̄tib3 ei'. i. d' quito corp̄e. τ d' astris ī ipo latis
ul' sbe corporee. ul' opoēs τ passioēs ipaz. ad h' at̄ altāōes τ tūsmutacōes
maiferm q' ystoriā d' nā ut plimū ē de corib3. τ q' dcm̄ ē d' p° eloz. s. celo q̄le ē
q̄m icorrup'le τ igeitū. reliq̄' dcē d' duob3 eis. s. g̃ui τ leui, d' qb3 dcēo ī q̄s re'
de g̃nōe τ corrup°ōe q̄ solū sc̄ ī hys eis τ ī hys q̄ ex ipis g̃nantur.

Questio 2m que sic incipit. Prius enim phylosophantes. Continuat diversitatem opinionum antiquorum de generatione rerum naturalium. Et primo phylosophantes diversificati sunt adinvicem de generatione rerum. Quidam enim ipsorum totaliter auferunt generationem et corruptionem, ut Melissus et Parmenides, ponentes solam alterationem esse tantum apparenter diversificari. Si autem entia ingenita sunt et immobilia, potius scire quod phisice est considerare de eis. Propter hoc tamen non tale suspicari oportet esse preter illas sensibiles. Et quidam vero opinati sunt nullam rerum ingenitam esse, sed omnia generari, generata vero quedam incorruptibiliter permanere, alias vero corrumpi, ut Esiodus. Et quidam vero dicunt omnia generari et fluere, uno excepto, ex quo omnia nata sunt fieri, ut Eraclitus. Et quidam vero dicunt corpus componi ex superficiebus et resolvi ad ipsas.

Questio 3m que sic incipit. De aliis quidem igitur. Obmissis prioribus opinionibus, investigat quantitatis vel figure continet ultima opinio, plurimas contrarias rationibus mathematicas que in naturalibus, quod corpus naturale non potest componi ex superficiebus. Dicere corpus constitutum ex superficiebus accidit dicere contraria scientiis mathematicis, nam eadem ratione est corpus componi ex superficiebus, superficies ex lineis et lineas ex punctis. Puncta autem cum sint indivisibilia non componunt lineas divisibiles, quia tunc plures linee non essent linea. De quibus autem sufficienter dictum est in hiis que de motu, scilicet 6o phisice. Et videtur esse impossibile que sequitur in corporibus si dicitur componi ex superficiebus. Omnia enim impossibilia que sequuntur ex hiis in mathematicis sequuntur in naturalibus et non econverso, quia mathematica sunt abstracta, phisica autem concreta cum materia. Unde multa possunt contingere in naturalibus que non possunt inesse mathematicis, propter quod indivisibilitatem corporum. Partes enim naturales dupliciter sunt divisibiles, aut secundum speciem, quemadmodum ut album et nigrum, aut secundum actum, scilicet quia secundum cui existunt est divisibile. Et quia tales partes divisibiles sunt non possunt inesse lineis vel punctis mathematicis in naturalibus. Ergo consequenter quod compositum ex non gravibus nec levibus non est grave vel leve, puncta autem vel linee nullam habent gravitatem. Ergo cum corpora sensibilia omnia habent gravitatem aut levitatem non componuntur ex ipsis, ac per hoc nec ex superficiebus. Punctum autem non habet gravitatem, probat quia omne grave contingit esse gravius, licet forte non omne gravius sit grave. Si ergo punctum est grave contingeret ipsum esse gravius et sic esset divisibile.

Et preterea omne grave spissum sicut omne leve rarum. Spissum autem est in quo pauca existunt inania. Si ergo punctum est grave et spissum, divisibile est, in aliquo. Et preterea omne grave molle aut durum necesse est esse. Molle autem cum bene cedat infra se ipsum est divisibile. Et si dicatur quod ex non gravibus potest constitui grave, assignandum est in quibus hoc accidit et in quibus non. Et preterea omnis gravitas maior excedit minorem per aliquod grave. Si ergo unumquodque posset ex punctis gravius esse et componitur ex eisdem punctis, propter quod gravius est, habent gravitatem. Et 2o probat quod impossibile est corpus phisicum componi ex superficiebus, quemadmodum enim linea se habet ad lineam secundum longitudinem ita superficies ad superficiem, sed linea componi linee secundum suppositionem quantitativam et secundum appositionem ut se contingat in puncto, et eodem modo superficies. Si ergo ex lineis sic compositis potest resultare superficies, et ex superficiebus corpus sensibile, erit aliquod corpus quod nec est ... nec ex eis compositum. Et preterea si corpus gravior est propter multitudinem superficierum, ut dicit Thymeus, et linea et punctum habebunt gravitatem. Sed autem non propter multitudinem superficierum

est gravitas in corporibus. Sed quia terra ex pluribus gravibus componitur ex gravibus, et ignis ex minus gravibus superficiebus est superficies. Quare quedam gravis quedam levis fiet linea et punctum.

Et preterea si corpus componitur ex superficiebus resolvitur in ipsas et ipse in lineas et iste in puncta, quod resolutione facta nulla remanebit magnitudo nec corpus. Sed etsi tempus componatur ex instantibus poterit totaliter tempus auferri. Et eodem autem inconveniens sequitur ad opinionem pictagoricorum constituentium celum ex unitatibus. Ens quod sit primum unitatem cum sit indivisibilis non potest facere neque gravitatem habet.

Questio 4m que sic incipit. Quod autem necesse est existere motum etc. Declarat quod omne corpus naturale simplex habet motum naturalem, excludens opiniones huiusmodi contrarias ad confirmationem veritatis. Et quia corpora simplicia mota moventur eorum motus sunt eis proprius et naturalis est violentus. Violentus autem quod preter naturam, sed autem unum sit sunt multa preter naturam, oportet aliquid inesse eis naturam. Et preterea quiescens alicubi secundum naturam fertur illuc naturali motu. Ad aliud simpliciter ... manet in medio secundum naturam, naturaliter manet. Et aliquod prohibens, et ideo si quiescit per violentiam habet aliquod prohibens, quod vel quiescit preter naturam vel procedit in infinitum. Si autem prohibens moveretur alicubi utique ferretur, quia non potest esse motus ad infinitum, ad quod autem fertur preter naturam, ibi quiescit preter naturam. Si autem est quies naturalis alicubi et motus naturalis ad eundem motum. Et consequenter ergo et Democrito dicentibus corpora prima moveri semper in vacuo et infinito, dicendum est quo motu illa moventur. Si enim aliquid ab aliquo movetur violentia necesse est cuilibet corporum esse motum secundum naturam, sed non in infinitum ad ... ad movens quod non vi, sed secundum naturam moveat. Alias procederet in infinitum in moventibus. Et eodem autem hoc accidit Platoni dicenti in Tymeo quod elementa movebantur inordinate ante mundum factum. Si enim hic motus erat secundum naturam, iam mundus erat, quia primo movens movebat se ipsum habens naturam faciens motum magis et quietem secundum quod competebat naturis corporum. Hanc autem dispositionem habet mundus. Et preterea queret aliquis utrum possibile fuit elementa mota inordinate taliter misceri quod ex eis constet aliquid corpus naturale, puta ossa vel carnes. Si enim sic fuit possibile, potuit esse mundus. Si autem non, elementa non movebantur inordinate. Empedocles enim dicit quod regnante amicitia multorum capita sine cervice facta sunt ex motis inordinate prius. Et ulterius autem quod infinita dicunt moveri infinito sicut cum Platone dicunt ea inordinate moveri, hoc idem accidit. Nam sive unum illorum fuerit unica ratione iam est ubi quedam ordo. Si vero infinita sit moventia, infinite rationes sunt, quod est impossibile. Ergo sunt finite et propter hoc ordinate. Et preterea inordinatio est ad preter naturam rerum. Sed ordinatio est ad hunc naturam, ut patet in sensibilibus. Illa autem ex natura sua que in pluribus et plurimo tempore. Non est ergo possibile res habere motum inordinatum tempore infinito. Unde Anaxagoras bene sumit ordinem rerum qui ordinat mundum ex immobilibus, quod et alii generationem faciunt congregando et segregando. Unde Empedocles constituens mundum in parte generationem segregando ex uno, elementa tunc permittit amicitia quod congregat discongregata. Et preterea ergo quod aliquis est motus naturalis est cuilibet corporum simplicium.

Questio 5m que sic incipit. Quod autem quedam habent necessario inclinationem etc. Probat quod omne corpus naturale motum secundum rectum habet gravitatem aut levitatem, et quod sit primum motus naturalis, etc. Quod quedam corpora habent inclinationem ad motum in virtute gravitatis aut levitatis patet sic. Quedam moventur ad medium vel a medio, quod non potest esse nisi mediante naturali inclinatione gravitatis aut levitatis. Quedam si aliquod corpus non grave in aliquo tempore fertur ad medium per aliquod spacium, in quo tempore habens gravitatem

56

ferat per duplex spacium dividatur non grave in duas partes equales gravitas altam utraque parvum tem
meo tempore pertransibit equale spacium tendens ad medium quod pertransibit non grave non tendens ad idem
in equali tempore fertur ad medium grave et non grave ¶ Primo si est aliquod corpus non grave nec leve motus proiciendi
infinitum. nam si determinato tempore movetur potentiati magnitudine, aliquid virtute levius movebitur ab eadem
plus et gravius minus. sumatur ergo tempus in quo motus corporis non gravis nec levis per ad spacium in quo tempore huius
gravitas moveatur primum spacium acceptum ergo agens in parte que sic se habet ad totum sicut se habet
spacium minus ad maius sequitur corpus non grave et huius gravitas moveri per equalem in eodem tempore. quod est
impossibile. ergo impossibile est finitum esse motum corporis non gravis nec levis et cum omnis motus rectus sit finitus
impossibile est esse corpus tale inter corpora mota in rectum ¶ Et quoniam nam est primum motus extrinsecus in motu
violento autem est ut in alio patet quod quidam motus est naturalis ut gravis deorsum quod aliquando velocitatem
facit ut movens proiciendi ad medium et ad virtutem. quia autem est invalet quod facit sola virtus
extrinsecus. ad ambos autem hos motus instrumentum est aer. hic enim natus est esse gravis et levis. secundum quod gravitas facit
lacionem quod deorsum tamquam instrumentum eius et secundum quod levis eam quod deorsum et quod ut movens proiciendi
causam imprimit motum in aere, ideo potest moveri quod fertur vi non tangente primo movente. si autem
tale corpus non existeret hic motus non esset. motum est naturale adiuvat aer, promovendo ... ergo
omne corpus infra celum esse grave aut leve. et quarti huius motum pertinet namque--

Quartum capitulum quod sic incipit. quod enim neque omnium est generatio etc. probat quod non omnium est generatio sed quorumdam
et quod est elementum. atque quis modus generacionis. ¶ Omnium esse generacionem impossibile est nisi ponatur vacu
um, si enim omnia corpora generantur, in generatione nullum est corpus cum tamen sit spacium aptum natum recipe
re corpus. tale autem est vacuum quod privatum est corpore. ¶ Primo corpus fieri ex alio corpore possibile est. quod immo
potest esse potentia ex quo fiat actu aliud. nulla autem extante magnitudine non est potentia ad aliud corpus et sic totum
est vacuum. quedam ergo est generatio quedam non. ¶ Ad cognoscendum autem quorum corporum sit generatio et propter quid
oportet scire elementa que sint tamquam prima eo quod in omnibus cognitio fit per prima. sit itaque elementum corpus ad quod
alia dividuntur intus existens potentia aut actu indivisibile in alia secundum speciem, dico autem potentia aut actu
dubitatur quomodo predictorum minorum elementa sit in mixto ¶ Sic itaque elementum est huiusmodi nature est quedam corpora esse ta
lia in natura. nam caro et lignum cum resolvantur in elementa sunt in ipsis ad ipsa ut resolvantur in ea. nam autem con
gregata talia tamquam principia sunt ex quibus fit generatio corporum. Quis autem sit modus generationis. anaxagoras contra
dicit empedocli de elementis loquens. Empedocles enim omnia dicit fieri ex similibus partibus tamquam
ex seminibus. quia quod omne corpus naturale habet motum sibi correspondentem. oportet quod sicut sunt motus sim
plices ita et corpora simplicia que dicuntur elementa--

Quintum capitulum quod sic incipit Utrum autem finita vel infinita. investigat numerum elementorum utrum sint finita
vel infinita ostendens quod non possunt infinita esse. Quia elementa non possunt infinita eo modo quo anaxagoras posuit
faciens omiomeria id est partes similes elementa. patet primo sic. elementum est simpliciter indivisibile in alia secundum
speciem, multa autem omiomeorum divisibilia sunt. ¶ Primo ita bene fieret cum extrinsecis ut dicit em
pedocles, sic ex finitis ¶ Primo ex omiomeriis non fiunt omnia. ut facies non fit ex facie,
ex eis autem fiunt cetera ¶ Sed corpora autem differunt per passiones determinatas que sunt finite eo quod sunt qualita
tes sensibiles finite ¶ Nec sunt elementa infinita eo modo quo dicunt leucippus et democritus qui remo
ventes qualitatem sensibilem, et ponentes magnitudines indivisibiles id est athomas esse infinitos mul

tudine generant omnia cum plicacione et complexione corporum ¶ Hec opinio quoque non apparet facere omnia
numeros et cernimus ¶ Primo corpora illa indivisibilia differunt figuris que sunt infinite et tamen non determinant que et qua
lis figura cuiusque conveniat cuilibet illorum excepto quod igni assignant sphericam figuram. aerem autem
et aquam et similia diviserunt secundum parvitatem et magnitudinem tamquam per panspermia id est seminarium omnium e
lementorum ¶ Primo igitur peccant quod faciunt omnia facere ex finito ¶ Secundo quod finitas sunt divine elementorum.
¶ Tertio quod destruunt quedam principia sciencie mathematice ponendo corpora indivisibilia ¶ Quarto quod auferunt
multa generationis elementa manifesta sensui de quibus dictum est in libro physicorum ¶ Primo contradicunt sibi ipsis dicentes
elementa esse corpora indivisibilia et cum hec differentia terra ab aqua id est quod terra est ex maioribus aqua ex minori
bus corporibus. et sic impossibile est unum fieri ex alio sicut dicunt aquam et terram fieri ex invicem ¶ Primo corpora indivisibilia
que ponunt elementa differunt figuris. figure autem solide componuntur ex piramidibus sicut figure
recti linee ex rectis lineis. spera enim ex. 8. piramidibus componitur. ergo aliqua prima sunt
figurarum que sunt finita. ergo non infinita ¶ Primo simplices motus qui sunt proprii elementorum sunt finiti. sicut
et loca ipsorum. non ergo infinita sunt elementa--

Sextum capitulum quod sic incipit. quoniam autem necesse finita esse elementa, probat non esse tamen unum elementum. sunt
qui ponunt indifferenter quodcumque de numero elementorum. sunt qui ponunt ex minimis subtilissimum ut ignis.
¶ Quoniam elementa finita sunt, restat considerare utrum sunt plura aut unum. quidam enim unum tamen supponunt
ex quo alia generant spissitudine et raritate que opinio in genere ostenditur multipliciter. componitur
enim eius generatio. corruptio vero est resolucio ad elementa. ergo quod magis subtilium partium prius est
elementum primum quoque quod ... suppositum. id est corpus autem ignis subtilior. ac per hoc elementum cum sit primum quod
illi non dicunt ¶ Primo faciens ex spissitudine et raritate est eis facere ex subtilitate
et grossicie hec autem est facere ex magnitudine et parvitate. subtile enim parvarum partium est. grossum
autem magnarum. sed ista sunt ad aliud. ergo non erit simpliciter tale. sed respectu unius erit ignis. respectu alterius
aer, et sic de aliis. Et hoc idem in genere accidit dicentibus plura esse elementa. tamen determinata ad invi
cem magnitudine et parvitate secundum aliquam proporcionem. cum hec proporcio in uno diversimode
possit inveniri respectu diversorum. idem erit in proporcione unius ignis et in proporcione alterius aer.
¶ Quicumque autem dicunt ignem esse elementum omnium, hi evadunt predictas difficultates in quibus
tamen incidunt alias. Faciunt autem ignem elementum quidam. quia sic pyramis est acutissima figurarum et
prima inter eas, ita ignis inter corpora. Alii vero quoniam corpora componuntur ex eo quod est subtilissimarum parti
um autem ignis primum corpus sic pyramis prima figurarum que figura propria est ipsius ignis. quod prima prim
corporis est. ignem dicunt esse primum elementum. alii vero propter solam subtilitatem partium faciunt alia corpora
ex igne ¶ Omnibus modis opinionis predicte dicentes primum corpus elementale esse igneum
accidit in genere ... contra componentes corpus simplex esse elementum ¶ Primo in genere dicunt secundum quem
... naturaliter. omne enim corpus comparabile alteri secundum quantitatem si excedit vel exceditur est divisibile quod hoc
elementum est comparabile alteri secundum quantitatem secundum modum predictum. ergo ignis divisibilis est non obstante sub
tilitate et parvitate ¶ Primo ignis ut figuratur pyramide non habet eandem rationem pyramidis in
toto et parte quod est contra naturam elementi ¶ Primo si ignis ut sic figuratur esset elementum prius ignis non est ex
eo ut sic figurato. nec est elementum. quia non est figuratum. est ergo aliud corpus quod non est elementum, nec ex eis
Et si dicatur quod prius elemento aliquid prius elemento ut prius est elementum, procedetur in infinitum

quod omne corpus divisibile. Et post accidet dicere quod idem quod est additum est ignis. ad 2am autem terram videtur esse simpliciter. Et post omnibus dicentibus elementum unum tantum sed in quantum convenit sequi quod est unus solus motus naturalis omnium corporum proportionaliter ex ipso quo motu velocius movetur corpus quanto plus habet de tali elemento. sed autem falsum est cum plures sint motus naturales.

Quarta propositio quarta quod sic incipit. Quoniam autem neque infinita neque unum contingit esse elementa necesse esse plura sed generabilia et corruptibilia non ex aliis corporibus neque ex non corpore sed ex invicem. Elementis non existentibus infinitis neque uno tantum existente sed pluribus considerandum utrum sempiterna aut generabilia sint ad secundum quod ita et quia probat. Et sempiterna quidem esse impossibile cum sint resolubilia ita quod resolutio non procedit in infinitum scilicet nec tempore resolutionis est infinitum nec stat resolutio eorum quia si starent non possent esse addivisibile. patet sicut dictum est nec addivisibile quia omne corruptibile finaliter corrumpitur minus quam infinitum sui corrumpitur a contrario sui a se ipso in antecedentibus itaque elementa corruptibilia sunt. Et quoniam autem sunt generabilia manifestum quod non generantur ex non corpore quia locum generationis eorum si non esset corpus esset vacuum. si autem ibidem esset corpus duo corpora essent in eodem. neque generantur ex corpore alio quia illud esset prius elementis et siquidem haberet gravitatem vel levitatem illud esset unum elementorum. si autem nullam esset corpus mathematicum nullum habens motum naturalem nec violentum nec existens in loco. ex tali autem non potest generari. Quoniam igitur non fiunt ex non corpore nec ex alio corpore elementa relinquitur ea ex invicem generari.

Quinta propositio 10a quod sic incipit. Iterum igitur considerandum quis modus etc. Inquirit quo modo elementa generantur ex invicem. ostendens quod non eo modo quo dixerunt Empedocles neque per resolutionem aut transmutationem figurarum superficierum. Et quia considerandum est modo quo elementa generantur ex invicem scilicet Empedocles et Democritus faciunt generationes per segregationem preexistentium ex invicem tamquam in vase et non ex quodam materia quibus multa inconvenientia accidunt quorum primum tale est eadem magnitudo non fit gravior ex sola constrictione. aqua autem facta ex aere gravior est. non igitur fit ex partibus aque segregatis ex aere. Et post non est necesse corpus mixtum ab alio separatum semper occupare ampliorem locum. aer autem separatus ex aqua semper occupat maiorem locum cum sit subtilior cuius signum est quod vaporante humido in eodem rumpuntur vasa quod non est propter vacuum nec propter extensionem pororum corporum sed propter permutationem. Et post si ex partibus insitis ex quibus per segregationem generantur res inde ex quo segregatur semper fit minus at igitur stabit segregatio et per consequens generatio at inde fit aut continuet infinita. Et reliquitur igitur generationem elementorum fieri quia transmutantur ad invicem. sed autem potest esse duplex secundum aliorum opiniones scilicet aut per transfigurationem sicut ex eadem cera fit spera et cubus aut per resolutionem ad superficies ex quibus alia corpora generantur. si igitur accidit transfiguratione contra corpora quadam esse indivisibilia sicut et figure ac per hoc ipsos ignis non erit ignis dividens per pyramidis non est pyramides semper. Et si autem fit generatio elementorum ad invicem per resolutionem ad superficies primum inconveniens additum sequitur quod non omnia elementa ex invicem fient. terra enim cum attribuunt figuram ex qua celis non fit ex aliis elementis resolubilibus in triangulos et sic unum solum elementum scilicet terra est expers transmutationis cuius contrarium videmus ad sensum. Et post sed dicentes destruunt ea que apparent circa res et res rerum principia naturalia sensibilium sensibilia scilicet principia eorum sempiterna corruptibilium corruptibilia quia contra esse principia intrinseca

hiis autem omnibus entibus faciunt eadem principia propter quod amorem sustinent omnia in generatum tamquam non sit opportunum disponere priora sicut quod contraria principiis et maxime sicut quod in aliquibus ut in principiis tenet eadem principium. Et post cum terra sola habet superficiem irresolubilem ad aliam sola erit incorruptibilis et sic sola erit elementum. Et post sola terra elementa scilicet aqua aer ignis generabuntur ex invicem sic cum gradatim possunt transmutari ad invicem. Et post generatione corporis figura ex superficiebus erit corpus ex non corpore. Et post si corpus contrarium dividitur per figuram sicut aliquam figuram est indivisibilem in aliquas figuras ut in sperica et pyramidali ita erit corpus quod non dividetur in corpora et elementa cuius per hoc non erit elementum.

Sexta propositio 11a quod sic incipit. totaliter attemptare etc. probat quod elementa non possunt differentiari aliqualiter per figuras in hiis supradictis ex ratione loci et generationis ipsorum nec non ex aliis supradictis ex virtutibus et passionibus eorundem. Et figure simplices omnes primum quidem in variabile est quod solum tres figure plane scilicet trigonum et tetragonum et exagonum et due in solidis scilicet pyramis et cubus replent locum. omnia autem elementa quod sunt plura duobus aut tribus locum replent. Et post simplicia corpora omnia figurantur a continente maxime aqua et aer. igitur non habent esse finale per figuras. Et post si differret sentiendi per figuram tunc posita figura consimili aqua esse aqua et sic de aliis. non igitur sunt differentiata per figuras. sed sicut quoddam simul fecerat in forma aptitudinem diversimode formam sic faciunt elementa. quod materialiter ubique compositis et non possunt ad invicem transmutari separatis dictis propositis. Et post si elementa distinguntur figuris non possunt facere unum continuum ut sic ex superficiebus sola igitur elementa generantur per compositionem partium alia non quod ex elementis sunt non fiunt per compositionem ipsorum et non desinunt esse elementa rerum. Et sicut etiam aspiciamus potentias virtutes et motus elementorum in generatum distinguuntur per figuras. nam quoniam ignis finale motus est et calefactivus quidam figuraverunt ipsum speram quidam pyramidem. habet enim sic finale motum quia tangit a corpore in minimo et calefactivum quia spera ubique est angulus et pyramis acutissimi anguli. angulum autem dicunt calefacere. Et post inconveniens huius opinionis est quod precedente figure non sunt finale mobiles motu quod competit igni scilicet sursum sed volubilitatem. Et 2m autem inconveniens est quia si terra ibi ipsa fuerint manere cum habet sole in ipso loco et ex alieno ferent quod duo sunt contraria omnibus elementis. maxime quod quibus elementum in alieno loco erit spera aut pyramis. in ipso autem quibus. Et post si ignis calefaciat propter angulos omnia elementa calefacient licet aliquando magis aliquando omnia enim habent angulos si figurantur figuris habentibus bases vel pyramide. Et post cum mathematica corpora habent angulos calefacient quod falsum est. Et post si quia ignis ardet est spera aut pyramis quibus per consequens ignis erit spera aut pyramis ita quod sic ignis dividit ignes ita spera in speras quod quod dividit congregeret enim quod sunt eiusdem tribus et segregeret quod non sunt eiusdem tribus. congregans enim omophyleri idest unius amoris separat alienum et sic per se congregat. Et post sic igitur sibi attribuunt figuram aptam ad congregandum. Et post calidum et frigidum sicut figuram. In figuris autem non est contrarium. quod in generis quidam temptantes dicunt frigidum esse quod est magnarum partium et non constringitur. nec potest transire per poros. Calidum autem

subtilium partium quibus accidit differre etiam differentia paruitatis et magnitudinis partium. Sed non
figuris. Et propter hoc si quidam pyramides magne sic frigefaciunt, nec sic figuratum est ignis
nec talis figura est causa eius quod est ardere. Sed hoc non manifestum est quod ista non differunt figuris. Deinde cum
autem, prosequitur de rationibus elementorum secundum predictas opiniones et virtutes que eis competunt secundum nos. Primo dicamus
de hiis ut perspicias sumatur differentias ipsorum adinvicem. —

Quarti libri qui sic incipit: De gravi autem et levi quid est ut quid et cetera. Capitulum primum. Premissa intentione
et ordine dicendorum declarat quod est leve simpliciter et quod grave. Quando autem quod grave et quid
leve, quod ipsorum natura et propter quam causam habent tales virtutes. Sed cum consideratio propria est sermonibus de moto
tamen aliqualiter eis dicimus ipsa non moveri physice, quia non videtur ipsorum motibus eorum non
forte quis dicat ... esse motum ut gravitatem et similia. Sed quia omnis virtutis virtutum
eorum ut principiis motus ideo physici est considerare de ipsis. Dicunt autem prius de acceptis
dicimus de eis quod nobis videtur. Grave et leve quoddam dicimus simpliciter, quoddam in respectu, ut potest
esse gravius ligno. De simpliciter quod dictum est nichil ab aliis determinatum est prius. Sed de habentibus gravi
tatem et levitatem in proportione magis autem manifestum quod oportet intelligendo quod quedam semper nata
ferri a medio, tamen voco moveri sursum, quoddam ad medium quod est moveri deorsum. In mundo enim est
ad sursum ad deorsum. Et non sicut quidam putant ubique sursum et deorsum. Nos enim sursum dicimus extre
mum totius quod secundum positionem sursum est et primum natura. Non quod est tamen circumspicimus quod est super nos sic est quasi
opinantur. Sed extremum celi ubique ... dicimus sursum, medium vero ipsum deorsum. Et si
simpliciter quidem leve quod sursum fertur et ad extremum. Grave autem simpliciter quod deorsum et ad medium,
ad alterum leve et levius quod habens equalem molem velocius fertur sursum. Grave autem et gravius quod velocius fertur deorsum.

Quarti libri capitulum secundum qui sic incipit: Eorum utique qui prius venerunt et cetera. Improbat opinionem
platonis de gravi et levi et opinionem democriti vacuum interceptum corporibus secundum magis et minus
causam esse gravitatis et levitatis. Quidam priores non determinaverunt nisi de gravi et levi in
proportione. Dixerunt enim solum de illis quibus habentibus gravibus hoc est gravius illo. Putantes
plus dicere de talibus simpliciter. Gravius enim dicitur in thymeo gravius est quod ex pluribus eisdem constat. Le
vius autem quod ex paucioribus, ut gravius est plumbum habens plures partes quam hiis habens pau
ciores. Et quoniam omnia eorum sunt ex eisdem et una materia secundum illos. Ideo gravius contingit ex paucita
te partium. Sic autem dicentes non determinant de simpliciter gravi ut est terra que semper fertur deor
sum. Nec de simpliciter levi ut est ignis qui semper fertur sursum, quia non convenit eis propter paucitatem vel pluralitatem
eorum ex quibus sunt. Sed enim si esset magnus ignis habens plures triangulos ex quibus constat
gravior esset parvo igne qui constat ex paucioribus. Et ita fertur citius sursum parvus ignis
quam magnus, et tardius deorsum. Cuius contrarium videmus. Et propter hoc si levius est quod habet pauciora eidem
secundum eos erit aliqua multitudo aeris gravior quam aqua, cuius contrarium accidit. Semper enim aer plus sur
sum fertur respectu cuiuslibet aque et quelibet pars aeris sursum fertur in aqua. Quidam existentes anti
quiores hiis magis novum intellexerunt de predictis. Videtur enim quod quedam entia minoris
quantitatis graviora esse. Et non putaverunt in eis dicere quod eorum simplicia habent gravitatem
quia constant ex pluribus similibus, magis enim contingeret dicere si constarent ex solidis. In maiori
bus et compositis non semper est gravius quod habet plures partes, ut lana et es. Et non posuerunt quia va

cum

cuum interceptum corporibus alleviat ea, id quod habens plus de vacuo levius est. Et propter hoc accidit quod
aliquid ad maioris quantitatis levius est eo quod est minoris, quia plus habet de vacuo. Sic autem dicentes
insufficienter assignant causam levitatis, quia non solum debet dicere levius esse quod habet plus de vacuo sed
addere quod minus de solido. Sed enim plus habebat de utroque, non propter hoc erit levius. Contrarium enim terre
potest habere plus de vacuo quam modicum de igne et tamen non est levius eo, quia plus habet de solido.

Quarti libri capitulum tertium qui sic incipit: Quoniam igitur non dicentium et cetera. Manifestat quod opiniones anaxagore et emp
edoclis incidunt inde cum ea que ponit causam levitatis esse vacuum ipsorum habens et aliis rationibus determinande
maioritatis quod magnitudinis et parvitatis non sic esse gravius et levius. Quemadmodum anaxagoras et empedocles me
lius dixerunt de gravi et levi. Nam de hiis quod dicunt sic esse ... tamen quia dicunt ignem quod levius est
habere hoc propter multum vacuum quod est in eo ideo incidunt in easdem difficultates cum predictis, scilicet quod eorum
cogunt determinare levius, propter hoc plus vacuum et minus solidum. Quod enim diceret si magis multitudo ignis
in quo est plus de vacuo habet et plus de pleno et solido quam parva quantitas terre. Sic ergo oportet eos
determinare leve aut per plus vacuum aut per minus solidum. Sed per minus solidum non potest
levius determinari. Erit enim quedam quantitas terre in qua erit minus de solido quam in magna quantitate
ignis et tamen non levior eo. Neque per habere plus vacuum potest levius determinari, quia erit aliquis
eorum que semper fertur deorsum levius eo quod semper fertur sursum, scilicet magna terra habens plus de vacu
o quam modicus ignis. Et propter hoc non potest esse causa levitatis vacuum habens determinatam proportionem ad solidum
quia eadem proportio que est vacui ad plenum in magno igne potest reperiri in parvo. Et sic equaliter ve
lox esset ad motum sursum quod falsum est. Et eodem modo contingeret in magno et parvo gravi respectu motus
deorsum. Et propter hoc si vacuum est causa motus sursum, ipsum magis fertur sursum. Si autem vacuum sursum
fertur et plenum deorsum, neutrum quod est compositorum ex hiis fertur sursum vel deorsum, sed solum quod vacu
um est leve et plenum grave. Et propter quod semper sunt separata abinvicem vacuum et plenum. Et propter
ipsum vacuum sursum latum habebit locum aliquem. Et cum ipsum sit locus privatus corpore, loci erit locus, et
in locus eius habebit intra se ... aquam et ad ... Et propter quod erit causa eius motus non enim modo solum
vacuum sed et plenum. Aliis autem videtur quod magnitudo et parvitas sit causa gravius et levius
quibus multa impossibilia accidunt. Sicut et hiis qui unam causam tantum assignant aut multas
tamen contrarias. Una enim causa existente tantum utrisque ut superficies vel figura non erit simpliciter grave et leve. Sed
... contrariis autem existentibus ut vacuum et plenum non erunt intermedia gravius et levius.
Determinare autem grave et leve magnitudine et parvitate quedam fictio est. Sed in enim alias opi
niones predictas contingit aliquo modo assignare differentias elementorum. Sed ponentes unam materialem differen
tiam magnitudinis et parvitatis causam gravius et levius est dicere non esse simpliciter grave nec leve. Et propter
cum multa aliqua parva sit existentia possunt esse graviora paucis accidit multum aerem et
multum ignem graviora esse paucam aquam et terram. Hoc autem impossibile.

Quarti libri capitulum quartum qui sic incipit: Nos autem primum determinantes et cetera. Premisso predicto ordine in
vestigat per causam finalem et formalem quare in modo leve sursum et grave deorsum. Et sic
generatio est ab aliis predictis. Nos autem primum determinemus propter quod quedam moventur sursum quedam deorsum
secundum naturam et quedam utroque modo. De inde de gravi et levi ac eorum accidentibus. Dicit
unumquodque in suum locum sic estimandum est sicut de omnibus aliis speciebus motus et mutationis
in quarum quaelibet transmutatio fit non ex contingenti in contingens sed ex contrario in contrarium, ut ex contra
rio in medium. Sic enim alterabile alteratur ad determinatam qualitatem et augmentabile
ad determinatam quantitatem. Eodem modo motum secundum locum movetur mobile ad deter

mātū loci. Si g° grauis et leuis ē motū deorsū et leuium sursū, mobile aūt ab
eo ē q' pō graue et leue vnūqdq3 istoꝝ ferri ī suū locū. ē ferri ad suam
spēm. et hoc būi q' dcis antiquoꝝ dictū q' sile fert' ad sile. h' eī ñ accit
sp. s; q' sile fert' ad sile nālr. s; solū qñ mō ad suū locū nālē. Etiam
siqs ponat terrā ubi ē luna ñ ferent' ptes tre q' cecīt deorsū ad illā ter
rā, q' ī ñ ē eī loc' nālr. vlr g° būica situalitas et eidē motū nālē, idem
ē locus et iō sile fert' ad sile ut ubi vna ps aque fert' et tota. Et locus
est ētinu' ꝯtinētis, ꝯtinet aūt oīa q' mouēt' sursū et deorsū extremū et
mediū, ita q' quodā spēs et forā ē ꝯtenete pferri ī suū locū. ē esferri ad
sile ī iaā q' ꝯtr tēi nālr. Et iō elā sita st' sēm ordinem qē hnt sordie ī loco
ut aer aq. aq terre. sp eī sup' ad id q' ē sub ipō. ut forā ad māz se h3. Et quare
iō g° q' ign' sursū fert' et tēra deorsū. idē ē q' q'rē ppi q' sanabile si trāsmu
tetur. s; q' bur' venit ī sanitatē. et sic d' alijs mobilib3 que pōt se talia
et eadem ē m° ē d' leui r' sursū et d' grau r' deorsū. In tm aūt differūt
q' graue et leue uidēt' ī se bñe principia suoꝝ motuū. illa uō ñ s; ab exte
rius alr trāsmutēt' puo motu sēo abextra. Q' aūt ñ hnt ista pn
motus int' p3 q' idm ē susceptiū sanitatis et languoris, si g° a pn° itr
seco mouerent' idem ē causa ꝯtrioꝝ p nām. qñ eī sēm mō sēm q' sana
venit ī sanitatē. qñ aūt sēm q' ī firmale uenit ī infirmitatē. Mag' aūt
graue et leue in se bñe vñr mot' pn ppr hoc q' coꝝ mt' ē ppnqua forme
sue sbe. i. id quo pnt moueri ad ppa loca ē ppnqū sbe eoꝝ. grauitas
eī et leuitas īmediate sequūt' formas sbāles ipoꝝ. ul' q' mt' eoꝝ est
ita ppinqua forme ut statī fiat sb forē vnica trāsmutacōe q' habita h'ē
sufficiēs iō motus ad pp'u locū, q' h3 suā pfcionē p causa sig° est
q' mot' ad locū est pfector tm, cū sit ultim' gñōe. et iō ē p m° per
fectōe. Cū g° fiat ex aq aer. q' generans dat sil' formā et locū, tūc fit
sursū. et qñ sēm sit est leue sēm ē sursū. et sic ē mat' q' qñ ex tūs leue
in pō uenit ad actū leuitatis. sil' uenit ad locū sursū. Extūs g° le
ue et graue nālr mō ad suū locū remoto prohibente. Sicut ī mu
tamētū, phibitū ne trāseat ī nutribile remoto prohibente stati
incip' nutrire. Mouet aūt oīa pdcā p' mouēs ipoꝝ et remouēs, p
hibēs, sicut dcm ē. 8. phy' p3 g° a q° mouēt' grauia et leuia.

Qlp^m c^m q' sic icip. Drias aūt et acn' r' c. premissis diffōib3 grauis et le
uis simpl' ond' que sūt grauia et leuia in r' et cōiat pprietates grauis et leuis
et accn' ipoꝝ. sc' dē. q' graue simpl' ē q' oīb3 substat būtib3 grauitatē. leue aūt
q' oīb3 supfert' sursū latis. Quodā aūt ē graue et leue ī r', cui s. ambo
h' existūt. q' q'b3dā substat. et q'busdā supfert' ut ē aq et aer. neutrū

eī istoꝝ ē simpl' graue et leue. ambo eī st' leuiora q' tra et grauiora igne ē
substat ad ī uicē ꝯpata aer ē simpl' leuior aq cū eī supemineat. aq uō g°
uior cū substet. Et ꝯm aūt ꝯposita exppdcas quedā h3 grauitatē. quedā leuitatem
m' ē q' eī r' ē. q' h3 plus ul' mi' de pdcīs elīs. Ut g° eī plus de tra ē gra
uiꝰ ceteris parib3. ꝯs° q' hñte plus ignis. Et qm alia s. ꝯposita ī grauitate et
leuitatē sēt p' talia. iō d' hijs ē dd. Et si tm sciē ē q' accit ꝯposita ñ appere
ē grauia vbiq. sil' ñ ē leuia vbiq. pp' h' q' differūt ī eis st' elā pa. puta ī aere
grauiꝰ est lignū talētī q' plūbū vni' oboli. ī aq aūt erit leuiꝰ. Causa eī h' d'
diuisitatis ē. q' oīa elemēta pt' ignē h3 grauitatē. Nam aq ubiq grauis est
pt' q' ī loco tre. aer ī grauis ē pt' q' ī loco aq reāt. nā ī ppa regiōe grauis ē sic
et a° elā pt' ignē. Sig' aūt grauitatis aeris ī ppa regiōe ē. q' plus pōdat
uꝰ īflatus aer q' uacuꝰ. Si itaq sit aliq ꝯpositū h3 plus aeris q' aque et tre
vt lignū st' natat aquis licet sit graue ī aere. iō eī ñ sb fert'. et eode m° d' a'is
mōis ꝯpoīoīs.

Qlp^m 6^m q' sic icip. Quod aūt ē simpl' leue et c. Manifestat q' ē s. aliq leue simpl'
nullam būs grauitatē. et aō graue simpl' nullam hñs leuitatē. et quedā itr
media que h3 utrq. Si leue simpl' est id q' simpl' fert' sursū. graue aūt simpl'
q' simpl' fert' deorsū. manifestū ē q' ē ad leue nullā hñs grauitatē et ꝯs°. Videm' eī qm
terra oīb3 substat et sp fert' ad mediū. Ignis aūt oīb3 sfertur ītm q' ē ippo ae
qescēte fert' sursū et ad ex'mū. et iō nullā h3 penit' grauitatem, substaret eī alicui
sī hñt eam. id a' supfert' oīb3 ad ex'mū. et sic eēt leue sine grauitate. q' aūt
nullā a° coꝝ leue uidet' pt' ignē. iō ign' ē h'. Et eodm m° tra q' substat oīb3
et fert' ad mediū nullā h3 leuitatē. Quod aūt mediū sit loc' ad q' ferat' hñcia
grauitatē, et a q° mouēt' leuia p3 p° sic. Nō ꝯtigit motū eē ī fītū. s; ē sep er
it duos tr'ios ex'mos g° cū mediū sit vnū ex'mū deorsū ad ipm fert' hñcia
grauitatē. et ab eo hñcia leuitatē. Et 2° sic, ignis fert' sursū ad sites āgulos. et ter
ra deorsū ad eosdē. s; h' ñ pot eē ñ deorsū sit qōā mediū corpis circlaris. g°
ad mediū grauia. et ab ipō leuia mouēt'. ut aūt sit idem mediū tocī et terre
d' ē sup'. Et ꝯm g° substās fert' ad mediū nec' ē q' omib3 supfert' ferri ad ex
mū. ꝯtrū eī ē extremū medio ī loco. Substās aūt ꝯtrū supemiēti. et iō sic
mediū et ex'mū duo st' pncipalia loca. ita mobilia graue et leue due drie st' corpoꝝ
mobiliū. Et quadm locus ītmedi' et ex'ma quodāmō ē sursū et deorsū. ī duo e
leuita ītmedia. s. aer et aq h3 grauitatē et leuitatē diuisis respectibus.

Qlp^m 7^m q' sic icip. Inqrim' aūt ꝯtinēs. et c. Declāt qm situalitas h3 elā
adinuicē, q' vnū ꝯtinj, et a° ꝯtinet', et quō coꝝ ē eadm ratio. Et probabili
ter igne ꝯtinēs h3 rōem forme. ꝯtentū uō rōem mt'. et iō elm supius et
m' q' ē ipō ad form ignis et leuis, ē ipō ad formā tre et grauis. Eadē aūt
rōem sit ipō ad ut'q3. s; ē rōm coꝝ est sana et suscepti languoris s; tm

aliam et aliam rationem, hiis quod materia disposita per illam rationem quod conveniunt levi fertur sursum
contrariam autem hiis gravis est et deorsum. Verumtamen non est aliqua disposita que per se simpliciter grave vel le
ve ferunt sursum et deorsum. Sed sunt que gravia et levia sunt ut est aer et aqua. Aqua enim omnibus substat preter
quam terre cui supperfertur. Aer autem omnibus supperfertur preter quam igni cui substat.

Q ca. 3m 9m. quod sic incipit. Quoniam autem est unum solum etc. Ostendit naturam eorum adiungens quod unum
quodque ipsorum habeat suam gravitatem et levitatem. Grave est in propria regione. ¶ Quoniam est unum tantum
elementum quod omnibus supperfertur et unum quod omnibus substat necesse est quod inter duo intermedia esse que substat
cuidam et supperferuntur alteri et illi necesse materias ipsorum propriis esse totidem. Sed una materia prima communis sit
omnium ipsorum. Fuit enim existimatione et duo illorum scilicet extrema sunt contraria. Verumtamen intermedia duo non enim est
inconveniens contrariorum plura esse media. ¶ Duo autem elementa media quod sunt habent gravitatem et levitatem comparatam in locis habent gravi
tatem quod substracto inferiori quod habent ipsorum fertur deorsum, ut aer substracta aqua fertur ad locum aque
substracto autem igne aer non fertur sursum nisi per violentiam. Sicut nec aqua fertur sursum substrac
to aere nisi per vim. scilicet quia una superficies fit aeris et aque et forcius trahitur sursum movens
quam aqua feratur deorsum. Terra numquam fertur sursum amota aqua et ideo aqua trahi potest sursum
a vase ignito excepte sinfonia / prive formentis inferius quod tangat superficiem eius. Terra autem
non. Et quoniam sic se habent elementa ideo ignis qui numquam deorsum fertur per naturam in nullo loco habet gravitatem
nec terra levitatem. Duo autem intermedia feruntur deorsum substracto inferiori eo quod habent gravitatem usque ad
medium spatium similiter materie licet non gravia sint gravia simpliciter.

Q ca. 3m 9m. quod sic incipit. Quod autem necessarium facere equales differentias etc. Investigat numerum differentia-
rum sive qualitatum quibus elementa moventur naturaliter ostendens ipsas equales numero eorum. ¶ Si fit tantum
una differentia eorum ut puta vacuum aut aliud non erit nisi unus motus naturalis. Inquam quia aut omnia moventur
sursum aut deorsum. Quoniam igitur sunt duo motus naturales quorum unus est simpliciter sursum et alius simpliciter deorsum
et duo mixti existentes necesse est differentias eorum esse quattuor.

Q ca. 3m 10m. quod sic incipit. Figure autem non etc. Declarat quod figure elementorum non sunt causa motus ipsorum
simpliciter sed tamen possunt esse causa cum eo quod est movere velocius vel tardius. ¶ Quod figure elementorum non
sunt causa motus ipsorum sed coadiuvent aliquantum manifestum erit quibusdam dubiis prius solutis. Dubi
tatur enim quare quedam gravia habencia latam figuram supernatant in aqua et quedam minus gravia habencia rotun
dam vel longam figuram in aqua feruntur deorsum ut acus. Dubitatur etiam quare quedam gravia
in aere supperferuntur ut pulveres et stilla / ad primum dixit democritus quod quedam vapores calidi
ex aqua exeuntes sursum pellunt gravia late figurata que non possunt sursum pellere stricta quia
propter paucitatem quoniam tangunt ipsorum non possunt expellere. Si autem verum hoc in aqua multo magis talia
corpora late figurata debent supernatare in aere cum in ipso sunt plures exalaciones. Hanc autem istarum
democritus sed ipsi inferentes solvunt debilia dicens quod in aere semper idest impetus corporum que sursum feruntur
est debilis quia talia dispergunt undique nec faciunt impetum in unum. ¶ Nos autem dicimus quod conti
nuorum eorum quedam sunt terminabilia termino alieno sunt bene divisibilia ut aqua et aer et magis divisibile
est quod melius terminabile ut aer. Et utrum bene divisibile minus cadit dividitur quam maius. Habencia
igitur latitudinem quia plus comprehendunt de continuo divisibili difficilius ipsum dividunt eo quod plus
resistit. Habencia vero figuram acutam propter minus comprehendere de continuo divisibili citius
dividunt ipsum quia minus resistit. Omnia gravitas habet quandam virtutem ad motum deorsum
et latum habet resistentiam in continuo divisibili oportet comparare haec duo scilicet quod sit maioris efficacie vel

virtus gravitatis ad motum deorsum vel latitudo ad resistendum. Et si quidem gravitas sit maior
fertur ad inferius. Si autem latitudo supernatabit. De gravi igitur et levi et eorum accidentibus determinatum sit hoc modo. Explicit liber de Celo et mundo.

¶ Primum maioritatis quod sic incipit. Scientia de natura fere corpus phisicum continens perfectam rationem totius
magnitudinis.

¶ 2m. investigat numerum motuum simplicium ex numero simplicium corporum.

¶ 3m. probat per rationes simplicis motus quod est aliquod corpus simplex revolvitur motum.

¶ 4m. quod corpus motum circulariter per naturam nec grave nec leve eo quod non movetur a medio vel ad medium.

¶ 5m. quod idem corpus nec generabile nec corruptibile est nec suscipit augmentum nec alteracionem nec
aliquam permutacionem.

¶ 6m. quod integritas universi perficitur quattuor corporibus simplicia non requirit. 6m. corpus simplex.

¶ 7m. quod corpus simplex circulariter motum non potest esse finitum.

¶ 8m. corpus simplex mobile secundum rectum non est infinitum.

¶ 9m. quod universaliter nullum corpus potest esse infinitum.

¶ 10m. quod si ponatur corpus infinitum non potest agere nec pati.

¶ 11m. confirmat impossibilitatem corporis infiniti rationibus logicis et probabilibus.

¶ 12m. investigat per rationes corporum inferiorum et superiorum unitatem celi seu mundi.

¶ 13m. quod impossibile est esse mundos quia iste comprehendit totam materiam que est ipsorum ad formam mundi.

¶ 14m. quod extra celum non est locus nec tempus nec vacuum et ideo que ibi sunt omnino invariabilia existunt
et habent optimam vitam.

¶ 15m. ostendit quod senserunt antiqui de mundo utrum sit generabilis et corruptibilis aut non.

¶ 16m. distinguit multiplicitatem horum nominum geniti et ingeniti, corruptibilis et incorrup
tibilis, passibilis et impassibilis.

¶ 17m. quod incorruptibile et ingenitum se consequuntur sicut genitum et corruptibile.

¶ Primum concludit ex predictis mundum esse sempiternum sicut dixerunt antiqui.

¶ 2m maioritatis unde accipiatur dextrum et sinistrum, sursum et deorsum, anterius et posterius.

¶ 3m. quod in celo est sursum et deorsum, dextrum et sinistrum assignata in diversis partibus eius.

¶ 4m. quod in celo sunt multi motus circulares non tamen contrarii inter se ut salvetur generatio inferiorum. Non

¶ 5m. quod celum est figure sperice tamen quia hec est perfecta conveniens motui eius et ordini [sepientis]
corporum contentorum.

¶ 6m. quare movetur celum magis ab oriente in occidens et non econverso.

¶ 7m. quod motus primi mobilis est regularis quia hoc convenit motui eius et motori et tempori.

¶ 8m. quod astra sunt eiusdem nature cum corpore in quo sunt existunt.

¶ 9m. quod stelle moventur motu orbium differencium et non habent proprium motum seorsum.

¶ 10m. utrum ex motu astrorum causetur sonus armonie sive perceptibilis a nobis sive non.

¶ 11m. maioritatis ordinem astrorum maxime planetarum tam quo ad situm quam quo ad motum
et quod sunt sperice figure.

¶ 12m. movet quasdam dubitaciones circa motum planetarum et multitudinem stellarum fixarum quas solvit.

¶ 13m. investigat quod senserunt antiqui de situ terre.

¶ 14m. quod senserunt de motu et mansione et figura eiusdem.

C 14^m mouet dubitationes de motu uacui et ad quas adducit solutiones insufficientes quosdam.

C 16. determinat ueritatem de quiete et loco terre confirmans eam rationibus naturalibus et rationibus astrorum.

C 17^m probat terram esse spere figure per naturalem motum ipsius et per ea que apparent de motu astrorum.

C 1^m epylogat determinata in precedenti libro dans intentionem ad determinanda consequenter (septem?) an aliquid sit generatio et corruptio sit in rebus.

C 2^m enumerat diuersitatem opinionum antiquorum de generatione rerum naturalium.

C 3^m inuestigat que uirtutis uel actiuitatis contineat corpus compositum ex simplicibus.

C 4^m quod omne corpus naturale simplex habet motum naturalem.

C 5^m quod omne corpus naturale motum secundum rectum habet grauitatem aut leuitatem. Et quod sit principium motus naturalis et uiolenti.

C 6^m quod non omne est generatum et quod est eternum et quis modus generationis.

C 7^m quod non possunt esse elementa infinita.

C 8^m quod unum tantum non potest esse elementum generabilium.

C 9^m quod elementa non sunt sempiterna sed generabilia non ex aliis preter ipsa corporibus sed ex in uicem.

C 10^m quomodo elementa generentur ex inuicem.

C 11^m quod elementa non possunt determinari specialiter per figuras.

C 12^m declarat quid sit simpliciter graue et quid leue.

C 2^m improbat opinionem platonis de graui et leui et opiniones dicentium uacuum in teceptum corporibus esse causam grauitatis et leuitatis.

C 3^m ostendit opiniones anax. et emped. incidere in idem cum precedenti et quod magnitudo et paruitas non sunt causa grauitatis et leuitatis.

C 4^m inuestigat causam propter quam leue mouetur sursum et graue deorsum.

C 5^m quod sit graue et leue simpliciter et in respectu et determinat propter causas grauis et leuis corporibus.

C 6^m quod est quoddam leue nullam habens grauitatem et quoddam graue nullam habens leuitatem et quoddam quod habet utrumque.

C 7^m quod elementorum quedam continent alia continentur et tamen omnia habent eandem materiam.

C 8^m materia natura elementorum et quod elementum habens grauitatem et leuitatem graue est in ipsa regione.

C 9^m quod ordine elementorum sunt in eodem numero cum celis secundum quosdam.

C 10^m quod figure elementorum non est causa motus eorum sed confert ad uelocitatem aut tarditatem motus ipsorum.

De generatione et corruptione. Natura generatorum et corruptorum et cetera. Capitulum primum in quo recitat opiniones antiquorum an generatio sit idem quod alteratio et quare aliter dixerunt opinati sunt ponentes unum principium et aliter ponentes plura. C De natura dicendum intendimus de generatione et corruptione de natura generatorum et corruptorum et de generatione alteratione atque augmento quid sit utrumque et utrum idem sint generatio et alteratio ideireo ab hoc initio incipiendo

intelligendum est quod quicumque antiquorum dixerunt omnia esse unum et ex uno necesse habuit dicere idem generationem et alterationem ita quod idem est fieri et alterari. qui uero plura posuerunt principia materialia ut emped. et anax. et democritus. Aliud fiat generari et alterari. quamuis anax. in hoc ignoraret propriam uocem dicens nichil perire et tamen generari dicat idem quod alterari. Differunt autem predicti inter se. quia emped. tamen facit principia quatuor materialia et quatuor mouentia. anax. leucippus et democritus infinita anax. autem infinitas partes omiomerias. alii uero duo cum non indiuisibilia infinita multitudine et morphea id est forma siue figura quorum autem differunt ab aliis positione et ordine. uerum anax. et emped. contrarie adinuicem quia emped. dicit quatuor elementa esse principia et simpliciora carne osse et talibus similium partium. anax. autem contrario dicens illa esse simpliciora et prima id est uile semen omnium et elementorum quia componuntur ex illis dicentes igitur unum esse principium ex quo omnia necesse habent facere idem generationem et alterationem quia in omni transmutatione semper manet idem. dicentes autem plura principia conueniunt dicere ipsa differre quia generatio fit per congregationem principiorum sicut corruptio per dissolutionem. ideo dicit Empedocles quod generatio non est quedam mixtio et corruptio segregatio mixtorum.

Q Capitulum 2^m Quod sic incipit. Necesse est autem et hiis et cetera. ostendit quod dicentes plura principia non possunt saluare alterationem et quod accidit contra emped. C Sicut igitur dicendum est facientes plura principia necesse habent dicere generationem differre ab alteratione et tamen non possunt hanc differentiam saluare. Alteratio enim est quando manente subiecto fit transmutatio in qualitatibus suis passionibus. Sed passiones prime sunt differentie elementorum in quibus non potest fieri transmutatio nisi fiat in elementis. Sed ipsa elementa possunt secundum eos sunt intransmutabilia. Ergo et qualitates per ac per se. quia non fit transmutatio in qualitatibus suis nisi per passiones. C Preterea in omni transmutatione oportet supponi unam materiam duobus contrariis. elementis autem manentibus non est unum subiectum duobus contrariis. Ergo non est transmutatio nec alteratio. C Et si alteratio est secundum unum est quod una est materia utrumque ad inuicem transmutabilium. Sed ista unitas [illegible] et materia non est permanentibus elementis. Ergo non alteratio. Empedocles igitur dicit contraria sibi ipsi. Sed quod quia dicit elementa non transmutari ad inuicem ut unum fiat ex altero. sed omnia ex ipsis et cum dicit quod aliquid ex omnibus fit preterquam ex illis et iterum ex illo uno dicit fieri quodlibet elementorum quod ostenditur mediantibus differentiis et passionibus eorum. ut igitur fit mediante calore et leuitate et sic de aliis. Sunt igitur dicit elementorum auferibiles sicut sunt generabiles ex illo. Contrariis autem ablatis potest unum fieri ex altero quod ipse negat. C Dicit etiam contraria hiis que apparent. Non solum in principio mundi sed et nunc uidemus fieri transmutationes in passionibus elementorum quia possunt aduenire et sequi separari quorum in secundum eum principia faciente unum ex pluribus. aduenire uero pluralitatem segregante ex uno. C Et at elementa sit ponenda prima principia uel illud chaos quod fit ignis ex eis et cetera incertum est. Secundum enim quod chaos supponitur ut ex quo per transmutationem fuit elementa ipsum uero esset principium. Secundum autem quod ipsum est ex compositione elementorum conueniens per aliam et dissolubilium pluribus elementa sunt magis principia.

Q Capitulum 3^m quod sic incipit. Simpliciter itaque et cetera. ostendit insufficientiam pluris rationis antiquorum inducendo de generatione et corruptione simplicium elementorum et de augmento atque de alteratione.

Circa dictum est dependens quia ab antiquis insufficienter dictum est per Platonem de ipsis, pro eo quod de generatione simpliciter tantum non dixit. Si de ea quae elementorum est sola locutus est, neque dixit de augmento vel de alteratione. Sed nec alius loquens nullus praeter Democritum est circa ... de praedictis non superficialiter. Nam de augmentatione non dictum est ab eis, neque quia quodlibet simpliciter dicatur, scilicet quod fit ad veniente simili. Sed quomodo fiat et qualiter fit mixtio atque agere et pati non dixerunt. Democritus et Leucippus ponentes athomos figuratas esse principia, ex hiis aggregatis generationem et disgregatis non faciunt corruptionem, ordine autem et positione alterationem. Et quoniam ex ipsis salvant apparentia quae sunt infinita et contraria, dixerunt quod figurae ipsorum erant infinitae, quibus propter transmutationem fiat contrarium sicut ... parvum transmutatis fit tragedia ex una media et comedia. Sed quoniam dubitatur utrum generatio et corruptio quae fiunt per aggregationem et segregationem sit alia ab alteratione quae fit per transmutationem praedictarum, considerandum est veritas istorum. Habet enim multas rationabiles dubitationes si generatio est congregatio. Sunt enim aliquae difficiles rationes probantes quod non potest aliter fieri generatio ita quod non existente congregatione aut generatio non est aut idem est quod alteratio.

Quaestio prima quae sic incipit: Principium autem horum omnium etc. Declarat quod transmutationes naturales non possunt salvari ex hiis ex quibus dixerunt eas esse Plato, Democritus et Leucippus, quamvis magis physice dixerint quam Plato. Primo quaerendum utrum ... vel transmutationes naturales sint ex magnitudinibus indivisibilibus aut nulla magnitudo sit indivisibilis. Et si ex magnitudinibus, utrum sint corpora ut dixerunt Democritus et Leucippus, haec sunt corpora, aut sunt ut Plato superficies. Sed quod impossibile sit corpus dissolvi usque ad superficies dictum est in tertio de caelo et mundo. Rationabilius est igitur ponere corpora athomorum indivisibilia, quia ex eis aggregatis potest fieri generatio, et insuper facta eis transmutatione in ydiolem, id est in forma accidentali, fit alteratio. Et ideo Democritus dicit quod coloratum fit per conversionem. Dividentes autem corpora in planicies nichil possunt ex eis facere nisi solida, scilicet corpora, et ideo non generant passionem aliquam ex eis. Causa vero quod Plato non potuit videre ea quae omnes ponunt, scilicet generationem, alterationem, fuit inexperientia eorum quae sunt res naturales. Et ideo qui contra eas qui magis insudaverunt magis supponere possunt principia ex quibus multa naturalia salvant. Inexperti vero talium sermonum ad pauca respicientes faciliter, id est debiliter, enunciant. Differt igitur multum in talibus logice vel physice intendere. Logice quidem intendentes faciunt magnitudines indivisibiles, ut trigonum esse multa, ut lineas et superficies. Democritus autem a logicis physicis propriis et talibus persuadet.

Quaestio ... quae sic incipit: Habet autem quaestionem etc. Probat quod corpus vel magnitudo non potest resolvi ad indivisibilia sicut non potest componi ex ipsis. Dubitatur si corpus et omne quod est divisibile secundum quodlibet signum, et hoc est possibile, utrum divisio ista procedat usque ad indivisibilia; et videtur quod sic, quia possibili posito in actu nullum inconveniens sequitur. Ponatur igitur omne corpus esse divisibile, ponatur divisum in actu quod est impossibile. Id igitur ad quod stabit divisio non erit magnitudo, quia restaret adhuc divisibile. Nec erit punctum aut nihil, quia non est quod corpus generaretur et componeretur ex nihilo, et sic esset nihil quod ad esse ... apparet. Adhuc si non erunt puncta ea ad quae stabit divisio, quia ex talibus non fit aliqua magnitudo, et sic corpus non esset quoniam punctus cum non est non dividit continuum. Nec est ratio quia quaedam dicentes ad quae stabit divisio, quia talis non fiat corpus vel magnitudines. Nec erit aliqua passio, eo quod passio per se non est quanta sed ... indivisibilitatem sicut ... et sic ex non quantis esset quantum. Et propterea puncta sive multa sive in modo sit, erit per se

aliquid si ad ipsum stat divisio corporis. Hoc autem impossibile est cum sint modo tangendi vel divisio corporum ... autem et divisio ... et non sunt ex ... Propterea si ea ad quae divisio in quae aliquid quod ... componantur, fiet ex eis aliquid aequale prius et unum. Hoc autem non fit ex punctis. Si ergo divisio fiat secundum quodlibet signum, facta ea in actu non relinquitur sola divisio, id est puncta, nec pars aliqua, quia ex talibus non fit magnitudo; relinquitur igitur quod remaneant corpora indivisibilia. Ponentibus corpora indivisibilia obviatur tertio de caelo, sequuntur multa impossibilia. Igitur solvit eorum dubitationem: non enim est impossibile corpus esse indivisibile secundum quodlibet signum in potentia, non tamen in actu.

Quaestio ... quae sic incipit: Esse autem divisio simul potentia etc. Solvit rationem Democriti quam inducebat, sequi quod corpus componeretur ex indivisibilibus, simul cum hoc concludens quod generatio et corruptio simpliciter non est congregatio vel segregatio, sed faciat ad facultatem generationis vel corruptionis. Corpus enim divisibile impossibile ... quod possit simul totum in actu non est impossibile, quia tunc esset indivisibile. Ad et divisum impossibile secundum quodlibet signum. Ex quo sequitur quod divisio stat in indivisibilibus et quod corpus iterum fiet aut ex indivisibilibus aut ex nihilo, et quoniam corpus semper dividi potest in minores magnitudines, et ulterius non possunt esse puncta vel non augebat Democritus tales esse indivisibiles magnitudines, dicens quod hic non potest esse generatio et corruptio, scilicet per aggregationem et segregationem istorum. Nos dicimus ad hunc paralogismum quod non est punctus continuus puncto neque contiguus, et ideo continuum est divisibile secundum quodlibet signum est ut sic etc. ... Sed in eo quodlibet signum divisum, scilicet omnis divisionem magnitudo est divisibilis. Sed facta in aliqua divisione iam puncto non est divisibilis magnitudo secundum signum continuatum, scilicet quod continuum vel contiguum sit puncto sicut quo facta est iam divisio, quia punctus non est puncto continuus nec contiguus ... quamvis igitur omnem possibile sit divisionem fieri secundum quodlibet signum, tamen postquam aliqua divisio iam facta, non potest divisio fieri secundum signum continuum illi signo quo prius facta est, quia non est continuum divisibile amplius in illo. Verum est igitur quod congregatio et segregatio est ..., sed non ex corporibus indivisibilibus, neque ita quod divisio fiat usque, quia sic punctus esset puncto contiguus. Sed est segregatio in partes minimas secundum quantitatem et ex eisdem est congregatio, ita tamen quod simpliciter generatio elementorum vel corporum non est ex congregatione vel segregatione. Sed potius quando hoc totum compositum ex forma et materia ... transmutatur in hoc totum compositum ex materia et forma ..., tunc est generatio simpliciter quae non est alteratio, ut quidam dixerunt. In subiecto enim duo sunt, scilicet forma et materia ... in hiis duobus fit transmutatio generatio et corruptio est et corruptio. Quando autem ambobus manentibus fit transmutatio in passionibus et accidentibus, est alteratio; et quoniam etiam segregata et congregata faciliter transmutabilia sunt vel difficiliter, ut aqua divisa in pluribus partes citius mutatur in aerem, ideo segregatio adiuvat.

Quaestio ... quae sic incipit: Determinatis autem hiis etc. Investigat disputative an generatio fit ex ente vel ex non ente simpliciter, an magis ex esse et non ente in actu, ente autem in potentia. Inducit post praedicta utrum ad generatum et corruptum sit simpliciter an non. Sed omnis generatio est secundum quod sic est generatio tam ex ... in quo ... non generatur simpliciter ens simpliciter. Et videtur quod non possit generari simpliciter, quia tale oporteret generari simpliciter ex non ente ita quod id non ens esset subiectum transmutationis, sicut generatio secundum quid, ut quando fit ex non albo album, ens non album est subiectum transmutationis. Ex non ente simpliciter non videtur posse generatio, quia aut negat omne ens praedicabile aut simpliciter negat omne ens; quia non ens quod negat omne ens praedicabile sit subiectum ex quo fit generatio simpliciter, sequitur quod ex non substantia fit substantia, cui autem substantia non est, nullum aliud ens praedicabile est. Igitur ex non ente secundum omne praedicamentum sit ad ens. Si autem non ens

negat omne ens. gnō simplr fiet ex nº. Debes autem scire qd hec est plȳa phyce. 7 id dicit nunc qd· q gnō simplr entis fit ex nō ente inactu. q tn ē ens ipō 7 sic ei pexistit ens inpō. q est tn ē nō ens actu. Sz adhuc ut re remanet qd malr. Si ui ei gnō sive fit ex ente ipō siue iactu. restat qre uelm gnō sive sit ex aº ente. ut ē qlm ul qle. Si ei ex ente ipō ē gnō 7 ad id ens stabit corrupº. qrit ut hoc ē aliq q actu denuō eriam Si nº gº otigit nō ens esse q actu sepatu. 7 ute ex nº fiet ad q oēs p lopites phyce de gnōe timuerūt. Si aut ad sit iactu Sz gnō ē altaco

Capitulm 8m q sic icipi. Dehys gº qlm otigit tractād. 7c. qrit cam ontinuitatis gnonis inreb. Ad scd· cam ipi qd gnō sp ē nō q cam efficiente. s. vni pº pnm motor. Sz mile hac qrit hic itedi de mouēte ei dcm ē. nº phyce. Qm ei ens ē imobl p omē tēpus 7 qdam sp mouē ab ipō. De pº aut tractie ē pº phyce de motu otinue. postea dcm. q ē ei mltoz doctoz sigulare. Sz nunc dicam d cā mali pp qm gnō 7 coro nō debuit nº. q ex hoc erit forte ualm qstu supr. 7 qd est simplr gnō 7 corrup. Ihe rōabile dubitacō qre gnō sep replicat ientibz 7 nuqm deficiat. Si ei q corrupit secod i nō ens. oz pnm mile ex qº fuit res corruptibiles ē osūptū si ē finitū. nº pt ē nisi fitū. ai n sit ad tale ens actu ifitu. lz ifitū sit ipō. ut dio otinui i. 7 nec pōt ē ei gnōis otinue q sp possit q gnāt fit mīr pus gnā to. q h fitm ē. Dz gº hac cam ē cam. q vni corrupº ē gnō alti 7 coº 7 iō neutra ipaz deficit.

Capitulm 9m q sic icip. pp q a h simplr. 7c. Declat q qda gnō ē simpl 7 qda sm q. 7 h tn iecdm gnē. qm i diusis excludēs qda modu igentē ē pdca. Dd queda dni gnāri 7 corrupi simplr. queda sm q. 7 id ē. quia gnō vni corrupº ē alti 7 eoº. qa ē aliq id q gnāt ul corrupi ē ens simplr. tunc ē gnō 7 corº simpl. qn uō tale ē ens sm q. tunc ignō 7 corrup sunt sm q. v. g. forte q ignis ē ens simpr 7 tra sm q. gnō ul corº igs ē simpl. terre aut sm q. hoc ei dixit Emp. igne ē ē ens. tra uō n ens Sz nº differt ponē exº istis p ialijs. q n qrim modu gnōis p sm Dicam gº q simpl corrupº ē q ē i simpl n ens. 7 simplr gnō q ē i simpl ens qcq sit tale ens. ul n ens. iaº 7 mō ē gnō 7 corº simplr 7 sm q. Si ei alt ma sit receptibil duoz quoz vnu sit sic spēs 7 for. 7 aº sicut pūo i quo cuqz pdcm sit gnō ulm q est sic forma ē simplr. 7 simplr corº eiusdē. gnō uō 7 corº ei q est sic pūo ē sm q. Quibz da aut ut q qn fit ul corrupit ad mag sblte. tuc ē gnō ul corº simpl. qn uō min sblte ē gnō ul cor sm q. q sm est. q aer min sbl ē q tra. 7 tn gnē aeris 7 terre n ē gnō sm q. nec gnō tre 7 aeris ē simplr. imo pocius ē coº. Sic gº gnō simpl 7 sm q differūt penes rem q gnāt. s. q ipa ē sba ul n sba

vna res qm alia. Coº aut simpl gnō ē. q gnātur ē sba. gnō aut sm quid. q gnātu ē acns. h dcm n lz locu i adiuice trāsmutacoibz. 1. ignoibz iqbz gnō vni ē corº alti 7 eoº. neqz h qrim nc. Sz tn qr qr nō dr simpl ge nari ad h q fiat sciēs p disciplinā. plato uō dr simpl gnāri. h aut dubitaº soluit ex hys q dtata st ipntis in pdicamtis. vbi dcm ē q eciam ad sigt h ad sbam. aº uō accica q hz q gº nō signt sbam. di cuntur gnāri n simpl sz sm quid. lz i talibz posit ē gnō simpl iaº ordie s. put ibi gnō est alicui q tenet rōm spēi 7 forme. 7 aº q tenz rōm puōis ut dcm ē sup. Dcm ē gº de gnāri simpl 7 sm q. 7 qm ca oti gnōis ad modu sbi est m q pt sba duobz otrijs quoz vnu corº est altius gnō i sbijs. Restat aut qd qr sp gnāt aº ad aº corrupto. ad q dicit aliq q corrupi simpl ē uenire ad nisbl. q ē n ens ex simpl aut pt aliq gnāri 7 sibi ex talin n ente. ita q sui ad sbm sit non entis. sui nō. pōt ad fi ex eo 7 corrupi ipm. 7 iō mito n deficat gnō q ens corrupit i nō ens 7 gnāt ex ipō. Sz adhuc qrit aliqs. vtru istud nō ens sit aeq omnino otrioz ita q nō ens sit tra 7 graue ens st ignis 7 leue. 7 pz q nō. q tra ē omnino ēam. Dd ē gº q illa n gnāt ex i uice. s. ens. 7 nō ita q vnu sit m alti. sicut nº otra. Sz m ex nō aliqn eadm sm cnm sbica pt enti 7 nō enti.

Capitulm 10m q sic icip. De gnōe aut 7 altacōe. 7c. ostendit dram q ē it gnō 7 altacō. ad uigēs q pūu sbm gnōis ē m. Qm dnis gnōem 7 al tacōm ē diuisas mutacoēs scd ē. q aº ē sbm 7 aº pa que nata ē dici d eo. qn gº manēte sbo sblt trāsmutaº fit ipanibz altaco est. puta qn coz mutat a sanitate iegtudiem. Qn aut totu trāsmutat nō pmanēte aº sbo sblt. sicut qn ex toto semie fit sanguis. aº ex aere aq gnāco ē 7 h maxime dr fieri qn ex min sbli si fit trāsmutaº i mag sblt ut ex aere i aquā aer ei valde isbls ē. In hac aut gnōe si aliq paº ōs manz ut dr a frigiditas q coīs ē aeri 7 aque. n oz alteru pdcoz. s. aer ul aq sit panes que trāsmutetur 7 i coē sit sbm q maneat qsic essz altaº tm. sic ē qn musicus hō fit imusic p corrupcoz solu musice. si ei musica et pse for hois. ē gnō ul corº simplr. qn hō music corrupit 7 hō imusic gnāt. Sz q ē paº hois musica. iō ē tm altacō. Qn gº manēte sbo fit trāsmutaº i qti est augmētu ul diminucō. Qº iqli est altaº. qn sm locu ē laco. qn aut n manz actu q n trāsmutē. gnō ē 7 cor. h ā gnōis pūu sbm ē yle. 1. ma p. susceptiu diusaz formaz. sic sbm otriaz panu.

Capitulm 11m q sic icip. De augmtacoe aut ē reliquu dicē 7c. Declat. qd augmtaº differt ab alijs trāsmu. n tm penes ea cē q sit. sic gnō ē cē sbaz. augmtaº cē qti 7c. vm ī penes modu. augmtacō ab altacoe differt. q q altat nō mutar locu nec q aut augmtat ul diminuit nec

locū mutat differt ē ab eo q̄ fert' q̄ tale mutat locū s̄m totū sui. q' aūt au
get' nō oꝫ q' totū mutet locū. s; aliq̄ ptes ei' nō tñ eo mō q° i° q' circulariter
fert'. q̄ ill° sic man; totū ieodē loco q' ptes ei' illi loco mutāt'. q' aūt augetur
ptes occupāt maiorē loc̄ 7 q' minuit' miorem. sic g' differt h' trāsmu° ab alijs.
Q[u]estio .12a. q' sic icip̄. Circa q̄ā trāsmut' 7 ē. Inuestigat ut' aug^tu fiat ex q̄nto
ipō. ul' ex q̄nto i actu. ondēs q^m fi' ex q̄nto i actu. C[irc]a quēnd' ē ut' aug
mētū fiat ex mag^ne. 7 coꝛ^e ipō q' tñ actu icoꝛꝫ ē 7 si mag^ne. ul' fit ex mag
tudīe i actu. id dꝫ q' ex tali ipō fiat. t' aūt ē separū. a^t ia^o existet. s; sepa
tū a^t nll; heb' loc̄. sic ē punct' 7 uacuū ex q̄bꝫ ipō^le ē si q^m. a^t ē^t i a^o loco. q̄ i
iq° ad fit. aliē ē. Ina^o aūt 9 cē 9tig' d' p̄se 7 pacīs. s; pactīs eit ia^o id ex
q° fit aug^tu. ut si id ex q° fit aer sit aq̄ de q̄ exeat aer. sic de matiā 9tinēte ipō
id ex q° fit aer seq̄t' p° q' aq̄ t' ñ trāsmutata fit ex ea aer. q̄ aq̄ ē m^a 9tinēs
sic uas id ex q° fit aer, tales aūt m^as n' p̄hibꝫ cē esse infinitas. C[irc]a p° nō ut' aer ge
neratur ex aqua. sic exiēs a manēte. C[ontra] ponēdū ē g' matiā nō seperatā cē aq̄ fuit
trāsmutacōes. ꝫ entē vnā eandē s̄m eñ^as ꝫ ñ sit vna rōne ita tñ q' ñ' puncti ñ' sfi
cies dꝫ poi m^a aug^n. s; aliq' q^m actu exn̄s p forām ita q' ignis fit altīū ex alto actu ēte
aut eiusdē rōis ut ignis ex ig^e. aut alti' rōis ut diuiū a nō diuo C[irc]a q^m g' s̄ba
coꝛ^a 7 q̄ta ē m^a aug^n. ut ē actu s̄s̄ 7 h' eadē ē s̄m paūū q̄ ñ s̄t separabiles actu
s; rōne. m^e ē q' augmita° nō ē trāsmuta° ex q̄to ipō actu. aut ñ hñte aliq̄ ma
gni^ne q̄ separatū eēt q' ē cē ad augmitū q' ē ipō^le p' trāsmu° ex eo q' ē ipō tñ
spa ē g̃nōi. augmita° aūt ē p eriitis q̄ti^tis additamitū 7 diminu° mioramitū 7 id
q' auget' oꝫ hīe actu aliq̄ q̄ti^tis 7 ñ fit augmitū ñ pactuale mag^ne q̄ sit m^a eius
qui aūt ex mag^ne ipō fit magni^do i actu. mag' ē gnō coꝛ^is q̄m augmitū.
Q[u]estio .13. q' sic icip̄. Suscipi' itaq; mag' 7 ē. Inuestigat ut^m augmētū fiat p ad
coꝛ^eis ul' icoꝛ^eis. i' fit q' q̄lꝫ ps aucti ē aucta. 7 q' id q' augē man; 7 q' p̄m' effici
eis ei' ē altēme C[irc]a q^m q̄rim' eis ei' q' augē 7 diminuū p itlli^d ē q' q̄lꝫ ps ei' q' augē
ē aucta. 7 diminuti diminuta 7 h' adueniente a^o 7 recedēte. ꝫ g° q° adueniēte fit
augmītū. a^t ē coꝛ^eis aut icoꝛ^eis. 7 incoꝛ^eis ē ñ pt. n' separatū a mag^ne ut p̄ositū ē. s; aut
ē q' coꝛ^eis sē duo coꝛ sil' s. augēs 7 q' augē q' ē ipō^le. C[ontra] accepet q's dicē q' augmit
fit p gn̄ōeꝫ maioris. 7 corrupcōꝫ minoris. ut q̄n aer fit ex aq̄. tūc ei maior q̄titas fā
ē ex mioꝛi. tal' ei ñ ē augmita°. ꝫ gnō 7 coꝛ° C[ontra] et si dicat' q' ꝫ sit gnō 7 coꝛ° s̄ba ac
ris 7 aq̄ tñ ē augmita° aliē q' ē cōe utriq; s. coꝛ^is. hoc ipō^le ē q' augmiti oꝫ s̄bam saluar'
s̄m forām q' ē id eēndi ul' s̄m exñciaꝫ. tā ei 9cruit ad augmitū. p^m q' q̄lꝫ pars ei' q' augē
fiat maior. 2^m q' fiat a^o adueiēte. 3^m q' id q' augē saluē 7 maneat. q° a^t ad g̃uat' sp̄l'
ul' corrūpi nō man; C[ontra] p'. si tal' gnō eēt augmita° 9tigēt augmitū fi' nll'o adueniēte
7 diucōm nll'o recedēte 7 ē ñ manē q' augē C[ontra] si a q̄rā q' sit i° q' augē id q' 9poi
an i° ē appoi. v. g̃. cibus q̄ augē. an cibꝫ augens. vi' ei q' ambo cū 9tigat ipā fieri

maiora. ut si vinū misceat' aq̄, plus fit utrūq; p; solo ex dcis. q̄ solū i° augē ē s̄ba
man; tale aūt ē i° q' i mixtiōē p̄dnāt' ita q' pōt facē op' q' 9pet' sue n^e. ut si
vinū fiat mai' p admixtiōē aq̄ solū p̄dnāns 7 manēs augē. man; a q̄n pt facē
op' vini. Et eodē m° ē i altācōe. s; ei manēte s̄bo aliq̄ pā diuio actiuau sēa sit q̄ pri'
ñ erat. altā° sēa ē s̄bi manētis. i° aūt q° mediate altā° ē^t alii ñ pati ñ^e s̄ba ei' altāt'
quīq; nō id q' ē m^a augmiti altāt' 7 pati. ita q' altāns ē p n^m q' mag^nes accipiāt forā
ul' ē addi 7 fiat mai' coꝛ' 7 sic augeāt' i° ē ad uigit'.
Q[u]estio .14^m. q' sic icip̄. Q[uonia]m aūt q̄siti ē 7 c. p̄mitt' q̄dā sinus dcā 7 adiugit q̄dā
p ti^ca ad augmitū ut oñdat quō q̄lꝫ ps aucti augē 7 quō nō. 7 quō aug
mētū fit ex sil' ul' dissili. C[irc]a ad solōēꝫ coꝛ q̄ sui' dubitata q° cē aug^tu p° suppōi
t' manē q' augē. 2° q' augmitū sit a^o adueiente 7 diminu° a^o recedēte. 3°. q
q̄lꝫ sig^m s̄si^le i ee tali augē ul' diminuit'. 4°. q' augmitū ñ sit p uacuū. 5°.
q' duo coꝛ ñ sit sil'. 6°. q' augeri ñ ē p ad icoꝛ^eis addam' ā ad p̄dcā q' anom
omā. i. coꝛ altī' rōis i toto 7 ptibꝫ augēt', cū omomā. i. ptes eidē rōis au
gent'. augē ei man' q̄n auget' caro os sang^is 7 sil'es ptes eius q̄ ē ex h' ijs
9tex i q̄lꝫ ee hñte forām i m^a. a^d ē id q' ē tale s̄m forām. a^d q' ē tale s̄m ē m^a ut a^d
est caro s̄m forām. a^d caro s̄m m^as. q̄lꝫ g' ptem s̄m forām rei aucte augeri. vñ
est. nō aūt q̄lꝫ ptem s̄m m^as. v. g̃. sicuis mēsurabit plus 7 m^a aque q̄dā vna
mēsa. ut uase corio. fiet alīi maior ali minor illa misa s̄m q' plus 7 m^a i' fuit
de aq̄. q̄n aug° fiet maior q̄lꝫ ps forē ei' augebi' 7 nō q̄lꝫ ps coꝛi q̄ ē m^a l' uasi
illi. Rō ā q' i rebꝫ nālibꝫ q̄lꝫ ps formal' aucti augē 7 ñ q̄lꝫ m^al' acci' ex dictis
nā ptes m^ales fluūt 7 ñ manēt. formales aūt manēt. oꝫ aūt manē q' augetū
7 q̄ forāl' man; id additū aduenit g' 7 augē. C[ontra] h' aūt mag' ē m^m i omomiis
v. g̃. i manu q̄ augē tota, p porcoāl' i ptibꝫ forālibꝫ. i talibꝫ ei matiā cē diuisā
a forma mag' m^e ē, q̄n ñ i omomiis. s. i ceu ne 7 osse. 7 q^m ps m^al' a^o mō ē eād
i mortuo 7 uiuo. forāl' a ñ sic. id mag' dr' hois e^e eadē mortui ē eadē caro,
q̄ p̄us, q' eadē man'. C[ontra] Ex dcis p; a^o m° vñ ē q̄lꝫ ptē aucti cē auctam. s.
formalē. 7 a^o ñ. s. m^al'e. C[ontra] hoc aūt augmitū fit adueiēte a^o pri' diuo rei
augēde. ꝫ trāsmutat' i eandē forām. s. aucti. s. s̄s̄ eo adueniens h'uō trāsmutē
i s̄tā auget q^m 7 iō augmitū q̄dā m° fit ex dissili. s. i p̄n° q̄dā m° ex sili. s. i fine.
Q[u]estio .14^m. q' sic icip̄. Quoniā a^g 7 ē. 9pat augmētū ad id q° adueiēte p
exn̄s augē. oñdens q^m ē^e tale ipō q̄le i° ē i actu. 7 q' i° ñ ad p̄se. ꝫ i auc
to. 7 quō augmitū 7 nutmētū differūt. si querat' quale oꝫ esse id q° a^d au
gē. mai^m ē q' tale oꝫ ē^e ipō q̄le i° i actu. ut si caro dꝫ augeri a cibo. oꝫ cib^m
ē^e ipō carnē 7 actu cibū. q° corrupto nō q' d' p̄se ipm. q̄ sic ē^t gnō tñ. s;
ia° s. i ceu ne fit augmitū carnis. 7 hoc i quo fit augmētū pati' mixtiōꝫ
ab eo q' auget q^m. sicut si vino s̄fudat quis aq̄ ita q' remaneat op' s̄

viu augetur vinu faciens tn mixtione eius q exris po vinu fit actu
vinu. Et g g exnte eo q querti r eo iniq querti ut igne ligmis fit au
gmentu. si aut cent separata r alter corrupet eet gno pocl qm aug
Cu lz aut augto no auge aliq qd vle p se gte nec gnatr aial vle. s3
potius ti qm singlare. iq tn saluat io vlis aial. Caro r aut ros ta
no augent. p sua iactu. augeant p qtitatem actu. s m ei q ea qbz fit
augmetu st ipo quata r i talia quana se actu illa q debet augeri fit
augmetu. ff. g. ex hoc q e ipo qm rcaro. auget caro. qz ad eius aug
metu oz fiei caro carne r qtam. ita tn q sm q est solu caro illa q ad
ditur nutrit. sm aut q caro qta auget. r sic augmetu r nutrimtu dif
ferut rone. r sic e q al donec uiuit semp nutrit, no tn sp augetur.
Es m ei q aduenit sibi ad q q e qm rcaro po tnsiens i actum utriusq
fit augmentu. sm uo q aduenit sibi q e tn caro po. nutrimtu. Est
aut cui uirtute fit augmentu ut nutrimetu de se e i mt. tn i m. sic est
forma man r cuilibet oragni. si aut aliq mpo uenit augende rei que
hat form r quantitas i po. p ipam augebr form r quantitas rei. si uero
res cui fit augmentu no possit querte rem sibi appositam de po ad actu
diminuet qtitas er licet forma remaneat, ut pz i sensibz. qui aut n pos
sit fieri ista qlibo exmplet i vino q pp nimia appoicom aque no pot
plus fac op vini nec querte amplius aqua i vinu.

Q um p. ix. q sic incip. Qm a pmo de mixtione. Declarat q ad ognoscend ut
exta sunt gnabilia. ut no oz prius dtiare de mixtione. actoe passione
r tactu. Cum oz ad inuestigare de eis tiq de n aliorum. utm sit sepe
ra ul gnalia. r si talia. utm vnu gnet ex a. rego. an ad ex vno. pmo
io sciendu e q oes gnantes ea r ea q ex eis. utunt seg gracie r osg racione
r fac r pati. Cogg o aut n e si mixtura ictalibz, nec pt aliq alterri et
segg ratu si actoe r passione. acto aut r pa mutua requirut vnu sbm pp
q bn dixit dyogens, q si o n eent ex vno no eet fac r pati. Calid
ei r frigidu agut r paciut adiuicem, pp ide sbm. Et io iqbz e facer
r pati adiuicem, eade e m. r qm fac r pati sibi mixtura no st n illi
que se tange psut. ideo dd e q sit tactu. r q age r quid pati.

Q um p. ix. q sic incip. pmo aut accipiam r e. ostendit q sit tact
r i quibz gnre salutur. Cum ea q miscet r q adiuice agunt
r paciut tangibilia sut. oz pm dtiare de tactu q qmus m dicatur
carne pri existit. tribntibz poicom. poico e iqbz e loc pp q in
mathematicis sine separata sint. sine dr tact r locus sic poico. Et si
g tige e hre vltima sil ut dc e. vj. ph. h utiq tangert se q g
hntia determinatas mag tiones r poicoes hz ultia sil. Et qm poico
quenit qbz loc eius d u e pc st sursu r deorsu que st opposituioz

quod d se mutuo tangentia hant grauitas ul leuitas ul ambo / talia no sunt
actiua r passiua. Et sunt itaq nata se tange que hntia diuisas magnitudines
sita hz ultia r sut actia r passiua adiuice. sic aut e qda mouens motum
r qda no motu. ita e qda ages tn si age oppone pati / no se q ome mo
ues agat. qz age ppe e mqbz e altao, r sic i plus se hz moue q age. Et ex
hoc m e q motia i modum a co m tagut ea q mouet ab eis a co m n. si
eia a co mo tangut accipiat tact ut g. s. q e eorum qbz hntibz poicom h agit
r h patit illa no tangut. Est g mutuu tactu r p se q tangit tanges fere ei
omia que i mo ospectu st mouet mota, r io mutuo se tigut, oz dda aut
e tiges no tn tactu. sic e moues no motu r tages n paciens r tale
moues i modum eius exm pot accipi i nob. dns ei q o tristatis nos tangit
tm de tactu r mouet. nos aut n eu.

Q um p. x. g. q sic incip. de fac aut r pati dd. e de iceps r e. Recitat opio
nes aliorum de fac r pati. omnes i sufficientes eorum r eam i sufficientes. Et de fac r pa
ti deqbz ne dd e suscepimus ab aliis smones sibi adiuice ctrios. ostri enim
dit q sile n p pati abs q pp silines. vnu e mag passim alto, patit g sep
dissile a dissili. r io q ma ig is corrupt micore h fac ut dissilis q mltu r pau
cu st otria r dissilia. Democritus aut dixit q faciens r paciens est ide r sile
otria ei ab iuice no pnt adiuice pati. r si otigut ea pati int se h hnt iq
sut silia r eade. Et sic g otria dnt pores adiuice pores. e ei. qz n respici
unt ad totu. h ad ptem eius q e actium r passiuum. Et idm sm eande roem pa
tetur a se. r sic n e corrup, nec i modum. qz hebit i se cam passionis r mot. Est
dic q no altm e ab eo q agit ab eo q pati, fe e, tuc ei linea posset pati ab
albedie r ecoo, q p se ei no pot, cu n hant n otrie. alic. No e aut i natu
q oz pati a quo oz. s3 q st otria ul h3 otrie ectas r qz tad st eid gnois r dissile
spe. io q agut r paciut st silia r eade gno. dissilia uo r otraria spe. ut g
i natura e corpus a corpore, sapor a sapore pati. r ita d aliis eide gnois hntibz otrietates.
Sic g p faciens r paciens a co m q silia r a co dissilia st, tad ei st otria r me d.
r ver illis est gno r occo na vnu otriorum ages i a talsikans ipm sibi corrup
ipm r gnat sile s i spe. Et quia uius a sic dissentiant atiq pp i psectam osideratonez
/ ala tn io pot e dre ipor. dns ei alm sbm age ul pati. ut ho calefacere
ul calefieri. alm otriu. ut calor calefacit. frigid r frigidum calefit. r sibi uit ito dns q
m pati. io q otriu pati. respicientes g ad sbm q e ide. dixerut sile patia
sili r ide ab eodem. s3 respicientes ad otriu dixerunt q dissile r diuisu agit r pa

Q um p. x. q sic incip. Eodem aut mo susapiendu e. Declarat q agens sit adiuice
no otraris p a i m n pati ab eo. cuius q patit, r q finis no debz poni
ei efficiens ut agens r q m e ei passionis i relis. Et Eode m ut se hre agere

ad pati sic moue admoui. 7 no sic e moues q n moue du mouet. 7 mouens
q mo. ita e q ad agens q n pati du agit. quda q pati. ages eni no hns eade
matiaz cu passo n pati ab eo du agit. sic medicina facies sanitate n patit
a sanato. hns uo eade mam cu passo, pati ab eo du agit. sic cib nutriens alit
com pati a nutrito. Conq g agencia n hz form i mam s i passiua. 7 no bn dr e q
actior quda passiua s. quidam no passiua. Ca g fcina q e unde pnm mot no e fi
nal. no e fcina n methaphorice q p hz sic. Cu fcina causa agete aliq actualit
gnatur i passo. In finib a pncipiis no gnat aliq. s iam e fis no fit quid e
gnatia aut e iste pncipm passiu. no hncia mam pacitur. separata a materia no.
Capitulum 2m q sic incip. Quo h a contigat accidere rem. Enuat opiones aliquorum circa
modum agendi 7 paciendi cum motibus eorum opinans eas ad inuicem. Quo aut contigat
age 7 pati inrebz dicendum e. Quibzdam e uisum q unumqq paciatur p quosdam poros. q per
hos ingredit ult agentis i passum. hoc e m dicit nos uidere 7 audire 7 sentire
cui signum e. q uidem ptransperencia sicut e aer 7 aqua. q talia hz multos poros 7 spissos
p quos transit uisus. Unde temp dr ea miscen inquibz poni s mixta. Leucip
pus a democritus eam actionis 7 passionis dicit corporibus indiuisibilibus. sz quidam antiqui opina
ti s ee unum ens 7 imobile. q si plura ee ent opteret poni uacuum sine q n motus nec
multitudo rerum e. cum eni multe res segregate sint. sui tangant se diuise sibi ad inuicem q no p
nisi uacuo mediante. sicut uulgus possit dici diuiso n erit unum. sz erunt multa. sz toto
tum erit uacuum. si aut ipse diuisibile ipse no ee ponatur ficto quoda e. n erit motus
sic se habete unum ueo. Isti g sequentes racionem 7 relinquentes sensum dicunt omne e unum imobile
7 infinitum. Quamuisq hm uidit dicerem i sermone. Uere tn sic ponere quoda dementia e. nullus
eni existimat idem e ignem 7 glaciem. Leucippus a ocentes hns q appent sensui 7
saluans gnacionem 7 corruptionem. eciam dicunt motum n e sine uacuo. q appellat n ens. n sine
pleno q e pnr ens. tale tn no unum sz infinita multitudine. dicit e inuisibilia tn pp paruitate
7 hec ferunt i uacuo, ita q congregata faciunt gnacionem. dissoluta a corruptiones tangentia uo se
agunt 7 paciunt. Hi aut m sm unitates nec gnatur unum ex plibus. n plura ex uno
tn sic Empedocles 7 alii dicunt omnes alteratiores. 7 omne pati ee p poros. ita 7 p uacuum.
7 corpora indiuisibilia saluat omnes transmutationes. 7 fere ce opiones idem dicunt. sz eni i pori
s corpora solida q eni e indiuisibilia q leucippus uocat uacuum lq s i indiuisibilia corpora tme di
ui corpora dr leucippus uacua q empedocles uocat poros. Conag a leucippus saluat gnacio
ne, quam empedocles dicens indiuisibilia corpora differencia forti e p cla, ex qbz fuit, 7 inque
dissoluuntur certe. Empedocles a usq ad ela. gor. saluat gnacionem 7 corrupcionem. sz nodr
qualit ista gnantur ul corrupunt. Plo a differt a leucippo, q h corpora solida dicit
indiuisibilia e munita infinitis figuris. plo a planicies indiuisibiles facit pnr que dicit fi
e minitis figis. 7 sic leucippus p uacuum 7 tactum saluat gnacionem. de planiciebz
aut ploms dictum e i 3o de celo. de solidis a indiuisibilibus amplius no dicemus.

Capitulum 2m q sic incip. Ut a pauz disgrediētes. 7c. Destruit opiones ponencium dicentes e
as includunt contradiccionem, 7 continent falsitatem. Ponunt a disgredientes dicens q ipossibile e
ee indiuisibile pati. 7 m eni istos pati e uacuo mediante. i indiuisibili aut n e uacuum. g
n pati. ac p h n qualitas passiua ut duricies frigiditas. Ponunt isti attribuunt calidi
tigm calidum. g necesse alteri figure adaptare frigidum. 7 sic h duo sunt inconueniencia necesse e grauitas
7 leuitas molicies 7 duricies existunt que s porores qualitates. Si aut e grauius unum corpus
indiuisibile q aliud ut dr democritus e calidius 7 minus calidum. tn a e ipossibile no pati ad inuicem
g eo unum e molle 7 aliud durum q s passiua 7 actiua in re. Pono si una sola figura e i ei
e una sola qualitas. sicut s plures qualitates no pt e una figura corpora nec una n
n ille qualitates i sit uni corpori corpora. q e ipossibile q opposita erunt i eodem. 7 si dicatur q
sm alias 7 alias pte h ist eade e diuisibile. Ponit a indiuisibilia ita contigunt diuitibz sic faciens
indiuisibiles ee pnr. sic dicitibz corpora i indiuisibilia. ipossibile eni ex utrisq gnari raciora ul densi
siora. Ponit igens e dicere corpora indiuisibilia q parua. magna aut dicta q ius eni facilius dicitur
magna q parua tn eadem uo diuisibilitatis e utrisq. Ponit omnium corporum solidorum indiuisi
bilium. aut e a una n aut diuise. si una apta sit tangere se ad inuicem sic aq aq
tangit. Si aut alia 7 alia magis uite ponendo sunt pnr corporum q figure. 7 utrum diuisa
inata approximata ad inuicem agent 7 pacient. Pono q unum corpus indiuisibile mo aut
hoc hz ab alio 7 sic pati ab eo. aut a se ipo. 7 sic diuisibile erit i duo, quorum unum mo
uens. aliud motum. aut eade existent contraria actu i uno sbo. Rursz pati p e p
poros. q si pacio i est corporibz poris existentibz plenis. ita pacient corpora ac si pori
no existentibz. 7 eodem mo n tactus n uisus e pp poros. si plenus e m quoslibet s i a
uacui s pori nec e corpora i eis ee n forte dicatur q pp puitate magnitudinis no
recipiunt corpora. Ridiculum e e puum spacium i occupatum corpore estimare n e uacuum
magnum uo sic. Ponit se fluum e ponere ponere poros. si eni actio 7 passio n e p tactum
pori s inutiles ad agendum 7 paciendum. Si aut p tactum e actio 7 passio poris n existenti
bz corpora agerent 7 paterent. sic 7 tangibilia eni ad inuicem. Sm g e poros ita di
cere sic isti existimant, imo i diuisibilibus modo entibz corporibz poros facere in dictum
q absq eis dicta pnt separari.
Capitulum 22m q sic incip. Qo a m existit. Premissis quibusdam pncipiis declarat ueritatem
de modo q agere 7 pati i rebz, 7 excludit modos inutiles certe h. Quo agere 7
pati sit i entibz uidebitur quibusdam suppositis. Quoddam e ens q e actu tale. quoddam
q potencia tale. 7 h n e aptum natum pati tm sm ptem. sz sm totum, q ius magis
7 minus sit passibile q sm q magis 7 minus e ipo, 7 h as dicere dicet ee poros sic
passiue bn continue extense i metallis possunt dici pori. Ex his aut unum 7

continuum mixtis dicitur est passibile. talia igitur que sunt in potentia et tactu approximata sibi ipsis immedi-
ate vel aliis mediantibus agunt et patiuntur. et ideo non solum sunt absque tangente pati
aer sed et a sole non tangente et longe existente. calefit enim ipse sol mediante igne
aere et hoc mediante alia corpora inferiora. ¶ Existimare igitur corpus partim pati et par-
tim non similiter est, non corpus alicubi sit divisibile. si autem hoc indivisum est ubique dividi. et per
hoc usque sequitur per actionem tangentis et per consequens ubique pati. ¶ Nec illud dicitur est quod
omnis transmutatio vel passio fiat per divisionem corporum unum enim et idem corpus continuum existens
alterari potest absque eo quod coagulatum nulla divisione [illegible] aut transmutatione vel ex-
tensione per cuius factum ideo ¶ Est etiam dicendum quod corpus durum per indivisibilitatem magis est [illegible]
quod unum et idem quandoque durum quandoque molle reperitur ¶ Est etiam dicendum quod transmutatio fiat per
augmentationem et diminutionem corporum. non enim quocumque secundum est maius vel minus quam prius. aug-
mentum enim fit aliud per appositionem sine transmutatione. aliud vero in isto transmutatione id cui
miscetur ¶ Deficere et pati sit contactum hoc modo.

Quartum 23m que sic incipit. Reliquum videre est de mixtione etc. Inquirit an mixtio
sit et in quibus fiat. et ea que solvendo eam quam probat mixtionem non esse dat differentiam inter mix-
tionem et generationem, omnis enim [illegible] miscibilia manent in mixto ¶ Videndum est de mix-
tione quid est et quid miscibile et in quibus existit et an sit possibile enim est. ¶ Quod non possit aliquid
alteri misceri probatur sic. aut enim quando misceri debet sunt non alterata et sic nulla est mixtio
facta est plus quam prius. aut alterum sive ambo sunt corrupta et sic non est mixtio sed magis
corruptio et generatio. enim accipiatur debet esse mixtionem quod dicimus esse simpliciter sed brevium ¶ Quo-
niam primo vult quod differentiam generationis et mixtionis. miscibilis et generabilis. ideo hijs declaratis
questionem solvet. Quia igitur in materia aliquid per actionem introducitur forma alterius. ut in materia aeris
forma ignis enim exardescit. non dicimus miscibile sed ignem generari et aerem corrumpi.
¶ Nec dicimus misceri figuram corpori quod figuratur. neque qualitatem subiecto quod alteratur salva-
ta enim sunt tamen subiectum, quia passio. ¶ Aliter accidens miscetur per se ut albedo discipline
unde non bene dicunt ponentes omnia aliis mixta esse miscibilia enim separabilia sunt quod non
convenit accidentibus. ¶ Quia autem aliquid ens est actu hoc et potentia aliud contingit mixta quodam-
modo esse et quodammodo non esse. generata enim ex miscibilibus [illegible] mixto utroque mi-
scibilium est in potentia nam quando miscentur prius separata existentia conveniunt in unum. et rursus
possibilia sunt separari ex mixto. Nec igitur actu manent ut corpus et albedo. neque alterum vel ambo
corrumpuntur. salvatur enim virtus utriusque.

Quartum 24m que sic incipit. Continuum autem hijs quoddam [illegible] etc. Investigat opiniones
aliorum de miscibilibus probans quod non minima secundum sensum. aut simpliciter minima sunt [illegible] miscibilia.
¶ Post predicta querendum est utrum mixtio sit in aliquibus quod dividuntur in tam parva ut nullum eorum
percipiatur sensu et ponuntur ad invicem iuxta se. aut non sit hoc modo. sed per hoc quod quelibet
particula unius miscibilis ponatur secus quamlibet alterius. ut ordeum mixtum frumento dicatur

qui quelibet unius possit sequi quodlibet alterius ¶ Si autem sic vult miscibile est corpus cui omne corpus
sit divisibile oportebit corporis omnino quodque possit fieri secus quod cuique quod est in potentia. ¶ Primo non
potest fieri mixtio per minima secundum sensum. quia corpus in talibus non est divisibile nec idem compositio et mix-
tio. Si enim secundum partes salvata dicerentur fieri mixtio. esset potius compositio ¶ Patet in tali compositione
totum et pars non essent eiusdem rationis. Mixtum autem eiusdem rationis est in toto et parte. ut
patet in carne et aliis mixtis ¶ Patet si mixta essent minima secundum sensum sed quod esset non perci-
piuntur partes miscibilium mixtio esset. acute autem videnti ut lynceo non esset. ¶ Nec dividendo
per minima secundum positionem est mixtio. quia impossibile est corpus dividi in minima ¶ Dicamus igitur quod
quedam sunt activa et passiva ad invicem, ut ea quorum est eadem materia. quedam vero sunt agentia que
non patiuntur, que agunt quia non habent eandem materiam cum passivis. horum igitur ultimorum non mixtio
activi cum passivo sicut medicine et corporis ¶ Activorum autem et passivorum ad invicem
quecumque sunt facile divisibilia equalia adequata in potentia vel utrique cum utroque transmutatur in medium
non generatur unum ex alio sed quoddam commune ambobus est mixtio ¶ Colligo pauca et magna
prius composita non faciunt mixtionem sed [illegible] transmutatio alterius in sua natura augetur
ideo gutta vini mille amphoris aque non miscetur corrumpit speciem eius et mutatur in aquam.

Quartum 24m que sic incipit. Mathematicum igitur etc. concludit quod [illegible] virtute miscibilia et quod adiuvat
mixtionem ut facilius aliqua misceantur concludens diffinitionem ex predictis quod est mixtio ¶ Ex
predictis patet miscibilia esse que habent contrarietatem ad invicem sunt activa et passiva, parva autem talia iuxta
se posita facilius miscentur quam magna et ideo bene miscibilia sunt passiva divisibilia et bene terminabilia que
sunt facile dividuntur in parva [illegible] humida non viscosa. viscosa enim potius faciunt maio-
rem humorem quam misceantur. Quod autem alterum passivum est vel valde passivum. aliud non parum
aut nihil ex hijs non fit mixtio. aut parva quantitas admodum contingit cum stagnum et es. quorum alterum
scilicet es est quasi subiectum stagnum autem quasi quedam forma accidentalis potius colorans es quam miscetur eidem.
¶ Quid mixtio sit et quid contingit et quare manifestum est ex dictis ex quibus concludi potest quod mixtio est mi-
scibilium alteratorum unio.

Secundi libri de generatione que sic incipit. De mixtione autem et tactu etc. Capitulum primum recitat
opiniones de materia transmutabilium, et destruit ipsas adiungens quod sit de illa materia dicendum
¶ Quoniam in precedentibus dictum est de mixtione, tactu, facere et pati, et de transmutatione quomodo [illegible]
circa existunt in rebus naturalibus, et quomodo habeant differentiam ad invicem. Restat considerare principia [illegible]
corporum tamen quibus contingit generatio vel corruptio in terra. principium enim sicut [illegible] quidam posuerunt unum corpus sicut
dicitur elementis vel medium horum. alij autem plura numero, ut quidam ignem et terram. Alij hec duo et ae-
rem. Empedocles vero omnia quattuor que congregantur et disgregantur fit generatio et corruptio in rebus. Illa enim virtu-
te principia [illegible] ex quorum transmutatione generatio et corruptio contingit ¶ Quidam autem dicunt unum principium materiale
extra predicta quod est separabile et corporeum putantes. quod tale non potest esse sensibile absque contrarietate et sic
aut grave aut leve. aut calidum aut frigidum etc. et per consequens est aliquod predictorum ¶ Primum materiale quod Plato
in Tymeo posuit vocans ipsum pandecen. respiciens totum si separatur ab elementis nullam habet
declarationem neque ipso utitur Plato tamquam in elementis neque tamquam subiecto alterationis quod possit denominari

continuam divisibilem factis ex eo. sed ut solidis tangitur quia resolvens ea usque ad planitiem
quod quidem ipsorum est quia prima materia non potest esse plana. [D]icamus igitur corporis sensibilis unam esse materiam non actu se
parabilem sed semper secundum contrarietatem ex qua generantur elementa prius sicut determinatum est prius in 2° celi et mundi
et hic aliqualiter determinandum. [S]upponat igitur tamquam principium primam materiam esse unam inseparabilem sed subiectam
contrariis. calidum enim non est materia frigidi et econverso sed idem secundum ambobus. et ideo quod primo est ipsorum ad corporis
sensibile est prima materia. secundo enim hic concurrunt contrarietates. tertio ex hiis iam ignis est et aqua vel aliquid horum
primorum elementorum quae sunt transmutabilia ad invicem et non intransmutabilia sicut dixit Empedocles quia tunc
non esset alteratio sed non transmutantur cum contrarietates penitus non sint transmutabiles.

[Q]uia principium 2m quod sic incipit. Sed non minus quia corporis qualia et quanta dicuntur principia. declarat quod prime
qualitates activae et passivae ad quas alie reducuntur sunt contrarie perfective elementorum. Quia
priores supponentes elementa utuntur eis et non determinant quae et qualia sint. Dicendum est quod principium corporum
[C]onvenientis autem hic quaerimus principia sensibilis corporis. hoc autem prius est tangibile. igitur principia elementorum sunt non omnis
qualitatis contrarie sed solum contrarie secundum actum. et ideo albedo nigredo et amaritudo et alie qualitates
sensibiles non secundum tactum sunt principia elementorum. quamvis autem visus sit prior actu et per omnes qualitates visibiles
priores tangibilibus non tamen ipse sunt principia elementorum quia non quaerimus principia elementorum nisi secundum quod sunt corpus tangibile
non secundum quod sunt corpora priora prioritate nobilitatis et finis. Dicendum igitur quod sunt prime contrarie et contrarietates
tangibiles ut scilicet calidum frigidum humidum siccum grave leve durum molle lubricum
aridum asperum lene grossum subtile. quorum autem grave et leve nec activa sunt neque pas
siva sicut oportet elementa cum misceantur ad invicem. calidum frigidum siccum et humidum activa sunt et passiva
nam calidum congregat homogenea et disgregat aleigena. frigidum autem congregat et congregat
utraque. [H]ec igitur due qualitates activae sunt. humidum autem indeterminabile ens ab alio et siccum vero terminabile
proprio et difficile alio sunt passiva. et ex hiis quattuor sunt reliquae qualitates tangibiles. nam
humidum vero terminabile existens alieno terminatio repletivum est quod competit subtili propter peccatum partium et sub
tilitas repletivum enim totum tangitur totum quod competit subtili propter humidum. et sic subtile causatur ex humi
do et econtrario grossum ex sicco. [L]ubricum autem est cadere propter humidum et aridum propter siccum. aridum enim dicitur
quod perfecte siccum vel humida coagulantur propter defectum prime humiditatis. [M]olle autem cedens in
se ipsum et non resistens augentem habet hoc quia humidum. durum autem tamquam coagulatum habet duritiem propter siccitatem.
[N]escitur tamen quod tamen siccum quod humidum multipliciter dicitur. nam siccum opponitur humido. humido et opponuntur
siccum et coagulatum. et haec omnia sunt apud siccum et humidum. humidum enim habens alienam humiditatem in superfi
cie et infusum in profundo sunt primum humidum habentis hec prima habentia et profundo quibus privatur siccum et co
agulatum quod reducitur ad siccum. patet igitur quod omnes alie contrarie reducuntur ad primas quattuor quarum nulla
reducitur ad aliam nec ipse ad priores. et sic necesse est has esse quattuor.

[Q]uia principium 3m quod sic incipit. Quoniam autem quattuor sunt elementa etc. Manifestat tamen idem quod textus alius quattuor elementa esse
quattuor habentia duo principia localia. et quod in unoquoque eorum est una qualitas principalis et alia secunda.
[Q]uattuor elementorum non possunt esse coniugationes ex contrariis. videtur ex calido et frigido humido et sicco re
linquitur quod sunt quattuor tantum coniugationes eorum scilicet calidum et humidum frigidum et humidum frigidum et siccum et hec

rationabiliter quia corpora simplicia tantum quattuor sunt. scilicet ignis quae calidus est et siccus. aer qui calidus est et humidus
velud evaporatio quaedam. aqua quae frigida est et humida. terra quae frigida est et sicca. et sic convenienter
prime due contrarie adaptentur primis corporibus et multitudo utrorumque sit eadem. [O]mnes et quae
primum naturale ponunt simpliciter corpus sive unum sive plura ad invicem generant aliqua contrarietate. ex quibus alia
generant de superficialibus rarietatem et cadentiam et frigidum. et hii dicunt actionem. id autem quod supponunt dicunt passivum
ad modum materiae et Parmenides ignem et terram dicens principia aliorum media mixtura facere ex
hiis quae dicunt aerem et aquam. Plato quoque ponens divisiones reductas ad tria esse principia media mix
tura facit mixta quod idem dicens Parmenidi excepto quod mixtum facit unum tantum. illi
vero duo. et amplius etc. quattuor potest etiam reducere ea ad duo sed ponendo ignem alius tribus.
[I]taque secundum antiquos numerum esse simpliciter hic mixtum. id autem quod simplex videtur in sensu non est simplex.
Sed ille simplicia eo modo quo ille ignis non est ignis sed igneum. et quod ille aer non est aer sed
aereum. et cum ignis sit superhabundantia caliditatis quae est quaedam passio ardor calidi et sicci. gla
cies autem superhabundantia frigiditatis quae est congelatio humidi et frigidi. non potest generari ex glacie
et igne. [Q]uattuor autem simplicium corporum cum unumquodque est alterum unicuique est alterum duorum locorum.
ignis enim et aeris locus est sursum. terre vero et aque deorsum inferius. scilicet ignis et terre
magis sicca sunt media vero magis mixta. et igitur ignis contrariatur aque. aeri autem terra quae sunt ex contrariis
qualitatibus. simpliciter autem unumquodque quattuor elementorum duas habet qualitates. unam tamen principaliter habet. unde terra
magis est sicca quam frigida. aqua magis frigida quam humida. aer magis humidus quam calidus. ignis vero
magis calidus quam siccus. [Q]uoniam autem determinatum est prius etc. Manifestat quod generatio elementorum est ex invicem

[Q]uia principium 4m quod sic incipit. ita quod quibus generantur ex quibus. quamquam facilius generentur unum ex alio quae habent
simbolum quam quae non habent. [Q]uoniam frigido et siccum est elementa generari ex invicem et in hoc videre ad sensum
quia transmutantur eorum qualitates quae sunt differentiae tangibiles. alias autem non esset alteratio quae in talibus qualitatibus. reperi
endo enim necesse est quo modo sit generationis ipsorum et utrum quodlibet generari possit ex quolibet. [D]icamus igitur quod omnia habentia
contrarietatem sunt ad invicem generabilia et quia elementa habent ad invicem contrarietates ideo quod omnia ad invicem generabilia
sunt. unum enim eorum contrariatur secundum duas differentias alteri contrariatur. verbi gratia ignis aque quae haec est calida et sicca
aqua frigida et humida. aut secundum unam. verbi gratia aer aque tantum secundum calidum et non secundum humidum quia utrumque
humidum. hic aer calidus et aqua sit frigida. et quoniam quodlibet ex quolibet generetur causa habet contrarietates unam vel duas. manifestum
quod quibus generantur ex quibus. [E]st autem differentia in hiis quod unum faciliter transmutatur in alterum quae habent symbolum
cum eo. non habens autem difficiliter. verbi gratia ex igne fiet aer transmutato sicco in humidum
quia utrumque eorum est calidum. generatur ex aere aqua transmutato calido in frigidum quia utrumque est humidum
et eodem modo ex aqua terra transmutato humido in siccum. habent enim symbolum in frigido. ex
terra ignis transmutato frigido in calidum quia utrumque est symbolum quod adinvicem. sic enim
circulariter unum elementum faciliter generatur ex alio propter symbolicam qualitatem. [D]ifficile aqua ex igne
et terra ex aere generatur quia habent ambas differentias contrarias quas oportet transmutari si debent ex
invicem generari. [S]i autem unicuique alterum corrumpetur etc. declarat qualiter unum
[Q]uia principium 4m quod sic incipit. elementum generatur ex pluribus et ex quibus pluribus sit et ex quibus non et quare

⁊ ex ꝯuīt se[?]tutilȝ. Si ꝯtigat ī quolȝ elo corrūpi altā tm̄ duaȝ qlitatū ex q
bus ipoȝ gn̄abr̄ aᵒ. ut si corrūpat̄ siccitas ignis ⁊ frigiditas aq̄ gn̄abitur
aer. qꝛ reliqr̄ calidū ignis ⁊ humiditas aq̄. calidū aūt ⁊ humidꝰ ꝯpetunt
aeri. Qñ aūt corrūpet̄ caliditas ignis ⁊ humiditas aq̄ fiet t̄ra. qꝛ reli
quit̄ siccū ⁊ friᵈ. Qñ ṽ corrūpit̄ calidꝰ aeris ⁊ siccū t̄re e̅t aq̄. qꝛ remanȝ
humidū ⁊ friᵈ. Qñ ṽ corrūpit̄ humidꝰ aeris ⁊ friᵈ t̄re erit ignis. qꝛ reliquit̄
calidꝰ ⁊ siccū. hȝ aūt gn̄o manere manifesta ē ī ligno īflāma q ē h' fum' ardens
fum' aūt ē ex aere ⁊ t̄ra. pȝ gᵒ q ex igne ⁊ aq̄ pōt gn̄ari aer ⁊ t̄ra ⁊ eᵒ. Ex hijs
aūt elis q se ꝯseq'r n ꝯit. ȝm gn̄ari. ut ex igne ⁊ aere. Si eī corrūpat̄ sic
cū ignis ⁊ humidū aeris: remanȝ n calidꝰ ex ambobȝ. ⁊ si ī utroqȝ corrūpat̄
calidꝰ, remanȝ siccū ⁊ humidꝰ ex qbȝ cū sit ꝯria nullū gn̄at̄ elm̄. ulti. gᵒ ex du
obȝ elis assīnibȝ. nō pt. ȝm gn̄ari p corruptōn̄ unꝰ qlitatꝯ ī utroqȝ. qꝛ aᵗ reliq̄
una tm̄. aᵗ due ꝯrie. Qm̄ qdē oᵃ ex omi gn̄ant̄. ⁊ c. Ondit q elm̄ cēc
Q[uestio] sptm̄. 6ᵐ q sic icap. gn̄oi eloȝ nō ē aliq elm̄ extns actu. sȝ m̄ cois oibȝ
elis. Insiciam' aūt adhuc de elis ex q sit corr gn̄o. si eī aliqd cor' actu ex
istēs sit in eloȝ. aūt ē aliqd me' iī ipa ela. aᵗ unū ul' pla de ipis. unū quidē
nō ē po[ssibi]le ē. qꝛ cū elm̄ maneat ⁊ trāsmutaᵒ sit p ꝯrias qlitates, n cēt gn̄o e
lemētoȝ ex ipo. sȝ sola altāō. n' pla ex ipis. utaq̄ ⁊ aer. qꝛ tūc ꝯrie drīe cēnt i
eode. qꝛ si corrūpet̄ una, cēt altāō tm̄. Ipi si aer sit ex igne, caᵈ ignis trā
mutatᵒ. tūc aer ē ad frigidꝰ fm̄ ex igne. ⁊ cū ipē aer d' se sit caᵈ. idē ē calidꝰ
⁊ friᵈ. ⁊ eode m̄ arguet̄ de qlȝ elo respectu altiꝰ. Reliquit̄ gᵗ aliq corpis m̄
ex qua fiat oia ela. Hᵉ aᵒ cor' actu, uelud me' aq̄ aeris ⁊ aq̄. ul' aeris ⁊ ig
grossiꝰ uno ⁊ subtile alio erit m̄ eloȝ. qꝛ tale n reliq drīam gᵗ ꝯtrie. ⁊ ꝯa ter
drīam eī q fiet ex ipo hebit sil' drīas ꝯrias. Si aūt dicat̄ q nullam hȝ drīaȝ
ul' qlitates ꝯriā. hȝ fl'm ē. q omē cor' s[ensibi]le priuatū una qlitate ꝯria hȝ ꝯriā. ppt
q tale cor' n remanȝ sn̄ qlitate. ut qdā dnt tacētes ipm ī finitū ꝯphēdēs oᵈ
nullm gᵗ s[ensibi]le cor' p[ri]us ē. Qᵒ elis. Hᵃ aūt n cēc mutabilia fȝ adiuicē trāsmutari
hȝ cia' fiat unū s' ex simbolici q n simbolici. oñsū ē p[ri]us. o' aᵈ gᵗ ī s[ensibi]lē ēt
⁊ i separabili. Si una tm̄ ꝯrietas ē fm̄ q trāsmutat̄, nec ē po[ssibi]le ela cē tm̄ et
pla unde ela q duo cē erūt adm' due ꝯrietates. ex quibȝ n t̄a hȝ. Qᵒ q ela fm̄
Qᵒ ꝯiugacōes sic dem̄ ē p[ri]us. | trāsmutat̄. ⁊ c. Declat q unū elm̄ n ē sim
Q[uestio] sptm̄. nᵐ q sic icap. Qm̄ aūt q | mile alioȝ. ⁊ q gn̄o coȝ n ē ifita fm̄ recti
Qd ipo[ssibi]le sit aliq unū eloȝ cē p[ri]n[cipiu]m mile. ex qᵒ aᵈ fiat pȝ sic. Si aliq
ex iñoȝ. ut ignis aᵗ t̄ra sit p[ri]n[cipiu]m mile alioȝ. oīa erūt ul' ignis ul' t̄ra. Si aūt
unū d' medijs, ut aer ul' ponat̄ p[ri]n[cipiu]m aᵒ, ut qbȝ uī dūtibȝ aerē trāsmutari
ī ignē ⁊ aq̄ hāc uō iacēm ⁊ t̄ra. ulta aūt n trāsmutat̄ m̄ ter se. n ipo[ssibi]le ē. Sup

ponat̄ pᵒ n cē po[ssibi]le ela ire ī infinitū fm̄ rectū. qꝛ tūc īfinite cēnt ꝯrietates.
2ᵒ supponat̄ q ela hn̄cia ꝯrietates adiuicem trāsmutat̄. ex hoc sē q si aer trās
mutat̄ ī ignē ⁊ aq̄ hȝ drīas qbȝ ꝯriat̄ utriqȝ, ita q p humidū ꝯriat̄ igni
⁊ p calidū aq̄. ⁊ sic ī ipo sit ē calidꝰ ⁊ humidū. ī aq̄ aūt frigidꝰ ⁊ ī igᵉ siccū. gᵗ si
ex aq̄ gn̄at̄ aer ⁊ t̄ra hȝ drīas ꝯtrarias utriqȝ, ita q p friᵈ ꝯriat̄ aeri. ⁊ per
humidꝰ t̄re. ⁊ sic aq̄ friᵈᵃ ⁊ huᵈᵃ. t̄ra aūt sicca, q si cēt calida cū sit sicca, se
q̄re ip̄m cē ignem. q calidꝰ ē ⁊ siccus. ⁊ cū sit, pbatū ignē cē fig[id]ū siccū eo qꝰ
sit ex aere p trāsmutacōnē humidi ī siccū. Si cēt frigidꝰ cēt idē q t̄ra. Reliquit̄
gᵒ ip̄m cē calidꝰ ⁊ siccū. ac p trāsmutabiles ī aq̄ hn̄tes ꝯrias qlitates. ⁊ silr ī t̄rā
hn̄tē altāȝ qlitatē eī ꝯriam. ⁊ altāȝ symbolā. Sic gᵗ nō solū me' trāsmutāt̄ ī extrema
ela. hȝ ⁊ int' se. p decem rōes pl'. ī t̄mīs gn̄alibȝ. s. g. i. a. p. explicās utitur
albedie ⁊ nigdie loco caliditatis ⁊ frigiditatis. Qd aūt suppoitū ē ela n posse ire ī
īfitū, probatū sit. Si eī dēt q̃m̄ elm̄ dīffēns ab igne. aliq qlitas ē igᵉ. pt
Qᵒ. ppas. Qᵒ elis q differt ab aᵒ qᵒ ⁊ cui qlȝ ppetas. Qᵒ eloȝ ꝯueniaᵗ alicui
alti illaȝ ꝯ ppetas q hēbᵗ ignis idē qᵃ eli erit ī aᵒ aᵒ d'. Qᵒ Et eod mᵒ si
ponat̄ 6ᵐ elm̄. ignis ⁊ ī qᵐ elm̄ differet ab eo p uām ppetatē q n eᵗ ead
cū aq̄ illaȝ. qᵉ ꝯens, tn̄ aliē ī fioȝ eloȝ. ⁊ qꝛ addito elo oȝ sp addi aliq qlitatē
si īfitū ela erūt. ⁊ ppetas silr, ita q ī fite erūt ꝯrietates eloȝ, ⁊ sic uni ī fi
te qlitates existēt. pp q queda nō erūt trāsmutabilia ī aᵈ. pp īfinita me' que
erūt ī eis. Neqȝ ex aere fiet ignis, cū ī fite qlitates sit ī utroqȝ. ⁊ omia erūt u
nū. qꝛ ex qᵒ ī fite qlitates ē ī qlȝ ille q sit in fioȝ erūt sioȝ ⁊ eᵒ ac p sī ī fiora
⁊ supiora erūt idē, ⁊ sic omia erūt unū.
Q[uestio] sptm̄. 8ᵐ q sic icap. Admirabit̄ aūt aliqs ⁊ c. Destruit opionē emp
qua posuit ela cē ītrāsmutabilia, ⁊ tn̄ ꝯpabilia ondens q n potuit salua
re aliq trāsmutacōȝ. Mirabile uīr quō emp. faciēs pla ela nulla d'r ea esse
ītrāsmutabilia adiuicē ⁊ cū hȝ ꝯpabilia. Si eī ꝯpant̄ adiuicē. hᵉ fm̄ q ul' hȝ poᵗ
ꝯuitatē. fm̄ q̃m̄ qꝰ ut ex uno pugillo aq̄ fiat. x. pugilli aeris. sic aūt cē nō
pōt n ambo respiciat eadē mᵃ q si fōr unꝰ hāīt q̃ntitates unꝰ pugilli. ⁊ sic fōr
altiꝰ. x. pugilloȝ. talia aūt m'sant̄ eod p[ri]nᵒ ulli. ⁊ sic s̄ trāsmutabilia. gm nō poᵗ
⁊ ūtutē ꝯpabilia eᵉ nō p[ri]nt. s. ut q̃m̄ ī frigidat pugill' aq̄ tm̄. x. aeris, taᵈ
eī cēnt ꝯpabilia hȝ poᵗ. ⁊ n hȝ pporcōnē q̃ntitatū. maxīe qn qlȝ illoȝ ē hōgēi
um ipo[ssibi]le. Si aūt ꝯpabilia s̄ q̃ntitate ⁊ ūtute, n s̄ ītrāsmutabilia, tn̄ dēt ī ead
m'. Hȝ ī opiō saluaret n p' aliq trāsmutacōnē. qꝛ n' augmētū n' gn̄oȝ, nȝ motū
locale, nȝ altācōm. Augmētū qꝰ n qꝛ n pōt fi n p trāsmutacōȝ ei' q auget
ī auctū. Emp. aūt ad augēdo ignē igni, d'r ip' augē pp̄m gen'. tale aūt nō
ē augmētacō, sȝ adiectō. 2ᵒ difficiliꝰ pōt saluāe gn̄oēm nālē. qꝛ q sic gn̄at̄
aūt sp. aūt in pluribȝ eod mᵒ fiūt. q oȝ reduci ī eām p se trāsmutātē, ⁊

no infortuniu vel casu. sed utrique fiat os vel caro non generantur quoquomodo se habentibus elementis. sed aliquo modo est causa generationis eorum. non quod amicicia vel lis, cum illa solum congreget, et lis disgreget. sed bona autem et rei generatione non solum est mixtio. sed ad aliud aliquid, cuius non potest fortuna esse modo ut causa, cum preter intentionem contingentium fiat mixtio. natura autem rerum generatur determinata quod empedocles non dicit, cum tamen sit bonum et optimum non potest fieri preter intentionem contingentem agentem. nec preter solam mixtionem, quam ille laudat dicens amicicia in ipsorum causam. cum tamen lis non segreget elementa sed amicicia quod elementa priora dicit quam celo, sicut dicitur. Tercio non potest salvare motum localem. primo quod quia non est determinate causa que moveat determinato motu locali. nec dicere potest lis sed oportet autem causam per se motus hic determinatam dicere ad ipsum. Secundo quia sicut amicicia et lis sunt per se causa motus localis nulla tali congregat elementa et lis numquam congregaret in alterum ipsorum ut omnia moveantur, sed ipsum in locum qui fit motu violento. amicicia erit causa motus qui est contra naturam. et lis causa motus naturalis. Tercio quia si amicicia et lis sunt per se causa motus localis nullus talis sed ipsis inveniet motus sub ipsis. quod ipse empedocles non dicit. ut enim mixtiones ethera sursum sursum ferri dicit. vel a fortuna vel quia ignis naturaliter est sursum agi. Quarto quia ipse empedocles dicit mundum similiter se habere. nunc regnante lite. et prius regnante amicicia. et ideo oportet causam aliquam ab istis esse principium motus utriusque. Quinto non potest salvare operationes animalium. si enim anima est ex elementis que non sunt susceptibilia passionum neque qualitatum anime. ut potest musicum et non musicum. memoriam et oblivionem. nullo alio modo est eorum anima que si esset ignis eam inerunt qualitates ignis. Si autem mixta ex elementis eam inerunt contrarie qualitates.

Queritur primo que sic incipit. Declaratis autem ex quibus esse. etc. Determinat de generatione mixtorum ex elementis contra sententiam quandam opinionum que non possunt salvare propriam generationem. Elementa ex quibus corpora mixta generantur habent unam materiam mutuo propter transmutabilia sunt. quibuscumque enim inest communis materia inest transmutatio mutua et econtrario. Quicumque ergo dicunt elementa non transmutari ad invicem non possunt salvare generationem mixtorum. nisi eo modo quo paries est ex lateribus. Conclusionis autem habet dubitationem quod generatur aliud mixtum ex elementis differens ab eis sive adinvicem transmutabilia. habentia ad hec consimilem. tamen dicentes intransmutabilia sicut empedocles. non possunt salvare compositionem mixtorum nisi eo modo quo paries ex lapidibus et lateribus. talis enim mixtura erit ex elementis salvatis in mixta secundum positionis secundum parva. ex quo sequitur quod si caro per talem mixtionem fieret resolvendo in elementa fieret ex quolibet parte carnis quodlibet elementum. sed ex determinata determinatum. quadammodo si terra esset figura sperica in una parte et pyramidalis in alia non exhiberent ambe hee figure ex qualibet parte terre sed ex determinata parte quelibet ipsarum. Cum igitur determinatum sit quod in quibus parte mixti sit terra ex quibus est mixtio ac possibile sit illum in aliqua ex diversa qualibet parte mixti. patet quod non illo modo quo dicit empedocles est mixtio. ex alia enim parte pariete lapides et ex alia lateres exhibentur. Sed quod quocumque modo ex elementis habentibus unam materiam et transmutabilibus adinvicem potest esse generatio mixtorum. Si enim caro est ex elementis. ita quod non est ad ipsorum. nec composito salvatorum neque reliqua ex eis. nisi sola materia. tamen corruptio unius alterum tenetur ad aliud. aliter ad materiam. ad aliud quod non quia nullum eorum manet. quo ad non tamen. Et ad quod dicit quia in quibus eo quam ad quantitatem. propter prius est magis et minus ita

quod quamvis unum est simpliciter actu et ponderans. alterum potentia et ponderatum fit generatio ponderantis quamvis non nullo modo est actu et ponderans. sed remissum in suis qualitatibus. ita quod quod calidum. frigidum. et frigidum calidum. tunc corruptis intensionibus utrisque fit mixtio in qua non relinquitur nec tantum neque generatur alterum ipsorum extremorum. sed ex omnibus fit quoddam medium quod est mixtum.

Queritur primo ideo que sic incipit. Sed tamen non quod est impossibile etc. Declaratis qualiter ex elementis fit generatio mixtorum, probat quod omnia corpora mixta que sunt circa medium locum ex omnibus elementis composita sunt. Calidum. frigidum. humidum et siccum possunt esse impossibile secundum magis et minus. ad quod enim est impossibile. dupliciter ad calidum quod ad frigidum. aliter simpliciter ut sunt aliter modo. et ideo alia et alia mixta fiunt ex elementis et alia et alia elementa magis et minus fiunt ex mixtis. quia aliter sed possibile est. sed vere non solum contrariorum que magis. sed sed medium tantum dicitur. scilicet quod ex elementis fit mixtio ex medio non generatio. Quomodo autem contraria agunt et patiuntur ad invicem eo quod unumquodque est impossibile ad aliud. ut actu calidum potentia frigidum. si non coequetur elementa unum transmutaretur in aliud. ipsis non coequatis et transmutatis generantur mixta ut carnes et ossa. calido enim infrigidato. et frigido calefacto adveniunt ad medium et eodem modo est de humido et sicco. Quecumque autem mixta sunt circa medium locum composita ex omnibus elementis. terra quod eis inest, quia ipsa continet eis ut ipsius loco aqua non quia omne mixtum terminari. humidi autem est talis terminabile aqua. Et potest hoc terra sicut potest continuari sine humido. ablato enim humido terra decadit in pulverem et quia generationes sunt ex contrariis. omne ad generationem mixtorum concurrit aerem qui contrariatur terre, et ignem quod aque contrarium est. sicut contingit similiter contrarium esse. Omnia igitur elementa conveniunt ad mixta. Testificatur autem omnes nutrimentum omnium enim nutriuntur ex hiis ex quibus. nutriuntur autem mixta ex mixtis, item quod ea que videntur nutriri uno solo elemento ut plante aqua nutriuntur mixtis. unde rustici temptant irrigare miscentes. et quamvis nutrimentum est ut materia quod vero nutritur est species et forma. ideo licet est ignem vel calorem maxime nutriri inter ea que generantur ex invicem quia maxime terre locum forme convertitur est. quia fertur ad sursum, tendit ad propriam regionem ubi est circa celum continue situaliter formam et species omnium generabilium corporum. igitur mixta constituta sunt in omnibus elementis.

Queritur primo undecimo que sic incipit. Quod non sunt quedam generabilia. ostendit quod oportet ponere efficientem causam generabilium quod hoc non per formam separatam sive ydeam. nec enim ipsa materia. Quia ea que sunt circa medium locum generabilia ponuntur. videndum est utrum que sunt principia eorum. quia sicut in temporibus in primis corporibus potest materia et formam oportet dari tamen principium efficiens, ita et in istis. Oportet enim generabilium esse causam quod possunt esse, et non esse. Ea enim que ex necessitate sunt, non possunt non esse. ea vero que impossibilia non possunt esse. Quedam vero possunt esse et non esse et que generabilia et corruptibilia. quia est quandoque non est. ideo generatio et corruptio est circa possibile esse et non esse et est causa materia. sed generabilium finalis causa est forma que est ratio uniuscuiusque. Et hanc alii causam per se insufficientem dicebant esse ydeas. supponentes quod causa huius quod est species. scilicet ydea huius est participatio. quia unumquodque dicitur esse quia participat speciem generatur et quia suscipit eam, et corrumpitur cum amittit. et ideo existimabant has species causas esse generationis et corruptionis. Alii autem materiam dicunt causam efficientem quia ab hac est motus in rebus. Et neuter autem bene dicunt. et primo illi qui dicunt species causas efficientes. quia cum species sint et illa participantia. semper fiet generatio quod falsum est. Et videmus in aliis effectibus

ꝯcurrē aliam cām effi^cie^m q̄m ydeas. ut medicū ad sanitatē. doctorē ad doc
trinā. g° ydea nō suffic. ¶ Dicens a^t m^o efficiē g̃nōnꝫ. n̄ l^a lo^o. q^r altans ꝯ
trāsfor̄ns cā ē effi^{cie}ns g̃nōis. tam i hys que an^a. quā in hys q̄ fiūt ab
arte. ut ꝯueit dicē ꝯuenīs. sꝫ tn̄ n^c isti bn̄ dnt. q^r m^e pp^m ē pati ꝯ mo
ueri. face aūt ꝯ mouē est altius pn̄^{li}. Sicut maī^m ē i facere arte ꝯ nā
nā aq̄ nē fcē ꝯ seipām aiat. nec lig^m facit lectū sꝫ ars. ¶ Qui aūt attri
buūt m^e mouē ꝯ facē cā ēē. ut̄ p° q̄ iueiūt i corpibꝫ g̃nā^{libꝫ} q̄ valde ꝯ
gariēe g̃nānt g^l sīle. eo q^r calid^o ipoꝝ disg̃gat. ꝯ fri^d ꝯg̃gat. ꝯ sic i ipis
est suffi^{cie}ns cā g̃nāndi. ¶ Sꝫ motīn defic. q^r ignis sui calid^o ē mouens
motū. s. paciens ex siriorubꝫ corpibꝫ. s^o q^r attribuūt p^odcās sufficietē rōz
agendi p se. sīlis ē q̄ serre ꝯ q̄lꝫ i strīoꝝ att^a buūt principalē cāz coꝝ q̄ fiūt
partē. certū ē i hys q̄ mouēt^a ab a^{io} pn̄^{li} agēte. ꝯ qm̄ ignis debili
agit quā istrīa/ oꝫ ipm̄ reduci ad a^m cāz pn̄^c agentem.

¶ Quap^m 12^m q^o sic icip. Nob a^t ꝯ vl^a r e. Declāt q^r mot^o circlaris ppetuus
est cā g̃nōis ꝯ corrupcōis. ita q^r mot^o circli obliq̄ui ē cā q^r g̃nacō
succedit corrupcōi. ꝯ ecō^o. q^d tpē g̃nōnis ꝯ corrupcōis ē eq̄le. sꝫ i q^bꝫ da
cici^o ꝯ tardius g̃nō sueciatur. ¶ Pri^o detiatiū ē a nob̄ vl^a r de cāis vl^a
ꝯ d̄ m^a ꝯ for^a i spāli. g^o phycoꝝ de^m ē q^r mot^o circlaris ē ppetu^o. exq^o
oꝫ g̃nōez ēē ppe^{tuā} ablacō ei circlaris mot^o adducat ꝯ abducē g̃nāns ex
q^o se g̃nō ēclaris. ꝯ i ō bn̄ de^m fu^t i eod c^o. q^r mot^o local^o por ē aliis muta
coibꝫ. nō a^t g̃nō. Rōabil^e ei ens ē cā nō entis. q̄ n̄ ens ētis. q^r a^t fort^e
est. ꝯ q^r g̃nāt^o n̄ ē por ei ē lacō q̄ g̃nō. ¶ Q^m a g̃nō ꝯ cor^o sēꝯtra/ vna
lacō g^t se bis n̄ ē cā amboꝝ. q^r ide se s^t sīlis sp̄ natū e^t facē ide. vna
g^t lacōne tn̄ posita. a^t sp̄ erit. a^t corrup^o. oꝫ g^t ambas salua^i p du^{li}
tatē a^t i eq̄litatē motuū. ꝯ iō p^a ēclacō vniformis ex^{nis} nō ē cā g̃nōnis
ꝯ corrupcōis/ sꝫ ea que ē oblīq circlī. i q^a ē sempitnitas ꝯ duplex mot^o
pp cui^o sēpitnitatē ꝯtīnuat^o g̃nō ꝯ corrup^o. pp p̄ncīa uō p q̄m g̃nāns
fit ppe est g̃nō. ꝯ pp absenciā p q̄ g̃nāns fit loge est corrup^o. ita
q^r sic m^t tociēs ad ueiebat g̃nāt/ ita m^t tociēs recedēdo corrūpit. ꝯ q^r
tpē accedendi ꝯ recedendi eq̄le ē. iō g̃nō ꝯ corrup^o eq̄li^{tpē} sꝫ sꝫ nām.
¶ Pp tale ita q̄ successionē. tpē ꝯ dui^s vni^a cuiq̄ꝫ corrupti^{bi} sꝫ detiata
p yo dū. sꝫ nō eamdē. sꝫ ei mioris dionis ē. i^o a^t maioris. ¶ Ex p^odcis ꝯcor
dat ea q̄ uide^r ad s^m. nā adueiente sole ē g̃nō reꝝ. recedēte aūtē
corrupcō. ꝯ eq̄le ē tpē utrūsq̄ꝫ s̄m nām. Cōtig^e a^t alā i mioū tempore
aliq̄ corrūpi pp matiam q̄ nō i oībꝫ eodē mō se hꝫ. ꝯ g^t g̃nōes sunt
inequales. q^r q̄da cici^o ꝯ q̄da tardius g̃nānt^o pp m^m. ut q^r g̃nō vni^o
est corrup^o altius. ¶ Incipit. Semp uō ut dēm est. ꝯ c. Declāt q^r cā

¶ Quap^m 13^m q^o sic. Final^e g̃nōnis ꝯ corrupcōis ꝯtinue e^t ꝯtinuacō

entitatis mixtibꝫ/ repetēs q^r mot^o ēclaris ē cā effi^{cie}ns ꝯ q^r mot^o sꝫ ꝯtinu
itatē a m^o. ¶ G̃nōes ꝯ corrupcōēs semp ꝯtinuari pp motū obliq̄ celi inabil^e
ꝯtigit. ¶ Rāa ei deside^ians mag ēē q̄ n̄ e^c taq̄ melī^s q̄ n̄ potuit alī q̄ i vno
g̃nāl^i pp distāc ap^{is} a° m^o ꝯpleuit d̄s ppetui^{tas} eīdi ingñā^{les} ꝯtinuam fa
ciēs g̃nōeꝫ p q^a ēē vni^s succed^t alti. sꝫ aūt ꝯtinue g̃nōis ut de^m ē pnci^a. cā ē mo
tus obliq̄ celi q̄ imitāt ēia i g̃nōe ꝯ corrup^{oe} mutua. ꝯ sic mot^o rect^s ꝯtinu
at^o q^r assequ^r cū q^r ē i secutu. ¶ Ex hys p^z id q^r q^d q̄rit/ uꝫ q̄ vnūq̄q̄ꝫ eloꝝ
n̄ sp̄ distat ab a^o cū hūnt pp̄s regiōes. cā ei h^o ē q^r adiuicē trāsmutāt^o. si eīꝫ
nō trāsmutāt^o i ppriis regiōibꝫ. iā desteuissēt misceri adiuicē ꝯ ꝯiūti. sꝫ q^m trās
mutāt^o ꝯti^c pp duplicē motū circlarē. iō nō sp̄ manēt totalr̄ i ppa regiōe. p^z
g^o q̄ sit cā ꝯti^e g̃nōis ꝯ corrupcōis. ¶ Quia ig^o phs^z de^m ē nec^e ē e^e vnū mo
uēs imo^{le} ꝯ i trāsmutā^{le} si mot^o ē vn^s sempitn^s ꝯ ꝯtinu^s ꝯ multa mouēcia
sempitna si mot^o circlares s^t multi. reduci tn̄ aliq̄lr ad vnū pn̄^m mot^o a^t ꝯti
nuus ē q^r tpē ꝯti^m q^r eīus est mot^o ꝯtinui circlaris. Dubitat^r ut^m motu^s
ꝯtinu^s sit eo q^r ꝯtinuū ē mo^{le}. ut id i q^o ē mot^o/ sic loc^s ut qualitas. aū dubi
tatōis solo ē q^r mot^o recip ꝯtinui^{tas} a mo^{li}. pa^o n̄ pōt e^e ꝯtt^a n̄ s̄bm e^t sit ꝯti^m
nec solus loc^s suffic ad ꝯtinuitatēꝫ mot^o/ sꝫ hāt aliq̄ magni^{nes}. solus ei mot^o
circlaris ē sp̄ s^l ipi ꝯtinu^s q̄m ꝯtinuitatēꝫ hāt i p^m mo^{le} ꝯfert.

¶ Quap^m 14^m q^o sic icip. Q^m a^t ꝯti^e motis. ꝯ c. pbat q^r g̃nō ē ppe^{ua}. sꝫ ē ēclm ꝯ n̄
sꝫ rectū. q^r mot^o celi q^r ē cā ppe^{tis} cui^s circlaris ē. ¶ Q^m uidem^s ꝯtinuāꝫ
trāsmutacōēꝫ mixtibꝫ q^r g̃nāt^o sꝫ post sꝫ i deficiēt. ui^d ē ut^m ad g̃nāt ex nēci
tate. m^o ꝯtigat fieri ꝯ nō fieri. ¶ Ui^d p^o maī^m ē q^r q^bꝫda ppositis ad pter
ita nec^o ē futūꝝ. q^r ei p^m dīc ē q^r e^t alā u^d e^t dīc. q^r est. q^r a^t uere ē nc dīe
q^r futūꝝ ē n^t pbilibꝫ nūq̄ fi. ¶ Q^m q̄ g̃nānt^o possūt esse ꝯ nō esse. ui^r q^r nl^m
coꝝ fiet ex nēcitate. Dubitat^r g^o ut^m oīa talia fiant ꝯtigēt^r. aut nēce sit aliq̄ coꝝ
fieri. ad q^r dicam^s q^r sic q̄da encia i po^{le} est nō esse. queda a^t sūt possi^{lia} ēē ꝯ n̄
esse. ita ē g̃nōeꝫ se hꝫ. q^t stiones ei coꝝ q̄ corrup^o vni^s est g̃nō altius i po^{le} ē
fieri. ¶ Quāuis ei i hys quoꝝ vnū nō ē nec^e g̃nāri ex alio ad fieri postius
seq̄t^r fieri poris. ꝯ nō ecō^o. ut ad fi dom^s seq^r fi fūdamtū ꝯ nō ecō^o. tn̄ i hys
i q^bꝫ vnū nēce ē simp^r g̃nāri ex a^o ad fieri poris se fi ptioris ꝯ ecō^o. ita q^r ita
libꝫ si nēce ē g̃nāri ptius ꝯ pus. ꝯ si nēce ē g̃nāri pus nēce ē g̃nāri postius
nō pp pus/ sꝫ q^r supponit^r ex nēci^{te}. Eo p^{ti}s futūꝝ. i q^bꝫ g^t posti^s nēce ē fi
ꝯtīt^r g̃nō prioris ad postius ꝯ ecō^o. ¶ Si a^t g̃nā^{lia} procedūt i sitū ad in
fīus i eis nō ē p^m. g^o n^c pus. ex cui^s suppōne nec^m ē sit fi posti^s. nec ē e^t ulti^m
ꝯ iō nō eis postius q^r posito nēce sit poi pus. ¶ Nec pōt ꝯtinuari g̃nō sꝫ
rectū i si fiet^{tibꝫ}. fieꝫ q^r n^r ē e^t nec^m g̃nāri simp^r ꝯ iō nō oꝫ si pus g̃nāt q^r posti^s
g̃netur. alioq^n accidꝫ e^e sp̄ esse q^r po^{le} ē sp̄ nō e^e. oꝫ cā sp̄ e^c g̃nōeꝫ eius q^r ex ne
cessitate g̃nāt^o ex nēcitate cā ꝯ sp̄ se ꝯsequit^r. q^r ē. q^r ex nēcitate ē sēpit^{nu}
est ꝯ ecō^o. g̃nō g^o nēcu ē ppe^{ua} ꝯ ecō^o. Cū g^o h n̄ possit ēē s̄m rectū/ oꝫ q^r sit

circlaris et sin vertacoin. Gnio ei sempitna caret fine q n p ce i aliq trasmuta
coe q fiat irectu. io nete e si poni ica q e icctutu. itali ei fr nisio poris adpositus
et eius ut si ex nete e possi et pri et si ptus et ptius. q si oti. ps qd gnio netia e
circlans. et eclans net et irvtabili. et mot ei celi circlaris e et sepitn. ps ca q ge
nant pps eclarit gnant et semp. Si ei celu motu icctutu sp ad mouet nete
e motas si motu circlarit mouu. Sic ps i astris et eoz effcibz. celo ei moto e
clarit sol mo eclarit et hec ac dies fiut eclarit. ps q icctutu gnant ea que
fiut utute sinceris mot. v.g. aq ex aere et e. si nubes e o plue et si plu
et o nubes fiei. Hoies uo et alia n sic reuertunt q i circlarit s mag i rectu
ur eoz gnio. no ei nete si pr e filiu gnari. s si filij e nete e pre e ul fuisse.
Vltmo a reuti id nuo ul id spe ibius q mouet eclarit dubitat. ad q do q
illa mota circlarit q sba icorrupti pseuerat reuti ut id nuo ut celu. q at
sba corrupti n id nuo si spe nete e reuti ut aq ex aere et aer ex aq fit n ide
aer nuo cu ps s id spe. Si ei id aer nuo reuti sba ei no cet tal q otiget
ea n ce. Explicit abreuiaco lib de gnioe.

1º. e otiet opioes atiqz an gnio sit ide q altao.
2m. q dntes pla pn n possut saluare altacoes ce ad agnioe et spali emp.
3m. ond isuffi pl[?] et a atiqz i declando degnioe eloz et de augmto ac.
4m. q trasmutacoes nales n ps saluari ex his ex qbz dnt antiq eas ee.
5m. q cor l magn n p resolui adidil sic n pt opoi ex ipis.
6m. solut roni demoecti q arguebat cor opoi ex idi. et q gnio siplr n e agg.
7m. disputat an gnio an sit ex ente ul ex n ente et q e ex ente ipo.
8m. qrit cam otinuitatis gnacois.
9m. q qda gnio e siplr quedam s quid.
10m. q dra e int altacoem et gnioe cu sbm e m.
11m. q augmtatio differt ab alijs trasmutacoibz penes tin et mo.
12m. q augmetu fit ex qto i actu.
13m. q augmtu fit p aliq ita q qlz ps aucti e aucta et ipsm nanz q auge
14m. quo qlz ps aucti auget et quo no ita q augmtu fit p ti silr et p ti
dissil. augens tale e ipo qle augmtabile i actu et quo differt aug
15m. q mtu et nutmetu.
16m. q ad gnio scadu ut ela gnabilia sint o p detiare de mixtioe ac
tone passione et actu.
17m. q sit tactus et quibz ipe saluat.
18m. ond isuffi opionu atiqz de face et pati.
19m. q augens no otams passo i in n pati ab eo q cas a pati et q m e
causa passionis.
20m. enuat opioes a de modo agedi et paciendi.

21m. destruit opioes pdcas.
22m. decl at uitatem de m agedi et paciedi et exclud modos iutiles.
23m. an mixtio sit et qbz et quo differat a gnione et q l missa manet i mixto.
24m. q mixtio no fit ex minimis s sim n ex minimis siplr.
25m. oclud que s miscib et q ofert facultate mixtiois et q e mixtio.

1º. destruit opiones a de m trasmuta ois q d illa debeat sentiri.
2m. delat q qlitates p me actie et passie s drie pfectie eloz.
3m. q ela s. e. tnia duo pncipalia loca et q i unoqz eoz e una qltas pn ls
4m. q ela ad faria generatur ex iuicem q ius vnu facilius generetur ex ali
o si habent sybolum.
5m. q vnu elm gnat ex aliquibz plibz ex aliqbz no.
6m. q sbm coe gnioni eloz n e aliq ad elm s cois matia.
7m. q vnu eloz no e sbm mle alioz n ipoz gnio e sitituu s rectu.
8m. q ela n s itrasmuta ut dixit empd d struens oez trasmutacoez.
9m. dtmat de gnioe mixtoz ex elis s dca alioz.
10m. q l gnio mixtoz e ex omibz elis.
11m. q forme sepate ul ipa m n possut poi ca effi ens gnabliu ex elis.
12m. q mot eclans ppetu maxime obliq circli ca e gnonis et corrup ois.
13m. q ca fial sulcepcois i gnioe et corrupcoe e otinuaco rez icee.
14m. q gnio e ppetua s circlm et n s rectu, q mot eclans e ca ppetuitati eius.
Explicit abreuiaco lib de gn. ioe et corrupcoe.

De primis quide c causis n e. huius libri titls e metheoz cuius itllcs pot
ee tr primus ut dicat metheoz i. lib d osidacoe eoz que s generata s nos
ameta q e t min et theoz q e otepltaco. s ut dicat lib de his q iusu ac
cipiut ameta q alto e d. a theoz q e uide. 3 ut dicat metheoz i. de his q gnan
i alto a metheor q e eleuaco l excelsu. Cuius lib pm e. enuat ea d qbz actu i p ce
lbs s uiges d qb e iten i h li. De primis pn is n. e. et vlr de motu i lio phycoz. de
motu siroz coz et ornatu astroz et quot s ela ps coz m in li phycoz d celo. et d pmu
tacoe a coz m ad iuicem. gnioe et corrupcoe coz i lio d gnione deinest. Reliq r aute
qda ps olidanda q os pores uocat metheorologia i. finoez a roez gnatoru
i excelsu. Ha a s accn d q otigit s natm ce loci ppiq m coz siroz. ut e celis lacteus
comite igta et alles ipssiones. s r pances coes aeri et aque ut ybres et h adh ptes
terre et spes e s sic causnosi et no causnosi et p nes pau ut sulphurea et hmoi d
spitibz et rei tirectibz et de oilbz seqtibz hoz mot osidam cas. de fulminu et cauti
phoibz icensioibz et alijs fitnibz q accnt ps coaglacoe coz m speclabim. ps ei assigna
bim cas aliqs d alibz et plitis ut sic e finis coz q itedu ce nalia ptractare.

Incip pm metheor

Q[uestio] p[ri]m[i] 2[e] q[ue] sic incip[it]. Sic igit[ur] incipientes dixi[mu]s etc. p[re]mittit q[ue]da[m] tam de corp[or]ib[us]
circularis motus, q[ua]m de corp[or]ib[us] motis s[e]c[un]d[u]m rectu[m] et de co[m]positis necc[ess]aria ad
principale intentu[m]. Determinatu[m] e[st] p[ri]us de n[atur]a p[ri]mi corp[or]is eclarat [l]ati et d[icit] q[uod] celu[m]
qu[od] d[icitu]r e[st] motus ame[n] et adme[n]. Et hor[um] q[uan]to ig[ni]s fr[?] conuenit o[mn]ib[us] terra et s[u]bstat aer p[ro]p[ter]
frigor[e] e[st] ig[ni]s. aq[ua] u[er]o t[er]re. Et ex his corp[or]ib[us] constat mu[n]d[us] q[uem] e[ss]e t[er]ra[m]. De q[u]o dicu[n]t pr[u]dentes gi-
gentes ei. Et hic a[utem] mu[n]d[us] ex necc[essi]tate continuat[ur] superiorib[us] corp[or]ib[us] ut in ut e[st] gubnet[ur]
q[ui]a ille e[st] p[ri]m[u]m mot[ori]u[m]. Et h[oc] e[st] mot[us] e[st] p[er]petu[u]s ad q[uem] o[mn]es reduci[t] motu[m] eleme[n]tor[um] q[uo]d finitu[m] e[st] q[ui]a sibi
distat locis ab i[n]uicem. Et acci[dun]t a[utem] g[ener]at[ur] esse elior[um] co[m]putare i[n] e[ss]e causas materiales q[ui]a d[icitu]r ad
modu[m] u[er]o sibi i[n] p[er]fectis. Motu[m] aut[em] superior[um] corp[or]um ut causam efficie[n]te[m] pon[it].

Q[uestio] p[ri]m[i] 3[e] q[ue] sic incip[it]. Resumentes g[enera]t[ur] eas etc. Querit q[ua]da[m] q[uesti]ones de elis ne-
cessarias ad seq[ue]ntia. Et soluit eas. Et ad intelligenda[m] appen[tia] q[uo]r[um]da[m] i[m]p[re]ssionu[m] q[ue] fiu[n]t
in superiori regione, ut est circul[us] lacte[u]s, comete et h[uius]modi s[imi]lia, resumam q[uo]s da[m] p[ro]p[ri]et[at]es
p[ri]ores esse. Q[ue]r[it] ea q[uan] dicam[us] f[ier]i ex i[n]uicem et unu[m] esse p[ro]p[ter] i[n] a[liud]. Sic q[ui]b[us] a[liu]d ex q[u]o fit et
m[od]o q[u]o resoluit[ur] a[liu]d. Et p[ri]m[o] aut[em] dubitat[ur] d[e] aere q[uam] n[atur]am h[ab]eat i[n] mu[n]do cu[m] sit ambie[n]s
t[er]ram et aq[ua]m, ordine se h[ab]ent ad alia ela[menta]. Et co[n]tra t[er]re m[u]lti[tudi]nis esse corp[or]ib[us] ambientib[us] eam, p[ro]p[ter] ex h[oc]
q[uo]d p[er] astrologia[m] p[ro]batu[m] e[st] eam m[inor]is e[ss]e q[ua]m q[uo]d da[m] astris. Aque aut[em] n[atur]a[m] e[ss]e i[n] ista[n]te et sep[ar]ati
a t[er]ra no[n] uidem[us] cu[m] sit tota collecta i[n] mari, fluuib[us] et fontib[us]. Int[er] me[diu]m a[utem] t[er]re et astr[or]um
h[oc] unu[m] corp[us] uel plura q[ui]a loc[us] astror[um] plen[us] e[st] totus q[ui]da[m] corp[or]e ignito, ut i[n] diceru[n]t an-
tiq[ui] appellantes ip[su]m ethera. C[uius] anax[agoras] putauit ip[su]m esse ig[ne]m n[atur]ale appellans ip[su]m
n[omin]e [?] ethera. Ip[s]e recte dicens hoc ei no[m]i[n]e n[omin]are uoluer[un]t antiq[ui] i[d] corp[us] q[uo]d
e[st] motu[m] et ab diuinu[m] ext[r]i[n]s[e]c[u]s tamq[ua]m a[li]d ab aliis q[ue] s[unt] ap[ud] n[os]. Credendu[m] e[st] ei easde[m] opi[ni]o[n]es
infinites uicib[us] i[n] ho[min]ib[us]. Et quicu[m]q[ue] g[er]it putant corp[us] ambie[n]s e[ss]e p[ro]p[ter] igne[m] puru[m] dic[u]nt
q[uod] i[n]t[er] me[diu]m t[er]re et astror[um] e[st] plenu[m] aere. Sic si co[n]siderem[us] de[monstrata] i[n] astrologia uideb[itur] h[ec] opi[ni]o
p[ue]rilis. Q[ui]a superiora corp[or]a maxime s[unt] mag[nitudi]nis ut ibi probat[ur] h[oc] modica appareat n[ost]ro
aspectui. Si g[ener]at[ur] to[ta] superior distancia plena est igne ex quo constat esse celestia i[n]
oli a[n]nichilatu[m] e[ss]et ab eo unu[m]q[uo]dq[ue] elor[um]. P[ro]p[ter] si i[n]t[er] me[diu]m celi et t[er]re plenu[m] e[ss]et aere, uel
in aere et igne m[u]ltu[m] excedu[n]t alia duo ela[menta]. T[er]ra e[ni]m i[n] q[ua] e[st] om[n]is aq[ua] e[st] co[n]te[n]ta pua q[ua]n-
titas e[st] r[espectu] ambie[n]tis. Videm[us] e[ni]m cu[m] ex aq[ua] fiat aer, et ex aere ignis, si tu[n]c exce-
dere[n]t s[e]c[un]d[u]m ex aq[ua] i[n] p[ar]te aq[ua] uel ig[ni]s ip[su]m aere[m] ex q[u]o f[ac]tu[m] e[st], q[uo]d m[agis] excede[re]t spaci[u]m ambie[n]s t[er]ra[m] et
ip[s]am t[er]ra[m]. Necesse e[st] aut[em] eande[m] h[abe]re p[ro]porc[i]o[n]em ela[menta] ad i[n]uice[m]. Q[uo]d h[ec] pua p[ar]s un[iu]s adq[ui]sit
alt[er]i[us] f[ac]ta ex ip[s]o. Si aut[em] supponat[ur] ela[menta] n[on] fi[eri] ex i[n]uice[m] n[on] differt. Q[ui]a o[mn]es p[ro]porc[i]o[n]em i[n] uirtute
eor[um] ad i[n]uice[m] et p[ro]p[ter] co[n]tinuis mag[nitudi]nes.

Q[uestio] p[ri]m[i] 4[e] q[ue] sic incip[it]. Reliq[u]a aut[em] plurit[a]tes etc. Inuestigans ordine[m] elor[um] r[espectu] corp[or]is
p[ri]mi et q[ue]re[n]s p[ro]p[ter] q[ui]d causam nubes no[n] g[e]n[er]ant[ur] i[n] superiori loco aeris, declarat ueritate[m]
ueritatem. Et p[er]scrutat[ur] q[ua]m aer a[pud] igni[s] ordinata s[u]nt r[espectu] p[ri]mi corp[or]is et p[ro]p[ter] q[ui]d causam cali-
ditas f[ac]ta a superiorib[us] i[n] i[n]feriora. Quidam p[ro]p[ter] q[uo]d no[n] constat nubes i[n] superiori loco aeris, q[ui]a ex
aq[ua] possit fi[eri] aq[ua] et e[con]t[r]a. V[er]u[m] e[ni]m ibi debe[re]nt mag[is] g[e]n[er]ari nubes q[ui]a loc[us] ille frigidior e[st]
n[atur]a n[on] sic, p[ro]p[ter] astra ut ab eor[um] radiis calefiat cu[m] ibi sit ualde disp[er]si. N[on] sic est

p[ro]p[ter] t[er]ram ut arefiat r[ati]o[n]e radior[um] f[ac]ta a t[er]ra cali[dit]as possit disgr[e]gare uapores. V[er]u[m] g[ener]at[ur] a[utem]
no[n] ex o[mn]i aere aq[ua] posse fi[eri], aut id q[uo]d e[st] p[ro]p[e] t[er]ra[m] no[n] e[st] aer purus, s[ed] uapor aqu[eu]s. Et at
no[n] si tot[us] aer e[ss]et uapor n[ec] aeris et aq[ua] m[u]ltu[m] excedu[n]t i[n] q[uan]titate alia ela[menta], tu[n]c superior regi-
o no[n] pot[est] esse plena ig[n]e q[ui]a consumeret o[mn]ia a[lia]. Relinqu[itur] g[ener]at[ur] q[uod] sit plena aere et q[uod] esse t[er]ra[m]
q[uo]d aq[ua] uapor e[ni]m e[st] aq[ua] disgr[e]gata. Dehis g[ener]at[ur] sic dubitatu[m] e[st]. Et determinantes aut[em] i[n] u[er]itate
p[ri]or[um] dic[i]m[us] q[uod] loc[us] sursu[m] usq[ue] ad luna[m] plen[us] e[st] corp[or]e diuiso ab aere et ig[n]e. I[n] q[u]o h[oc] q[uo]d
pur[um] hoc a[utem] m[agis] sicc[um] e[st]. Et h[ec] d[iffere]ntias q[ui]b[us] differt ab aere et ab h[uius] p[ar]tib[us] indi[?] que
s[un]t e[ss]e t[er]ra[m]. Et copit aut[em] tellure adp[er]denda q[uod] corp[us] ext[r]i[n]s[e]c[us] s[u]b celo e[st] q[uod] q[ui]da[m] m[ateri]a ext[r]i[n]s[e]c[us] po-
calida, frigida, hu[mi]da et sicca. Celo g[ener]at[ur] moto circulari q[uo]d p[ro]p[ri]nq[u]u[m] e[st] ei de p[re]dicto corp[or]e mo-
tu disgr[e]gatu[m] accendit[ur] et calefit. Ext[r]i[n]s[e]c[us] a[utem] remotu[m] ab eo u[er]o e[ss]e me[diu]m et i[n] medius fri-
gidiss[i]m[u]m e[st] et g[ra]uiss[i]m[u]m ut t[er]ra et aq[ua], post q[ue] e[st] aer et i[llu]d elem[entu]m q[uo]d co[n]sueui[mu]s uocare ig[n]e[m]
igne[m] h[oc] p[ro]p[ter] n[on] sit ig[ni]s s[ed] ille q[ui] uocat[ur] aere[m] i[n] p[ar]te p[ro]p[ri]nq[u]a t[er]re e[st] hu[mi]d[us] et ca[lidus] p[ro]p[ter] eua-
porac[i]o[n]em t[er]re et no[n] uocat[ur] uapor c[uius] n[atur]a ext[r]i[n]s[e]c[us] calida et hu[mi]da e[st] i[n] p[otenti]a ad aq[uam]. In p[ar]te
u[er]o superiori e[st] calid[us] et sicc[us] et d[icitu]r exalac[i]o q[ue] e[st] i[n] p[otenti]a ad igne[m]. Et ex h[is] p[at]et q[uare] i[n] superiori
p[ar]te aeris no[n] g[e]n[er]ant[ur] nubes. Ubi e[ni]m n[on] e[st] aer pur[us] s[ed] mag[is] exalac[i]o q[ue] e[st] q[uasi] ig[ni]s
unde et p[ro]p[ter] p[ro]p[ri]nq[u]itate[m] ad corp[us] motu[m] circulari[ter] prohibet[ur] consistencia et aggregatio ua-
por[um], q[ui]a nec[essariu]m e[st] aere[m] circu[m]solui ad motu[m] celi usq[ue] ad certu[m] spaci[u]m p[ro]p[ri]nq[u]u[m] terre
et i[de]o i[n] locis co[n]cauis t[er]re fit g[e]n[erati]o uentor[um] mag[is] q[ua]m i[n] alto u[er]o et uenti no[n] excedu[n]t
mo[n]tes altos, q[ui]a aer s[upe]rius ext[r]i[n]s[e]c[us] fluit ad motu[m] corp[or]is superioris et no[n] p[er]mitt[it]
i[bi]de[m] uentos g[e]n[er]ari. H[oc] g[ener]at[ur] sic est ordo. Ignis mo[ue]t[ur] ad motu[m] celi, et q[ui]a ei co[n]tinu[u]s e[st] aer
mouet[ur] a[d] eo et prohibet[ur] ex motu agg[re]gari i[n] aq[ua]m. Si a[utem] aliq[ua] p[ar]s ei[us] alterata fiat g[ra]-
uis deorsu[m] fert[ur], i[n] cui[us] loc[um] succedit p[ar]s a[lia] sublata. Et sic continue p[er]ueniat
aer i[n] aliq[ua] p[ar]te spacii circu[m]dantis t[er]ra[m] et i[n] alia superiori ignis, n[on] i[n] eode[m] nu[mer]o s[ed] alt[er] et alt[er].

Q[uestio] p[ri]m[i] 4[e] q[ue] sic i[ncipit]. De f[ac]ta a[utem] caliditate. Declarat u[nde] g[e]n[er]et[ur] calor i[n] aere et q[uo]d sol p[er]
corp[or]a superiora fi[un]t cali[da]. Et de calid[itat]e q[ua]m facit sol i[n] me[di]o t[er]re et celi q[ui]us i[n]
h[is] q[ue] de s[ens]u [?] conuenit tractet[ur], q[ui]a calidu[m] e[st] p[ri]o s[ens]u[s], t[ame]n n[un]c d[icend]u[m] e[st] p[ro]p[ter] q[uo]d causam g[e]n[er]at[ur]
calor i[n] i[n]ferioribus. Ubi p[ri]m[o] supponat[ur] q[uo]d mot[us] p[otes]t disgr[e]gare aere[m] et ignire. Lac[i]o g[ener]at[ur]
solis uelox ext[r]i[n]s[e]c[us] suffici[e]ns e[st] e[ni]m e[st] calefaciendi aere[m]. Mot[us] e[ni]m astror[um] fixor[um] uelox
et l[on]ge e[st]. Lune u[er]o tard[us] et p[ro]p[ri]nq[u]us. Sol aut[em] h[abe]t motu[m] uelocem et sufficie[n]t[er] p[ro]p[ri]nq[u]u[m]. Sic
g[ener]at[ur] corp[or]a i[n] uelocit[at]e lata et solida disgr[e]gant et calefaciu[n]t aere[m]. S[ed] p[ro]p[ri]nq[u]u[m] ita lac[i]o
solis calefac[it] aere[m] p[ro]p[ter] uelocitate[m]. Ignis i[n] ambiens aere[m] frequ[en]t[er] segr[e]gat[ur] p[ro]p[ter] p[ri]m[u]m
et uiolent[er] fert[ur] deorsu[m] calefaciendo aere[m]. Et locus a[utem] sursu[m] u[er]o s[ub] astr[is] n[on] e[st] calid[us] nec
ig[n]itus cu[ius] sig[nu]m e[st] q[uia] ibi n[on] fiu[n]t tales i[m]p[re]ssiones q[ua]les fiu[n]t deorsu[m]. Et it[e]m sol qui
maxime u[idetu]r calid[us] esse apparet no[n] igneus sed albus.

Q[uestio] p[ri]m[i] 6[e] q[ue] sic i[ncipit]. H[is] aut[em] d[e]t[er]minatis etc. Inquirit ca[usam] g[e]n[erati]o[n]is quar[um]da[m] i[m]p[re]ssionu[m]
q[ue] g[e]n[er]ant[ur] in superiori p[ar]te aeris, ut g[ener]at[ur] flamme accense, discurre[n]tia sidera, dali[?], egres-
c[e]nc[i]o[n]es. Et p[ri]m[o] d[icit] decidatur i[n]q[ui]re[n]da e[st] ca[usa] g[e]n[erati]o[n]is aliq[ua]r[um] q[ue] appe[re]nt i[n] alto. U[bi] p[ri]mo
d[icitu]r e[st] q[uo]d calefacta t[er]ra a sole duplex exalac[i]o consurgit ex ea, q[uarum] una calida e[st] et
humida, a[lia] calida et sicca, s[ecundu]m terminos p[re]cedentes q[ui]a calidior et siccior. H[ec] e[ni]m modo
s[upe]reminet ig[ni]s aere[m] i[n] ordine uniuersi, q[ui]a calid[us] est et sicc[us]. Oz e[ni]m id q[uo]d e[st] supremu[m] in

elementis appropinquans superiori intelligentia velud vaporem id est fumum calidum vel calide in alto qui natum est igniri vel inflammari modico motu sicut fumus. Est enim flamma ardor spiritus sicci. exalatio quoque sicca et calida nata est inflammari a motu celi circa ita quod si habeat latitudinem et longitudinem igitur in multis locis videbitur flamma succensa. si autem longitudo et latitudo eius sunt certe scintillis propter modicam quantitatem in partibus tamen succedentibus paulatim eges dicitur id est capra. quam autem sua scintillatione vocabitur dalis id est titio. Cum non exalationes partes dispositis fuerint dicitur suum secundum longitudinem sua latitudine sua profunditate videbuntur sydera discurrentia que autem generantur ex motu celi circa autem extendit a frigore existente in aere qui segregat calidum et ad inferiora propellit. vel iaculum ipsorum assimilatur proiectioni.

Capitulum 4m quod sic incipit. Dubitabit autem aliquis etc. Querit enim discursus talium sydorum ad inferiora et propter quod magis feruntur lateraliter quam dyametraliter et que causa motus et quare moventur et quis locus ipsorum. Dubitationem vel igitur talis exalationis fiat per hoc quod sunt velocitate incedentes ipsarum sicut superior lucis nata inferiore. an quia ab aere incenso segregantur et expellunt partes que videantur discurrere. Et ad dicit quod propter ambas causas fit et inflammatio superiorum scilicet quia motus celi circa inflammat exalationem existentem sub motu superioris et quia talis exalatio inflammata violenter propellitur [illegible] dictum propter quod de nocte existente serenitate que videtur quedam inflammatio eadem interdiu et in mane per diem et [illegible] existente serenitate. Et deorsum propter autem propellitur propter coagulationem frigidi propellentis calidum infra quod est natum ferri sursum secundum naturam. sic fulmina segregata virtute et frigidi expellentis cadunt deorsum. Queritur quare aliqua descendant in supremo loco generantur scilicet ex incensa exalatione. quare ea sint deorsum propelluntur ab humido aggregato et propellente quod quod condensatum est per infrigidationem huius exalationis. Feruntur autem tales incensiones diversimode secundum diversam dispositionem et situm exalationis incense. ut plurimum autem deorsum ad latus suum oblique feruntur propter duos motus qui sunt in eis. nam violentis impellentis motus deorsum quia non calida sunt propter dyametraliter feruntur sursum. propter quod discurrunt sicut iaculo ut plurimum fit oblique. Causa autem materialis huius exalationis est [illegible] non moventes aliquando iaculo circulans aliquando coagulatio aeris condensati. Omnia [illegible] sub luna fiunt et ligatum est quod motus eorum assimilatur hiis que proiciuntur velocitate intimum que videntur velocius moveri quam sol et luna.

Apparent aliquando nocte etc. Querit enim quedam impressio apparentis

Capitulum 5m quod sic incipit. De nocte in alto ut sunt yatus et sanguinei colores. Conclusio est ut ignita exalatio in alto aere infrigida existens igne liceat et ostendit colorem multis coloribus. nam primum lumen transpens per medium spissum facit multos colores aere suscipiente refractiones maxime autem puniceum aut purpureum quod ex igneo et albo mixtis apparent ut patet in astris orientibus et occidentibus quia [illegible] aut vapores tunc enim apparent punicea et varie cum refractio fiat in medio tamquam in speculo non facit figuram sed colorem. Causa autem quare per modicum tempus predicta durant est velocitas sive debilitas talis impressionis. Causa quare ex obscura et nigra exalatione lumen prorumpens apparet quedam profunditas que dicitur yatus et sunt magna concavitate et condensatione dicitur varago. [illegible] lumine prorumpente condenso et spisso ex cadunt [illegible] sive thytones. Et ingruentes fuerunt tales apparentie quia album in nigro multas facit varietates ut flamma in fumo. prohibentur autem predicta apparere de die propter lumen solis. de nocte autem propter albitudinem obscuritatis non apparet iste color puniceus. Et has quoque existimare causas predictarum apparicionum.

Cap.m 6.m

Capitulum 6m quod sic incipit. De cometis autem et vocato lacte etc. Investigat secundum opiniones antiquorum enim propter quam fiunt comete. Cum cometas anaxagoras et democritus dicunt esse concursum stellarum erraticarum quando adinvicem appropinquantes ita se tangunt ut faciant synkrisim id est simul apparitionem. Pictagorici autem dicunt cometam esse aliquam de planetis cuius apparitio non semper fit sed post multum tempus scilicet quia recedit a sole et secundum potissimum accidit esse stellam mercurii que modicum a sole ita ut per longum tempus non appareat per tantum non apparet pauco tempore. Ypocras autem et eschilus eius discipulus idem dicunt cum pictagoricis sed tamen comam comete dicunt esse non ex ipso planeta sed ipsam apparere refractione nostro visu ab humore quem trahit a planeta ad solem. Causa autem propter quod post multum tempus planeta apparet est scilicet quia tardissimo tempore recedit a sole scilicet per tempus complevit totum celum circulum longitudinis et secundum latitudinem declinans a sole vel ad articum vel ad austrum. in medio autem temporis non apparet cometa quia sol transiens per loca illa consumit humiditatem ita quod non potest trahi humor a planeta ad solem. sed quando planeta fertur ad austrum invenit quandam copiam talis humiditatis propter [illegible] parvam dimensionem celi existentis super terram et elongationem nostri visus non apparet planeta sive sol exsiccat propinquum tropico hyemali sive estivali. quando vero planeta fuerit ad partes boreales accipit comam propter humiditatem et apparet propter magnitudinem pars superficie existens supra orizontem ei subiecta terra sit parva pars celi totius celi. primo quod dicunt etc. Improbat opiniones predictas per ea que apparent esse

Capitulum 10m quod sic incipit. dubitatem cometarum. Et dicit quod cometa esset aliqua stella erratica [illegible] est primo quia omnes erratice feruntur in circulo zodiaci et quidam multi comete visi sunt extra. Item multotiens plures comete simul apparent. Item si per refractionem [illegible] ad solem comete habent comam deficiente refractione illa apparet cometa sine coma. Nunquam autem planeta apparens sine cauda dicitur cometa. Item [illegible] simul apparent sicut [illegible] quod nullus dicitur cometa. Item quibusdam planetis apparentibus et quibusdam non apparentibus preter utrosque simul apparent quedam comete. Item non est verum quod solum in loco ad articum fiunt comete ut dicit ypocras. nam sole existente circa tropicos estivales apparuit magnus cometes tempore terremotus achaye in parte occidentali circa lineam equinoctialem ad austrum etiam facti sunt comete. Item sub principe atheniensium euclide [illegible] apparuit cometes mense gamelione id est ianuario sole existente circa tropicos hyemales. Item [illegible] plerumque adinvicem vel planetarum ad solem non est illud causa habendi comam quia quedam stelle non erratice [illegible] habent comam sicut dicunt egipcii et nos vidimus stellam iuxta femora canis habentem comam quam bene intuentibus apparebat debilis. sed si [illegible] intuentibus apparet habere plus luminis. Item omnis comete quos nos vidimus sine disparuerunt non occidendo sed supra orizontem paulatim consumpti ita ut nichil eorum relinqueretur corporis. ut magna stella de qua prius diximus apparuit in hyeme ad vespere ita quod primo die occidendo ante solem disparuit. sequenti autem parum apparuit in occidente et statim occubuit. reliquum autem lumen extensum fuit usque ad terciam partem celi propter quod vocata fuit via. Demum descendit usque ad zonam orionis que est signum septentrionale et ibi dissoluta fuit. Quod et democritus ad confirmationem sue opinionis dicit quasdam stellas apparuisse dissolutas

cometis. quia cometa est coniunctio planetarum non valet, quia oporteret semper hoc contingere si poneretur coniunctio esset cometes quod non videtur. Item astrologi Egyptii dicunt planetas coniungi ad invicem et etiam ad alias cum aliis stellis et nos ipsi vidimus stellam Iovis similiter coniungi geminorum et non fecit cometem, quamquam fecit disparere aliquas stellas. Item stelle que vis- maiores et minores apparent etiam quando per se videntur indivisibiles sunt ergo si coniungentur indivisibiles, illarum fierent magnitudines similiter iuncte ita cum videantur indivisibiles non videbuntur maiores coniuncte. Contra tamen autem maior apparet quam multe stellarum et videntur distinctis stelle ergo est causa predicta dispositionis.

Capitulum II^m quod sic incipit. Quoniam autem de immanifestis sensui ... Determinat veritatem cum omnis quod quando per se apparent aliquando sub aliis astris et quare ignee videntur necessario et quo tempore plures fiant co- te. Dicit ergo quod de his que immanifesta sensui de invisibilibus sufficienter demonstratum est si ex apparentibus reddatur causa possibilis que salvet ea. Supponit ergo primam partem corporis extimus infra circulum lune esse exalationem calidam et siccam, que cum aere sibi supposito usque ad centrum terre circum terram circulariter movetur sub spera corporis celestis et hoc bene disposita exiens sepe ignitur tali motu propter quod diximus sidera discurrentia. Quando igitur talis exalatio condensata fuerit et superiore motum ignita non tam vehementer ut statim exuritur nec sic debiliter ut cito extinguatur, sed multum duret, et cum hoc accidat bene disposita exalatione ... ascendentes eidem coniungi tunc fit cometa figuratum figuram quam habet exalatio sic incensa. Si enim uniformiter se habeat ad omnes partes dicitur cometes. Si autem secundum longitudinem sit ignita vocatur pogonias id est barbata. Talis ergo exalatio movens ... multa et circulariter mota similatur ... stelle. Sicut enim ... modice ignis posita in multitudine palearum longam faciunt incensionem, ita ignito superiori in exalatione bene disposita calidi et siccitatem succedit eam in longum que si permaneat in exalatione multum condensata est ubi assignatur principium quod videbitur ferri. Et fiet stella in motu eius tale autem dicitur cometa. Quod sidus discurrens huius ... principium. Quando ergo hec fiet in inferiori loco apparebit cometes per se. Quando autem sub aliquo astrorum erit cometes astrum cum exalatione, non quidem quod exalatio tamquam coma coniungatur astro, sed quia apparet coniunctum ipsi quod ad modum halo apparet circa solem et lunam aere condensato et in nubibus refractione facta in ipso radiorum solis vel lune quamvis aer non coniungitur eis sed sequitur motum ipsorum. Sic et coma se habet ad astrum hoc salvo quod coma non est refractio radiorum sed incensio calidi coloratus ipsius. Contingit hoc fieri sub aliqua stella eodem motu ... movens sed tardior est motus aeris inferioris et ex hoc apparet cometam non esse quandam refractionem sicut est halo nec refractionem ad solem ut dicit Ypocras quia super fit per se cometes quam circa aliquas stellas. Constitucionem autem eius igneam esse igneam oportet putare propter hoc quod spiritus ille siccus est evaporationem humiditatis ... multitudine exalationis calide de qua postea manifestius dicemus. Et apparentibus autem quod multis temporibus cometis annus sit notabiliter siccus et spumosus. Quando autem rari apparent et plures non tales sunt anni ut primum autem fuit excessus spiritus exalationum vel quia frequenter vel quia magnitudines habent. Signum autem quod tempore magnorum vel multorum ventorum fiant comete accipitur ex eius quod contigerit prius. Nam lapis quidem

in egys fluviis cecidit elevatus de die a spiritu in aerem quo tempore secus est cometes ad vesperam. Quando autem apparuit magna stella ... sicca erat hyemps et borealis quo tempore fuit contentio duorum ventorum et quia in fluvio boreas obtinuit ex quo flabat magnus auster. Sub principe etiam Nicomaco apparuit cometes circa equinoctialem qui non oriebatur in vespera, quo tempore fluxit ventus qui circa Corinthum. Quare autem multi et sepe comete fiunt non fiunt et magis extra tropicos causa est motus astrorum et etiam solis disgregans exalationes et etiam quia ut plurimum congregantur in regione in qua apparet circulus lacteus.

Capitulum 12^m quod sic incipit. Qualiter autem et propter quid etc. Investigat hic opiniones antiquorum de causa galaxie et improbat eas. Causam galaxie diversimode assignaverunt antiqui. Quidam pitagorici dicunt hanc esse viam cuiusdam a motu quorundam astrorum cadencium. Alii vero locum exustionis, aut passum aliquando fuisse a motu solis quasi aliquo modo celo latus est. Contra primam causam ... non potest assignari galaxie, quia oporteret circulum zodiaci magis habere de lacteo colore quam habet circulus galaxie, cum in ipso zodiaco ferantur sol et omnes planete. Contra autem quod non patitur tale fuisse nisi ipse circulus qui copulatur ad circulum lacteum. Anaxagoras vero et Democritus dicunt ipsum esse lumen quorundam astrorum. Sole enim existente sub terra lumen astrorum que aspiciuntur ab ipso non apparet prohibentibus radiis solis. Lumen vero astrorum que non aspiciuntur ab eo terra prohibente apparens dicitur galaxia. Contra hanc autem est quod circulus lacteus in ipso est quia cum oporteret et a motu solis nunc aspicientis hanc partem celi nunc illam transferri galaxiam et fieri nunc in istis nunc in illis stellis, quod falsum est, cum semper appareat in eisdem. Item sicut per astrologiam probatur sol maior est quam terra et astra plus distant a terra quam sol. Et ideo conus umbre terre non multum longe fertur a terra ita quod non extenditur usque ad astra. Sed necesse est solem omnia astra aspicere. Tercia opinio est quorundam dicencium lac esse reflexionem nostri visus ad solem sicut et tria cometam. Contra hoc autem in ipso est quiescente et speculo videntem et speculo et quod in ipso videtur semper in eadem parte speculi apparebit emphasis id est exagitatio aut representatio sive refulgencia. Si autem moveatur speculum et res visa distantes ad invicem in equali et non permanentes in eadem distancia inter se sed habent eandem distanciam ad videntem quiescentem in ipso est fieri emphasim in eadem parte speculi. Cum igitur in celo lactis astra moveantur et etiam sol ad quem est refractio et equaliter distent ambo a nobis quiescentibus, inter se autem inequaliter quia prius exit quam delphinus ... circa medias noctes, alii diluculo, si galaxia esset refractio solis ad nostrum visum propter ... ad stellas non fieret semper in eisdem locis, sed partim. Fit autem semper in eisdem. Item in nocte apparet lacteam in speculis quod iam non potest et tunc dicta visum nostrum refringi ad solem. Galaxia ergo nec est via alicuius planete nec lumen astrorum nec respectorum a sole nec refractio visus.

Capitulum 13^m quod sic incipit. Nos autem dicamus resumentes etc. Determinat veritatem de causa materiali et efficienti galaxie dicens causam que est secundum quod dicta sunt. Recepto autem principio predicto quod ... exiens ... qui est propter ignis motum disgregantis et igitur ita quod alia ex ipso fit cometa stella, dicamus simile fuisse fieri si ab aliquo astrorum fixorum vel erraticorum fieret fiunt similis segregatio, tunc enim astrum illud est exalationem sicut talis exalatio dicitur cometes. hoc enim modo halo sequitur motum solis quod ... fit ab uno astro hic rationabile est opinari fieri

a toto celo et quasi astrorum. sed cum motus unius attrahit exalacionem a motu omnium maxime autem potest
talis attractio ab illo loco in quo est certissima multitudo maximorum astrorum. ¶ Inconveniens
autem impedit consistentiam exalacionis attracte a latere solis et planetarum dissolventes eam. et ideo
contingit ut plurimum fuit extra tropicos. nec propter ad solum solem vel lunam coma. circa eas enim disgre-
gant exalacionem quod fiat talis condensatio. ¶ Circulus autem in quo apparet lac maximus est multum
excedens tropicos et plenus maximis astris et fulgidissimis et vocatis sporadias. sed
per pursum et non continue ad ipsum segregatur exalacio habens consistenciam. cuius signum est quod in illo
semicirculo cuius habundat plura et crebriora astra duplum est de tali refulgentia. quod non est
propter aliam causam quam propter lacionem astrorum. sed si in solo hoc circulo apparet talis refulgentia in quo sunt
plura astra et magis hoc apparet in illa parte eius de circulo in qua spissa et multa et magna sunt astra rationabiliter
estimatur hanc esse convenientissimam causam huius passionis. Virtus autem magnitudinis huius circuli et multi-
tudinis astrorum per [illegible]. ¶ Predicta autem astra non habent determinatum situm infra periodum recte
nec finientis in via in medio circuli predicta astra se plurima quod non contingit talis circulus ¶ Sed g[illegible]
acceptam causam sive dictam de apparentia cometarum aliter hanc estimare causam galaxie. Primo enim quod
cometa unius astri est et eius coma. cometa totum hunc circulum est circa lactis. ut sic diffiniamus ipsum. lac est maxi-
mi circuli propter segregacionem coma ¶ Ex quo apparet utilitas dicti sive quod sepe fiunt comete quia
continue adhuc circulum segregantur et attrahuntur exalaciones predicte ¶ Dictum est itaque de motibus
orum et etiam de discursu astrorum de inflammacionibus de cometis et de vocato lacte.

Q Capitulum 12m quod sic incipit. De loco autem positione etc. Determinat quidem generalia et efficiencia
et materie causam pluvie. roris. nivis. et pruine ¶ Post situm loci aeris in quo predicta
generantur est consideranda absque de hiis que generantur in loco proprio terre qui communis est aque
et aeri. horum autem principalis et efficiens causa est circulus in quo est motus solis disgregantis et congregantis
ita quod hec existens causa est generacionis et corrupcionis ¶ Terra quiescente humidum quod
circa ipsum evaporans virtute radiorum et caliditate superiorum corporum fertur sursum. calidita-
te autem que attraxit ipsum relinquente quia aliqua pars eius evaporat et aliqua non extinguitur
propter suspendi sursum iacere remanens vapor infrigidatus et quia calidum derelinquit
et quia locum calidum extinguit. vapor itaque resolvitur in aquam que iterum fertur ad terram
nam exalacio que consurgit aqua dicitur vapor. que autem ex aere resolvitur in aquam dicitur
nubes. Caligo autem nubis residuum congregacionem propter quod potest fieri resolucio in aquam. et videmus
nubes caliginosas magis esse signum serenitatis quam pluvie. cum sit nebula sterilis ¶ Ista
autem circulacio qua vapor resolvitur in aquam et econtrario imitatur circulum solis qui sic permutat plagas
orizontis. ita iste mutatur sursum et deorsum et hic habet susceptionem in terra velud
fluvium fluentem circulariter sursum et deorsum communem aeri et aque nam sole propinquante vapor sur-
sum attrahitur elongato autem fertur deorsum. et hoc indesinenter fit secundum ordinem successio-
nis quod forte intelligebant antiqui dicentes oceanum fluere circa terram.

Q Capitulum 14m quod sic incipit. Elevato autem humido etc. assignat differencias speciales effectuum
que fiunt ex predicto vapore ex diversitate temporum et locorum. sicut est pluvia, ros, nix, et

pruina ¶ Humidum autem predictum virtute calidi elevatum et iterum deorsum latum propter infrigi-
dacionem diversos facit effectus qui diversis nominibus appellantur. Modica enim aqua deorsum lata
dicitur psecades. quando autem secundum maiores partes cadit dicitur pluvia. Cum autem de die in die aliquantum
evaporet si talem fuerit suppositum ad terram non multum elevatum propter debilitatem caloris attra-
hentis infrigidatum. et deorsum latum vocatur ros et pruina. pruina quidem quando congelatur prius
quam in aquam resolvatur et hoc in hyeme et hyemalibus locis. Ros autem quando vapor hic resolvitur
in aquam. tempore quo neque estus tantus est ut exsiccet ipsum sursum ductum neque frigus tantum ut con-
gelet vaporem. quia in loco calidiori aut tempore et ideo ros fit in tempore et temperatis locis. pruina autem
in frigore et frigidis locis. nam vapor habens calidum elevantem calidior est quam aqua. et ideo
indiget ampliori frigore ut dicitur coagulari ¶ Ambo predicta fiunt autem predicta fiunt in
tempore serenitatis et tranquillitatis. quia non elevantur nisi in serenitate nec consistunt nisi in tran-
quillitate cuius signum est quia non multum suspenditur in altum vapor ex quo sunt. pruina enim non in mon-
tibus. et huius una causa est quia talis vapor sursum ducitur ex humectis et vallosis locis
portans secum honus propter quod caliditas sursum ducens non potest ipsum elevare multum in
altum. alia vero causa quia aer in altum defluit et ideo dissolvit consistenciam vaporis ¶ Et
autem ros magis regnantibus ventis australibus preterquam in insula ponti in qua boreas facit
rorem. auster autem non. cuius causa quia auster vel non facit tempies boreas autem propter frigiditatem reper-
cutit calidum ibi existens ex quo fit evaporacio. Causa autem propter quam communiter plus fit
roris regnante austro quam borea est tempies quod maior fit ipso regnante quam in aliis. ubi autem
boreas flat maior est frigiditas. cuius signum est quia temporibus borealibus magis evaporat pu-
tei quam australibus. non tamen fit ros quia frigus extinguit ipsos antequam consistet aliquid
multitudo vaporis. in australibus autem fit ros quia propter temperiem sinuntur congregari.

Q Capitulum 16m quod sic incipit. Ipsa autem aqua non coagulatur etc. Determinat de differentia et convenientia lo-
corum et modo pluvie nivis roris et pruine ut ex hiis manifestis generacionibus nivis
ex loco nubium propter infrigidacionem terre veniunt, aqua, nix et grando. quorum duo sunt aqua et nix
propter easdem causas generantur sicut propter quas pruina et nix generantur infra. ex multo enim va-
pore infrigidato sursum fit pluvia quod est locus multus et tempus in quo et ex quo colligitur
longum. Ex parvo autem vapore infrigidato inferius fit ros, cuius consistencia pau-
ca et locus parvus et tempus breve quod manifestat eius generacio existens velox et multitudo parva.
¶ Similiter nix et pruina fiunt cum congeletur nubes nix est. cum autem vapor inferius pru-
ina. et ideo ambo sunt signum aut temporis aut regionis frigide. non enim coagularetur nisi frigus
superaret calorem qui inerat vapori faciens huiusmodi exalare adhuc ¶ Grando autem in loco
nubium fit cui non respondet alius effectus in proprio loco terre. sed quia talis proporcio sicut est nix ad
pruinam. sicut ibi pluvia hic ros ut autem in grando hic non [illegible] ad quod enim in inferius dicetur.

Q Capitulum 17m quod sic incipit. Oportet autem accipere sic et accidencia etc. Determinat de generacione grandinis
quantum ad tempus et locum et causam generacionis eius ¶ Ut accipiamus causam generacionis grandinis et
accidencia eius propter [illegible] supponamus quod grando est cristallus et quod autem aqua congelatur

in hyeme. grandines aut ut plurimum fiunt in vere et autumpno maxime tempore fructu
um. hyeme autem tamen quia quando est multum frigus fiunt et grandines in temperatioribus locis nives autem
in frigidioribus. Dubitabit autem aliquis quomodo congelari possit aqua in superiori loco. non enim potest fieri
congelatio nisi prius sit facta aqua. hec autem non est possibile manere elevatam per aliquod tempus cum sit gravis
nec potest dici quod pluvie minute gutte sursum generate immorentur ibi sicut in aqua
supernatant terre et aurum propter parvitatem parvi. et immorantes congelentur et convenientes in unum ita quod ex mul
tis plus fiat quod congelatum magis quam deorsum feratur. non enim contingit congelata copulari ad in
vicem. sed sursum manens aqua non est tanta congelata sursum. nec ex pluribus congelatis factum est
postea tamen continue grando. Videtur autem aliquibus causam generationis grandinis esse quia nubes expellitur
in superiorem locum aeris qui multum frigidus est. quia ibi non attingunt refractiones radiorum a terra.
Expulsus igitur ibi aqua congelatur. et ideo in calidis regionibus et temporibus magis generatur grando quia
caliditas plus elevat nubes a terra. Huius autem contrarium quod possimus experiri. nam in altis valde
montibus non fiunt grandines. et oportebat autem ibi fieri quemadmodum et nives si grando multum sursum
generatur. Et preterea sepe visum est nubes secus terram cum tanto sono ut terribile esset audientibus
et videntibus. aliquando sine sono visis nubibus secutum exterium expavitusque factum sit multa grando
incredibilis magnitudinis non rotunda quia parvo tempore fit lacio ipsius eo quod congelata sit prope
terram. Et preterea multa enim congelacionis dicit fuisse maxime grandines. maxime autem sicut quod frigus
ut rotunde. taliumque autem congelacio facta est prope terram. nam si de longe ferentur ad terram. propter longe fieri
circulacionem ipsarum rotunde fierent. et magnitudine multas maxima igitur generatio grandinis est prope
terram. et non in superiorem locum ——— fit antiparistasis. debitum autem multitudines esse locum et tem

Quesitum 18m. quod sic incipit. Sed quoniam videmus quod generationis grandinis dicendum. igitur causam generationis grandinis
sic esse accipienda. Calidum et frigidum utraque contraria apta nata sunt ad invicem facere resistentiam et an
tiparistasim. ac prius expellere se ad invicem localiter secundum qualitatem alteri predominantem propter quod causam
uniscerent terre frigida sunt estate quia calor predominantis exterius expellit frigus ad interiora terre
Hec igitur causa propter quam calidioribus temporibus in loco sursum calidum aeris circumstantis congregans fri
gidum cito convertit nubem in aquam. propter quod in calidis diebus fiunt multe maiores gutte quam in fri
gidis. et plus generantur violentie quando convertitur aqua subite. et quasi simul tota celeritate congelacionis. et
igitur sicut anaxagoras dicit talia fiunt cum vapor ascendit in frigidum aerem. sed potius cum ascendit
in calidum ipsum frigidum interius existens patitur antiparistasim. id est resistenciam a calido circumstante
et si hac magis ac magis contingat tunc frigidum fit intensius in nube et congelatur aqua ita quod fit
grando. consimiliter enim vaporem in aquam si frigus acris congelat eam quam ferantur deorsum quod quidem potest
quia intensius frigus in minori tempore potest congelare quam possit eius gravitas eam movere deorsum.
fit grando. non enim prohibet aquam sursum congelari si hoc fiat in minori tempore quam latio deorsum.
Ex huius sequitur quod quanto propinquius terre acri fit talis congelatio grandiores sunt gutte. si solum
aqua fiat. et maiores lapides si fiunt grandines. eo quod brevi ferunt spacio. nec est
crebre multum fiunt grandines sive gutte que sunt magne propter eandem causam. Et propter hoc autem
raro fiunt in hyeme propter aeris frigiditatem. estate autem non sepius fiunt propter eius siccitatem. In vere
autem et autumpno sepius fiunt quia in eis sufficiens humiditas et caliditas tamen existit.

In autumpno autem ipse aer humectatur maxime in maturatione fructuum. et existit mul
tum calidus propter caliditatem precedentem et ideo potest aer congelari aqua precalefacta quam frigidum congregatum
a calido circumstante fortius fiunt intensum. Signum autem huius celeritatis accipitur ex hoc quod
faciunt homines. cum enim voluerint cito infrigidare aquam precalefaciunt eam deinde in loco
frigido reponunt et collocant. hoc enim modo illi qui eorum potum faciunt vitaculam glaciei ad
venandum pisces aquam calidam circumfundunt calamis ut citius congeletur. utuntur glacie enim
glaciei loco plumbi ut calami quiescant. et quoniam in regionibus et temporibus calidis
predicta generantur ideo in arabia et ethyopia fiunt pluvie vehementes et eadem
die sepe non in hyeme sed estate. fit enim tunc antiparistasis propter regionem que tunc
multum calida est. De pluvia igitur rore nive pruina et grandine sic dictum sint.
Quesitum 19m. quod sic incipit. De ventis et omnibus spiritibus. Tractat de ventis et fluviis
quedam irracionabiliter ab aliis dicta. De ventis et fluviis quidam assignantes causam
dicunt aerem motum et fluentem ventum esse et eundem consistentem et congelescentem esse nubem et aquam
tamquam eadem natura existente aqua et spiritu sed aerem. Ex quo aiunt omnes ventos esse unum
licet differant ex parte locorum a quibus fluunt. sicut aer in omni loco idem est et eodem modo dicunt propter
omnes fluvios unum fluvium esse. Huius melius dicunt quidam sive in quesitione quam isti cum in
questione. nam dicunt omnia fluvia ex uno fluere principio. et similiter omnis spiritus ex eodem principio
flare forte aliqui dicerent. velle autem quod eodem modo fluat spiritus et fluvius ex uno principio le
ne dictum est et mendacium. Considerandum enim est quid est ventus et quomodo fit. et quid efficit ipsum. et unde
principium materiale quod predicti non faciunt consideracionem et velut ventus ex aliquo loco tamquam vase exeat.
tamen fluens donec totum vas evacuetur. et sicut quemadmodum pictores pinguunt habent principium ex
seipso emittens ventum. Sic et de generatione fluviorum quibusdam videtur aquam depluviam congregari
subterra et ex eodem loco tamquam ventre uno vel pluribus pluere nec fieri ullam aquam sed collectam
in susceptacula esse principium fluviorum. Et quoniam in hyeme plures aque colliguntur in receptaculis
predictis ideo tunc fluvii sunt maiores. Et illi qui ponunt principium tanta aqua est collecta propter ma
gnitudines ventris ut sufficiat ad continuandum fluxum donec succedat ymber pretium sunt
quibus autem propter minora susceptacula sicut non adest tales exsiccantur.
Quesitum 20m. quod sic incipit. Quamvis multi sequens velut et cetera. Improbat opiniones predictas quantum
ad generationes fluviorum. omnes eos generari ex resolutione vapor in aquam infra terram. Fluvi
os generari ex quibusdam receptaculis seu ventribus continentibus aquam que postea fluit falsum apparet
ex hoc quod aqua que fluit per annum ex magno flumine tante magnitudinis esset sicut tota congregaretur
similiter quanta est moles terre. Et preterea si in terre propter frigiditatem vapor resolvitur in aquam et fit extra per
eandem causam potest ex vapore resoluto continue generari aqua. Ibi autem est in terra. sic ex pluribus
aquis multiplicatis ita quod sicut ex pluribus guttis tamen multiplicabiliter similiter aggregatis
descendit plurima aqua ab aere in terram. sic ex pluribus aquis multiplicatis scaturientibus in
terra fiunt principia fluviorum. Quod et opus manifestat. qui enim faciunt aque ductus colligunt aquas
in humilibus et defossis locis. ac si terra sudaret a locis montuosis in valles. et hec est
causa propter quam inundationes fluviorum derivantur ex montibus. ita quod maximi fluvii ex maxi
mis montibus. similiter et plurimi fontes vicini sunt montibus. pauca autem sunt in campestribus

nisi in eis sint fluvii. cum autem ergo montana et alta loca sunt velud spongia spissa suspen-
sa recipientia et producentia aquam. sive etiam concavitates habeant secundum perfectam supinam. sive secundum
gybbositatem et curvaturam non differt. utroque enim modo possunt continere aquam. sive recipiendo ad-
venientes sive infrigidando vaporem ascendentem et ideo continendo maxime. propter quod videmus
quod magni fluvii ex magnis montibus fluunt. Est autem maximus qui dicitur ex hoc quod apparet in orien-
talibus partibus terre. nam in asia ex monte qui vocatur parnasus qui maximus est in eo omnes qui sunt
ad orientem versus ... plures fluvii et maximi fluvii oriuntur. tante enim altitudinis est ut il-
lustretur a sole ex summitate usque ad tertiam partem noctis et ante solis ortum et post occasum. Ex
montibus pyreneis qui sunt ad occidentem equinoctialem oriuntur magni fluvii. sicut ystrus et
danubius qui per europam fluentes descendunt in pontum. Ex arthinis vero montibus plurimi ori-
untur fluvii. Et fluvius nili primo apparet ex argenteo monte principe. Et eodem modo
alios fluvios inveniet qui ex montibus fluunt. nam si ex paludibus aliquis fluvius su-
mat originem paludes sub montibus reperire potentes reperire contingeret.

videtur quod generatio fluviorum

Capitulum 21m quod sic incipit. Quod autem quidam generationem non oportet putare non est ex locis concavis continentibus
aquam tamquam ventribus. adiungens enim quare fontes generantur sub montibus. Communiter est credentis (?)
quod principia fluviorum non sunt aque collecte sub aliquibus sinibus terre tamquam ventribus
quia non sufficeret locus terre ad colligendum tantam aquam que continue exiret absque
locis. immo etiam nec locus nubium ad hoc esset sufficiens. Fontes esse sub montibus testatur
continuus fluxus et successivus aque ex multis scaturiginibus. In talibus enim locis paulatim
distribuitur aqua et fluunt ad declivum locum ex quibus scaturiunt fontes. talia enim loca re-
periuntur que habent multam aquam que stagnat non tamen tantam ut sufficiens sit ad originandum fluvium
sicut sufficiunt fontes. plurimi enim fluvii ex fontibus fiunt. signum generationis habent quedam loca et
quidam fontes. Quod autem quedam voragines terre et quidam fontes tales sint manifestat ab-
sorptio fluviorum. In multis enim locis terre fluviorum habentes effluxum paludosum in mari
que montuosa est terra inveniuntur secundum transitum in profundum cogente aqua deficiente procedente sub
eodem quod sub caucaso monte maximus est. nam stagnum quod vocatur mare multos fluvios
et magis recipientibus fit et non habens effluxum derivatur sub terra alveum et illa loca que sunt vo-
cata profunda ponti. cum alveus tanta est aque copia ut nullus unquam potuit terminum invenire
illius loci que vocatur profundum ponti. et ut efficiat aque maris illius potabilis fere ad centum
stadia a terra non in directum sed tumultuarie ad tres partes. Similiter et fluvius non minor rodano
non est ligustica absorbetur et iterum egreditur per aliud locum.

Capitulum 22m quod sic incipit. Non semper eadem loca terre et cetera. Determinat de variatione terre secundum fluvios
tes quare quedam prius aquosa postea fiunt arida et econverso. et de mutationibus ad predicta. Non
semper eadem loca terre sunt aquosa et arida sed permutantur. sic et generationes et desiccationes fluviorum
propter quod et arida aliquando permutantur in stagnum vel mare et econverso mare mutatur in aridam. cuius causa est
putare quod partes terre ad modum plantarum et animalium habent statum iuventutis et senectutis.
sed enim propter frigus et calorem que causantur ex motu circulari solis et aliorum plantarum et animalium minuuntur
et crescunt. ita propter eandem causam partes terre differentem accipiunt virtutem. ita quod aqua

pars habet virtutem ut permaneat aquosa usque ad aliquod tempus. deinde amissa virtute pre-
dicta senescat et exsiccatur et alia pars recepta simili virtute minuitur et fit aquosa. Cum ali-
quibus generaliter locis prius humidis postea siccioribus factis necesse est extingui fontes, quibus
paulatim extingui incipientibus fluvii magni efficiuntur parvi. et tandem fontibus ex-
tinctis totaliter exsiccantur. ex quo accidit mare permutari. quia ubi exaresciens a flumi-
nibus humiditate cessantibus fluviis descendentes relinquunt aridam et econverso ubi prius non habens cinctum
ex fluviis relinquebat aridam adveniente multitudine aque ex nova generatione fluvii sit fun-
ditus arida et fit mare. Sed quia talis generatio aliquando fit per successionem in maioribus temporibus
quam sit vita unius generationis hominum. ideo latet talis permutatio. sive enim a pestilencia sive ab infirmita-
tibus sive a bellis. tot fiunt corruptiones hominum quod tota una generatio tollitur antequam habeatur me-
moria de principio et fine permutationis que fiunt in partibus terre. nam aliqui derelinquunt regiones
qui incipiunt fieri steriles. alii perseverant in eis donec possint in eis alimenta percipere. ita quod
a principio desiccationis usque ad ultimam tam longa fiunt tempora ut nullus memorare possit considerans. terre
locorum predicte fiunt variationes. Ostenditur enim habitationis et inhabitationis terre et que sit tunc mu-

Capitulum 23m quod sic incipit. Eodem autem modo et cetera. cur lateat noticiam hominum. Cum quedam pars terre prius
aquosa ac prius apta ad habitationem postmodum sicca facta est ac prius inhabitabilis. hic est
quod habitationes et inhabitationes permutatae sunt. Sed quia hoc non factum est in parvo tempore sed in multo et pau-
latim ideo non est memoria talium permutationum. sic patet ex egipto. tota enim illa regio
velud sinus nyli existens paulatim exsiccata inhabitari cepit. sed propter longitudinem temporis non est
memoria prime habitationis. signum autem maximum quod habitari incepit est quod omnia ora nyli uno ex-
cepto vocato canobico videntur manufacta. et etiam regio habitata antiquitus vocata est thebe. sicut insinu-
at homerus. que agente thebeorum inhabitata. nec dum vocabatur memphis civitate mem-
phy dicta. que nondum inde sita erat. nam inferiora loca egypti posterius fuerunt inhabitata. quia
paludosa existencia requirebant plus temporis ad alterationem ut fierent habitabilia. Contingit
enim autem permutari loca habitabilia et inhabitabilia. nam que propter humiditatem nimiam sunt inhabitabilia
et eadem aliquando desiccata propter siccitatem non sunt apta ad habitandum. sed vero propter siccitatem nimiam
sunt inhabitabilia facta humida fiunt habitabilia et magis ac magis facta humida inutilia sunt ad habitandum.

Capitulum 28m quod sic incipit. Quod quidam generaliter respiciunt admodicum. Excluditur falsam rationem
de permutationis predicte et assignat veram causam eiusdem concludens ex eo totem diuturnitatis
fluviorum. Quidam respicientes ad particularem rerum effectus dicunt quod sol consumens
humiditates aque et maris quasdam partes terre prius humidas reddit aridas. Et hoc dicunt hii
quod verum est quod quedam partes terre prius aquose nunc sunt aride et econverso. Sed tamen falsum est quod
generatio et permutatio mundi causa sit huius permutationis. Ridiculum est enim velle totius universi
permutari ad variationem parvi terre que respectu celi est admodum parvi et quasi nichil. Causam itaque
variationis predicte hanc estimamus quod videlicet quod sicut ideo anni variatur per yemem et esta-
tem. sic iterum ad tempus longum est admodum magne yemis. et ita quod ideo est maxima

in undatione quemadmodum sub statione factus est Kachassium maris et elementum locale
tali igitur tempore quedam loca prius arida fiunt aquosa. Cum igitur fontes fiunt tales ex celsis et ubi
sufficiente multitudine aque ad continuationem effluxum, quidam fluminum usque ad multum tempus. Ideo
quod magnitudo voraginum vi terra secundum cursum fluminum, sed pori magnitudine spissitudine et frigiditate
altorum locorum, hec enim loca plurimam aquam suscipiunt et resolvunt, tamen prius montes et loca fere
lapidosi et argillosi a continentia et confusione aque deficiunt. Sic igitur in perpetuum fiunt humidi-
tates donec veniant anni fluminis continuantes fluvii et humiditates terre, vel a principio
facta fuit, siccitates loci arida derelinquunt. Manifestat autem opus id quod dictum est. Nam
egiptiorum regio semper aspicitur facta vi habitabilis et tota immutata nec fluvius. Et circa Ru-
brum mare sesostris rex prius conatus terram fodere ut fluvius intus mare et redderet
terram totam navigabilem, quia ex hoc multe pervenirent utilitates. Sed inde primo modo temptavit
darius perficere, sed invenies mare fore altius terra, cessavit fodere ne corrumperet fluvium
si commixto mari sibi continuaretur duo maria ad invicem. Circa lybiam autem quedam
regio superior profundior et humilior videtur quam inferior quia post roem contigisse videtur, sed non est
quia cum hec fuit altior facta inferiori regione ideo desiccata sunt stagna et ex aridis loca
illa profundiora sunt reddita. Circa meotidem paludem apparet in alluvio fluminum, nam
ante sexagesimum annum maiores naves potant in illis fluviis quam nunc tamquam diuturni
inde aque in undatione. Bosphorus etiam qui est fluvius dividens asyam ab europa alia fuit
post altitudinem quamquam non primum reddit stagnum quod postmodum exsiccatur. Et sic dicitur arbitra-
ri multotiens. Quoniam igitur tempore eterno et fluxus fluminum navigabilis oportet opinari quod non semper in
eodem loco est fluxus aque et iam semper siccitas sed permutatur, itaque alicui locus siccus est alicui
non est effluxus aque. Et si fluvii fiunt et corrumpuntur et loci terre et ab aquosis permu-
tantur in arida, et ab aridis in aqua, ideo quod non semper mare pervenerat in eodem loco sed permutatur
in arida etc.

Ubi fe metthor

Sequitur liber qui sic incipit: De mari autem et que natura ipsius etc. Capitulum primum, proposito quod est
quod circa considerationem maris et salsedinis eius videtur intendit adducere opiniones
aliorum et hoc. Deinde prius generatione maris et que ipsius natura et propter quod causam tanti multitudi-
ne aqua sit salsa investigare volentibus intelligendum est quod antiqui poete qui theologizabant ut metha-
ficis dixerunt quod quidam fontes terre sunt principium et radices maris
terram enim et aquam principalissimam locum loci mundi existimantes esse et celum esse ipsa tamquam
honorabilissima. Quidam autem sapientiores existimantes generationem maris dixerunt esse hanc omnis
locus esse terra humidus erat cuius quedam pars a sole exsiccata est. Quedam evaporavit et facta est
spiritus, reliqua vero humida remanens vocata est mare, quod semper minus fit per desiccationem
que tandem aliquando fit et erit totum siccum. Quidam autem aiunt sole calefaciente terram
sudorem et quasi congregatum facere mare, ideo salsa est aqua eius quia sudor salsus est. Quidam
autem causam salsedinis eius dicunt ad mixtionem terre quemadmodum fit quod colatur per cinerem

propter terre mixtionem. Quod quidam igitur fontes etc. Improbat opinionem dicentium mare
Capitulum secundum quod sic incipit: causam ex fontibus intersecans causa fluxus maris in diversitatis
locis. Quod ipsorum sit fontes esse principium maris maximum est considerantibus aque diversas quasi
inveniuntur esse terre in partes enim quedam fluribiles et hee omnes fontales sunt. Non quod quod diviniter a ex
fonte tamquam exivisse sed potius fit generatio aque in loco fontis ut supra dictum est. Ex quo aque de-
fluunt. Quedam autem sunt stationarie que in unum collecte que si pauce sunt dicuntur paludose si
multe stagnales vocantur. Et stationariarum quedam hee dicuntur fontane que ex fonte scaturien-
tes nusquam effluunt. Hee autem manufacte ut puteales et sic quedam habent naturale quod spontaneum
situm et effluxum. Quedam autem arte indigent ad utrumque. Mare itaque non potest poni igitur aque fluxi-
bilium cum totum non fluat, nec potest dici manufactum propter sui magnitudinem. Omnes autem fontales
aut fluxibiles aut manufacte sunt. Stationariarum autem tota multitudo principium esse oportet ex fontibus
non est possibile. Propter multa maria sunt ab invicem divisa sicut rubrum quod modice communicat mari quod
est extra columpnas, hyrcanum autem et caspium sic separata sunt ab invicem et ab aliis ut habitent
ut in circuitu. Nec latet habitantes multitudo fontium si ab eis generentur. Fluere autem videtur mare
propter tres causas, primo si propter terram adiacentem ex magna latitudine coartatio fiet in parvum. Quia
enim mare libratur huc et illuc in magna multitudine maris, talis libratio parva videtur
que in angusto loco magis apparet et fluxum ac refluxum efficiat. Secundo causatur fluxus
in toto mari quam amplitudine fluminum intrancium, sicut pontum mari quod est intra eracleas colump-
nas. Hoc enim propter concavitatem terre totum fluit multitudine fluminum ipsum intrantium. Fluvius
in meotis fluit in mare egeum, talis autem fluxus minus manifestus est in pelago et manifestior
in pontico et egeo mari propter multitudinem intrancium fluminum. Tertio causatur fluxus maris ali-
cubi propter dispositionem situs. Scilicet quando unum mare est in altiori situ terre et ad se continuum in
humiliori, tunc enim fit influens in infimus mare causat fluxum in eo. Scilicet meotides in
pontum et hoc in egeum. Istud autem in siculum, siculum autem in sardoicum et thyrrenicum que sunt
profundissima. Mare autem quod extra columpnas parva habet profunditatem et sicut maxime lutum quod de-
fluit cum aquis ipsius. Sic igitur in particularibus locis ex altis fit fluxus aque ad yma. Sicut
in toto mari ex parte ad arctum fit defluxus maris ad meridiem, quia loca ad arctum
sunt altiora eius, signum est quod sol non sic fert locis illis sed magis circumfert faciens inequales
noctes diebus et equaliter, quod magis et minus illis partibus applicat.

Quid ipsum. Capitulum tertium quod sic incipit: De generatione autem ipsius etc. Premisso de quibus est intencio de naturam
maris investigat naturalem locum eius inferens eadem de opinionis exclusione. In-
quirenti generationem maris et causam salsedinis et amaritudinis eius accidit prius considerare
causam propter quod antiqui putaverunt ipsum esse principium omnis aque, quia causa talis est cum enim videtur principium
esse multitudo aqua defluit partes alie, sicut ignis qui est in superiori loco principium est omnis
ignis, et multitudo aeris que est in loco consequenti principium est omnis aeris, et eodem modo est
terra, quia multitudo aque que est in mari principium est omnis aque, nam fluvius non habet multitudinem aque

stabilem. non totum simul sed cotidie succedunt aque aquis per generationem. Et quia mare principium est omnis aque, unde fluvii deriventur in ipsum et fluunt ab ipso, non obstat dulcedo fluviorum cum mare sit salsum quia aqua salsa colata fit potabilis. Dubitatur autem quare ipsius maris aqua non est potabilis sed salsa. Huius enim dubitationis solutio utilis est ad recte opinandum de toto mari. Sciendum est igitur quod aqua ordinatur esse circa terram, aer circa aquam, et ignis circa aerem. Sol igitur motu circa superiora elevat quod subtile et dulce est in aqua sursum divisum per singulos dies, et tamen in frigiditatem deorsum fit grave, descendit quod est pinguis. Dicunt igitur solem voluisse esse terram continue quia indiget huiusmodi adulatione quod non possit suscipi exhiberi ab eodem loco, et adducunt ad hoc argumentum de igne quod tamen diu vivit quod diu vivit huiusmodi per alimento. Ridiculum est. Manifestum patet. Humiditas enim que sursum ducitur non pertingit usque ad solem. Preterea non est similis accessus vaporis ad solem et ad flammam. Flamma enim per continuum huiusmodi aliquam specialia et alia generatur quia ipso calore est dicere esse solem quidem semper manet. Sic enim se haberet ad vapores sicut flamma, non solum esset novus quolibet die sicut dicit Heraclitus, verum et continue innovatur. Preterea elevatio huiusmodi a sole similis est calefactioni aque ab igne supposito ardente. Sed ignis hoc non nutritur ab aqua sic elevata et si ipsa totaliter fiat evaporare. Ergo nec sol vapores attrahit ad nutrimentum. Preterea opinio predicta inconveniens convenit quod de sole et neglexerunt salsitudinem aliorum quod tot et tanta magna sunt ut eorum salsitudo negligi non debeat.

Preterea opinio predicta est inconveniens. Sic illa que dicit terram prius fuisse humidam et a sole calefactam evaporasse, et generatos ventos ex illo vapore atque celum augmentum esse et ventos generatos, quod omnia falsa esse patet. Ex hoc quod unumquodque elevatur sursum iterum resolvitur in aquam et deorsum descendit sive in eadem regione sive in alia. Causa igitur magnitudinis et salsedinis maris hec est: dulcis et potabilis pars aque propter levitatem sursum ducitur, amara autem et salsa propter gravitatem infra manet. Tamen quia in ipso loco convenit enim est ut aqua habet proprium locum sicut ceteri elementa. Locus enim ille qui ut non est maris tamen sed totius aque quamvis quedam pars eius sursum elevaretur, sicut videretur aliqualiter primus locus est totius aque. Dicentes igitur non obstante quod dulce et potabile ipsius a calore naturali attractum cito resolvatur et in reliqua animalium partes corporis, sicut fluunt a amare et salse existentes reside(n)t in corpore ventris. Ita locus maris existimatus est proprius totius aque, quamvis in ipso residuat sola pars gravis et salsa et dulcis ac potabilis cito evaporet sursum.

Questio est quod sic iam. Querere autem antiquam dubitationem etc. In vestigat propter quid mare non videtur crescere cum multa et magna flumina continue intrent in ipsum, sed etiam improbans opiniones plurium de continuatione fluviorum et maris. Si queratur quare mare non crescat cum multa et immensa flumina per singulos dies intrent in ipsum, dicendum quod hoc accidit propter diffusionem aque illatam. Videmus enim aquam in latum diffusam in eodem est tanta profunditatis ut per diem non possit tota exsiccari, multum autem est tanta profunditatis ut statim exsiccetur. Sic etiam aqua diffusa secundum totam latitudinem venit in mare. Et hoc modo flumina intrantia magnam latitudinem maris cito et latenter exsiccantur propter quod nullum videtur augmentum facere ad mare. Aque que sunt in mari. Illud autem quod Plato scripsit in Fedone de fluviis et mari est impossibile. Aut enim quod omnia continuantur cuidam loco esse medio terre mediantibus quibusdam foraminibus. Inquit medio maris est multitudo aquarum tamquam fontis maximi qui vocatur tartarus. Ergo per continuum motum diversantur fluvia et cetera maria que tamen exclaruerunt reclutur apud dictum locum sive per eandem partem per quam exivit sive per oppositam. Ita quod eorum descensus est tamen usque ad medium. Postquam omnis motus eorum est ad ascensum sursum. Sapores autem et colores diversos accipiunt aque diversitate terre per quam fluunt. Preterea opinio ipso dicitur apparet ex multis. Nam ex ipsa accidit fluvios non semper fluere secundum eundem modum, sed enim ex motu aque intrantis nunc sursum nunc deorsum est emanatio fluviorum, et quod idem fluvius aliquando erit superius in fluxu aliquando superius, ex quo accidit fluvios sursum retrorsum esse fontibus a quibus scaturiunt. Preterea sic secundum salvatur exitus eorum quia quantum exit de tartaro fluit tamen ipsius ad tartarum reditum, et excludunt omnem generationem et evaporationem aque. Preterea omnis fluvius sive mediantibus aliis sive immediate finiunt ad mare et nullus habitat terram quod tamen non procedat. Preterea si exprimentes eodem loco flumina exeunt et accedunt magnitudines fluviorum ex magnitudine erit alteratio. Quod non est verum, immo magnitudo fluviorum exit cum quod longe fluunt per loca circumstantia suscipientes decursum aliorum fluviorum antequam intrent mare, sicut patet in Danubio et Nilo. Aliquando tamen alterius causa dicunt magnitudinis fluviorum esse secundum magnitudinem fontium. Preterea mare cum sit locus naturalis aque non habet aque altitudinem aque longinquam primo. Preterea ergo quod sit proprius locus aque et quod potabilis et levius et quod deorsum manet et quod mare magis est totius aque quam principium. — Destruit opiniones quorundam de generatione maris.

Questio est quod sic incipit De salsedine etc. Quidam putant mare antiquitus cepisse et iterum desinere esse. Accipientes hanc opinionem ex hoc quod mundum dicunt generari. Mare autem tamquam locus aque quodammodo principale est corpus mundi. Putant autem ipsum in mari dicentes enim commotos quod campis aqua quodammodo profunditas terre bis absorbuit partem maris. Prima quod propter absorbitionem discooperuit montes, aqua enim totam terram circumdabat. In secunda discooperuit insulas. Et ultimo totum absorbebitur reliquis terram totaliter arida. Que opinio parum differt a fabulis Ysopi in auctoritate autem fabulatur de mari ita cognatur loqui contra linguas vel fluctus maris in quitori autem (?) visitatis non. Preterea sive aqua manserit primo in proprio loco propter ponderositatem sive propter aliam causam, ex ipsam in eodem manere semper propter eandem causam. Aut dicendum quod elevata a sole iterum non descendit quod falsum est. Videmus enim ipsam pluendo descendere. Aqua igitur semper pluentibus donec elevata iterum descendet deorsum. Non enim differt semel autem sepe hoc fieri. Si enim sol quiescat a motu, ita quod solum tamen aqua sursum lata descendat, non esset exsiccatio. Si non, continue et circulatione appropinquans elevabitur continue aqua, que iterum descendet ipso recedente. Accepe(t) autem predictam opinionem de mari eo quod ex hoc quod multa loca nunc apparent siccioria quam prius fuerint huiusmodi. Causa non est putare absorbitionem causa temporis sicut causam quam dicetur in fine libri.

Questio est quod sic iam. De salsedine autem huius quod etc. Inquit enim salsedinis maris cedentis.

Secundum opiniones aliorum et improbat eas. Causam salsedinis maris assignare non possunt illi qui solum ipsum totaliter generatum dicentes quod elevata humiditas multa quae erat circa terram a sole residuum factum est mare. Sic enim causa salsedinis dicitur esse mixtio terre que potuit aquam illam prius dulcem facere salsam quam reducta fuit ad minorem quantitatem per evaporationem predictam, ex quo redeunte tota aqua mediante pluvia aqua terra erat illa que evaporavit. Sit alia causa salsedinis aut non sit salsum mare. Si autem a principio fuit salsum, dicant causam salsedinis quod tunc non fiet evaporatio sicut nunc. Quidam autem causam salsedinis posuit admixtionem terre delate a fluviis in mare. Dicentes terram multos habere sapores. Primo

recedunt in hoc ingens quod fluvios oportet facere salsos. nam si admixtum terre in tanta multitudine
aque quanta est maris expectes omnes fluviales aquas esse salsedinis, multo magis hoc faciet in uno
quoque flumine. quia amari non differunt nisi per salsedinem. nullus autem fluvius salsus vel
in mare in quo omnes sunt fluvii. Similiter hii qui causam salsedinis maris dicunt esse quia est sudor terre
secundum methaphorice loquentes sufficienter dicunt. ad cognoscendam autem naturam salsedinis insuffi
cienter. quod tamen patet per primo. quia non est manifestum utrum sudor hic salsus sit. quia dulcissimum separatur ab eo. aut
quia admiscetur eidem. utroque enim modo potest dici aqua salsa fieri. nam aqua colata per cinerem et in per
calcem salsa fit ex admixtione aliene partis eius per quam transit. urina non colata in vesica fit sal
sa humido quod dulce eius quod potatum est consumpto in alimentum. urina tamen utroque enim iam salsa est
re. nam urina propter hoc quod dulce separatum est a potu relinquitur amara. et ideo enim ut ad
mixtum ei quod est amarum. quod fecit resistentiam in vase aqueo. Et eodem modo videtur causa salsedinis su
doris quod exit a corpore animalis. hec est salsedo recepta in urina vel sudore est propter indigestionem
illius residui. Interim autem non potest reddi causa quod eius sudor sit indigestus. ¶ Preterea non est possibile
extra desiccata et calefacta exire tantam multitudinem aque. nam mare multo plus habet aque quam
sit ea que separatur per exalationem. ¶ Preterea nec cinis terra desiccata non sudat aquam salsam. ergo nec
ipsa generatione maris aqua eius fit sudor terre desiccate. hoc magis videtur salsedo causari in aqua. ex hoc
quod humidum et dulce a sole elevatur et residuum adustum mare salsum relinquitur. ergo si terra
sicca non possit sudare tantam aquam. nec humida ex hiis exsudat ipso [illegible] est quod mare est sudor

Quartum [illegible] quod sic incipit. Nos autem dicimus et cetera. assignat veram causam salsedinis terre.
maris confirmando eam quibusdam signis. Resumendum est duplicem esse exalationem
quia una est humida et alia sicca. Et ad intelligendum est quod ea pervenerit eadem secundum speciem [illegible]
nue. succedentibus aquam aqua sicut in fluentis. et flamma flamme. et eodem modo aer aeri. quamvis
talis successio generationis et corruptionis in partibus eiusdem eciam in uno sit velocior. et alio tardi
or. ¶ Hiis suppositis intelligendum est quod sapor salsus est propter admixtionem alicuius indigesti quod
enim indigestum est salsum et amarum videtur. tale autem maxime est in fluvio alimenti. ut patet in
urina que propter indigestionem salsissima est. bene enim digesta competenter condensata sunt. et illud quod
sudore separatur ad igestum indigestum redundans propter salsum. In adustis enim est salsi
in quo calidum optime non valens ipsum indigestum relinquit. ¶ Propter eandem causam dixerunt aqu
mare fuisse extra adustam quod vero non est. hoc tamen sit ipsum fit salsum extra talis. Sic enim in urina
sudore et adustis adhuc relinquitur quod a calore digeri non potuit. hoc indigestum remanens
est causa salsedinis. hec et in mari oportet intelligi. nam in exalatione calida et sicca aliquid adusti re
manet quod mixtum exalationi humide in nube aquosa deorsum fertur cum pluit. ubi semper
fit secundum quendam ordinem quod repetitur iterum exalationes adiunctas et inter ipsas pluviarum. talis
admixtio causa est salsedinis in mari. ¶ Signum autem huius est quod aque australes et autumpnales
graviores et grossiores sunt. australes quidem quia auster est ventus estuosus transiens
ad nos per loca calida. [illegible] de vapore humido et multum de calido. et propter hoc [illegible] mul
tum exalationis calide et sicce ex propinquis locis propter quod calidus est. boreas autem a frigidis
locis veniens frigidus est et expellens vapores serenus apud nos est. hoc oppositus

locus sit aquosus. sicut auster serenus in lybia. apud nos pluviosus est. faciens ad
multiplicem mixtionem aliene adusti in aqua pluente. In autumpno autem propter calorem precedentis
estatis pluvie multum habent de terreo adusto mixtum. et ideo prime pluvie autumpnales gra
vissime sunt et grosse et salsissime tendentes deorsum. ¶ Commixtum calidum est propter multitudinem talium
que fuerint [illegible] admixta aqua. quod enim ignitum fuit potencialiter calidum est. sicut patet in cinere cal
ce. et illa ypostasis que fit in urina maxime illorum animalium que habent ventres calidiores. ¶ In ex
alacionibus autem que consurgunt ex mari adustum salsum elevatur cum dulci tamen minoris quantitatis. quod dulce
sicut in pluvia adustum salsum deorsum fertur cum dulci minus tamen ipso dulci. et ideo propter talem equali
tatem exalationis et pluvie mare remanet uniforme. ¶ Causa autem quod evaporatio ex mari
salso resolutum in aqua fit dulce, est quia tale redit ad naturam propriam aque. sicut vinum et omnes
humores vaporantes redeunt in aquam cum vapor ille infrigidatur et resolvatur in humidum.
nam omnes partes saporis et caloris ac sicci que reperiuntur in aqua fiunt ex alicuius
commixtione. qualecumque enim fuit illud quod admixtum est talem facit saporem. sicut
alibi dicetur. ¶ Nunc autem hoc dicimus quod semper aqua maris sursum ducatur et fit potabilis et deor
sum aliquid descendit quod est dulce. et aliud quod est grave et amarum et propter pondus subsistit po
tabili. et ideo non deficiunt fluvii nec mare. quia semper pars succedit parti. hoc non in eodem loco
semper fiat. Et eodem modo oportet putari in terra quod aliquid eius pars sursum resolvitur et aliud resolu
tum iterum infra descendit.

Quartumdecimum [illegible] quod sic incipit. Quod autem ex commixtione aliene salsum et cetera. Confirmat pluribus
experimentis partim artificialibus partim naturalibus salsedinem maris causari ex commixtione aliene
¶ Salsum esse mare ex commixtione aliene cum aqua patet pluribus signis. quorum primum est hoc. si quis vas
cereum undique clausum in aquam maris posuerit quod resudat intus fit dulce tamquam terrestri
admixto aque maris segregato ab ea. ¶ Secundum signum. quia aqua maris gravior est aqua
dulci. ¶ Tertium quia grossior est fluviali. unde magis sustentat naves eque ponderatas. patet
quod multi hoc ignorantes submersi sunt in fluviis onerantes tamen naves in fluviis quantum
in mari. Quartum. quia si quis multum salis permiscuerit aque dulci ova plena supernatant. quia aqua
facta est corpulentior ad modum luti. propter tale et operatores salis accipiunt signum sufficientis
inspissationis per ova supernatancia. ¶ Quintum signum est quod in palestina quidam stagnum salsissimum
est in quo si quis proiecerit homines ligatum aut asinum non submergitur. cuius aqua sic amara est et sal
sa. ut piscis non nascatur in ea. et sic spissa ut vestimenta sordideat si infundatur
in ipsis. que omnia sunt signa aliene terrestris admixti causantis salsedinem. ¶ Sextum est quod quidam
fons in chaonia est salsus fluens in quendam fluvium sibi propinquum dulcem quod hoc pisces non
habente in quo repperiuntur sales qui fiunt ex fontibus. et cum aque decocte post infrigidacionem
evaporante humido cum calido fiunt sales lassi et [illegible] virtutis debi
lioris et plus delectabiles quam alii sales. licet non sint albi. ¶ Septimum est quod in quibusdam locis
arabie nascuntur calamni et scirpi cuius cineres decocti cum aqua post infrigidacionem re
manet salsa. ¶ Octavum. quia quamquam fluvii vel fontes sunt salsi aqua eorum oportet putari prius fuisse
mixtum calidum. deinde extincto calore infra terram remanet ad terrestre adustum admo

82

calor aut cinis. nec solum fit aqua solum salsa admixtione huius terrestris. verum etiam omnimo-
dos recipit sapores quia terrestre adustum plenum est quibusdam in actibus natis facere omnes
sapores in aquis. et non dulces aque dulces transeuntes propter saporem acquirunt ab ipso. ita quod
alique fiunt acetose. sicut aqua que est in Sicania Sicilie qua utuntur homines in quibusdam edulijs loco ace-
ti. et Lingos est fons et aqua acetose. In Scithia autem fons est cuius aqua amara reddit amaras fluvium
in quos intrant. Dicendum autem quod genera saporum in aquis ex diversa eorum commixtione eisdem causis. De aquis ergo et
mari eorum que permutationibus et passionibus tanta dicta sunt.

Questio 9a que sic incipit. De spiritibus autem etc. Dubitat de generatione ventorum quantum ad causam materialem et effi-
cientem et finalem et exinde causam generationis ipsorum. De spiritibus autem dicendum est resumentibus quia ex-
halationis due sunt species. una humida que dicitur vapor. alia sicca quam possumus appellare fumum et
quod primo humida caret sicco. nec ita sicca caret omni humido. sed dicuntur tales a predominante. Dato quod so-
le exsiccante calidius elevat humidum. quia longius fit in aere in frigida et in aqua. [illegible] quod magis fiunt
pluvie hyeme quam estate. et nocte quam die. sed nocturne non sic siccantur sicut diurne. aqua autem
plures tota distributa in terra in qua existit multa caliditas quam in terra calor solis [illegible] elevat
humidum eius quod desiccatis eam. Ergo necesse est esse ambas exhalationes scilicet vaporosam et fumosam et
vaporosam quidem maiorem existentem. principium est aque fit pluvie. fumosa vero principium est et materia ventorum. Habitis
autem exhalationis speciebus differentie [illegible] necesse est causam ex sole [illegible] que est in terra [illegible] est ex-
[illegible]. Et quod [illegible] species exhalationis dicuntur [illegible] est natura ventorum et pluvie [illegible]
dicit [illegible] motus est ventus [illegible] est pluvia. [illegible] fiat ex his que [illegible] vapor [illegible]
mo. vapor enim humidus est et frigidus. [illegible] fumus autem siccus et calidus. [illegible] aer cum vapore
in humido et cum fumo in calido [illegible] vaporem [illegible] frigidum [illegible]
ex hoc quod aqua pluvia [illegible] frigida est. Et non omnis motus aeris facit ventum. sicut non omnis motus
aque fluvium sed solum ille qui fontales exitus fluunt. sicut et motus aeris casualiter factus non est
ventus. sed habens principium velud fontem. exhalationem fumosam ventus est. Testatur autem opus [illegible] fiunt in
alto. [illegible] fit [illegible] et minor exhalatio [illegible] nubes et venti. sed diversimode [illegible]
a loca [illegible] vapor [illegible] multiplicatior [illegible] fit pluviosus [illegible] autem
exhalatio fit sicca fit multiplex [illegible] ventosus [illegible] in eodem anno fiunt [illegible]
tes et ymbres [illegible] in eadem regione [illegible] secundum plurimam diversitatem exhalationis ventose
vel pluviose. [illegible] in regione [illegible] ventosa et sicca. In [illegible] frigida et humida
et [illegible] aliis. Item eadem est causa [illegible] pluvia fit ventus maxime in locis illis
in quibus fiunt ymbres quia terra infusa aquis exsiccata ac [illegible] solis et ab eo [illegible] elevatur
exhalatio sicca que est materia venti. [illegible] in cessante vento calidus vapor [illegible] vapor [illegible]
dat fit aqua. [illegible] pluvia [illegible] pluvia infrigidatur exhalatio sicca et cessat flare
[illegible] aqua faciunt cessare ventos. et ventis cessantibus fiunt aque. Item eadem est causa [illegible]
ta fiunt ab austro et borea. sol enim [illegible] loca non [illegible] sed secundum occasum et orientem consumens
exhalationes [illegible] loca surgentes quas non consumit naturalibus aquilonis et austri. [illegible]

unt nubes

sunt nubes. quia approximante sole illis locis fit exalatio humida que sole abscedente co-
nvertitur in aquam. sol enim latus ad tropicos et arctos causat hyemem et estatem. causat enim multam
aquam in locis aquosis et aquis [illegible] scilicet ad arcticum et meridiem. quia terra necesse est plurimam causari exhala-
tionem. sicut ex lignis viridibus multum fumum. et ex hac fit multiplex ventus. ita quod [illegible]
[illegible] principales venti sunt australes et boreales.

Questio 10a que sic incipit. Latio autem ipsorum obliqua est etc. Dubitat qualiter motu venti movetur
et unde fit principium ipsorum. Cum venti ex terra ferantur post exalationem factam in sursum et rectus
magis est motus ipsorum esse obliquum. principium autem ipsorum ex quo incipit motus est desup-
er. Cuius signum est. quia prius moventur nubes in alto existentes quam sentiantur venti prope terram. Verum
tamen quia ventus est multitudo exalationis sicce consurgentis ex terra et motus ex terra. sed quod principium
materiale ipsius est deorsum. sed principium motus principaliter dicitur sursum ubi incipit. Si autem
[illegible] venti in locis ubi primo generantur quiescentibus autem multis exalationibus ex
[illegible] ventorum fiunt [illegible]. sicut est in [illegible] fluminis. Cuius signum est quia in locis bore-
alibus tempore hyemali regio est tranquilla et sine vento. in [illegible] locis modicum flat bore-
as et quando [illegible] procedens autem ex hoc fit spirans maximus et [illegible]. De numero ventorum et quo-
modo fiant et de eorum [illegible] et [illegible] ipsorum et ventorum motu dictum est.

Questio 11a que sic incipit. Sol autem et cessare facit etc. Dubitat causas cessationis. diminutio-
nis et augmenti ventorum. Virtus solaris consumens exalationes antequam possint
congregari cessare facit ventos et exsiccans terram prohibendo exalationem ne fiat prohibet
ventos fieri. sicut magnus ignis velociter comburens modicum combustibile prohibet fumum
fieri. Et quando ad potentiam fiendi caliditatis solis maximi efficax est ex ortu orionis. ideo
tunc magna fit tranquillitas usque ad annuales ventos qui vocantur etesie. et usque ad
prenuncios vocatos prodromos. Ulterius autem fit tranquillitas autem propter intensum frigus
extinguens exalationes. autem propter intensum calorem consumentem vel factam exalationem vel in-
pedientem ne fiat. In temporibus autem intermedijs fiunt plurime tranquillitates. autem quando nondum
facta est exalatio. autem quando iam facta prius preterierit quam alia succedat. Fiunt autem venti et
augentur circa ortus et occasus orionis. quia est in permutatione temporis. orientis enim quando estatis
permutatur in autumpnum et occidentis in permutatione hyemis. permutationes autem temporum
sunt in distantiam plene secundum turbationibus. Etheseie autem id est venti septentrionales flant
post conversiones solis et ortum canis non statim scilicet quando sol fiunt multum propinquus vel multum
longinquus a nobis. prope enim existens exsiccationis impedit exalationem ne fiat. Longe
[illegible] autem abscedens quia glacies liquefiunt et terra siccata appropinquante sole calefacte
turgescat fiunt exalationes et venti. sed magis de die quam noctibus. propter frigi-
diditatem fit aliqualis congelatio et humiditas que prohibent multam exalationem fieri.
Exalat enim siccum huius humiditatem cum fuit calefactum.

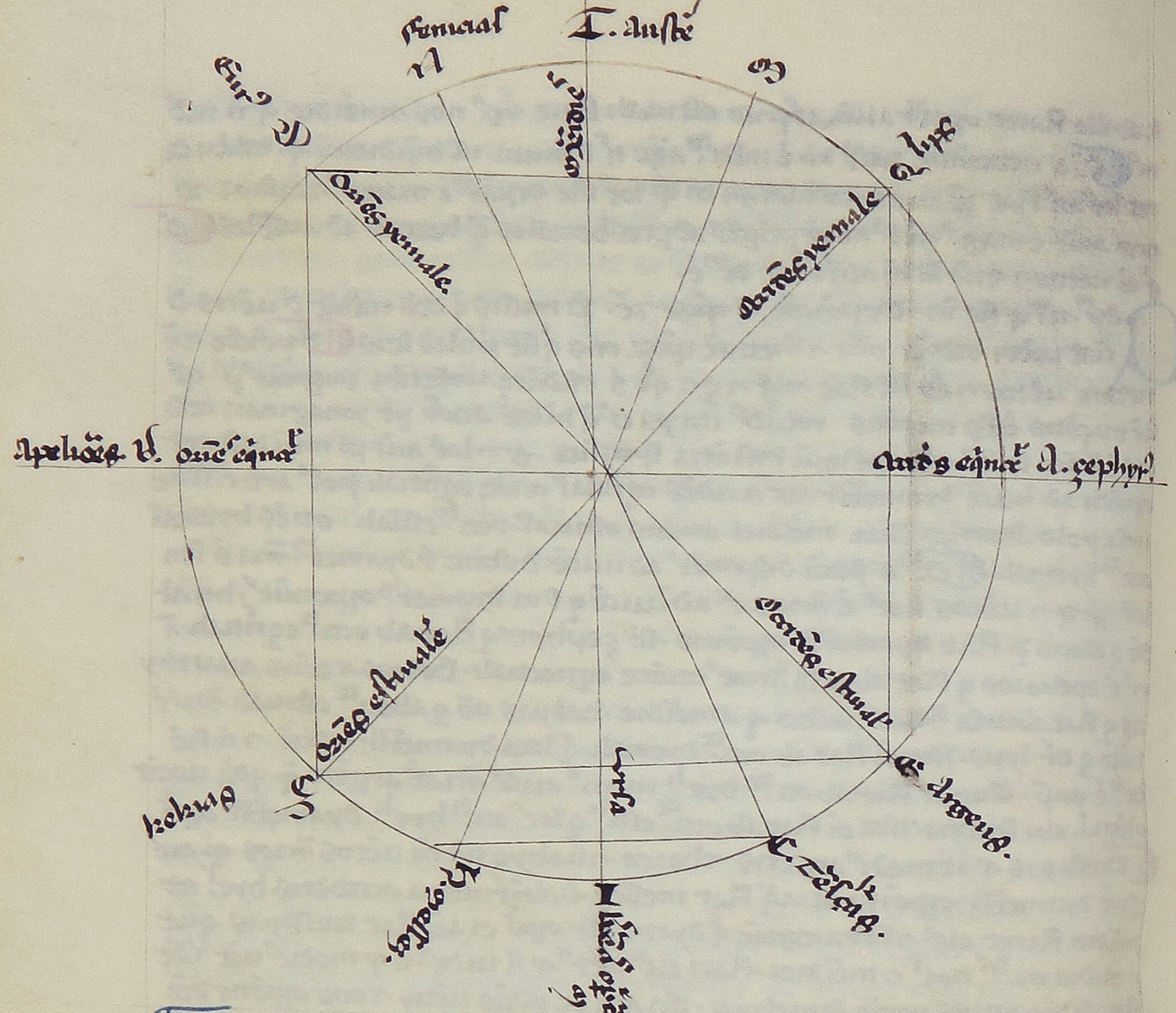
Questio 12a que sic incipit. Dubitat autem quidam etc. Inquirit quare venti boreales
qui continue flant post solsticium estivale et australes non sic flant continue
post solsticium hyemale. manifestatis quod auster non flat a polo antarthico
sed a loco qui est sub tropico estivali. Dubitatio autem est ventos scilicet quia post estivale

solsticium continue flant ethesie .i. venti boreales post solsticium autem hyemale non
sic continue leuconoti .i. australes venti. Causa autem predicte diuersitatis est quia boreas
flat a locis septentrionalibus plenis multis aquis et niuibus quibus liquefactis post elu
uas infusiones magis quam in ipso solsticio quia calidius est aplioti tempus factum est multe fiunt
exalationes sole existente adhuc existente prope signum et post hyemale solsticium
flant ornithie que sunt venti debiles minores et tardiores borealibus et ista
incipiunt flare septuagesimo die post solsticium estiuale .i. in principio veris debilis
quod existentes propter paruum vigorem exalationis eleuate a sole longe existente non sunt
continui quia exalatio segregata debilis et insensibilis existens cito consumitur. autem materia
tamen congelata eleuari non potest propter debilitatem caloris et ideo tales venti in tempore ...
flant donec post solsticium estiuale flauerit ethesie que tunc continue flant. Au
ster autem non a polo antartico flat sed ab affrico estiuali. ad quod intelligendum sciendum est
quod terre habitabilis due sunt declinationes. vna que ad polum articum que est sicut nos
et altera ad antarticum que infra nos. et hee due vtrecessum habent figuram tympani lem
et faciunt duos conos. vnum cuius basis est tropicus estiualis et conus medium terre.
alium cuius basis est tropicus hyemalis et conus medium terre. et hee due sunt ... habitan
nec vltra tropicum estiualem est habitatio hys qui habitant ad polum articum. quia vltra
eorum nunquam tenditur ad meridiem nec in illo polo cuius signum est quia stelle ille que vo
cantur corona ariadne inueniunt in meridiano sunt directe super capud nostrum. Et ... ha
bitabile esse latum ... est quia ... non latitudo habitabilis per ... artici et
circulum solsticii estiualis distanti est. longitudo vero ab oriente in occidentes esse latum ... predi
ctum quia longitudo multum differt a latitudine. propter extremis ... habitabilis non mare p
hibeat. Et patet in extremis quod apparet quod longitudo multum differt a latitudine nam
si quis mensuret nauigando et itinerando ab vltimo termino occidentis .i. ... her
culee columpne et fines hyspanie vsque ad indiam sinorem ... orientis que est
longitudo nostre habitabilis multo maiorem inueniet distantiam quam sit ab ethiopia
vsque ad extrema loca sichie que est latitudo eadem. plus enim excedit longitudo
predicta longitudinem quam ... excedit ... nam in latitudine ... polum est in
habitabilis propter frigus ... autem tropica propter estum. in longitudine vero ... que ad habitatio
nem complatur ... yspanie mari ... habitationem ... habi
tabilis. Et ... est eodem modo se habent ... ventos ... habitabili ad polum antar
ticum. sicut se habent hui que sunt in habitabili ad polum que est sicut nos. ideo sicut boreas flat ab vr
sa que est sicut nos. non tamen ... ad habitabile altius poli que est apogeyos .i. non
longe flans ... boree que flat in nostra habitabili ... deficiat ... non longe fla
re. ita ab altera vrsa flat ventus qui huc non pertingit. Circa mare autem lybie que ad australem
nostre habitabilis ita flat eurus et cephyrus successione sicut boree et austri circa
nos. ... patet quod auster non flat a polo antartico nec ... flat ab affrico hyemali quia

si ab illo flaret oporteret aliquo affrico estiuali flare versus nos a meridie quod non vid
... Causa autem vehementie austri non est multitudo aquarum nec ... niuium vel humiditatum quia talibus ca
ret locus a quo flat propter vicinitatem solis. sed tamen quia locus ille expansus est magnus et amplior ... ideo
circo auster est magis ventus magis pertingens ad partes boreales quam boreas ad australes. Co
... venti vero ... ad inuicem dictum est.

Quoniam autem ... de positione autem ... restat de ventis di
ctare per ... ordinem ... et contrarietate ipsorum ... qui sunt principales ... De positione ... con
trarietate ventorum et quis sit flantibus contrarius et qui ... considerare volentibus supponatur quod
...tis ... rotundi ita ... qui habitat a nobis ... ymaginari ...
... loca ... plurimum distantia ... loca autem plurimum distant
opposita ad inuicem dyametraliter. vt occidens equinoctialis orienti equinoctiali. polus articus siue
vrsa polo antartico siue meridiei. oriens estiualis occidenti estiuali. oriens hyemalis
occidenti hyemali. Quoniam autem predicta disponentur ad inuicem distantie per dyametrum contraria sunt ...
loca propter quod et ventos necesse est contrarios esse ad inuicem qui per dyametrum opponuntur. hii autem
sunt qui a locis contrariis flant dyametraliter oppositis. sicut cephyrus qui flat ab occidente equinoctiali con
trarius est apheliotes qui flat ab vrsa contrarius oriente equinoctiali. Boreas autem dicitur aparthy
as qui flat ab vrsa contrarius austro qui a meridie. kekyas vero qui ab oriente estiuali contrarius est
vento qui dicitur lyps. iste enim flat ab occidente hyemali quo loca dyametraliter opponuntur. et non sic
dictum est ... Eurus autem flat ab oriente hyemali ... austro contrarius argesto quem quidam vocant
olympiam. alii sciudnam. iste enim flat ab occidente estiuali qui locus orientis hyemalis dyametraliter opponitur.
Thraskyas autem in medio argestis et boree. et tr... non habet ventos contrarios. quia ...
... dyametraliter opposita ei a qua flat mesles .i. ab ... medio occidentis hyemalis et
meridiei flaret aliquis et ... regione quam dyametraliter opponitur ei a qua flat thraskyas que
est media orientis hyemalis et meridiei. flaret aliquis ventus quod non videtur nisi quis modicus ventus inde
flat quem habitatores vocant fenicyas. Ea autem que de predictis ventis et eorum oppositione dicta
sunt patent in hac figura

¶ Principalissimi igitur venti hii sunt et sic ordinati, quia plures ad septentrionalem quam ad meridiem quia plus est aque et nivis, unde quibus liquefactis et calefactis necesse est plurem fieri exalationem et propter hoc plures ventos. Quorum principalis est boreas, deinde aparctias et trachyas, medius argestis, a borea ad ipsum reducuntur. Auster autem qui a meridie principalis est inter australes, ad quem reducuntur lips qui ab occidente hyemali et apeliotes qui ab oriente equinoctiali et eurus qui ab oriente hyemali et fenicias qui medius est inter eurum et austrum. Zephyrus autem qui ab occidente equinoctiali et argestes qui ab occidente estivali inter boreales computantur vel sicut hii vocantur boreales, hii australes; occidentales enim frigidiores existentes reducuntur ad boreales, orientales autem calidiores reducuntur ad austrum, sunt autem calidiores orientales quia plurimum temporis sunt sub sole, occidentales vero citius relinquuntur a sole et tardius attingit loca calefacta a sole.

Capitulum 10m quod sic incipit: Sic autem ordinatis ventis etc. Declarat quod omnes venti se ad invicem prohibent et quod omnes temporibus flant omnes, et quod boreales maxime faciunt aeris serenitatem et quis [illegible] ventorum. ¶ Ordinatis itaque ventis nunc patet quod [illegible] quod non contingit simul flare illos qui sunt secundum dyametrum eo quod alter ipsorum per sui violentiam alterum expellit; non omnes autem contingit simul flare

vel secundum kekyas et eurum ad idem simul flare contingit cum tamen primus ab oriente estivali flet, secundus ab oriente hyemali. ¶ Flant autem omnes temporibus omnes, ut in equinoctio invenalium kekyas et alii quidem vel tempore estivalem, in autumpno autem lyps qui dyametraliter oppositus est kekye. Sed boreas et trachyas et argestes maxime obviant aliis ventis et eos cessare faciunt eo quod desuper est impetus eorum ipsorum crebri quia sunt fortes ex quorum flatu dissolvuntur nubes et effugantur. Et ideo serenissimi sunt non quando fiunt vehementer frigidi, sed cum fiunt magis frigidi quam fortes prius congelant vaporem quam expellant. Et ideo non tunc serenant sed potius generant ymbres aut nives. Kekyas autem quia reflectit se ipsum non est serenus. Unde proverbialiter dicitur: Ad se reflexio trahit ad se ipsum ut kekyas ad nubem. ¶ Successiones autem ventorum sepe fiunt hoc modo quia cessante uno incipit flare alius qui iuxta se est, quod evenit propter solis translationem, nam quia sol est principium elevationis exalationis que est materia ventorum, ideo unus succedit alii ordinate secundum motum solis. ¶ Reperiuntur autem venti omnes aliquando habere eundem effectum aliquando contrarium. Verbi gratia lyps et kekyas humidi sunt, argestes et eurus sicci, ita quod eurus ipse primo siccus est licet in fine aquosus. Meses et aparctias quia frigidissimi sunt nubilosi. Grandinosi autem aparctias, trachyas et argestes. Estuosi autem auster, zephyrus et eurus. ¶ Causa autem quare kekyas valde pluviosus est duplex: prima quia propter reflexionem ad se ipsum nubes aggregat; secunda quia medius boree et euri existens frigidus est et ideo congelans vaporem nubes condensat et inaquosas constituit. Lyps autem raro hoc facit quia non est reflexivus nec sic frigidus. Eurus autem pluviosus est propter multam materiam et multum vaporem quem attollit. Aparctias, trachyas et argestes sereni sunt ut dictum est. Faciunt autem iidem corruscationes venti predicti et meses quia frigidi sunt et desuper flant. ¶ Fulgurationes autem hii causant a frigiditate nubes segregantes exalationem calidam inclusam in nube et expellentes eam in fine. Et quia predicti venti cito congelant humidum nubis propter frigiditatem ideo quidam horum grandinosi sunt maxime autumpno et vere. Facientes autem hec principaliter sunt aparctias, kekyas et argestes. Causa vero est quia enephias maior fuit quam aliis ventis flatibus in eadem [illegible] quod principaliter faciunt predicti tres ut dictum est. Ethesie autem id est venti aquilonales girant loca habitabilia circa occidentem; hii medii inter boream, argestem et zephyrum incedens, cum incipiat ab ursa, flat vel occidente equinoctiali ubi quidem zephyrus est; deinde girans ad orientem descendit usque ad eurum qui flat ab oriente hyemali. Dicto itaque de generatione, situ, accidentibus et passionibus ventorum dictum est.

Capitulum 14m quod sic incipit: De agitatione autem et motu terre etc. In hoc investigat secundum opiniones aliorum causam terre motus improbans eorum dicta. ¶ Quia agitatio et motus terre contingit ex causa simili ei ex qua contingunt venti, ideo convenienter consideratio eorum sequitur tractatum de ventis. Tres autem de precedentibus philosophis [illegible] tres modo dixisse causas de predictis. ¶ Anaxagoras enim ait ethera natum ferri sursum, aliquid incidentem in quedam loca concava inferius partes terre et tunc causare motum eius, nam terra que concava et spongiosa est in superiori parte concluditur consolidata propter ymbres condensantes eam, in inferiori autem remanens concava. ¶ Causa predicta valde simpliciter assignata est, ponens terram non esse superius deorsum, ad quod undique feruntur gravia, et celum non esse undique superius sursum, ad quod feruntur levia. ¶ Item terra non latet et plane superficie, sed magis gibbose aspicere, quod patet ex hoc quod orizon semper fit alterum nobis transeuntibus ad quamcumque partem nostre habitabilis. ¶ Item dicere terram manere iacere propter magnitudinem et tamen ipsam moveri dicere [illegible] pulsam ab ethere sine ratione. ¶ Item causa predicta non salvat accidentia circa motum terre, nec dicit quare

magis in hac regione quam in alia et quare magis in hoc tempore quam in alio fiat terre motus. Demonstrat
autem quod causa terremotus omnis est quia terra plena aquis suscipit multam aquam pluvialem quam tota
non potest suscipi in ventres ipsius et ideo inferens vi terre causat motum eius. Et in terra licet sit
aqua existens in locis repletis ad concavitates terre excitatur causatur motus in terra. Anaxi-
menes autem causam motus terre dicit esse quia terra post madefacta rumpitur quando desiccatur ita quod frusta
terre que rumpuntur cadunt in concavitates et concutiunt terram. Et ideo fit terre motus in siccitatibus
post tales fracturas et iterum fit in pluviosis temporibus quia terra huiusmodi tractata ab aquis cadit in
voragines terre. Si ideo demonstravit quod hec causa vera est opporteret terram in omnibus locis apper-
tam esse in quibus fit terremotus quod falsum est. Item quedam loca fit terremotus que non plus sunt disp-
versione quam alia causa est ad inedia. Item terra consumpta et partitiones cadentes minus videntur
aptare ad talem fractionem et casum. Et ideo sic esset causa terremotus semper minor et minor et tandem
omnino nullus fieret in eisdem locis terre quod non videmus.

Capitulum 16m quod sic incipit. Sed quoniam manifestum quod necessarium etc. Assignat veram causam terre motus quod est
motus spiritus inclusi in terra. Confirmans hoc quibusdam signis acceptis a temporibus et ventis.
Dicit quod exalacionem multam necesse est fieri ab humido et sicco. Dictum est prius. Ex hac autem fit terremotus
hoc modo. Cum enim terra de se sit sicca tamen habet multam humiditatem ex ymbribus et ideo calefacta a
sole et a calore sibi innato necesse est multam exalacionem fieri quandoque per extra eam exalat quandoque in
ipsam concluditur. Quandoque prius effluit et aliquando intus retinetur. Hoc supposito dicendum est quod corpus aptum
longe moveri et vehementissime maxime motivum est. Tale autem est quod citissime fertur nam propter
velocitatem fortiter patitur et propter subtilitatem longe fertur quia aptum natum citissime alia
penetrare. Et quia huiusmodi spiritus talis est ideo inter corpora maxime est motivum quia patet exemplum quod ignis con-
iuncto sibi spiritu surgit in flammam et velociter fertur. Causa igitur terremotus non est aqua neque terra
sed spiritus infra terram existens cum influxerit et motus fuerit non exalans extra. Et quia tranquillitate
existente exalacio continua infra terram fiat que est materia ventorum ad invicem prius. Unde cum ceperit talis
exalacio in eodem vento multiplicata inter fit motus et impetus infra terram. Ergo contingunt plurima
maxima terremotus sine vento sicut sit talis exalacio sine flatibus. Tunc fiunt ex... Contingit multotiens
tamen extra terram post infra fieri terremotus a pluribus cum ventis flantibus sicut autem corpus propellatur
in terra commovebitur cum ... minori et terre fit terremotus minori quia ... ipsorum extra eam dilu-
itur. Plures autem et maximi terremotus fiunt nocte quam die et in die magis circa meridiem
quia tunc nox quam meridies maioris sunt tranquillitatis. In meridie enim sol opprimens prohibet
reprimit exalacionem in terra. Noctibus autem propter absentiam solis minus elevantur exalaciones autem
magis et ideo nocte et meridie fit profluxus spiritus reclusi infra terram non exalantis ipsius extra.
Maxime autem in nocte hoc fit circa diluculum quia tunc spiritus nati sunt incipere flare. Sic igitur talis
spiritus intus existens prius hic habitat infra terram quod propter multitudinem permutatum revolvitur sic
ventus circulariter fortiorem faciet terremotum.

Capitulum 17m quod sic incipit. Adhuc autem tunc loca terre etc. Confirmat causam predictam

terremotus ex signis acceptis in quibusdam circumstanciis et ex partibus huiusmodi
maxime et terram. Signa autem quod spiritus inclusus causet terremotum sunt hec. Et
est illa loca fiunt fortissimi terre motus est quia mare fluxibile est et regio
spongiosa et cavernosa propter quod et est chersonesum athaicum ceciliam et euboleam quia
mare intrat subtus terram. Fiunt terremotus. Unde et est eorum propter predicta et ex aqua
calide. Fiunt autem terre motus in talibus locis quia spiritus fortis vehemens
multitudine maris repellitur infra terram quando deberet exalare. Et ideo regiones habentes concava
loca suscipientes multum detinent spiritum magis continentur. Hoc autem prius fit in vere
et autumpno et maxime temporibus multum pluviosis et in magnis siccitatibus. Talia
enim tempora multum sunt ventosa. Nam estas propter vehementiam caloris consumentem exalaciones
et hyemps propter frigus faciunt immobilitatem spiritus. In siccitatibus autem aer est spirituosus
quia quanto maior exalacio sicca facta fuerit quam humida aer est athmos idest sine spiritu humido.
In pluviosis autem exalacio infra terram existens augetur eo quod interceptatur in angustioribus
locis repletis ab aquis replete concavitatibus terre. Et quia multus spiritus comprimitur in parvum
locum ideo fluens et impingens fortiter movet terram. Item accidit repercussio in corpore nostro in quo
intus spiritus interceptus causa est tremoris et pulsuum. Hoc enim accidit nobis post urinationem quia
tunc spiritus deforis subito intrat continens spiritum interiorem causat tremorem in corpore. Et hoc
modo interdum est terram fit. Ita quod iste motus aliquando assimilatur tremori et iste pulsui.
Contingit autem virtutis fit spiritus admovendi. Non solum patet quam fit extra quod fuit in
aere intus ventorum. Unde in illis que fuit in corporibus aliquando in quibus tetanus idest maior
contractio nervorum et spasmus idest minor corde accidere videlicet sic motus spiritus aliis
habentes tantum vigorem ut multi simul non possunt vi tenere infirmos in illo motu con-
strictos. Et hoc modo oportet estimare spiritum causare motum infra terram. Sed sensibiliter autem videmus
signum esse predictorum. Nam in quibus locis terremotus lapides non cessavit antequam spiritus vehemens
quia concavitas erumpens exivit super terram. Unde nuper totum eradiavit potentia sicut accidit
circa et sacram insulam que fuit de novo vocatorum eloym consecrata deo ventorum. In
tumuit terra ad modum collis que postmodum rupta exivit multus spiritus elevans tam
tamen favillam et cinerem que propinquam civitatem lyparorum totam incinerauit et pervenit
ad quasdam civitates ytalie. Ita quod locus ex quo hec exalacio facta est adhuc apparet. Causam
autem ignis apparentis ibidem oportet putare quia aer paulatim accenditur et dissolvitur ac sic
cessive fit talis ideo in celio. Ex autem sub terra fluat spiritus argumentum est quia fit etiam simi-
lis predictis. Cum enim auster flare debeat fit sonitus in celis quia auster longe flans
movet mare quod motum replevit ad interiora spiritum qui exalabit extra. Fit autem talis
sonus multociens similis asmo idest tremoru propter amplitudinem locorum in quo paucitas repletis
spiritus diversimode spergitur. Adhuc fieri solem caliginosum etc. Confir-
Capitulum 18m quod sic incipit. Fit autem ... Confirmat sententiam causam terremotus signis acceptis
que fuit malto. Signum autem quod terremotus fit propter spiritum ad interiora

terre conclusum est obscuritas et caligiositas que fit circa solem absque nube tempore terremotus
nam spiritu incipiente procedere in terram aer dissolvitur et disgregatur, ergo apparet caligo et obscuri-
tas circa solem. ¶ Aliud signum est quia ante matutinales terremotus fit tranquillitas in aere et frigiditas.
tranquillitas quidem quia spiritus regreditur infra terram, et ideo maior fit tranquillitas ante maiores
terremotus. Causa enim spiritus non est positus inter aerem et partes eius, sed similiter totus latet est intra terram. Frigus
autem accidit eo quod exalatio naturaliter calida regreditur infra terram. Venti enim calidi sunt, quia at
quando fit frigus apparet causa eius, scilicet quia movent aerem plenum mixto et frigido vapore, sed
spiritus exsufflatur per os, et propter hoc calidus est; de longe autem calidus frigidus fit propter frigiditatem vapo-
ris repertam in aere. Deficiente igitur spiritu naturaliter sub terra quando fit terremotus, convenienter fit frigus relicto
vapore frigido tantum in aere. ¶ Aliud signum circa predicta est, quod ante terremotum de die aut parum
post occasum existente serenitate apparet quedam nubecula subtilis recta et longa, eo quod ventus trans-
latus in terram non causat motum in aere, et ex eo est in mari circa littora, vel fluctuationes et regimine
cessante fuit et distorte quando mare est procellosum, subtiles autem et recte quando est tranquillum. Eo igitur
mare fuit circa terram. Sic fuit spiritus circa nubes in aere, et sic tranquillitate existente nubecula subtilis
et recta in aere relinquitur. ¶ Aliud signum est quod circa eclipses lune aliquando fit terremotus, quia tunc ap-
propinquante tempore eclipsis debilitatur calidum aeris, et spiritu translato in terram fit in aere frigus
ante eclipsim et tranquillitas in aere. Videmus enim quod sepe ante eclipsim medie noctis fiunt
venti in principio noctis, et ante eclipses diluculares fiunt venti in media nocte. Quod
accidit propter debilitatem caloris quod fit a luna, quando approximavit loco eclipsis vel iam
fuit eclipsata remittitur, ideo quod aer quiescebat et ideo fit ventus tanto durabilior quan-
to eclipsis lune amplius perseverat.

Queritur 19m quod sic incipit "Cum autem fortis fuerit factus terremotus" etc. Assignat causas accidentium
circa terremotum, scilicet durationis, soni, particularitatis et raritatis. ¶ Fortis terremotus
non statim cessat neque semel tantum agitat terram, sed aliquando bis aut agitatio fit quadraginta diebus vel per
annum vel plures in eodem loco. ¶ Causa autem magnitudinis eius est multitudo spiritus et dispositio loci per quem
fluit, quia si fuerit talis ut non facile patiatur aspirationem sed resistat eidem velud obstaculum ap-
positum aque, necesse est spiritum retineri in ea, et sic marium concussiones non mox consumi, nam spiritus
faciens sismum vel terremotum, quod non cessat donec consumatur materia producta vel debilitetur, ita quod
exalatio non possit movere terram. Sic in corpore animalis pulsus non statim cessat, nec cito sed paulatim
ra s. post debilitationem paris et primo aqua fuit exaltata. ¶ Sepe et circa terremotus fiunt a[...]
illos sonos quod precedunt terremotum et quod fiunt cum terremotibus, quia sicut aer percussus emittit so-
nos omnimodos, ita et percussiones corporum solida circa eos sunt. Non enim differt utrum percutiat vel percu-
tiatur. Precedit autem sonus motum propter subtilitatem, quia sonus citius penetrat quam spiritus. ¶ Si autem spiritus subtilis et
debilis propter facile penetrare non movet, percutiens autem ad loca solida et diversimode terram
emittit omnimodos sonos, ita ut videatur quandoque prodigium terre mugire. ¶ Causa autem quod factis
terremotibus interdum erumpit aqua non est quia aqua faciat motum, sed quia spiritus pellit aquam con-
tentam sub terra, et ideo fiat eius sicut ventis sunt causa fluctuum in aquis, et non econverso. Quia enim

terra agitata et aqua effusa cernitur, enim ut multi sunt terra et aqua sic paciuntur. Propterea autem est causa
est spiritus. ¶ Quod autem similiter cum terremotu fit fluctus in mari, causa est contrarietas ventorum. Cum enim ven-
tus agitans terram non possit mare repellere obsistente vento contrario qui movet mare
repellendo et coartando congregatur multum aque et maris, et tunc deiecto spiritu quod est in terra
multa aqua propellitur quod erumpit super terram ad modum cathaclismi vel diluvii. Ita enim factum est circa
Achayam ubi auster flabat et boreas autem infra terram quo victo in et introeunte terram
factum est tranquillitas, tamen simul fuit fluctus maris et terremotus, et sic maior factus est propter mare
obsistens spiritum quod sub terra erat non permittens ipsum exalare, sicut spiritus quidem fecit terremotum
propulsis autem vel consistentia et impetus alterius venti fecit cathaclismum. ¶ Fiunt autem terremotus
aliquando non in tota terra sed in parte, et sepe ad modicum locum, eo quod exalationes que sunt in ipso loco
et maris sunt inventum. Sicut siccitates et pluvie fiunt aliquando per partes terre, quia nubes ad
determinata loca congregantur secundum latitudinem solis et secundum diversitates locorum. Venti autem non sic particulariter flant
sed communiter occupant regionem, sed hic que sunt in terra omnis habent impetum ad unum locum. Et non igitur mul-
tus spiritus movet terram communiter tremit sed latum raro autem propellit ad deorsum et sursum et tunc
minus agitatur quia non est facile multum spiritum hoc modo convenire. Ad longitudinem autem multiplicatur ex
latere per consurgere a profundo. Ubicumque autem factus fuerit terremotus in sursum egreditur multitudo
lapidum sicut bullientium in caldariis. Sic enim modo factus fuit terremotus qui evertit Sympoli
et alius in campo Flegreo et 3us circa Liguriam. ¶ Fiunt autem terremotus minus in insulis marinis
quam in propinquis terre, quia multitudo maris infrigidat per habitus exalationem et suo pondere comprimit ter-
ram. Adhuc mare fluens non permittit spiritum optinere terram et agitari, et item occupans
multum locum non permittit exalationes includi in terra, sed elevantur abeunt cum exalationibus
maris. Insule autem propinque terre sunt quasi pars terre et mare interest modicum propter paucitatem modicum habi-
tum et infrigidandi vel comprimendi. Potentes igitur insulas non contingit moveri nisi mare totum
moveatur aqua quod continetur. Et quia hoc difficile est ideo raro fit in eis terremotus. ¶ Determinatum
habet itaque partibus causis et partibus quod corporis hic dicendum sit.

Queritur 20m quod sic incipit "De corruscatione autem et tonitruo" etc. Investigat enim toni-
trui et corruscationis, et quare corruscatio posterior tonitruo prius sentitur. ¶ Dicamus
autem enim corruscationis tonitrui, typhonis, incensionis et fulminum. Horum enim omnium idem est materiale
principium. ¶ Tum exalatio sicca comprehenda sub ipso ad condensationem, et hec est quando fiunt nubes constare
ut dictum est prius. Facta igitur spissiori consistentia nubium in suprema summitate earum, quia ibi deficit calor
disgregans, necesse est consistentiam earum ibi esse fortiorem et frigidiorem, itaque ut propellat in eis calidum,
quod tamen aptum natum est ferri sursum, sicut est quedam corpora pyramidalia per extrusiones exilientia
digitis cum manus plena aqua molli constringitur sursum feruntur sic fit gravium. Frigiditate
itaque nubium extrudente exalationem calidam in sicca. Fiunt fulmina et venti violenter de-
orsum lata quandoque vocantur enephie. Caliditate igitur concussa in inferiorem locum in eis aliqua
pars sicce exalationis includi in aere infrigidato et convenientibus nubibus segregatur et vi-
olenter lata percutit ad nubes continentes cuius percussionis sonus vocatur tonitruum. Sit

aut per percussionem sicut eo modo quo fit in igne. quando enim vapor exalans ex lignis combusti
inflammatur fit sonus ruptis lignis desiccatis quem quidam vocant risum vulcani. alii
vestem. alii ut visum. sic et in nubibus spiritus segregatus impingens ad spissitudinem nu-
bium facit tonitruum. ¶ Fiunt autem diversi soni in tonitruis propter irregularitatem nubium
et propter inter medios ventos. huiusmodi quod sunt in nubibus concavitates non habentibus continuam spissi-
tudinem nec uniformem. ¶ Cum enim spiritus siccus et calidus e nube extruditur igitur subtili
et debili ignitione ita quod coloratus apparet et hunc vocamus coruscationem. ¶ Fit autem hec cor-
uscatio post percussionem et tonitruum. et tamen prius videtur quam illa audiatur quia acutior
auditu sit visus sicut patet in remis fatientibus sonum ex motu quem prius videmus motum secundo
tempore quam audiamus sonum motus predictus. ¶ Interserit opiniones aliorum de toni-

Quasi primum 2m quod sic in. Quamvis quidam dicunt etc. truo et coruscatione et improbat
eas concludens veritatem. Quidam coruscationem et tonitruum quidam assignant ignem fieri in nu-
bibus. itaque Empedocles dixit quod erat hoc est ignem radiis solaribus interceptis nu-
bibus. Anaxagoras vero ignem ab ethere descendentem delatum deorsum. ¶ Splendorem autem huius ignis
dicit esse coruscationem. sonum autem ipsius et fissuram dicit tonitruum. ita quod sic apparet
coruscatio quod audiatur tonitruum ita ut prius fit. ¶ Ignem itaque in nubibus manens predictus
irrationabile dictum est. et dicere ipsum descendere ab ethere trahi deorsum cum sit natura ferri
sursum irrationabile est non assignent causam. ¶ Propter quid hec fit tantum quando nubes sunt et non
fit serenitate existente oportuit dicere. ¶ Similiter improbabile est quod caliditas intercepta nu-
bibus radiis sit causa predictorum. nam tonitruum et coruscatio fiunt propter aliquid segregatum
dicente quod fiunt propter ignis allecte. ac si dicent aqua nivem gravidinem. prius esset
tempus sensus et non sic illa. sed quasi hypothesin id est sub reposita prius postea descendentem ¶ Item
intercepto calore quasi in nube magis erit aliquando altum quam tonitruum vel coruscationem. sicut
calor apud nos in aquis interceptus ut aqua calefacta quando est. sed tamen cum infrigidatur aqua
et congelatur non fit ita ad tale. quia secundum predicta oportebat sic sicut propter
magnitudinem et parvitatem ita quod furor ignis ferri in aqua causa ipsum coruscationis
et tonitruum quod non est verum nec illa fervorem ignis in nube dicunt esse. sed fervorem quem est per
bullitionem fieri cum extinguitur calidum cum sono. ¶ Quidam autem dicunt coruscationem non esse aliquid
sed apparere quasi refulgentiam iacere similiter illi quod apparet in mari virga percussio. tunc
etiam quidam fulgor in aqua maris noctu. et eodem modo dicunt in nube humida appare-
re fulgoris esse coruscationem. isti nesciunt naturam refractionis. aqua enim percussa fulgere
videtur facta refractione visus ab ipsa in aliud fulgidum. Et quia de die lumine solis exce-
dens illam claritatem extinguit, ideo magis apparet nocte quam die. ¶ Sic ergo aqua dicunt quod
coruscatio est refractio. aliqui quod est plus extinctio ignis. Tonitruum autem est extinctio ignis in nube
ab aere intercepti. ¶ Nos autem dicimus quod eadem natura scilicet exalatio calida et sicca sic tamen facit ventum
sicut exit tamen in nubibus aquosis tonitrua et coruscationes de quibus nunc dictum est.

Tractatus iii quartus libri tercii. De residuis autem dicamus operibus. Capitulum primum continet de
ecnephie typhonis, incensionis et fulminis. Dicendum est de passionibus (operibus) reliquis
scilicet que post predicta possunt fieri ex segregatione exalationis sicce. Talis enim spiritus segre-
gatus permodicus et spissim diffusus ac sepe factus per flas tonitrua facit et coruscationes in
nubibus. ¶ Si autem multus fit et spissior segregetur a nubibus fit ventus ecnephias, qui violen-
tus est propter celeritatem segregationis que est valida. ¶ Quando ergo multa et continua segregatio fit
talis spiritus hoc accidit quod multam aquam et pluviam movens ipsum deorsum generatur. ambo enim hec
scilicet aqua et spiritus potentialiter sunt in nube ex quo plus fit de alto predictorum. quod eo plus primum est
ipsorum fiunt violentior. ¶ Cum autem spiritus qui in nube erat segregatur et percussit ad soliditatem
sicut fit quando ventus ex loco amplo flans fertur in angustum locum ut in porticus aut vias et
propter arctitudinem loci et repulsiones spiritus fit revolutio. tunc enim impetu spiritus propellit anteriora
et obstaculum prohibens anteriora procedere. propter quod fertur spiritus in latum si non prohibeatur illuc ferri
et alii succedentes eodem modo flant. donec fiat continuatio ad ventum per flatum modo
circularem. et propter hoc tamen sic sicut et in nubibus revolutiones ventorum. Sic autem spiritus nubes
segregatur et fit continue ventus. quando factus fuit ecnephias. Sic quando factus fuit per densitatem motus
ventus continue fiunt secum nubes. quia propter spissitudinem non potest separari ab eis. Fit autem etiam
propter eius predictum sic fertur deorsum quia nubes deficiente calido in eis inspissantur. spiritum
inferius propellunt. vocatur autem hoc principio sic non fiunt colorata a calido typhon et est ventus qui ecne-
phias indigestus. ¶ Ventis autem borealibus flatibus et nivalibus temporibus non fit typhon
nec ecnephias. eo quod exalatio sicca et calida que est materia ipsorum extinguitur a frigiditate
que temporibus nivalibus et ventis borealibus flatibus in aere predominatur. ¶ Fit autem typhon quando ecne-
phias factus non potest segregari a nube. tunc enim spiritus nubem deducens delatus ad terram cum
impetu ab ea repercutitur et sursum propellitur ut sic fiat ideo circularis motus. Incen-
sio autem fit quando spiritus subtilis expulsus de nube ignitur et ad eius tenuitatem incedit colorant
ipsum ignitionem. ¶ Fulmen autem fit quando multus et subtilis a nube extruditur. ita quod
si valde subtilis sit non adurit propter subtilitatem et hoc poete vocant argeta. Si autem minus
subtilis existens adurat vocatur soloeta. ¶ Et principale quod propter subtilitatem fertur velocitate
propter velocitatem sic pervenit ut pertranseat antequam ignit et antequam in moram coloret et
aut quia tardior coloret. sed non exurit quia ante transit quam incendat. ¶ Resistentia
que ut ferrum et omnia metalla ab huiusmodi fulminibus patiuntur. et lignum fiunt non resistentia
aut non patiuntur. quia propter raritatem ipsorum spiritus pertransiens non comburit ea. sed aliquid ictus
attentionem facit. ¶ Patet ergo quod fulmina sunt spiritus cum conformato accipiatur ex his
quod videmus. nam in Epheso quando templum combustum fuit a fulmine flamma divisa per partes
continue ferebatur. Dictum est autem prius quod flamma est fumus ardens. Fumus vero spiritus siccus
et calidus quod patet in multo fumo. Dictum quod maximum est quod est spiritus. patet etiam in ipsius igitur coitibus. rup-
tis enim lignis ex eorum ruptura exalat spiritus multus ignis succenditur et fit flamma
que sursum fertur et invadit domos. ¶ Quod ergo patet quod spiritus comitatur fulmina

et cetera. licet non indicatur quod sit sine colore. unde causa quare debent a fulmine percussi plus moveri quam percussi tunc iacentes circa primo quam effectum. Divisio ... que fit tonitruum in rebus non est ex sono sed ex spiritu qui sub segregatur dividens cum eo quod sonum facit. percutiendo autem virtute talis spiritus dicit quod si non exivit. De tonitruo, coruscatione, enefia, tyfonibus et fulminibus dictum est. De halo autem et yride et cetera. Volens determinare de halo, yride

Capitulum 2m quod sic incipit. parhelii et virgis que fiunt per easdem causas premittit correctiva et premittens. Dicit ergo quod halo sepe apparet integer circulus et fit circa solem, lunam et splendentia sydera. Fit autem tam de nocte quam de die et magis meridie quam sero. nam diluculo et circa occasum fit rarius. Circulus autem yridis nunquam fit plus quam semicirculus. et hoc fit sepius sole oriente et occidente. ita quod quando fit minor apparet maior portio et minus elevatur. quando fit maior plus elevatur sed minor fit portio. Fit autem post equinoctium autumpnale qualibet hora diei scilicet in brevioribus diebus. in estivis autem et prolixioribus non fit. Ideo fiunt autem plures yrides quam due quia utraque est tricolor et eorum de colore secundum speciem atque equalium numero. sed colores exterioris sunt obscuriores et contrario modo positi coloribus interioris. nam yridis quidem interioris est prima periferia que maxima est rubeus color. et colorus est periferia proxima. secundum exterioris yridis que est minima et propinquior prime periferie interioris yridis et eo modo alios colores proportionabiliter disponuntur in circulo exterioris yridis. Colores autem yridis sunt illi quos pictores facere non possunt. quia cum ipsi faciant colores mixtione mediante puniceus autem viridis et alurgus non fiant mixtione quod omnis sunt in yride. Propter quod pictores hos facere non possunt. Apparet autem quod ... color in medio puniceum et viridis quod xantos. Parhelii autem et virge semper fiunt ex latere solis et nunquam desuper nec versus terram sed ex opposito solis. Hec fiunt de nocte sed diu ad hoc sol ascendit ad orientem vel descendit ad occasum. plurimum autem ad occidentem. Raro autem in medio celi fiunt. Sicut autem accidit in bisforo in quo loco ... dicit duo parelii sol orientes permanserunt usque ad occasum solis. Iste gradus sunt premittens ponendo.

Capitulum 3m quod sic incipit. Causa autem horum omnium eadem. Premittit quasdam suppositiones necessarias ad ad cognoscendas causas halo, yridis et aliorum dictorum. Quarum prima est quod omnium eadem est causa quia omnia sunt refractio quedam sed differunt modis et principiis quibus fiunt scilicet quo accidit fieri refractionem et ad quid scilicet ad solem vel ad aliquid fulgidum. Ideo sic ponendum est quod ... Secunda est quod yris fit de die. nocte autem tam raro fit a luna ut quidam putaverunt tunc non fieri yridem. latebat enim eos propter raritatem. Causa autem latentie est quia colores non apparent in tenebris. et in soli vix accidit mensis scilicet nocte plenilunii fit yris si debet fieri a luna et hoc tunc ipsa oriente vel occidente. Nos solum bis in l annis hoc apparuisse ... Tertia est quod visus refrangitur tam ab aqua quam ab aere et ab omnibus habentibus planam superficiem sicut dictum est in hiis que de visu ostensa sunt. Quarta est quod in quibusdam speculis representantur figure. In quibusdam autem solum colores. sed in hiis speculis que tantam habent parvitatem ut non possint sensibiliter dividi. In hiis enim impossibile est apparere figuram cum omnis figura sit divisibilis. Et quia necessarium est aliquid apparere in talibus speculis figura vero non apparente relinquitur quod appareat ibi color. Quinta est quod coloris clari aliquando claritas non apparet

atque mixtum colorem speculi. aut propter debilitatem visus fit apparentia alterius coloris. De hiis autem considerando est in hiis que de sensu. Propter hoc quod dicimus et cetera. Investigat causam generationis halo. Et

Capitulum 4m quod sic incipit. Accidit enim utens hiis que supposita sunt in capitulo posita sunt. Veteres greci suppositis dicimus quod halo habet figuram circularem et quod fit circa solem, lunam et alia astra quia eadem ratione fit in eis. Aere vaporoso existente et vapore ipso condensato in nube sibi regulariter fiunt et puram prius talis consistentia fit refractio usque ad eam. Fit in refractione radiorum corporis fulgentis in ipsa que dicitur halo. Cum autem consistentia talis vaporis mediocris fuerit pluvie signum est pluvie ... eius signum venti. Contrario modo scilicet quando cito tota extinguitur signum est serenitatis. Si quidem enim nec marcescit nec distrahitur sed dimittatur paulatim propter nimie inspissationem accipiente et tenuitatem. fiet aqua propter quod maiores fiunt alie tales refractiones sicut halo. Cum autem distrahitur fit divisio eius a vicinitate sua primo venti signum existit iacere sed non partitis ipsius halo. quia per ex hoc quod ventus ... ille flat. unde tamen propter divisio halo et sic distractio eius signum est venti. Marcescentia autem signum est serenitatis quia calidum in conceptum in aere vincit inspissationem aquosam. ita quod exaltatio caliditatis que est signum serenitatis exsiccat vaporem humidum. patet quo acie se habente fiat refractio. Consistente enim caligine nubis circa solem aut lunam vel astra refrangitur et ideo halo non fit ex opposito ipsorum. Et quoniam undique fit refractio predicta ideo necesse est aut circulum aut partem circuli apparere. nam in circulo a centro frangentur equales linee ad circumferentiam. Cum autem linee fracte a centro ad circumferentiam sunt equales patet sic. a puncto a. centro frangantur linee ad circumferentiam ad punctum b et c et ad z et item ad d. que b. z. d. sit terra picta in circumferentia. Faciemus tres lineas a centro ad circumferentiam ductas quarum quelibet sit basis unius trianguli positi ab ipsa. et a duabus lineis procedentibus ab extremitatibus eius ad punctum pupille sui oculi videntis. hii tres trianguli erunt equales quia habent bases equales. Et iste sunt linee refracte a centro ad circumferentiam. Vel sic si a centro frangantur linee ad terram pictam circumferentie equidistantia in ipsa circumferentia fient tres trianguli equales (quod patet in hac figura) ... gratia autem lucidi ducantur cathetei id est linee recte ex angulis circumferentie ad corpus lucidum et a visu nostro tres cathetei ducti ab angulis circumferentie ad corpus lucidum erunt equales. Et similiter alii tres ducti ab eisdem angulis ad visum quia omnis sunt in triangulis equalibus et in uno plano. Vel sic ex tribus angulis qui sunt in circumferentia quarum unus sit g alius d tertius z ducantur cathetei ad centrum medium inter corpus fulgens et visum quod sit e. et linea transiens per centrum ipsum ducatur a visu quod sit a ad corpus lucidum quod sit b. predicti cathetei erunt equales cum sint in triangulis equalibus in superficie plana copulati ad unam lineam rectam scilicet ad eam que transit a corpore fulgido ut puta a sole ad visum per centrum. describit enim circulus ex centro e circumferentia est g. z. d. visus autem est a et sol b sicut patet in hac figura. Oportet autem medium illud inter talia fieri et continua specula inter visum et corpus fulgens scilicet solem vel aliud predictas. sed propter parvitatem et paucitatem non unumquodque per se est visibile. Ex omnibus autem videtur unum est propter quod ordinem continue et continuitatis albedo autem que ibi

apparet et refulgentia solis apparentis in unoquoque circulorum. Ita ad invicem continuantur ut nulla inter eos sit sensibilis divisio. Circulus autem sive speculum quod magis est visui terrae albior apparet quia tranquillius est vento et existit amplioris. Non est status colorum vel speculorum ubi manifesta. Speculum sequens illud quod magis fit nix etiam nigrum est et nigrius apparet prioris albedine. ¶ Saepius autem fit halo circa lunam quam circa solem, quia caliditas solis citius dissolvit consistentiam vaporis. Circa alia autem astra fit propter eandem causam propter quas fit circa solem, et non tamen tantum significat mutationes temporum, eo quod spiritus parvi hic de latione minime fecimus.

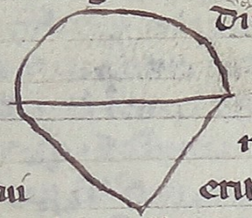
Quaeritur capitulum quartum quod sic incipit: Iris autem quod quidem est refractio etc. Quibus dictis propositis declarat modum et causam generationis iridis. ¶ Prius dictum est quod iris est refractio, sed nunc dicit qualis refractio sit et quando et propter quam causam fiat. ¶ Visus refringitur ab omnibus planis et politis et aliqualiter coloris. Talia sunt aqua et aer, maxime cum aer habuerit consistentiam. Cum enim fuerit in superficie fit refractio visus propter ipsius debilitatem, nam in eodem absque inspissatione visus multum debilis refringitur ab aere. Sicut accidit cuidam habenti tam debilem visum ut videret ei ambulanti quod ydolum praecederet ante ipsum, quod contingebat ei quia visus refringebatur ab aere propinquo, quia propter debilitatem visus fiebat ad modum speculi, nec poterat penetrare sed repelli. Quia ad aerem spissius et longe positum non potest repelli a videntibus propter tales refractiones sanitates rerum existentium in mari. Unde refracte ad maioris magnitudinis quia visus refringitur ab aere qui est vaporosior visus superficiem maris. Et hoc maxime accidit cum eurus flaverit, quia reddit aerem vaporosum, obscurum et nubilosum propter quod cum oriuntur et occidunt sole et alia astra cum in medio celi visum et ipsa videntur maiora, quia accidit magis caligiosus est propter elevationem vaporum quam ipsis existentibus in medio celi. ¶ Contingit autem refringi visum a vaporibus in aperte fiunt aqua, quia qualibet pars quae retro consistens non est densata magis fit speculum, quia aer caligiosus. ¶ Tertium autem dicit quod iris non specialis apparet color et non fit nisi in quo incipit principium pluviae, ita quod adhuc nondum pluit, vel vapor nubium condensatus est in minutas rorationes, et si ex opposito fuerit sol aliquo frigido, quia nubes facta est quasi speculum necesse est maioris fulgidi coloris ex opposito existens refringi in nube. Ergo accidit fieri in ea apparentiam coloris, et non figurae, quia una quaeque pars spectans ipsius nubis parva est et invisibilis, sed simul his existentibus omnibus apparet una continua magnitudo coloris, unumquodque ipsorum parvorum eundem reddere colorem. ¶ Quare cum igitur talis parva fit sole et nube praedictis non reflexis ibi, et nobis in medio ipsorum existentibus, erit propter refractionem quandam apparentia, et quod vocatur nobis iris fiet. Si sol in medio solis erit et nubi roride, et non aliter. ¶ Quartum ergo quod iris est refractio visus ad solem, et quod fit per exoppositum eius, halo autem circa ipsum, sed ambo refractio.

Quaeritur capitulum quintum quod sic incipit: Sed hoc quod colorum varietate etc. Ostenditur differentia iridis et halo quantum ad colores, et quare iris non fiat circa solem sed exopposito. ¶ Iris differt ab halo in colorum varietate, quia cum refractio iridis fit ab aqua et a nigro et a longe

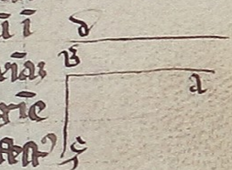
et ex opposito solis, habet plures colores quorum unus est puniceus, id est rubeus fulgidus, et in nigro existens aut per ipsius tristitiam reddit colorem praedictum, sicut patet in flamma lignorum viridium, quae rubea est sive punicea, quia ignis fulgidus mixtus est multo fumo caligioso, quia lux solis ad mixta caligioso et fumo apparet punicea. Et ideo per refractionem iridis praedictos habet colores, quae fit a liquidis guttis et spissis. Halo autem, quae fit ab aere albiore, sed non mixtae solis refractionem in ipsius guttis et spissis. Halo autem quae fit ab aere albiore, sed non circa solem, ac propter hoc ipsa non alterius coloris est. ¶ Non fit autem circa solem iris, quia talis consistentia circa solem ac propter hoc ipsa non alterius coloris est, quia calor ab eodem dissolvitur vapor. Aliter consistentia rorationis non potest fieri circa ipsum, eo quod propter fortitudinem radiorum autem cito dissolvitur vapor. Aliter consistentia rorationis non potest fieri circa ipsum. Ex opposito solis fit quandoque in medio pluviae et generationis stante in pluvia nube et existente ex opposito solis fit quadam quiete in medio pluviae et generationis. Stante in pluvia nube et existente ex opposito solis, halo esset colorata sicut iris. Non fuit autem circa solem aliquando nam si circa solem fieret tale quiete medium halo esset colorata sicut iris. Non fuit autem circa solem aliquando habita colorem iridis, sed totum nec circulare. Sed quandam partem vapores ex latere solis aliquando habitura colorem iridis, sed totum nec circulare, sed quandam partem vapores ex latere solis coloratam appareat, quod vocatur virga. Quando circa solem consistunt vapores caligiosi et nigri possunt apparere iris circuli completi lunae solis recepto in ipsis. Sicut in hyeme flatibus ventis australibus circa lunas fit iris circularis apparens maxime manifesta habentibus humidos oculos, quia visus istorum propter debilitatem cito refringitur. Fit autem talis iris circa lunas albior tertius et aeris et vapores defluentes a flamma cum mixtus fuerit fumo, tamen fit speculum in aere propter nigredinem vaporis fumosi, ita quod lumen lucernae in tali vapore non apparet album sed purpureum, et hoc circulare ad modum iridis. Nec tamen apparet puniceus color propter debilitatem visus et nigredinem speculi. ¶ Iris autem quae fit ex guttis suspicientibus a remis eo modo quo illa quae fit in nube quantum ad positionem, color autem eius assimilatur ei quae circa lucernas, quia non puniceum sed purpureum habet colorem, eo quod refractio eius fit a parvis et continuis guttis, quae sunt omnino necesse aquae. ¶ Similis autem iris fit si quis sub talibus rorationibus distillet aquam in locum oppositum soli parte illustratum lumine, parti non cadunt, eum permutat in guttis fractis apparet ubi nam talis videre homo certum ex hunc locum eius iridis modo causa et coloratio secundum eadem et quae a remis. Nam vocatis utitur manu pro remo. ¶ Causa vero colorum praedictorum in iride sicut dictum est maxime et de aliis coloribus et cetera.

Quaeritur capitulum sextum quod sic incipit: Oportet enim intelligentes etc. Investigat causam diversitatis colorum iridis, praesuppositis quibusdam circa apparentiam diversorum colorum. ¶ Quorum primum supponit quod fulgidum in nigro vel per nigrum facit colorem puniceum. Secundo quod visus protensus debilior fit. Tertio quod nigrum est sicut negatio, nam visu deficiente aliquid non nigrum apparet nigrum, propter quod visa de longe apparent nigra visu debiliter pertingente ad ea, sicut sensibiliter videtur, nam longe posita propter hoc cum apparent nigriora, minora et planiora. Sicut et ea quae in speculis videntur, nubes nigriores apparent in aqua repentine, quam in seipsis, quia propter refractionem aspiciuntur pauco visu. Nihil autem differt permutare visum vel visibile quantum ad diversitatem apparentiae rei visae. ¶ Sciendum tamen quod cum nubes fuerint prope solem non apparent coloratae sed albae intuenti ad ipsas in aqua apparent habere aliquos colores eorum quae sunt iridis. Ergo patet quod visus tamen propter refractionem quam propter debilitatem fiat non nigrum apparet nigrum, et album minus album et quasi nigrum. Visu igitur fortiori refulgentia lunaris in nigra nube vel vapore apparet coloris punicei. Debiliori autem intuenti partem continentem apparet color viridis, quia visus adhuc debilior

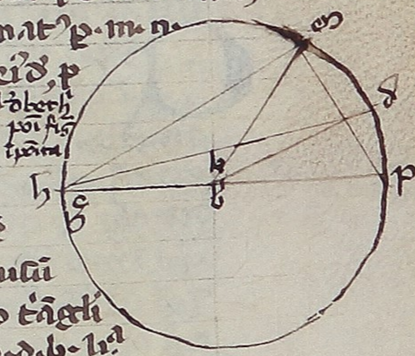
est uis^n q^o ad terra pte pmutat i colore allurgu . ples a n appent i de colores . si
fiat i tebr . q pmutatio a^or coloz n mouet visu . ¶ Duabz a exntibz yridibz utraq
e tricolor . tam e op^{co} m^o exntit i eisde colores . na ip^a . s . i . fior exterior color e puni
ceus . eo q ipa e maior pifeia . ad q fortior uis^u i ad^t adire fulgetia sol' i ea . debili
or q ad seqnte . q adhuc debilior ad tertia . bz pportore . ¶ Sig^ebn de^{re} e de appet^a colo
ncte e yride coloratu tribz coloribz pdcis . — Investigat cam . q^a colouis appentis i
Q uis p^t^m q^m q sic . xanchos a appz . rc . — yride . s . citru qui n e pn^l i ea . ¶ Xanc^e
aut . i . citrinus color appz iyride pp h q puniceus e iuxta uiride . na rubeu iux
uiride clari^o q albius u^r . ¶ Sig^m a h^{oc} e . q i nigrima nube i q pura fit yris
mag^e appz xanc^e . i . citr^e color e^e q puniceus . i . rube^e . q cu xanc^e appeat it puniceu
q uiride . puniceus ip^i nigredie nub^e appeat albior ac p hoc appeat citri^n . ¶ 2^m sig^m
e . q nube i ca piete dissolui q yride defice puniceus color pmutat^e i xanchos
q nubes fca albior iugi^e sec^e uiride . ¶ 3^m q maxi^m sig^m h^{oc} e . q iyride q fit alui
puniceus color appar^e ual de alb^o . sui xanc^e . eo q exntit i nube m^ltu obscurati
sic ei ig^{is} nig^e sr ig^{is} nigore poit^e appet alb^o ita q puniceus color i nube nig^ra
alb^o sui citri^e appet . ¶ Qa ex iuxta poitoe coloz mlte uarie^{tes} . color appareat .
ora^l^m e i tex^tus q uarius i qbz diuisas appen^{as} . eint colores diuisimode
iux^e sepoita . sic pz i flore purpureo collocato i me^o floz albi q nig^e colous .
pp q fca^{tes} uarie^{tes} floz parte dnt q opantes tra^a adiuena sepe decipiu
e^e . q accipiunt alios colores p alijs . ¶ De^m e g^e q^r yris e tricolor q eqlis colo
ribz exntit . — Dupla a r e . redd^e cam pp q exterior yris maior e q iterior .
Q uis p^m q^m q sic i a . — q q^r hz obscuriores colores q poitoe oppositos ¶ Yris
exterior q e abiens i iteriore qti^{tate} dupla e q coloribz obscurior . poitoe tam
oppositos eis q s^t i iterior pp cam pdcam . sic ei uis^u longi^s ptes^o debili^r u^r . ita q
refractio fca a remotiori e debilior . h^c a m^o fit ab exteriori yride . q uis^u debilior
ad eam facit appe obscuriores colores . ¶ Sic a poita colores e^o i eis . q a ssh
sup^{ior} p i fiora mi^{ne} q i iterious yridis amplioie hz radioz refractoz q lo^ger est
uisu . i fior a p i fiora ma^{ne} q i iterious yridis plus hz o refractoe radioz ppq^a
q e uisui . q cu hoc refringi^t alio . p i fiora iterious , io ambe oppoite . s . exterior i
fioris . q iterior sup^{ious} . hz coloze puniceu^m 2^a a p i fiora iterius yridis vidis co
loris . q 3^a allurgi . ¶ Ptes a yrides n fiut duabz q ba pp debi^{tes} e obscura
Terra no ad o debil ut refco fca i ip^a n possit moue uisu .
Q uis p^m 10^m q sic i a . Ex d a nz ecl^m rc . ppoito q uis n pot sr pte eclans n^e
maior semicirculo q q sole exnte i ori^{te} ul occi^{te} e semi eclarus . exnte a sup
altu^e e mior semicirculo . q q sole exnte q adh^c mior ipo exnte i medie
suppoit q scda suppoes ad h^c pband^o . q a n^e po^{le} e si p semicirclm yridis n pte e^e
ma^{rem} semicirculo . sitr d alijs accitalibz circa io yride . m^m e^e exigbz da desep colibz
q hi^{is} . sic ei eclis emispij exns sr orizonte sig^t p . a . c . cet^m sit . r . i q^o sit uisus
alte^e sig^m a oriens . s . sol i pnio ori^{tis} appens sr emispio sit . h . nubes a eleua
ta sr orizonte opposita soli sit . m . si g^e aliq protrahat^o a uisu seu cetro ad alti
ad me^m coni c^o basis sit i alto q angl's coni i uisu . faciet ea are . c pn^m erit
altu q sic e me^e . Itm si a cetro seu uisu trahat^o linea ad nube exnte sr orizote
sr orizote ipoto . m . a q trahat^e a^a lica ad alti^e . cosi^{lis} i ori^{te} resultab^e triaglus
i q^o fiet refco radioz ad uisu . q i eo e ma^{ior} agl's h^{uius} triagli . Et si quid alte
sit i ori^{te} ul occi^{te} refco q fit sr orizote hz qti^{tatem} semi eclii . si a alte sit sr alto
ppoz ^e mior semicirclo ad h^c a mi^o eo ^e e alte sit i medie . ¶ Sic g^e i ori^{te} sol sig^e
tu p . h . a q^o i telligas ptrahi licas ad cetr^m i q^o sit un^s sigt p . k . sic i a^a li^a a pcto
q e sr orizote i emispio u e nubes sig^ta p . m . ptriretu ad uisu sig^tu . p . k .
q ab eode . m . s . nube otedat^e ala aliena ad sole i puncto orietis . ex hijs
tribz licis otiet^e triagl's . e sr ficies plana i t has li^{as} otenta uocet^o . a . ut patz
i hac fi^a .

Diuidet speram p mediu cu sit maxim^s circls . Circls
itaq q p h e medius e
des toti sr ficie isti^s triagli . diuidet spera i per
medius e sit maxim^s eclus i q . i . eo q transit p cetr^m q ar
tig^e cetru^{as} no diff^e sz q cuiq sig^m dca triagli ostituat^o cir
cls i q sp cu erit d nuo manete circloz diuides speras p medi^m .
¶ Cu aut^e due linee q^z una ptrahi^t ab alto ad emispiu ut linea . h . m . q alia
a uisu seu cetro ad id pctu emispij . s . linea . k . m . hent d stati^a pporcoz i po^{le}
e q i eod semicirclo ptrahat^e alie due li^e ad a^a pcta emispij hntes eade pportom .
¶ Q^m a duo sig^e . s . h . i q^o e alti . q k . cet^m i q^o e uis^s . s nota q d stiate distat ab
iuice nota q d stiata e^e li^a pcta ab vno ipoz ad alte^e . nota q e^e li^a q tehi ab . k .
cet^o ad emispiu . s . m . q eqlis e linee pdce e ab e sit tracte a cet^o ad circfentia
circli . nota q d stiata erit distatia q e ab alto ad pctu emispij sig^tu i
. m . ¶ Q a g^e linea tcta a cet^o ad pctu emispij e^e a cet^o ad circfentia maxiai

circli dati . vidbz a . k . ad . m . oz q otigat circfen^a ipi^s i puncto sibi li^a ymagie
tur circfern ostituet ecl^m q secab^e pdc^m mag^m eclz i pcto . m . ita q e^e maifest^e
loc^s h^s sectois . sic e ma^m e sig^m . m . sit ita eclis secas pdc^m signat^e p . m . n .
No stig^e a ab eisde sig^{is} . s . h . a cet^o i eade sr ficie ptrahi li^{as} eid p
pois q ad ea q sig^ta e p . m . n . Exponat^o a i eod plana alia li^a
ab alto ad emispiu q uoce^z . d . a q d scidat li^a alia ab emi
spio ad uisu q uoce^z . b . q ea de pportoz hnt . d . a . d . b . q^e hz
ipsec^{ti} li^a . m . h . ad . m . k . ut vidbz sic ma^{ior} e li^a . m . h . q pte
dit^e ab emispio ad alti^e li nea . m . k . s . ptes^a ab emispio ad uisu
q refco coni sr maiore agl'm fit q sustedit^o maiori aglo triagli
sig^ti p . m . k . h . ita maior sit li^a . d . q li^a . b . ad iugat^o itaq ad . d . b . li^a
z . exiens ab alto usq ad uisu q iugat^o ipi . b . i cet^o ubi e uis^s . sit g^e ead
ppor^o . d . b . z . ad iuicem . q e . h . m . k . ad i uice . deinde li^a . z . sui li^a . h . k . q e ab alto

d beth poi fig^a tpa

ad uisu protrahatur usque ad ptem emisperii dyametraliter oppositam astro
et intelligitur in puncto p a quo protrahatur linea ad punctum m quod est
in emisperio superius sic se habentibus p erit polus circuli facti a linea circum
voluta ad quem polum incidet omnis linee tracte ab astro ad emispe
rium predictum quod sunt signatum i k ita quod quilibet proportio est h z ad lineam k h eadem
est h b ad lineam k p et linee d ad lineam z p m. Ponatur etiam quod
non sit eadem proportio ad p m set ad maiorem seu minorem distantiam
ut ad signum emisperii maiorem vel minorem distantiam a polo o g ad p r. Unde
ipso Cum ei sit proportio linee ad d b z p que est linearum h m i
k k h et k p et linee d h z p habent eandem proportionem ad punctum
emisperii signatum p r linee h k p habebunt proportionem ad id r quod
quia duo sunt proportionabilia ad invicem ad quecumque habent proportionem unum ipsorum
et alterum. Si igitur ab astro h trahatur linea ad punctum emisperii r et a k visu
similiter linea ad idem punctum concurrente tertia linea tracta a polo ad
idem punctum emisperii constituens duos triangulos quorum unus videlicet
triangulus h p r maior erit triangulo k p r eandem tamen proportionem habebunt
ambo trianguli quia duo latera ipsorum esse eidem angulo sunt proportionabilia latus
eius h p maioris et latus k p minoris trianguli et inde habent rationes esse an
gulum latus unum p r commune est utrique triangulo ut patet in hac figura.
Cum igitur linee h k ad invicem et ad punctum emisperii ha
beant eandem rationem quam habent linee d b ad invicem et ad
punctum emisperii et linee h k supponebantur habere
proportionem ad punctum m non solum ad ipsum set in ad punc
tum r eandem habebunt rationem quod fuit suppositum esse impossibile quoniam q d b neque
ad minus quam ad n p m habent proportionem erunt eidem ei impossibile esse sui ad maius
simul ad minus eandem habere proportionem.

Quinta propositio nona quod sic in capitulo. Si igitur ei in quo p polo utentes etc. probat quod circulus
descriptus a linea exeunte a polo ad emisperium attinget omnia puncta
angulorum omnium triangulorum constitutorum a lineis refractis ab astro et visu ad
emisperium. probat secundo quod sole existente in oriente yris sit semicircularis. Tertio red
dit causam ipsius quoniam yris magis causatur in nubibus propinquis terre quam in remotis et
quare raro fit nocte a luna et quare evidentior fit yris in illa parte nubis
in qua ubi sol magis viget. Si p viderit punctus existens in terminata parte orizon
tis opposita dyametraliter astro constituto in oriente in plano orizontis sit et inta
mur ipso tanquam polo esse quod describatur circulus ab altera existente ab ipso ad emisperium
in puncto m quod circulus tamen distat a polo quanta est distantia ipsius p poli ad m

punctum emisperii talis circulus attinget omnia puncta angulorum omnium triangulorum quos faciunt
refracte ab astro h et a visu k ad emisperium. Si enim ponendo circulus non attinget omnes
angulos dictorum triangulorum ab eisdem punctis videlicet astro et visu in eodem plano positis
trahantur linee ad alia puncta emisperii habentes eandem proportionem quam positum est in proposito. Si igitur sese
circulus celi yridis in secto a circulo orizontis ducatur et dyameter transeunte ab
astro ad polum per visum quod dyameter signatur p h k p omnes linee refracte ab astro
h et visu k ad emisperium in puncto m in omnibus triangulis habebunt eandem proportionem
equales angulum constituent ubique in circumferentia data celi puncto m et similiter omnes linee
tracte ab astro ad polum et a polo ad emisperium et ab astro ad emisperium in puncto
m triangulos. Quorum omnium anguli in puncto emisperii m erunt equales constituti super
basim suam dyametrum h p videlicet ab astro ad polum ita quod omnes anguli maioris tri
anguli basis est p h videlicet astrum et polus. Dico anguli qui sunt in punctis emisperii
inter se erunt equales et similiter omnes anguli minoris trianguli cuius basis est k p videlicet
visus et polus dico anguli qui sunt in puncto m in emisperio inter se erunt equales. Si igitur
alterum dictorum triangulorum id est linee signate altitudine trianguli ut basim ab eisdem angulis con
stitutis in circumferentia yridis in emisperio perpendiculariter cadet super basim ad idem
punctum omnes erunt equales inter se et cadet ad punctum signatum p o in ipsa basi
quod punctum est centrum celi yridis quod centrum cadet in dyametro transeunte ab astro
ad polum. Et propter hoc medietas celi yridis est super emisperio quia dyameter dividit celum
in duos semicirculos et sic dyameter existens ab oriente usque ad alterum secundum celum yridis re
linquens semicirculum signatum p m n super orizontem. Sole autem non tamen optime consistentia superior
nubium ut terris faciat apparentiam yridis optime autem in nubibus firmatis apud
terram tamen ut disgreget aerem. Causa est quod circulus yridis raro apparet in nubibus
multum remotis a terra et semper in propinquis terre. Cum autem raro yridem nocte a luna
causa est quia lumen lune non potest non in plenilunio existente in oppositione existentis supra nube
in oriente quod raro contingit. Alia causa est debilitas naturalis luminis eius quod tanta est ut
non possit aerem disgregare nec reddere colores diversos a nube. Quod autem yris
magis apparet in illa parte nubis in qua magis optinet lumen solis ratio est quia ibi plus existit
de humido aqueo et nubes densior ipsius quod lumen multiplicius ibi faciat
apparere colores. Item sic orizon etc. probat quod sole existente super orizontem
Quarta propositio vicesima septima quod sic solem existente in oriente vel occidente yris erit minor semicirculo super emi
sperio et adhuc minor ipso existente in meridie. Item sit orizon signatum p a
g s. Si quod ascendat astrum elevatum per aliquorum graduum super orizontem arcus igitur celi y
ridis erit ab h astro elevato super orizontem ad p polum existente super orizontem
ita quod in eodem dyametro est h astrum a o centrum celi yridis et p polus. Set p polus
tamen est sub orizonte quia h astrum elevatur super ipsum. Igitur et centrum circuli yridis
scilicet o erit sub orizonte et decisio circuli existens super orizontem minor est semicirculo

prius cum erat semicirculus perfectus. s. quando astrum erat erat in primo ortus in orizonte et polus
diametri in facie eius. Et quantum ab alius ꝯ diminutus est astro elevato supra orizontem et polo
depresso infra ipsum ideo minor pars semicirculi relicta est supra orizontem. Cum autem in medie
altitudinis fuerit quod magis elevatur supra orizontem et polus atque centrum celi yridis amplius deprimi
mitur sub ipso. ideo adhuc tanto minor semicirculus yris apparet. quanto magis deprimi
centrum ipsius. — Eadem enim de eis causis existimandum etc. Investigat enim causam generationis

Questio 13a que sic incipit. Nunc parelios et virgas. que generatio eadem est. cum enim yridis
et halo. s. refractio. sed differt situ et modo. [C] Parellos et virgas existimandum
est fieri propter refractionem. sit enim parellus visus refractio ad solem. virge autem fiunt propter hoc quod
visus refrangitur a refractione facta in ultimo vapore tunc fit in nubibus existentibus iuxta solem que
aspicientibus per modum recti colorare non apparent. In magis aspicientibus ipsas representatas in
dentes plene virgis. tunc tamen in aqua videtur color nubis. In virgis autem color tamen nube [C] Fi
unt autem virge in nube cum ipsa consistentia fuerit irregularis. itaque in una parte magis
aquosa in alia minus. tunc enim refractio visus ad solem in nube color videtur et non sit. Item
fulgentia solis in irregulari nube aquis refringitur visus. reddit alicuius colorem punicei
alicuius viride. aliud xanthon. [C] Non enim differt visum per talia videre. vel a talibus re
frangi. utroque enim modo apparet similis color. si igitur per refractionem potest apparere color puniceus
per variationem rei per quam aliquid videtur potest idem color apparere. Virge igitur fiunt propter irregulari
tatem nubis in qua non representatur figura sed color. [C] Parellus autem fit cum vapor fuerit multum
regularis et spissus propter quod apparet albus. Regularitas enim speculi facit visiones apparere colo
ris. quia ab ipsa fit uniformis refractio totius visus. et sic fit spisso existente vapore et
non diu in vapore aqua ... tamen continui, qui propter spissitudinem facit apparere colorem solis. illud
fit a refractione aeris politi. Quia igitur color solis est albus refractio per quam pa
rellum vel parelium facit apparere album. [C] Ipse igitur magis est signum pluvie parellus
quam virge. quia aer magis dispositus est ad generationem aque. Et propter eandem causam parelii austra
lis magis est pluvie signum pluvie quam boreal.

Questio 14a que sic incipit. Fiunt autem sicut diximus etc. Dubitatur causam accidentium circa pareli
os et virgas quantum ad positionem loci in quo generantur. [C] Fiunt autem parelii et virge non
in meridie propinqui soli nec penitus a longe. Sol enim dissolvens consistentiam vaporis existentis
iuxta se non permittit in ea fieri refractionem predictam. existente autem vapore longinquo visus non refra
gitur ab eo. quia parvum speculum longe positum non videtur propter debilitatem visus. hec enim est causa quare halo
non fit ex opposito solis, desuper autem solem. s. inter solem et polum articum non fiunt. quia si vapor sit iuxta
solem dissolvitur. si autem longe propter distantiam suam et debilitatem visus non fit refractio. [C] Ex late
ribus autem solis fiunt. quia tamen distat speculum ut non dissolvatur a sole. et tamen propinquum est ut
possit visus refrangi ab eo. [C] Sub autem sole autem non fit quia vapor dissolvitur. si sursum
in medio celi quia visus dispergitur. Nam ex latere medii celi quia propter debilitatem visus a speculo non
refrangitur. [C] Supra igitur quod fiunt sub terra a vapore elevato fere totus et talis sit.

Questio 19a que sic incipit. Quecumque autem in ipsa terra inclusa etc. Dubitatur de hiis que ex predicta
duplici exalatione generantur infra terram. [C] Dicendum est de hiis que cum ex vaporosa atque
fumosa exalatione infra terram generantur ex fumosa. i. sicca et calida exalatione infra
terram sunt omnia fossilia. puta omnes lapides inliquabiles. vel minium. orecella. minium. et
sulphur et omnia talia. propter enim possibilia resolvuntur in pulverem coloratum. quedam enim sunt
ad modum lapidis facti ex consistentia vel conglatione pulveris. ut cinabari [C] Que vero
generantur infra terram ex vapore. ut omnia metalla. aut sunt fusibilia. aut ductilia. puta
ferrum aurum. es. quorum omnium causa est exalatio vaporosa inclusa terre. et maxime in lapidibus
in quibus propter siccitates exalatio coartatur in unum sicut ros aut pruina coagulantur quando
separantur ab exalatione calida et sicca. Metalla tamen ex vapore generantur antequam segregetur
calidum et siccum ab humido. propter quod ipsa quodammodo sunt aqua. quodammodo non. quia quod materie
aqua sunt. actu autem non. nec simpliciter sunt facte ex aqua. sed ex coagulata exalatione. propter
omnia igitur patent aurum. Et terra habent admixtam siccam exalationem. [C] Communiter quidem igitur
generaliter de predictis dictum est. singillatim autem considerandum est de unoquoque eorum.

Quarti libri que sic incipit. Quoniam autem quatuor cause determinate sunt etc. Capitulum primum mani
festat quod quatuor qualitatum ex quibus fiunt quatuor elementa. duo. s. calidum et frigidum
sunt activa. siccum autem et humidum passiva. [C] Quartum de quatuor qualitatibus ex quibus coniuga
tione sunt quatuor elementa determinatum est in libro de generatione. secundum quod ipsorum duo. s. calidum et frigidum sunt a fac
tiva. siccum autem et humidum passiva. quod probat per inductionem. In omnibus caliditas et frigiditas
terminans homogenea quam non homogenea terminant. congregant. permutant. humectant vel siccant. induant
vel mollificant. siccum autem et humidum terminantur et patiuntur ab aliis predictis operationes correspondentes actionibus
predictis. et hoc tamen dividere quam suum causa quod constant ex ipsis. [C] 2o idem probat ex ratione. calidum quidem
et frigidum cum sint contraria. i. congregativa sunt activa. siccum autem et humidum facile vel difficile terminabilia
existentia habent non ipsa ad. sic igitur illa sunt activa. ista vero passiva.

Questio 2a que sic incipit. Determinatis autem hiis etc. Premittendo quod intendit determinare de operationibus
qualitatum activarum et effectibus passivarum. manifestat quod fit simplex generatio et opposita corruptio
quando naturaliter fiunt ab hiis qualitatibus. et quod simplici generationi putrefactio opponitur. Cuius et proprietates
ostendit. [C] Simul cum determinat operationes qualitatum activarum et species passivarum. unde primo dicit quod naturalis
generatio et permutatio. aut et opposita corruptio mixtorum. sicut animalium. plantarum. et partium ipsorum
est opus harum virtutum. [C] Simpliciter quod naturalis permutatio ab hiis virtutibus est quando activis cor
respondent passiva tamquam subiecta materia. et terminant autem ... non vincuntur. passive enim vir
tutes sunt velud materia activis non perfecte optinentes et terminantes ipsas. sunt velud agens et gene
rans. optinentibus autem per partem fit molusis. i. quedam imperfecta transmutatio et indige
stio. quod imperfecta decoctio. simpliciter generationi per se maxime contrariatur putrefactio. quod patet
ex hiis quod omnis corruptio naturalis. puta senectus. ariditas. i. vel senilitas vetustas finiatur
ad putrefactionem in omnibus enim talibus finis est putredo nisi per violentiam corrumpatur. con
tingit enim talia per violentiam destrui antequam putrefiant. Et quoniam putrefactio generationi
opponitur. id putrefactum primo fiunt humida. deinde sicca. postmodum putrefacta ex hiis

ei erunt sicco tanto huid' virtute qualitatum factivarum. fit g° ex corrupto quoniam pp
ad extrinsecum actium non destrans non optime passivum et tarum maxime et fit pute
factio in hiis in quibus qualitas ps facile corrumpi pt et separari ana toto. Et quoniam
ea oia pt ig. ℞ h patuit id putrescit oia ig e excepto respectu aut
s m^a. Est et putrefactio corruptio naturalis caliditatis in uno quoque humido a calidit^te
aliena extra. ut pote continentis quod agit in id quod putrescit pp defectum ppi ca^d
aq° deficit. quod quidem infrigidatur et id tam fit ^tas. quia quoniam caliditas aliena aqbz qui
patitur naturale calidi. cause s putrefactionis. Et quoniam exeunte pp calida naturale
huid' evaporat. id oia putrefacta paulatim fiunt sicciora. et finaliter redu
cuntur in terram et fumum. et quia in hyeme tam parum est de calido in aere ambiente
quod non pt sic calid' rei. id minus fit putrefactio in frigoribus. in estatibus aut magis
fit pp pdnim calidi ambientis. Congelatum est non de facili putrescat quia
frigid' eius materie virtutis est ad retinendam naturalem caliditatem. quam calidi
tas ambientis ad extrahendam ipam. non quod liquefit. Fervens est calidum non putresc
quia calidi^tas eius maior est quam continen^tis. et id nullam patitur ab ea permutationem. Conti
nuus putrescat fluens et motum quam quiescens. eo quod in ipso fit debilior actio ac
tio extra accidentis quam continentis et eadem causa est quare multum tardius putrescat quam parvum
quia in multo ppia caliditas et frigiditas materie existentes tardius superantur aut
tute calidi quae est in circumstanti et id mare et alia aqua sm pte putrescat. totum aut
non. Imputrescentis aut animalia generantur pp hoc quod caliditate naturali segregata alie
na caliditas facit consistere huiu^tis repertam ire, disponens eam ad talem formam. Dicendum est de q
generatione et corruptione. Reliquum aut dicere huius species et. Determinat de dige

Quarto. q. sic i. digestione. et de indigestione quae pt generationem et corruptionem
causantur et extra ea et fit^te omnis ondes quod s species utriusque et quid est quis ipam. Est
e de quibusdam operibus virtutum activarum quarum sunt similibus ad generationem. quia s i rebus iam exist
bus pn^ti. Talium aut operationum una est digestio ad attributum calidi^ta cuius species
sunt pepansis. epsesis. et opsesis et optesis. alia vero opo est indigestio attributa
frigiditati cuius species oppositis opposite s. omothes. molinsis. statesis pda
aut noia sm quosdam sil^nes et non ppetate imposita s speciebus pdcis. Dicendum est quod
sit unum quodque pdcorum sm re. nam digestio est pfectio a ppo et naturali calido
ex oppositis passivis talis existentibus quae ei in hiis digestum pfectum est et factum. ita quod pn^m
pfectionis venit ppia caliditate. auxilium aut consumationis fit p ad extrinsecum
sicut cum alimentum digitur pn^m fit digestionis animalis ca^lor qui est in a^co. auxl auxiliu
aut fit p balnea et alia extiora quae iuvant ad complementum. Finis et diges
tionis in aliquibus est forma quae est species et sbe rei. in aliquibus aut quedam qualitas
introducta pp p^m illam tanquam in m^a est finis eius. ut pote quod frm sit tm humidum
vel tm clar vel aliquid tale. unde quedam dicuntur digesta quia s bn alterata et h dicuntur passa.
optesim et bn elixata. et h dicuntur passa epsesim. a^t a° m calefacta. sicut mustum
quod est bn maturum. a^o putrefacta sicut apostemata. sive nascentia quae ei humores
p calid' putrefactum fiunt inspissati. tunc dicuntur digesta. sicut lacrima in same

quercia. Accidit aut hec digestio cum humiditas quae est sic m^a vincitur alteratur
animali calidi^te et tunc est naturalis digestio quando ppor° pdca naturalis est in hiis ^tis accidentis.
Pp quod et quedam bn digesta ut urine et a^e superfluitates signum sunt sanitatis
quia insinuatur naturam calidi^ta pdnari et optinere super humi^tas indeterminatam quae erat
causa morbi. Et quoniam calid' efficit id quod digitur melius consistentie grossius
et sicci^s id necesse est digesta calidiora et grossiora indigestis. Indigestio
aut est imperfectio proveniens ex indigestia seu defectu ppie caliditatis. quae indigestia
frigiditatis quedam est. non quod frigiditas sit in calidi^te s defectus caliditatis.
quedam imperfectio est et frigiditas quae est in oppositis passivis quae materia naturalis dige
stibilium. Digestio quid et indigestio sic deffiniuntur.

Quarto. q. sic ita. pepansis et est digestio. et. Declarat quid est pepansis p
species digestionis et in quibus est et similiter quid est homotes. sibi oppo^ta tam
quam prima species indigestionis. Pepansis est digestio alimenti facta in peri
carpio id est in fructibus quando ei semina in re fructifera sic pfectionis ut possit pro
ducere sibi simile. hoc ipo ei est id pfectum. tunc est in eis facta pfectio digestio sm speciem
quae dicitur pepansis. sicut ulterius et alia dicuntur pepima id est digesta sm hanc speciem. tum
methaphorice. quia non consistunt in fructiferis. non est s imposita ppia noia omnibus
pfectis animalis calidi^te terminante humiditatem. unde nomen pepansis se extendit ad
digestionem apostematum nascentium. et ulterius humoris flegmatica. quando
animali calido humidum sic optime et fiat ut dicatur digestum. Ex pdictis
Quare et pepansis patuit oia ex spumosis id est humidis humiditate aerea. p°
fiunt aquosa. et aquosis terrestria et spissa ex subtilioribus grossiora ita quod quedam
ducantur ad complementum necessarium per hanc speciem digestionis. ut semina. quedam aut
eiciantur et purgantur ut apostemata. Omotes aut contrarium pepansi est indi
gestio alimenti in fructifero humidi^te remanente indeterminata pp quod sic indigesta a^t
spumosa a^t aerea a^t mixta s ex ambobus. Sic ergo pepansis est pfectio quedam
ita omotes est imperfectio pp defectum calidi naturalis pportionata ad humidum. Talium
ei humidum sin sicco pati per se pepansim. et id aqua quae inter humida sola caret. non
ingrossatur per hanc speciem digestionis. quia calid' naturale in ea paucum est. huid' autem
multum. Pp quod indigesta species quae dicitur omotes habent humores subtiles
frigidiores quam calidiores in esibiles et impotabiles. Sicut et pepansis dicitur
de aliquibus pprie. de aliquibus methaphorice. ita et omotes ut urine successiones
et catarri dicuntur omotes eo quod in talibus humiditas non est digesta a calido natural.
Fiat aut et lac atque alia mixta in quibus humidum permutabile a caliditate non
sufficienter permutatur ab ea ipse dicuntur omotes. aqua aut quia non est ingrossabilis a
calido solo nullo modo [illegible] dicitur passa sm hanc indigestionem. sed potius dicitur pa
ti epsesim. de qua continuo dicetur.

Q sup^m q^m q sic incip. Epesis aut sm to^m 7c. Deriuat de sa spe digestionis uocata epesi 7 de sa spe indigestionis ei opposita q dr molinsis. Epesis e digestio humidi initiati exntis feis a caliditate existete in humido. 7 h digestio pprie fit in elixatis. q aut ab ipa digitur e spumosu at aqsu. e digestio fit a calido exnte i humido. Que at assant' i frixuris mag patiunt a calido extrinseco q a calido exnte i hq humido iq frigunt. humid ei attractu frixam reddit ipam extius magis sicci. 7 inti mag humida. Cui zriu accit in elixatis in qb3 humid nale extrahit a calide q e i humido extrinseco pp q sictora e elixata no attribuit intse humidu exti. s pualete caliditate extrinseca exhalat humidu nale pp qd ei uicet itius calidu zhet i ipm i humidu exti. Non aut omi cor potest pati epesim. illud ei iq n e humidu ut lapis. 7 i id iq e humidu tn n pot optinu pp spissitu^nes ptui. ut ligna no patiunt. s ea sola corpa q hnt ^tates pati ab igne tote que e i humido. Eda at n pprie dr pati epesi sine elixatoe. s metha^ce ut aurichalc^m 7 silica dura. itm qda humida ut lac 7 mustu. qn pcalefta ab igne humor ipor mutat i aliq spem. ut lac i seru. Finis aut n e ide i oibz elixatis 7 epsesis passis. qda ei elixatu dnt ad esu. queda ad sorbitoem. queda ad alia necessitate. ut farinata. Queciq g pcalidu digestas ul zgregans pnt fi grossiora. ul subtiliora. grauiora. ul leuiora. sunt alterabilia. 7 id nllm istor patiens s se ipm no alterat. Hs aut spes dcta digestionu no solu i artificialibz istis. uim 7 i naturalibz. exade tn ca fit in. Molinsis aut e i digestio i ua epesi. ita q e i digestio humidi iciati i corpe pp defcm calidi i humido. qui defectus pueit ex debilitate eius. 7 i caliditas defcis aut calidi e frigiditas qda fca i eo i talibz pp motu expellente calida. Defectus aut calidi digentis. alia pueit ex multitudine frigiditas i humido iq e calid digens. at pp multitudine eiusde i eo q dz digi. tuc ei caliditas i humido suffic ad motu. s n e suffic ad zglandu 7 digendu. un sic i digesta duriora s. q epsesim passa i qbz mag dtatu e 7 digestu humidu 7 digestu. Quid g epsesim 7 molinsis dem est —

Q sup^m 6^m q sic incip. Optesis at e digestio 7c. Deriuat de 3 spe digestionis que uocat optesis. 7 de 3 spe i digestionis ei oia q dr statesis. Optesis aut e digestio fca ab alieno calido 7 sicco. un siqs alterans ad pmutet dr coctoem ei. Fit aut ipm digi. n a calido humidi. s ab igne cum digestu sunt. no alteratu s assum dr 7 adustu. ita q h fit a calido sicco cu fiat sicc sit digestu 7 i

tali extiora

tali extiora sictora s in tioribz. e zriu e i elixatis. Indigz at mag artifice man assare q elixare. eo q difficile e igitur calefacere a dig^9 intiora 7 extiora. cu ipe p desiccz. frigiora s. ita q zclusis extioribus poris humid it zcludi 7 seggari n pt. Sunt g optesis 7 epsesis artes sunt i 7 n. q imitat natura. q ius h panes ut s aia n hnt n. na digestio alimeti in corpe fit a calido. 7 indigestio eit ex defcu calidi. Alia q 7 humes zuati i corpe n sunt ipa digestio n i loco ei. s i seggato p digestione putrefco i i fiori uetre. deide ascedut ad siore uetre. ubi e digestu. Cu aut que seggatu putresat in i fiori uetre alibi dca e. Sic at epsesi ziat molinsis. ita optesi q e 3 spes zriat statesis cu n m e i usu qm pdicz. Est aut statesis i digestio pp defcm caliditatis tm. at apauci extiori ouig. at a multa humiditatis ei q pati. tuc ei calidu tm e ut mouo pslt s paucu e ad digendu. Patz igit q e unaqq spes digestionis 7 i digestionis.

Q sup^m 7^m q sic icip. Passiuor uo humidi 7 sicci 7c. Deriuat spes cor q caint a qualitatibz passiuis. ondes humidu 7 siccu ee cor pn^a. 7 q humid tiat sicco req. e tiati durities 7 mollicies se p pances. Quia zti mode zhijs q caint a passiuis qlitatibz. s. humido 7 sicco q s pn^a passiua cor^m ex qbz sunt aliq mixta. g a q i^d mixtu dr sicc q plus hz sicci n defecto. i^d uo humid q plus zhumido. ita tn q oia pdca possit dici actu ul po ee talia. gre liqto e actu humida liqbile uo i po. qm aut humidu e bn tiale 7 siccu difficile adinuicem patiut. ad sue pulinto 7 zdimits. itaqz humidu eit i sicco posse tiniari 7 siccu humidu tiat ut utruq sit tiat. sic colla. sic ei dixit empedocles i phycis omie zmisces aq ut ex ambobz eet col tiniatu. Q^m aut tre pmisse z^it sicci. 7 aq humidi. hic e q oia cor mixta tint pra 7 aq. q z i^d dr mag treu ul aqueu q plus hz de ea 7 po alti pdcor. Ex hoc z eueit q alia s itra ul i aq 7 n iae ul igne. q z illa s in ^a cor^m natoz. Cor aut tiato ex humido 7 humido sicco nece e in ee durities at mollities tanq pmas pances. Est ei dur cui sfcies n ccdit in seipam. molle aut q cedit no qde circuitudo tigeti sicut aq. e sfcies no ccdit in pprio sidu. s tit stat. Mollis a sfcies ccdit i seipam. Et dr sfitialit i dicam pp^m durum 7 molle sup tiniant ptactu tanq pdca medietate. ita q tangible excedes tactu dr duru. deficiens aut ab eo dr molle —

Q sup^m 8^m q sic icia. Necce aut duru at molle 7c. Inuestigare cum zuglatois q inuestigat durities 7 mollities i corpe tiato pus dtiat de siccatoe 7 humectatoe q zcurrut ad ipa. Omie col tiati pp tio. sic nace e ee duru ul molle. i^d 7 zuglati ee nace e. 7 i^d de zuglatoe dd. Due aut s cie pmu q st

in corporibus post mixtionem scilicet agentes. unde prima materia et forma. Ex hiis autem coagulatio-
nis et liquefactionis desiccationis et humectationis quaerendum est. Facit
autem aqua calido et frigido quaecumque vero terrea aut absecta fit passio quae est sicci et qua
coagulatum aut est exsiccatum et hoc dicamus primum. Passibile est humidi
vel sicci vel ex hiis compositorum. ita quod humidi passibile est aqua sicci autem
terra quare frigidum magis passibilium est. et quia ambo haec frigida. nam frigidum ac-
tivum est ad corruptionem secundum accidens. dictum est enim prius calefactivum non sicut
calidum quod perfectum facit. secundum congregandum calidum aut sicca constare faciendo.
Desiccantur igitur omnia aquea et humida aqua supposita exterius ut lana. intus
sicut connaturale ut lac. aqua autem vel aquae species sunt vinum urina serum et quaecumque
nullum aut parvum habent residuum in fundo nisi propter viscositatem. Quibus enim viscosi-
tas causa est non residentiae desiccari possunt ut oleum et pix. Desiccantur autem
desiccabilia calefacta vel frigefacta ita quod ipsum fit ab calido intrinseco vel extrinse-
co nam quae in frigiditate siccantur sicut vestimentum hoc patitur si humidum pauci
prius separetur ab extrinseco calido faciente ipsum evaporare. quod magis fit cum
humidum paucum fuerit. nam frigiditate circumstante calidum exiens facit humidum
evaporare. ab extrinseco itaque calido fuerit sicca quae elixantur. ab intrinseco
non quorum humiditas consumitur vel evaporat ab ipso. De uno igitur est quod de-
siccatur. Humectari autem uno modo est resolvi in aquam ut vapor fri-
gefactus in nube. alio modo coagulatum liquefieri. de quo magis infra dicimus de
liquefactione et coagulatione. Coagulantur autem quae est. Dicitur de hiis quae

Quoniam primum ... quae sic igitur coagulantur et liquefiunt et sunt naturae et aquae vir-
tute et quomodo fiunt huius passiones. Coagulabilia sunt aqua et mixta ex
aqua et terra. Et haec coagulantur a frigido vel calido vel sicco. ita quod coagula-
ta ex aqua contrario solvuntur a igne. Quaedam autem putata coagulata ab aqua
ut mel elixatum non ab ea. sed a frigido eius coagulantur. Aqua non aqua
non coagulantur ab igne. quod eo ascendente coagulantur contrario solvuntur
sola autem aqua velut humida non grossior est coagulata. quod frigidum coagulans
non permittit humidum evaporare. ingrossatio autem fit cum siccum condensat humido com-
te. Communia autem terrae et aquae coagulantur a calido et frigido. ab utroque autem sunt qui-
dam modo ingrossantur. Calido enim educente humidum siccum ingrossatum condensatur.
frigido autem expellente calidum simul evaporat humidum et hoc terrestre siccum condensatur.
Quae autem parum humida a calido extrahente humidum coagulata non ingros-
santur ut lac assatum. si non sit humidum ut lac ingrossantur. quaedam autem in
coagulatione humectantur sicut gressa. aut dura plus frigida. later enim durans
factum prius evaporans mollis fit et ideo lenius obliquatur. Communia autem
terrae et aqua plus tamen habentia terrae coagulata a frigido educente calido calido

terram ingrediente liquescunt ut lutum. illa cum aquis eductum est. ● de calidum inso-
lubilia sunt nisi vehementi calore quaedam mollificantur ut cornu et ferrum. quod saepe
liquefactum et terram coagulatum fit calibs. purificatur enim scoria. Raro autem hoc faciunt artifi-
ces quod saepius liquefactum nimis diminuitur. Est autem ferrum melius quod paucioribus liquefactionibus
fit calibs. Lapis et pyrimachus liquescens stillat et fluit post fluxum vero coagulatur
iterum durescit lapis et molle liquatum et fluit. et iterum coagulatum assimilatur calci non quod fit
magis colorans. lutum liquescit et lutum aera. Coagulatorum a sicco calido quaedam insolu-
bilia sunt. quaedam solvuntur humido. lac enim et quaedam genera lapidum coagulata ab igne contine-
nte terreum corpus insolubilia est. Nitrum autem et sal humido frigido solvuntur et ideo ab aqua
et aspersibus aqua liquescunt. non autem ab oleo. quod enim coagulata sunt a calido sicco ideo contra dissolu-
a frigido humido quod contrariorum contrariae sunt causae.

Quoniam primum ... quod sic igitur ingrossantur quae igitur et est. Dictum de ingrossatione prius comparationem ad
coagulationem. Quaecumque plus habent aquae quam terrae ingrossantur sed non coagulantur a calido
terra a calido coagulata ingrossantur ut nitrum et sal. Dubitatur de oleo. nam si esset magis aquae
coagularetur a frigido. Si autem terrae a calido. ab utroque autem ingrossatur et non coagulatur
causa enim est quod plenum est aere et ideo supernatat in aqua. frigidum igitur aqua aere non eius in aqua
existens ingrossat ipsum et ideo fit grossum mixtum ex aqua et oleo. ab igne ingrossatum quod eva-
porante calido aereo humido eidem fit aqua. ab eodem et faciente evaporare aquam oleum
albescit. ingrossatum igitur ab ambobus sed non eodem modo. Argentum vero ipsum desiccatur. non solum
quod viscosum est. sed et quod aereus habens naturam aqua nec desiccatur nec elixatur ab igne quod partes eius
non evaporant propter viscositatem. Contra autem ex aqua et terra debent apponi mixta
censeri coagulabilia vel non. nam quaedam vinum ab igne coagulatur et elixatur. sicut
mustum quod ab ipso non cogitur evaporat aqua. unde signum colligat vaporem eius et
aqua quod et reliquum est terreum. Contraria autem ab igne ingrossantur et desiccantur a frigido.
quod continens aerem in aqua ingrossat et faciens evaporare calidum coagulatur quod est quaedam
desiccatio. Quaecumque igitur coagulata a frigido non ingrossantur plus aqua habent ut vinum urina
acetum lixivium serum. Quae autem ingrossantur a calido non evaporatione quaedam
sunt terrea ut mel. quaedam communia aqua et aeris ut oleum. sed plus habent aeris. lac vero
et sanguis communia aqua et terrae plus habent terrae. ... et mixta ex quibus fiunt nitrum
sales et lapides. unde lac ab igne decoctum elixatur. serum non separato. sed a alio
... propter ... in coagulo. unde coagulo apposito separatur serum et caseus quibus
separatis reliquum ingrossatur. sed fuerit sicut aqua. unde lac non ad partes huius casei aqua
vero est et ineffabile. Sanguinis autem in frigiditate coagulatur quod desiccatur. Et
si aliquis non coaguletur ut sanguis cervi aquosus est et frigidus. unde non
magis in fibra se. quod ista terrestria et solida. Talis igitur sanguis exhibitus
non desiccatur et ideo non coagulatur quod est non aqueus sicut lac caseo amoto.
Signum autem huius est quod sanguis languorosi hominis non coagulatur eo quod est

vero v. aq flemmatica . qr indigestius — Reddit causam sui dictorum diceris

Questio 17a q sic incipit . Adhuc a quo solubilia . etc. Dicens . s . q quedam congelata
sunt solubilia . quedam insolubilia . quedam mollificabilia quedam non. ¶ Congela
torum solubilia . s . nitrum et sal . insolubilia aut lat[er] et lapis . et horum quedam mollificabilia
ut cornu . quedam non ut lapis ¶ Causa aut predictorum est . qr omnium horum una est causa . sicut quedam
congelantur frigido et sicco . ita soluuntur calido et humido . Et qr ignis et aqua sunt
contraria . ideo quecumque solo congelantur igne soluuntur aqua . et solo frigido soluuntur
igne . talia quia sunt solubilia ¶ Que aut ab utroque congelantur ut a calido primo educente hu
midum deinde a frigido comprimente partes talia maxime sunt insolubilia . ita quod nec a calido sol
uuntur cum tamen soluat congelata a solo frigido . nec ab aqua qr hoc non soluit non congelata
a calido sicco . Est aut talium fictile quod primo liquefactum a calido postea frigefactum congelatur
¶ Ligna aut qr sunt extra terrea et aerea non liquabilia nec mollificabilia . sed ustibilia sunt
et supernatant aquis propter aerem predominantem . propter ebanum quod non supernatat . qr extra
maxime exiguum evaporavit aer et predominatur terra ¶ Lat[er] aut cum sit frigi
dus a desiccatione congelatur . ita quod aqua non habet introitum in ipsum propter paruitatem pororum per quos
humidum evaporavit . et ideo non soluitur ab aqua . neque soluitur a calido . qr ab eo con
gelatur ¶ De congelatione igitur et liquefactione dictum est —

Questio 18a q sic incipit . Ex hiis aut manifestum etc. Concludit ex predictis corpora physica
consistere ex qualitatibus actiuis et passiuis et differre ad inuicem in quibusdam a quibus
qualitatibus. Quia a frigido congelantur et ingrossantur . ideo ex ipsis constant corpora opposita propter que
dicitur corporibus compositis inesse calidum naturale in aliquibus et frigiditatis quod destituuntur a caliditate. Et quia
hec due qualitates sunt in corporibus propter factionem omnis inesse ipsum siccum et humidum propter passiua ui
ex aqua quod est humida . et terra quod est sicca constant omnia corpora composita . ut plante et metalla
hoc cum sit ex ipsis . uel exalatione ipsorum inclusa ut dictum est . Sed ¶ Hec autem corpora composita dif
ferunt ad inuicem in quibusdam qualitatibus actiuis et in passiuis . actiuis quidem qr quedam colo
rata . quedam odorata . ut dulcia et sic de aliis qualitatibus quae agunt in sensum . passiuis
uero . qr quedam liquabilia . quedam congelabilia . et sic de aliis qualitatibus . que sunt ipsarum propter humidum
et siccum . Talibus in qualitatibus differunt ad inuicem corpora omonia que sunt composita . ut caro ner
uus . lignum . et silla — Dicamus aut primum nomina ipsorum etc. Enumerat passiones quas sen

Questio 19a q sic incipit . potentia et impotentia dicuntur de corporibus . et prolem de congelabili et incongelabili
¶ Passiones quas habent corpora naturalibus secundum potentiam et impotentiam sunt iste . et eis opposite passiones
congelabile . liquabile . mollificabile . intingibile . flexibile . frangibile . porreptibile . detritibile
comminuibile . impressibile . formabile . capabile . tensibile . scissibile . detruncabile
uiscosum . Complasmabile . ustibile . et exalabile ¶ Multa cum corpora hiis passionibus dif
ferunt . et ideo dictum est quod potentiam habent quibus ipsorum ¶ Quinimo autem de congelabili incongelabili liquabili
et illiquabili prius sit dictum . attamen et nunc dicamus . quod quecumque corpora congelantur et indu

rantur hoc patiuntur uel a calido desiccatiue humidi . uel a frigido exprimente calidum . ita quod
aqua congelantur propter exalationem calidi . terrea uero propter consumptionem humidi . et ideo ab humido
superueniente terrea congelata liquefiunt . nisi adeo sint consolidata quod propter paruitatem pororum aqua
humidum non subintret . quod cum non sic consolidantur humido soluuntur ut nitrum et sal ¶ Que autem congelantur
priuatione calidi calido soluuntur . ut glacies . plumbum . es. Incongelabilia autem sunt que non
habent humiditatem aqueam . et que plus ignis et aeris habent quam aque . ut mel et mustum . que sunt quasi furor
et a quibus dominatur aer . ut oleum et argentum et uinum . et quae ualde uiscosa . ut gluten .

Questio 20a q sic incipit ¶ Mollificabilia autem sunt etc. determinat de mollificabili intingibili et eorum
oppositis ¶ Congelatorum mollificantur quecumque plus habent terre non euaporauit hu
midum totum et hoc sunt . aut tractabilia . non humectabilia . aut ductilia . non aqua . hoc cum igne mollifica
tur . ut ferrum et cornu . Congelata autem ex aqua ut glacies . aut ex terra in quibus totum humidum est
euaporatum . et nitrum et sal aut congelantur celeriter propter paruitatem humidi derelicti ut lat[er] . non
mollificantur ¶ Predictorum aut quedam sunt non intingibilia cum sint liquabilia ut nitrum et sal .
non cum intingibile quod non fit molle madefactum . Quedam autem non liquabilia sunt intingibilia ut
lana et silla que madefiunt ¶ Sunt aut intingibilia que sunt terrea extra habent poros du
riores . maiores tamen poris aquis liquabilia aut habentia poros per totum unde terra li
quescit et intingitur ab humido qr libet ubique habent poros . nitrum aut habens poros per
totum liquescit ab humido . qr statim diuiditur . sed propter paruitatem eorum non intingitur ab eo . quare
dictum patrum predictorum sumuntur ad dispositionem eius quod susceptit .

Questio 21a q sic incipit . Sunt aut alia quedam corpora . etc. ostendit quid sit flexibilia frangibilia
comminuibilia . impressibilia . formabilia . et que non patiuntur passiones predictas ¶ Corporum
flexibilia sunt calamus et uimen . Inflexibilia uero . lat[er] . lapis . et quecumque corpora non possunt
extendi tunc in curuitatem . nec e converso mutari ¶ Flexibilia aut quorum potest longitudo et extre
mitudine mutari in curuitatem . Flecti enim et deflecti est curuari . unde motus extensionis
dicitur in curuitatem est flexio ad conuexum uel concauum longitudinis seruata qr sic erit ad rec
tum sicut erat flexum et rectum . et ideo aut est flexio et rectificatio . et alia flexibilia . alia
rectificabilia . Causa est corporum sunt frangibilia et comminuibilia sunt . quedam separata . lignum
est frangibile non tamen comminuibile . glacies aut est frangibilis comminuibilis . sed non
frangibilis . lat[er] aut utroque patitur ¶ Est aut fractio diuisio in magnas partes . commi
nutio autem in quaslibet particulas . Sed aut comminuibilia quecumque congelata non habent mixtos con
tinuatos poros . qr usque ad hos pertingit comminutio . Frangibilia uero quecumque habent
mixtos . utroque autem quod se habet utroque ¶ Impressio est cessio superficiei sed profundum . et ideo
impressibilia sunt illa quorum superficies cedit impellenti secundum partem sicut mollificabilia ut ce
ra. Dura aut quorum superficies non cedit tangenti ut lapis et humida quorum superficies
transmutatur per tactum . ut aqua . non sunt impressibilia ¶ Impressibilium aut formabilia sunt quecumque bene
recipiunt impressionem . bene et retinent ipsam . ut cera . et non bene impressibilia . tamen bene

retinētia ipssionē receptā ut lap̄ & lig̅m. hn̄ ipssi̅lia nō i quib; n̄ man
ipssio ut lana & spōgia nō s̄ut formabilia—

Capl̅m 16m q sic icip. Sūt aūt capabilia &c. Determinat de capabilib; tra
hibilib; ductib; & eoꝝ oppositis. Corpa q pulsa i ꝑssiōe eꝭ facta
possūt cedē ip̄fūdū nō dilā ſr̄ficie / sūt capa̅lia talia aūt s̄ q̄ h̄nt ꝑpo
ros possūt i se ip̄a cōuertere ut cōstringi ut spōgia & cera. Que at n̄ ꝑ
sūt cedē ip̄fūdū. at qr nō sūt porosa. aut qr poros h̄nt plenos du
riorib; n̄ s̄r capa̅lia ut ferrū & lapis. aq̄ uō cōmune hūidū qr n̄ manet
s̄r ſficies qū cedūt tāgēti. dr̄ nō capa̅lia. Trahibilia at sūt q̄r ſr̄fici
es pot dilatari ad latus. nā trahē & tēsere ad maiores t̄mios ſr̄fi
cie cōtinua existēte. h̄ fit i corrigia. glutine. coriu. pasta. Quedam
aūt sil' s̄ capa̅lia & trh̅lia. Quedā trh̅lia n̄ capa̅lia ut fleuma. Queda capa
bilia n̄ trhibilia ut spōgia. Ductilia aut s̄ que possūt ꝑcussiōe dila
tari i latus sil' & ip̄fūdū. ut tēsē i ſm ꝑtem ſr̄ficiei. ut es & alia. nō
ductilia aūt que hoc nō p̄ssūt ut lapis. Oīa ductilia s̄ ipssibilia
& nō ecō ut pz i lig̅o i mlt'is tn̄ cōuētūtur. Capabili̅m aūt h̄ qd ducti
lia s̄ ut cera & lutū. h aūt nō. ut aq̄ & lana—

Capl̅m 17m q sic ica. Sē āt h̄ qd scissibilia. Determinat de scissib; & frangi
bilib; viscosis. cōmassabilib; & eoꝝ oppositis. Scissi̅lia at que plus
p̄nt diuidi q̄r diuidens diuidat. ut lig̅m q plus ē diuisibile q̄m diuidatur
& ei' diuisio excedit i lōgū diuisionē ipssiam ad diuidēdū. q n̄ ē i tructatiōe.
Inscissibilia aūt s̄ que h pati nō p̄ssūt nullū mō ē molle ſsp' ut aq̄ ē sci
ssibile. nec ēt oīa dura. s; sola illa q̄ n̄ s̄ mlt̄ hūida. n̄ ipssi̅lia n̄ cōminu
ibilia. & h s̄ que h̄nt poros dispositos ſm lōgi̅ne & n̄ ſm lati̅ne. Fragi̅lia
sūt oīa dura at mollia. q; diuisio n̄ ꝑi pcedit diuisionē diuidētis. n̄ cōmi
nuūt' diu. & talia n̄ sunt nimis hūida s̄ detructabilia. Quedā aūt
frangibilia s̄ qr p̄nt diuidi ſm lati̅ne & scissibilia. qr diuidūt ſm lon
gitudinem ut lignū. Qd ēi unū exis ſm lōgū diuidi i mlta q̄
diuidūt ſm lōgi̅ne ē scissibile. & q ſm lati̅ne ē detruncabile. Cōme
detrūcabile aut hūidū molle exis & cōtenentiā i ptib; ita ut
ad multū possit extēdi uiscosū ē. Qd aūt hūs cōtrariū ē frangi̅le. Ca
pabilia at h̄ntia mālium capturā s̄ cōmassabilia. Nō capabilia at
nō h̄ntia mālia capturā. sūt i cōmassabilia—

Capl̅m 18m q sic icipit. Et h quid ustibilia &c. Determinat de ustib;
& exalabilib; atq eorū oppositis. Quecūq h̄nt poros susceptiuos
ignis ꝑ siccitatē. & q̄ h̄nt i poris ſm rectū dispositis

hūiditatē debiliorē igne. sūt ustibilia. ut ligna. lana. ossa. h̄ntia aūt
hūiditatē fortiorē igne. ut glacies & multū uiridia sr̄ inustibilia. Exala
bilia aūt s̄r h̄ntia hū̅ris q̄ n̄ euaporat a calido extrīseco. nam uapor ē
segregatio q̄ calidū ad ustiuū ex hūido madefcō ad cōuertit i spm. uō exala
bilia segregat' i aerē uaporosū q ꝑ t̄mō cōuerti i ad sicū q euanescat ut ē
veste fit. & iō differt ab aliis segregatiōib;. q at cōuertit' i hūorē aqueū
aut i spm q dr̄ uēt'. Est ēi sp̄s ūs fluxus cōtinuus exalatōis ad lōgitudiē.
Exalatio at fit a calido ustiuo segregatio ē cōis sicci & hūidi aeris. iō n̄ ma
defcis. s; mag' colorat. Exalatio at ligneo͡r ut lig' ossiū & piloꝝ ē fum'.
Ea uō exalatio q̄ ē ex pinguib; dr̄ lignys. q at ex uctuosis dr̄ kanpa.
Eta g' oleū exalabile ē & n̄ uaporabile n̄ pati epsesī uz i grossatur.
Aqua uō uaporabil' & n̄ exalabil' ē. uini aūt dulce. qr pigue exa
lat. nam ad mōm olei nō coaglat' a frigido & pot uri. Est ēi noīe
vini noīe tm̄ & nō ope. uō ēi vinos' huor ē. vn̄ nō iebriat.
hn̄s g' ꝑuā exalatōin ex ip̄a i flāmabil' ē. Sīt g' ustibilia q̄ i aere
dissoluūt' & talia s̄ q̄ coaglāt' a calido. aut sil' a calido & frio. h ēi
cōtētā ab igne i eq̄ mi' i flāmabil' ē lapis q dr̄ carbuncl's—

Capl̅m 19m q sic icipit. Ustibiliū at &c. Determinat d' i flamabilib; cō
parans ad liq̄fctibi̅a & cām i flāmatōis assignās. Ustibili̅m q̄cūq;
n̄ s̄ hūida & h̄nt exalatōz sūt i flāmabi̅a ut pix. oleū & cera. max̄e
aūt emittētia fumū. Carbonalia aūt talia sūt q̄ plus h̄z terre
q̄ fumi. ut lig̅a. Quedā liq̄bi̅a s̄ i flāmabi̅a ut es. Quedā i flāma
bilia n̄ liq̄bilia. ut lig̅m. Quedā ambo s̄ ut thus. Lig̅a aūt sunt
i flāmabilia qr n̄ h̄z hūid' ustibile cōtinuū ptōm. es aūt n̄ cōtinuū
h̄ i ptib; ꝑpiq̄s tale hūidū h̄z. Thus uō q̄uis nō h̄at pōn hūi
di alicui' istoꝝ uł illoꝝ mixtū. tn̄ ꝑ liq̄factiōem resoluit' i hūidū i
flāma̅le. Exalabili̅m aūt q̄cūq nō liq̄bilia s̄ ꝑ diminutiōm i
flāmabilia s̄ qr siccū h̄nt. oīe g' q calefcm i flāmat' & iō fla
ma ē sp̄us at fumus ardens. Exalo ligneoꝝ ē ardēs fum'. Cere
aūt. picis & thuris & silium est lig's. olei at & oleigneoꝝ ē bāca.
ut tāca. quiq̄ i pse nō ardet ꝑ paruā sicci ti s̄i ēs. at p̄pia ardet. h
sūt pigua. sicca & uctuosa. hūia aūt exalātia ut oleū & pix. sūt
hūida aerea. ardētia aūt s̄r sicca. Predictis passionib; differūt corpa
omiomā i t'se & qb;dā aliis. s. sapōrib;. odorib;. & coloib;. Que at

Capl̅m 20m q sic icipit. Qm̄ at h qdē. Sūt coīa pater eodas.
Recolligit quedā sup' dcā de coaglatōe & ꝑ. i corpib; mixtis q̄dā

ella ponantur. Non possunt partes ab aliquo eorum istorum corporum. materiales tamen priorum cause corporum sunt humidum et siccum. humida a potentia humidi vel mutua inter se. calido autem et sicci sunt eius terre. facta corpora composita constare ex illis. accipiamus ergo quod etiam ponuntur in corporibus compositis que sunt omiomira. Et eorum corporum quedam humida. quedam mollia. quedam sunt dura. de quorum coagulatione dictum est prius. Inter humida que evaporant dicuntur aque. que autem non evaporant communia aut terre aut aque. ut lac. aut aeris ut lignum. aut aque et aeris ut oleum sunt et communia plurimum eorum humida que coagulantur a calido. Dubitatum autem est in humidis de quodam vino quod evaporat et ignitur. ut multum. Causa autem hec est. quod non est unius speciei omnia vina. novum enim plus est terreum quam antiquum. propter quod a calido ignitur et quod minimum habet de caliditate minus coagulatum a frigido. tale enim est quoddam vinum in arcadia quod a fumo ita exsiccatur in utribus ut eductum coaguletur. Et terrum est in vinis feces terrenum aut aquam est. Ingrossabilia a frigido sunt terre. a frigido autem sunt et calido communia sunt plurimum eorum ut oleum. mel. et dulce vinum. a frigido autem solo coagulabilia sunt aque. ut glacies. nix. et grando. a calido non ut lac et casei sunt terre. ab ambobus autem ut ferrum quod per calefactionem et infrigidationem coagulatur. calido vel evaporante eius humido communia sunt mixtorum. Terrea autem sunt quecumque propter totum humidum evaporatum coagulantur. ut later et terme que coagulantur in frigidatione ut thus. et ea que humidum evaporat vel calido ut mel. et illiquabilia non mollificabilia. humida ad humidum ut lapides. hec enim omnia terrea sunt. quecumque non sunt non totaliter mollia sed mollificantur ut ferrum. et quedam evaporantur sicut ferrum sicut ligna ut thus. Liquabilia autem a calido quedam sunt aqua. quedam communia aeris vel terrea. terre ac aque. ut cera. ab aqua non liquabilia terrea sunt. que autem a neutro. aut terrea aut ex ambobus mixta sunt. Et si ergo omnia eorum aut humida aut sunt sicca sunt. et non medium habent partium ex ipsis potest discerni quod sit magis terrea vel aqua. vel communia plurimum eorum. et utrum calido vel frigido vel ab ambobus coagulentur. In omnibus metallicis et in multis et aliquibus lapidibus predominatur. liquefiunt enim a calido. sed vinum. urina. acetum. lexivium. serum et ycor. plus habent aquam. coagulantur enim frigido. Ferrum autem unguis. cornu. os. nervus. lignum. pili. folia. cortex. electrum. mirra. thus. gummi. fructus. legumina. frumentum et talia. hec enim magis et minus plus habent terre quorum quedam mollificabilia. quedam extalabilia sunt infrigidata. et cum hiis urina et talia. et quedam genus lapidum que infrigidatione non coagulantur. plus habent terre. Sanguis non et genitura communia sunt terre aque et aeris. tamen sanguis habens venas plus habet terre et fibras coagulatum humido liquefit. Non habens autem venas est aqua non coagulatum frigido. Genitura autem coagulatur humido exalante cum calido.

Qualia autem calida. Dicatur que sit caliditas et frigiditas in corporibus compositis et omiomiris ex predictis terre vel aque vel utriusque

proprias et consentire que eorum calida sunt et que frigida. communiter enim eorum aqua frigida sunt non habentia alienam caliditatem ut lexivium. urina. vinum. terrea autem propter caliditatem facientem ea consistere sunt calida ut calx et cinis. Quoniam non siccum et humidum que maxime inveniuntur in terra et aqua coitante frigiditate sunt. magis sunt in multis. Manifestum est quod eorum utrumque magis est frigidum. ita quod quodcumque fuerit frigidissimum propter predictam naturam. Ipsa tamen habentia alienam caliditatem ut fit fervens lexivium. in quo est caliditas cinis qui fuit ignitus. in omnibus enim ignitis inest caliditas hec maior et minor. Et quoniam aliena caliditas in dictum corrumpit propter naturam ut in putrefactis. ideo alia in eodum valent ex tali putrefactione. Quecumque autem communia sunt terre et aque habent caliditatem quod abrupta consistunt sicut per indigestas in quibus est eorum putrefactiones sunt velud sincretata i. similes ignibus. Que ergo a calido constant extra et aque habent naturalem caliditatem ut sanguis. genitura. medulla. lac. Corrupta autem non habent quod egredi caliditas relicta materia s. terra et aqua. ideo talia universaliter calida quidem sunt in sua natura. frigida non cum caliditate separata coagulentur. Est ergo quibus aqua est materia ut plurimi frigida quod aqua opposita igni. quibus autem terra et aer. Sunt in se caliditatem accidit enim ipsi fieri frigidissima vel calidissima ab exteriori ... que enim fortiter coagulata et solidata fuit maxime sunt frigida si privetur caliditate et maxime calida si ignitur.

Quoniam autem de hiis determinatum manifestatur naturam corporum mixtorum a priori eius fortiter quod investigat per opus. Quoniam determinatum est ex quibus terrea et extranea constant eorum omiomira que sunt mixta. investigandum est de eis. In omnibus ex quibus predicta sunt materia. in corporibus anomiomiris ut in organicis manifestum est quod forma est ratio. ergo nomen mortui homo quod caret forma equivoce est homo. et sic ratio forma minus est materia in corporibus omiomiris compositis in carne. Minime autem in simplicibus ut igne et aqua. Totum enim in quibus minime materia est quod gratia sui plurimum habent materie. Unius extranea eorum que sunt materia aliorum non minime nec maxime. Sunt autem tria. vel nichil. vel nisi forma in medio. autem proportionabiliter attribuitur vel materia vel forma. Quoniam ergo unumquodque horum est gratia finis ad quod non est proportionatur quibus non sunt hiis. sed in materia. materia alia de bita forma quemadmodum manus non proportionatur ad opus cuius gratia est. non habet formam manus. ideo omnia sic est forma extra materiam per opus non ut possunt facere opus ad quod ordinantur. dicuntur enim talia putrida oculus dicitur lapideus inde quia non potest facere opus suum. dicitur equivoce et tale. sic ergo est caro sive potest facere opus carnis. et ignis sive potest facere opus ignis. quantum sed minus manifestum sit quam in carne. et eodem modo est de omnibus aliis corporibus que naturaliter consistunt ipse ad facere vel pati quod tunc habent naturam quod possunt ea ad que ordinantur per naturam. Igitur quoniam corpora omiomira existunt et quoniam in apparentibus eorum figuris non est facile nisi fiunt multa deperdita facta in eis. sicut antiquorum mortuorum corpora que propter multum alterationem subito resolvuntur in pulverem. quod videntur. fructus autem multum cum inveterati habentes tamen

2m. que sit simpx gnõ fcī a pͦdcīs qualitatib; cum putrefactō oppoī sic coī e.

3m. dtīat de digestiōne ⁊ indigestiōe que causiē ex dcīs qlitatib;. et q̄ s̄ sunt spēs utriusq;.

(4)m q̄ ē h̄ pepēsis que ē pma spēs digestionis. ⁊ q̄ omotes que ē pma spēs in digestionis.

5m. quid epsesis ⁊ molinsis scde spēs eiusdem.

6m. quid optesis. ⁊ statesis tertie speties eiusdem.

7m. que sūt spēs eī eoꝝ que cāntur a qlitatib; passiuis. s. humido ⁊ sicco.

8m. de eā conglātōis pmittēs quid s̄ desiccatōe ⁊ huectatōe.

9m. que conglant ⁊ liqfiūt ⁊ sint nc. ⁊ a q̄ uirtute ⁊ quō fiant.

10m. d ignitatōe in ꝯpatōne ad coaglatōm.

11m. qr quedā conglāta s̄t solubil ⁊ qdā nō. qdā mollificabil. ⁊ qdā non.

12m q̄ coꝛ plīa consistunt ꝯstant ex qualitatib; actis ⁊ passiuis. ꝯ dīa cū alys qualitatib;.

13m. enuāt pānes q̄ sm potm ⁊ ipoām dnr de coꝛb; ⁊ prose de coaglabili ⁊ incoaglabili.

14m. detminat de mollificabili itigibili ⁊ eoꝝ oppositis.

15m. que sint ⁊ q̄ nō sint flexibilia frangibilia. ꝯmi nuibilia impssibil ⁊ formabil.

16m. que capabil trahibil. ductilia ⁊ que nō.

17m. que scissibil. fenuabil. uiscosa ꝯ massabil. ⁊ q̄ nō.

18m. que ustibil ⁊ exalabil ⁊ q̄ nō.

19m. dtīat d iflamabilib; ⁊ qlr se hn̄t adliqbil ⁊ q̄ eī iflamatōis.

20m recolligit sūi dcā de conglatōe ⁊ qualr quedā ꝯla pōnant mixtis

21m. quare calidtas ul frigiditas sit in coꝛb; ꝯpositis exponio sic ul aq̄ ul utriq;.

22m. manifeat nr coꝛm mixtoꝝ p cām formalē que ordinatur ad opus.

Explicit liber methoꝝ : Amen :

Bonoꝝ honorabilium notitiam opiantes ⁊c. Capm pm declat nobilitatē sciē de aīa. q̄ q̄ rōabile ē p ē tractaē de ipa ⁊ cognoscē tam sbm qm, ppas pānes ipi. ꝫ h̄ sit multū difficil. Cōm scia ē honorabile bonū ita q̄ vna honorabiliorē alia redd eē ēt. ꝯ moi, at nobiliꝯ sbi. q̄ ambo ꝯperiunt scīā de aīa. io rōabil ē p ptractē de ipa. Cogtō eī ipi multū pfiat ad notitiā ūitatis maxe ī aīalib;. cū ipa sit pn̄m ī aīalib; aīaliū. Jngram aut pmꝰ cognoscē sbam ipi. postea acnā eī. q̄ ꝫ aīa ē eī ppa. aī coia omib; aīalibus. Difficile aūt ē sic accipe ꝯgtōm de ipa. q̄ aī qd de sba ⁊ qtitate rei cois sit multis alys. dubium ē utrum vna methodꝰ sit de oib; deqb; uolum sbam ꝯgscē sic dmo strato ē vna cois uia ad oīa acnā ppa at diuisi. si eī ē vna tale ꝯ qrē. si aū diui sa difficiliꝰ sit negociū. cū oppoteat ēē vnāqqꝫ sbam accipē ppm modū. Cū aut fuit manm q̄ tal uia ē dmio ul diō. ul alia methodꝰ, adhuc multa restant dubia. q̄ pnā q̄ ꝯ accipē alia sūt alioꝝ. ut planoꝝ ⁊ numeroꝝ.

Capm 2m q̄ sic icipit. Pm aut fortassis ⁊c. Enuāt eā q̄ s̄t ꝯsiderāda d aīa. Jtē que sit acnā eī. q̄ in ltū ꝯferuit ad ꝯgscēd quidditatē ⁊ sbam eī. Hc ꝯsiderand ē de aīa ut sit de gnē sbe ul alio gnē pdicamtoꝝ. 2o utm sit ens ī actu ul ipotē. 3o ut ptibil ul ipti. 4o ut aīe vnꝯ sit oni spēi. ⁊ si nō ut differat ī se ⁊ spē ul gnē. nam loqutes de aīa unī de sola huīana ītēdē. Ex. mutād q̄ ne forte sit vna rō cois ipi aīe sic alis. ac diuse diūsaꝝ aīaꝝ. ut equi ⁊ canis. sm eī vniūsalr acceptū. nt at. ac nr ē uite aut ē quidā ꝯcept postiōꝝ ipa. io ē de aīa ao cōi sic g. Et si aīe nō s̄t multe sm spēm tū ul cū hnt multas ptes poles. dubiū ē utrū opteat qrē toti aīam aut ptes. Difficil aut ē detmīare dr īs poꝝ adīuicem ⁊ utm p ipas an opatōes ipaꝝ. ut intlgē q̄ itellcm ⁊ sentire q̄ sm q̄ sm opteat qrē. Si aut opa pꝰ ꝯqrenda s̄ dubitatr utrū hoꝝ obiecta sic sitle ⁊ itellle pus qrenda sint sitiuo ⁊ intellectiuo. Vr aut solū ꝯgtō q̄dtatis util ad scām cās accntum in ltis. s; ⁊ eꝯ. acntia ꝯferunt magnā ptē ad cognoscēd q̄ q̄ ē. h̄ita eī notitia de oī aut plurib; acntib; rei. tūc de sba ipi optime aliquid ꝯgsceret. Et hn̄ cogtō q̄dtatis util ē ad notitiā acntiū. q̄ ipa ē ois demonis pnm. ⁊ io diffōnes s̄ sbaꝝ p quas nī ꝯtigit cogscē. n; ymaginari acntia ipaꝝ sophice s̄t ⁊ vane. dubitatōm aut hnt ⁊c. Jnuestigat utm pānes.

Capm 3m q̄ sic icip. aīe sint aīe pse an toti ꝯiūcti. Dubitao aut oritur de pānib; aīe utm aliq̄ sit ppa ipi. an onis sint eī ⁊ coꝛ coēs. hoc ē ꝯgscē necm ē; nō facile. Prime eī pānes sūt quib; aīa nō pot agē ul pati sine coꝛe. ut irasa ꝯfidē desidāre ⁊ oio sentire. Jntellire aut maxie eī ppū uis. s; si h̄ fanā ē nō ꝯtigꝫ animā sn̄ coꝛe itellire. Eni. q̄ onis pānes aīe cum coꝛe eē. sicut ira ⁊ mansuetudo ⁊ siles pānes. hys eī ad patit coꝛ aīa pati

ente au' sig e q ani duris et ma'lis pa'nib; acti' ho u' timet.
ali no et p'uis et debilib; ualde ccitatur. et h p' co'is dispone. Cma
nifesti sig'm adh e mai' q diffinio'es pa'ni aie s' cu mat'a. unde
uasa diffini' sic. ira'sa e mot' tal' co'is aut p'tis a' po'e ei ft'us obh
et ab a'o appeti et g'ta hui'. l. p' appetitu ui dicte. p' h' s q' p'nes
aie h'nt diffone i m'a phyca est ciderare de oi a' deh' aia.

Q alp'm q'm q sic sa. diffent' a' diffinet a c. q'uo' dr'um phica et
dya'ca et mathatica i diffinie'do. C diffent' a' diffiet phyc' et dy
aletic' una q'q p'ani aie. l. g. ira diffiens dyal'. dicet ea e' appe
titu re'ctlatois no assignas m'a. phic' aut' fuore sig'uis circa
cor assignado ea, p'm. C for ei rei exp'mi, p'o diffitoe q tn i p'hat
est i mat'a. un q'da diffitio assignat' de domo penes form di
ce's q e cooptimtu apluuijs et caumatib;. q'da uo penes m'a. ut
dice's ei ee ad ex lapidib; et lignis. alia uo dicit utr'q. form i m'a
et h ulta no cpletes utr'q sola e nal'. q'uis phic' utraq' ro'm cos
sideret. s; m'te et cpletete form i m'a. Alis aut ali' p't phyc' cside'r
p'anes q' sepabil' m'e i q' sepabil's sut ab ea. et q s i m'a natali.
queru'q aut s a' sut i m' artificali a' arti subiecta no phic' s artis
fex considat' s'm q hu' s. ut medic' ul' structor C p'dcis tn
p'anes no sepabiles s'm rem a mat'a phyca. tn sepatas s; ro'm
abstrahete' csidat mathatic'. sepatas aut tales s'm q sepat
sut p'm' ph's 8; redeam' un' uelt s'mo. dicebam' ei q p'anes
aie n s sepabil's a cor'e aiato ut timor et fuxe. n csident' p's
linea et planu. Intede'tes a' d'at' accipiam' dubitata de ea. et
p'hedam' opiones p'or qui ad a'nu'tiauie d' ip'a. ut b'n dc'a du
am' et si ad n b'n dc'm e uertam'. P'mittit q p'm' qb; aiatu
Q alp'm q'm q sic sa. p'm' a' qonu' et c. diffe' ab inaiato sut mot'
et sus. prosequs s'm opiones aliqr d'uiti q e ai'a cmati
mot'. C Com'm qonu' de ai'a accipie'd' e de h'us q s'm naim ai'alib;
inest s'm motu et s'm quib; aiatu ab inaiato differt. et h duo
accipim' a p'uci entib; de ea C Qu'da ei d'nt ai'az ee id q mo
uet al'ia. et q no mouet aliq' n motu. id aut ai'am ee aliquid
eo' q mouet'. un democrit' d' ei e igne a' calore. ex itib; ci'

athomis et figuris eo' i fitis athomos sig'e rotu'dus di' ee ig'e et ai'az
sic sut attomi uocati deca'siones q's uide'm' moui i radijs solaribus
tra'seutib; p portas. q's p'n' dix' ee s'ai' tot' n'e. C Ut aut et leucippus
qu' idisk'a tn sp'ica q p'nt p o'me co' penetrare et moue. p'tes ei'.
ai ip'a moueant' d' e' ai'az q' arbitrat' effice motu aialib; C debet g'
respiratoem ee t'minu uite, su' diffone aie. que respi'o d't uitam
mediatib; atthomis p'dcis. aere ei c'stringete ea. et extrahe' extrude
te atthomos q d'at motu aialib; eo q nu'q' q'escut aur'm sit ig' dicetib;
exterioib; athomis prespuo'm, p'hibet ei sepata eos q i'te' s', p'hibet
i aere c'p'mete ne disgget atthomos. et id ai'a uiuit q'diu possut
respirare. C Pyctagorici i d'ntes ai'az deca'siones q's s iacte ul' ad mouc's
ip'as. uni' ei c'ti' moui et si sit tra'q'llitas aeris. eande h'nt opioem al
p'dcis. C Ide e opinat' d'ntes ai'a ee ad se ip'm moue's. c'sti'mat eim
o'mis p'dca motu' ma'x' p'p'u esse aie et ab ea o'n'ia moui. ip'am uo mo
ueri a se. q no uidet aliq' moue's q et ip'am moueat'. C Anax' aut et
quicu'q d'nt itll'm moue oi'a. sic opina'r ai'az ee p'n'm moue's. s; ali'
q' democrit'. iste ei ai'am et itll'm d' simplr' ide e' q a' c'phe'dit u'itatem
p'sm sic et itll'cu'. et id c'mendat omer dicete' hectorem alienatu ab in
tll'cu q'n iacebat q' alienat' a s'u. et sic d'mocrit' n accip' itll'm tq' p'o
c'getiua rei. s; id dicit ip'm ee q ai'az s'situa. d' nax' aut' m' clare loques
de ip'a. alu dicit itll'm e' cam ue recte opandi alu uo ip'm et ai'az
dic e' idem attribuens in tll'cm oib; aialib; magnis et p'uis. mobi
l' et imo'bil. s; a n e un q itll'cus i quo e pruden' sic. inest oib; aialibus
ai'h ut' n ingeat i oib; h'ob;. Cu aut q' aspexert ad motu aie opi
nati s ip'm ee ad max' motiu. Inuestigat q dixerut
Q alp'm q'm q sic i. Quicu'q aut ad cgscere'd'. antiq ee ai'az ex u'tute
c'sus. C Qu'icu'q' c'siderauerit ai'az ex eo q cognoscat et sentit. dixerut
eam esse ex p'n'is p'mis. eh'u sui faciat pl'a p'n' siu unu. Emped' ei
di' eam esse ex quatuor ele's et ex cordia ac discordia cu oi'a p'dicta
cognoscat. opinatur ei un'uq'q; cognosci p'siu sibi ut t'ra p'r t'ra et sic
de alijs. C Plo' e i thymeo di' eam ee ex ele's. q un'uq'q' i cogstatur
p'sibi sile. et q omia sut ex ele's. id anima cognoscens oi'a. e ex ele's.
sic ei d'm est i ph's. a' phia. ip'se opi'at' e ai'as c'po'i ex ydea uni' et
ex ydeis longitu'nis lati'nis et alti'nis. sic et alia co'. C Adhuc opinat'
intell'm esse q unu p' simplicitatem aprehe'sio'. sciam duo p' discursu
opioe' uo h' nu'm plani, q e tres, p p'uctu' logi'nes alti'nes quia
opio e cogito' alt'i' p'tis cu formidie alt'i'. s'sus aut h' nu'm q e corpis
siu fatu c' h e. un' ei nu'i dicebat' ab eo ee sp'es et p'n'a entiu q sut

102

8

cyclis. et qr centu pdcoz. alia cognoscit intellcu. a[d] scda. a[d] oppione alio
rum. oz aiam hntem uirtutes pdcas ee ex pn[ci]p[ii]s ex qbz sr entia q ppas
cognoscit. Et q[ua]rt[u]m ar. indiba ad ee d nuo mouentiu. a ei ad constitutu cognito
a hibz sr mediatibz ronibz nuoz. I o aliq utriusq opl[ion]i diuersitat. ee nuz
mouete seipm — Differunt aut de pncipiis. assignat diuam iste
Q[ue] stio. 1[m] q sic incip. opiniones antiquoz ponetiu a[ia]m aliq ee q aliquid
conforme pnc[ipi]is scd motu. ul scdm. ul utriusq. Opioes de pn[cipi]is diffe
runt i assignado q. et qt sit pn. Quc qd. qr quida dnt ea cor[pora]l[ia] e. q da
i cor[pora]l[ia]. aly no pla dnt pn. Et sic differt ee pn. sic et ee aiam. Dotin
ei existimauit diuam. qr si conere pn[cipi]is no inrationabili e uidet. vn
quibzda uisi e aiam esse igne. qz ei subtilissias hz ptes et maxime e
in corpe? it ela et moue. qz pus moz a[d]. democrit g roabili diu ceuti
as aiz ee ide cu intellctu scd motu uscm. I gene ei d ee d nuo pn. et idiui[sibi]li
corpoz. motiu aut p subtilitate ptiu hz et figura facile mo. s. sperica et
io intellcm et igne dicit ide ee. Anaxa aut altm dices intellcm et aiam utri
usq uti tanq vna. nam pones tm intellcm ee pn[cipiu]m o[mniu]m dicit ipm solu sim
plicem immixtu et puru ee. attribuit ei eide cognosce et moue oia. Thales q
opinat anima ee quid motiu. dices ea lapidaz nat[ura]. s. magnetis qr mouet
ferru. Diogenes faciens aerem subtilissimu ee pn[cipiu]m cor[poru]m dic aiam aere
ne. ita q cognoscit reliq scdm q hz natam pmu et mouet ea scd subtilitatem.
Eracli[tu]s aut dices napore ee pn[cipiu]m ex q constituit alia et huic i corp[or]alissim[u]m
et scd fluctum opina aiam ee napore et cognosce omia. qr cu sit scd fluens
moue i oibz arbitratur ei l omia scd mouu sicut et mlti aly. Almeon aut
dicit aiam ee imortale qr assimilat imortalibz. na omia diuina ut sol. luna
astra et celu continue mouent. aia et semp e i motu. Quida aut rudiores
ut hypp[on] extimauit aiam ee aqa. qr e ex genitura q e humida. i probat et q
hoc eos qui dnt ea ee sangune. qr genitura no e sanguis que tn e a[d] pma.
Critias no magis. ille opinat e dices aiam ee sangune. qr sentire, scd uim
est aie. hoc aut inest ali scd sangune. Oia g ela pt terra huerut iudi
cem ponete aiam ee aliq ipoz. terra aut nlls dicit ee aiam, ul ex cop
tis q dnt eam ee ex oibz elis — Coclud[i]t q[ua]liter oms vinfort
Q[ue] stio 8[m] q sic incip. Diffinuit at oms. Determinat aiam ex pn[cipi]is ita q scdm
assignatom pn[cipi]oz assignauerut et aie q ditate. oms a antiq aiam dif
finiut penes tria. s. motu. scdm. et i corporeu. quoz vnuq q reducatur ad pn
a no diffientes aiam pnosce. oms pt anax. dnt eam esse elm a[ut] ex e
lementis. putat sic aiam cognosce. et qr cognoscat oia constituit ea ex oibz pn[cipi]is
ita q faciete pn[cipiu]m vnu tm et aiam dnt vnu nc ee. puta igne ul aerem,
pla uo facietes pn[cipi]a et aiam pla dnt. Sol[u]s aut anax intellcm ipassibile
dicit et n[ihi]l hre coe cu aliis. quo tn cono cognoscat a[d] nc ipe nec ei dca

maifestat

maifestat Cumq et pn[cipi]a ponunt cont[rari]a et aiam constituunt ex ptrariis. et qui altm contrarioz
tm dnt e pn[cipiu]m. et aiam dnt e ide cu illo. ul ex illo. scd q imponut ei noia pn[cipi]is conso
na. na qui calid pn[cipiu]m faciut aiam appllant vita. qr uiue denoiatu e a calore.
Q aut frigid ponut pn[cipiu]m vocat aiam respiratom et refrigeratom. Hg g tradita s
ab antiqs de aia — Cosiderand aut pn[cipiu]m de motu. Inprobat ea q dca st de aia. Gra
Q[ue] stio 9[m] q sic incipit. Iu expte motus. oms ipo[ssibi]le ee aiam pse moui. Cosidan
du e p[ri]o quo possit mot ie aie. forte ei no solu e flm scdm ale ee nuz se
ipam moventem aut po[ssibi]le moui. Cum e ipo[ssibi]le est motu ei ie. Qd[m] e ei g. phi.
q no nae e omne moues moui. moue aut altm a[ut] scdm ase ad aut scdm altm
aut scdm se. scdm altm quide. ut id e inire mota ut naute mouet eo q st i naui
q mo pse. totus et ho dr ambulare. cu tn ambulao sit scd mot pedu. qui no
iest nautis quiescentibz i naui mota. Dup[li]c[ite]r g dco moui intedy d aia. si p
seipam ptiapat motu. Cu ei sit. g q[ua]tuor spes motus. s. lato. altato. augmtu et de
crmtu. scdm omis aut pls. aut vnu motu pdcoz mouebi. si ei mot e pse. Q e ep
aut pdcoz motuu ei pn[cipiu]m attribuat conueiet ei pse loc. cu omis mot pdci i loco
sint. si g sb[st]a aie e moue seipam. ita q mot ine pnam eide ineit pse loc
sic et mot. et n scdm actus. sic mot et loc pactis ualr albo et tricubito. quoru
nullm moue pse. si scdm q cor[pu]s in q sut mo. vn eis no cpetit loc pse. aie aut pse c
loc si pnam ei c[om]petit mot. Ps si mo pnam ibidem quiescat nali. et iq mo uiolet
in eo uiolet quiescat. sz no pot assignari mot aie mot uiolet. ul quies. g n nal.
Ps si pnam icli ei mot sursu erit ignis. si i mot deorsu erit tra. et si ad uint
media loca erit aqua ul aer. hy aut mot sut tm mo cor[poru]m. Ps si mo alia mo[ue]t
cor q ie ei mot nal. eodm motu mo[ue]t cor q q[ua]n mo et e[con]t[r]o eode motu mo
q mouet cor. Istud aut mo locali et ita ineit aie pnam suam mot local
ac p hoc contiget aiam exedientem a cor[por]e p naam regredi i ipm. et aialia mortua re
surge pnam q sal[su]m e. Ps si aia moue motu locali pactus. s. qr ab alto impl
sit. aialia mouebut locali p uioletiam. sz no oz i mouu ab ao cu mot ie pse
et nal. sicut scdm bonu. maxime aut q c aie mouu assibilibz si ab alio dicat moui
ab alys aut no mo locali. Ps si aia mouet seipam utiq mouebi. omis at
mot fac distantia a re mota. g icr sba erit aliq distantia si mot e ei nal. q
flm est. reliqr g moui pactus si mouet — Inprobat ptclare opioes
Q[ue] stio 10[m] q sic incip. Quida aut et moue dnt; et e; democriti. Democrit dic
aiam moue cor sic ipa mouet scd hoc qr ipa e de n[um]ero cor[pu]sc[u]l[oru]m idiuisi[bi]li[u]m. speroz
q apta nata sr nuq quiete et io ipa scd mouet cor. Hoc dem assimilat dcs phys. ma
gis comediaz. qui dixit dedalu fecisse ligneam ymaginem q i fuso g argento uiuo
mouebat et ita e ad motu ei. Nos a interrogantibz si ead aia e ca quietis sicut

103

motus difficile aut impossibile est propter tendere. nec racionabile videtur moveri
corpus hoc modo sed potius per voluntatem et intellectum.

Quid possit esse contrarium ad huius capituli quod sic incipit. eodem autem modo et tymeus et cetera. Repetit in quo consistit opinio
platonis et improbat eam. Plato in thymeo dicit animam movere corpus quia enim
est corpori coniuncta movetur corpus quod ipsa moveatur. Dicit quod ipsam constitutam esse ex parti-
cularibus cyclis numerorum et divisam secundum numeros habentes proportiones armonicas ut possit habere
naturale sensum et cognitionem armonie. aut possit habere motus conformes motibus totius
celi dicit eam habere post habere aspectum rectum per simplicem intuitionem sic opinatur celum
celi primo habuisse figuram rectam et sicut celum reflexum est in circulum divisum in duos
circulos. scilicet in circulum quo volvitur super polos mundi et circulum zodiaci et isti sunt dupliciter
ordinati quia unus movetur ab oriente in occidentem et alius inter septentrionem et meri-
diem. ita intellectus reflectitur intellectione in se ipsum a se. in se ipsum ad alia sicut ad actus
suos. quia aspectum recte intellectionis reflectendo in circulos actuum reflexivorum duplici
ordinatorum scilicet ad se et ad alia. ut sic ex uno actu recto dividatur in duos circulares.
Item autem sicut circulus zodiaci divisus in vii circulos planetarum ita intellectus reflexus
ad res sensibiles divisus in vii quorum primus est notitia vitalis per sensum particularem secundus
per sensum communem tertius per fantasiam quartus per estimationem quintus per memoriam. sextus est actus con-
plexionis. septimus est actus universalis. sic ergo dividit actiones intellectus tamquam si motus
celi et motus anime sit idem. Haec opinio multa habet impossibilia primum quod quia non est bonum dicere animam
esse magnitudinem. non animam celi vult plato talem esse qualis est intellectiva et non qualis
est sensitiva aut desiderativa. quarum motus est circularis. Intellectus autem ita est unus sicut
eius actus qui dicitur intelligentia. et iste ita unus est sicut ea obiecta scilicet intellectualia. sed hec
autem est sicut in talia habent unitatem indivisibilem sicut est unum quod est primum numerum et non habent
unitatem continuitatis sicut magnitudo. Intellectus ergo non est continuus nec est magnitudo
immo incorporalis consistit et sic anima intellectiva. Preterea si iste est magnitudo nec partes eius
nec totus poterit intelligere. partes quod non. quia aut iste partes sunt alique magnitudines aut
sunt contactus dicte partes. si ergo secundum puncta intellectus intelligit cum hec sint infinita quod pertransiri
non possunt. numquam complebit aliquid intellectio. si vero secundum partes que sit quante sit intellectio et
iste possunt multiplicari in infinitum et secundum unamquamque eorum idem intelligitur. ipse intellectus
infinities intelliget idem. consequens autem idem intelligitur semel tantum ab intellectu. Si autem dicatur
quod quelibet partium potentiarum semel tangens obiectum sufficiat ad intelligendum non oportet fieri in tempore
circularem motum. nec propterea habere magnitudines aliquas ex una parte. Si autem ad intelligendum
necessarium est quod intellectus toto circulari motu tangat intelligibile. tunc tactus partium non erit
intellectionem. Preterea si iste est magnitudo partibilis in infinitum partibile quod est impossibile. Contra ipso-
rum platonis opinio. quod quia posuit intellectum esse magnitudinem circularem circulante motu. nam si in-
tellectus est magnitudo circularis cum motus circularis eius sit actus sit intelligentia motus autem
circularis in celi sit circularis intelligentia erit circularis et ita erit circulus et sic actus est

semper ad intelligendum quia est actu ipsius. et in fine intellectionis sic circulatio perpe-
tua. Si autem finem est. et quod ad practicis intellectionis. et quod ad speculativas. nam practice
intelligentie terminantur quia omnes ordinantur ad aliquem finem. speculative vero
intellectiones terminantur rationibus. quia sunt autem diffinitiones aut demonstrationes. Item demonstratio-
nes enim sunt ab aliquo principio et terminantur ad aliquem finem. scilicet ad conclusionem et si non concludant
ad idem tamen non reflectuntur. et tamen ipsius quia circulus recte producitur quoniam idem est ibi
terminus medium et extremitates. et circulatio autem iterum reflectitur ipsius. Similiter diffinitiones
omnes sunt finite. Preterea si iste actus intellectus est circulans multotiens idem ab eodem
intellectu intellectum notio intelligeretur. nam intellectio magis assimilatur quieti et statui quam
motui. Tertio impossibile est per dicti opinio. quia ponit animam per se et secundum suam moveri.
Preterea si intellectio est motus cum iste non sit anime ex sua natura. intelligere non erit delecta-
bile sed triste. quia violentum. quia et sic habitudo non pertinebit ad actum intellectus. Preterea
laboriosum erit anime coniungi corpori cum ipso non possit quiescere nec ab ipso absolvi
et fugiendum erit ei corpus cum melius intellectui quod sit separatus a corpore sic multi conve-
nerunt dicere. Preterea cum motus circulans celi est inmaterialis. causa enim anime eius quod non est causa
talis motus. sed sic motus secundum actus anime eius. nam corpus est causa quod anima movetur immo po-
tius per animam ipsius motus corporis anima autem de se non habet motum circularem. Preterea ad
dicetur deum movere animam circulariter. quia dignius eam moveri quod quiescere vel mo-
veri circulariter quam aliter. quod non ad propositum diminuitur. cum magis conveniat alium speculationem.
Huic tamen opinioni et pluribus de anima hoc accidit inconveniens quod coplicant et coniungunt animam
corpori. nec determinant de propriis corporis disponere. de quo tamen necessarium est determinare. quia per
sententiam quod adinvicem anima agit et movetur corpus vero patitur et movetur quod non possunt in eis
duobus quolibet utrumque se habentibus sed adinvicem dispositis et appropriatis. Preterea corpore ergo tamquam
de susceptis non determinantes assimilantur pictagoricas fabulis dicentibus quod
animam ingredi quibus corpus ac si ecce nichil ergo dicunt similis multas sicut ei a
quarta uti propriis organis ita animam propriis corpore et unumquodque corpus unius habere
propriam animam et formam. Alia autem opinio et cetera. Introducit quandam opinionem dicentem

Quid possit esse contrarium ad huius capituli quod sic incipit. animam esse quandam armoniam et ipsam improbat. Hec
quidem opinio alia a predictis tradita est de anima cui multi adhibuerunt fidem que
habentes satis apparentes. scilicet quod anima est quedam armonia. armonia enim est temperamentum
contrariorum et quia corpus componitur ex contrariis. ideo anima est armonia horum contrariorum. et quia corpus componitur
Huic opinioni multa repugnare videntur. nam armonia vel est ratio compositorum. aut
est ipsa compositio. anima vero neutrum est horum. Preterea armonie non est movere quod tamen omnes attri-
buunt anime. Preterea armonia magis convenit sanitati et aliis dispositionibus corporis quam sic
anime quod manifestum est si quis temptaverit passiones et actiones anime per armoniam quia
per ipsam non poterit eas anime adaptare. Preterea armonia dupliciter dicitur. uno modo compo-
sitionis et modi habentium magnitudines quam sic coniunguntur adinvicem ut nichil permittatur parti-
nens ad proportionem. ut patet in cordis quod sunt in cythara proportionate. alio modo dicitur armo-
nia debita ratio et proportio eorum que miscentur sic elementorum et aliorum ex quibus potest

pot fi mixtio. Item aut mō p̄dc̄oꝝ aīa ē armonia. nam pᵃ. r. q̄ ē int ptes
hītes magnitudinē mltis ē manifesta. mltis ī moīs hꝫ fi. Intellect⁹ aut nō pt ēē
compō ptiu p̄dc̄aꝝ. s. nʳ s'ntiu. nec appetitiū. s. nec aīa pot ēē armonia q̄ ē rō
mixtionis elēoꝝ s'm q̄ ē caro. ⁊ alia s'm q̄ os. ⁊ sic de aliis. si g° aīa ē armonia
p̄dc̄a mlte aīe erūt in eodē corp̄e. Inuestigabit itaq̄ ꝗs ab empedocle di
cente aīam ēē armoniā q̄ ē rō mixtionis. ať aliq̄d altīu q̄ fit ip̄tibꝫ. Itē q̄ret
ab eo vt̄m concordia causās q̄lꝫ mixtionē. cū ip̄a mixtione causet aīam. nam
si hoc ē qlꝫ mixtio erit aīa. si aut sola mixtio q̄ ē s'm rōm hanc oportuit de
t'minare. Itē oportuit dīcā utrū ip̄a rō mixtiōis sit aīa an ad pt' ip̄am. hꝫ g'
dubitať ēē p̄dc̄a. Si aīa ē ad a mixtiōe dubitať quō corrūpi aīa corrup
tis ptibꝫ aliis. Et itm̄ si aīa n̄ ē rō cōpōitōis ptiu q̄r corrūpitʳ ptes aīu
sepata. Q d aīa nō sit armonia nꝫ ē clarit' mouetʳ p se s'm acc̄ns autem
moue moto ab ip̄o corp̄e iq̄ ē. nec alī potest moueri locali. maīᵐ ē ex dc̄is.
Q[uestio] xiijᵐ qⁱ sic īa. Rōabilius aut dubitab' ⁊c̄. Inuestigat utrū aīa moueat'
p qualdā actōnes ⁊ passiones q̄ attribuūt' ei. oñs q̄ p ip̄as n̄ pōt
dīa moui. Rōnabilr̄ aꝫ dubitab' aīam moui. p q̄ dicim' eā ōstari. gau
dē. ōfide. timē. irasc̄. sentire ⁊ itellīre. q̄ oīa uiri. motʳ ē. Istō ē aut nāc p
p̄dc̄a opinan aīam moui. q̄r si ōnīu qq̄ꝫ p̄oꝝ ut puta gaudē. dolē ⁊c̄. di
catʳ mot' ēē ip̄m moui. ita ē ab aīa q̄ ip̄a nō mouetʳ. sꝫ poti' cor' ul' aliqd
membrū corpis. sic ē cor. intellīre aut forsitan nō ē mot' sꝫ altīu ad ab aliis
p̄ntibꝫ ⁊ actōibꝫ p̄dc̄is. quoꝝ aliq̄ accidūt aliibꝫ p loca mutatōm aliq̄ p altā
tōm. hꝫ aut ē alti' ōsidure. Dīc aut aīam p se irasci sīle ē ac si dicat' eim texē
ul' edificare. vñ sic iste actōes sūt ōiūcti ⁊ nō aīe p se. ita ul' dc̄ nō aīam
irasci. aut ad disc̄e aⁱ itellīre. sꝫ hoīem p aīaꝫ. q̄ nō q̄ ista sit mot' sicut in
aīa. sꝫ aliqñ ip̄oꝝ sūt ab obiectis ad aīaꝫ. sic mot' s'nsiuū fit ab obiectis. alij aut
sūt ab aīa ad res ut reminisc̄ ⁊ siles actōes. Itē aut ul' q̄dā s'ba q̄ pt' fieri oīa
intelligibilia. ⁊ tñ nō corrūpi. nā si corrūperetʳ hꝫ maxime ēēt ad ebilitate que
ē i senio. nō corrūpi aut ab ea sic pꝫ ex potētijs s'nsiuis. si eñ senior accipiat
oclm iuuenis videbⁱᵗ sic iuuenis. q̄r aīa nō pati ad ex senio. sꝫ solū corp' i quo ē
sic ē i ebrietatib ⁊ ebrietatibꝫ ⁊ ifirmitatibꝫ. p se pati solū corp'. Intellīre aut ⁊ ōsi
derare corrūpūtʳ q̄dā aliq corrupto. sꝫ itellect' sic ipassibil'. q̄r itellīre ⁊ amare
odire ⁊ silia nō sūt p̄ines itell'. sꝫ sibi hītis itel'. q̄ sbo corrupto itel' nō memo
ratur. nꝫ amat. q̄r iste nō sūt actōes eius. sꝫ toti' ōpoiti. q̄ destructū. Ipe aut
itellectus forte ē ad diuinu ⁊ ipassibile. Ex his manifestū est aīam p se n̄ moui
ex q̄ sūt q̄ nec ab ip̄o moue. Ortiu aut ex his q̄ dc̄a sūt ⁊c̄. Improbat opīo
Q[uestio] xiiijᵐ quod sic īcap. nē dīcū aīam ēē nūm seip̄m mouētē. oñs
p̄mo q̄ nō ēē nūs. 2° q̄ hꝫ opīo assiīať opīoni democriti. 3° q̄ ex ea nō
p̄nt assignari p̄ines ⁊ opp̄ātōes aīe. Dīcē aīam ēē nūꝫ se ip̄m moue

rem irrōabili' ē omnibꝫ que dc̄a sūt de ip̄a. Accidūt eī huic opīoi ip̄o'ᵃ tam
ex pte moui q̄ attribuit aīe. q̄m ex pte nūi. q̄ ī ex pte utriusq. Si eī nūs seip̄m
mouet ⁊ unitas q̄ ē p̄s ei' seip̄am moueb'. q̄ ē ipo'. q̄r ipossibil' ē aliq̄. imouēte
aut seip̄m dꝫ differre mouēs a moto. Itē unitas motā hꝫ pōnē ⁊ sitū. q̄r omē
motū ē i logo. unitas aut pōnem hñs est pūctus. pūctū aut motū mathatici
dīt lineam facē. g° mot' aīe erib' lineam q̄ s'm ē. Itē siq̄s auferat a nūo nūꝫ
ul' unitatē mutab' spēm. mlte aut aīe dīte nō mutāt spēꝫ. sꝫ aliqbꝫ eīs auferat'
ps una. sicut pꝫ i plātis ⁊ ī aīalibꝫ anulosis. Itē nʳ differt dīcē aīam ēē unita
tes pōitas. ul' corp̄a pua. corp̄a aut pua nō p̄nt ēē se ip̄a mouētia n̄ dicant' ī duo q̄r
unū sit mouēs ⁊ aliud motuꝫ. nam si corp̄a sp̄ica q̄ po' democrit' fiant pūcta
hītia q̄tam q̄titatē iqlꝫ corpꝫ aⁱ aᵈ mouēs ⁊ aᵈ motū. sic i corp̄e ōtinuo. q̄ magⁱ
tudo ei ⁊ puitas i mouētibꝫ se ip̄a nō faciūt drīam it mouēs ⁊ motū. Sed
sola rō q̄ti causat drīam p̄dc̄am. ⁊ id si unitates sint corp̄a pua ad e' mo' ip̄aꝫ aⁱ
aut ī aīali mouens ē sili'. i nūo. si aīa ē nūs. ip̄a erit mouēs tm̄ ⁊ nō mouēs se
ip̄m. Itē quelꝫ unitas ī nūō differt ab aⁱ. unitas aut hñs pōnē nō differt ab
alia nisi sit ī aº ⁊ ī alio pōita. sic pꝫ i pūctis. si g° aīa ē nūs unitates ei' q̄ sunt
pōite i corp̄e hebūt nᵐ uitatū sic pōitaꝫ. ul' pūctoꝝ distictoꝝ in corp̄e. n̄ p'sūt habere
nām uitatū sic pōitaꝫ. q̄r tūc ifite uitates ita p'sūt ēē sil' sic due ul' tres. nec
possūt hīe nām pūctoꝝ distīcte pōitoꝝ. q̄r cū omē corp' hāt talia pūcta. omē corp'
ēēt aīatū. Itē pūcta n̄ p̄nt separi a corp̄ibꝫ. n̄ linea ōponit' ex pūctis. aīa autē
sepabil' ē a corp̄e. ⁊ iō n̄ ē idē q̄ uitates pōite sūt pūcta. Accidit aut democriti dīcē
ti aīam ē q̄dā corp' s'btilissim'. accidit hoc ī cōeis. q̄ duo corp̄a s' sil'. s. corp' s'btilissim' q̄ ē
aīa ⁊ corp' aīatū p eam. q̄r i oī corp̄e q̄ sentit ē aīa. ita dīētibꝫ aīam ēē nūm accidit
multa ēē pūcta ēē i uno pūcto. aīa eī tota ē i qlꝫ pūcto corp'is. si g° ip̄a ē nūs uⁱ
tates ei' pōite sūt i qlꝫ pūcto corp'is. unitates uō pōite pūcta s. ⁊ sic i uno pūcto
corp'is sūt. Itē cū omē corp' hāt pūcta. hebit aīam. n̄ dicat' q̄ uitates aīe pōite i corp̄e
differūt a pūctis ip̄i' corp'is. Itē cū aliq̄ mouetʳ p aīaꝫ q̄ ē nūs. aliq̄ mouē a nūo. ⁊
sic nūs moueb' aliud. s. corp' ⁊ n̄ seip̄m. sic democrit' dixit aīaꝫ ē corp̄a sp̄ica mouētē
corp'. nʳ eī differt dīcē sp̄as puas aⁱ uitates magnās. sūi uitates sipli' moui s'm
locū. q̄r q̄cūq ulloꝝ dicat' ēē aīam. necc̄e ē aliq̄ moui ip̄is motis. hec g° ipo'ᵃ acci
dūt ōiūgētibꝫ nūm ⁊ motū. dīcē aīam ēē nūm se mouētē. nec solū ipo'ᵉ ē eis
sic diffinire aīᵃᵐ ⁊c̄. ex tali diffōne nō possūt assignari p̄ines ⁊ opōnes aīe. ut sūt
cogitationes. s'n̄. letitie. tristitie. ⁊ hm̄oi. Vñ aut diff° sufficiēs ē ad assignād p̄ma
accidētia rei. q̄ sic icap. Tribꝫ aut mōis traditis ⁊c̄. Improbat opīonē dīcētii
Q[uestio] xiiijᵐ aīam ēē ex elēis. Tribꝫ modis p̄ores diffinūt aīam. quidam
eī dixerūt eam ēē aliq̄d q̄ mouet se ip̄m. alij uō corp' s'btilissim'. q̄ opīo m̄ ipo'ᵃ
fuit oñsa sūt. Tercij uō dīt ip̄am ēē ex elēis ut possit ōgnosc̄e omnia aⁱ. q̄r ōgnitō fit
p sile. Huic opīoni mlta accidūt ipo'ᵃ. ponēti eī sile ōgnosci p sile. nō solum

accidit quia anima sit idem realiter quod res cognite. unum enim oportet dicere quod non consistat
composita ex elementis. Si enim possunt esse infinita sicut dicitur per narrationem compositionis elementorum
et cum anima non sit realiter idem cum rebus compositis nisi aliis eis non poterit eas cog-
noscere vel sentire. et sic non cognoscet quid est celum aut homo aut corpus aut
quodcumque compositum. Nam unumquodque compositum non fit ex elementis qualitercumque mixtis sed
ex eis in debitis debitam rationem et proportionem, quemadmodum Empedocles dicit
os fieri ex humo coaptata secundum poros diffusos. ita quod octo partes quarum
due sunt ex humo et due ex aqua elementis reliquis non, et ex igne. Propter quod per dictum
ossa sunt per naturam ad cognitionem igitur compositorum non sufficit elementa esse in anima nisi rationes compo-
sitorum sint in ea si cognitio fit per similitudinem. Rationes autem compositorum non esse manifestum
est nisi quis dubitat utrum lapis et alie res composite sint in anima. ¶ Item ideo quod est
salvatur illa que tenent quod anima et aliis predicamentis ex quibus elementis anima non componitur
et que non sunt elementa non sunt elementa omnium predicamentorum. Si igitur sic solum sit elementa ex quibus dicunt animam
constare non cognoscet nisi substantiam. et si cognoscat aliqua alia oportet dicere quod cuiuslibet
predicamenti sunt propria elementa et quod ex hiis anima constet. Et sic anima erit qualitas
que constat ex elementis qualitatis et eodem modo erit quantitas et substantia. Cum constet ex elementis
hoc autem impossibile quia ex elementis quantitatis non fit substantia. Alia autem non substantia est. ¶ Hec igitur
contra ipsos accidunt dicentibus animam esse ex omnibus.

Questio 16a que sic incipit. Inherens autem etc. Destruit radices opinionis predicte
dicens scilicet quod cognitio fit per similitudinem realiter et anima non potest salvari rebus cognitis nisi
sit ex eis elementis. ¶ Dicit sive primo arguit et non aliter. Et dicit quod sentire et cog-
noscere fit per similitudinem, cum sentire sit quoddam pati et agens. Sed nec sentire nec mo-
veri nec cognoscere nec intelligere fit per assimilationem realem. Si impossibile est quod ab
alio simili. ¶ Item dicit quod omnia cognoscit per hoc elementa per assimilationem est impossibile
quia partes animalium in quibus terra preponderatur ut ossa, nervi et pili, nichil senti-
unt, cum tamen assimilentur aliis mixtis terrestribus que ab illis deberent sentiri si
cognitio est per similitudinem. ¶ Item quia secundum eum est cognitionis similium et ignorantie dissimilium igitur
anima composita ex elementis ignorabit omnia ab eis. ¶ Item accidit Empedocli dicere deum
esse insipientiorem aliis rebus ceteris rebus. Cum deo non sit discordia ceteris
tamen autem rebus sit discordia tamquam principium eorum. ¶ Item si anima est ex elementis, omnia etiam que
sunt ex elementis uno vel pluribus habebunt animam et unaqueque res cognoscet unum vel
mixta vel omnia cum assimiletur alicui vel mixtis vel omnibus per elementum vel elementa ex quibus
est. ¶ Dubitatur etiam si anima est ex omnibus elementis quid est uniens ipsa elementa cum sit ad
modum materie. Conveniens enim est id quod dicitur animam continere ea cum melior et antiquius sit
possit dari quod anima et intellectus rationabile enim est hunc esse nobilissimum et divinum prin-
cipium ac per hoc primum in genere entium et non ipsa elementa ex quibus dicunt animam componi.
¶ Item dicit animam esse ex elementis quia sentit et cognoscit vel quia maxime est motiva

non est dicere de omni anima, nam cum omnis anima sit sensitiva motiva est secundum locum. quo mo-
tu solo dicunt animam movere. quedam enim alia sunt immobilia secundum locum. Intellectiva etiam
non potest esse ex elementis, ut placet eis, vivunt autem tamen non participant motum localem nec sensum multa
et alia intelligentia non habent. ¶ Si autem dixit intellectum et sensum esse partes anime que constat ex
elementis non dicet de omni anima quid sit. immo nec de una tota reddet diffinitionem. Sic enim modo
carmina Orphei reddunt rationem incompletam de anima in quibus dicitur animam ingredi corpora animata ex
respiratione attrahentem aerem, quod totum est animal. Quod si verum esset plante et alia que non respirant
animam non haberent. ¶ Item animam componere ex omnibus elementis ut cognoscat omnia superfluum est quia in
habitibus cognitionem alterum per se contrariorum sufficiens est diiudicare se et oppositum. Nam recto cog-
noscimus et ipsum et obliquum cum sit iudex utriusque tanquam canon id est regula. ad utrumque enim
regula non est obliqua nec secundum se nec secundum rectum. Improbat opinionem dicentium elementa esse animata et

Questio 17a que sic incipit. Et in toto autem etc. animam diffusam esse per totum universum. Quidam
dicunt animam misceri et diffundi per totum universum. sic Thales dicit omnia plena esse diis.
¶ Hec opinio duas habet dubitationes quarum prima est propter quam anima existens in mixto ex elementis facit in
uno autem elemento ut in aere vel igne non facit animal maxime cum ipsi dicant animam esse in eis me-
liorem esse quam sit anima mixtorum. ¶ Secunda dubitatio est quare anima elementorum melior et immortalior est
ea que in animalibus. Videtur enim irrationabile dicere ignem et aerem esse animalia. et etiam irrationabile videtur non
dicere animalia, si habent animam. ¶ Contingunt autem predicta elementa habere animam quia totum vel pars eorum
corporum eiusdem esse speciei. et ideo si partes eorum in animalibus existentes sunt animate et totum eorum animam
habebit eiusdem speciei. ¶ Secundum hanc opinionem ipsorum est si enim aer separatus ab animalibus est eiusdem speciei cum precisus que
est in animalibus anima utriusque oportet esse eiusdem speciei. tamen cum isti dicunt animam partis que est corrup-
tibilis dissimilis speciei ab anima totius que est incorruptibilis necesse est igitur ambas animas esse unius
speciei et ipsorum est animam totius et animam eius partis habere unam rationem specificam. [illegible]
que neque cognoscere neque movere in eis anime propter hoc quod ipsa sit ex elementis.

Questio 18a que sic incipit. Cum autem cognoscere est etc. Investigat utrum actiones
et passiones anime insint ei per totum an per partes. et an partes sui possint anime
habeant determinatum situm in corpore. ¶ Cum anime sit sentire, cognoscere, opinari,
concupiscere, deliberare, appetere, movere corpus et per ipsam fit augmentum et [illegible]
et status in corpore. dubitatur utrum unumquodque eorum insit toti anime an ad aliud et ad
aliud alia parte ipsius. ¶ Similiter dubitatur utrum vivere sit per totam animam vel aliquam
partem ipsius vel forte per omnes. ¶ Quidam igitur dicunt animam esse partibilem et alia parte
intelligere et alia concupiscere et ita de aliis. [illegible] actionibus et passionibus
eius. ¶ Contra quos primo dicit. Sic est ipsorum quod si anima partibilis est oportebit assignari
aliquid quod contineat eam. hoc autem non potest esse corpus cum ipsum contineatur ab ea cuius signum est
quod anima egrediente non respirat et marcescit. Si igitur aliud a corpore continet partes ani-
me hoc dico esse animam. et iterum quero utrum sit unum aut multiplex. Si simplex dicitur esse unum et
animam oportet dicere esse unum. Si autem est divisibile iterum queritur de eo quid est faciens

ipsum unum. Et hoc ibi finitum. ¶ Dubitaret autem aliquis de partibus anime que potentiam habent in corpore. Si enim tota anima continet totum corpus, convenit ut quelibet pars anime contineat partem corporis. Si autem impossibile est, quia intellectui qui est pars anime non potest aliqua corporis pars assignari. ¶ Postea plante et quedam alia animalia sicut decisa vivunt ut quelibet pars eorum vivat et moveatur secundum locum per aliquod tempus. Ergo non est distincta pars anime a parte corporis, cum tota anima reperiatur in qualibet eius parte. ¶ Et si dicatur quod partes per decisionem divise non permanent longo tempore, illud non est ex hoc sed contingens quia hoc accidit propter defectum organi quod non potest salvare naturam. Sed tamen quamdiu est in eis vita habent omnes potentias, scilicet motum et sensum. Et sic est de speciebus virtutes etc. Cum in virtutibus totius sic in anima, et virtutes in salvantur in partibus separatis eius dicitur in omnibus et in partibus et in toto virtutes potentie. ¶ Illa non anima que est in plantis scilicet vegetativa, ut esse philosophus quedam cum omnia alia et plante participent ipsam et ipsa separari possit ab omnibus aliis, potest enim separari a sensitivo et non econverso.

Secundi libri. *(margin)*

Secundum librum de anima qui sic incipit. Que quidem a prioribus tradita sunt de anima etc. Capitulum

primum proponit quasdam diffinitiones per quas investigat diffinitionem diffinitivam que est anime. ¶ Ea quidem que dicta sunt de anima tradita sunt a prioribus. Sed ut deficiemus quid est anima et que est diffinitio ipsius communis omni anime, assumimus quasdam diffinitiones supponentes quod substantiam esse quoddam esse genus entis. ¶ Substantie itaque hec quidem est materia que secundum se non est hoc aliquid, alia autem est forma et species secundum quam dicitur hoc aliquid. Tertium est id quod est ex hiis scilicet compositum. ¶ Hoc autem materia potentia est, ens ipsa, forma autem eius in actu. Et hoc dupliciter, quia vel in actu per modum habitus sicut scientia, vel in actu per modum actus sicut considerare. ¶ Substantie autem maxime videntur esse corpora et specialiter physica, quia hec sunt principia aliorum corporum scilicet artificialium. ¶ Corporum autem physicorum quedam habent vitam ut ea in quibus potest esse anima, scilicet alimentum, augmentum et decrementum. Quedam vero non habent vitam ut separata ab hiis. Unde omne corpus physicum participans vitam est substantia composita, et tale corpus non est anima cum ipsum non sit in alio sicut in subiecto, sed magis sit sicut subiectum et materia ipsius anime. ¶ Necesse est ergo animam esse substantiam formalem ita quod sit actus formalis corporis physici potentia vitam habentis. ¶ Et quoniam quidam actus est ad modum habitus sicut scientia, alius autem ad modum actus eliciti ut considerare, quia primum assimilatur sompno in quo habetur forma sine opere, secundum autem vigilie convincte operi. Prior autem generatione in eadem re scilicet est forma per modum actus primi que est habitus quam per modum actus sicut quod est agere. Ideo dicimus quod anima est primus actus corporis physici potentia vitam habentis. Tale autem corpus est organicum, et plantarum eo quod habent animam sunt partes organice licet simplices, ut folium quod est cooperimentum partis fructifere ordinate ad fructum, et radices que assimilantur ori quia trahunt alimentum. Et ideo si debeat assignari communis diffinitio anime dicetur quod ipsa est actus primus corporis physici organici. ¶ Et quoniam anima est actus corporis non oportet querere utrum unum sit ex ipsis, sicut enim ex cera et figura et omnino ex materia et forma fit unum quia hec est potentia, illud vero actus eius, ita ex corpore et anima unum fit. Licet enim esse dicatur multipliciter utroque principaliter dicitur forma que est sicut actus quam materie que est sicut potentia.

nota *(margin)*

Capitulum secundum quod sic incipit. Universaliter quidem igitur dictum est etc.

Declarat diffinitionem predictam omnis animam esse actum formalem corporis, et quod hoc corpus est habens vitam in potentia. ¶ Dicendum est quid sit universaliter anima, et quia est substantia secundum rationem id est quod quid erat esse corporis id est forma ratio eius. Verbi gratia si dolabra aut aliquod organum instrumentale esset corpus physicum, forma eius esset ratio quidditatis et substantia ipsius, et hoc esset anima qua separata non esset dolabra nisi equivoce. Nunc autem dolabra manet dolabra anima abscisa, dicta quia anima non est forma vel ratio ipsius sed corporis ipsius habentis in se ipso principium motus et status. ¶ In partibus enim organicis corporis animati considerari potest quod anima est

actus formalis corporis. Sicut enim oculus esset animal, visus qui est substantia vero formalis esset anima. Oculus autem materia ipsius visus, quo deficiente non esset oculus nisi equivoce sicut lapideus vel depictus. Sicut ergo se habet ipse visus ad materiam ut visus ad oculum, ita oportet intelligere quod se habet anima ad corpus et totius sensus ad totum corpus sensibile per quod habetur. Corpus ergo physicum organicum habens animam ita est in potentia ad vitam quod non est abiciens animam id est actu divisum ab ea. Semen autem et fructus sunt tale corpus in potentia. ¶ Et sic est dicere actus oculi unus quasi est actus primus formalis et iste quasi, et scissio seu visio quasi est actus secundus. Ita et animalis duplex est actus, unus scilicet anima que est actus primus corporis physici quod est in potentia ad ipsum, sicut visus est actus organi, et alius secundus qui potest dici vigilantia sive operatio. Et sicut ex primo actu et materia oculi scilicet ex visu et pupilla fit oculus, ita ex anima tamquam ex primo actu formali et corpore tamquam materia fit animal. ¶ Quod non ergo anima aut tota non sit separabilis a corpore aut quedam partes eius si partibilis est, manifestum est ex dictis, nam actus quarundam partium eius est actus corporis. Sed secundum quasdam potentias quia nullius agat per corpus. Adhuc autem non est manifestum si anima est actus corporis sicut motor ut nauta navis, sic figuraliter ita quod sit distincta ab ea.

Capitulum tertium quod sic incipit. Quoniam autem ex incertis etc.

Investigat aliam diffinitionem anime diffinitivam propter quid, et quod anima est principium propter quod viventia vivunt. ¶ Quoniam autem id quod est certum et notum secundum rationem fit nobis certius ex hiis que nobis incerta sunt, temptandum est ex talibus notificare quod anima est principium vivendi rebus animatis; non solum oportet reddere diffinitionem diffinitivam quia sic sunt plures diffinitiones diffinitiones vim conclusionis et demonstrationis causam diffinitive propter quod. ¶ Sunt enim quedam diffinitiones ad modum conclusionis diffinitive quid est res. Verbi gratia diffinire tetragonismum et dicere ipsum esse orthogonium id est quadratum rectum equilaterale id est equilaterum equale quadrato longioris altera parte est assignare diffinitionem que est ad modum conclusionis diffinitive quia ita est. Sed dicere quod tetragonismus est inventio medie linee est assignare causam rei et propter quid est res. Si enim inveniatur linea media inter longiorem et breviorem quadrati altera parte longioris, quod scilicet tantum excedat breviorem quantum exceditur a longiori, et ex ipsa fiat quadratum, tale erit tetragonismus id est figura contenta quattuor lineis equalibus et rectis angulis. ¶ Incipiamus igitur principio inquirendo quod animatum ab inanimato differt per vivere. Et quoniam dicatur multipliciter, quod vivit esse in quibus est intellectus et in quibus sensus et in quibus motus secundum locum et etiam motus secundum alimentum, augmentum et decrementum, quecumque istorum insit rei animate dicimus ipsam vivere. Quia habent in se ipsis principium per quod suscipiunt augmentum et decrementum secundum contraria loca, non enim augentur tamen secundum sursum et non secundum deorsum sed utroque modo. ¶ Et habent quecumque nutriuntur tamdiu vivunt quamdiu possunt accipere alimentum. ¶ Hec autem potentia scilicet vegetativa potest separari; vegetativa potest separari ab aliis potentiis anime. Alias non ab illa in corruptibilibus impossibile est separari, nam in hiis que vegetantur tantum nulla alia potentia anime inest, et ideo vegetativum est principium propter quod vivere inest omnibus viventibus. Animal autem est animal propter primum sensum scilicet tactum. Nam ea que non mutantur secundum locum habent tamen sensum dicimus animalia et non tantum vegetativa. Inter enim alia manentia naturaliter in eodem loco habent solum sensum. Primus autem sensus qui est in omnibus animalibus est tactus. Sicut enim vegetativum potest separari a quolibet sensu, ita et tactus ab aliis sensibus. ¶ Dicimus autem vegetativum potentiam anime qua inest vegetabilibus. Alia autem habent sensum tactus. Quare autem utrumque accidat posterius dicetur. Nunc autem dicendum est quod anima est principium vivendi et sentiendi determinata id est diffinita seu sensitivo intellectivo et motu. vegetativo *(margin)*

anime utrum partes anime

Quarta questio que sic incipit. Utrum autem unumquodque eorum | sui potentie sit tamen cum ea, et utrum sit separabilis ab invicem secundum rem vel solum secundum rationem, omnis quod anima est primum [illegible] ante sic fore. ¶ Queriendum est utrum unumquodque predictorum, scilicet vegetativum, sensitivum et intellectivum, sit anima vel pars eius. Et si pars utrum quodlibet sit separabile ab aliis ratione tantum vel [illegible] ¶ De quibusdam hoc manifestum est quod ab invicem non separantur [illegible] quia sicut in plantis quedam partes ab invicem divise vivunt existente in eis anima que fuit actu una in qualibet planta et potentia plures, que potentia deducta est ad actum per divisionem, sic et de aliis differentiis anime invenitur in quibusdam partibus divisis ab invicem ut entomis [illegible] in anulosis que decisa vivunt quorum utraque pars sentit et movetur secundum locum. Si autem pars quelibet sit divisorum, [illegible] habet sensum et fantasiam et hoc et appetitum quia ubicumque est sensus ibi est tristitia et letitia; ubi autem hec sunt ibi ex necessitate est desiderium. ¶ Intellectivo autem et perspectiva potentia utrum separatur a predictis non est adhuc manifestum, sed videtur esse alterum genus anime et solum separabile sicut perpetuum a corruptibili. Alie autem potentie anime separabiles non sunt secundum rem, quamvis alio non sit ab invicem [divise] predicte potentie, tamen manifestum est quod sunt divise ratione. Sensitivum autem alterum est ab opinativo sicut sentire alterum est ab opinari, et eodem modo de aliis potentiis. ¶ Quod autem quibusdam animalibus insunt omnes potentie predicte, quibusdam autem aliqua, aliis vero una tantum, et hec diversitas facit differentiam animalium, et quare hoc sit posterius dicetur. ¶ Eodem autem modo accidit de sensibus, quia aliqua animalia habent omnes, alia quidem quosdam aliquos, unum maxime necessarium scilicet tactum. ¶ Quoniam autem aliquo vivimus est dupliciter, scilicet ad modum [illegible] et ad modum forme, sicut et quo scimus est duplex, scilicet sciencia ut forma et anima ut [illegible] et quo sanamur similiter, hoc quod ut forma scilicet sanitas, aliud ut subiectum scilicet corpus vel pars corporis; sic in istis sciencia et sanitas sunt sic forme et species et ratio sui actus scientifici et sanabilis, eo quod actus activorum sunt in paciente disposito, [et] anima est actus formalis quo primum vivimus, sentimus, movemur et intelligimus, erit igitur ratio formalis vivendi et non [illegible] ut subiectum. ¶ Firmatur autem quod dictum est quia cum substantia dicitur tripliciter, scilicet forma, materia et compositum ex eis, in quo substantia ipsa forma dicitur actus, compositum vero ex utrisque sit animatum, quod corpus non est actus anime, sed anima est actus cuiusdam corporis, propter quod bene opinantur quibus videtur quod anima non est sine corpore, nec sit corpus [sed] est actus ¶ Est corporis, ergo anima in corpore non quocumque sicut dixerunt priores non determinantes in quo vel in quali corpore sit anima, sed in habente debitam proportionem et virtutem ad ipsam tamquam ad actum proprium, quia actus uniuscuiusque

naturalis aptus est esse in ipsa materia. ¶ Manifestum est quod anima est actus formalis corporis physici organici habentis vitam in potentia.

Quinta questio que sic incipit: Potentiarum autem anime etc. Distinguit potentias anime omnes consequenter et quomodo se habent comparatione ad invicem. ¶ Potentiarum anime quibusdam animalibus omnes insunt, quibusdam aliquando, quibusdam vero una sola. Dicuntur autem potentie vegetativum, motivum secundum locum, sensitivum, appetitivum et intellectivum. ¶ Plantis inest vegetativum solum, quibusdam vero aliis inest vegetativum et sensitivum, ac per hoc appetitivum. Appetitus enim est desiderium sicut et voluntas. ¶ Quod autem cui inest sensitivum insit et appetitivum patet, primo sic: alia enim omnia habent sensum tactus, cui vero inest hic sensus eidem inest tristitia et letitia, et cui hec insunt eidem inest concupiscentia que est delectabilis appetitus. ¶ Secundo sic: quecumque habent sensitivum habent sensum alimenti, cuiusmodi est tactus qui est sensus alimenti, eo quod omnia viventia aluntur siccis et humidis, calidis et frigidis, quorum sensus

tactus, vero sensus ut sonus, color et odor nichil conferunt ad alimentum. Nam esuries nisi siccorum humor autem vel sapor est unum tangibilium [illegible] modo conferens ad alimentum. Nam esuries est appetitus calidi et sicci, sitis vero frigidi et humidi, sapor est delectamentum et non pertinens ad rationem alimenti. Certificandum autem est posterius de hiis; nunc autem manifestum est quod aliis habentibus tactum inest et appetitus. Quibusdam autem ultra vegetativum inest motivum secundum locum, eisdem inest et fantasia, de qua posterius dicemus. Hominibus autem cum omnibus predictis inest intellectivum et intellectus, et si aliquid aliud potentie anime honorabilius reperiatur, illa est in homine. ¶ Quoniam igitur est quomodo ratio sive diffinitio figure, anime ita est una communis sicut diffinitio figure ita est una communis sicut diffinitio figure; sicut enim non est aliqua figura recti linea preter triangulum et alias species que consequenter se habent, ita non est aliqua anima preter similiter dictas. Et sicut est una communis ratio figure recti linee que convenit omnibus figuris recti lineis et nullius earum est propria, sic et anime est una communis ratio conveniens omnibus animabus predictis et nullius est propria, et ideo ridiculum est tam in figuris quam in animalibus querere tamen rationem communem que nullius speciei sit propria et dimittere rationem propriam cuiuslibet speciei. ¶ Et simile est in speciebus figure et speciebus anime, quia sicut in figuris prior species continetur potentia in sequenti et secunda in tertia et sic consequenter ut trigonum in tetragono, ita et in animalibus vegetativum in sensitivo. ¶ Querendum est igitur que sit propria anima uniuscuiusque, ut que plante, que hominis et que bestie. Considerandum est etiam causam propter quam anime sic consequenter se habent. Nam sensitivum non est sine vegetativo, quamvis vegetativum separetur a sensitivo in plantis; nullus est aliorum sensuum [sine tactu], sed est sine tactu. Tactus autem est sine aliis, quia multa alia non habent visum nec auditum nec odoratum. ¶ Et sensitivorum alia quidem moventur secundum locum, alia non. Ultimum autem paucissimum est intellectivum; nam corruptibilibus quibus intellectivum inest, hiis insunt reliqua omnia, non est econverso; quibusdam enim ut plantis non inest ymaginativo, quedam vero alia sola hac vivunt. ¶ Speculativum autem intellectum alia ratio est. Manifestum igitur quod ratio propria cuiuslibet predictorum alia est a ratione communi anime. ¶ Necessarium autem est etc. Ostendit quo ordine determinandum

Sexta questio que sic incipit est de partibus anime et quod primo de alimento et generatione in virtute cuius opus est ab anima vegetativa. Debentem perscrutari de potentiis particularibus anime necesse est accipere quid est unaquaque earum, postmodum investigare de accidentibus consimilibus ipsarum. Volentibus autem diffinire quid est intellectivum et sensitivum aut vegetativum oportet prius dicere quid est intelligere, sentire et vegetare, eo quod actus secundum rationem priores sunt potentiis. Ad hoc autem oportet prius considerare obiecta, hec enim sunt priora actibus, et ideo de obiectis predictarum potentiarum, scilicet de alimento sensibili et intelligibili, oportebit prius determinare. ¶ Prius autem de alimento et generatione dicendum est, quia pertinent ad potentiam vegetativam que prior est aliis et magis communis. Hoc enim est prima anime potentia secundum quam inest vivere in omnibus viventibus, cuius opera sunt generare et alimento uti. ¶ Quod autem generare opus sit talis potentie patet, quia omnibus viventibus perfectis, non orbatis, nec habentibus generationem spontaneam, sed naturale, naturalissimum opus est producere sibi simile, ut animal animal, planta plantam. Hoc enim modo divini et immortalis esse viventia participant secundum quod possunt. Tale enim esse omnia appetunt, et causa illius agunt quecumque agunt secundum naturam. ¶ Id autem cuius causa fit aliquid est duplex: unum quidem id quod est finis, aliud vero id quo aliquid fit. Nec sedentibus

est id q e finis hois. z uitus siue actus ei est id quo acqrit finis. Qm g nich cor
ruptibile pp hoc q no pmanz idem nuo pt ptiapare diuini z ipe est ce q e finis vite. n
sicut quo z cui sed sicut cui ca e opato uite. pticipat ipm bm q pot. na cor
ruptibil. gedm q hoc q mag pmanz id no mun non idem nuo z in se. sz ide
spe z i suo sili. sz bm hoc mag z mi pticipat ce diuini.—

Q ap m. A m q sic iap. Est aut aia. viuetis corpis zc. Declat q aia bm triplx
gen cae se hz ad corpus. s. ut ca forml. fial. z vnu pn m mot excludes tn cum
hoc errores quorda ce poda. Pma e ca a pn m coris viuetis sic for fial z sic e
causa. i. finis. z vnu pn m mot. Q sit ca sic fial for pz sic. for fial e oibus
hntibz eam. ca ipi ee. viue aut e viuetibz for fial. z q ad e cor ca viuedi
eide e z ca eendi. Pa act forl e id eendi ei q e ens ipo. aia e act forlis
corpis entis ipo. ad ee viuu. Q aut aia sit ca fial coris poda pz sic. na i age pp
fine sic intlect. sz i aialibz fis que n ttendit e aia eo q a oia cor physica
sicut istin tam i aialibz q iplatis. taq q gta aie fca ana. g ipa e fis. n m
fis adq ordiet ee viuetim. sz sic quo sut ostructa i ee. Q aut pz q aia e vnu
pn m mot bm locu. q iste mot n i e oibz viuetibz. sz qbsda qbz pp pfectom ist
cuius pfectois aia ca e. Hec tn poda e ab aia imo z altao z augmetu ab aima
fit i viuetibz. Aia sentire ui ee q da altatu. n aut q n hz aiam. s n augmetat
physice nz dem tu pati n alat. n aut ali q no pticipat uita. Emp. aut dicis
augmetu fi i platis dr. vno m ptra iradicibz q tedut deorsu sicut z ipa tra fert
bm nam. ao ramis pigne. iramis q fert sursu sic z ignis. no bn opiat. q sursu
z deorsu i platis no acap bn. q no eode mo e sursu z deorsu i hoibz z i viuu ra
dices ei i platis sut sic capita i aialibz. na istra cognosce ee diuisa ex diuisitate
opm. z cognos eadem sui silia ee ex ydeptitate opm. radices aut i platis idem
opus q hz caput i alibz. s. sumere alimetu. Pa otines ea i eorum aiato z pnohibes q
no distrahit i ctra loca ei e cor que fuit i eo aiato. sz h e aia. g ipa ca alimti
z augmeti. Quibzda aut ui na ignis ee ca alimti z nutrimeti. augmeti eo
q solus ipe solus it cor ea alitur z augmeta. pp qd existimat pt opari i plantis
z ialibz nutrom z augmetu. Aliqi aut dicit e q ignis quoda mo e ca ea poda
no tn simplr z pa ca. sz mag aia. na ignis augmeta i ifinitu quousz hat obustibile.
oim aut osistitu p nam e date fim mini. z e i eis dtiatia id mag ui z aug.
h aut id i alibz no pt attbui igni. sz mag aie. q ignis e sic ps mo. aia aute
e for z ro al. — Qm aut eade po z e. declat q alimetu dq no m e dtiare

Q ap m g m q sic iapit. ad ostedd pom uegetatam q dam ruu e alito q da mo
no. z quid e ipm alimtu. z quo differt ab augmeto. ocludes ex hys quo
e po. uegeta. Qm ead po aie e uegta z i o idiu ouandi. z gnatiua respec
tu spei. determinand e d alimto q debuit utrqz. h ei po. diuidit ab alys. pa op
poitoe. Alimtu utz ui ee triu alito ex ao. sz q ez ctra sic gnan t ex uice
q vnu cor augmetat ex ao ex q gnatur. i ex q a sic gntat q ex eo augmeta
dr alimetu ei. z id sanu n e alimtu ifirmi n e ou. q vnu sic fit ex ao. q no
auge ex eo. pp h z q d dnt q aq e alimtu ignis. q sic gnat q sic gnatur
ex ea ut z augeat. ignis a n e alimtu aq. q hz aq gnetur exigne ex ipo
tn no auge. In simplicibz g corpibz. a ui ee alimtu a q alit. Dubitatom
aut hz q dem e. qda ei dnt sile nutri ex sili sicut z augi. aly no ctriu ex
ctrio. q alimti oz mutari z decoqi ut trnseat in sbam aliti. oes aut mutao
est int ctria. Pa alimtu pati ab eo q alit z no ecouo. sic ilstructor sua artifx
n pati aut. sz m ab eo. n i qm exijt de qete i actu. omes p aut paties ctriu
est ei aqo pati. ad h dr. q differt ad dice alimtu q p aduenit alito z ultimo.
q ei p sic incipit aduenire no coctu est coctu. z id ei quodamo ctriu. q au ultio
g aduenit coctu e z ao m sile. q mai m e q utrqz q dam o dnt bn z quoda modo
no. Qm aut n alit n pticipat uita. oz cor q alit ee aiatu. z q alimtu q
pse z no bm actis alit e sile alito. id z ipm oz ee aiatu. aia tn e id alimti
z augi. Bm ei q ipm est aliq qm augmetat. bm aut q e h ad ex ba al
z saluat sbam aliti. que tn pseuat q uz alit ita tn q n e factiu n gnat
tn pn m ei q alit cui ipm iam fit. n aut seipm gnat. sz e osuatuu ei gnan
do ad tale quale e alitu. Ditat g diffiendo nutram q ipa e po aie
potes saluare tale sbam bm q hu alimtu aut spcerat matiam opoi ei
z id puatu alimto no pot pseuare. Dicamu g. 3. ee quorz pn est ales
s. aia bm q ali. s. cor hns aiam. ui. no e alimtu quo cor alit. qm iustu e
oia denoiari ex fine. fit nutrois e gnare ad tale qle e id q nutr. id ai
uegeta sic pt desebi q e gnatia tal qle e alitu. Aduo tn q sic id q nam
gubnatur e dr. s. manus taq moues tm z themon taq moues motu
ita z quo alit e dr. vnu qd alimtu taq moues motu. ipm ei nctm e posse
decoq. a aut moues tm. s. calid q opat decoctom. z id oe aiatu hz calore
naale ad decoctom faciede qui e digestiois pn m activ. Figali g de m e q sit ali
posti aut certi dicetur ab ipo. ptis roibz.

Q ap m g m q sic iap. Determis aut hys. Determido de po sitiua ondit
q e passiua. q aln oslidatur tm ut i po. aln uo ut i actu. Pa oslideratom
uegetati determinand e d se uo. z dd q sns osistat i motu z pati. cum sentire ui
dat ee altato q da q ut m fiat aliqs ul dissilis dem e. post de gnone. Dubi
tatoi aut q nus sns sentit seipm z q re sentire no pt ee sn sns ut ig
tra z silibz aut sn actatibz istorui. dd e q h actit. q sns no e po actiua
sed passiua. z id no sentit seipm sicut obustibile no ag in se sz recipit ac
tom obustiui. id q e ipo passiua. z no hz pom actiua ad obuerd. si ei hac hret
obueret seipm. z n idigeret igne obureute. Qm a sentire dr hntie pom ad sentied
i sactu no sentiat ut pz i dorente hnte visu z i sentie dr actu opante. oz se
situ dr d ipo. z i actu. nec uidat i cons q sns dr po pas. z ai h dr ee i ac
tu. q i ntd n pati z moui dicimu age na mot e act ipfectus ut pz 3. phy. oia

aut passiva movet et patitur ab acto ente actu et io pati quodammodo fit ad illud
s. ipsum quod ante assi- s. simile qui passum est.

Questio 10ᵐ que sic incipit. Quiuocādū autem etc. Ostendit quod esse ipō e dupl' tam in
intellectu quam in sensu qualiter adinvicem differunt. hic duo modi pō que primus est ipō
ceu remoti que nihil habitu. 2ᵘˢ aut est ipō actibilis et propinquus. Dividentes de pō etiam
et dr̄ aliquis esse scientem quia aptus natus est habere scientiam. aliquis vero dr̄ scientem quia iam hē
scientiam. et isti non eodem modo sunt ipō actibiles et propinqui quia pot considerare quando vult non
aliquo exteriori prohibeat. considerans aut actu dr̄ sciens. Duo g' primi dicuntur scientes
ipō. sed primus non pt fieri actu sciens nisi per doctrinam alteretur et ex pvatioe mutetur in habitu. Sed
aut qui hz habitu fit actu absque alteratione vel mutatione solum per considerare. Passio tñ
ista de qua dr̄ quod ab sciens ipō transmutatur in actum non est corruptio sed a[n]i[m]o. sed
magis est salus et perfectio eius quod de tali pō deduci ad actum. Sicut huius scientia que
[illegible] in actu speculandi non dr̄ alterari. quoniam generatur adiungat act[us] et si dici alterari aliud
genus est alterationis ab illo que fit per qualitates non enim bene dr̄ sapiente alterari qm̄ quod
considerat nec edificatorem per hoc quod edificat. nam exiens de pō actibili in actum non
dici que accipiat habitu sñc pdoctina sed potius quod de non considerante fit considerans. adde
cens ei quod est ipō ad scientiam accipit eā a didascalo acto docente et sic discente non ē
pati nec alterari. nisi forte sit duo modi alterationis quarum unus est transmutatio per dispo
sitiones privativas. alius est salus et perfectio. Sensitivi prima mutatio fit agente
deducente ipsum ad actum forme sensitive. eum aut generatum est iam habet formam que pt se
tire. sic sciens habet scientiam. actu tamen sentientes similis est considerantibus. Differt aut inte
quia sensibilia que sunt actiua oportet sensibilia extra pos sicut visibile et audibile. Intelligibilia aut
sunt intra. Causa autem est quia sensus qui est in actu singularium est exteriorum. Scientia aut est universalium
[illegible] [illegible] [illegible] ipsa anima. ex quo sequitur homines posse intelligere cum volunt. sentire aut non sp
quia ad ipsum requiritur sensibile quod non semper presens est. Et sic est in sensu. ita est in aliis sensibilibus. in quibus
presentia singularium. sed de his tractabitur alias. Expedias pr̄ quod esse ipō non dr̄ uno modo
sed pluribus. quod aliter est ipō ad mutationem puere et aliter viri et eodem modo se habet sensitivum ipō
ut dictum est. Quamvis autem determinatum sit quod exire de ipō in actum sentiendi et intelligendi non sit alte
rari. tamen quia nova propria non sunt his imposita oportet uti ipō pati et alterari tamquam propriis nominibus
praeterea. Tertium est quod sensitivum tale est ipō quale sensibile in actu. et quod sensitivum incipiens patiente
dissimile est assimilatum. passum aut assimilatum est ei. Dicit sensibile tripliciter manifestans quod

Questio 11ᵐ que sic incipit. Dicendum aut secundum unumquemque etc. est sensibile per se. et quod commune et per acci-
dens. Sensibile per se proprium est quod est [illegible]. Sensibilium duo sentiuntur per se
quorum unum est sensibile proprium. cuilibet [illegible] commune omnium sensuum. 3ᵐ aut secundum accidens sentitur. Proprium
quod est quod non contingit sentiri alio sensu. et circa quod sensus non errat. ut color respectu visus. et odor
respectu odoratus et sic de aliis sensibus. Quamvis tactus plures habeat differentias propriis sensibilium contrariis
aut objectis nullus sensus iudicans decipitur quantum ad propriam rationem obiecti. Quamvis pos
sit decipi in assignando subiectum ipsius obiecti sensibilis. sicut visus non decipitur iudicando co
lorem. sed possit decipi quid sit coloratum. Communia aut sensibilia sunt motus quies

numerus figura et magnitudo. hec enim sic non sunt communia omnibus sensibus quod nullius unius sunt propria
[illegible] sensibilia propria et communia sunt sensibilia. sunt per se. Secundum aut accidens sensibile dici
tur ut si sensibile per se ut Socrates albus per accidens sentitur. s. quod ei inest albedo que per se senti
tur a tali sensibili ut est Socrates non per se patitur sensus. Horum aut secundum se sunt sensibilia propria
ad que unius cuiusque sensus natura est apta et proportionata. Investigat quid est proprium

Questio 12ᵐ que sic incipit. Cuius quidem est visus etc. Obiectum visus omnis quod visibile per se
est color. sed neccesse lumine in dyafano videatur. et quod dyafanum et quod lumen. quod non
corpus nec defluxus est corporis. Illud proprie est visibile cuius proprie est visus ut color et quedam
alia innominata sicut manifestum erit considerantibus. Color aut visibile est secundum se. Sed se
aut dico non quod sit secundum rationem in quo sit ratio visibilis. sed quod in se ipso habet causam essendi visibile.
omnis color principium sui movens est dyafanum actu lucidum. tale aut est per se visibile.
quamvis sine lumine color non sit visibilis. Sed omne visibile est cuius color est in lumine. propter quod
de lumine dicendum est. et de dyafano cuius ipsum lumen est actus. Dyafanum aut voco quod est visibile non
secundum se. sed propter extraneum colorem. ut aer. aqua et quedam solida ut cristallus. Talia aut dya
fana sunt non per eorum naturas sed per aliquid commune quod est in eis. et non solum in his sed et in corpore
superiori. Lumen aut actus est huius dyafani secundum quod dyafanum. quod quando non est transparens
sive dyafanum in ipō quando est privatum lumine. et est tenebrosum. unde lumen est velud co
lor dyafani per actum quod lumen efficitur ab igne vel ab alio corpore luminoso ut a celesti. prout
ei et quibusdam in superioribus aliquid idem commune est. sicut lucere et illuminare dyafanum. Idem
est quod sit dyafanum et lumen non est ignis nec aliquod corpus nec defluxus corporis. nam
si esset corporis defluxus esset corpus cuius presentia illuminatur dyafanum. et sic duo corpora essent
in eodem. Et quod lumen sit in dyafano patet quia contrariatur tenebre que est privatio lucis et dya
fani. quod lumen est presentia habitus oppositi tenebre. in dyafano secundum actum. et ideo
Empedocles non recte opinatus est nec aliquis qui dixit lumen successivum diffundi in medio
sed pre velocitate latet nos successio. sed est contra rationem et contra apparentia. In parvo enim spatio pro
babile posset nos latere successio. ab oriente aut in occidentem non potest latere. Quod aut
quod susceptivum est coloris de se non est coloratum. sic susceptivum de se sonum de se est absonum.
et quod dyafanum susceptivum est coloris non de se est sine colore et invisibile. non solum quod
videtur. sed aliquid est ipō visibile sic invisibile sicut tenebrosum invisibile est. dyafanum est in ipō. et non actu
illuminatum tenebrosum est. quia eadem natura est transparentis susceptiva est tenebre et lucis.

Questio 13ᵐ que sic incipit. Non omnia aut invisibilia etc. Determinat de quodam visibili
cui non est commune nomen. et declarat quod illud tamen color quando illud visibile innominatum vi
deatur. Non omnia visibilia videntur in lumine sed solus color. quedam enim non in lumine sed in tenebris vi
dentur ut ignea et lucentia quibus non est unum commune nomen. ut quercus putrida cor
nu capita piscium squame et oculi quorundam alium. non tamen videtur proprius color aliquorum horum
in tenebris sed in lumine. propter quod aliud enim color istorum in lumine et ipsa videntur in tenebris tene
bra aliud non est. Causa autem est et ordinis quando id quod videtur in lumine color cum sit motivus dyafa
ni secundum actum. et dyafani actus lumen est. Signum aut quod color videtur in medio dyafano
illuminato est quia si quis ponat coloratum super visum non videbitur. eo quod color movet
per dyafanum puta aerem et ipō aere continuo existente. per modum ipso medio. Et

io bn̄ dixit democrit' opinando q̄ si mediu' eet uacuū visile q̄cūq; distās a pu̅ij
ut formica incelo clare videt'. ħ ei ē īpo'le nam visio fit aliq̄ patiete. visibili
aūt ī me. pati nō p̄t. relīqr̄ g' q̄ amedio patiat'. illud aut n̄ eēt fc̄o uacuo
ꝛ p̄ ꝯ̄is n' uidet'. pruaui. de' ē g' ꝓ̄ q̄ uidē ē colorē uidi inluīe. Ignis at
exhiciūt uī. tam ītenebris q̄ īluīe. q̄ me' dyafā' abipo lucid' fit. ꝛ io ui' ī
teneb' ꝛ q̄ colorat' ē ui' inluīe. Q au' de' ē d' visi'li. vid' ipin se
vm̄ ē de sono ꝛ odore. n̄ tn̄ faciūt sēsatōz tāgētes sēsitiui. ħ abeis medi
mouet'. ꝛ amedys p'ea ꝯ̄ui. ſiq̄s ponat odorābile sup p̄m odoratiuū ꝛ sonās sup
auditiuū nullū sēsiū. de tactu ꝛ d. et gustu gr' sed ꝛ ħ nō uidet'. ē ei ꝑt
dicē. mediu aut sono ē aer. odoris aut īnoīatū ē me'. eo q̄ ē ad oē aer
ꝛ aq̄. sic dyafanū me' ē i' coloris. nam q̄ aq̄ a' m' fit me' odori. p; ex his q̄
alia aq̄tica h̄nt sēsiū odoris. de aere ꝛ p; q̄ sit me' ei d'ē. q̄ hō ꝛ cetera similia
respirantia odorāt. nō respirātia aut īpo'le. oliit odorāe sic īfra dicē.

Capl'm .i9'. q̄ sic incip. Nūc aut p'm d' sono. Deteminat d' gn̄oe soni. aquib; eiq̄
ħs fit. Q'a determinand' ē de sono ꝛ d' olfactu. dicat' p' q̄ son' dr̄ aliū actu aliū po'
na q̄da d' n̄ h̄re sonū q̄ nō sūt apta nata facē sonū ut spōgia ꝛ lana. q̄da uō
d' h̄re sonū q̄ p̄nt sonāe. ut es ꝛ q̄ cūq; sūt plana ꝛ lenia ꝛ ī hys ē son' īpo'
qn̄ aut existit ī me' pot'is mouē auditū. tūc ē son' iactu. i' aut fit aba'' pcut'
d'. ꝛ ia'o. s. ī me'. uni īpo'le ē fi ħ sonū ab vna sola re. nam v'bās ē a' abeo
q̄ v'b'at'. ex q̄ tactu fit son' qn̄ ictu tetigit. ꝛ q̄ ict' nō ē sn̄ motu q̄ mot' req̄rit
me''. ꝛ io ꝛ son' iactu ē ī me'. Non tn̄ ict' q̄'cūq; faciat son'. sicut pulsi spartiat'
tur. ħ ea sola pcussa faciūt sonū q̄ cūq; lenia sūt. ut es ꝛ ꝯcaua. ista ei ꝑt p'mū
ictū reddūt multos ict' ex repcussiōe eo q̄ aer mot' ī eis exire nō p̄t. Son'
ꝛ fit apcussiōe aeris ꝛ aq̄ ħ ī mō mīor q̄ acorb; solidis eo q̄ mag' req̄rit per
cutōz cor' solidoz ad ī uicē ꝛ ad aēm. fit aut potissime tūc son' ab aere
pcusso qn̄ ē p'manēs ꝛ an' pcutit' q̄ soluat'. māx' si uelocit' ꝛ fortit' pcutiat'.
tūc ei mot' feriētis p'ot fractuā aeris. sic si a's ueloci' pcutiat cumulū lapil
loz. ict' ei' p'ueit d' ione ipoz ab ī uicē. Echo aut fit ab vno aere refracto
qn̄ ꝯtinēs p'hib; ipm diffūdi ī q̄ repellit' sicut spera pcutiēs solida. vi' at
sp fi' echo ħ ñ manifest'. accit ei inluīe sono. sic īluīe. nā lumī sp refrīgit'
ī me'. alias cū sole n̄ eēt lumī ħ teneb'. tn̄ ħ refracto ī me'. q̄ ta nō ē tanta
ī medio. q̄nta ē fit abaere. ul' aq̄. ul' a' solido ꝛ polito. q̄da tn̄ refractō luminis
tam debil' ē. s. ista ut dicit' vmb' eē sn̄ teneb'.

Capl'm .i9'. q̄ sic icapit Uacuū ei recte d'. ꝯ'at' tat' q̄ aer extior ē mediū au
dit' ꝛ soni. ꝛ q̄ p' ē h'uc ē aer ꝯ̄nāl' ꝯplantat' auri auri ꝛ q̄ son' g'n'at' sic
apercutiente ꝛ pcusso. au' dicē maifestāt' qn̄ son' ē actu. Aer q̄ q̄da dr̄ ī
aur ꝓ̄ ū mediu ē audiēdi. q̄ ꝯtinu' exīs facit audi sonū du moue. aer ei

cū sit frangibil' nō sonat n̄ qn̄ pcuss' h; q̄ dam sup'ficiē lenē ꝛ quasi solidam. io ei
q̄ motu' mot' vnū aerem ꝯtinuū usq; ad auditū ē de nuō sonatiuū. Audit' ei con
nāl'is est aer exīti īaure q̄ mō abaere extiori moto ictu sonātis. ꝛ q̄ tal' aer n̄ est
inq̄l; p'te aīal'is solū in aure io tn̄ ubi audit a'l' sicut vid; tn̄ ī pupilla ī q̄ ꝛ nō ali
ꝯ̄hūd' q̄ ē organū vis. Ipse q̄d' aer nō sonat eo q̄ facil' cap' tn̄ cū p'hibet' fluē
ꝛ molet' mō ei' mot' ē son'. Aer ē ꝯplātat' auri q̄ ī mo'le. opp'; eē ut sētiat oēs
d'ias mot' ꝛ io aīal' audit in aq̄ qn̄ ipa n̄ ig'di' usq; ad ꝯ̄nāle aerem. intēd' ei nec
aurem p'ot ī igdi ꝓ̄ ei' reflexiones. Cū aut ꝯt'ḡ'diat' ul' cū minga. i. pellis ꝯtin
stans aerem ꝯplātatū auri. fuit lesa. ul' īfirmat' nō audit aīal. sicut n̄ uidet
qn̄ pellis pupille laborat. Sig' aut aeris ꝯplantati auri ē quod siquis appo
suit manū auri vr̄ sonare sicut cornu. q̄ aer īterior q̄da ꝓ̄p'o motu moue. nō q̄
sonet aer ille ꝓ̄p'o sono. ħ pot' ex nco ꝛ io d' q̄ audiē ē a' sonāti aere mediante
eo q̄ audim' pauē h̄nte d'emiatū aerē. Sonat aut nō tm̄ v'bās aut q̄ v'b'at'
ħ vtrūq; ħa' mō. sonus ei ē motus alic' sic possi' moui. sicut mō resilentia ꝛ
saltancia cū fuīnt a solidis repcussa. ꝛ io nō sonat vnūq̄q̄ pcutiēs vnūq̄q̄
sicut acies acus pcutiens aliū. q̄ ex eis nō fit suffi' expulsio aeris. ꝛ io oz igla
re ꝛ solidū eē illud q̄ pcutit'. ut aer subito d' ssiliat ꝛ moueat' ꝛ mot' eiēt
sonū. Dicit aut sonātiū sic ꝯg'o sī p' sonū ictus. sicut dicē coloz p' actū luminis
ꝛ io aer acutū ꝛ g'ue ꝯg'o sī p' sonū ī ictu ħ tn̄ sm̄ methaphorā dr̄ in sono. dicē
ei acutū ī pauco tp'e multiꝫ moz tactū. obtusū aut au ī multo tp'e paruū moz
sic son' acut' dr̄ qui ī pauco tp'e multū mouet auditū. grauis aut q̄ ī multo tp'e
ꝑuim moz. Ex hoc tn̄ nō sec' q̄ acutū sit idē q̄ uelox. ꝛ graue q̄ tardū. ħ motus
acuti fiat ꝓ̄ uelocitatē ꝛ g'uis ꝓ̄ tarditatē. Hi g' similitudinē acutū ī uoce a
cū acuto ītactō. q̄ utrūq; ꝓ̄ uelocitatē sēntiat cito. ꝛ q̄ pungit. sīl'r cū g'ue ī uo
ce cū obtuso intactu. q̄ utrūq; ꝓ̄pellit ꝛ fit ī multo tp'e. ꝛ io acutū ī utroq; sēsu est
uelox. ꝛ graue siue obes ē tardū. De' ē g' de sono.

Capl'm .16'. q̄ sic icap. Uox aut son' ꝛ ē. Detminat de voce q̄ ē q̄da sonus
oīs q̄b; ꝯpetit uox ꝛ quo orgāno format'. ꝛ quid ē ꝓ̄a uox. Uox ē son'
reiaiāte. nll'm ei īaīatoz dr̄ uocare. n̄ sm̄ similitudinem. tibia ei ꝛ lyra ac sīlia ista
h̄nt excessionē ꝛ melodya. que ꝓ̄p'e repit' ī uoce similitudīne dnt' uocē habē.
Multa ꝛ alia uocē nō h̄; ut carētia sanguinē ꝛ h̄ntū sāguinem. pisces n̄ h̄nt
uocem. q̄ nō p'ssūt exspirāe. vox aut ē motus aeris p' respiratōm causatus.
Q̄d aut pisces q̄ sūt ī fluuio achelleo sonitū faciūt. ħ n̄ ē p' respiratōm ꝗ
brāchs ul' pēnulis aerem mouet. Q' g' vox ē sonus aīal' fact' ex pcussione
aeris exspirati ꝛ respirati rōnabli. illa sola h̄nt uocem q̄ aerem suscipiūt per
respiratōm. Hoc aut aere respirato natura utit' ad duo. nam sic utit' lingua
ad gustū qui nēci' ē ꝓ̄ ꝯ̄suatōm uite ꝛ ad locutōm. que ē ꝓ̄ bn̄ eē. ita utit'

acre· respirato ad contēperantiā nimioris caloris tamq̄ necessariū ad uitā· et ad formatō
necīa ipa bn̄ eē· Organū aut̄ respiratōis uel uocal' ē est istd in concauitati
p'lmōn q̄ uocat' arteria siue tracea q̄ nos dicim' epiglotū et cānā que re
pit' talibus que pedibus gradiūt'. eo q̄ plus hn̄t caloris q̄ alia alia· et ideo
locus cordis plus idiget acre igrediēte et egrediēte p respiratōm ad contempe
rand' uehemētiā caloris nāl' et a p'lmone fcā ad uocale artiā q̄ i extremo sui si
milis ē ligue fistule· vox ē· Vn̄ nō omis son' ē vox· q̄ quēit et ligna aliq̄
sonare nō p̄ modū uocis· sic fiat tussiens· Oz g̃ ad formatōm uocis· actum
cū debita ymaginatōe v'bare uocale artēam· nam vox est sonus nō tm̄ respi
rati aeris· s; significati· s; hoc fiat respirato v'berante aerē qui ē in arteria
cui' sig'm ē q̄ respirata nō formāt uocem retinēdo aēm respiratū· s; poci' expi
rando aēm et illo aere respirato pcutiēdo aerē retentū i uocali artaria ad ipām
arteriam· et ideo pisces q̄ nō hn̄t guttur carent uoce· guttur aut̄ nō hn̄t q̄
nō recipiūt aerem nec respirant· De odore aut̄ et olfactibili· ic· d'tiat

Q̄ s'pl'm· 15m· q̄ sic icipit· De odorabili oīs q̄ scdm̄ odorat' hō h; debilem
et q̄ drīas odorabiliū p̄ assignat p analogiam ad gustū et qd̄ ē odorabil' et
quid nō· De odore et odorabili mi' bn̄ determinari pōt q̄ de sono et iuisi.. q̄
nō ē ita mai'm nob' q̄ sit odor eo q̄ scdm̄ odoratū peiore hēm' m'ltis aliis· pra
ue eī odorat homo· nec p certitudīe sentit odorabile· nisi ad sit et forte ut careat
letitia ul' tristicia· sic eī alia hn̄tia fortes oclos nō sentiūt drīas colorū uehemēt
mouētū· sic et hoīes nō sentiūt drīas odorū nisi sit uehemētes· Iste aute
olfact' hēt anologiam ad gustū et spēs odoris ad spēs humoris· hō tm̄ certio
rem hēt gustū eo quod est qdā tact' q̄ scdm̄ homo hēt certissi'm· nā h; i aliis d'
ficiat a m'ltis alijs tn̄ scdm̄ tactū certi' discernit· et ideo ē prudentissi'm aliarū
cui' sig'm ē q̄ i gn̄e hoīm scdm̄ huc scdm̄ et nō aliud p̄ gs̄ sūt igeniosi et nō igeniosi·
nā duri carne sūt i epti mēte· molles uō carne bn̄ apti· sicut g' humorū
aliquis humor ē dulcis et ali' amar'· sic sūt et odores· alij .i. dulces· alij amari
et qui sic p porcōantur humoribus ut quedā hn̄tia humorē dulcē hn̄t et dulcem
.i. suauem odorem· quedā uō nō· et silr' ē de amaro siue austo sapore et austo
odore· Quia tn̄ nō sūt manifesti sūt nob' odores sicut humores· ideo ad silitudi
nem saporū noiam' drīas odorū· dulcē eī odorē sicut et saporē dicim' eē croco
et melle· acutū aut̄ siue austeū i tymo ac simo et silibus· Sicut aut̄ r'
auditus d' aliq' audibil' ul' nō audibil' et r' visus ad uisibile et nō ui· m r' ol
factus· aliquid odorabile et nō odorabile et hoc d' ul' q̄ ipossibile ē hēre odorē· ul' q̄
puū ut puū odorē hēt et eodē mō d' d' nō gustabile·

Q̄ s'pl'm· 19m· q̄ sic incipit· Est aut̄ olfat' p ē· Ondit' aqua et aerē mediū eē
olfat'· et utrū respiriētia et nō respirātia silr' odorent et q̄ i odore pduit'
silr' ... Dicit' olfact' nō ē tm̄ aer s; et aq· q̄ aquatica v'nt' sentire odorē et silr'
aialia hn̄tia sanguinē et q̄ nō hn̄tia in aere sentiūt odorem· quedā eī carentia
sanguine ut apes a longe tēdūt ad alimētū mota ab odore· Dubitat' aut̄ utrū
odorat' sit scdm̄ vnu' modū i omibz· et utrū uerū q̄ nō homo eī respirās odorat expi
rās aut̄ aut retinēs spm̄· nec a longe nec a prope odorat· et si i nasū itus ponāt odorabile
cūius eī cōe sit omibus odoratibus nō sentire odorē positū sup olfactū· tn̄ spl'm ē hoīs
nō odorare sine respiratōne et q̄ carentia sāgue nō respirāt et tn̄ odorāt vnde
hēre aliū scdm̄ q̄ olfatū ul' alti' sensus· Sz ipossibile ē sensus eē olfatū alti' sensus si sentiu
unt odorē· iste eī scdm̄ vnus sensus est r' odorabilis tam mali q̄m boni odoramēti·
p olfat' i carētibz sāgue sicut et i hoīe corrūpit' a fortibz odoribz ut sulphure
et silibz· g' nō respirantia hn̄t olfatū sicut et homo· Differt aut̄ hic scdm̄ i hoīe
ab alijs alibz sicut visus hoīs a uisualiū hn̄tiū duros oclos· nā visus i hoīe h;
fragina .i. pānū et palpebras q̄ uel m'gs nō mouēs nec retrahens nō uidet
sentia aut̄ oclis nil tale hn̄t· sz statī uidēt que fiūt i lucido· ita et olfat' i q̄bzdā
alibz ē sn̄ operculo sicut oclus i p̄dictis alibz· In aliqbz uō aerē recipiētibz olfatus
h; opertū q̄ discoopit' p respiratōm ampliatis venis et poris· et ideo respirantia nō
odorat in aqua q̄ nō patiūt' ab odore nisi respirando· q̄ ipossibile ē si nō in humido
Odor aut̄ sic fundat' in sicco sicut sapor i humido· Sensitiuū aut̄ odoris tale ē i potēā quale
ē odor in actu· Gustabile est quoddā tangibile· Determiāt degustabili ondēs

Q̄ s'pl'm· 20m· q̄ sic icipit· ipm nō sit p mediū extraneū et q̄ gustus est r' gustabilis· et
nō gustabilis nō existēs actu s; potēā humidi· Quia gustabile ē qddā tangibile· hic
ē q̄ nō sentit p mediū extraneū sicut nec tangibile· Ido corp' cui' sapor fundat' i humido
sic i m'ā· hoc aut̄ ē tangibile sn̄ medio extraneo· vn̄ et si i aqua sentirem' appositū dulce
nō fiet p ipam tamq̄ p mediū s; poci' sentirem' huid' saporatū aut mixtū aque· Go
lor aut̄ i medio nō ur' q̄ admisceat' medio ul' defluat p ipm· et sic visibile et gus
tabile nō hn̄t i rōne mediū· cūius sapor ita sit gustabil' sicut color visibilis· nichil at
gustui ptīapat sn̄ huiditate actu ul' potēā hita· salsū eī h; actu nō sit huid' tam
q̄ bn̄ liquidū et lixabil' ē p ligua gustabile ē tamq̄ potēā huid'· Sicut aut̄ vis' est
visibil' et iuisibil' dico aut̄ iui' tam p uōne nō tenebri q̄ excelli nō ualde splē
didi et sonus est audibil' et nō audibil' dico aut̄ nō audibil' ut silentiū ul' puus
sonus uehemēs et uiolēt'· et idm̄ sicut iuisibile d' aliq' q̄ ipossibile aut aptū natū
nō ur' aut p̄ue ur' sic gust' ē r' gustabil' et nō gustabil'· nō gustabil' autem
ē hīs puū ul' aut puū odorē huorem aut corruptiuū gustus· Potabilis
ō et nō potabile· ur' pōm eē gustabil' et nō gustabil' que ambo ptinēt ad gus
tum· sz poc qdē sūt nō potabile ut p̄ uū corruptiuū ei'· a d aut̄ cōns nē ipius
v'bz nō sūt potabile et nō potabile· cōe ē tact' et gust' scdm̄ huiditatem
et saporē· Quoniam aut̄ gustabile ē huid· necc ē gustū nec eē actu huidū
nec ipossibile sit huid'· q̄ eī gust' pati a gustabili· i q̄m gustabile· q̄ qdē igitur ta
le est huid'· oz organū gustus ita pati ita esse humectatū et possibile fieri
huidū q̄ nō sit actu huid' et saluatū a p̄ne possibile sit huidū· cui' sig'm est

q̄ nō ꝯ sentire p gustū ligua existe ōino sicca ꝑste hūidi. nā tact⁹ ipius gustus fit p̄ īn hūidi f̄cā ī gustu. ⁊ iō p̄us gustās forte saporē nō sētiet q̄litatē alt⁹ sa
poris statī gustati p̄t⁹ ip̄m ī firmis oīa vīn amara ꝓ hoc hoc q̄ ligua plena ē ꝓ
cedētī hūiditate. ¶ Siplices aūt spēs humor s. amar ⁊ dulce ꝯt̄rie s̄. sicut sipli
ces ē spēs color. ꝯnt̄ aūt se hñt ad dlce quid pīgue. ad amar aūt salsū. medi
a autē int̄ pdcā sūt acre austez. pōticū. acutū. hec ēi sūt diūe sapor. gustus
g° ē pō ad pdc̄os humores. gustab̄ aūt facit ipm tale actu.

Q Capl̄m. 20m. q̄ sic icip. De tagibli aūt ⁊ tactu. Manifestat q̄ idē ē q̄rē d tactu ⁊ ta
gibili. querēs utrū tactus sit vn⁹ ſſ⁹ ul' ples ⁊ q̄d sit organū sentiēs ī tac
tu. ¶ De tagiblib ⁊ tactu ita ē eadē rō q̄ si tact⁹ nō ē vn⁹ ſſ⁹ s; ples ⁊ tagibilia ē
pla. ⁊ iō dubitat̄ p̄mo vtr̄ sit vn⁹ ul' ples. 2°. q̄d sit organū sētiēdi in tactu s. vtr̄
caro i aīalib carnem ⁊ aliq̄ ꝓportōābile carni ī nō hñtib eam. aūt hoc nō sit or
ganū s; potī⁹ mediū sentiēdi. ipm aūt organū sit aliq̄ ītrīsecū. ¶ Ratō p̄me dubitatōis
dc̄ ē. q̄ oīs vn⁹ ſſ⁹ vni⁹ ē ꝯt̄rietatis. sicut visus albi ⁊ nigri. auditus grauis ⁊ acuti.
Gustus amari ⁊ dulcis. ⁊ q̄ tangibilis multe s̄ ꝯt̄rietates sicut calid. frig. hūid.
⁊ sicci. ⁊ hm̄. iō sūt multi tactus. s; ꝯ h dicē q̄ ī a'o ſſibus ples sūt ꝯt̄rietates. sic audibil
nō solū acumē ⁊ grauitas s; ē leuitas ⁊ aspitas uocis. gutt ⁊ icolore multe sūt ꝯt̄rietates
hu⁹ obiectōis solō est q̄ ꝯt̄rietates a'o ſſibus redun ad vnū ſbm. sicut diūe audibil
ad sonū. ⁊ ad vnā p̄mam ꝯt̄rietatē q̄ nō ē manifm ēē in ſbo tactus. ¶ Q̄ ad
scdam q̄ōz dubitā vtrū ſſitiū ⁊ ultīm sentiendi sit int⁹ ⁊ q̄d sit caro. dicē ēi car
nem ēē hu⁹ ultīm q̄ sil' cū tactu carnis fit ſſ⁹ tact⁹ ultīm ē sigm. nā si ē carnē
extēdat' aliq̄ pell' subtil' statī p̄ ipam tactā fiet ſſ⁹ tangēdi ⁊ tn̄ ꝯstat q̄ ipa nō ē
organū sentiendi. ⁊ si eēt ꝯnatal' hui⁹ pellis citi⁹ fiet tact⁹ p eam. nō tn̄ eēt or
ganū tangendi. ¶ Caro g° sic se h; ad tactū sic aer se h; ad alios ſſus si esset
nob ꝯnal'. tūc ēi eodē ordine organo videm⁹ sentire sonū colorē ⁊ odorē
⁊ videt' q̄ audit⁹ vis⁹ ⁊ olfat⁹ eēt vn⁹ ſſ⁹. s; q̄ diusa sūt organa p q̄ fiūt mot⁹
pdcā manifm ē q̄ ⁊ ſſitiua sūt diusa. ¶ In tactu aūt nō ē manifm vtr̄ sit vnus
ſſ⁹ q̄ nō ē manifm ei⁹ mediū. nō ēi aer ul' aq̄ possūt ultīm ul' mediū ipius cū
exeis nō possit ꝯstare corp⁹ aīatū eo q̄ tale oꝫ ēē solidū ⁊ firmū. ⁊ iō reliquitur
tale corp⁹ ꝯstare ex mixtione t're ⁊ aeris ⁊ aque. sūt ipm sit caro sūt ad sile
carni. mediū g° tact⁹ ē ta corp⁹ adnatū ł ꝯnatū ꝯiūctū carni quo mediāte fit
sentire cū sint ples ſſ⁹ tagēdi quod plat tactus q̄ ē ī ligua. hic ēi ſpm ea
de pte sētit oīa tangibilia ī q̄m tact⁹ ⁊ ē humore ī q̄m gustus. vñ si a'l carnis
q̄ ligua sētiret ꝯīs diūs humor gustus ⁊ tactus videret' idem ſſ⁹. nūc aūt
iudicat' ēē duo ꝓ hoc q̄ sola ligua sentit hūorē. sic ⁊ tactus nō ē vn⁹ ſſ⁹
s; ples. q̄uis videat' hīc vnū corp⁹ tanq̄ ultīm.

Q Capl̄m 21m. q̄ sic incipit. Dubitabit aūt a's. ⁊c. Inuestigat vtrū in

tactu sit mediū extrīsecū. ⁊ q̄ mediū alī. l; ēē r° tactus ⁊ alioz ſſuū. ¶ Q̄ a' omē
corp⁹ hāt triam dimēsionē que ē profūd ⁊ nō ꝯtigit corp⁹ hñtia int̄ mediū corp⁹
tangit ⁊ tactū adinuicē se tangē. dubitā vtrū sit corp⁹ tagēs ⁊ tactū sit a'
corp⁹ mediū. ¶ Ad q̄ dō q̄ hūid ⁊ humectū nō ē sn̄ corp⁹. tale ēi ul' ē aq̄ ul' aqū
⁊ iō q̄ tagūt se aq̄ neē ē hīe aqm p̄ me q̄ extra a ipoz repleta sit ñ sit ōino
sicca. ⁊ iō ipōs ē talia īmediate se tagē quoz mediū ē aq̄. ¶ Eodē aūt mō est
ī aere. q̄ sili' se h; ad ea q̄ sūt ī ipō. sic aq̄ ad ea q̄ sūt ī ea. l; mag latat nos medi
atō aeris. sic alia aq̄tica latet humectū ēē mediū se tagētiū. ¶ Dubitat' aūt
vtrū oēs ſſus eodē m̄ ul' a° ⁊ alio sentiāt. q̄ vr̄ gust⁹ ⁊ tact⁹ sētire sn̄ medio
⁊ tangēdo. alij aūt sētiūt lōge pōitū obm̄. Ad q̄ dō q̄ eodē mō s. p mediū
sētiūt oēs. nā durū ⁊ molle ita sentim⁹ p mediū sicut sonabile. v sibile. ⁊ o
dorabile. l; h sentiam⁹ a lōge. illa nō de ppe. ꝓ q̄ ꝓ ꝓpīq̄tatē latet mediū potī⁹ ītan
gibili q̄ ī alijs. sicut ēi dc̄m ē p̄us si sentirem⁹ tangibilia mediante pelle
ignorādo q̄ h eēt media. ita sentirem⁹ nūc mediante aq̄ ⁊ aere ignorando
q̄ h sint media tagēdi. ¶ Oīus aūt omia tagibilia ſſibil' a p̄cipiātur a° me°. tamē
differt mediū ī tangibilib a medio alioz. nam ī alijs ita sentim⁹ ſſibil' a q̄ mediū
mouet aliq̄ł poīn. tagibile uō nō sētim⁹ moti a medio. s; ab eis sil' mouet
mediū ⁊ pō. sicut q̄s p clipeū pcuti. nō q̄ clipe⁹ pcuss⁹ pcutiat. s; sil' pcuti clipeū ⁊ hō.

Q Capl̄m. 22m. q̄ sic icipit. Omino aūt vr̄ caro. Manifestat q̄ caro ē mediū tact⁹. ⁊ nūc
astigās q̄d sit organū ei⁹. ⁊ oñs q̄ obm̄ ipius ad oppōita se extēdit. ¶ Omino aūt
tactus ⁊ gust⁹ sic ꝯiūnt cū alijs ſſibz. q̄ sicut aer ⁊ aq̄ sūt media sūt media vis⁹
audit⁹. ⁊ olfactus. sic caro ⁊ ligua media sūt gustus ⁊ tact⁹. ⁊ sicut ī alijs ſſib⁹
ſſibile poītū sup ſſm ut albū sup ultīm ocli īpedit sēsatōm. ita ī tactu ⁊ gustu
tagibile poītū s' ſſm īpedit sēsatōm ex quo p; q̄ virtus ſſitiua tangibil' ē int⁹ cū
mediū ē caro. ¶ Differētie uō corpis tangibil' hee sūt q̄ sūt corpis ſſitiui. quib; ⁊ elā
determināt' s. calidū. frig. hūid. ⁊ sicci. de quib; dc̄m ē in lib q̄ de gn̄one. ¶ Tactiuū
aūt ē q̄ ſſitiū ē ipaz. p'm aūt uocatū tact⁹ ē ps corpis tal' ipō quales sūt p̄e
dc̄e diūe in actu. sentire ēi q̄dā pati ē. ⁊ iō tagibile tale facit tactū ī actu q̄le
ipm est. trahēdo de pō. ad actū. Et q̄ tact⁹ ī quadā medietate pdcāz qualitatū
qualitatū existit. iō ipās nō sentit. sed excellētias ipaz quas tangē ſſibil'. dise
rnit ꝓ h q̄ existit ī medietate ipaz. mediū ēi discernit extrema. q̄ cōpatū
ad vnū extremoz l; rōnē alti⁹. sicut g° debēs sentire albū ⁊ nigrū. neut'm ipoz
est actu. s; pō vtrūq̄. ita ē ī quolib alio ſſu. ꝓ q̄ tactus debēs sentire calid ⁊ fri
gidū. pō ē utrūq̄. s; actu neut'm ipoz. ¶ Simplr̄ sicut vis⁹ a'o mō ē r° visibil
⁊ īvisi. ⁊ sili' reliq ſſ⁹ sūt oppōitoz. sic tact⁹ ē tagibil' ⁊ ītangibil'. Intagibile aūt
dr̄ hñs pua excellētiā tāgibil'm qualitatū ut aer. ⁊ hñs tanta excellētiā eaz de
ut corruptiua sit tagētis ut ignis. ¶ Dc̄m ē g° coīt' de vnoquoq; sensu.

Capitulum 23m quod sic incipit. Quoniam autem ultimi investigat quod in 9e sensuum magis non sensibilium et quid dicitur dici organum in quo sensus sunt. et quare excellens sensibile corrumpit quidem sensum. et propter quod plante non sentiunt. nec omne corpus pati ab omnibus obiectis sensuum. Dicit quod sensus hic est illud quod susceptivum est specierum sensibilium sine materia. Sicut enim cera figuram anuli aurei vel enei suscipit non suscipiendo aurum vel es, ita quilibet sensus pati ab habente colorem. sapore vel sapore vel sono. et cetera. non inquantum qualia sunt in materia. sed inquantum recipit rationem sive intentionem ipsorum sine materia. Sensitivum autem est illud in quo est potentia susceptiva obiecti, non quidem ita quod idem est potentia sensitiva. et subiectum in quo fundatur secundum rationem alia sunt secundum rationem. nam subiectum est quoddam magnitudo. sensitivum autem sive potentia sentiendi non est magnitudo sed ratio quedam et potentia fundata in illo. Ex hiis manifestum est propter quid excellens sensibile corrumpit sensum. nam quia sensus est quedam ratio sive proportio que destruitur facta fortiori motione, quod sic apparet. dicit enim quod sensibile excellens propter molestam actionem corrumpit proportionem sensitivi. sicut fortis pulsatio cordarum in instrumento musico destruit sonum armonicum et symphoniam. Consequenter est ex eisdem propter quod plante non sentiunt. Quamvis enim habeant vegetativam et patiantur a qualitatibus tangibilibus. quia tamen non habent medietatem nec principium receptivum sensibilium sine materia. sed patiuntur cum materia. ideo non sentiunt. Dubitat autem si ab corpore carens olfactu patiatur ab odore. et carens visu patiatur a colore. et sic de aliis sensibilibus. et videtur quod non. odor enim est quod olfactibile. et ideo facit olfactum que est passio olfactus propter quod non habens olfactum non potest pati ab odore. et eodem modo est de obiectis aliorum sensuum. Sed nec visibile ut lumen neque audibile ut sonus neque odorabile ut odor agit in corpus non habens sensum. nec tonitruum scindit ligna per sonum sed potius per motum aeris in quo est sonus. Tangibilia autem et humores quos obiecta tactus et gustus faciunt effectum in corporibus que sensibus non patentur. non erit aliquo in animata patientur. dubitat ergo quare sensibilia non agunt in corpus inanimata sicut visibilia. Ad quod dicit quod ideo non omne corpus pati ab odore et sono quia passiva actionibus sunt indeterminata et instabilia, sicut patet in aere qui movetur ab odore fetidus. Quid autem dicebat odorare quod ab odore pati non est unum tendo ab odore fetidus. Quid autem dicebatur odorare quod ab odore pati non est simpliciter. sed odorare est pati ab odore sentiendo odorem. aer autem non sentit quia patitur ab odore sed potius fit sensibilis per ipsum.

Capitulum 24m quod sic incipit. Quid autem non sit alius sensus. probat quod non est dare aliud sensum preter quinque predictos preter sensibus exterioribus, propter hoc. Dicit potest videri superius auditum. olfactum. gustum et tactum non sit alius sensus sic patet. omnes quod sentit sine auditu. olfactu. gustu et tactu. non sit alius sensus. sic patet. omnes quod sentit habet sensum tactus. et huiusmodi nos habemus per quem sentimus omnes passiones tangibilis inquantum tangibile. Sic enim necesse est deficere aliquod organum ei cui deficit aliquis a sensibus. ita necesse tactu sentire habentem organum tactus, sicut habemus nobis coniunctum. Quecumque vero sentimus non per tactum cum medium nobis coniunctum est, sed per media separata ut per simplicia elementa scilicet aere et aqua, sic habent se habet quod per unum media sensibilia diversa genere sentiuntur. ut sonus et color per aerem, necesse est habentem organum conforme aeri sentire utraque. Si vero per plura media separata sentimus idem

sensibile ut colorem per aerem et aquam. utraque diafana sunt habens organum conforme alteri illorum mediorum. et utrumque sentiet idem sensibile per utraque. Quia ergo sensitiva vel per medium coniunctum vel per separatum sufficient continet omnes sensus. et isti non sunt nisi quinque predicti. patet quod preter quinque predictos non est dare aliud. Ipsa organa sentiendi. aut sunt ex aere. aut ex aqua. pupilla enim que est organum visus, ipse est ex aqua. organum vero auditus attribuitur aeri. et organum olfactus alteri predictorum. Ignis autem alicui nullius sensus est organum. aut quia est omnibus. quia nullum organum est sensitivum sine calore. Terra vero nullius est organum. licet misceatur plurimis aliis elementis ad constituendum organum tactus. Relinquitur itaque sensus omnes conformari et attribui aeri et aque, quos sensus omnia animalia perfecta non orbata habent. nam et talpa habet oculos sub pelle. Si ergo nullum est corpus vel passio sensibilis preter corpora et passiones que hic predicta per media predicta sentiuntur. patet quod nullus sensus deficit habentibus quinque sensus predictos. Sunt non nunc communia et cetera. probat non esse aliquem sensum preter quinque predictos proprium supra ex sensibilibus communibus.

Capitulum 24m quod sic incipit. [illegible] omnes cum hoc quod habemus multos sensus. Communium sensibilium huiusmodi sic est motus, quies, figura, magnitudo et numerus que per se et non secundum accidens sentimus quolibet sensu. non potest esse aliquis unus sensus proprius predictos. hec enim omnia motu mediante sentimus. magnitudinem enim sic mensuramus. ita et sentimus per motum. et eodem modo figuram que est quedam magnitudo. quies vero cum sit privatio motus per motum habet sentiri. et similiter numerus sentitur per negationem continui et propriis numerantur enim que non sunt continua sed divisa. nullus ergo unus sensus potest esse proprius sensibilium predictorum quod patet sic. Unusquisque sensus ita sentit per se unum sensibile proprium quod per accidens sentit quod est diversum ab eo. quod per accidens potest esse dupliciter ut aliquis sensus proprius alicui sensibili sentiat sensibile alterius sensus, eo quod coniungitur cum proprio sensibili in eodem subiecto. sicut visus ita sentit colorem per se. quod dulce sentit per accidens. eo quod coniungitur colori in aliquo subiecto. Secundo ut aliquis sensus per se sentiat, proprium sensibile, et per accidens sensibile vel quod nullo modo est per se sensibile sicut quod visus potest sentire filium cleonis cui inest albedo. quod per se sensibile est ex quibus patet quod sensibile commune proprium alicui sensui non potest per se ab aliquo sensu sentiri. Cum ergo sensibilium communium ut motus quietis figure magnitudinis et numeri. sicut plures sensus per se non est aliquis sensus proprius ipsorum. si enim esset aliquis ipsorum proprius oporteret quod alius sentiret ea per accidens eo modo quo sentimus sensum per qualitatem sensibilem, ut filium cleonis per albedinem vel eo modo quo sensibile unius sensus per alium sensum sentimus. quia coniungitur cum sensibili proprio. Sic enim amarum sentimus per visum. quia coniungitur cum rubeo. unde sensibilibus contigit iudicium decipi alicui sensui. quia enim colera amara est et rubicunda. aliquando iudicamus quod aliquid rubicundum quod non est colera sit amarum. Si autem queratur quare habemus plures sensus et non solum unum solum. dicendum est fecisse natura ne lateant nos communia sensibilia ut magnitudo et motus. Si enim solum visum haberemus, non cognosceremus diversitatem coloris et magnitudinis. posito quod color esset proprium obiectum visus. ex hoc ergo quod in diversis sensibilibus percipiuntur sensibilia communia, manifestum est esse diversa a sensibilibus propriis.

Capitulum 26m quod sic incipit: Quoniam autem sentimus etc. Investigat utrum eodem sensu sentiamus et sentiamus nos sentire. Quoniam sentimus nos videre et audire, necesse est aut visu sentire quod videmus aut altero quodam sensu. Et si altero sentimus nos videre, de illo sensu queretur si sentit se videre per se vel per alterum sensum, et de dubitatione quod procedatur in infinitum. Nam si idem sensus sentit et se sentire percipit, idem erit sensus diversorum obiectorum, scilicet obiecti proprii et actionis vel passionis proprie, ut si idem visus videt et percipit se videre, idem visus erit coloris et visionis. Si autem alio sensu sentimus et alio percipimus nos sentire, duo sensus erunt eiusdem obiecti, scilicet rei quam percipimus nos sentire, necesse enim sentiet sensibile obiectum sensationis quod sentit, ut si alio sensu quam visu sentimus nos videre, ille sensus erit perceptivus coloris, et sic duo sensus erunt eiusdem obiecti. Preterea si alter visus est quo sentimus nos videre ab eo quo videmus, de illo queretur utrum per se ipsum sentiat se videre aut per alium, et si per alium, idem queretur de illo, ita quod vel procedetur in infinitum, quod est impossibile, vel deveniet ad aliquem sensum qui sic videns erit sui ipsius quod sentiet se sentire. Et si hoc verum est de aliquo sensu, estimandum de primo. Dubium autem huius est, quia si sentire visu est videre, quod autem videtur vel colorem vel habens colorem, oportebit visionem esse coloratam. Solvit obiectionem dicens quod sentire non est sic unius obiecti sicut videre. Discernimus enim visu mediante tam tenebram quam lumen, licet eodem modo et cum tenebras non videmus. Preterea visio aliquo modo colorata est, quia sensitivum suscipit speciem sensibilis non materiam, propter quod abeuntibus sensibilibus insunt nobis sensationes et fantasie sensibilium. Preterea sonus et idem actus secundum rem est sensibilis et sentientis, licet diversus sit secundum rationem, verbi gratia sonus secundum actum idem est quod auditus secundum actum. Contingit enim habentem auditum non audire, et habentia sonum non sonare semper, scilicet quando sunt in potentia. Quando autem potens auditum est in actu et potens sonare actu sonat, tunc simul fit auditus et sonus in actu, quorum alterum dicamus auditionem et alterum sonationem. Ambo tamen, scilicet sonum et auditum, necesse est esse in potentia sentiente, sicut in motu. Actio enim agentis et passio patientis in patiente sunt, unde non est necesse omne agens pati vel moveri. Actus autem sonativi sive soni sonatio est, sicut actus auditivi sive audientis est auditio. Dupliciter autem dicitur sonus et auditus, scilicet in potentia et in actu. Eadem autem ratio est de actu aliorum sensuum et sensibilium, sicut enim actio et passio sunt in patiente, sic videtur actus eorum sensibilium et sensationes sensitivi sunt in sensitivo, ita tamen quod in quibusdam utrumque nominatum, scilicet actus sensibilis et sensitivi, ut in auditu actus audibilis dicitur sonatio, sonationis vero audientis dicitur auditio. In quibusdam vero sensibus alterum est innominatum, ut in visu cuius sensatio dicitur visio, et in gustu cuius sensatio dicitur gustatio; actus vero tam coloris quam humoris innominatus est.

Capitulum 27m quod sic incipit: Quoniam autem unus quidem etc. Ostendit quod sensibilium excellentia corrumpit actus sensibilis et sentientis, et sic salvatur utrumque secundum actum, licet in potentia non sic utrumque corrumpitur, reddit quod rationem quare excellens sensibile corrumpat sensum. Quoniam ergo actus sensibilis et sensitivi unus et idem est secundum rem, licet differens ratione, necesse est sic corrumpi et salvari utrumque secundum actum, ut auditum et sonum, humorem et gustum, et alia similiter. Secundum potentiam [illegible]

hoc non est hic necesse, quod primi naturales non bene considerabant, qui volunt opinabantur simpliciter esse non esse colorem sine visu, neque humorem sine gustu. Licet enim color non sit in actu sensationis sine visu nec humor sine gustu, potentia tamen et color est sine visu et humor sine gustu. Quoniam autem vox sive sonus quodammodo existens idem auditui est symphonia quedam, et hoc est quedam proportio, necesse est auditum consistere in quadam proportionata ratione, et eodem modo quamlibet aliam sensationem. Propter quod unumquodque excellens sensibile corrumpit proprium sensum, cum destruat proportionem in qua consistit: excellens enim audibile destruit auditum, et excellens humor gustum, et excellens fulgor visum, et ita de aliis excellentibus obiectis. Obiecta autem sincera et contemperata secundum debitam rationem delectabilia sunt sensibus. Talia vero proprie sunt mixta et que media inter extrema, sicut in auditu symphonia mixta est ex acuto et gravi delectans auditum. Similiter in tactu delectabile est mixtum ex calido et frigido. Excellentia vero sensibilia contristant et corrumpunt sensum. Investigant sensum communem.

Capitulum 28m quod sic incipit: Unusquisque quidem sensus etc. Ex hoc quod discernimus sentiendo sensibilia diversorum sensuum, ostendit quod est sensus communis. Alio modo est unus [illegible] Quilibet enim sensus est obiecti sensibilis cuius est receptivus, in quo est sensitivus, discernens differentias ipsius obiecti, sicut visus est coloris album et nigrum discernens. Et eodem modo est in aliis sensibus. Sed quoniam sentiendo discernimus differentiam quam habent sensibilia diversorum sensuum ad invicem, ut album et dulce, necesse est sensu aliquo sentire hanc differentiam, cum ipsa que differunt cognoscamus sint sensibilia. Hanc autem differentiam non percipimus aliquo sensu de predictis, verbi gratia tactu cuius organum dicitur esse caro, quia necesse esset discernentem predicta sensibilia tangendo utrumque. Neque duobus sensibus potest discerni quod alterum sit dulce ab albo, sed oportet alicui uno sensu utrumque manifesta esse. Duobus enim sensibus cognoscere diversa sensibilia esse diversa simile est ac si diversa esse cognoscerent, quorum unus ego illud et tu aliud sentires. Tali autem modo non iudicaretur diversitas sensibilium, et ideo oportet unum et eundem sensum sentire quoniam alterum est dulce ab albo, et iudicare eam differentiam. Quod non est possibile fieri nec uno neque pluribus sensibus particularibus, et ideo oportet esse quendam sensum communem discernentem differentiam sensibilium diversorum sentiendo utrumque. Quod autem non in alio et alio tempore sed in eodem potius sensus sentiat diversa sensibilia et discernat inter ipsa, patet quia sicut ipse existens idem iudicat alterum illorum bonum vel malum, sic quando iudicat unum iudicat et alterum, et sicut in eodem quando ipse iudicat unum ita ipse iudicat alterum. Dico autem in eodem quando, ut si nunc dicat album alterum a dulci, ita in eodem nunc ipse dicat dulce alterum esse ab albo. Ergo simul in eodem et in eodem tempore inseparabili percipit utrumque. Impossibile autem videtur unum et idem indivisibile et in indivisibili tempore moveri secundum contrarios motus. Dulce autem et amarum tamen sensum quasi in contrarium movent, album autem et nigrum, quare non eodem sensu simul sentiuntur predicta. Et si dicitur quod sensus communis sit unus et individuus subiecto, tamen multiplex ratione et virtute, ita quod aliquo modo divisibile existens sentit [illegible] secundum esse et rationem, aliquo vero modo indivisibile, scilicet subiecto, sentit diversa, hoc non est possibile, licet enim in eodem subiecto indivisibili possunt esse contraria in potentia, tamen non possunt eidem inesse secundum actum. Sic igitur

impossibile est album et nigrum eidem simul actu inesse ita impossibile videtur sensum eundem simul
pati a sensibilibus contrariis. Deinde dicit quod sicut punctum communis idem est unum in se secundum
quod terminat lineas divisas, eo quod plures utrumque eodem signo, sic sensus communis unus
idem est in se et secundum quod indivisibile potest simul plura cognoscere ac discernere. Secundum autem quod eo
de utitur tanquam termino plurium sensuum particularium cognoscit et iudicat plura sensibilia separata
et tempore diviso utitur eo ipso pro duobus quando duo iudicat separata. Deinde probat quod
dicimus alias esse sensitiva hic determinata sunt —
Quaeritur 29m quod sic incipit. Quoniam autem duabus differentiis etc. Enumeratis his quibus videtur idem
esse sensus et intellectus determinat ipsos realiter inter se differre. Et primo duobus scilicet motu
secundum aliam differentiam et comprehendo secundum eum intelligere discernere et sentire. Videtur esse quidam
sentire propter multa. Primo quidem quod intellectus utrumque anima ad iudicat et cognoscit. Secundo
quod antiqui idem dicunt esse sapere et sentire. Empedocles enim dicit quod appetitus saltem in hominibus
et aliis alibi (?) deliberat ad agendum ad praesens id est ad praesentiam determinati temporis vel generis
obiecti vel temporis praestat eis sapere diversa. Omerus etiam dicit intellectum tale esse inveniens
hominibus qualem sol qui est pater hominum per generationem et deorum id est planetarum per illuminationem
illuminando quod fiat in die ita quod omnes hii opinantur intelligere esse corporeum sicut
quorum utrumque sit possibile ut dictum est in ipso libro determinatur. Insufficienter autem determinaverunt
de propositis omittentes de ignorantia sive de deceptione quae fit circa sensibilia quod plurimum
temporis anima est ignorans unde necesse est anima dicere quoniam non esse sensum vel tactum
dissimilis eius deceptionem si notitia est per apprehensionem similis. Hoc enim secundum est quod
est similis similis cognoscere. Nihil illud potest esse verum quod eadem scientia et de deceptione eadem est
contrariorum. Quod autem non sit idem intelligere et sentire probat primo etc. quod sentire inest omnibus
animalibus intelligere autem paucis. Secundo idem probat quod intelligere contingit aliquando recte et quando
recte. Recte quidem per prudentiam scientiam et veram opinionem. Non recte autem per contraria.
Sentire autem non contingit ad non recte quod sensus proprius verus est semper. Deinde
ostendit quibus differt intellectus a sensu quod intelligere contingit ad falso et nulli inest cui non
insit ratio sensus autem propriorum semper est verus et animalibus omnibus inest et ratio eis non insit id —
Quaeritur 30m quod sic incipit. Fantasia autem alterum est a sensu etc. Manifestat quod fantasia
est aliud a sensu et ab intellectu et ab opinione quae pertinet ad intellectum.
Fantasia autem ita differt a sensu et intellectu quod ipsa non fit sine sensu et sine ipsa non est opinio.
Quod autem ipsa non sit opinio manifestum est per hoc fantasia enim nobis inest cum volumus quod
poculis et quod in potentia non est fantasiari sicut patet in actu recordantium et ydolum facit
et quod in potentia est opinari autem non inest nobis quando volumus quod non est in potestate
nostra cognoscere vel falsum quae requiruntur ad opinionem. Et cum opinamur aliquod
difficile vel terribile statim patimur et similiter statim confidimus si opinamur aliquod
fidendum sit. Secundum in fantasia autem anima nichil plus patimur quam considerando difficilia et
confidentia in pictura. Tertio fantasia non est differentia acceptionis id est cognitionis sicut est scientia

opinio et prudentia et horum contraria de quo differentia alibi dicendum est. Quarto intelligere est differentia
sensu assentire et hoc est aliud quam fantasia quae differt ab opinione dantes de fantasia differentia
quae de intellectu et opinione. Si fantasia proprie accepta et non secundum methaphoram est virtus
secundum quam nobis insit aliquod fantasma id est ydolum fantasiatum videtur esse aliqua potentia aut habitus
secundum quem discernimus verum et falsum. Huiusmodi autem sunt sensus opinio scientia et intellectus. Videtur ergo esse aliquid istorum.
Quod autem non sit sensus probat primo sic: sensus enim dicitur vel in potentia sicut est visus visiva vel in actu sicut est
visio. Fantasiatur autem quis sicut dormientes non per sensum in potentia quod talis non dicitur nec per sensum
in actu quod talis non est in sompnis. Secundo sic sensus in potentia adest semper omnibus animalibus non orbatis. Fantasia
autem non sed sensus est actu. Animalium inest cuilibet alii fantasia autem quibusdam numquam inest ut formice api et vermi. Tertio sic sensus semper verus est fantasie autem multe falsae. Quarto sic quando opinamur
certitudinaliter esse aliquod sensibile non dicimus hoc videre nobis tale sed hoc dicimus quando non manifeste
sentimus secundum fantasiam autem dicimus hoc nobis apparet. Sic visiones dicimus apparere dormientibus.
Nec potest esse idem fantasia quod scientia vel intellectus quod semper illa dicunt verum fantasia
autem aliquando est falsa —
Reliquum ergo videre etc. Probat fantasiam non esse idem quod opi
Quaeritur 31m quod sic incipit: nionem nec ad compositum ex opinione et sensu. Et primo quod fantasia non
est idem cum aliquo istorum quae semper vera sunt reliquum videre si est opinio quia enim potest esse vera vel
falsa. Non est autem fantasia opinio nam opinioni semper inhaeret fides quod non contingit opinantem
non credere ei quod opinatur. Fantasia autem non semper coniuncta est fidei cum insit multis
bestiis quarum nulli inest fides. Hanc suasum esse suasionem autem sequitur ratio quibusdam
autem bestiis inest fantasia quibus ratio non inest. Secundo manifestat quod fantasia nec est opinio
cum sensu nec facta per sensum nec complexio quaedam opinionis et sensus. Si enim esset complexio ut
usque oportet utrumque ipsorum esse respectu eiusdem ita quod fantasia esset complexio ex op
inione albi et sensu eiusdem et non ex opinione albi et sensu boni. Sed unum eundem quod sentit
tunc possibile esset opinatum possibile non secundum accidens. Apparent autem quaedam falsa secundum sensum de quibus
tamen habetur opinio vera sicut falsum est solem esse unius pedis sic apparet visui et verum est ipsum
esse maiorem terra sicut opinantur. Si ergo fantasia est complexio opinionis et sensus necesse est
aut abiecisse veram opinionem habitudinem rei et salvata salva re non oblitum nec dedidicisse
aut si adhuc eandem opinionem fantasia erit simul vera falsa propter falsum vera propter opinionem
veram quae non sit falsa nisi quando res sic mutatur ut lateat opinantem. Fantasia ergo nec
est aliquid horum nec aliquid factum ex hiis —
Quaeritur 32m quod sic incipit: Sed quoniam est moto etc. Manifestat quid est fantasia et quare secundum
ipsam contingit multa facere et pati
et quod aliquando vera est aliquando falsa. Quoniam contingit motum ad alio moto fantasia videtur motus
esse non tamen fieri sine motu sensus sed in hiis quae sentiunt et quorum est sensus contingit enim a sensu qui est
in actu fieri motum fantasie similem sensationi et hic motus non contingens fieri sine sensu neque
existit in non sentientibus est fantasia. Habentibus autem fantasiam contingit multa facere
aut pati secundum ipsam et contingit etiam eam esse veram et falsam. Accidit autem fantasiam posse
esse veram et falsam quod sensus propriorum sensibilium obiecti et plurimum verus et in paucioribus falsus. Secundo autem obiecti
propriis contingit ipsum mentiri. Verbi gratia esse album non mentitur. Sed de eo cui album accidit

r' non sensibilium communium. ut magnitudo et motus et alia que consequuntur subiecta quibus insunt
sensibilia propria maxime contingit decipi secundum sensum communem. Itaque fantasie factus a sensu qui est in actu dif-
fert penes hec tria sensibilia. Sicut enim sensus primus, propriorum obiectorum presentis semper verus est. Sensus autem obiecti
sensibilium per accidens et communium sensibilium sive presentis sive absentis potest esse falsus. maxime quando
sensibile procul existit. Ita fantasia que est motus causatus a sensu secundum actum potest esse vera et falsa.
¶ Dicitur autem fantasia .i. visio ut apparet eo quod cum ceteris sensibus quod visus est principalis
accipiens nomen a lumine sine quo non contingit videre ¶ Et quia alia non multa operantur secundum fan-
tasiam. quoniam in ipsa manent multa fantasmata similia sensatoribus et sensibilibus non in actu sen-
tientibus. quod ipse hic facit notandum quia multa alia non habent intellectum ut bruta. et quia intellectus aliorum vela-
tur. aut passione aut egritudine prohibentibus aut sompno ligante. et ideo natura
providit ad principium operandi scilicet fantasiam. de qua tanta dicta sint. —

[E]x parte autem anime qua cognoscit anima et sapit ¶ Huius libri tertij capitulum primum
premissa intentione eorum que de intellectu dicenda sunt ostendit quod intellectus est
quedam natura potentialis non mixta corpori. in actu tamen ad unam naturam est et locus specierum et quod
aliquid pati intellectus ab intelligibili. et sensus a sensibili ¶ De parte autem anime qua cognoscit
et sapit. scilicet de intellectu sive separabili existente non secundum magnitudinem sed ratione. sive inseparabili. considerandum est
quam differentiam habeat ab aliis potentiis. et quomodo fit ipsum intelligere ¶ Si intelligere est pati aliquid. aut
aliquid huiusmodi passionis sicut est sentire. hoc utique erit ab intelligibili. Si autem intellectus impassibilis est
susceptivus autem speciei ita est in potentia talis intelligibilis quod non est ipsum intelligibile. sed sic se habet ad in-
telligibile sicut sensus ad sensibile. Et quoniam omnia intelligit necesse est ipsum esse immixtum. sicut dixit anaxagoras.
ut imperet. Nos autem ipsum dicimus immixtum ut omnia cognoscat. quia si mixtus esset aliquo ipsum
intus apparens prohiberet quod extraneum recipi in ipso ¶ Propter hoc neque eius non est una natura
ultimo actu. sed potius ita esse naturam potentialem. Dico autem intellectum quo opinatur anima et intelligit. nichil
intelligibilium actu esse ante intelligere. et ideo non est rationabile ipsum misceri organo corporali. quia si
misceretur ei conficeretur qualitate sensibili scilicet aliqua caliditate aut frigiditate vel huiusmodi. sicut
sensus. quia nulla reperitur in eo. bene igitur dicunt antiqui animam esse locum specierum non quidem totam. sed intellectivam. neque
actu sed potentia ¶ Quod autem non eodem modo patiatur intellectus ab intelligibili et sensus a sensibili patet ex accidentibus. Quoniam
enim non sentit excellens sensibile sed corrumpitur ab eo. ut auditus a magnis sonis. et olfactus
a fortibus odoribus. intellectus autem intelligendo maxime intelligibile non propter hoc minus sed potius magis
intelligit infima intelligibilia. sensus enim non est sine corpore. intellectus autem separatur ab eo ¶ Cum autem
intellectus fiat singula intelligibilia dicitur sciens secundum actum. et hoc statim fit cum possit operari in actu per
se ipsum. itaque tunc est aliqualiter scilicet ad considerandum. non tamen eo modo quo fuit ante addiscere, potest et tunc
se ipsum intelligere quia factus est in actu — Investigat qualiter intellectus se habet ad quiditatem

Q capitulum 2m quod sic incipit. Quoniam autem aliud est magnitudo et ut quiditas. et ad ipsum in actu existentem ¶ Item
in abstractis nisi sit naturale ut aqua sive mathematicum ut magnitudo aliud est quiditas et
aliud esse actu existens. ut aliud est magnitudo et aliud magnitudini esse. et aliud est aqua aliud aque esse. sed non sed
quiditas et esse est quiditas. sive esse actu idem. ut separans animam. in hiis quibus predicta differunt.

omnia cognoscat huius quiditatem et discernit ipsum a quiditate alia potentia quam intellectu vel per intellectum habentem
se alio modo quam cognoscendo quiditatem. Exempli gratia carnem que ita habet formam in materia sicut simum est in
naso sensitiva potentia iudicat in qua ipsum causidem quedam proporcio calidi et frigidi. sicut eadem potentia percipit ca-
lidum. aliam igitur quam per intellectum cognoscat quiditatem carnis alia potentia discernit esse .i. actualiter existentiam
sive suppositum carnis actu existens. vel si intellectu discernit carni esse. hoc facit actu reflexo
per actum eius extensum ad sensum seu ad fantasiam. Eodem modo in mathematicis in quibus aliud est quiditas
ut rectum et simum. alia autem potentia. alia eadem aliter se habente autem iudicat huius quiditatem et ipsam
quiditatem ¶ Res enim sic separabiles a materia. sic sunt apte nate concipi per intellectum.

Q capitulum 3m quod sic incipit. Dubitabit autem aliquis. Investigat quomodo intellectus cum sit impassibilis
possit intelligere, cum hoc sit pati. Investigat etiam si intellectus possit se ipsum intelligere ¶ Si intellectus est simplex
et impassibilis non communis cum alio in materia sicut anaxagoras dicit faciens ipsum immixtum. dubitatur
quomodo intelliget si intelligere est quoddam pati. agens enim agit et patiens patitur in quantum aliquid est commune utrisque. Du-
bitatur secundo utrum intellectus sit ad intelligibile et utrum quod non quia cum omne intelligibile sit unum ratione si intellectus est intel-
ligibilis secundum se ipsum. quecumque per se sunt intelligibilia haberent intellectum. Si autem non est per se intelligibilis eo quod sit
mixtus cum non haberet aliquid ipse quod fiat intelligibile. sic non habet illa hec. Ad primam dubitationem dicit quod pati commune ac-
ceptum dicitur uno modo per realem transmutationem et tale arguit materiam. alio modo per esse in potentia ad recepcio-
nem. quo modo intellectus est potentia intelligibilia nichil eorum est actu antequam intelligat. Est enim sicut tabula
in qua nichil est actu scriptum et pati hoc modo non arguit materiam. sed [illegible] potentiam receptivam.
Ad 2am dubitationem dicit quod intellectus intelligibilis est per intentionem, sicut et cetera intelligibilia. sicut secundum certam intelligibilia
materie. In illis in quibus idem est intellectus et quod intelligitur. idem est quod est virtus speculativa et speculabile. Non enim
autem in omni intelligibili reperitur virtutem intelligendi. quia habentia materiam ita sunt potentia intelligibilia quod in eis
non est intellectus cum sit potentia immaterialis. consimile igitur sic est intelligibile quod non est intellectus.

Q capitulum quartum quod sic incipit. Quoniam autem sicut in omni natura etc. Manifestat quod sicut in anima est intellectus possibilis. ita est
intellectus agens. comparans has duas adinvicem ¶ Sicut in omni natura sensibili est duo. aliquid ut materia
quod est potentia omnia sensibilia. et aliquid quod est factivum omnium. ut in artificialibus est potentia omnia que possunt fieri
partes et eorum pars est causa factiva ita in intellectu necesse est esse has differentias. scilicet intellectum possibilem
quo est omnia fieri. et agentem quo est omnia facere. et hic est sicut quidam habitus et quedam lumen. lumen enim
quodam modo facit potentia colores. actu colores ¶ Hic intellectus igitur agens est separabilis et impassibilis. im-
mixtus et substantia ens actu. Cum enim honorabilius sit agens paciente. et efficiens materia. intellectus
agens tamquam nobilior erit substantia ens actu ¶ Intellectus in actu considerans et scientia in actu in re
actu idem sunt. Qui vero autem intellectus in potentia tempore unius et eidem sit prior tempore. in
universali autem neque tempore. non intellectus qui est actu considerans. Vult tamen et tertio dicere non est prior ipso tempore. oportet enim esse intellectum
qui actu considerat et non est talis ut aliquando intelligat. aliquando autem non intelligat ¶ Intellectus in
separatus autem ita est vere ens quod solus est perpetuus et immortalis eo quod est impassibilis. non reme-
moramur autem post separationem eius a corpore. quia intellectus passivus in quantum communicat cum vir-
tute ymaginativa est corruptibilis. nichil intelligens sine fantasmate.

Q capitulum quartum quod sic incipit. Indivisibilium quidem igitur etc. Declarat duplicem esse operationem intellectus

quarum una est simplicium apprehensio et quantum ad hanc non cadit falsum. et alia compositio et divisio et quantum ad hanc est
verum et falsum. ¶ Simplicium apprehensio intellectus qua est indivisibilium intelligentia est respectu eorum in quibus non
contingit falsum. sed compositio est in hiis in quibus verum vel falsum ex hoc quod intellectus ea simul com-
ponit tamquam unum. ¶ Compositio simplicium intelligentie procedit et eam que componit est composita
quemadmodum Empedocles dixit naturam primo germinasse quedam capita sine collo vel cervice.
et postea concordiam composuisse ea. ¶ Si autem intellectus coniungit intelligat temporis preteritum vel futurum.
ut dicendo album fuit non album. vel erit non album et componendo unum cum alio. sicut dicendo
falsum erit aut verum. et sic non solum est verum vel falsum in compositione et divisione respectu temporis presen-
tis. ut dicendo cleon est albus. verum in respectu temporis preteriti et futuri scilicet dicendo erat albus. vel erit
albus. Componens autem et faciens unum ea que sic componuntur est intellectus.

Capitulum 6m quod sic incipit. Indivisibile autem etc. Manifestat quomodo intellectus per simplicem apprehensionem
intelligit ea que sunt continua. sive per se sive per accidens. et etiam ea que non sunt ambo. Et quomodo
ista operatio differt ab ea que est compositio vel divisio. ¶ Cum enim continuum est et divisum
et in tempore indivisibili vel instanti. tempore enim sequitur magnitudines secundum divisibile et indivisibile.
Intellectus igitur apprehendente simplici intelligentia continuum ut indivisum actu. non est dicere
quod una parte eius intelligit in una parte temporis. et alias in alia. et aliquid in medio vel aliquid
quia hoc non fit nisi divisim intelligat partes continui. tunc enim dividitur tempus continuum sicut et
divisim intellecte partes continui. et ideo cum sic intellecte partes ipsius. ideo est tempus sive
illa mensura in quo apprehenduntur. ¶ Illud enim quod est indivisibile secundum formam et non secundum quantita-
tem ut homo vel lignum intellectus intelligit simplici intelligentia et tempore indivisibili.
Non enim apprehendit ipsum inquantum est divisibile nec in tempore divisibili. Sed inquantum indivisibile. In talibus enim
que sunt unum formaliter est aliquid indivisibile quod est inseparabile. scilicet forma specialis faciens ea unum. et
facit ea intelligi in uno tempore scilicet in instanti. facit enim unitatem unitatis continuitatis
ipsorum. et talem recipit in se unitatem continui et temporis. ¶ Punctum autem et omne indivisibile
quod tamen est ut divisionis ut est unitas intelligitur ut privatio quedam. quemadmodum enim malum cognoscitur
quia est privatio boni. ita et punctum cognoscitur quia habent rationem privationis. ut sic a[illegible] non cognos-
citur nisi per privationem contrarii. oportet autem intellectum cognoscentem ad privationem contrarium esse alterum ipso-
rum et non esse in actu. Si vero aliquis intellectus sit cognoscens ad privationem rei cognoscere ipse seipsum
cognoscit. tamquam semper actu existens. et actu separatus. ¶ Omnis autem actio intellectus qua dicitur per
dicendo aliquid de aliquo sicut affirmatio vera est aut falsa. non tamen omnis actio intellectus est talis.
sed simplex intelligentia quiditatis rei vera est. Sed verus in apprehensione proprii ubi semper verus
est. licet non semper sit verus iudicando album esse hominem. vel non. quecumque igitur sunt sine
materia apprehenduntur simplici intelligentia. ¶ Scientia autem rei in actu secundum actum idem est cum sci-
ente. Scientia autem que de potentia deducitur ad actum respectu unius et eiusdem prius tempore est
in potentia quam in actu. simpliciter autem et respectu diversorum non est prius tempore. quia omnia de potentia dedu-
cuntur ad actum per aliquid quod prius existit actu.

Capitulum 7m quod sic incipit. Videtur autem sensibile etc. Assignat convenientias inter sensum et intellectum
quantum ad passionem et actionem. ¶ Sensibile actu actu agens sic educit sensum de potentia
ad actum sentiendi. quod non patitur nec alteratur. et ideo iste non est alia species motus ab hiis que
physice movent. quia motus physicus est actus imperfecti. iste autem actus simpliciter perfecti cum sit respectu
simpliciter actualiter existentis. ¶ Sentire igitur simplici apprehensione. similiter est simplici intelle-
ctui. utrique enim est actus perfecti. sicut dicere et percipere intellectum forte formarum. ¶ Cum
autem sensus affirmat aut negat aliquid delectabile vel triste. statim ipsum prosequitur
aut fugit. Delectari enim et tristari est agere ad esse bonum vel malum inquantum talia medi-
ante sensitiva. Fuga autem appetitus. et sunt actiones secundum actum. ita quod appetitivum
et fugitivum sunt idem inter se. et idem cum sensato realiter licet differant secundum esse id est secundum
rationem. Et quia fantasmata sic se habent ad intellectum sicut sensibilia ad sensum. ideo quando
intellectus affirmat vel negat aliquid esse bonum vel malum mediantibus fantasmatibus ipsum
prosequitur aut fugit. Et quoniam ita se habet in omni intellectione. ideo sine fantasmate anima non in-
telligit. ¶ Sensibilia autem hoc ordine movent sensum. aer enim illuminatus immutat pupillam
et hec immutat sensum. et eodem est in auditu modo et in auditu et aliis sensibus. que omnes
immutant sensum communem. qui est unus et ultimus tamquam una medietas. licet plurificetur
secundum multos aspectus. et quoniam prius dictum fuit quod sensus communis discernit differentiam sensibilium
dulcis. verbi gratia. dulcis et calidi. tamen hoc iterum dicit. ¶ Sensus enim communis cum ad unum
est sicut terminus. et sicut terminus est communis sensuum particularium cum proportionatur in-
tellectus qui unus numero existens licet se ad diversa fantasmata diversis rationibus. sicut sensus communis
ad diversa sensibilia iudicans enim fantasmata diversis rationibus aut contraria ita pertinet ad unum
intellectum sicut iudicare sensibilia diversis rationibus pertinet ad unum sensum. Si enim album sit
a. dulce vero sit b. fantasma autem albi sit g. et fantasma dulcis sit d. sicut se
habet album ad dulce. ita fantasma albi ad fantasma dulcis. et permutatim. sicut
se habet album ad fantasma albi. ita dulce ad fantasma dulcis. sicut igitur album et dul-
ce discernuntur per unum sensum. ita fantasma albi et fantasma dulcis per unum intellectum. ¶ Intellectus igitur
species sensibilium intelligit mediantibus fantasmatibus. et ideo sicut prosequibile et fugiendum determinantur
presentia sensibilium quando sensus est in actu ita in absentia sensibilium potest esse prosecutio et fuga. quando
in fantasmatibus fuerit determinatum prosequibile vel fugiendum. ¶ Aliquando enim ad cognoscendum ut
fugibile quod sentitur nocivum esse. sicut videns ignem cognoscit per visum ex hoc
quod communis accidit esse ipsum quod nocivum est [illegible]. et eodem modo per visum percipit inpugnans
esse fugiendum. aliquando ex hiis fantasmatibus seu conceptionibus que sunt in anima ratiocinatur homo
et comparat presentia ad futura. tamquam si essent presentia sensibilia. et cum iudicaverit aliquod
letum aut triste ipsum prosequitur aut fugit. Declarat quod verum et falsum habent

Capitulum 8m quod sic incipit. Et omnino in actione etc. se ad intellectum tam speculativum
quam practicum. sicut bonum et malum ipsi intellectui. et quomodo mathematica intelligit prout sunt
abstracta a materia. quamvis non sint abstracta ab ea. ¶ Omnino enim verum et falsum
sunt in actione. scilicet per intellectum practicum. quantum ad finem actionis. scilicet in sicut in actione intellectus
speculativi sunt in eodem genere bono et malo. quia verum est tamquam bonum [illegible]

intellect(us). et scientia est tamquam malum differenter tamen quia in intellectu speculatio ambo dicuntur
simpliciter sine extensione ad opus. in practico autem sunt cum extensione ad actum ¶ Dicit non secundum ab-
stractionem ut mathematica intellectus sic concipit. nam sicut intelligendo simum et quibus anima ille
inquantum tale. intelligit non separatum a materia sed coniunctum cum ipsa. ita intelligendo curvum in actu inquantum curvum
intelligit ipsum sine carne in qua est. et hoc modo intelligit mathematica separata a materia sensibili quamvis
non sint separata ab ea. universaliter enim intellectus qui est secundum actum sic intelligit res sicut convenit vel
non convenit in illa differentia ¶ Utrum autem contingat intellectum non separatum a corpore intelligere
de separatis realiter posterius considerandum — Manifestat quomodo anima est quodammodo omnia per
Capitulum 9 quod sic incipit. Nunc autem de anima et de anima. intellectum et sensum et quod intellectus eius in suis actibus
dependet a sensu. non tamen ipse sit idem cum fantasia ¶ Dicit igitur recapitulantes ea que
de anima dicta sunt dicamus quod anima est aliquo modo omnia entia. entia enim aut sunt sensibilia
aut sunt intelligibilia. Cum igitur scientia sit aliquo modo scibilia et sensus sensibilia sensata que sentit et
sentit. est sensibilia per scientiam et sensibilia per sensum. et sic est aliquo modo omnia ¶ Sed oportet considerare quomodo
hoc verum sit. intellectus est itaque quod scientia et sensus secantur sicut et res. rebus enim entibus ipsorum
[illegible] scientia et sensus ipsorum que non sunt actu proportionatur scientie et sensui in actu. sic enim in
est sensitivum et scientificum ipsorum. ita in rebus est sensibile et scibile in ipsorum ¶ Necesse est autem animam
esse omnia entia altero duorum modorum. scilicet aut ita quod sit idem realiter cum ipsis. et hoc modo non est
ipsa entia. aut quod intentionaliter et hoc modo est ipsa entia. lapis enim non est in anima sed species la-
pidis et intentio lapidis. Unde anima est sicut manus. manus enim in agendo est organum organorum
et anima in cognoscendo est species specierum. est enim per intellectum species specierum intelligibilium. et per sensum species spe-
cierum sensibilium ¶ Sed autem intellectus in suis actibus dependeat a sensu patet sic. quia res intellecte non sic
separantur a magnitudine sicut sensibilia ab invicem. ideo intelligibilia que dicuntur secundum abstractionem. quia habent
abstractiones partes sensibilium intelligimus speciebus sensibilium. et ideo non sentiens non intelligit. intellectus enim
speculatur fantasmata cum re intelligibili. fantasmata enim se habent ad intellectum sicut sensibilia ad sensum excepto quod sunt sine materia
¶ Fantasia autem alterum est ab affirmatione et negatione. quia cum ista sit in compositione specierum
est verum vel falsum. quod non est in fantasia per omnia. intellectus scilicet per intellectiones intellectus simplices
quamvis idem cum fantasia tamen non sit ipsa — Premisso quod intellectus determinare de virtute motiva ostendit
Capitulum 10 quod sic incipit. Quoniam autem anima que secundum animalium est sufficientia quod ad dicendum partium seu potentiarum anime
¶ Nam anima est diffinita secundum duas potentias quibus differt animatum ab inanimato scilicet discretione per intellectum
ad intellectum et sensum. et motivo secundum locum. Desiderii que est intellectus potentia determinata est. restat ostendere
nunc de motivo quid sit. scilicet utrum una quedam pars ipsius anime separabilis ab ea subiecto aut ratione. vel tota anima.
Et si pars aliqua utrum sit aliqua propria divisa ab hiis quas consueverunt dicere partes anime. aut sit una
de consuetis dictis. Dubitatur autem consequenter quomodo et quot dicere partes anime. quod modo enim infinite videntur
infinite. non solum ille quas dicunt aliqui esse partes ipsius. scilicet rationalis irascibilis et appetitiva vel rationalem
et irrationalem ¶ Secundum enim potentias in sufficienter dividunt partes anime nam preter potentias apparent alie partes
habentes maiorem distantiam. sicut vegetativa que plantis et omnibus animalibus inest. et sensitiva quam non est facile
ponere rationalem potentiam simpliciter vel irrationalem ¶ Et sic est fantastica quam secundum esse divisa est ab aliis

potentiis anima igitur potentiis scilicet rationali irrationali et concupiscibili est eadem et a qua earum est altera dubitationem
maxime si ponantur separate ab invicem ¶ Ipsa appetitiva quam ratione et virtute altera est ab omnibus
potentiis. inconveniens est separare ab eis. nam voluntas que est quedam appetitiva reperitur in parte rationali
concupiscibilis et irascibilis que sunt appetitive reperiuntur in irrationali. et ideo si anima est rationalis. irrascibilis et concu-
piscibilis quelibet earum est appetitiva. ut sic tres sint appetitive in anima secundum tres potentias ¶ Ipsa per potentias preter
anime restat que est de qua enim de qua nunc est sermo scilicet motiva secundum locum. motus enim augmenti et decrementi
inest omnibus secundum generativam et vegetativam. De respiratione autem et expiratione sompno et vigilia que
habent multam dubitationem posterius considerandum est post — Manifestat quod motus secundum locum non est in talibus
Capitulum 11 quod sic incipit. Sed de motu per locum etc. a virtute vegetativa non a sensitiva nec a intellectiva
nec ab appetitiva prout supra ¶ Considerandum est quid est movens animal secundum locum motu processivo in
primo manifestum est quod potentia vegetativa non est causa huius. hic enim motus semper est propter aliquid ad distans apprehensum et cum
te fantasia et appetitu. nihil enim movetur secundum locum non appetens aut fugiens aliquid nisi forte per violentiam ¶ Item
plante in quibus est potentia vegetativa carent motiva motu processivo et haberent aliquas partes organicas ad
hunc motum ¶ Sed etiam patet quod sensitivum non est causa huius motus. multa enim alia habentia sensum sunt immobilia
per totam vitam. si igitur natura nihil facit frustra nec deficiat in necessariis nisi in orbatis et imperfectis. potentia autem
alia perfecta sunt et non orbata cum habeant virtutem generativam. habent et augmentum et decrementum. haberent
utique partes organicas processionis ¶ Item patet quod nec cognitiva sive intellectus non est causa motus predicti. speculativus
enim intellectus non speculatur operabile. nec dicit aliquid fugiendum vel prosequendum. motus autem processivus
semper est alicuius fugientis vel prosequentis aliquid. supposito etiam quod speculatur aliquid operabile non tamen precipit
prosequi vel fugere. multotiens enim intelligit aliquid triste vel delectabile. non iubet autem timere vel desi-
derare. sed cor movetur aliquando absque ipso intellectu. si autem delectabile cum est motum appetitus aliqua pars
accidentaliter hunc motum ¶ Preterea ipse intellectus practicus non enim processivus motus. talis enim intellectus precipiente
intellectu ad fugere aut prosequi non movet semper aliquid secundum eius determinationem sed aliquando secundum concupiscentiam. ut patet in in-
continentibus. videmus enim quod habentes regulam dictantes fugiendum vel amandum per medicinam non sanantur. quia non agunt
quod precipit ars. sed sequuntur desiderium appetitus tamquam superiori alicui potentie. et non secundum scientiam agunt id quod
intellectus practicus dictat ¶ Item patet quod appetitus per se non est causa dicti motus. abstinentes enim habent
appetitum et concupiscunt aliquid non tamen operantur vel prosequuntur illud sed potius sequuntur intellectum et dictamen rationis dic-
tantis illud non esse prosequendum — Videtur quod duo sunt moventia. Investigat quid est movens alia
Capitulum 12 quod sic incipit. Motus autem processivus omnis quod intellectus practicus et appetitus reducitur
ad rationem unius principii. sed causa motus predicti ¶ Duo videntur esse motiva processivi aliquid scilicet appe-
titus et intellectus comprehendo sub intellectu fantasiam. multa enim homines pretermisso id quod sciunt sequuntur imaginationes fantasie
fantasias et in aliis animalibus que moventur localiter non est intellectus nec ratio sed fantasia. utrumque igitur scilicet appe-
titus et intellectus motiva animalis secundum locum ¶ Non autem omnis intellectus motivus est localiter sed practicus tantum qui
ratiocinatur propter aliquid et differt a speculativo fine. quia finis huius est scire. finis autem practici est opera-
tio. Omnis enim appetitus est propter aliquid. ita quod appetibile primo est appetitus principium et intellectus practici silogizantis
et ultimum inventum ab intellectu practico est principium actionis. quare rationabiliter hec duo appetitus et in-
tellectus practicus moventia sunt. Verbi gratia si sanitas appetibile sit ab egritudine ipsa est principium practici in-
tellectus investigantis media sanitatis. et ultimum inventum ab intellectu. ut potionem bibere fuit
nati est principium a quo incipiet actio per quam sanitas acquiratur. et ita appetitus sanitatis et intellectus

practic' iq'res media sr' p'n^a moue^tia ad ⁊sequ'do sanitate; ¶ H tn duo reduc̄tur
ad vnu' p'n^le moue^s .s. appe^le mo; appetitu' tanq' p'n^m p'^m. hic e' q' i'te' p'tic'
mo; . fanta^a ⁊ q'n mo; no' mo; sn' appetitu' vnu' g' p'^m moue^s e' .s. appetib'^le
si ei h' duo i'te' ⁊ appetit' moue^t . h' fatiu't s'm co'e; sp'e; ul' ro'm . q' n' h'nt
n' i appe'^li Intellect' ei p'tic' no' mouet sn' uolu'tate q' e' q'da appetit' . oc'
ei q' s' mou'e s'm ro'm practica' mo' s'm uolu'tate' . appetit' e' mo; p't co'
⁊ cupiscia' ei ⁊ ira ro'i e' quida' appetit' . cu' g' ad p'ti'^le mouea^t appetitu'
sn' quo i'tllect' p'tic' no' mo; . o; h' duo .s. i'te'^m ⁊ appetitu' moue' s'm ⁊fort'
tem ad appetibile .— Intellect' q'de' g' omis ⁊c'. Declarat q' i'tllect' p'tic'

¶ Q^a p'^m . 13^m q' sic i'cip . ⁊ cc' p'n' sp' e' rect' . Fanta^a aut no' ⁊ q' uice su't
a po^e iq's a'^a ⁊ide' ⁊ q' appetitus fiu't ⁊t'y adiuice' i eode' ¶ Intellect'
e' practic' e' p'n rect' e' . appetit' a' ⁊ fata^a recti sr' ⁊ n' recti . q' actu' . quia
appe'^le moue^s appetitu' ⁊ fata^a aut q' e' bonu' . aut appare^s bonu' . no' ei
om'e bo'^m e' motiu' . h' actuale q' ⁊ tigit sic ⁊ alit' se h're . Ex d'cis tn' ma'^r est
q' appetit' e' po' a'ie e' ⁊ petit moue' ¶ Diuide'tib; aut p'tes a'ie s'm po's ul'
de m'te fiu't . queda' ei vegetabil' . q'da' s'n'^us . intell'ia . queda' ⁊ siliati . q'da'
appe'^ua po' e' . h' ei p'l's differt ab i'uice' q'm ⁊ cupisci'^l ⁊ irasci^l . ¶ Appetit' aut
fieri ⁊t'os adiuice' i eode' tu'c accid'it . cu' ro' ⁊ ⁊cupiscecia fiu't ⁊t'e i eode' ⁊
mag' h' fit in h'ntib; actuale co'sidaco'm d'rie t'p'is . Intel'c' ei ⁊ ro' p' ⁊sidato'm
futi t'p'is iubet retrah'e ⁊ no' appete'e id q' nociuu' erit i futu'm . ⁊cupia aut
p' p'n te' d'lectato; iub; appete'e delecta'^le p'ns . ⁊ ei ⁊cupi^a delectabile p'ns
e'e delectabile ⁊ bo'^m simp^r . q' no' aspicit ad futu'm .—

¶ Q^a p'^m . 14^m q' sic i'a . S p'em q'd g' ⁊c'. Ostu'dit q' i motu p'edo appe'^le e' p'mu'
a mouens i'st'm mobile . ita q' i'st'm su' org'a'^m h'; ro'm p'n' ⁊ fis ¶ Gl'i-
g' siue sp'eafice vnu' e' moue^s a'ia motu p'g'ssiuo q' p't uoca'i appe^le aut
appetitu'm . appe'^le ei i'tlle'^m aut ymag'^atu' cu' sic moueat q' no' mou'e' e' p'^m
o'i'^m i mouend'o ⁊ io' i'tllect' ⁊ appetit' a'^o m' reduc' ad vna' ro'm mouedi a'q'
appe'^li ut sic d' posse' e'e sp'eafice vnu' moue^s . matial' aut ⁊ nali' sr'
moue^tia .s. appe'^le intellectus practic' seu fanta^a ⁊ appetit' ¶ Ce'^m aut i
motu progressiuo ⁊^a su't q'd p'^m e' moue^s . 2^m aut quo mo; . ⁊ 3^m q' mo'
Sa' d' e' q' moue^s e' d' . vnu' q'dez i mo'^le ut actuale bo'^m q' e' appe'^le a'^d . al'
e' moue^s q' mou'e' .s. appetitu'm . q' ei appetit' sr' q' appetit' mo' . appetit'
est ei e' actus q'da' . aut mot' . Ec' aut t'cu' mo' e' a'l . Q'^o aut mo; e' org'a'^m
st'^m appetit' ei mo; orgatio me'^te q' organu' e' q' cor' . ⁊ io' d' ip'o ⁊sida'dm'
e' i op'ib; ⁊b; dic ⁊ cor'is . ¶ Que aut sumati; loq'tes de organo mot'
p'g'ssiui dicim' q' ip'^m e' a^o in' p'n' ⁊ fis . sic' ei i linea cu'a ide' e' sl'ter'
tic' gybbosu' ⁊ ⁊cauu' . ita i organo p'edo ide' est fis respectu motus p'^e
oris . ⁊ p'n^m r^e mot' seq'tis ⁊tinali e' motu ad q'd quiescat ⁊ a^d moue'
⁊ h' su't diu'sa ro'ne . sed subo sunt inseparabilia . p'g'ssiua ei moue't
motu ⁊posito ex pulsu ⁊ tractu . ⁊ io' sicut i motu circlu'i o; e'e ad per-

manes aq' i'cipiat mot' ita ⁊ i motu p'g'ssiuo .—

¶ Q^a p'^m . 14^m q' sic i'cip . Omno q'd g' ⁊c'. Declat q' o'ib; a'i'b; p'fectis motiu'
oc' e' h're appetitu' ⁊ fanta^m ⁊ qual'r mot' i'e a'lib; i'p'fectis ⁊ quo p'n^m
mot' e' a'li ro'nali ¶ Sic' p'de'^m e' . a'l e' motiu' sui . i q'^m e' appetitiu'm . appetit' aut
fanta^a . h' aut est d'^r . queda' s'n'^l ⁊ q'da' i'n'^l q' p'cipat a'ia cet'a ro'e . ¶ Co
sida'ndu' tn' e' d' a'lib; i'p'fectis q'b; i'e sol' tact' . vt'^m eis i'sit fant^a ⁊ appetit' us
s'n'^l . vi' ei eis i'e'e let'^a ⁊ tristi^a . q' sn' ⁊cupia ⁊ appetitu' e'e n' po'sit . ⁊ io'
d'd' e' q' sic' mo' i'd'tiate . ita eis i'sit fant^a ⁊ appetit' indfiniate ¶ Omis a'
fant^a s'n'^l i'sit alijs a'ialib; . d'libatiua tn' solis ro'nalib; i'e' . q' p'; p' sic' . de
libare vt'^m hoc sit agend' ul' illud e' opus ro'nis . sola aut ro'nabilia tali mo' deli
bera't ¶ Ex sic delibando q' sit mag' agend'u' n'ce est i'ueni'i aliq' vnu' mesura'
⁊ illud e'e mag' eligibile q' reliq' eligibilia i mitt'e . s; hoc fac'e possu't sola
ro'm h'ntia . q' possu't fac'e vnu' ex plib;us fa'tasi'b; ⁊ parando ip'a ⁊ sillogizando
ex ip'is . Et h' e' cap' q' irro'abilia no' h'nt opi'o'ne' . q' .s. no' h'nt v'tute' sillo
gizandi . q' h'nt ro'alia . Appetit' e' s'n'^l no' h; delibat'in ¶ Et h; appetit' s'n'^l no'
h'at delibat'in . tn' i ho'ie a'in mouet delibatiua' p'o'm . a'in mo; se ip'^m . a'in mo'
ab appetitu matiali q' ⁊tingit tn' i ho'ie d'riat' . ita q' appetit' s'r'ior mo; i'f'ior'e;
sic' sp'ea s'r'ior mo; i'f'iore' . ⁊ tu'c mot' ho'is e' n'al' q'n appe' sup'ior ⁊ p'n'tior mo;
i'f'iore' . ⁊ ou' g' p'ot appe' i'f'ior t'rib; l'toib; .s. ab appe'^li a'se ip'o . ⁊ t'c' ab appe
titu ro'li ¶ In motu aut q'^o ro'nale mo' ab appetitu delibatiuo s'r' tu'ficiu' .i.
ap'o seu estimato' ⁊ ro' v'lis . vt e' parentes honorandos e'e . ita e' i mo'^r q' no'
mo; . p'ticlaris aut assu'pta sb' ea . ut me ist'e e' p'r me' . ita mo; . q'a ul' ip'a
sola mo; . ⁊ no' ea que e' v'lis . ul' v'q' e' moue'^s . v'lis tn' mane'^te i mobili .
⁊ p'ticlari exn'te v'ariabili . Vegetabilem q'd g' ⁊c'. Ostu'dit q' i'titudi'es h'at

¶ Q^a p'^m . 16^m q' sic i'cip . vegetatiu'm s'n'^m ad viue'tia . ⁊ s'n'^us ad a'ia . Ne
cesse e' om'e q' viuit h're a'iam vegetabilem a p'n'^o g'n'o'is . usq; ad fi
ne corruptio'is . Cu' io' e' . q' q' g'n'at' n'ce e' h're augmentu' . statu' . ⁊ d'cre
me'tu' . que sn' alime'to e'e no' possu't . Alimetu' aut p' p'o'm vegetabile; tn'
sit i alitu' ¶ Oia aut viue'tia no' est n'ce h're s'n'm . om'e a'l ⁊ om'e ha
bens s'n'm n'ce e' h're tactu' . nll'm aut cor' simp'^x ⁊ q'cu'q; n' e' susceptiu'm
sp'e; sine m'ia h; tactu' . ⁊ io' n' e' s'n'itiu'm . ⁊ t'ria a'i viue'tia vt herbe ⁊ plan
te su't ad mo'^m cor'^m simplicia' n'^c suscipiu't sp'es sn' m'ia io' no' h; s'n'm ¶ Nece
e' aut o'e a'l h're s'n'm n'^a ei n'^l fac' frustra eo q' o'ia subsiste'tia p' n'^ra su't
p' aliq' fie'm . ul' p' o'ordinatu' ad fie'm . si g' cor' a'iatu' mobile motu p
cessiuo no' h; s'n'm n' potit' seq' alime'tu' ⁊ sic corru'pe' n'^c ueie't ad fie'm
ad q'^n op' n'^e ip'^m ordiauit . a'lib; a' q' sp' manet i eod' loco exist' ⁊iu'cta io
vn' nata su't nutri' ⁊ h' mediate s'n'u tactu p'cipiu't . om'e g' a'l s'n'm
h; ¶ Nec dici potest cor' a'iatu' h're a'iam ⁊ i'te'^m d'sc'etiu' q'^o p'ueia't
ad fie'm . s'n'm aut no' h're sn' tale motu' exn'^s sit g'n'abile . sn' i'g'n'a'^le

ipſm ei care ſſu ɔtiget· ul' p melius aie· ul' p melius corporis· p melius aie
nō dz carē ſſu· q2 ipa n mag' i eſſet ialibz ſſñ ſſu, cū ei' itellcē ɔnat' aſſu·
nec p melius cor's· q2 ip' nō mag' ɔſuat' p caretiā ſſus· nlſm g' cor' aiatum
moble p(ro)greſſiue est ſi ſſu···   Determinat de hitudie ſſus alis ad corp'

Q(uo)d(ra)g(esimu)m p(ri)m(u)m q sic icī· dt vō ſi ſſm hz· i quo, ꝓbato q' nāe ē cor' alis ɔpoſiti
ēē ɔ nō simp'x· p' maifat tactū ꝛ guſtū ēē nc(ess)arios alī· alios aut̄ ſſus
ꝓ bn ēē· Omē cor' hns ſſm nāe ē simpl'r aut̄ ēē ipo'le ē· q2 tactū n hīet
q' tn̄ omē ſſitīm hīe nc(ess)e ē· omē ei al' ē cor'· ꝛ omē cor' ē tāgi'le· tāgibl'e
ei ē ſſible tactu· ꝛ iō nāe ē oēal' hīe cor' tactiū· ſi dz ſaluari· alij eīn
ſſus vidz olfact' vis' audit' ſētiūt p media ſepata· tactus aut̄ p me(diu)m
ɔiuctū· ꝛ iō al' nō poſſit fugē nociua· ꝛ accipē vtilia ſn qbz i po'le ē ipm
saluai· n hat ſſm tactiū· Guſt' ē cū ſit aliuū q' ē cor' po'le tāgi ē q(ui)da
tact' ꝛ iō nāi' ē alī· Est ei ſſitīs alic' tāgi'l ꝛ vegetatī· Son' v i' cau'
ē audit' ꝛ color r' c' ē vis' ꝛ odor r' c' olfat' n alūt nz facīūt augmītū
nz decmītū· ꝛ iō tact' ꝛ guſt' ſt̄ nāij alī· n' po'le ē al' ēē ſi tactu· alij aut̄
ſſus ſūt p bn ēē· Et iſtos nō nāe ē īeſſe cuilz g(e)n(er)i alīū ſz qbuſda· s· hntib'
motū p(ro)greſſiuū· talia ei alia ſi ſaluaī dēnt nō solū ɔſētire ad ɔiuctū
eis me(diu)m tactu· ſz ē q(ui)da d' lōge que ſenti nō poſſūt niſi ſſu p(er)cipiente
p me(diu)m q' qd patiat' ꝛ moueat' alſi'l ꝛ aq(uo) me(diu)m moueat' ſſus· Sicut
ei mouēs locali· p(er)mutat ad uſqz ad āq' t(er)mi(nu)m ita q' p(er)pellendo me(diu)m ſiat
ut moueat' ad iquo ordie p(ri)m(u)m mouēs dep(e)llit ꝛ nō dep(e)llit'· ultīm aut̄
solū me(diu)m ɔ pellit' me(diu)m aut̄ ſu vnū· ſu mlta ſint, ꝛ dep(e)llit' ꝛ dep(e)llit· ſic
i alt(er)atōe q ſit alſi'l· alſm p(ri)me(diu)m ſſi'le q' ē p(ri)m(u)m mouēs· ita mouet q' n mo(uetur)
Sēs aut̄ mo' ꝛ n mo'· me(diu)m aut̄ mo' alſi'l ꝛ mo' ſſm· ita q' moble maneſ
ī eod' loco altat ſſm p(ri)me(diu)m· ſicut ſi icera i(m)p(ri)mat' ſi(gn)ū ſeu figā uſqz ad t(er)m(inu)m
extendit' alt(er)atio ſcā a p(ri)mo i(m)p(ri)mēte· uſqz q' cū attigit vlt' i(m)p(ri)mētis ꝛ cetā
mediatē poteſt ſi aliq' i(m)p(ri)mo· ſeu altato i lapid'· lapis aut̄ altat' n mo(uet)
nec altāt ad q' n ē me(diu)m ɔtinuū qd ad altāt· aq' uō pt ēē me(diu)m q' ad ē paul
diſtans moueat' ꝛ altētur· Aer ē ſic facili ꝛ mlt'ip' mo' q' agit ꝛ pa
tit' eo q' p ſui mutatē facili recipit ſpēs ſſi'li qbz receptis agit in
ſſm ſicut pati alſi'l ꝛ hoc ſi manent vnū ꝛ iō nō interupt' aer ſ(e)d ī ter
rupto vn melius ē dīe ul' vidē· viſu recipiētē ꝛ patiētē a viſibli· ut
a figura ꝛ viſi'bl colore ꝛ vlt' a b obo mouēte me(diu)m ē'ns vnū, q' le me(diu)m
ē aer ɔtinu' ꝛ leuis· ꝛ q' mediātē mouete viſu ſicē ſigilla i(m)p(ri)mit' ce
ram uſqz ad aliq' t(er)m(inu)m q' ultio mo' q' dīt viſionē ſi viſu egrediēte
ꝛ repulſo···   Quod aut̄ ipo'le ſit ꝛc̄· ꝓbat q' ſi ē, ꝓpoiti· s· corpus

Q(uo)d(ra)g(esimu)m ſ(e)c(un)d(u)m q ſic icī· alis nō poſſe ēē simpl'x adiugēs q' ſi ſſu tactus
nō pt al' exiſtē· ceti uō ſſus ſūt p bn ēē· Quod ipo'le ſit cor' alis ſim
pl'x ēē· puta igneū tm̄· ul' aereū pz ſic· Omē cor' alis ē tactiuū eo q'
hz ſſm tactus ſi quo nō ɔtigit aliū ſſm hīe· omia aut̄ eia simplicia p(re)
t(er) terrā ſſitiua ſūt i(m)q(uantu)m ipa pnt ēē me(diu)m ext(er)neū ſentiēdi· tact' aut̄
ſentit ipa tāgēdo i me(diat)e· p q' ſortit' hoc nom· s· tactus· q' uis ei alij ſſ'
ſentiat tāgēdo· ſz tn̄ ē p media ſepata· sol' aut̄ tact' p ſe ipm ſentit· ꝛ
q2 nlſm eloz ē imediatū ſentiēs iō n pt ēē cor' alis· q' aut̄ dt' eſt
de alijs elis vim dē tra· Quod aut̄ cor' alis nō poſſit ēē nō pe ſimpl'r
ma(teri)ale solū t(er)reniū· pz ſic· tact' ſi q' nō pt ēē tale cor' ē q(ui)da medietas tā
gibliū· ē ē ſſus ſuſceptiuus nō solū d(iffer)ēciaꝝ q ɔpetūt t(er)re· ſz ē calidi
ꝛ frigidi ꝛ oīū poſſibliū tāgi· ſz aut̄ nō ſūt i ſimplici cor'e ma(teri)ale i solo
t(er)reſtri· p q' oſſibz capillis ꝛ hijs ptibz nō ſētim' q2 t(er)ree ē· p ſz ē pla
te nlſm hnt ſſm q2 t(er)ree ſūt· nlſm ei ſſm po'le ē alic' ēē ſi tactu· q
nō ē t(er)re· ul' alicu' eloz· Excedentis maxi(mu)m ē q(uo)m(odo) nāe erit alia p(ri)uata
solo tactu mori· q' nō ē po'le hīe ſſm cetiſē alic' q' nō ſit aia n' aliū pt
hīe· nāe ē all' i ēē· ꝛ h ē cauſa p q' ſſibilia excellentia alioꝝ ſſuū· ut
excellēs colori· odoꝛ· ul' ſon' ita corrūpūt ſſus q' tn̄ n corrūpūt p(ro)p(ri)e aīa
lia· ſz ſm actiis poſſit ipa corrūpē· puta ſi cū uehementi sono ſiat ex
cellēs ɔpulſio ꝛ ict' que corrūpat tactū alis· ꝛ a colore ſeu odore t
moueat' ul' ad aliq' corruptīn tactus· ſapor ē corrūpit ſim q' ē quid
tactiuū· Tangiblia aut̄ excellentia· puta calida· frigida ꝛ dura p ſe
corruptiua ſūt alis· Omē ei excellēs ſſible corrūpit ſſm· ꝛ iō ex
cellens tang'bile corrūpit tactū, ſicut determīatū ē· Et q' ſi tactu in
po'le ē al' viuē· ideo excellētia tāgiblia nō solū corrūpit ſſm ſz ē cor
rūpūt al· q' nāe ē hīe tactū ſi dz ēē· alios aut̄ ſſ' aīalia hnt p bn ēē
ꝛ ut uiſū hnt ad videdū i aere ꝛ inaq' ꝛ vlt' i dyafano ut melius viuat, gu
ſtū aut̄ ꝛ odoratū hnt ut ſentient delectable ꝛ triſte i alimto· ꝛ ſenti
endo ɔcupiſcant ꝛ moueāt' ad uc(ti)m alimtū· auditū aut̄ hnt, vt aliquid
ſignificet' ipis· vnde ꝛ qbuſda alibz data ē ligua ut p ipam poſſit alijs ſig
ficiē ad ɔferens ad bn ēē· Explicit liber de Anima ·: — : —

Primū cap(itulu)m declat noblitatē ſcie de anima p' q' p(ri)' t(ra)ctād' ē d' ipa·
2(u)m enūat q ſūt ɔſideranda d' aia ī t' q' ſīt actū q' ɔferūt ad ɔg(no)ſcēd' q'ditatē ei'
3(u)m iueſtigat vt(rum) paſſones aie ɔueūt ſī' eē· at ɔueiant p(ri)mo ɔiucto·
4(u)m oſndit d(iffer)ēciā phyci d(iffinitio)nis ꝛ mathe(matice) i diffiēndo·
5(u)m q' p(er) n qbz aiatū differt ab iaīato, ſūt mot' ꝛ ſſus·
6(u)m q' d'xerūt antiqui· ꝛ aiam ēē ex ɔ(ſti)tute ſſus·
7(u)m aſſignat d(iffer)ēciam int(er) opiones antiqꝝ ponētiū aīam (ēē ad ɔforme p(ri)n cipui ſ· p motū· ul' utrūq' ſſ· ſz ul' utrūq'·)
8(u)m ɔcludit q antiq' vniformit' dēmīauerit ꝑ aiam p(ri)n' aſſignātes ex p(ri)ncipijs
aie quidditatē··
9(u)m improbat dēm de aia expte mot' oīs q' ipo'le ē eam moui p ſe· —

10m. improbat in speciali opinionem de motu · opiniones plurium dicentis animam

11m. improbat esse numerum seipsum moventem.

12m. improbat opinionem dicentium animam esse armoniam · tamen ad moveatur per se quod

13m. investigat actiones et passiones ei attributas, omnis quidem non

10m. ondit quod anima non est numerus seipsum movens.

14m. improbat opinionem dicentium animam esse ex elementis.

16m. destruit radicem opinionis predicte. quod cognitio fit per similitudinem rerum.

17m. improbat opinionem dicentium eam esse animatam et animam diffusam esse per universum.

18m. investigat utrum actiones et passiones insunt ei ratione totius vel ratione partis · et utrum potentie habeant determinatum situm in corpore.

P. premittit quasdam diffinitiones per quas investigat diffinitionem dicentem quid est anima.

2m. declarat diffinitionem predictam omnis animam esse actum formalem corporis habentis vitam in potentia.

3m. investigat diffinitionem dicentem animam dicentem per quid sit · quia anima est principium per quod viventia vivunt · utrum potentie anime sint idem cum

5m. inquirit utrum anima et utrum separabiles ab invicem · et quia anima est principium sicut forma.

4m. distinguit potentias anime inter se et quomodo se se consequuntur · et quomodo anima se habeat ad ipsas.

6m. ondit quod prius determinandum est de alimento et generatione virtute · que operatio est augmentativa.

7m. declarat quod anima se habet ad corpus ut causa formalis · finalis · et efficiens.

8m. quod alimentum de quo determinandum est quodam modo contrarium est alito · et quomodo differt ab augmento · sensitiva est passiva que

9m. quod potentia tamen considerat ut in potentia · aliter et in actu ·

10m. quod esse in potentia tam intellectu, quam in sensu est duobus modis. scilicet propinque et remote · scilicet accidentaliter et essentialiter ·

11m. ondit sensibile proprium · commune · et accidens.

12m. investigat primo obiectum visus · ondens quod color est per se visibile · et quid est dyafanum · et quid lumen ·

13m. determinat de quodam visibili in nomine · et declarat utrum in color videatur.

10m. determinat de generatione soni a quibus et in quo habet fieri · preter quod est aer complantatus auri ·

14m. manifestat quod aer extrinsecus est medium auditus et soni, preter quem est aer complantatus auri · quod est quibus competit

16m. determinat de voce · quod organo formetur.

17m. determinat de odorabili · et odoratu quod sensum hominis habet debilem cognoscentes differentias odorabilium per analogiam ad aliud ·

19m. ondit aerem esse medium olfactus et utrum respirantia et non respirantia sentiant odorem · de gustabili quod per

19m. declarat medium non convenire sentitur ·

20m. manifestat quod est tactus et tangibile et utrum iste sit unus sensus vel plures · et quid est organum eius ·

21m. investigat utrum sit medium extrinsecum · et quale est medium tactus et aliorum sensuum · est medium tactus · et quid est organum

22m. quare non est eius · et quomodo obiectum ipsius ad oppositum se habet ·

23m. quod sit commune omni sensui · et quod dicitur organum est sensus · et quomodo excellens sensibile corrumpit sensum · non est de alio sensu preter

24m. probat quod · 4 · predictos sensibus superius expressis sensibilibus ·

25m. probat idem ratione superius expressis sensibilibus communibus omnis que habent plures sensus ·

26m. investigat utrum eodem sensu sentiamus · et sentiamus nos sentire ·

27m. manifestat quod sensus corruptivus · ut salvatur actus sensibilis · et sentientis ·

28m. investigat sensum communem per hoc quod discernimus sensibilia diversorum sensuum diversorum · et hic sensus est unus habens unum multorum ·

29m. ondit sensum et intellectum esse potentias differentes ·

30m. probat fantasiam differre a sensu · ab intellectu · et ab opinione · et pati · et quasi aliter

31m. probat fantasiam non esse opinionem nec compositum ex opinione et sensu · ipsa est vera

32m. ondit quod est fantasia · et quod secundum ipsam contingit multa facere · alia falsa ·

P. ondit quod intellectus est quedam natura potentialis non immixta corpori ut arceat ad unam naturam · et locum

2m. quomodo se habet intellectus ad quiditatem · et ad quid cuius est quiditas · speciem

3m. quomodo intellectus intelligat cum sit per impassibilis et intellectum sit pati · et utrum possit intelligere seipsum · est ita intellectus agens sicut possibilis comparans

5m. quod intellectum habens differentias ad invicem ·

4m. ondit duplicem esse actionem intellectus · scilicet simplicem apprehensionem et compositionem, cui quam est verum et falsum · quanta et non quanta · et licet hec actio differt

6m. quod intellectus per simplicitatem apprehensionem intelligit a compositione ·

7m. assignat differentiam inter intellectum et sensum quantum ad actionem et passionem ·

8m. declarat quod verum et falsum habent se ad intellectum · sicut quodam bonum et malum · et quod mathematica intelligit per abstractionem · actione.

9m. quod anima aliquo modo est omnia per intellectum et sensum · ita quod intellectus dependet a sensu in suo

10m. ondit insufficientiam quarundam divisionum potentiarum anime · incipiens determinare de virtute motiva ·

11m. ondit quod motus secundum locum non est a virtute vegetativa · nec sensitiva · nec rationativa · nec ab appetitiva ·

12m. ondit quod intellectus practicus et appetitus sunt causa motus processivi aliorum ·

13m. quod intellectus est principium semper est rectus · fantasia autem non semper est recta · et quare appetitus aliquando contrarius sunt ad invicem ·

10m. quod in motu processivo appetibile est primum movens · et quod tria concurrunt ad hunc motum · scilicet appetibile · appetitus · et intellectus practicus ·

14m. quod omnibus animalibus participantibus motum processivum inest appetitus et fantasia · et quali inest aliis imperfectis · et quod sit primum huius motus in tali animali ·

16m. quomodo habitudinem habent vegetativum et sensitivum ad viventia · et sensus ad alia.

17m. quam habitudinem habet sensus et aliorum ad corpus · quare tale corpus necesse est esse compositum habens sensum tactus et gustus de necessitate · alios autem sensus propter bene esse ·

19m. quod corpus animalis non potest esse simplex · neque sine tactu quo corrupto corrumpitur animal · hiis aliis sensibus indigent propter quasdam operationes que faciunt ad bene ipsius.

Quoniam autem de anima secundum se ipsam determinatum est · et cetera. Huius libri de sensu et sensato, primum capitulum continet prohemialiter intentionem actoris et necessitatem doctrine · scilicet determinandum de actionibus communibus anime et corporis. Consequenter determinatum est de anima de anima et eius potentiis · Sequens est considerare que sunt proprie et communes que communes operationes aliorum et etiam participantium vitam · sicut sunt plante · ita quod suppositis hiis que de anima dicta sunt · derelinquis operibus

uiuentiu est os. et primo de primis. Comunes aut opones coes aie et corpis ptinere
ad oia aialia et ea ee. ista aut sunt sensus. sicut sensus. memoria. desideriu. et uolūtas appe
titus. et cū his gaudiu et tristicia. h' ei fere insunt omnibz aialibz. Cum p'dcas aut
queda coia oibz pticipantibus uita. et qda cōtraria quibzdam aialibz sunt coia aie et
corpis et h' reducabilia sunt ad quadruplice cōbinatonem. quarum pria ē vigilia et sompn'
q' eis oibz aialibz. 2a ē iuuentus iuuent' et senect' q'eis ē platis. 3a ē inspira
et expiratio q' inē hntibz pulmone. quarta vita et mors q'eis tam aialibz quam
platis. Cōsiderand' ē g' q' ē unu quodque predictorum et ppter q' accidat. Et quartum ipo'le ē
f' f sanitate et infirmitate in nō hntibz vitam. q' i' e' dispositōes pncipa
tu' uitam. Corpibz aut uiuentibz determinat nat'al ideo circo q'a ē ī ueiīe p'ma
p'n' sanitatis et infirmitatis. ppter q' plurimi nat'ales a pmis ph'ys ichoates fi
niut cōsideratōem sua ad ea que sunt de medicina. medici ē q' mag' physice pse
cut' arte medicie. vid' h p'dcas īcipiut cōsidatōz medicialē a nalibz. Qd
oia p'dca sit coia aie et corpi. pz ex hoc. q' ipa aut accidut ē sensu. aut pp'm.
q' queda ipoz sunt passiones sensus sic sompn' et vigilia. qda uo hitudies se
sui sicut iuuent' et senect'. qda uo cōseruatoes et salutaria. sicut respiratio in
ta et sanitas. Queda uo corruptōes et p'uatōes sic mors et infirm. q' aut sens'
insit aie p corp' tanq' coe utriq' man'm ē et p rōem et p experienciā. sūt peius dictā in
Qsio ... qsic iap. Sz de sensu et sensato prosequendo tractatu. Declarat necessitatem sensuū
i aialibz. et copat auditu ad visu q'm ad pfectoz vtuz tā pse q' p accns.
De p'd sitia tactu et' quid sit et q' sentire accit aialibz dem ē i li. de aīa.
Ods h aut ad' iqm al' ncce ē hre sensum. q' p ipm disiguu ee aks a nō aki. Iusum
h aut tact' et gust' nccu ē cuiz aiali. tact' qd ppter cā dcāz i li. de aī. gust' uo ppter
nutrimētu. h ei sensus discnit sapid' et insipid'. ē cibu ut p ipm al' psequat' sapidu
et fugiat insipid'. sapor ei passio ē ē ptis nutritiue eo q' ordiat' ad ipm
tanq' ad fiem. Sens' aut q' p extiora media l' papuit sua obiecta sicut
odorat' audit'. et visus. insit aialibz pficiētibz. i. que mouent' motu pgssio
Et hiis oibz insūt cā salutis. ut mediantibz sensibz p'dcis prīscētia. i. ant
motis sentiētia psequatur eius alimentu. nociuu aut et corruptiu fugiat.
Aialibz aut pfectōribz q' ē hntibz prudētiā insūt sensus p'dca causa utilitatis
q' a nuntiat. i. notificat multas dīas rez ex quibz cognoscunt' pl'a tā spe
culabilia q' opabilia. Int' istos aut sensus ad notia acquirēda visus ē melior
pse. h audit' sit melior fm acciñs. Sed' m' se q'd melior ē vis' q' et' eius
multas dīas enti' a nuntiat eo q' omnia corpa pticipant q colorē q est eius obm
ē sensibilia. f. mag'do fig'a nūs. mot' et q'es mag' sentiunt' p visu. Audit' uo dis
cernit tm dīas sonorum. et h' ī ī oibus aialibz. sz ī paucis et nob notis. Scdm accns

nō audit' multu cōfert ad sapiam. fmo eiq audiu pcipi. cā ē discipline. nō
fm se. i. fm dīas sonoz. sz fz accns. f. inquantum tal' fmo cōstat ex noibz q' unu
q'd h ē symbolu. i. signatiū rei iptatem p nomē. Et q' audit' p'dco mō cōfert
ad sapiam. ideo sapientōres sunt ceci a natiuitate qbz viget audit' surdis
et mutis a natiuitate iqbz ē vis'. De virtute aut q'lz qls sensus dcm ē i li. de aīa.
Qsio 3a q sic iap. In qbz aut habent fieri. ondit i generali q'uo antiq attri
buebat organa sensuu elis. et in spali organu visus attribuebant igni. Cum
tn q'ētes organa sensuu et ad aptātes ea ad elā corpm poniezt qtu elm it
acre et aq'. qz nō potant. vn' sensus ad aptac q'ōz elis. Attribuut aut or
gam vis' igni qz ignorat cām cuisdā passiōe q' fit ī visu. si ei ocul' cōpmat'
et forti mouet'. videbit' sibi ignis lucens. et h' maxime fit. qn aer extior
est tenebrosus. aut si i claro aēe claudant' palpebre. tūc ei fit tenebrositas ioculo.
Et hoc iprobat q' sic sensibile p'ns nō pt latē sentiētē. ita n' visibile videtē. q' ita
sicut ocul' cōpssus et mot' vid' sep'm q' ē n' ignee. sic ncce ē uidē sep'm et q'
cente. Qd' ē solo h' obiectōis sic sum pt. leuia q' st tēta et polita in se p'is
hnt qda luce et in tenebris. h nō faciat luce in aere. Nigru aut oculi q' dr pu
pilla et me'm et media leue ē et polituq' moto fit qdā refulgen'a ad extius
que pōt moue visu qn ocul' celit' fuit mot' ad a' pte. q' ī ī ita cito ille ful
gor desinit. sic ocul' mō. accit ei tūc unu oculū celit' motu q' si duo. q' z unu
sit vidēs. et a' in visu. qn aut nō celit' mouet' ocul' n' fit h. q' p'us destruit
fulgor fris. i. pupilla q' pficiat' mot' n' accit h' nisi i tenebris. eo q' i luie
maior claritas obscurat claritatē ipi' que modica ē. humor turbid' leue
ē luce in tenebris. et n' i luie. probat q'da capita piscu et qda piscis q' dr sepia. Ca
g' celitas mot' ocli facit ipm q' ee duo q' unu ē vides. et aliud visu tanq' si ocls
videt sep'm. sicut accit in reflexiōe p q' se uidet i speclo. et hoc nō accit qn ocls
tarde mō et lente. ideo celit mot' uid' q'da refulgen'a q' n' uid' lente mot'.
Qsio ... q sic iap. Sz g' eet vis' et ē. Improbat opiōe dicentium oclm ee ignē. spali
q'm ad dcā Empod'. et plonis. Si ei ocl's eet ignis sic dixit plo et Empod'.
accidet oclm vide i tenebris pemtiu luis abeo q'adm aluena aluce exit lum
illuīans tebs. Dicit aut q lumē exiens a visu extiguit' g' ē dicēdu h' nnc
oino uacuu ē. ig's ei q' calid' ē et sicc' extiguit'. aut ab humido. a' c'ari. do sic patz
i carbonibz et flama. lumē aut vis' neutro p'dcoz extigui. Si aut dicatur
q' ppter debilitatē nō pt lumē oculi tm illuīare tebs qn lateat visu el' illu
minatio. cz de die lumē el' extigui cpntia maiois luis. et i aq' ppter excelliz
... et mag' i glaciebz obtenebrabit' lumē visuale. flama ei et corpa igta
ab hijs extiguunt'. n' aut tale accit ē visu ab aliq' p'dcoz. Empod'. aut
existiat visionem fi' p egressu luis a visu dicens q' sic qn q's disponit' ite facē
de nocte hyemali ppter cat ardētē ignē i lucerna ut phibeat imper' vētoz
et dissipet spm ipoz. ita q' lumē i lucerna cōtētū extra dissiliens q'to plis

expansu fuit ex tanto mag illustrat aerem attenuans et subtilians ex
tendens ad ea que lucent. eodem modo dicit q lumen oculi continuatur. i. tute
conservatum in tunicis. i. in tunicis oculi p eas sic p quasdam subtiles viceros ē
q' diffiditur a pupilla. i. q lumen oculi tanto magis ex puer quanto magis
fuit expressum. dicit Emp. alii ff visiones per emissionem luminis a visu. alii a
ablatis q defluunt a visibilibus — Declarat q bene et q non bene dixit dmoc.

Capitulum 4um q sic incipit. Democritus autem etc. tus opponendo videtur esse aque nature.
Democritus aut bene dicit in hoc q ait oculum esse nature aque. tamen non bene dicit
in hoc q putavit visionem nihil aliud esse q apparitionem rei vise in pupilla. talis
enim apparitio fit in pupilla ppter hoc quod est lenis. i. tersa et polita. ita q visio non pa
est refractio facta in loco tamquam in corpore polito, et non est in vidente. i. in virtute vi
siva. sed de apparentibus et refractione non videtur tempore dmocriti fuisse nitas
manifesta. Dubitatio aut visionem esse apparitionem rei visibilis in pupilla obviate q so
lus oculus videt et nullum alium corpus de novo numero eorum in quibus apparet ydola si
cut speculum et similia corpora. Et ut videtur Quod aut visus attribuatur aque verum quidem
est, non tamen visio fit per oculum secundum q est aqua, sed secundum q perspicuum. et quamvis per
spicuitas sit communis aeri et aque inventio tamen oculus attribuit aque quam aeri pro
duobus. primo quia aqua conservabilior est aere q facilius diffunditur. et non aqua melius conti
net et sistere oculi. 2o quia aqua spissior existens aere aptior est ad recipiendum forma
rum visibilium. pupilla g' et oculus aque sunt. Quod aut hoc verum sit manifestum
est ex signis apparentibus circa oculum. quorum primum est q corruptis oculis id quod dicitur
esse aqua et tenebris defluunt lacrime aque p evidentiam huius. 2m signum
est q in embrionibus de novo formatis q quidem adhuc retinent nature sue prius oculi
excedunt in frigiditate et claritate q sunt nature aque. 3m signum est q in albus
habentibus sanguinem albumen oculi circumstans pupillam interius est crassum. q id
eo fiat ita ut p ipsum conservetur humor pupille in coagulatum et pro ea cum
situdinem oculus est corpus q non patitur frigus. nullus enim id q est intra palpebras in
frigidatur. In albis aut carentibus sanguine quod albumen oculi non est tale
quantitatis nec tam crassum. hic est q non faciunt oculos eorum duros pelles ad protec
tionem humide pupille — Irrationabile aut omnino etc. Improbat opinionem

Capitulum 5m q sic incipit. Dicentium visionem fieri ex mittendo et quidam dicentium
eam fieri p conventionem luminis rei vise et luminis egredientis a visu. Irrationabile est
omnino dicere visionem fieri p exitum alicuius ab oculo q extendatur usque ad rem visam
quia cum egressum sit, prius corpus sequeretur q aliquid corporeum egrediens ab oculo
extenderetur usque ad astra. Irrationabile aut est visionem fieri p aliquid egrediens
egrediens ab oculo, quod tamen non extendatur usque ad rem visam, tamen procedat usque ad
determinatum spatium in quo coniungatur lumini egredienti a re visa, sicut dicit plato.

conceptu eum melius dicetur q hoc conjunctio fiat in extremitate oculi. q ex ipsam p alia
quantum distantiam. Sed nec ista coniunctio s. in extremitate oculi non est possibilis. ppter tria. primo
quia lumen non est natum coniungi lumini, cum non sit corpus. coniungi aut ppter est corporum.
2o quia si esset corpus non coniungeretur adinvicem cum non sint eiusdem rationis
non est quodlibet aptum coniungi cuilibet. sed tamen ea q sunt eiusdem rationis. 3o quia
medium interioris et exterioris luminis est mittoga. i. pellis. scilicet tunica oculi
impediens p dictorum luminum coniunctionem.

Capitulum 6m q sic incipit. Quod aut sine lumine etc. Determinans veritatem
p dictorum ostendit q visio per medium illuminatum. et probat q oculus rationabiliter
attribuitur aque. quia visio fit per medium actu diafanum. ideo impossibile est videre sine lumine
q faciat corpus esse actu dyafanum. sicut dictum est in libro de anima. et ideo sive lumen q
est inter rem visam et oculum sit lumen, sive sit aer actu illuminatus motus q est p ipsum
causat visionem. Rationabiliter q hoc id q est intra pupilla q est organum visus
attribuitur aque, eo q ipsa est perspicua. sicut enim illud q exterius est non videtur sine perspi
cuo illuminato. ita q interius oportet esse perspicuum. hoc aut non aerem sed aqua necessarium est
poni. ultimum visiva non est in extremitate oculi sed potius interius, et ideo necessarium est id q est
interius oculi perspicuum esse et receptivum luminis. Quod aut ita sit. manifestum est ex
hiis que accidunt circa oculum. quosdam aut intellexo vulneratos iuxta tempora
ea facta sunt, qui ab aliis poris p quos lumen effundebatur ad oculos ex
tinctum est lumen q erat in perspicuo pupille ita q ipsum perspicuum vocatum
pupilla q est quasi quedam lampas abscisa remanet admodum lucerne extincte.

Capitulum 8m q sic incipit. g' si istorum ad. vel sic. igitur siquidem in hiis etc.
Quod adaptat organa sensuum elementis. Cum g' verum sit que diximus de maisfin
q modo p dicto instrumentum oculi sensus attribuitur aque. eodem ita q instrumentum visus as
similetur aque. auditum aeri. odoratum igni. odoratum enim tale est in potentia quale
est odorans actu. sensibile enim facit esse sensum de potentia ad actum. quare necesse est odora
tivum esse tale actu quale est in potentia vel odoratum. et quia odor est fumalis evapo
ratio q habet fieri ab igne. ideo instrumentum odoratus convenit cum igne. propter aut eius locus q est
circa cerebrum ut sit in potentia ad odorem q ut fit a calido, mediante fumali evaporatione
materia enim frigidi tactu est potentia calidum. oculi enim constitutio habet eundem modum. quia est humi
de et perspicue. nec constat a cerebro. quia est humidius et frigidius omnibus partibus corporis.
Tactivum assimilatur terre. et g' gustativum quia gustus est quedam species tactus
et hic est q instrumentum tactus et gustus ponitur iuxta cor q est oppositum cerebro q est ca
lidissimum omnium partium corporis — De sensibilibus aut etc. Ostendit q de qui sit dispositus

Capitulum 9m q sic incipit. Sensibilibus in libro de anima. q restat dicendum. q sit unumquodque
sensibile. Dictum est primum secundum se. et primo q de calore. De sensibilibus, prius q secundum sensum v
unumquodque organum eorum sensus. sicut de colore. sono. odore. sapore. et tan
gibili. Dictum est q in hiis que de anima v. sit q actio eorum. et quod unumquodque
q organum non operatur immutatum a proprio sensibili. ut ostensum est. Restat g' dicendum
de unoquoque p dictorum sensibilium. q sit secundum se. et primo de colore. ad intelligendum tamen q

vnū q q̄ ip̄e d' d'. vno q° n̄. put sētit̄ ī actu. 7 de hoc de'ᵐ ē in hijs
q̄ d' aīa. s. quō sensile in actu ē idē c̄ sēsatōe. Ed aūt sit q̄ h̄ ip̄oȝ s̄m
se ip̄ᵐ. 7 quō ei' n̄ ē facē s̄m ī actu ut dice. Eā madm̄ q' deᵐ ē. 2°. de
aīa. Lumē ē color p̄spicui s̄m actū. qn̄ ei ad lucidū ī ē p̄spicuo p̄n
tia c' ē lumē. 7 cui' p̄uatō ē tenebr. Illud aūt q' dicim' p̄spicuū
nō ē p̄pria q̄litas aeris ul aq̄. ul alic' cor's p̄ui. s; ē q̄dā nā 7 uirtus
nō sepata. s; exn̄s ī p̄dc̄is corbȝ. 7 ī qbȝ dā alijs. ita q' ī aliqbȝ mag̃ in
aliqbȝ min'. Cētᵐ g° q' lȝ cor' lȝ ultimū tēmu. ita q' lux. s. lumē
ē act' cor's p̄spicui ut ī t'mīno. S; ī indētmīato ip̄i' cōr colorē ēē id
q' ē ultim̄ illūatū ī cor̄e p̄spicuo. color naq; at ī ex̄mitate cōsist̄
at̄ ē ex̄mitas. 7 ide ē q' phytagorī uocabāt colorē epyphaⁿ. i. super
apitōm. nō tñ to' ē extremitis corp̄is. q; ēēt linea ul sup̄fices s;
ēēt ex̄mitas ei'. s; pot' ē q̄litas ī extremi.ᵗᵉ cor's exn̄s. Ed aūtē
p̄spicuū sit s̄m coloris. sic p;. q; ē extimac eandē nᵃᵐ ēē susceptiuā
coloris ī hijs q̄ colorāt' ext'. s. nō ex p̄pa q̄ˡᵗᵉ. s; ex aliq̄ dispo
sitōe. 7 ī hijs q̄ colorāt' ītr'. r. p̄ p̄pā dispōēs sue nᵉ. illa aūt q̄ colorāt'
ab extiori dispōe sūt p̄spicua. sic ē aq̄ 7 aer. aer ē aliq colorat'. sic p; in
aurora. nō tñ ab hijs q̄ ab ijs q̄ ab extiori dispōe colorāt' ē fix'. 7 d'ter
miat' color. Cui' sig̃ᵐ ē. q' n̄ app; ī eis idē color actinˡᵇȝ p̄pe ip̄a. 7 qn̄
tibȝ d'loge. sic p; ī aēre 7 ī mari. q; color ali' 7 ali' app̄et distātibȝ et
p̄piqs. In corbȝ a' hn̄ᵇȝ d'se colorē detiatū ex d'tmīata 7 unifor's fanta
coloris. r. appen̄ᵈ q̄ nō ita uariat' ex diu'so situ aspicientiᵐ ii forte paciē
puta q' meᵐ p p q' colox ip̄e v' cāt aliq̄ū tr̄smutatiōe. sic p; ī uitro ex q°
uariat' color rei uise p ip̄ᵐ. s̄m diu'sitatē q̄ ē ī vit°. Ed g° ī hijs q̄ colo
rant' ab extiori. p̄ᵐ susceptiū coloris ē p̄spicuū. mai'ᵐ ē q' ī hijs colorāt'
ab ītiori 7 p se. p̄ᵐ s̄m p̄ticip̄ās colorē ē p̄spicuū. ita q' vlt ī corbȝ
p̄spicuū est illud q' facit p̄ticip̄ari colores. ī q' plᵉs 7 mi' rep̄it' p̄spicui
tas in diu'sis. Eᵐ g° color ī ex̄mitate. 7 ī solo p̄spicuo. sc̄ q' color
sit q̄dā ex̄mitas p̄spicui. ita q' ī hijs q̄ p se colorāt' color diffiniue ē
ex̄mitas p̄spicui ī cor̄e t'minato. In ijs ī p̄spicuis q̄ colorāt' ab extiori
sic ē aq̄ 7 aer. 7 ī oībȝ alijs. v' ī ēē color p̄pius s̄m ex̄mitatē.

Q ip̄ᵐ. 10ᵐ. q' sic īcip̄. Est g° ī ēē p̄spicuo 7c. Expedi diffīoē cor's di
stīguit sp̄es coloris. tñ q° ad extremos q̃ q° ad co'ᵗᵉˢ medios oīu
vnū mo' g̃nonis colox me°ᵒᵉ s̄m appenᵈᵃ 7 q̃' q̄dā co'ᵗᵉˢ s̄t d'lectab
liores alijs alijs. Sicut g° p̄ntia lucis ī p̄spicuo nō t'minato ut ī aēre
facit lumen. 7 ei' absentia facit tenebram. ī t'mīno p̄spicui cor's
t'minati existia lucis facit colorē albū. 7 ei' absētia. t'ni p'uatas facit

medeam nigᵐ. De alijs aūt coloribȝ o;. d'c̄e quō appent. Vn' ēi mo'
appendi colores tal' ē. si duo corᵉ eqdistantia a visu q°r vnū sit albū 7 al'
nigᵐ ita pua s; ut neut'ᵐ cor sit visile p̄ p'uit'e. 7 poitū aūt ex eis sit d'i
sible p̄ mag'ᵗᵉ. Color istⁱ' cōpoiti nō videbit' alb' nec nig'. Eᵐ g° ncc̄e est
aliquē colorēm in ēē ib' uisibli. nec sit po'ᵉ aliq̄ de extremis ī ēē eīd'. nccē
est colorē mixtū alti' sp̄ēi ab ex̄mis ei in ēē. sic g° cog'sa p' plēs ēē colox
sp̄ēs p̄t albū 7 nigᵐ. Conultos aūt colores medios ēē 9tigit. sic mlti
plicit' ēē p̄porcō albi 7 nig'. nā sic ī m'nis alia p̄porcō ē duoȝ ad tria 7
alia ad q'oȝ 7 sic de alijs n'nis. ita po'ᵉ ē albᵐ p̄portōari nigro s̄m ma
iorē 7 miorē excellētiā excedentiā 7 extensū 7 diu'sas p̄porcōnes 9sur
gūt diu'sē sp̄ēs me°ᵒᵉ colox. Eā aūt int' albū 7 nigrū nō ē p̄por°. sed
excptē vni' ē simp' s' ī h'uādatia. 7 excptē alt'i d'fect' appȝ sol' color s' ī h'uādatis. sūt āt
aliqui colores d'lectabiliores alijs ead' rōe q̄ 7 q̄dā medii melodie d'lectabiliōēs s' alijs
auditū. sicut ē ī melodie q̄ s' ī n'nis bn̄ p̄porcōnatis delectables s;. ut dyapēte 7 dy
apason. ita colores medij qui fiūt ex ex̄mis bn̄ p̄porcōnatis ut cetine' 7 pūiceus
sūt d'lectables visui. q̄ aūt nō 9surgūt ex bona p̄porcōne ex̄moȝ n̄ s; d'lectables. pro
porcō aūt nō bn̄ d' vno m̄ p̄ nimiū excessū vni' 7 defcm̄ alti' abo m̄ p̄ ī ord'i
natōm. qn̄ s. ī vna p'te plus habūdat albū 7 ī a' nigᵐ. ita q' n̄ ē p'fca mixtio
nec colores medij ex p̄pa 9surgētes s; p'uit s; q̄ p'mixti 7 ip̄ui. h° g° ē vnus
mo' g̃nōis colox. vn' aūt app̄e vl' sic. vn' ā v'e. Oīdit aliū mo' g̃nōis me
Q ap̄ᵐ. 11ᵐ. q' sic īcip̄. dioȝ coloz. s̄m appenᵈᵃ excludēs q̄dā s'. ī am opioem. 7 q̄sdam
obiectōēs ī modos p'dc̄os. Alius mo' appendi medios colōēs ē p hoc q'
vn' ex̄moȝ v' paliū suppoitū ei. ita q' intior sit fortior 7 uiuatior. q̄admo facti
ūt pictōēs qn̄ pigūt ad appens ī aq̄ ul aēre. 7 q̄admo sol q' d' se v' albus ap
paret p'uiie. qn̄ v' p'aerem caligiosū. Ectā aūt medij co'ᵗᵉˢ app̄e p'nt s; huic
moᵐ sic misce p̄porcōnes p'nt ēē colōēs suppoit. 7 coloris suppoit. h; intoū ulla p̄por
media sit s'ter ip̄os ex qua resultat ul appareat medius color ul app̄eat medius
colo'. v. g̃. qn̄ ualde fortis suppō d'bilissio. Dicē aūt colōēs ēē q̄dā p̄fluxū. pce
dētē a corbȝ visis 7 eos app̄e diu'sos p̄ diu'sit'ᵗᵉ tal' effluxⁱ. Flm ē. q' vis nō uid;
colorē p hoc q' eū tāgat. s; p hoc q' imutat mediū. 7 h' imutat visū nō p effluuiū
alic' cor's. s; p 9tactū medij mutati a uisl'. Si aūt q' p'mū mo' app̄eāt medios co
lōēs. s. p colorata p'ui eqdistanᵈ. dicat' h' s' ncē ēē ponē aliq̄ mag'ᵗᵉˢ ēē ī uisi'ᵉ
Et h' s̄m. s. d'sipoitōē coloris ad colorē. dicit' q' h' mo' suppo'ᵉ ad t'pe ī sisit'ᵉ
itaq' uil' sit sēties s'iorē q' p'iq'a. Ē 7 ī ifiorē q' remotōr ē decipi n' papue t'p'e
ī q' p'ius v' s'ior q' ī s'ior. s; putāt' ēē vn' colo. q' sil' appent. Cd' ē q' h' sentia
n̄ sent' ad mōs p'dc̄os. h' uīso ē ī m̄ color s'ior mutabilis ē a s'bi actūti. 7 io nō
app; s'ior. s̄m p'uum colorēitate. s' n' ī s'ior. s; sit appen' cui' d'a medij coloris
n̄ ī diu'sis t'pibȝ. s; ī eodē nō suppoī q' aliq̄ mag'do sit sīp' vis'. s; ab aliq̄ distan'
ē uisl'. alioq̄ p̄ p'uitatē 7 ab aliq̄ ī uisil' nō aliq̄ȝ mag'tudiuē quarū q'lȝ

ē i visu alōge pp puitatē. pot ēn ǫmixtio coloꝝ. ut appet q̄dā color ǫs aliq̄s
magis diuersꝫ coloꝝ q̄z nulla vr̄ pse pp diuitā tn̄ oīng sil vidi pñt. ut
pꝫ i filis qbꝫ tertura pānī fiū. Cūo aūt nulla mag. sit sup i visu posti ǫ subd.

Q ap. 12m q sic icip. Si aūt ǫmixtio coꝝ ē et ē. Determiat gn̄oēs medioꝝ coꝝ
sm ǫm̄m. et q ipoꝝ mīte sūt spēs. Sigmixtio coꝝ sm tem ñ ē pmix
ipm mioꝝ eq distātiā. sic qdā dñt. q talia nō sūt vnū cū qbꝫ ipoꝝ remanē
at distictū ab aº. Sic pꝫ i ibibꝫ. eqs. et seīibꝫ ex quoꝝ mīt mīs. ñ fit vnū s
poti fit mixtio ex hys que tūpl adiuicē ǫmiscēt. ut dem pº de gn̄oe.
nece ē hāc mixtiōem ēe pncipale medioꝝ coloꝝ et nō sup poitōm colons ad
colorē neq eq distātē poitōm ipoꝝ. nā ē hꝫ mixti vr vn color. yn solū pe
ruitis. ē et delōge. Et q̄ mltis, porōibꝫ misabilia adiuicē miscētur. iō ǫn
et mlti sūt colores medij. Repit eī i misablibꝫ mltplr ppor. sic i vnis
repit. et sbdupla alīū ad altm eo mō quo dcm̄ ē. s. de eqdistātibꝫ colorib
et de suppoitis. Causa aūt pp q spēs coloꝝ. sapoꝝ. et sonoꝝ. sūt tminād
nō infinite posti dicet. Qd aūt sit color et qr mlti colores nē dc̄ ē
de sono aūt et voce i sº. de aīa dcm̄ fuit. Pmisso q determiare itedit

Q ap. 13m q sic icip. De odore nō et sapore. et ē. De sapore exclud. opiōes
de gn̄oe ipi. De odore et sapore nūc dd ē. fere ē nā odor et sapor eid
q̄litatis passibilis. ñ tn̄ s. i eisdē sbis. q odor mag ē sicu. Sapor aūt ihu
dis. tn̄ q sapor maifestioꝝ ē nob q̄ odor. ideo pus d ipo dtmiād. Ca
aūt q odor imaifestioꝝ ē nob ē ex duobꝫ. pº q pciore hōis odoratū alꝫ
alibꝫ. 2º q ita ǫs sūs hūc hōis mir vmaāc. Saporē aūt meli sentim
q sm tact hōis disctiīm et meliorē aliꝫ alibꝫ. Gust aūt ē qdā tact. De
saporis aūt gn̄oe tres accipim opiōes. Empedo. ē d. q hꝫ nā aq in
sipida. s. ūt tam ita oīa gn̄a sapoꝝ pmixta. et h ipsi . sic i ipa aqa pp pau
citatē. s qn̄ sepetāt sēsibilia fiūt. Alij dnt q aqa nō hꝫ actu nāꝫ aliē sa
poris. tn̄ ē pausp̄mia. i. vlē seminariū oīm sapoꝝ. ita q ex aliq p̄cipit alt
tal sapor. et ex alia ali. Alij nō dnt q aqa ñ ē ea sapoꝝ cū sit idifferens ad
oīa. s diuisitas sapoꝝ cāt ex diuisitate agētiū. ut siqs dicat q ex sole cāt
tal sapor. et ex igne causat ali. Pin aūt dcm̄ ē. s. Emped. aptū mē
datū. videm eī i eisdē rebꝫ pmutari sapoēs ex sola decoctōe et calefac
tōe. absqꝫ h q iueiꝫ sit attractō aqa. nā i eisdē fructibꝫ ex solo, psslīt
matūtatis videm fieri oīo oīmodos sapoēs. Sm ā dcm̄ vm nō ē
creād aqa. q adm ex eadē esca po. ē fi diuisos sapoēs. ita q ipa ē solū
mō pñ passiuū sapoꝝ. et ñ pausp̄mia. i. vlē seme hāt vtutē ac
tiuā. Similr. 3m dcm̄ nō ē sufficiēs. aqa eī nō recipit hāc vtutē q̄ uoca
m sapore. s sola vtute ca. nā et oīa humectatiua sensibilr sbtilioꝫ ē aqua
m tn̄. q ex subtilitate exadit olm. cū sigm ē. q difficili ē ǫsudē aqa
i manibꝫ quā oliū. Cūo aūt oleū supnatat aque. accit. q plus
hꝫ de aere. q ā plus diffūdit. h accit pp uiscuositatē et lubricitā

tem, cū sit magis vnctuosū qm̄ aqua. Cūm q aqua calefcā nō appꝫ grossioꝫ q
pus. Sapoēs aūt oms sūt cū q̄dā grossitudine. maim ē. q calid nō ē tota cā
sapoꝝ. s sic ǫcausātiū ipoꝝ. Assignat vm̄ cām gn̄ois sapoꝝ q ē exp

Q ap. 14m q sic icip. Appet aūt et sapoēs et ē. mixtioē sicci terestris cū humido.
oīs q humidū aqe imutatr a sicco terestri i diuisos sapores. ex q ǫclud diffoim
saporis. Omis sapoēs q s. i fructibꝫ iqbꝫ maifeste sapoēs diuisificāt ap
parēt ita. et iō mlti naliū dnt aqa tal ēe saporis q̄l ē terra pqua trāsit. et h maim
ē i aqs amaris sic i salsis. sal ē est quedā spēs tre. aque ē colate p cinerē
amaꝫ hāt saporē. fontiū ē qdā amaū sūt. qdā acuti. quidā nō alterius sapoꝝ. sm di
uisitatē tre p q tūsuit aque ipoꝝ. Rōnabilr ē. gn̄a sapoꝝ sūt i plātis pp
assitatē quā hāt cū terra. humid eī aqe natū ē pati a sicco terreo. sic et q hꝫ ǫuiū
agno. Pati et humid pdcm̄ abigr. q eī nā. sic nā tre sicca ē. ali tn̄ diffērt a t
ra. q ipe ppiqu ē ignis calidū. tre nō siccū, q̄adm dcm̄ ē i sº d gn̄oe, nec dico
q ignis, terra. et aqa ǫcruiꝫ eā agūt patiēt sm q sūt talia. s potius sm qd
i vnoq ē ǫtrarietas, q̄adm q laūat iacq coꝫ colorata et sapora. oīa reddūt colorē
et saporē aque. tales, qualia sūt ipa coꝝ. Sed nō humid aquum trāsiēs pliciū terestre
et dignū a calido mouēte, q̄lificat saporē, cōcurri tre pqua trāsit. Et iō dicim qd
sapor est passio sicci i humido aqeo a sicco terestri imutatiua gust. dpō ad actū.
Dico aūt imutatiuā gust. q oīe sensibile ducit sm. sū sensitiū de pō i actū p
actōm suā. q sentire nō ē nisi i sp̄ectari. s fugē.

Q ap. 15m q sic icip. Cūm aūt nō oīs sicci et ē. Declat q sapor ē psl sit sicci
et humidi. q sapidū nutrit pp siccitatē et humiditatē. maxime pp dulce cū ad
mixtūē alij sapoēs adgdimētū, q aūt sapores ñ sp̄ pº cū hꝫ sicci. s sicci nutr
tiui. iō ñ siccū sit hūi. ñ humid sū sicco ptinet ad saporē. esca eī ex q nutriūt
alia ē admixtū ǫmixtū ex utroq. q probā ex h. q cū oblati aialibꝫ sit aliq
tactu sensibilia sn̄tietia augmētū, ul decremētū pp calidū ul frigid. ex his icis
tale ē oblatū inabū nutrit sm q ē gustabile, et dulce. oīa ē nutrimētu
dulce, ul simplia. ul ǫmixto. tale aūt sic ē siccū ihumidū. ex qīus i libro
de gn̄oe determiatū sit quō nutribilia nutriūt. ad pris tn̄ determiandū ē q ea
iō augmētat et ǫstituit nutrimētū. ita q leue et dulce ē hāt sursū, amaꝫ aūt
et salsū reliquid iferi pp grauedinē. q eī facit calor extrior icorpibꝫ ex quibꝫ
eleuat q sbtile ē et dulce. s idē facit nal calor i alibꝫ et plātis trahēs sur
sū q dulce ē icito ad nutrimētū. et iō oīa nutriūt pncipalr ex dulci. Cō
miscēt aūt alij sapores. ut salsus et acut cū dulci, pꝫ dimito ut fiat aptior ci
bus. Repmūt eī dulce ne nimii faciat nutrimētū. ē eī dulce nimis re
pletiū et sup natatiū pp sui leuitatē. Determiat de gn̄oe medioꝝ sa

Q ap. 16m q sic icip. q adm i colbes et ē. poꝝ. et qui sūt sapoēs extmi
et q medij, et qt spēs sapoꝝ. qualr ā se hāt extremi sapores ad iuicē,
excludēs flas opiones ā pdcā. sic colores medij sūt ex ǫmixtiōe albi

et nigri. ita medii sapores ex mixtione dulcis et amari. ita quod secundum diversam proportionem
dulcis et amari seu virtutum ex quibus sapores causantur diversificantur medii. et
qui tamen eos sunt delectabiles fiunt ex mixtione bene proportionata. ¶ Sapor autem salsus
unus est dulcis scilicet pinguis. amarus vero et salsus fere sunt idem. ponticus autem id est mordifi-
tivus. acetosus. stipticus et acutus medii sunt dulcis et amari. fere ergo tot sunt species
saporum quot colorum sicut supra predictum est. Color enim lividus quidam seu flavus ita se habet
ad album sicut sapor pinguis ad dulcem. fuscus autem ad nigrum sicut salsum ad amarum.
in medio sunt albi et nigri colores. quorum sunt puniceus id est rubeus albuchon id est citrinus
viridis et chianus id est celestis. Inter hos autem colores sunt alii qui non sunt nominati. ¶ Sicut
autem nigrum est privatio albi in perspicuo. ita amarum est privatio dulcis in humido nutrito. et ideo
cinis est amarissimus. item omnia combusta quia ex ipso exalavit humor dulcis atque potabilis.
Democritus autem et plurimi naturalium esse sensibilia opinantur tactui inventa dicunt esse propter quod omnia
sensibilia sunt tangibilia. nam si hoc verum esset omnes quilibet sensus esse tactum quod facile cognoscitur esse
falsum quia tactus sentit per contactum quidam alii sensus per medium extrinsecum. ¶ Secundo utitur
sensibilibus communibus scilicet magnitudine figura aspero et leni acuto et obtuso que sunt imagi-
nationes propriis sensibilibus / quod dicitur apparet falsum propter quod sunt communia multorum sensuum. acutum enim et obtusum de qui-
bus maxime ut est quod sit communia sensibilia quamvis non omnibus sensibus cum auditui et visui communia sint.
Secundo hoc falsum apparet quia nullus sensus decipitur circa proprium sensibile ut visus circa colorem et au-
ditus circa sonum. de quibus autem sensibilibus predictis decipiuntur sensus. ¶ Secundo igitur convenit
ei et quidam aliquis est quod dicunt sensibilia communia esse idem cum propriis. ut asperum dicunt esse nigrum. leve
vero album ¶ Sapores vero esse figuras. hic dicit turpiter apparet falsum propter quod nullus sensus est proprium
sentire sensibilia communia tanquam propria. et si alicui sensui hec attribuerentur magis deberet
convenire visui qui videat magis quam gustui sentire figuras tanquam proprium sensibile. quia
sunt ideo quod sapores oportebat gustum magis sentire ea que sunt minima in figuris
et discernere differentias figurarum cum unusquisque enim sensus magis percipit minima proprii obiecti
et magis discernit differentias ipsorum quam alius sensus. falsum est autem gustum magis sen-
tire minimam figuram et magis discernere differentias ipsarum quam visum. ¶ Praeterea nam est
in sensibilibus propriis est aliqua contrarietas. ut in colore nigrum contrariatur albo. et in sapore dulce ama-
ro. figure autem non figura contraria. sicut circulus non est contrarius alicui figure plurium
angulorum. ¶ Praeterea cum species figurarum sint infinite oportet et sapores infinitos esse si
figure sunt sapores. ¶ Secundo non est causa assignare quare una figura moveat gustum
et alia non. cum eadem est natura figure et saporis degustabilis. ergo et sapores hu-
dem sunt. nam alie proprietates saporum in tractatu de plantis habentur, proprietas complexionis.
Quoniam [...]? qui sic sapor habet non [...]. vide sic. Eodem vero modo oportet intelligere
et est. Determinat de causa generis odoris omnis quod actio in odore est euchimi-
id est humidi incorporati sicco et susceptum ipsum est humidum commune aeri et aque ¶ Sicut enim
quod sapa sapor est passio tantum a sicco terrestri in humido. ita oportet intelligere quod
ab humido euchimo id est incorporato a sicco causatur in aere et in aqua / quibus
est communis perspicuitas susceptivum odoris. non secundum quod est perspicuitas sed secundum quod

susceptibilis est chimi sicci imbibiti humido aque id quod est commune aeri et aque habet alteram
quam laudabilem et amabilem a bono ¶ Dicitur autem euchimus ab eu quod est bonum et chimus quod est humor
quasi humor in humido. ¶ Odor autem non solum aer sed in aqua susceptibilis sit odoris maxime est in
piscibus et animalibus dure teste que vivunt in aquis. et enim sicut et pisces odorant in aqua. non
quod est propter aerem qui exsistat sub aqua cum aer supernatat aquis. propter dicta et alia in aere non
spirant / nec odorant. ¶ Sed ergo odor fiunt tamen in aere quam in aqua quantum communis est humido.
patet quod odor est passio facta in humido ab euchimo. sicco id est a sicco imbibito humido ¶ Quod
autem omnis odor sit passio tantum ab humido comprehenso a sicco maxime est probatum et per primum habentium
odorem. quedam enim carent odore quia sunt achima id est sine humore comprehenso a sicco. sicut
elementa quorum quodlibet vel est simplex siccum vel simplex humidum. sed si autem dicatur aliquod elemen-
tum habere odorem ut aqua maris. hoc non est inquantum est simplex elementum sed inquantum in mari est mixtio
sicca terrestris cum humido aqueo. et ergo si dicatur quod aliquid est odorabile. ut sal et nitrum.
hoc non est quia talia sit pure terrea sed sunt mixta ex humido terreo. quod patet ex his quod
ab ipsis compressis effluit oleum. et minus nitrum quia magis est terrestre. vero minus habet de
odore. ¶ Lapides enim carent odore quia sunt achimi id est sine humido predicto. ¶ Ligna vero
odorem habent. euchimia enim sunt. et aquatica minus propter expertem virtute causativam odoris.
¶ Metallorum autem aurum caret odore quia achimum est. ¶ Es vero et ferrum odorem
habent. et maxime quando comburuntur humido ipsorum. nam scorie in eis odorabiles sunt
propter siccum humido tamen imbibitum. ¶ Argentum vero et stagnum sunt odorabilia sit quam aurum minus
vero tamen odorabilia. percipiunt odorem quam es. et ferrum quia plus habent de humido aqueo.
Quoniam igitur sic in sapore. Videtur autem quibusdam est. confirmat proportiones aliorum de odore
quod sunt dicentes. improbans tamen diffinitionem dicentium quod odor est fumalis evaporatio. quibusdam
videtur odor esse fumalis evaporatio omnis terre et aeris. omnis enim antiqui de odore loquentes
ipsum dicunt esse fumum. propter quod Heraclitus dicit quod si omnia fiant fumus odoratus discernet omnia.
Et omnis loquens de odore quod aliqui existimant ipsum esse exalationem. alii vero evaporationem.
¶ Quidam vero utrisque sunt. et inter se differunt evaporatio est quedam humiditas aquea
exalatio autem sive fumalis evaporatio est communis aeri et terre. et differentia signum est. quod ex va-
pore resoluto fit aqua. exalatione autem resoluta fit quedam species terre ¶ Neutrum
autem horum scilicet evaporatio et fumalis exalatio potest esse odor. Evaporatio quidem non. nam aqua quod est
achima id est sine humido imbibito sicco quod est actio odoris. fumalis est evaporatio non
potest fieri in aqua. in qua tamen quedam animalia odorant ut dictum est prius. ¶ Praeterea evaporatio communis est
terre et aeri. sic ergo quod evaporatio vero non est odor. ita nec alterum ¶ Contra
tamen aer quam aqua potest recipere humidum sicco incorporatum et pati ab euchimia sic-
citate. ¶ Communis enim est utrique natura humida. est quoddam ergo sicut terrestre diffu-
sum per humidum aque et aeris facit sapores. ita sicut imbibitum humido diffu-
sum per ipsum facit odorem. ¶ Oportet enim odores proportionales esse humoribus. et in quibus-
dam maxime. quidam enim odores dicuntur acetosi et dulces. et acuti. et pontici
et amari. sicut et quidam sapores. amaris autem saporibus proportionantur / sed

amari odores. sed putridi quia quadam amari sapores. et in difficultate solubi-
litatis putridi odores cum difficultate respirantur ex quo manifestum est quod sicut sapor
fit in aqua et aere et propter frigus et in congelatione quae alterat humidum ebrietat sapores
et desiccavit odores. propter quod explicit dicitur quod generat et monet tamen sapores quam
odores. — Species autem odorabilis duae sunt etc. Determinat autem species

Capitulum 19m quod sic incipit. odoris aliquam esse secundum convenientiam ad sapores et haec conve-
niens est homini et aliis animalibus et aliquae sunt odoris secundum se et tales proprie hominis
Odoris duae sunt species unam quod proportionata ad sapores alia secundum se secundum est ei
odorabile non habere species sicut quidam dicunt. quaedam species odoris ordinantur et commitan-
tur species saporis et tales habent delectabiles et tristes secundum accidens. ideo quia odor
est pars nutrimenti et huiusmodi odores delectabiles sunt desiderantibus nutrimentum. repletis et
et non egentibus cibo non sunt delectabiles sicut esca huiusmodi bonos odores est delectabilis est
nobis tristis. propter quod ergo odores secundum accidens habent delectabile esse et omnes sunt omnibus
animalibus praesentis. Quidam autem odores secundum se delectabiles sunt sicut odor florum non enim
propter alimentum huiusmodi odores sunt delectabiles quia per ipsorum permixtionem esca non fit magis
appetibilis sed magis magis unde tractatus vituperans cupide appetentem abaradluca
ta dixit cum quando coquus lentes non infundas in ipsum unguentum sic suaviter
redolens quia ex hoc alia insipidiora reddentur. nec obstat dicens quod aliqui in potibus
bus et cibis tales odores commiscent. faciunt enim hoc ut in fiant vel naturaliter dele-
tationem scilicet ut delectabile unum per se fit delectabile duobus per commixtionem odoris
alterius odoris. Odorabile ergo faciens excedentem esse delectationem proprium est hominibus.
Odorabile autem delectabile propter saporem commune hominibus et aliis animalibus et dividitur
secundum species saporum. Primum autem odorabile dicitur in species ex natura sua. Causa autem odorabilis secundum
se proprium est hominis. non est enim frigiditas cerebri convenit enim cerebro hominis naturaliter frigido et san-
guineo quia cum cerebrum est facile in stabile quia subtile est et purum. fumositas cibi ad
cerebrum ascendens de levi infrigidatur et congelatur ex qua infirmitates varias
contingunt. in adiutorium ergo sanitatis facta est species odoris ad cerebri confortationem
hoc enim opus manifeste efficit odorabile nec alterius opus ipsius. Odorabile autem
propter saporem magis facit ad augmentum delectationis in finitatum quam ad sanitatem. convenienti
enim cibo quod est sicut et huiusmodi magis renovatum augmentum. Odor autem odorabilis
secundum se quasi semper confert cerebro. dico autem quasi semper quia si debito modo quis utatur
non confert sed gravabit — Et propter hoc per respirationem fit. Declarat quod

Capitulum 20m quod sic incipit. homo sentit et omnia alia animalia pulmo-
nem habentia sentiunt respirando odorem respirando. ita tamen quod homo sentit odorem inspi-
rando non tamen cum sapore. alia alia sentiunt odorem propter saporem non ergo animalia per-
cipiunt odorem per respirationem sed homo et alia animalia tangunt et pulmonem ut
quadrupedia et quae habent naturam aeream ut volatilia. Odoribus namque as-
cendentibus ad cerebrum propter levitatem caloris ipsorum talis ascensus facit
saniorem locum cerebri quia virtus odoris naturaliter calida. Ad hoc autem in quibusdam ani-

alibus fit adiutorium per respirationem quia natura utitur ad duo. videlicet primo ad
adiutorium cordis scilicet et ratione ad odorem. Exhalante ergo odore motus respi-
rationis per nares adventitiam facit attractionem odoris ad cerebrum. Proprium autem
hominis est sentire odorem per respirationem quia maius et humidius cerebrum habet aliis animalibus
secundum proportionem sui corporis propter quod differenter ab eis sentit odores et gaudet odoribus
florum. et similiter quod calor et motus est temperatus reducens. ut Ptolomeus dicit excessum
frigiditatis et humiditatis cerebri ad debitam mensuram. Alia alia habentia pulmones per
respirationem suscipiunt odorem aliter generantis scilicet quod est cum sapore habent enim sensum simi-
lem cum respirare dedit eis natura. ut non duo instrumenta essent in eis unum respirandi
et alterum operandi. sed potius unum quod sic sufficit ad utrumque. sicut unus sensus odoratus
in hominibus sufficit ad percipiendos odores utriusque generis scilicet odorabilis secundum se
et odorabilis propter saporem — Quae autem non respirant etc. Declarat quod alia

Capitulum 21m quod sic incipit. non respirantia habent odoratum. sed non sic manifestum sit
in eis sicut in respirantibus quo instrumento odorent. Alia quae non respirant habent
secundum odorabile manifestum est per pisces cum retine genere. in receptorem aliud in receptorem
sicut apes et formicae et quidam genus piscis marini quod dicitur purpura et multa
talia similia de longe sentiunt odorem qui est propter saporem et per ipsum aliquid
pro eis nutrimentum. non est autem manifestum in huiusmodi aliis quod sensu odorent sicut est in
respirantibus et ideo si quis obiciat quod alia respirantia per odoratum sentiunt
odorem. haec autem alia non sentiunt odorem per respirationem. videbitur quod alius sensus.
Idem autem patet ex eo. sit in eis per quem sentiunt odorem quia est ipso dicere quia ibi est idem
obiectum est idem sensus. Idem est autem odorabile quod sentiunt respirantia et non respi-
rantia sed forte non est idem modus in utrisque per odores. Enim in respirantibus
enim sensus odoratus habet quoddam cohopertorium supiacens organo ipsius quod aufert
virtute sui per respirationem attracti et ideo non sentiunt quando non recipiunt. Secundum
cohopertorium supiacens prohibens odores ascendere. Enim non respirantibus autem
non est tale cohopertorium et ideo respiratione non egent ad odoratum. sed sufficit proportio-
nata distantia obiecti. Exemplum huius est in visu quidam enim alia in oculis habent palpe-
bras quibus non revelatis minime videntur. quaedam autem ut habentia duros ocu-
los palpebras non habent et ideo non egent aliquo revelante palpebras ad viden-
dum. sed sufficit proportionata distantia obiecti — Ostendit quod alia alia praeter hominem

Capitulum 22m quod sic incipit. Similiter et amplius alium quibus non abhorrent fetidos odores
propter fetorem. sed propter passionem aliam et quod odoratus tenet medium inter alios sensus. Et alia
alia praeter hominem non patiuntur a fetidis odoratibus nisi ad corruptionem sit cum
eis aliquo patiatur. Sicut enim homines patiuntur gravedinem capitis a fu-
mo carbonum et sulphuris non propter odorem sed propter aliquid odori permixtum. et
talia fugiunt non propter fetorem quia multa quae crescunt in terra fetidos habent

odores que non fugiunt eo quod conferunt ad gustum vel edulium vaporem. ¶ Iste sensibus exeuntibus in medio quod odoratus non erit medius inter ipsos. Consimilis est enim inter tactum et gustum qui sentiunt per medium coniunctum. et inter visum et auditum qui sentiunt per medium separatum. aut enim cum tactu et gustu qui sunt sensus nutrimenti. quia odorabile est per nutritivo secundum quod odor proveniat a sapore. cum auditu vero et visu quantum odoratus in quantum odorabile percipitur per medium extraneum. odorat enim alia pacere et aque sicut pisces in aqua. videt et audiunt. percipitur enim odorabile per medium perspicuum. sicut et visibile et audibile. odorabile assimilatum est siccitati enchimie. i. humido in sicco. quod sic diffunditur per medium sicut color et sonus. deinde est 9 quo distinguuntur species odorabilis.

Capitulum 25m quod sic incipit. Quod autem quidam pyctagoricorum et cetera. Excludit opinionem dicentium quedam alia nutriri odoribus. quod quidam pyctagorici dixerunt quedam alia nutriri odoribus. odorabile appetit dicit. primo quod debet quod oportet cibum esse ad compositum. sic enim ea que nutriunt simplicia non sunt sed composita. ita et eorum nutrimentum. Cuius signum est superfluitas cibi quam sibi intus colligunt ut in animalibus et vere extra emittunt. ut in plantis est ad mixtum. ¶ Preterea aqua sola non nutrit sed commixta alicui terrestri. oportet enim compactum esse ad corpulentum ut fiat nutrimentum. multo autem minus aer solus incorporatur cum sit subtilior aqua. et ideo nec ipse potest nutrire. ¶ Secundo probat quod odor non nutrit. quia omnibus animalibus inest locus receptivus cibi. stomachus scilicet ad nutrimentum. Instrumentum autem odoratus est in capite iuxta cerebrum. spiritus enim attractus cum odore non vadit ad stomachum sed ad pulmonem qui est locus respirationis. quem igitur non cerebrum. nec pulmo sunt idem cum stomacho qui est receptivus nutrimenti. ideo odorabile inquantum huiusmodi non confert ad nutrimentum. ¶ Ad sanitatem non confert. sicut patet per experientia sensibile et experimentis. Id enim quod facit sapor ad nutrimentum aliquid. hoc facit odorabile ad sanitatem. ¶ Deinde sensibilibus ergo secundum organum unumquodque sensus determinatum modo predicto.

Capitulum 26m quod sic incipit. Obiciet autem utique aliquis et cetera. Inquirit utrum qualitates sensibiles sint divisibiles in infinitum cum in sensu divisibili in infinitum. et solvit. omnis quod in ipsis qualibus est certitudo. ¶ Obiciet forte aliquis. si omne corpus dividitur in infinitas qualitates sensibiles ut color sapor odor et alie erunt infinite quia ipse sunt in corpore sicut in subiecto. verum autem hoc impossibile quia virtus cuiuslibet qualitatis sensibilis consistit in posse movere sensum. si igitur infinite sunt sensibiles qualitates necesse est secundum diversi divisionem infinitam necesse est et magnitudines quantumlibet parva esse sensibile quod est impossibile. non enim potest videri albu[m] nisi in quantitate determinata. ¶ Contra si qualitates sensibiles non sunt divisibiles secundum divisionem corporis possibile erit esse corpus parvum nullam habens sensibilem qualitatem et omnino non sensibile quia omne sensibile est tale per qualitatem sensibiles possibile erit multa parva corpora sensibilia ex quibus componentur corpus sensibile quod esse non potest eo quod necesse est corpus sensibile componi non ex mathematicis corporibus sed ex sensibilibus. ¶ Preterea corpora carentia qualitatibus sensibilibus non poterunt cognosci per sensum nec per intellectum quia intelligibilia que sunt extra intellectum non percipiuntur nisi mediante sensu. ¶ Contra igitur esse quedam corpora carentia qualitatibus sensibilibus attestantur dicentibus esse magnitudines indivisibiles quod impossibile esse ostensum est in 6o phisicorum. ideo impossibile est esse corpus carens sensibili qualitate. Solvendo hanc dubitationem sic fiat manifestum quod species sensibilium ut

coloris saporis et similium sunt terminate tamen infinite. et ideo est quod ultima contraria habent ultima. eo quod contrarietas est inter ea que maxime distant. omnia autem sensibilia contrarietatem habent. album enim et nigrum in colore. dulce et amarum in sapore. contraria sunt et ultima. et eodem modo est in aliis sensibilibus. ¶ Quod autem qualitates sensibiles non sunt divisibiles in infinitum secundum quantitatem patebit. primo quod continuum dividitur in infinitum sed per equales proportiones in equales tamen quantitates dividatur. ¶ Si vero dividatur per equales quantitates stabit eius divisio ad finita. ¶ Supponatur 2m quod est continuum simplex sed passiones habent species finitas sicut nunc dictum est. ¶ Cum igitur qualitates sensibiles sunt quedam species entis non habentis continuum quantitates secundum se manifestum est eas non dividi in species infinitas. ¶ Sunt autem in infinitum divisibiles secundum continuum quia sunt connexe sensibili quanto. et ideo intelligendum quod dupliciter est esse sensibile virtualiter et sensibile actualiter. Millesima enim pars milii latet visum videntem totum milium. et minimus sonus sicut est dyesis latet auditum audientem totum cantum. et similiter est de partibus probabilibus aliorum sensibilium. parva enim pars non est sensibilis virtualiter quia non est sensibilis actualiter non separata a toto. tunc enim actu est actu sentiente sicut actu est ut cum simul est in pede. ¶ Pars autem parva qualitatis sensibilis actu separata a toto propter debilitatem virtutis resolutur in continentes ut in aerem vel in aquam. sicut minimus odor navi infusus non sentitur quia resolutum in aerem et ideo qualitates perpetue non sunt in infinitum divisibiles. ¶ Per consequens secundum habundantiam virtutis sentitur sensibile per certe quantitates in sensu dividetur sensibile ad minima. oportet virtutem sensitivam augeri in infinitum. parvitas autem sensibilis habet impossibile ut sentiatur actu. autem sentiri non potest nisi a perfectiori virtute. et ideo multe magnitudines vel qualitates sunt insensibiles propter parvitatem. Cum igitur quedam partes insensibiles non solum in toto existentes sed et actu divise. preterea sunt sensibiles propter determinatam quantitatem. Quedam autem insensibiles sunt propter parvitatem necesse omnes qualitates sensibiles esse determinatas secundum certum numerum non solum quantum ad species ipsarum verum etiam quantum ad numerum quantitatum.

Capitulum 27m quod sic incipit. Obiciet autem quis et cetera. Movet dubitationem utrum sensibilia ut motus ipsorum prius perveniat ad medium quam ad sensum. quod quo magis locum habet in visu et visu sive sensibile sentitur fiat per hoc quod sensibilia perveniunt ad sensum. ¶ Sive per hoc quod motus prius operetur in medio quam in sensu. videtur enim odor et sonus prius sentiri appropinquanti quam a remotiori eo quod prius sunt in medio quam in sensu. ¶ Contra igitur utrum ita sit in visibili in visu. videtur quod sic. quia secundum Empedoclem lumen solis prius attingit ad medium quam ad visum et prius ad hunc quam ad aliquem. ¶ Preterea hoc videtur ratione. quia omne ab alio in alium motum in quo est tempus medium inter terminum a quo et ad quem. sed visio fit per motum. ergo prius fertur radius in medio quam pertingat ad visum. Et si dicatur quod sentire sit subitum ita quod simul est audire et audivisse videre et vidisse et de aliis sensationibus in quibus non est quo successiva. hoc non obstat quia prius sensibile attingit medium quam sensum. sicut patet per ictum percussionis et prolationem vocis. que multotiens in medio existens non auditur eo quod dispergitur in aere. et sic existimandum est de colore et aliis sensibilibus qui sentiuntur quamvis modo se habent secundum aliam dispositionem aliter de logica. ¶ Quod dicit est quod esse soni et odoris et visibilis accidit quod prius sunt in medio quam in sensu vel in extremo. aqua enim sicut aer que sunt media ipsorum habent continuitatem ita quod tamen prius alterantur prima pars corporum. postea secunda. et deinceps. et ideo prius sentitur qualibet ipsorum in medio quam in extremo. et si dicatur quod idem sonus auditur a diversis. et idem odor sentitur a diversis. propter aliam tamen partem medii. hoc non obviat priori et presenti percepcioni horum sensibilium quia licet primum

2 f 11

mouens fit unum, ut campana prima sonans et thus primum redolens, quod unum ab omnibus sentitur. tamen ista spatio est inequaliter sentiente differens nunquam assignatione alterius. hoc idem spatio fit omnibus simul quod multi vident, odorant et audiunt. idem visibile, odorabile et audibile, non propter hoc quod sensibile sit extra diffusa per medium, sed secundum partes et alterationes quasdam, quod non accidit sic extra quam ius dulce, alia sentiens sit, quod de aliis sensibilibus, ipsum etiam ita est in medio quod tamen non est motum. ¶ Aliter est alteratione et latione, quia latio prius pertingit ad medium quam ad finem et quia sonus fit per lationem, per latio medio non prius est in medio quam in termino. In alteratione non non est successio, sed subito alteratur totum medium, et non prius dimidium eius quam alteratur per medium, potens est simul totum alterare. quod autem non est potens simul totum alterare, non oportet quod alteratio fit simul et subito in toto alterabili, sed prius alteratur prima pars et post illa pars quadam ordine et modo successive diffunditur, et non simul fit in toto. ¶ Probabiles utique rationes que fuit successive per medium non simul pertingunt ad propinquum et remotum. Sola autem visio fit in instanti, quia lumine quo fit videre in instanti alteratur totum medium, sicut prius natum.

Questio 26ᵃ que sic incipit. Est autem quedam obiectio etc. Investigat utrum duo sensibilia possint simul esse in actu, obiciens primo ad partem falsam scilicet negativam. ¶ Quedam dubitatio est si contingit in eodem instanti duos sensus simul esse in actu, et videtur quod non. Supponatur enim tamquam verum quod maior motus depellit minorem, propter hoc enim visus aliquid non videt in ea que sunt in aspectu oculorum, si maior vehementius cogitationis vel timoris vel strepitus in homine fiat. Supponatur etiam quod magis sentitur aliquod sensibile quando simplex est quam quando mixtum est, aque et vinum, vox mellis discernit per se quam alterum iuncta in aliqua consonantia, in qua unum alterum obscurat, sicut accidit in omnibus ex quibus fit unum. Si igitur maior motus impeditur minorem, necesse est si in quo sit maiores minus sentitur quam si solus esset sicut etiam suppositum est simplicia magis sentiri sensibilia. Si igitur duo motus inequales sint ad duos sensus minor corporaliter impeditur totaliter et maior faciet minus sentiri quam si solus esset. ¶ Si autem equales, alter impediat alterum et sic per nullum ipsorum erit sentire, nisi forte dicatur quod commiscentur adinvicem et fiat quoddam sensibile quod alio sensu sentitur. Sed hoc est impossibile, quia non omnia apta sunt misceri, sed solum ea que sunt in eodem sensu, ut acutum et grave commiscentur in unam symphoniam. equales igitur motus diversorum sensibilium adinvicem se impediunt nec fit unus ex eis. Inequalium non solus maior facit sensum, ergo non possunt duo sensus simul esse in actu. Preterea magis sentiet anima simul duo sensibilia duorum sensuum quam magis fit unus motus ex illis quam ex istis. sed uno sensu non contingit duo simul sentire nisi commisceantur et fiant unum, quia unus sensus sentit per unam operationem, scilicet in actu, quod non potest esse nisi unius obiecti, nunquam enim hoc possit esse plurium differentium. ¶ Si igitur non contingit simul sentire actualiter duo sensibilia uno sensu, multo minus contingit sentiri duo per duos sensus. Sentit igitur anima actu unum numero tantum, tamen quia ad primum pertinet sensibilia secundum differentia tamen ratione unius sensus, sicut album et nigrum ratione visus, amarum et dulce ratione gustus, quam ratione diversorum sensuum, sicut dulce et album ratione visus, non videtur sensibilia visu, dulce et album amarum et nigrum, videatur gustu. Et visu, quia sicut visus se habet ad album et nigrum, ita gustus ad dulce et amarum. ¶ Propter contrariorum contrarii sunt motus, tales autem non est impossibile simul esse in eodem indivisibili tempore. Sed motus albi et nigri, dulcis et amari et aliorum sensibilium quae proportionaliter in eodem genere contrariorum apponuntur, ut dyaphason et dyapenthe in genere audibilium, contrarii sunt. igitur non possunt simul esse in eodem tempore, et sic idem sensus non potest simul sentire duo contraria nisi fiat unum ex ipsis. Si igitur magis dissonant sensibilia diversorum generum, ut dulce et album, quam unius generis, ut album et nigrum, impossibile est sensibilia diversorum sensuum simul actu sentiri, ac per hoc impossibile est duos simul sensus simul esse in actu.

Questio 27ᵃ que sic incipit. Quod autem dicunt quidam etc. Improbat quandam falsam solutionem precedentis questionis qua dici posset quod duo sensus non sunt simul in actu, verumtamen simul esse, quia tempus medium est insensibile. quidam tractatores de consonantia notum dicunt quod duo soni non simul perveniunt ad auditum, videntur tamen simul audiri, quia tempus medium inter ipsos est insensibile. ¶ Et eodem modo forte diceret aliquis quod non contingit duos sensus sentire. verum autem quod simul sentiant, quia tempus medium est insensibile. ¶ Ad quod primum dicendum quod non est verum aliquod tempus esse insensibile et decipi aliquem propter eius insensibilitatem, cum omne tempus sensibile sit. Si enim aliquis sentiret se ipsum in quo est tempore in eodem sentiret aliquid aliud ad se, nec deciperetur tunc esse illud, et sic tempus non erit insensibile. nam si insensibile esset simpliciter deciperetur quod tunc quo ad se ipsum nec sentiret si tunc videret quod sentit. ¶ Preterea si est aliquod tempus vel aliqua magnitudo insensibilis propter parvitatem, nullum totum erit per se sensibile, quod patet sic, per se sensibile non est quod per alteram sui partem sentitur et per alteram non. Si igitur est aliqua pars magnitudinis vel temporis insensibilis, propter parvitatem non sentietur totum, sed per aliam. Sicut contingit videre totum stadium quod vere pars et ambulare in anno quod ambulatur in hac parte anni. Si igitur totius magnitudinis a b c pars scilicet a g non sentitur propter parvitatem, aliqua vero pars vel g b sentitur, et propter parvam dicitur sentiri tota magnitudo a b, non erit per se sensibilis aliqua tota magnitudo, sed propter partem, quia eadem proportio erit cuiuslibet totius ad aliquam partem sui propter parvitatem que est a b totius ad partem eius scilicet a g. omnis igitur magnitudo sensibilis est, licet non semper videatur primum quod est inter duo enim propter longitudinem. verumtamen sola magnitudo non ut perceptibilis nec extensa, sed quod in divisibilis eius causa superius dicta est. tempus igitur omne sensibile.

Questio 28ᵃ que sic incipit. De prius autem dicta obiectione. Determinat veritatem questionis predicte. omnis quod contingit simul diversa sentire non potest quod anima sic divisibilis et per unam partem sui sentiat unum et per aliam aliud, sed indivisibilis existens plura simul sentit, non tamen sentit ad indivisibile secundum quantitatem. ¶ Considerat est de predicta dubitatione utrum simul in uno indivisibili tempore contingit multa sentiri. ¶ Non oportet ad hoc dicere animam sentire diversa sensibilia per aliam partem sui tamquam sentiat ipsius non sit indivisibile, sed potius continuum et divisibile. ¶ Si enim per aliam et aliam partem sui anima sentit sensibilia diversorum sensuum, ut visibile et audibile, eadem ratione oportebit dicere eam sentire diversa sensibilia eidem sensus, sicut album et nigrum per aliam et aliam partem sui, quod falsum est. ¶ Quod si quis dicat duos visus sic sunt

duo oculi. hoc improbabile apparet quia unus effectus est duorum oculorum per quos visio fit secundum quod reducuntur ad unam virtutem visivam cui redditur unum visibile. Sed cum separata visio fiat per duos oculos non similiter se habebit potentia visiva in oculo. et oculi in corpore. sicut impossibile est plures sensus differentes numero esse in eodem. ita impossibile est plures sensus esse in eodem eiusdem speciei esse in eodem. vel plures visus et vel plures auditus. Accidit enim sentiendi non esse secundum virtutem sensitivam. et hec non multiplicatur nisi multiplicato sensibili. sed ergo unum sensibile est unius sensus. ita et una virtus sensitiva est in uno subiecto idem est unius sensibilis.

Quod magis sentiat autem uno indivisibili sensibilia eiusdem generis ut album et nigrum quam multa diversorum generum ut sunt album et dulce. sed autem hec sentiat alia et alia virtute. tamen ut reducuntur ad unum sensuale cum in quo uniuntur omnes virtutes sensitive est una quedam pars anime.

Si ergo una parte sui autem sentit diversa sensibilia multorum generum ex quibus non fit unum sensibile magis sentiet per unam partem sensibilia eiusdem generis. Est ergo una quedam pars anime que omnia sentit sed alio sensibile per aliam virtutem. hec autem pars anime que omnia sentit in se considerata est aliquid unum indivisibile sensitivum secundum actum omnium sensibilium ut dulcis et albi. considerata vero prius ad quod hec sensibile seorsum sunt est alia et alia in virtute secundum potentias. Quemadmodum in una et eadem re numero in qua sunt dulce album. dulce. et alia multa sensibilia que non sunt in diversis partibus subiecti. sic sunt unum subiecto. quod autem est esse forte unicuique ipsorum. et non [illegible] Cum unum videre sensitivum communi secundum rem est sed sit alterum et alterum in virtute. secundum divisionem potentie ad sensibilia diversorum generum. Quod autem ultimum sensibile est indivisibile. et quod hec magnitudinem sic patet ad hoc quod quodlibet sensibile sentiatur. requiritur finita et determinata distantia. non sentiatur partium quod distantia sensibile nostri sentiri ac si appropinquat. vel distantia sit infinita excepto sensibilis. Est ergo dare ultimum terminum distantie in quo sensibile visibile vel odorabile. odoratur. et audibile auditur. et ultra quem terminum ultra non possit sentiri. non talis terminus est indivisibilis. Si ergo ponatur indivisibile sentiri in ultimo termino sentietur. primo autem in ultimo distantie proportionate sed non maior est tamen quod primo sentiatur in uno termino quam in alio. cum ultimum sit indivisibile ergo erit ubique invisibile et actu primum sensibile sit esse sensibile tamen. hoc autem est impossibile. De sensibus ergo et organis quomodo se habent tamen in quibus quod insensibile dictum est. Explicit liber de sensu et sensato. ~ [cetera]

Capitulum primum. continet intentionem actoris. et utilitatem determinandi de actoribus omnibus anime et
2m. declarat necessitatem sensuum in animalibus et comparat auditum ad visum quantum ad perfectionem utriusque.
3m. quod antiqui attribuebant organa sensuum elementis. et specialiter organum visus igni.
4m. improbat opinionem dicentium oculum esse ignem et visionem fieri per egressum luminis a visu.
5m. declarat quod bene. et quod non bene dicunt opinantes visum esse naturam aquee.
6m. improbat opinionem dicentium visionem fieri emittendo quod per inductionem luminis rei in se. et luminis exeuntis a visu.
7m. declarat veritatem per deorum. quod visio fit per medium illuminatum. et oculis attribuit aquam.
8m. adaptat organa sensuum elementis.
9m. quod sit declaratum de primis sensibus in libro de anima. et quod restat dicendum de eis et quid sit color.
10m. distinguit species colorum extremorum et mediorum et apparentem generationem mediorum colorum. et quare aliqui sunt delectabiles.

11m. ostendit alium modum apparentis generationis mediorum colorum.
12m. ostendit generationem mediorum colorum secundum veritatem. et quod ipsorum multe sunt species.
13m. excludit 3 opiniones de generatione saporum
14m. ostendit saporem generari ex permixtione sicci terrestris cum humido aqueo alterato.
14m. quod sapor est passio sicci et humidi similiter subiecti. et quod sapidum nutrit per siccitatem et humiditatem.
16m. determinat generationem et distinctionem mediorum saporum.
17m. ostendit causam generationis odoris. in quo humidum in contractu sicco est actu.
19m. quod species odoris aliqua est secundum convenientiam ad sapores. et aliqua sunt odoris secundum se.
20m. quare homo et omnia alia habentia pulmonem odorant respirando. ita quod homo odorat non solum per saporem sed etiam per odorem in se.
21m. quod animalia non respirantia odorant. sed illorum odoratus non sit in eis manifestus.
22m. quod alia animalia preter hominem non abhorrent fetidos odores per fetorem sed aliud per passionem aliam.
23m. excluditur opinionem dicentium quedam animalia nutriri odoribus.
24m. quod qualitates sensibiles non sunt divisibiles in infinitum sed quantum sit in subiecto quantum divisibilis in infinitum.
24m. vel sensibilia prius veniant ad medium quam ad potentiam sui organi eius
25m. disputat utrum duo sensus possint simul esse in actu arguens sophistice quod non.
27m. excluditur quedam falsam solutionem questionis predicte.
28m. determinat quod duo sensus possunt simul esse in actu non per divisionem realem anime sed per duas potentias virtutis sensitive. et quod ultimum sensibile est indivisibile. ~

De memoria autem et memorari etc. Prohemium huius libri continet intentionem dicendorum de memoria et reminiscentia. Considerandum est de memoria et memorari. quid sit. et propter quales causas fit. et cui parti anime accidit hec passio. et similiter ipsum reminisci. quod non est idem quod memorari. Cuius signum est quod multi tardi ad discendum sunt bene memorativi. Reminiscentia sunt qui veloces et bene apti sunt ad discendum. ~ Investigat diffinitionem memorie et primum quod sit. et accipiendum secundum quod sit ponens quod obiectum eius

Accipiendum primum que sunt ea. primum quod accipiendum etc.

memoriale non est ad futurum neque presens sed preteritum. Ad cognoscendum autem quid sit memorari. primum accipiendum est qualia sunt memorabilia. de hoc enim multotiens decipimur. Intelligendum est ergo quod futurum non est memorabile sed opinabile. et sperabile. unde de futuris est scientia. que dicitur aliquando separativa. aliquando divinativa. presens etiam non est memorabile sed potius sensibile. Relinquitur ergo memoriam esse solum sui preteriti. Dico autem presens non esse memorabile. quia cum aliquis videt rem presentem vel actu considerat intelligibile non dicimus ipsum memorari. sed potius sentire aut speculari. cum non sit actualis presentia sensibilis aut intelligibilis. sed notitia rei prius cognite per doctrinam aut per inventionem aut per sensum. tunc dicimus memorari. Est ergo memoria non sensus. neque opinio sed habitus aut passio alicuius horum relicta ex eis cum intervenit aliquod tempus medium inter apprehensionem sensus vel intellectus. et memoriam ipsius. presentis ergo non est memoria sed sensus. futuri autem spes. facti vero memoria. non omnis ipsius sed post aliquod tempus medium. et eadem virtute memoratur qua sentitur tempus sentitur ~

Capl'm 2m q sic incipit. Qm aut 7 d fantasia. Inuestigat cui pti
aie insit memoria. ondis eam ee p se sensus 9s 7 fantasie. Cdc
e. 3o de aia quid e fantasia. 7 q itellr no e sn fantasmate. qius
ci itellcts vi usale 7 itellat tn sn fantasmate. Sicut ci geometra
descibes figuras geometicas no vtit qntitate determiata 9rui 9sidat
tois 7 tn sp pocus hz figam qntitis determiate. sine q no pt exeq
desceptom fige. Igr figa sicut 7 itellcts sp idigz aliq fantasmate
detinato. sn qo itellr n pt. ipi q aut eam itellr no e sn 9tinuo 7
tpe. alia ro e. Acte e aut eade pte aie cogste magnes motu et
tpe. mot aut q remanz i absentia snbilu 9gstar mediate fantasia
que e pao sensus 9s. 7 io pdcoz fit ipsu 9 tacti ip sitio. Meoria e in
elebilu ptim pacins ptinz ad itellcm pse aut ad sm coem. qr talia
intelligut sn fatasmate. Et qm memoria e pao sns 9s. io n solu e in
hoibz 7 i hntibz itellcm 7 prudetia. sz e in qbzda alys alibz. Qa si
memoria eet pao itellie ptis no ieet fortassis alicui mortaliu n hoi.
Et qm meoria p e r ptita. q p 9s sesit ul vidiat prius aut pbis
sut mtpt. hinc e q no oia alia hnt memoria. sz solu illa q sentiut diul
qntis. Mal e g meoria ee eide ptis aie cui e fantasia. 7 pse memo
rabilia ee qr pse e fatasia. Paccns uo meozabilia se quoz est paccins
fantasia. Dubitabit aut als 7c. Declat q alibz in est memoria

Capl'm 3m q sic icip. Dubitabit aut als 7c. Declat ymagiem rei pris cognite qtinet
i fantasmate in absetia snbilui. Dubitabit aut als qr p memori
am no memorian p se pntem. sz potius rem absente. Cd ei qdam
pao pns fit nob cu memorant. cx h pz q snble psem efficit i aia 7 i pte
snta corpis aiati aliq p se sicut pictur aliuz. cs pns hitu exaliuc
facione 9titui dicim ee meoria. Mot ei snbilu effic iorgano snsi
iteriois figam qsda q remanz i absetia snbilis sicut i ipso sigillu remanet
i ceis absentia. Et qm i hijs sut i multo motu sui p aliq p se sicut
est ira. aut p etate sicut e iuuets. no remanz i ipsio fcti snbilis extiob
sicut n remanz i ipsio sigilli i aq fluete. io i eis no fit meoria. Enqbdam
a p defcm vtutis retetiue fluut ipsio sicut fige fluut i aliquis
edificys. aliis 7 p durcie 9plexiois n pt ipmi figa i vtute snitiua.
mltu g iuuenes p nimiu motu augmti. 7 mltu senes p motu
decremti. sr mltu ueloces p itutis retetie cita cima a nimia hunte
7 mltu tardi p nimia durcie imemores sut. qr i eis aut cito flut
figa i ipso organo aut n pt ipmi meis. Dubita g vtm memoa
mur p se fcm ipo sita aut re aq fca e. Et si dicat q memozam
p se q pns e hoc no erit memorari. cu meoria sit n pntis sz ptiti.
Si uo dicat q memorie rem absete igens vr. qr memoria est
pao pm snitiui qr no ut ee iactu n rn snbl pntis. Cp si passio

sic in ipso sicut e fige. aut picture. no oz memoriam ee aliis rei. qm
eius fige. Intelliz ei aliqs memorado tactu 9gsciut hac p se. Cp si
ut intior pt meozan rem absente. 7 sensus extior potit eam vide. 9tigz
g vide 7 audire ad no pns q fcm e. Ad hac dubitatoz dd e q sic
al picta tabula sz eande re. 3 fm alr 7 alr sm e alr. 7 e ymago alti
considari pt fie qda res inse. 7 fie ymago altis. 7 i nob fatasma 7 ydo
lu rei iorgano snitio 9sidari pt fm id q e inse. 7 pr e sitido 7 ymago
altis. qn g ag in sm alr itellcm fm id q e inse. tuc alr dr itellr. ul
sentire. Cum uo mot ul 9sidat ut ymago altis pus 9gnuti tuc e
memorari. ita q memoria fit ex hoc q similido rei pus 9gte itellm ul se
su 9sidat ut ymago repntatis re p9 9gta. Alii g sits i aia motibus
talibz q n discnimus utrum fiat ab eo q pus 9sensiuis aut ab eo q nuc 9gscam
nesam si meozam nos itellire. aut remisci re p audita ul visam
q 9gscam nos meozan. 3 al 9tig qn speclans 9sidat similitudines rei ut y
magiem altis p9 9gti q repntat. Alii edit no se memorari re ptita
ai tn sentiat pntem. 7 h acit qn estimat fantasma de nouo occurres
ee ymagiem alic p 9gti. Meditatoes aut frequte fate d ead re saluat
meoria 7 utute remisitatam. qr meditari n aliud e q mltotes speclari si
militudines rei n prout e ad i se. 3 put e ymago altis. De e g q e me
moria. qr e hitual 9suato fatasmatis p ut e ymago 7 q ptinz ad
pmu snitiui s. sm coem p q tpe sentim. Determians dremi

Capl'm 4m q sic icapit. De remisci aut remisa 7c. cetia ondit ea n ee
resumptom memorie. nec pam acceptoz rei cognite. sz resumptom pme
acceptois. De remiso dntce. supponam uera ee ea que disputatis
roibz accepi prius de memo. No est aut remiscentia resumptio memorie. neq
pma acceptio rei cognosctia. Ista ei i re se differt. qn ei quis p addiscit
aut sentit fit i eo pma acceptio. 7 h n e acceptio meozie. eo q nulla notitia
prius fca e. pma g noticia acceptio noticie n e meoria. qr meoria e cu ag
hit ul pao fcus e exp ctnti noticia. 7 io n fci tali p se 19 fit memoria.
nec stati fit meoria ipo in stati qo fca e pao sui noticia rei 9gsca. qr 3 tuc sci
tiam ee. no tn meozam ea pntem. sz poti ptita iam elapso aliquo qn i e
pam acceptoin 7 istam memorari. no ei meozat quis q nuc ipo videt
aut audit. sz q pus vidit al audiuit. nec remiscentia e resumptio meori
e. qr no meozat qs h q nuc remisca. sz eis q apius sesit al didicit. Remi
nisci g e cu quis resumit pam apphensione sensus aut scie. 7 sic remiscie
ca e resumptoy poris noticie. adq cetu memorari. 7 i memoria q e hitus
siue pao scius exp ctni noticia. Hec dico q ois resumpto noticie poris sit
remiscetia. qr 9tigit dr resume p9 notu vno mo scilicet hitu. Aut

in potentia reducere ad actum quod id quod ante erat iterum fiat, et hoc est reminisci. Quando vero quod prius notum fuit, tamen totaliter oblivioni traditum, iterum resumere ad discendo vel inveniendo, et hoc non est reminisci, sed iterato addiscere vel invenire. Et a quibusdam differt reminisci ad que requiruntur ad plus quam sit principium ipsius, quod sit id ex quo additum vel inventum.

Capitulum quartum quod sic incipit. Contingit autem reminiscentia etc. Declarat quod reminiscentia causatur ex ordine motuum qui relinquuntur intra ex passione eorum que apprehendimus. Qui motus vel ex necessitate vel ex consuetudine sese consequuntur. ¶ Reminiscentie contingit propter quod unus motus necessarius est nobis occurrere post alium, sive ex necessitate, ut in hiis motibus quorum fuit natio primum secundum apprehensionem hominis secundum apprehensio alius. In talibus enim natio motus secundo motu quicumque modo primo [illegible] sive ex necessitate sive ex consuetudine unus motus alium sequitur. In hiis motibus ut in pluribus [illegible] secundum hoc autem consuetudo quibusdam in se efficitur ex semel consuevisse quam alius ex multotiens. Sic quedam semel visa magis memorantur propter vehementem impressionem quam alia visa multotiens debiliter impressa. ¶ Cum igitur reminiscimur oportet nos moveri secundum aliquem priorum motuum quousque veniamus ad apprehensionem illius motus qui consuevit sequi post primum. Unde reminiscendo inquirimus id quod consequenter [illegible] alterum quod in memoria tenemus sive quod simile sit cum ipso sive contrarie [illegible] sive propinquitate et continuitate ut patet ad sensum. Propter hoc enim fit reminiscentia quod motus horum se invicem consequuntur [illegible] aut [illegible] vel quia sunt quasi idem inter se vel quia similes vel quia unius est pars alterius et ideo residuum secundum quod deest apprehensioni suppletur per motum priorem. Et hoc aliquando fit in homine non querenti reminisci, aliquando vero querente. In pluribus autem reminiscitur [illegible] motibus [illegible] ex quibus devenitur in motum alium qui consequitur ad priores. ¶ Ideo oportet autem querentem quandoque [illegible] reminiscimur eorum [illegible] magis quam eorum que prope. Et hoc accidit propter hoc quod motus sese adinvicem consequuntur [illegible]. Aliquando non querentibus reminisci occurrunt nobis ad [illegible] non recordabamur quia secundum priorem motum [illegible] in nobis [illegible] ita et fiat [illegible] cum voluerit reminisci querit enim accipere primum motum ad quem sequitur ille cuius vult reminisci [illegible] secundum ordinem motuum [illegible] sunt reminiscentie [illegible] incipit meditari [illegible] totius negotii quia secundum ordinem rerum consequuntur se motus adinvicem. Contrarie autem reminiscibilia sunt que bene sunt adinvicem ordinata ut mathematica, que vero prave ordinata sunt male reminiscibilia sunt.

Capitulum quintum quod sic incipit. Et hoc differt reminisci etc. Ostendit differentiam que est inter reminisci et iterum addiscere atque iterum invenire, et quod reminiscentem oportet incipere a principio [illegible] propter quod omnino non sit reminiscentia vel corrupte sit. ¶ Reminisci enim differt ab addiscere iterum, quia reminiscitur quis quando per se [illegible] et ex aliquo in memoria retento potest venire in motum alium prius cogitati cuius tamen erat oblitus. Quando vero notitia illius venit non per [illegible] in memoria retentum sed per [illegible] de novo cognitum, dicitur iterum addiscere et non rememorari. Multotiens autem non potest quis reminisci eius cuius oblitus est, [illegible] tamen motibus occurrentibus fit motus alius ad quem sequitur memoria rei oblite et tunc non dicitur quis reminisci sed iterum invenire quia non ex principio existente in ipso venit in motum eius cuius oblitus fuit sed ex motibus aliis sicut iam dictum est. ¶ Oportet autem reminiscentem accipere principium a quo incipit motus vel ne-

gotii cuius pars est id cuius vult reminisci, propter quod a locis in quibus aliqua [illegible] dicta sunt aliquando [illegible] reminisci [illegible] loca quasi quedam principia. ¶ Et bene reminiscentem oportet accipere principium negotii quia facile ab illo venitur in motum alterum propter continentiam et ordinem convenientie seu similitudinis, sicut a lacte venitur in memoriam albi et ab illo [illegible] et ab aere ad quod fit in memoria [illegible] cuius est esse humidi. ¶ Universaliter autem [illegible] omnium reminiscibilium esse [illegible] ad quod potest fieri motus reminiscentie diversorum, sicut a lacte quis movetur ad albedinem et dulcedinem, et ab albedine [illegible]. Si quis igitur reminisci voluerit aliquid esse [illegible] album erat dulce, si non possit reminisci eius per principium [illegible] albiorum, puta per albedinis reminiscitur [illegible] ad alba et dulcia. ¶ Nunquam autem ab eodem principio omnes reminiscuntur quia non [illegible] ab eodem principio a quo quis ad diversa movetur pluries ad unum movetur quam tamen ad alterum, sicut a lacte pluries quis movetur ad albedinem quam ad dulcedinem. ¶ Si ex tali principio quis moveatur ad id quod magis consuevit moveri [illegible] de facili reminiscitur eius propter consuetudinem [illegible] quia sicut in natura est quidam ordo quo hoc fit post id [illegible] opera per ordinem se consequentia fiunt quasi quedam natura. Et hic quod facile recordamur eorum que multotiens consideramus. [illegible] autem in hiis que sunt ex consuetudine contingit [illegible] cum consuetudo [illegible] firma sit [illegible] in hiis que sunt ex consuetudine contingit ad [illegible] fieri corrupte reminisci, maxime cum distrahitur quis a consueto ordine reminiscibilium. [illegible] tunc velit reminisci [illegible] fit quedam [illegible] inordinata [illegible] eorum per que voluit reminisci. Reminisci ergo est modo predicto.

Capitulum sextum quod sic incipit. Maxime autem oportet cognoscere tempus etc. Ostendit quod reminiscenti necessarium est cognoscere tempus preteritum vel determinate vel indeterminate. Cum tempus recordatur homo [illegible] ita quod si simul fiat in anima motus rei et temporis [illegible] actus memorandi. ¶ Maxime oportet volentem reminisci cognoscere preteritum aut determinate [illegible] aut indeterminate [illegible] vel vidit vel scivit. Potest autem homo recordari temporis [illegible]. Et [illegible] tempus [illegible] magnitudinis [illegible] magnitudines [illegible] distantie. Non quod extendendo intellectum usque ad rem intellectam, sicut quidam dicunt in visu quod videtur radios visuales extendendo radios visuales usque ad rem visam. Anima enim intelligit res absentes [illegible] rem que non est [illegible] non esset si intelligeret extendendo intellectum usque ad rem. Intelligit [illegible] absentia [illegible] proportionem [illegible] motuum qui ei [illegible] insunt [illegible] remanent in ipsa similitudines figurarum et motuum in absentia rerum. ¶ Dubitatur tamen in quo differat id quod cognoscit maiorem et minorem [illegible] magnitudines, quia cum sit eadem species [illegible] quod percipit [illegible] similitudines cognoscat. ¶ Ad quod dicitur quod similitudines que sunt in anima proportionantur rebus extra [illegible] ita quod maior quantitas cognoscitur per similitudines sibi proportionatas [illegible] et forte sicut [illegible] in alia [illegible] similitudines sunt [illegible] vel sufficit eadem similitudo in anima ad cognoscendum multa [illegible] eandem [illegible] sicut similitudo trianguli unius [illegible] sufficit ad cognoscendum maiorem et minorem triangulum [illegible] maiorem et minorem [illegible] esse. ¶ Cum igitur simul sit in anima motus rei et temporis in quo rem vidimus vel [illegible] modo contingit [illegible]

Et actus reminiscendi. quando vero quis opinatur mentem secundum motum rei et temporis non tamen sit
sed memoratur et decipitur. possibile enim est immemorandum esse in mendacium. sicut possibile est
quod aliquis videatur quod memoretur et tamen non memoratur. scilicet quando occurrit ei memoria temporis
in quo audivit vel vidit vel aliquo modo cognovit aliquid. et non occurrit ei memoria illius rei quam
prius cognovit. sed memoria alterius loco illius. Contingit etiam quod aliquis memoratur et tamen non putat se
memorari. scilicet quando occurrit ei memoria rei et non temporis in quo illam prius sensit. Temporis autem dico esse recordationem. aliquando sub certa mensura. scilicet quando quis recordatur quod die tertia
hoc fecit. aliquando vero sub incerta. et tales consueverunt dicere quod bene recordantur se hoc fecisse vel
audivisse. tamen non recordantur quando. et hoc est quando non comprehendunt tempus sub certa mensura.

Capitulum 9m quod sic incipit. Quod quidem igitur non idem etc. Declarat quod non est idem reminisci et memorari. Et quod reminiscentia est passio organi corporalis. et propter quid etiam aliqui male reminiscuntur. Cum aliqui sunt bene memorativi. qui tamen non sunt bene reminiscentes et econverso dicit esse. Differt autem memorari a reminisci non solum secundum tempus. quia reminisci praecedit memorari sicut via ad terminum. sed etiam ex hoc probatur differentia ipsorum. quoniam alia quaedam animalia ab homine participant ipso memorari. nullum tamen aliud reminiscitur nisi homo. Cuius ratio est quia reminisci est quasi syllogizare. reminiscens enim ex aliquo principio syllogizat id quod prius vidit vel audivit vel aliquo modo novit. et sic reminiscentia est quaedam inquisitio quae non potest inesse nisi cui inest deliberativa virtus per rationem. deliberare enim est quidam syllogismus.

Quod autem reminisci sit passio corporis corporalis [?] scilicet fantastici signum est quia aliqui turbantur et inquietantur quando non possunt reminisci. et multum conantur reminisci. et etiam desistentibus a conatu quo prius voluerunt reminisci non possunt. nihilominus inquietudo illa remanet in eis. et hoc maxime accidit melancolicis propter vehementem motum fantasmatum. Causa autem non posse desistere reminiscentes quiescere ab inquietudine cum volunt est quia motus fantasmatum postquam inceperint moveri non est in eorum potestate sicut non est in potestate proicientis retinere corpus proiectum quando movetur postquam proiectum fuit. reminiscens enim et investigans movet corporale organum in quo est haec passio scilicet reminiscentia. Maxime autem inquietantur in reminiscendo illi in quibus est multa humiditas circa locum in quo sunt organa sentiendi. non esse cerebrum. quia humiditas mota non facile quiescit donec perveniat ad id quod quaeritur. et donec motus inquisitionis recte procedunt ad terminum. unde patet [?] passiones irae timoris. concupiscentiae et similium non statim quietantur. volentibus his qui in talibus passionibus fuerint. sed hoc movent [?] quia motus organi corporalis facti per passiones non statim quietantur. et assimilantur passionibus et melodiis ac sonis quibus non sunt vehementer intenti. non enim per intentionem accidit quando non eligens nato [?] accidit volentes ad dictat [?] cantet eo tenore. Sunt autem pauci [?] memorativi habentes membra superiora maiora secundum proportionem quam inferiora. quales sunt nani. quam habentes contrariam dispositionem. et hoc propter multam gravitatem quam habent esse organum sensitivum [illegible] et propter hoc non motus [?] ... ipsorum possunt in eis diu permanere sed cito dissolvuntur et vigilantur [?] fiunt. Sunt etiam male memorativi pueri et senes. pueri quidem propter multum motum augmenti. Senes vero propter multum motum decrementi. Pueri etiam usque ad longam aetatem habent membra superiora grossiora. et sunt nanosi [?].

sit propter multam [?] ... aggravantur in eis organum sentiendi. De memoria itaque et memorari quid sit. et per quam partem animae alia memorantur. et quid sit reminisci. atque propter quid etiam fiat dictum est.

Explicit liber de memoria et reminiscentia.

Capitula libri de memoria et reminiscentia

Primum investigat quid est memoria. et quod obiectum memoriae non est praesens vel praesens sed futurum.
2m. quod memoria est in sensu communi et fantasia. seu ymaginatione rei prius cognitae recte.
3m. quod actus memorandi non est mediate sed immediate in fantasia et absentia sensibilium.
4m. horum reminisci non est resumptio memoriae nec prima acceptio rei cognitae. sed resumptio primae acceptionis. consistit exordium motuum relictorum in anima ex prima ipsius
5m. quod reminisci [?] ordine rerum qui ordo aliquando est ex necessitate aliquando ex consuetudine
6m. ondit differentiam inter reminisci et iterum addiscere. et iterum invenire. et quod aliquando non sit reminiscentia aliquando sit secundum corruptae. sit recordatio per illius
7m. quod reminiscentem necesse est cognoscere tempus praeteritum cuius rerum prius cognitarum
8m. quod non idem est reminisci et memorari. et quod reminiscentia est corporalis passio organi corporalis. et quare aliqui male reminiscuntur.

De somno autem et vigilia etc. Huius libri primum capitulum continet intentionem auctoris. enumerans ea quae dicenda sunt de somno et vigilia. Similiter ea quae oportet considerare de somno. De somno autem et vigilia considerandum est quid sit. et utrum sit propria animae vel corporis. vel sit communis utriusque. Et si communis cuius particulae animae vel corporis passiones sint. Et propter quid etiam insunt animalibus. Et utrum omnia animalia communicant ambobus aut non. sed quibusdam insit solus somnus. quibusdam vero sola vigilia. quibusdam neutrum. quibusdam vero ambo. Considerandum etiam quid est somnium. et propter quid etiam dormientes interdum somniant. interdum non. vel utrum semper somniant. sed non percipiunt se somniare. nec recordantur cum evigilant. et si hoc est propter quid etiam fit. Et utrum contingat insomniis providere futura aut non. et si contingat qualiter contingat. Et utrum contingat providere solum ea quae ab homine agenda sunt. vel etiam ea quorum causa est ipsis separata per aliquam immutationem.

Capitulum 2m quod sic incipit. Primum quidem igitur hoc manifestum etc. Declarat quod somnus et vigilia sunt passiones non corporis per se. nec animae. sed coniuncti. et quod solum animalibus. Hoc igitur hoc manifestum quod est eadem parte animalis. Solus somnus et vigilia fiunt cum sint opposita. Somnus enim est quaedam privatio. opposita autem tam in naturalibus quam in aliis nata sunt fieri circa idem. et sunt passiones eiusdem. sicut visus et caecitas sunt oculi. et auditus et surditas circa aurem. et sic de aliis oppositis. Et quod circa idem sint somnus et vigilia manifestum est ex hoc quod in eodem in quo cognoscimus vigilantem. in eodem cognoscimus eum qui permittitur in somno. Omnem enim sentientem vigilare putamus. et omnem vigilantem sentire ad aliquid eorum quae moventur extrinsecus aut aliquem motum intrinsecum. Si igitur vigilare in eodem est in quo est sentire. manifestum est quod eo illo quo sentiunt alia. vigilant vigilantia et dormiunt dormientia. Sentire autem neque animae proprium est. neque corporis. sed coniuncti. eius enim est potentia cuius actio. Sensus autem qui est ut actio. motus quidam est animae per corpus. quare possibile sentire neque animae per se passio est.

neque manuali corporis. Si ex utroque quiete et eidem sunt vigilia et sompnus. ¶ Cum autem de
claratum sit illius de anima quod sit pertinens et quod nutritiua separatur ab aliis potentiis in cor
poribus uiti. nulla tamen alia potentia erit sine ipsa. manifestum est quod uiuentibus que participant solum
augmento et diminutione non inest sompnus nec uigilia. ut plantis. quia non habent particulam sensitiuam
quamuis enim sensitiua non sit separabilis a uegetatiua. subiecto est tamen separabilis ab ea a diffinitione.
Q Capitulum 3m quod sic incipit. Subiectum autem et quod non est quod semper vigilat et cetera. Declarat quod sompnus et vi
gilia omni animalia vicissim insunt. nec est animal quod semper uigilet. aut semper dormiat. et quod
plantis nulla participant neutro. ¶ Cum animal constituitur in esse animalis per habere sensum non contin
git aliquod animal esse quod neque dormiat neque uigilet. sed contra utrumque inesse cuilibet animali. cum sit pa
ssio primi sensitiui quod dicitur sensus communis. Similiter non contingit animal semper inesse animali ueluti sit
aliquod genus animalium semper dormiens. uel semper uigilans. semper esse uigilans esse non potest. quia
quorumcumque est aliquod opus. secundum naturam quando in operando aliquid eorum que facere possunt excesserit melius
tempus. necesse est ea deficere nisi quiescant. sicut oculos in uidendo. et manus in operando
necesse est deficere si nimium tempore excesserint. Si igitur sentire est opus alicuius et hoc potens
sentire. excedat melius tempus in continuando actionem sensus finaliter deficiet. nec po
terit amplius sentire. ¶ Cum igitur uigilare diffiniatur per hoc quod est solo sensus in
actu. et non hoc possit semper animali in esse. necesse est ipsum animal dormire. quia contrariorum alterum non
inest necessario aliud est alterum in esse. Vigilare autem enim quod est dormire contrarium est ergo dormi
re est passio. que dicitur sompnus. et hanc necesse est animali inesse propter excessum uigilandi qui
excessus quandoque fit ab egritudine. quandoque ab aliqua causa. necesse est omne quod uigilat animal dor
mire. cum impossibile sit semper agere secundum sensum. Similiter autem non contingit animal semper dormire. Sop
nus enim est passio sensitiue partis tamquam uinculum et immobilitas quedam ipsius et io necesse est
omne dormiens habere potentiam sensitiuam. talis autem potest sentire secundum actum. cum in nulla
potentia sit otiosa. dormientem non impossibile est animal et simpliciter sentire. actu sentire
quia necesse est omne dormiens excitabile esse. Omne autem animal aliquando dormire. ex hoc patet
quod omnia animalia et natatilia et uolatilia. et ingressibilia. sompno communicant. Genera enim
piscium omnium et mollium uisa sunt dormire. item quod enchonia id est genus animalium +
habentium duos oculos manifestum est animal dormire. licet sint breuis sompni. propter quod breuitatem lat
utrum dormiat an non. ¶ Etiam autem alia habentia duram pellem dormiunt numquam secundum est
manifestum sensui. tamen uisibili ratione debent ea dormire secundum dictum rationem. ¶ Cetera igitur omnia
animalia sompno et uigilia communicant manifestum est ex hoc quod animal diffinitur per habere sensum. cuius sensus
est passio. tamquam immobilitas et uinculum. uigilia uero tamquam solo et remissio ipsius.
¶ Plantarum nullam possibile est communicare sompno uel uigilie. quia nulla de eis participant inest
non habentibus sensum. hec autem non est in plantis. sicut eis non est tristari. et gaudere. et
concupiscere que insunt habentibus quibus inest sensus. ¶ Si ergo aliqua comparant plante non habent +
sensum est. quamuis nutritiua particula efficacius perficit opus suum in animali dormiente quam in
uigilante. nutrit enim et tunc magis animal et augetur. tamquam non adiuuat opus indigens sensu.
Q Capitulum 4m quod sic incipit. Quia uero autem dormiunt et uigilant et cetera. Manifestat
quod sompnus et uigilia sunt passiones non alicuius sensus particularis. sed potius sensus communis

tamquam sibi

tamquam sibi ¶ Quare autem dormiunt et uigilant animalia. dicendum est. sed tamen prius considerari contingit
cuius sensus. uel quibus. si plurium sit passio sompnus et uigilia. Quoniam quedam animalia ut perfecta habent
omnes sensus. quedam aliquo sensu carent. ut uisu. tactum autem et gustum habent omnia alia
nisi valde imperfecta. ¶ Deinde est sensus qui de anima. quia impossibile est animal dum dormit sentire simpli
citer aliquo sensu. necessarium est eandem passionem inesse omnibus sensibus per sompno. nam si tamen unus sensus in sompno
... non contingeret animal dormiens posse aliquo sensu sentire. hoc autem est impossibile.
¶ Communis autem aliqua potentia erit uniuscuiusque sensus. Et uisu uident et auditu audiunt. aliqua com
... necesse est esse quedam communem potentiam sensitiuam que sequitur omnes sensus. eo quod sensit
... omnium sensuum. sentit enim quod animal uidet et audit. Visus enim non uidet non iudicat suam
uisionem. sed potius hec sentit sensus communis. ¶ Spiritus non gustus. nec uisus nec ambo possunt discer
nere. quoniam alia sit dulcia ab albo. sed hec discernit quedam potentia communis omnibus particularibus sensibus. et hec est
... sensus communis. et plurimum sensitiua que sit unum subiecto. tamen alicuius ratione est respectu soni et
alter respectu coloris. et hec ... maxime ... cum sensu tactus. hic enim sine aliis sensus communis
qui omnibus inest. manifestum est quod sunt passiones sensus communis quibus animalibus inest hec tactus.
Si enim dormitatio fieret propter hoc quod omnis particularis sensus ad patitur. necesse esset in uigilia ipsos
+ in uigilia omnis similiter agere in continens est dicere animal dormire. quia omnis similiter immobiles existunt quamuis
enim rationabilius accidat eos similiter quiescere. quam similiter agere. tamen dormitatio non fit per hoc quod similiter
quiescat. uel similiter patiatur. sed cum principale omnium sensitorum uidelicet sensus communis ad quem alii tendunt ad pa
tiatur. et ligatur. necesse est omnes particulares sensus et ligari. et non e conuerso. ¶ Non enim necesse sensum commune
ligari cum aliquis sensus particularis ligatur. ¶ Quoniam autem non quibuscumque priuatione uel ... sensuum. nec quibuscumque impotentia
senectute est sompnus. patet ex principibus. primo ex defectionibus anime. quales sunt tactus et extasis in quibus
est impotentia uigoris sensuum. Secundo ex amentijs in quibus sensus ligantur. 3o ex hiis quibus ligantur
partes colli tam fortiter quod insensibiles fiunt. ¶ Nulla enim predictarum impotentia predicta est sompnus.
nec impotentia cuiuslibet sensus uel per qualibet causa sompnus est. sed sicut dictum est. quando primum sensitiuum quo omnia
sentiunt impotens fit. necesse est omnia sensitiua in potentia esse. et non e conuerso. et tunc fit sompnus
quando primum existit ligatum.   Propter quod non enim. et cetera. Determinat causam finalem dormi
Q Capitulum 4m quod sic incipit.   tionis. et requies ordinata ad hoc quod animal possit in actu operari.
Causa non efficiens est species qui est in corde. ¶ Propter quod non enim accidit dormire
et animal in hoc principali. sit hec passio dicendum est. ¶ Quoniam non causa dicitur finis mouens in materia
et forma. natura autem agit propter finem. hoc autem est aliquod bonum. tamquam finem. et ideo dicendum est de
causa finali sompni. omnibus que natura sunt mouuntur. nec possunt semper continue mouuntur cum
delectatione quies necessaria est et utilis ad ipsorum salutem. nam itaque ingeniant sompnum qui
est quies animalibus. quia non possunt semper continuare operationem cum delectatione. unde propter hanc uir
tutem quedam coaptatur sompno per modum methaphore quod sit requies. hec tamen uirtus
est quod propter salutem animalium existit. Nec requies est ultimus finis. sed potius uigilia adquam
requies ordinatur in qua potest anima sentire. uel intelligere. hec enim sunt fines eorum quibus insunt
cum sit optima. finis non optimus. Dico autem necessarium inesse animalibus sompnum non necessitate
simpliciter. sed ex suppositione. id est finalis est uero sicut natura conditionis est quando aliquibus presuppositis

alia necesse existere. ¶ Ideo est in quali motu et quali actu advenientibus in omnibus
accidit vigilare et dormire animalibus. ¶ Circa quod primo existimandum est easdem
causas vel proportionales huius proprias esse animalibus non habentibus sanguinem que sunt animalibus
sanguinem habentibus istis non easdem que hominibus et non ex hiis causis quibus accidit ho
minibus vigilia et sompnus. Speculandum sunt hec proportionales in omnibus animalibus. ¶ Dicendum ergo
primum sensus in talibus ab eo parte a qua est in eis principium motus in 2º de [illegible]
est. hoc ubique est medius locus trium determinatorum in animali. videlicet medium inter
susceptum capitis et infimum ventris. et hoc medium in habentibus sanguinem est pars circa cor.
omnia enim habentia sanguinem cor habent tamquam principium motus et a quo principaliter est sensus quod patet
ex hoc. quoniam ipsum cor est principium motus et sensus. sicut est principium caloris. cuius signum est ne
cessitas refrigerationis qua indiget animal circa cor ne suffocetur. propter eandem causam
indiget respiratione. natura enim aliis adepta est respirare et refrigerari hu
mido ad salutem caloris qui est in corde. sicut dicetur in libro de respiratione. In
animalibus vero carentibus sanguine et entomis. idest animalibus intercisis ut musce et non
suspirantibus spiritum exeuntem est complantatus spiritus in loco proportionali cordi residens et
inflans alia huiusmodi sicut patet in hiis que tota alia sicut vespes apes et musce.
¶ Quoniam ipso est animal movere aliquid aut facere sine vigore et robore. ab eodem
est principium motus et actionis a quo est principium vigoris. ¶ Vigorem autem facit spiritus de intro
cuius vigorem fortificat in respirantibus spiritus attractus deforis. In non respiran
tibus autem spiritum confirmat natura complantata omnis. unde ipsum spiritum intrinsecus existentem talia
alia dum movent bombiunt. idest quendam sonitum reddunt commotione spiritus offensus idest
impinguentis ad quandam pelliculam dividentem. huiusmodi alia [illegible] vocantur sicut
torium totalorum. ¶ Incipit autem moveri omne animal [illegible] in sensu alieno in primo sensitivo
et non ipsius est principium sensum. sicut et sompni. Si ergo sompnus et vigilia est passio sensus qui maxime
est in quo loco quod in corde et a qua parte fit primo hec passio quia in sensu communi. ¶ Movetur
autem quidam dum dormiunt et faciunt multa opera vigilantium quod non contingit absque
fantasmate et [illegible] sensu. Est autem sompnium quoddam [illegible] ad statum de quo postea dicetur.
¶ Quare autem expergefacti memorantur sompniorum. nec tamen aliquid memoratur actuum
in fieri et vigilia deinde est in problematibus.
Q[illegible] sic incipit. Consequens autem est hiis que dicta sunt etc. Determinat quod causa
efficiens immediata sompni est vapor resolutus ex nutrimento sursum ascendens
et ibi infrigidatus. ¶ Consequens est dicere quibus motibus fiat et unde fit principium vigilandi
et dormiendi. ¶ Supponatur ergo quod necessarium est animali cum habeat sensum suscipere nutrimentum
propter restaurationem et augmentum. nutrimentum autem omnibus animalibus est ultimum relictum ex tanta
digestione. hoc autem in [illegible] sanguinem. Talibus habentibus sanguinem. in exsanguibus vero hec ut
proportionatum sanguini. ¶ Locus autem sanguinis sunt vene et harum principium est cor. sicut
patet ex anathomiis. Ingrediente sibi alimento deforis in loca suscep
tiva. videlicet stomacho et [illegible] fit evaporatio subtilioris ad venas in quibus

eius permutatur in sanguinem et [illegible] sicut dictum est ultimo de nutrimento
et nutribili. et repetendum est hic ut speculemur principium quod confert ad patientes sensu
quod accidit vigilia et sompnus. Sciendum est ergo quod non quia ipse sensus impotens est et sompnus
sicut prius diximus [illegible]. Amentia suffocatio et similes defectiones. aliorum enim
quibusdam deficientibus patientibus fortius alienationem et defectionem [illegible] facta est
in eis aliqua apparitio similis sompno. de qua tamen dubium est [illegible] sit sompnus. nam
si contingit patientem talem defectionem obdormire quod patitur. contingit tales apparitio
nes esse sompnia. multa enim apparent sicut alienatis et aliqui visi sunt quasi
mortui. de hiis tamen omnibus putandum est eandem esse rationem. Sicut autem diximus non
omnis impotens sensus est sompnus. Sed illa tamen que causatur ex evaporatione nutrimenti. necesse est
enim quod evaporat ex nutrimento pelli sursum usque ad superiorem partem capitis et ibi
converti [illegible] ventum turbinem facientis [illegible] exaltationes. ¶ Expellitur autem
sursum huiusmodi vapor a calido. calidum enim cum hiis aliis ad superiora natum est ferri.
Cum ergo in superioribus locis multum similiter fiunt de tali vapore revertitur iterum ad in
feriora. fertur quod deorsum et revertendo propellit calorem naturalem ad inferiora. ac ob
struit meatus quibus [illegible] influunt sensibus percutientibus. et tunc organa sentiendi
exteriora ligantur. et sic sompnus. propter ergo etiam maxime fiunt sompni post sumptionem nu
trimenti. quia tunc repente multa humiditas et corpulentia sursum fertur. que re
sidens ibi gravat caput et facit dormitare. fluens vero et revertens deorsum
repellit calorem et spiritum ad interiora et tunc fit sompnus et animal dormit.
Q[illegible] qui sic incipit. Signum autem horum et sompnifera etc. Confirmat per signa
quod sompnus causatur ex evaporatione que fertur ad caput. ¶ Signum autem quod sompnus causatur
ex evaporatione ascendente ad cerebrum sunt omnia sompnifera. talia enim omnia faciunt gra
vedinem capitis ut post cibum opium mandragora vinum lolium. ¶ Talia enim quorum
capita feruntur deorsum et qui dormitant gravedine capitis patiuntur et non pos
sunt levare caput et palpebras. ¶ Maxime autem hoc accidit post cibaria quia tunc
multa evaporatio fit a cibo. ¶ Aliud signum est quod sompnus causatur ex laboribus quibusdam.
labor enim mediante [illegible] calore colliquativus est. colliquat enim et subtiliat ad indigestum
nisi sit nimis frigidum et colliquendo facit ascendere vapores ad cerebrum ex quibus sompnus
causatur. ¶ 3m signum est huius quod quedam egritudines sompnum inducunt. videlicet ille que
causantur a superfluitate calida et humida sicut accidit quibusdam febricitantibus et letargicis.
¶ Quartum signum huius est accidit in prima etate puerorum enim vehementer dormiunt. eo quod
omne nutrimentum sursum fertur. Cuius argumentum est quod magnitudo superiorum membrorum in ipsis ex
cedit magnitudines inferiorum. eo quod in ipsis fit augmentum superiorum a nutrimento
sursum lato. propter quod multotiens fiunt epyleptici. ¶ Sompnus enim similis est epylensie.
Ipsa enim epylensia quodammodo est sompnus et ideo multis accidit principium epylensie
in dormitione. ita quod dormientes suffocantur. vigilantes autem non. Cum enim
multus spiritus feratur sursum in dormientibus qui descendendo tumefacit venas et co
artat poros quibus fit respiratio et claudit meatus respirationis et sic suf

Fortat' homo. Cum g' mltu nutimntu sursu fert' ipi' io ipi sz ofcūt
vina n̄ nutab; eor. Differt ei par ipos bibe vinu vl' nuces. Sz q
etiolz bibe aquā z modicū vinū ei ē q spumosu hoc aūt ly mag
mge q album. Ita uō sitiora sūt plena nutrimēto. huiuis q nō uiunt
collū .l. membz q sursu fert' meis. Sic z iebriys mlta huiditas.
hanc aūt pāne rōnable ē putare eam eē q i mūtibz mb'm pm gesaut.
C. 4m sig hi ē itaq; hntes occltas uenas q nam z hntes magna capita q
amatores sōpni. hn tūn qd ocultas venas huiditas q d'scēdit adisfiōrā
sz facile. nec cito d'fluit pp artitudiez venaz. hntes uō maifestas ve
nas nō sūt sōpnolēti pp amplitudiez venaz n' aliqd a' huerit p'ūnem.
Nanosis uō hntibz magna capita mltus ipet' uaporis sit sursu. qui
nō defluit nec cito sedat. C. 6m sig h' ē q melacōici puē sūt dormitōis
eo q scōe icis ifrigidat' ē n' mltū evaporatōis i ipis z q ipi frigi
scōi cib' stati descēdit ad fūdū. io sūt edaces z dur' digestiōis. Cor ei
eoz q nō recipiētia alimta cū delectac̄ne. C. Cu s' uō fru' scōi ipoz ē colera
nig. que q nālr fria ē nuttrim locū frigid' facit z a' ptiās adqa sece
tendit virt' fri' ei' i frigidat.

Q(ui)s pl' in g' q sic icip. C. a mai' exhijs que dcā sūt zē. Conclud' q ē sōp
nus. mouēs qōem quō sōpn' pōt eē infrigidatō uapoz cū sit exalis
causis z adducēs triplicē appetē solocōm nō tm sufficiētē. postmod' ondēs
q fritas cebri ē cā ifrigidatōis uapoz ascendetiū ad ipm. Cō ai'. ē ondē
tis q sōpn' ē quiēt' .l. ogregatō caloris itrīsec' z recepcatō ipi' tam pp causā
efficiētē q pp finale q ē qes z salus aīal. C. Et q' sōpn' ē quiēt' nālis
caloris pp evaporatōm ascēdētē ad caput .l. reuersione eiusdē itm d'scē
dētis ad cor. Jdeo mltus motus dormientis. C. Ille aūt ptes iqbs d'sic nālis
calor pp ifrigidacōe uapor ifrigidāt. z h ē cā q i sōpno occidūt palpebre z sū
ora atq; exteriora aīlis ifriāt. Interiora uō z ifiora velud pedes z ep calefaciūt.
Dubitab' aūt ās quo sōpn' sit ex ifriacōe uapor. cū tm sit exalis cāis. n' ap'
albū q calid' ē fortissi' fit sōpn'. C. Vinū z alia vino bntia cali' sūt sōpni
fera. C. Adō uī' aūt rōnable sompnū eē ifriacōe z cāis ipi' eē calās. C. hi' dubis
nō ē sufficiēs solo dicē qd sic uetā aīe calā ē qm ē uacius pp cali' cor'
z eqris qm sūt uacau cali sūt ifriant' a' evaporatōes sursū late. C. Sili nō
sufficit adhoc q sicut cor pfusa aq cala sbito ēmut evaporatē nālī calōe
pp appōem poz ita ascēdēte cali' ad capd' z ibi ogregata evaporat z lague
scit at d'bilitat' nāl' calor capitis z sic ifrigidat' loc'. C. 3°. n' suffic' adhoc dīc
q calor capitis ifrigidē ascēdēte ad ipm mlto nutrimēto q calor cordis ste
nat qnadm ignis i frigidat' supposit' eid' lignis viridibz quousq hūitas li
gnoz digrāt'. C. Dico aūt ascēdēte mlto nutrīmto. q sicut dcm ē sōpn'
fit dū corplentū sursū fert' puenias ad capd' uirtute calī'. C. Cū uō

calor n' pōt amplī' sursū ferre uapores pp sz q eleuatū ē d' ipis pp sui mltī
extedit' uirtutē caloris. itm repllit z fluit deorsū expellens calorem ad
interiora. pp q hoies grauata sompno cadūt z semuat' deorsū subtracto ca
lore qui sursū ferebat. C. Solus eī homo inter aīalia erectus ē. C. Calor eī
ad itiora retractus p'mo facit dissipiētā. ita q hō tūc apphēd' p'tmodū
uō z post aliqd dormitōm facit fantasiā z aliqd appen a' seu ymaginatōz.
C. Dcē g' nūc solūcōes otigēt' se hz ad q fiat ifriatō. pse aūt cā ifriatōis uapoz
est pp loc' qui eē cerebrū ē. ut pz i li° de alibz. nā oī' q iroz' sūt cebrū ē
frigidissi'. nō hntibz uō cebrū ps eqpollēs cebro. C. Queadm g' uapor
huid' qui sol' cali' evaporat sursū in frigidat' cū venit ad me' i tēli
cū aens pp loci fri' z ōuisus inagd fert' sursū deorsū. sic ielenatōe
uaporis calidi ad cebrū ifflua evaporatō i fleugma redigit' pp cebr'
fri' z iō catarri fluūt excipē. ncciā uō z nutritū evaporatō ogesta
fert' deorsū ifrigidās cal' z i aditiora pellens. adifriand' uō z dif
ficulr' evaporād' ofert tenuitas z artitudo uenaz q sūt eē cebru. hec
ē cā i g' ifrigidacōis q uis evaporatō q ifriat' tendat uirtute calidi'.

Q(ui)s pl' in 9m q sic incip. Expgus' aūt zē. Decl'at q vigilie z expgefacto
aīe ē oplectō digestionis victoria cali' s' frigid'. z disceptō puri sang'is
ab ipuro. C. Expgiscit' aūt aīa z euigilat cū digestio opleta fuīt. et
cū mlta caliditas pus ostricta i angusto loco obtinuīt z sbtraxit frigid'
q cāistabat ipam. z cū sang's corplentoz z grossior d' fuīt apuissid' z sbti
li. ita q puissim' i capite z i sūioribz ptibz maneat. Densissim' uō z turbu
lētus ad iferiora descēdat. p'n' tm ōis sang's ē cor. Sicut h'c z i de alibz d'
ē. C. Cor aūt ' 3°' sē calai. duo extremi z vn' mediu' ōs utiq. Ille q
ē medi' suscip' sang'nez tam ex uena vni' extremi calaī q uocat' magna
q ex uena alti' calai q di' adorti. Jn me° uō calaō fit disceptō sbdcā puri sang's
ab ipuro. De hijs aūt determiand' ē. C. Cena uō post oblōem nutrimēti ge
nerat' sang's mlt' z i oulter' io tūc sōpn' fit nāli tm diuāis q p' ex nut'
mēto fuit grauata. C. Dcm ē itaq; q cū est dormiēdū ē corplenta euaporatō
sursū lata p'mū ē ca' z usq ad organū sens' ōs z q sōpn' ē ligatō eīdē
ps' ōs nō potētis agē pp h' ligatōz. tal' aūt quies ē pp ncitatē z salutē
aīal' q n' otigit eē sēp i hijs que ncia sūt ad salutē ipi'. C. Sōpn' aūt p salu
te aīs ē cū sit qdā qes dec' iōe ē saluaē.

Post hz autē qrēd' d' sōpnio zē. C. Js intitulat' p'm 2' li' d' sōpno z
vig'. In he' ca° p'° declat' q sōpniū nō ē pa° sens' simpl' nec in
tell's opiniantis seu itelligētis. Sz ē pa° sens' ut hz vim fantas
tica. Post p'dcā querēd' ē vt' sōpniū sit passio ptis itellectē. ut
sensitiue aīe. C. hijs cū sol' ptibz ogsam' aliq. C. Sōpniū aūt qdā
apparitio eē uī'. C. Idō ē aūt sompniū passio sens'. nā ut' visus ē uisio z audit'
auditō. z vl'r uisus sens' ē sentire. aut ōialis' illa qua s' figūā. mot' z mag' d' lat'
a' qlia sūt color z sapor. C. Alia aūt dormiētia n° vidē puit n° ad sentiē
z iō sōpniū q sōm dormiētibz iē n' ē pa° sens'. C. At uō nec ē pa° itellectus

3 8 ij

opinantis. nam sompniantibus nobis non solum quod aliquis veniens sit homo vel equus, sed et quod sit albus vel pulcher, quorum neutrum neque vere nec [illegible] dicit intellectus de aliquo sine coniunctione sensus. Insompnis autem quod videatur nobis quod homo veniens sit albus. Propter quod admodum in vigilando sentientes aliquid aliud intelligimus a propriis id quod sentimus, ita et in sompniis preter fantasmata quorum motus sompniamus intendimus intellectum alia preter fantasmata sompniata, sicut patet ab experimento si excitatus apponat mentem ad memorandum sompnia. Quibusdam enim iam viderunt talia sompnia ex quibus alia videre intellexerunt, sicut illi qui ponunt mentem suam ad ea que proponuntur eis in sompnis quod quidam memorativum preceptum talibus enim accidit ponere ante oculos mentis aliquid loco fantasmati preter ea que sompniat. ex quo patet quod non omne id quod est sompnium quod in sompnis apparet, videlicet id quod intelligimus intellectus in sompno ex hiis que sompniata sunt. patet etiam quod aliqui post sompnium aliquid intellexerunt quod prius sola oppinione opinabantur. Palam autem ex predictis omnibus videlicet quod sompnium non est passio sensus, nec intellectus, nec oppinionis. Ex hoc quod eodem quo vigilantes decipiuntur in egritudinibus eodem ipso fit passio sompnii in dormientibus. Deceptio autem fit que fit in vigilantibus propter egritudinem non est in sensu proprio nec intellectu ut est intelligens vel oppinans. Ex stultitia et quandam lanis et stentibus videtur sol esse pedalis nec in sensu nec intellectu proprie contingit, sed in alio propter fantasiam tamen secundum id. sicut divisum fit fantasticum anime et sensitivum. Cum non in sompnis non fit aliquid preter videre et audire vel aliquo modo sentire. Videndo enim et audiendo aliquid fallimur, facta ex hoc aliquid apparent in sensu. Positum est autem quod nos nichil sentire sensibus proprie in sompno. Sic ergo non nichil videre aut audire aut omnino verum est. Sed autem secundum pati in sompno non est verum. Sed contingit tamen visum quodammodo aliquos sensus ad pati in sompno, licet non eodem modo quo in vigilia. Patuit enim sensus ab exterioribus in vigilia et ab interioribus in sompno. Et in sompno enim oppinio preter [illegible] quicquid dicit [illegible] quemque secundum quod admodum oppinio in vigilantis, aliud est vero aliud [illegible] qui detinet et iste fantasma magis quam intellectum. Quod ergo sompnium non est passio intellectus oppinantis vel intelligentis, sed neque sensus simpliciter sentientis manifestum est. Considerandum ergo qualiter et secundum quod admodum sompniat. Supponatur ergo quod passio sompnii est passio proprie sensus communis. Quia sompnus est passio ubi utrum est passio eius dicitur quia non alium aliud in eodem sompnus et aliud in re sompniare, sed ambo in eodem. Supponatur et quod fantasia dicta est in libro de anima seu fantasticum idem est sensu secundum esse, licet non ipsorum diversa sit. Est autem fantasia motus factus a sensu qui secundum actum movetur. Sompnium vero quoddam fantasma actu motum esse videtur. Quoniam enim sompnium fantasma factum in actu in sompno, sive simpliciter sive aliquo modo, ex quo manifestum est quod sompniare est passio proprie sensitivi secundum quod est fantasticum. Quod autem est sompnium etc. Intendens in sompno secundum quod sic incipit. Investigare quod est sompnium et a quo fit.

Considerat quod passio facta in sensibus remanet in absentia sensibilium, et hoc non solum patitur ab exterioribus, sed et ad agunt in exteriora. Quod autem est sompnium et quo fit maxime speculabimur ex hiis que accidunt circa sompnium. Supponatur autem prius quod sensibilia sic efficiunt secundum unumquemque sensum, quod passio facta ab eis non solum inest sensibus dum sensibilia agunt in ipsos, sed et in absentia ipsorum. Similis enim passio est hiis que in illis que moventur motu proiectionis, in quibus non tangente illo quod primo movit remanet virtus motiva. Prima enim pars aeris mota a proiciente movet secundam et hec moram alteram et sic continue, quousque virtus primi moventis deficiat. sicut in aere et in aqua. Sic oportet opinari in motu alterationis. Quod enim fit calidum retinet calorem in absentia primi calefacientis. Cuius signum est quod potest calefacere proximum sibi, et id preter calefacere aliud dum durat virtus a primo calefaciente relicta. Et quoniam sentire est quoddam alterari secundum actum nocte est passiones factas a sensibilibus in sensibus non solum quando sensibilia agunt, sed quando iam quieverunt, et hoc tam in profundo quam in superficie sensuum. Signum autem quod huiusmodi passio remanet in sensibus in absentia sensibilium est multiplex. Primum quia si continue sentiamus ad diu talis passio facta in sensu post actum transmutatur secundum ab illo sensibili, sicut aspicienti solem diu continue accidit nichil videre nisi splendorem. Postquam avertit oculos de sole ad tenebras propter splendoris passionem splendoris adhuc existentis in oculis. Et eodem modo si multo tempore aspiciamus unum colorem ut album vel viridem eidem coloris videtur nobis esse id ad quod permutamus visum propter passionem prioris coloris adhuc remanentem in visu. Secundum signum est quod aspicientes solem vel aliquod splendidum claudentes oculos post talem aspectum et secundum directam virtutem visuam figendo obsfuerint, primum apparet nobis color rei similis splendido, deinde permutatur in puniceum, postea in purpureum, deinde in nigrum et sic evanescit. Tertium signum accipitur ab hiis que moventur citissime ut a fluminibus. Si quis enim aspiciat fluvios citissime fluentes, et postmodum divertat oculos ad quiescentia videbuntur moveri. Quartum signum est quod a magnis sonis fiunt homines surdi propter vehementem sonum ita relictum auditum, et a validis odoribus difficulter odorant minus odorabilia propter passionem relictam in odoratu. Quod autem sensibilia citi imprimant impressiones et moderate in sensibus, et cum hoc patiantur ad ab eis ipsis ex hoc quod in speculis accidit ex quo considerato manifestum erit quod sicut visus patitur a visibilibus, sic et ad facit in ipsa. In speculis enim valde politis et in purius mundicientibus mulieribus tempore menstruorum fit superficies speculi sicut nubes sanguinea. ita quod si novum sit speculum difficile est abstergere huiusmodi maculam, licet sit facile si est vetus. Causa autem huius impressionis est quod visus non solum patitur a obiecto, sed etiam ad agit in ipsum, sicut aliqua splendida. Est enim visus de numero splendidorum et habentium colorem. Cum ergo fluunt menstrua afficiuntur oculi sicut et alia membra propter eos eo quod ipsi naturaliter pleni sunt venis, propter turbationem ergo menstruorum et sanguineam fleumatum que emanat ab oculis in quibus inest aliquid causatum a motu sanguinis predicta, licet differentia sanguinis existentis in oculis

[illegible]

a sanguine menstruo exeunte tunc in aliquibus partibus fit nobis menta · tunc eis ictu
tunc aliquando prius sicut in eē oculis virorum in emissione seminis, tunc eadem sit ratio seminis
et menstruorum. ¶ Ideo ergo propinquus oculis a tali infectione alterat^r. et ille alterat^r ulterius
ad aerem continentem continuum speculo. nec non sua parte alterat superficiem speculi
maxime autem recipit talem alterationem speculum quod novum est. Sicut vestes albe cito
quantum quod sunt munde. et diligenter repurgantur quod est planum quod recepit talis
impressiones quod est purum et politum. quemadmodum eas repurgat quod aliquis sonum quod est
planum ¶ Item autem illic tactum aeris propinqui speculo tangit alterationem ex fluxione et ab
blacione. et ipsam speculi mundiciam facile apparet quod in ipsis fluxiones secundum ipsum propinquius aere.
¶ Causa vero quod ex novis speculis non facile abstergunt talem impressionem sub intrat usque in
profundum, propter planitiem non fugit^r non per totam superficiem speculi. Inuetibus vero spe-
culis non sic immergitur in nigritudine macula. sed tamen fit superficietenus. et non est facilis
absterssione ¶ Quoniam ergo motus fit a sensibilibus apud dictis sensibilibus. et quod sensus oculos sunt
in perceptione ipsarum. et quod non solum patitur sensus. sed etiam agit manifestum est ex hiis ¶ Attestatur autem
que de speculo dicta sunt et sensibilibus dicta sunt. eaque circa vinum et oleum fiunt ¶ Oleum enim confecta
tam cito recipit odores non solum eorum que commiscentur eidem sed et eorum quae sunt vasa poni
tur. ut, prout nasus. sunt de parte vini ¶ Ex omnibus autem que dicta sunt. supponatur
vinum utile ad consolidationem primi^r intentum. videlicet quod recedentem sensibilium in sensu remanent
simulachra sensibilia in sensibus. ¶ Adhuc autem quod facile decipiuntur. etc. Declarat quod

Q apitulum 2^m quod sic incipit. ¶ Adhuc autem quod facile decipiuntur. etc. Declarat quod
nus decipiunt^r et sensibilia quod quod existit in passione. et
tanto magis ac facilius. quanto magis fuit in passione ¶ Adhuc supponatur quod fa
cile decipimur etc. Sensus circa sensibus existimus. itaque diversi in diversis decipiuntur
secundum quod diversis passionibus sunt affecti ¶ Trepidus enim timens quod sunt timorosa tam facile
decipitur quod a modica similitudine putat se videre hostem. et existens in passione amorum a
modica similitudine putat se videre dilectum ¶ Et tanto facilius atque a minori similitudine
fit talis deceptio quanto quis magis passionatus erit. Et eodem modo facile decipiun
tur existentes in passione ire et aliarum concupiscentiarum. et magis decipiuntur cum magis fuerint in talibus
passionibus ¶ Hoc autem est causa propter quod in infirmitatibus febricitantibus a modica varietate linearum
compositarum decepti sunt quod videant quedam alia in parietibus, ita quod non multum patienti
bus sic apparent. huiusmodi alia quod eos non latet falsum esse quod apparet. multum vero patientes
putant verum esse quod eis apparet ¶ Causa autem putandi non verum esse quod tale apparet
est quod non eadem virtute iudicant de obo principaliter movente et de eo per quod fit talis
apparentia huiusmodi autem exemplum patet in sole qui sensui visui apparet pedalis. et sensu intellectus iudi
catur non pedalis ¶ Sicut unum potest apparere esse duo quod variatis digitis ad tactum ¶ Cum
tamen visus quod est dignior sensus ipsum iudicet esse unum. Si non solo tactu iudica
retur. putaret esse duo ¶ Causa vero mentiendi. aliud est sensibilia est. quod non solum quod
movet sensum apparent ei quedam sensibilia qualia. motus quod est corporis facit ei videri
quemadmodum navigantibus videtur terra moveri quod visus eorum movetur a motu navis —

Q apitulum 4^m quod sic incipit. ¶ Ex hiis itaque manifestum est etc. Determinat quod apparentia
specierum et simulachrorum in ymaginatione magis fit in sompno quam in vigilia. et quia
post multum nutrimentum et tempore pueritie non apparent sompnia. et propter quod tamen alia in
ordinata. alia confusa. alia ordinata sompnia apparent. Et talia hiis que sensibus cog
noscuntur ¶ Ex dictis manifestum est. quoniam non solum in vigilando fiunt motus in nobis tamen ex si
mulachris que sunt ex hiis quando exeunt que remanent intus in absentia sensibilium. sed
etiam tales motus in nobis fiunt dormientibus. et magis in sompno quam in vigilando. apparent si
mulacra. intus existentia quod in vigilia repulsiones coniunguntur et exterminantur. et par
ve tunc ut delectationes absorbent a magnis ¶ Quiescentibus autem sensibus. et intellectu in
tantum si natat quod in propria sompno multum vigent interius. sensus enim particularis tunc sunt impoten
tes ad agendum. eo quod ab exterioribus fit reflexio naturalis caloris ad interiora. et ad principium senti
endi. et tunc sedata turbatione species que sunt intus multum vigent ¶ Item at
opinari sic sunt motus fantasmatum. et specierum quemadmodum fiunt in aquis. Contingentes vortices
in quibus alia uniformes et semper fiunt motus similes per motorum. alia vero dissol
vuntur in alias figuras. propter repulsiones alterius motus. Unde patet causa et in principio. quia non fiunt
sompnia eo quod multus motus sit cum ex vaporibus et ex egestibus ex calore nutrimenti.
¶ Quemadmodum igitur in humido vehementer moto. quandoque nullum ydolum apparet expressionibus formas
in eo quod quandoque autem apparet aliquod. tamen ita distortum ut omnino videatur alterius modi et figure
quam esse debet secundum rem ipsius. Cumque vero apparet manifeste ydola · vigilanti. ut in aqua
pura et quiescente. ita in dormientibus motus qui ex simulachris proveniunt per exterminantur
videlicet quando motus alius contrarius a calido. proportione vel abs. pariter vehementior. Interdum vero
apparent distorte et conturbate. ac monstruose visiones et sompnia deteriora. sic
accidit in multis febricitantibus et vinolentis. omnes enim hee passiones cum spumose sint
multum motum faciunt et conturbationem. Interdum vero fit ordinatus motus simulachrorum. sequente
sedato. et discreto sanguine puro ab impuro in sensibilibus sanguinis quiescit fantasmati
tunc enim motus simulachrorum conservatur. sicuti quod fit a quolibet sensibilium. et fiunt valida sompnia ¶ Et
quod principium talis motus fit a sensibus ideo apparet sompnianti quod ipse videns videat. ipse audiens
audiat. et ita de aliis sensationibus a quibus tanquam principiis procedit motus ex quo quis
sompniat se videre. vel audire. vel aliquo modo sentire ¶ Contingit autem in tali processu interdum
apparere quod non est. quemadmodum visu moto contingit decipi esse visibile. et ipsa mutatione digitorum
tactus annuntiat unum esse duo. omnino enim aliam sumit principium. et contingens iudicandi respectio
de simulachris eo modo quo comprehendunt^r mediante sensu. nisi aliqua virtus superior contradicat.

Q apitulum 4^m quod sic incipit. Apparet quidem igitur sompnia etc. Declarat propter quod sompniantes aliqui
putant esse verum quod sompniant. alii autem non putant. sed bene perceperunt quod non
rem sed sompnium rei videant ¶ Apparent quidem igitur aliqui in sompnio non tamen putant sompnium
putatur esse ita in re sicut apparet. secundum virtus superior iudicans de tali apparentia non
est ligata nec mota, ipso motu. quando intenta esse judicare, ipsum omnino ¶ Apparet igitur aliquid id quod
non est quod sicut dictum est supra, quemadmodum aliquando facile decipiuntur et sensibilia propter aliquam passionem

ita dormientes propter sompnum quia cum in dormiendo mortificantur organa sensuum et multa
accidunt tunc contra sensum. ideo huiusmodi modica similitudines cum sint et putantur esse res, quod
hec similitudines. Causa vero huius accidentis est quia cum quis dormit descendente multo sanguine
ad cor tanquam ad principium dormitionis, cum ipso descendunt motus simulacrorum et movent
fantasiam quia motus vel actu insunt vel potentia, principaliter actu, et horum motuum unus
succedit alteri quia unus eorum potentia est in illo actu qui sic natus, quo corrupto
alius ei succedit quemadmodum accidit quando sal liquescit in aqua. idem unus ramunculus
alteri contingue succedit donec sal totum liquefiat. Sedato autem sanguine et magis di-
gesto cedunt motibus simulacrorum ad quos prohibebat foris ipsorum apparere et tunc simulacra
agunt in residuo sanguinis et ipso mediante agunt in organis sensitivis maxime
in organo sensus communis et causant diversas similitudines, quemadmodum in nubibus aliquibus
motis apparent similitudines hominum et centaurorum que cito permutantur. horum autem motuum
unumquodque est reliquia eius simulacri quod actu inest virtuti interiori quo re-
movente verum est dicere quod ideo quod representatur per ipsum. Verbi gratia homo tale est qualis est
homo, non tamen est verus homo. et ideo quando dormiens percipit aliquo modo se sompniare non
opinatur se videre hominem sed per virtutem iudicativam discernit similitudines hominis
a vero homine. Si autem virtus iudicativa quasi ligata detineatur a multo sanguine
sompnians putat se sentire rem veram non eius similitudines. Et quod modo dictum est a motibus
que sunt in organis sensuum motum quod similitudo rei putatur esse vera res. et tunc est tanta po-
tentia sompnii que facit latere differentiam simulacri et rei cuius ipsum simulacrum est similitudo. Exemplum
autem predictorum est in visu quemadmodum enim si aliquem lateat quod digitus supponitur sub o-
culo eius et tamen sit suppositus, inde apparebit ei unum esse duo quod putabit hoc esse verum.
Si vero non lateat talis suppositio apparebit non quod non putabit autem unum esse duo.
Eodem modo accidit in sompniis. Si quis enim sentiat se dormire comprehendens idem est sensus
quod tempore dormitionis apparebit sompniatori id quod sompniat non esse rem veram sed similitudines
eius. Si vero lateat quando dormit putat se videre rem veram non simulacrum fantasie.

Questio 6ma que sic incipit. Quod autem verum dicimus et cetera. Declarat philosophus quomodo aliquando
motus et ydola apparent sensui interiori tempore dormitionis. Et quod nomine
ydoli sic apparens est sompnium. Sed tamen non fantasma quod fit a motu simulacrorum
in dormiente inquantum dormit sompnium. Quod autem verum dicimus et quod sunt motus
fantastici in virtutibus sensitivis manifestum est ex hiis que experimur. Iam dormientibus contin-
git enim aliquos quod ipsi videant vel aliquo sensu sentiant extrinsecus ea que ydola
apparuerunt eis dormientibus quibusdam enim iuvenibus excitatis et in loco tenebroso
aperiendo oculos apparet quod videant extrinsecus ea ydola que adhuc movent ipsum sic
movebantur in dormitione. ita quod frequenter timent et velant caput suum pre timore
eorum que putant se videre. Ex hiis igitur omnibus concludere quod sompnium est ad fantas-
ma in sompno. Iam illa ydola que nunc dicta sunt apparere iuvenibus

non sunt sompnia. Si quod enim ydolum non appareat sensibus exterioribus solutis et non
ligatis quemadmodum apparet medicanti [illegible] in vigilia tale non est sompnium. Et neque
omne fantasma quod in sompno fit sompnium est. Sompnia quidem accidit aliquibus tamen lan-
guidis seu leviter dormire quod aliquando non sentiunt dormire et sompnos et lumen et
saporem et tangibilia tanquam de longe existentia percipientes. iam enim aliqui quibus in dormiendo
videbatur quod debiliter viderent lumen lucerne experrecti cognoverunt quod lumen lucer-
ne erat id quod videbant et alii quidam dormientes debiliter audiebant voces gallorum
et canum quod experrecti cognoverunt manifeste quod voces illorum erant. Et videns enim dor-
mientes interrogati responderunt ad interrogata. contingit enim tales et vigilare et dor-
mire, dormire quidem simpliciter vigilare autem secundum quid. Aliud igitur predictorum fantas-
matum est dictum sompnium. Quecumque enim talia vere fiunt in sompno ut immissiones
et revelationes quarundam futurorum sompnia non sunt. Est igitur sompnium fantasma quod fit
quo a motu simulacrorum in dormiente inquantum dormit.

Questio 7ma que sic incipit. Iam vero quibusdam contingit et cetera. Declarat philosophus quod aliqui
numquam sompniant licet hoc raro accidat. et ponit quod aliqui numquam sompniaverunt
in iuventute quod tamen sompniant in perfectiori etate. Iam vero quibusdam accidit quod cum plus nul-
lum sompnium vidisse in tota vita. hoc autem rarum est. et quidam qui sic perseveraverunt absque
sompnio semper. Quibusdam enim vero accidit quod cum plures nullum viderint sompnium, procedentes
ad perfectiorem etatem sompniant. Causam autem philosophus quare aliquibus numquam fiat sompnium opor-
tet putare ad similem ei quod est non fieri sompnium dormientibus statim post cibum. neque pueris
scilicet propter multas evaporationes et motus sanguinis ad cor. Quibusdam enim hoc modo depositis
est necesse ut multa ascendat evaporatio in superiorem locum. vel iterum fertur deorsum et multum
efficiat motum. talibus enim quoniam nullum accidit sompnium sicut nullum eis apparet fantasma
multitudine motus. hoc impediente, procedente autem etate non est inconveniens apparere eis in sompniis
fantasmata et fieri sompnia. etiam propter mutationem factam in eis, vel ab etate vel ab aliqua
passione propter quam mutationem necessarium est accidere contrarium eius quod primo inerat.

Questio 8va que sic incipit. De divinatione vero que in sompnis fit et cetera. Neque quidam in libro intitu-
lato 3us liber. declarat quod pronosticari seu divinare ex sompniis vel in ipsis non omnino est
incredibile neque penitus probabile. De divinatione vero que fit et dicitur accidere in sompniis non ydo-
neum est omnino contempnere quia aut sit nec suaderi [illegible] quod ad sit. Et enim quod omnes
vel plures existimant sompnia ad significationem facere aliqua fidem tanquam dicentes ab experimento de
significatione ipsorum. Quod cum aliqua divinatio seu pronosticatio vera facta sit de aliquibus futuris
in sompniis fiat rationabile est et ideo arbitrandum est ita posse fieri de aliis futuris, cum
non videatur maior ratio illius quod aliis que portenta sunt in sompniis. Horum vero accidit
ex hoc quod nulla causa rationabilis apparet propter quam futura divinentur in sompniis. Hoc enim facit non credere
divinationem ad esse. Si autem dicatur deum immittere aliquibus sompnia que sunt indicia
et divinationes futurorum. preter alia inrationabilia hoc est unum inconveniens scilicet non fieri tale immis-
sionem optimis et prudentissimis sed potius quibuscumque hominibus ablata igitur causa

hec videlicet immissione divina. Nulla autem ratio videtur esse quare deus quibusdam in sompniis divinetur
de hiis que fiunt in remotis locis, puta circa herculeas columpnas et in boristene.
Invenire itaque originem quare providant aliqui in sompniis supra naturam videtur esse prudencie.
Capitulum 3m quod sic incipit. Nec est igitur sompnia etc. Declarat quod eorum que fiunt sunt aliqua cause
alia signa vero signa quorum autem accidencia que accidentaliter concurrunt. Sompnium et eventus
rei sompniate. Necesse est igitur sompnia vel esse causas eorum que fiunt vel signa vel accidencia
eorum ita quod sompnium vel rei sompniate vel est simul causa et signum et accidens vel signum et causa vel signum
et accidens vel causa et accidens vel solum causa vel solum signum vel solum accidens. Dico autem causam
quemadmodum interpositio lune causa est eclypsis solis et non moderatus labor causa febris. Signum
vero quemadmodum stella comete aspectum nimium de die. Signum est eclypsis solis et asperitas et
lingue signum febris. Accidens vero dico cum concursus cum alia re accidentalis est sicut quod ambulan-
te sole eclypsari accidentaliter evenit. Cum autem ambulatio neque sit signum neque causa eclypsis. Unde
nullum talium accidencium fit semper aut in pluribus sed raro. Sunt igitur quedam sompnia causa et signa eorum
que eveniunt circa corpus. Propter quod quidam medici gratiosi et experti dicunt quod oportet valde sompniis at-
tendere signis aliquorum parvorum que inerant vel fuerunt vel future sunt circa corpus. Unde sensus sic
existimatur: sompnia se habent ad quedam que circa corpus fiunt, artificibus et peritis et phy-
losophantibus speculantibus; dicit quod apparent sompnia que sunt signa precedentium vel presentium vel futurorum
conceptuum rationabiliter. Sed eius accidit apparere in sompno magis quam in vigilia inicia motuum qui
fiunt in die, cum in vigilia non magis fiunt velud et fortes latent propter motus intrinsecus minores
ipsis. Eo quod vero fiunt in dormiendo mitius et parvi existentes magni videntur. Quod vero
sit in his motibus exterioribus non intendit. Hoc autem maxime est ex hiis que accidunt in sop-
nis. Frequenter enim cum leve et languidum dormientes arbitrantur fulgura cadere et tonitrua fi-
eri; plus sompnus fecit in auribus. Similiter putamus nos perfrui melle et dulcibus saporibus parva
dulcedine facta circa gustum. Calefieri valde putant parvo calore facto circa quasdam partes. Ita quod nobis
expergefactis manifeste fiunt predicta similia parva existentes. Cum igitur principia omnium parva si-
cut igitur principia egritudinum et aliarum passionum que fiunt circa corpus propter sui parvitatem non sentiuntur in vigilia que cum
possint sentiri in sompniis et quod magis in sompniis quam in vigilia patiens principia
egritudinum et parvum ad eo ex motu ipsorum causari potest sompnium quod est signum future egritudinis. At vero
non solum signa sed etiam causas esse propter accionem fantasmata que apparent in sompniis rationabile est quemadmodum
enim debentes aliquid agere in futurum aut actu aut existentes in actibus aut que a dominem egerunt
sepe intuentur recta sompnia de actibus futuris presentibus vel preteritis quare motus fantas-
matum prevenientes existit inceptis adiunxit inchoationibus quibus fuerunt intenti ita necessarium
est motus qui sunt in sompno frequenter esse principium diurnorum eo quod preparata sit mens ad eosdem
actus. Econverso igitur ille in fantasmatibus in sompniis nocturnis principium inchoativum est ipsorum. Ita quod
frequenter prosecuntur vigilans prave quod dormienti et sompnianti apparuit. Sic igitur quedam sompnia
sunt signa et causa eorum que fiunt; plurima vero sompnia maxime assimilantur accidentibus que accidentaliter veniunt cum
eventu vel non eventu rei sompniate et specialiter sompnia transcendentia facultatem sompniantis
et quorum origo non est in nobis quemadmodum quis credens in oriente sompniat navale bellum fieri in oc.

De hiis enim inusitate est se habere sompniantem ad eorum eventum, sicut se habet quis
quo vigilans quando ipso cogitante vel memorante de aliquo contigit fieri id quod cogi-
tat; et magis potest in sompniis apparere fantasma rei quam non principium vel causa quanto ma-
gis talium fantasmatum motus accidit in sompniis. Sic meminisse de aliquo non signum neque causa est
quod eveniat, sic sompnium nec signum nec causa est quod eveniat quod videtur in sompniis sed
aliud eveniat. Sed potius utrumque ipsorum est accidentale. Et similiter neque semper neque ut in pluribus fit.
Capitulum 4m quod sic incipit. Omnino autem cum aliorum animalium etc. Declarat quod sompnia
non sunt immissiones divine sed potius modus nature. Secundo quod causa quorundam sompnia sunt signa
vel causa eveniunt quando de eis visa fiunt sompnia. Tertio quare potius accidere sompnium
de rebus distantibus quarum origo non est in sompniante. Omnino autem non solum homo sed etiam
aliorum quedam animalium sompniant propterea quod sompnia non sunt immissiones divine nec propter divina
sunt omnino fiunt. Sunt enim demonia que natura non divina. Cuius signum est quia
valde stulti homines in sompniis previdentes futura. Et tamen recta sompnia quibus divina
non immittit. Sed eorum natura que loquax est absencium et futurorum. Multi enim multas
visiones habent in sompniis propter multas visiones ymaginationes patiuntur in vigilia. Mutas igitur
sompniis eis accidit interdum adaccidit de hiis que sompniant; sicut multotiens accidens in ludo,
signum aliud parit signum licet multotiens non pariat. Omnium autem multorum sompniorum non eveni-
unt sompniatis quia sompnia sunt causa vel signa ut superius dictum est. Multa enim extra ingens
accidunt, neque enim omnis prave quorum signa precedunt in corporibus absque eo quod ad egritudinem vel sani-
tatem necesse est evenire, nec etiam omnes eventus quorum signa precedunt in corporibus quod ad plu-
vias vel ventos. Et similia sunt que postea fiunt impedita ab aliquo fortiori. Si enim alius vehemen-
tior motus fuerit motui quod erat signum pravis future in corporibus alis vel motu quod erat
signum pluvie aut venti in superioribus non eveniunt ea quorum signa precesserunt. Multa enim que
consulta que fieri expediebat non fiunt fortioribus dignioribus inchoantibus aliorum
que magis expedit fieri. Universaliter autem non omne quod futurum erat fit. nec est id fuisse
et futurum esse. Omnis autem multa non eveniunt quorum sompnia precesserunt tamquam
signa. non tamen ipsa sompnia signa eorum fiunt et nata sunt esse signa aliquorum que non fiunt.
De hiis vero sompniis que non habent principium in sompniante per modum cause vel signi. Sed
potius accidentaliter se habent ad sompniata qualia sunt sompnia que accidunt in rebus distantibus
quarum vel loco vel magnitudine eventuum non habent ad principium in sompniante. Oportet quod non
fiunt ab aliquo sompniante propter magis accidunt ex ipsorum motibus factis in vigilia
quod est defluxionibus existunt et ydola sompniantes causativa talis defluxionis
in dormiente. Quemadmodum circa aquam quis moveat aquam vel aerem, prima pars mota mo-
vet aliam et talis motus pertingit usque ad certum terminum non presente neque movente primo motore.
Sic nichil prohibet aliquem motum et sensum pertingere ad animas sompniantis ex motu priori facto in
vigilia a quo fiunt defluxiones et ydola pertingentes usque ad eundem motum. Sunt autem
magis sensibiles tales motus in nocte quam in die eo quod in die impediuntur
et dissolvuntur a fortioribus motibus. Aer noctis quietior est et plus sine turbatione
eo quod noctes silenciores sunt diebus et aptiores facere motum sensibilem maxime propter sop-
num qui magis quietus fit in eis. Et ex quo accidit dormientes magis sentire

intrinsecus per eos motus quam vigilantes. Tales autem motus faciunt fantasmata ex quibus sompniantes provident futura. ¶ Quartum quod dormientibus potius quam vigilantibus tale frequenter accidit, id est quando non prudentissimis sed quibuslibet. Ad hoc secundum naturam dispositis eveniunt sompnia talia, quia si prudentibus acciderent per ea eorum evidentiam vel causam futurorum utique apparerent eis in die et in vigilia. Si enim deus talia immitteret, maxime hec revelaret sapientibus. ¶ Quintum autem per quam quibusdam maxime contrariis plura sompnia vera apparent. Hoc vero est videlicet quia eorum intellectiva non est curis affecta, sed tamquam deserta et vacua ab omnibus movetur et ducitur secundum hoc movens in intrinseco organo fantasie. Et quia quidem extatici previdet etc. Primo reddit

Quod supra ultimum quasi sic incipit. causam per quod quidam imprudentes provident in sompniis aliqua vera. ¶ Secundo quia noti de notis maxime sompniant. ¶ Tertio quia melancolici sompniando bene coniectant de futuris. ¶ Quarto quis est bonus interpres sompniorum. ¶ Dicit quod quidam extatici sive vesani aut stolidi bene coniectant in sompniis de futuris. Causa est quoniam de propriis motibus parum solliciti sunt, et a propriis curis pax infestantes quia ipsas impediunt, et qui longe provident per hoc maxime sentiunt extraneos motus et alios aliorum eventus. ¶ Quidam autem recte sompniant et maxime notos futura provident de notis. Accidit per sollicitudinem quam habent de ipsis. Noti enim maxime pro se invicem solliciti sunt. Sicut enim familiares et noti maxime cognoscunt et decipiunt se ipsos a remotis et procul existentes ab invicem, sic et motus eorum magis noti sunt per sollicitudines, notiores enim notiorum sunt motus. ¶ Melancolici autem per vehementiam ymaginationis bene provident de futuris, quemadmodum vehementes longe bene coniectant de signo ipsum et per facilem permutationem ymaginantur simile post simile, quemadmodum enim phylogida (?) poemata dicunt de similibus ad similia facilis est permutatio. ¶ Accidit enim eis ad simile fumosis quando unum simile est et intelligunt per hoc velut ymaginando vere cito intelligit veniens per similitudines continuatum. Sic enim modo melancolia faciliter per ad simile prius coniungunt ad id quod longe est per similitudines. ¶ Propter vehementiam ymaginationis et fortem impressionem similitudinis que est in ipsis non repellitur eorum motus intrinsecus interior ab alio motu exteriori, et ideo per motum interiorem bene coniectant de futuris. ¶ Artificiosissimus autem sompniorum iudex est et optimus interpres qui potest subtiliter inspicere similitudines quas habent fantasmata ad invicem et ad sua signata atque eventus. Unde iudicare recte sompnia est cuiuslibet potentis inspicere determinate similitudines. Dico autem similitudines quoniam talia fantasmata accidunt sompniantium vel secundum ydola que fiunt in aquis sicut dictum est prius, in quibus aquis si multus fiat motus non tantum apparitio (?) et ydolum videtur conforme rei per motum. ¶ Ephases seu interpres sompniorum est qui cito potest inspicere et iudicare que sunt similitudines ydola distorta et dissipata, scilicet homines vel equi, sicut bonus iudex est ydolorum que fiunt in aquis ille qui potest inspicere que sunt ydola quando ex motu aque sunt distorta. Sicut enim motus aque impedit rectitudinem ydolorum, sic motus fantasmatum impedit rec

ti sompnium. ¶ Dicit quod dictum est quid est sompnus et quid sompnium et propter quam causam utrumque et de divinatione que est in sompniis dictum est.

¶ Explicit liber de sompno et vigilia.

Omne quod est in potentia ad aliquam perfectionem naturaliter appetit perfici per ipsam, et quia homo est aptus natus perfici per scientiam ad quam est in potentia sicut ad perfectivum sui, ideo naturaliter desiderat scire. Et hoc est quod dicit philosophus in prohemio huius libri: omnes homines natura scire desiderant. In hiis autem que naturaliter desiderantur hoc est verum, id maxime desideratur quod est nobilius. Inter naturales (?) [illegible] ut scias conformes intellectui hominis post unam notitiam [illegible] methaphysica est suprema. Hec est quod de se magis appetitur ab intellectu prosequitur scientias principaliter [illegible]. Scientia vero enim una nobilior est altera propter altitudinem subiectorum: primo quia est de subiecto nobiliori, quia scientia de animalibus nobilior est quam scientia de corporibus. Secundo quia certiori modo, sic geometria nobilior est quam physica; demonstrationes enim geometrice certiores sunt demonstrationibus physicis ut dicitur primo [illegible] secundo methaphysice. Tertio quia est de fine ulteriori, quomodo dicitur est [illegible] ethicorum quia militaris nobilior est frenefactiva. Et methaphysica tractat de hiis que pertinent ad nobilius subiectum, scilicet de primo ente [illegible] certiori modo quia per causas primas [illegible] et ordinat ad ulteriorem finem, scilicet ad primam cognitionem. Ideo perfectior est inter scientias quas homo naturaliter acquirit et per omnis magis appetitur est inter naturales (?). Ut igitur serenissime princeps domine Roberte Ierusalem et Sicilie rex illustris videns quod per curam regalis prudentie [illegible] ad scientiam plenam [illegible] facilius possit ideo speculationi post philosophus vacare [illegible] physicas quam vulgo methaphysica dicitur distinctam capitulis [illegible] claris explanatam et in aliquibus locis diffusioribus breviatam vestre excellentie obtuli reverentiam, hoc opus aggressus sum officio et assensu [illegible] actioni [illegible] affectus mee inopie deputetur.

Omnes homines natura scire desiderant etc. Huius libri methaphisice primum capitulum probat nobilitatem scientie ex naturali desiderio quod inest hominibus ad sciendum declarans hoc desiderium ex dilectione notitie sensitive et manifestius gradum cognitionis in animalibus et hominibus. Omnes homines natura scire desiderant. Cuius signum est sensuum dilectio. Sensus enim distinguuntur ab omnibus aliis scilicet si nulla alia utilitas preter cognitionem sensitivam debeat sequi, preciue et inter sensus ille magis diligitur cuius maior notitia nobis provenit scilicet visus. Hic enim sensus magis cognoscere nos facit quam per minorem in visione cum materia sentiendum faciat nos cognoscere et per maiorem ambitum sui obiecti scilicet lucis plures differentias nobis ostendit quam alii sensus. Lux enim sive lucidum quod est obiectum visus in pluribus differentiis entis reperitur quam obiectum alicuius alterius sensus. Animalia quidem igitur ex sua natura habent sensitivam, eo quod ab ipsis esse aliis conatur perfectum. Ex sensitiva tamen virtute quibusdam animalibus non inest memoria quia non retinent impressiones sensibiles, quibusdam vero inest scilicet illa que retinent intentiones sensatas in absentia sensibilium. Et alia vero quibus inest memoria quedam participant prudentiam per quam operantur debitis mediis conservationem vite. Et sunt alia que cum virtute sensitiva habent memoriam, non tamen habent sensum auditus ut apis et similia. Quedam cum sensu et prudentia sunt disciplinabilia. Et sunt alia que cum memoria et memoriis solum vivunt, nimium parum participant experimenti. Hominum autem genus arte et rationibus vivit. Fit autem ex memoria hominibus experimentum, quia multe memorationes eiusdem rei faciunt virtute unius experimenti. Et experimentum arti et scientie simile esse videtur. Hominibus autem per experientiam evenit ars et scientia. Et non bene dixit polus et tholomeus quod experientia artem facit et inexperientia casum. Cum enim ex multis experimentalibus conceptionibus tamquam ex quibusdam similibus fiat unus conceptus communis et ita una communis acceptio, hoc est principium artis et scientie. Et ergo habere quidem acceptiones ex sensationibus causatas quod hec verba contulit sanitatem callie febricitanti et multis singularibus laborantibus eadem egritudine experimenti est, habere autem universalem cognitionem quibus eisdem speciei laborantibus aliqua egritudine determinata talis medicina contulit hoc artis.

Quarto tertium quod sic incipit. Ad agere quidem igitur etc. Comparat experimentum ad artem et ostendit omnis esse precellere quantum ad agere, scientiam autem et artem precellere ipsum quantum ad scire. Ad agere quidem igitur experientia nichil videtur distare ab arte. Ita enim preit agere experti sicut artifices. Et videmus expertos in actionibus magis proficere sine arte quam habentes rationem sine experientia. Et causa est quia cognitio preest respiciens singularia, qualis est experientia magis proficit in actionibus. Eo quod actiones sunt circa singularia, quia medicus non sanat per se hominem nisi secundum accidens. Sanat enim calliam aut socratem aut aliquem singularem habentem cui inquo sanatur accidit hominem esse. Si igitur quis sine experimento habet rationem qua cognoscat universale ignorat autem particulare contentum sub illo multotiens peccabit in curatione, eo quod cura magis respicit singulare. Sic igitur quantum ad agere dicitur multotiens plus experientia plus valet quam ars. Sed tamen scire et intelligere magis arbitramur inesse arti quam experimento et artifices arbitramur expertoribus esse expertos tamquam sapientia magis existente omnibus per scire quam per solum experiri. Cuius ratio est quia scientes eo causam sciunt, expertus ignorat. Experti enim dicere sciunt quia est, sed non propter quid habentes autem scientiam cognoscunt dicere propter quid et causam. Hoc autem est scire et intelligere rem scilicet cognoscere causam et propter quid ipsius. Unde et architectores principales

artifices in qualibet arte honorabiliores magis scientes et et sapientiores putamus manu artificibus quia illi sciunt causas factorum sed manu artifices denominamus sicut quedam inanimata que operando non agunt secundum scientiam sed potius ex quodam quasi impetu sicut ignis exurit, verumtamen quod hec differentia est differentia inter inanimata agentia per naturam et manu artifices agentes per solam experientiam quia inanimatorum unumquodque agit ex vi nature sed manu artifices per consuetudinem. Ideo igitur sunt artifices sapientiores non quia practici sint per experientiam sed potius secundum quod ipsi habent rationem et cognoscunt causam. Et omnino scientis signum scientis est posse docere. Habentes autem artem docere possunt manifestando addiscenti causam rei. Experti autem docere non possunt cum ignorent causam. Et non estimamus quod ars potius participat de scientia quam experimentum. Amplius autem non ponimus cognitionem sensitivam per quacumque sensuum sapientiam esse quia ex ipsis ipse sit cognitio singularium et de nulla re sensitiva cognitionem dicat propter quid sed tamen quia est sicut tactus non dicit de igne propter quid calidus sit sed solum calidum esse. Quia igitur experientia ubi excedit sensitiva sensitivam cognitionem, ideo non dicitur sapientia.

Primum quidem invenit etc. Comparat scientias speculativas ad practicas. Quartum capitulum quod sic incipit. Ut ostendat speculativam esse nobiliorem et magis dignam nomine sapientie. Primum quidem inveniens est ab hominibus honorari et admirari inveniente quasi scientiam excedentem omnes cognitionem sensuum et talem admirari quantum tamen solum propter aliquam utilitatem inventoris sed sicut sapientem et ab aliis differentem. Dico autem non propter aliquam utilitatem quia pluribus a repertis artibus quedam sunt utiles ad necessitatem vite sicut morales et mechanice, quedam non ad introductionem sicut grammatica, logica et rethorica. Speculativam scientiam reperte sunt. Qui inventores arbitrandi sunt esse sapientiores inventoribus preteritarum quod scientie ipsorum ut ordinantur ad aliquem usum. Cuius signum est quia constitutis omnibus scientiis que sunt utiles ad usum humanum, ille scientie sunt reperte que nec ad voluptatem vite ordinantur videlicet ad necessitatem scilicet speculative. Unde et egyptum scilicet in hiis locis in quibus vacabant sacerdotes necessarium sibi preparare primum constituerunt mathematicas scientias que sunt de numero speculativarum. Que autem sit differentia artis scientie et aliorum habituum intellectualium in moralibus scilicet vi. ethicorum dictum est. Cuius autem gratia nunc facimus hunc tractatum hoc est quod omnes existimant scientiam que est circa primas causas et principia nominari sapientiam et habet propter sui nobilitatem esse speculativam sicut enim superius dictum est. Expertus videtur esse sapientior habente quantumcumque cognitionem sensitivam et artifex sapientior experto. Architector autem sapientior artifice manuali. Sed speculative scientie plus sunt de ratione sapientie quam active scientie. Et sic patet scientiam que circa causas est sapientiam et que est causas et principia cum sit nobilior scientia et prima.

O contingat ex conditionibus sapientis quod methaphisica ipse dicitur divina scientia sapientia.

Quintum capitulum quod sic incipit. Quoniam autem scientiam hanc quod querimus. Quoniam autem hanc scientiam querimus que est circa causas et principia prima, considerandum est quo sit genere dicitur sapientia quod quidem fiet manifestum si accipiantur conditiones seu conditiones quas ponimus in sapientem que tales sunt. Ita quod primum estimamus sapientem in illum quibus scientiam aliquam tamquam singularium sed potius scientem omnia sicut contingit omnia sciri abstractum finito. Secundo estimamus sapientem non solum levia sed etiam difficilia potentem cognoscere. Levia autem ad cognoscendum sunt sensibilia quia sentire est commune omnibus animalibus et non facile est et non sophon sensibilia cognoscere. Tertio estimamus sapientem debere habere certiorem cognitionem aliis quam cognoscat. Quarto estimamus ipsius potentem

doce, cum possit reddere causas et omne scibile seu de omni scibili. ¶ Quinto estimamus ipsum
habentem scientiam vlem (universalem) que sui ipsius gratia et non alterius est esse. Scientia enim que est alterius scibilis que est eligi
bile sciendi gratia magis est sapientia quam ea que est gratia alicuius utilitatis possibilis eve
nire propter scire. ¶ Sexto estimamus sapientem habentem scientiam principalem et non subservientem. sed po
tius ordinare quod pertinet ad scientiam principalem. non sapientem oportet suaderi sed ab ipso minus
sapientem convenit suaderi. Tales igitur conditiones et tot putamus convenire sapientie
et sapienti. ¶ Istorum autem que nunc dicta sunt omne sapienti primum est scire. necesse est enim hoc inesse
habenti scientiam vlem (universalem) videlicet de ente in quantum ens. quod est metha(phisica). Iste enim aliquo modo
novit omnia sub ratione entis. in quibus salvatur ratio entis. ¶ Secundum autem scilicet cognoscere dif
ficilia inest metha(phisico) quia cognoscit vera que maxime sunt difficilia omnibus ad cognoscendum
cum sint actibus remotissima a quibus incipit humana cognitio. ¶ Tertio scilicet habere videlicet
habere noticiam certiorem ad metha(phisicum) pertinet quia ille de nullo scientiam certissime
habet que de maxime prioribus sunt eo quod priora sunt simpliciora et magis in natura.
Scientia enim que sunt ex paucioribus id est principiis et simplicioribus certiores sunt hiis que ex
additione id est de compositioribus et minus simplicibus. sicut arismetica. est enim scientia numeri. sive quanti
tatis discrete resolvitur ad unitatem. certior est geometria cuius subiectum scilicet quantitas continua
a re solvitur ad punctum. eo quod unitas prior et simplicior est puncto cum punctum est unitas habens
positionem. ¶ Quartum scilicet posse alium docere convenit metha(phisico) eo quod cognoscat causas primas et
omnis effectus causas. Illa autem scientia que speculatur est causarum, ipse est doctrina quia hii possunt do
cere qui causas de omnibus dicunt. ¶ Quintum scilicet habere scientiam que est sui gratia maxime inest primo philosopho cum habeat
scientiam de maxime scibili, nam qui scire propter quod est scire desiderat, maxime desiderabit propter scire
illa que est maxime scientia. talis autem est scientia que est de maxime scibili, maxime autem scibilia sunt
prima principia et prime cause. et propter hoc et ex hiis alia cognoscuntur, et non ipsa per subiecta et per prin
cipiata et ex ea excessus. ¶ Sextum scilicet habere principalem scientiam convenit philosopho primo eo quod principalis scientia
est ea que cognoscit causam propter quod agenda sunt singula. hec autem est finis est ultimus totius nature
quia finis est causa causarum. finis ultimus est id quod est bonum ultime entium et optimum in omni
natura. scilicet prima substantia, de qua primus philosophus considerat. ¶ Ex omnibus igitur que dicta sunt patet quod non competit scilicet sapi
entie convenit scientie quam querimus videlicet metha(phisice). cum ipsa sit speculativa primorum entium et
causarum primarum, eo quod bonum ultime de quo considerat est id cuius gratia sunt alia et in eo principaliter causati.

Quod autem capitulum quartum quod sic incipit. Quia vero non activa et cetera. manifestat conditiones prime philosophie
que prima est quod ipsa non est practica sed speculativa. secunda quod est libera. tertia quod divina. quarta
quod honorabilior ac dignior ceteris. quod eminiatur ad scire sed incipit ab admirari. ¶ Pri-
mam primum non esse activam sed speculativam palam est ex primis philosophantibus. ¶ Nam
et nunc et prius inceperunt propter admirari inceperunt philosophari. primum quod admira-
tes pauciora dubitabilia phylosophati sunt de ipsis. Deinde paulatim procedentes id est de maioribus dubitantes. ut de passionibus lune et de hiis que fiunt circa
solem et alia. et de generatione totius universi querendo causas eorum quas ignorabant phylosophati
et eis inventis. Qui enim dubitat et admiratur ignorare videtur causam effectus de
quo admiratur. Et quoniam primi inceperunt querere causas eorum de quibus admirabantur. ideo philosophus
aliqualiter dicitur philomites amator fabularum. non quod fabula propter fabulas sed propter mirabilia
que considerat in quibus convenit materialiter cum fabulis, eo quod fabula constituitur ex mirabilibus. sicut

philosophus mirabilibus. Si igitur ad effugiendam ignorantiam eorum de quibus dubitantes
admirabantur homines philosophati sunt. manifestum est quod studuerunt tantum propter scire sicut conati
et non causa alicuius utilitatis. quia omnium oppositorum per se ipsorum natura est ad per se naturaliter appetitum.
Et quoniam inventores prime phylosophie studuerunt ad inveniendum causas eorum de quibus admira-
bantur ut ignorantiam effugarent. manifestum est eorum scientiam fuisse tantum propter scire. et non causa alicuius
utilitatis. ¶ Testatur autem testimonium philosophantibus huic veritati. nam id quod accidit inventoribus
huius prime phylosophie. quando fere omnibus inventis ceteris scientiis que sunt ad necessitatem vite, vel
ad delectationem operis. vel ad introductionem sciendi. hec scientia inquiri cepit. ex quo patet quod, propter
nullam aliam utilitatem queritur nisi propter scire. et ideo non activa sed speculativa censetur. Secundo
palam est eam esse liberam inter scientias. liberum enim est quod sui gratia est. Sola autem hec inter scientias est
sui ipsius causa. quia non est propter opus. nec est ordinata ad aliud ordinatum. et ideo sola libera est. Tertio patet eam esse di-
vinam cum sit libera propter quod et iuste id est propter sui libertatem digne putari debet non esse hu-
manam possessionem. id est scientia possessa ab homine libera enim non debet in esse possessio servi. natura autem huma-
na multipliciter serva est, cum sit multis ignorantiis subiecta. et ideo hec scientia cum sit libera non possidetur
ab homine cum eius conditio multipliciter est servilis. ¶ Certe secundum Symonidem dicta, et secundum quod dicitur in poema-
te Symonidis poete. solus deus habet hunc honorem. id est hanc honorabilem scientiam que sibi competit.
Et quoniam condignum sit hominem querere scientiam que sibi competit. tamen ille poeta dicebat homines non
posse acquirere hanc scientiam. quia licet competat sibi certum tamen deus invidens homini vel noluit sibi
esse eam quamquam accidit homines infortunatos esse quod propter divinam invidiam relicti sunt imperfecti quod sub
traxit sibi noticiam scientie vera perfecte. Cuius poete dictum verum non est, cum divino esse non conveniat in
videre. sed non mirandum est si talia dicat ille poeta. quia secundum proverbium multa mentiuntur
poete. ¶ Quarto manifestum est eam esse honorabiliorem aliis scientiis. nec tali aliam honora-
biliorem existimare oportet. Illa enim scientia honorabilior est ceteris que maxime est divina. quod dupliciter
potest esse. primo ut dicatur maxime divina quia eam maxime deus habet. Secundo quia maxime est de divinis.
Sola autem prima phylosophia ambo hec sortita est. primam et solus deus maxime ipsam habet. et est di-
vinorum principaliter considerat. tractat enim de ente in quantum ens. et non principaliter de ente ex parte
qua est deus, quantumque principium quod dicitur causa esse id est entitatem omnibus entibus. Necessariores igitur sunt
omnes alie scientie. tamen nulla dignior quam ista. ¶ Oportet autem huius phylosophie possessionem aliqualiter constituere
contrarium. id est ipsam ordinare finaliter ad oppositum terminum quoniam a quibus incipit. Quia in-
cipit ab ignorantia et terminatur ad noticiam. Dico autem quod ab ignorantia incipit ab ignoran-
tia. quia sicut dictum est. omnis phylosophia incipit ab admirari. considerant enim
effectus quorum non cognoscunt causam, quemadmodum considerat automata et ea que fiunt a casu.
vel gratia. considerantes dimensiones solis aut dyametrum non commensuratam, et non cognoscentes
eorum causam mirantur. omnium enim est in ipso facie videtur omnibus. Si ea que non sunt simplicia sed
potius divisibilia ut et continuata non mensurantur. quemadmodum dyameter et costa sed cognita
causa incommensurationis ipsorum cognoscentem certificet quod incommensurabilia sunt. ita quod non magis
mirabitur vir geometricus. quam si dyameter fiat commensurabilis coste. Oportet igitur con-
firmare nos ad contrarium eius a quo incipimus. quia sicut geometer ex quo propter ignorantiam
cause in principio admiratur quod dyameter non commensuratur coste. et ipsa cognita non admiratur

sz potꝰ admirare si ymētū eēt. si aūt cognitꝰ cāe ꝑ̄ ignorantiā ē admiratō q̃
cognita hn̄t sciā ⁊ cessat admiratō. ¶ Que quidē g̃ sit nā scīe q̃rite. s. ꝑ̄ ꝓhe
q̃ ē scīa cāʒ ⁊ quid itēdimꝰ adipisci. q̃ sciam q̃ ē ꝑ̄ scire. ⁊ q̃ tota illa metho
dus querit de cāis ꝑ̄imis maꝰ ē.   Colligit et psecutoʒ eoʒ q̄ adīn sūt

¶ Q sꝑ̄m. 6ᵐ. q̄ sic icipit. Oīm aūt maꝰ q̄ cāʒ ⁊c. ⁊ incipit determinari de cāis entis
que ⁊ q̄t sūt. Incipiens ab oppiōibꝫ illoꝝ qui nālis loq̄ido poñezt solam
cām mlē. Oīm aūt cedēs ꝓ̄ athis maꝰ ē q̄ oʒ nos sumē sciāʒ ꝑ̄mā cāʒ eo q̄d
scire arbitramꝰ vnuq̄q̄ cū ꝑ̄am eius cām cog̃scīꝰ. ideo tractād ē de causis q̄
quadrupꝉ dn̄r. Quarū vna quidē ē for aqua ē q̄titas rei. ⁊ hanc eē cām
pꝫ eo q̄ p ꝑ̄im reducit̃ ad q̄ōnē q̃ q̃r q̄ ē res. 2ᵐ aūt q̄ ē p̄ q̄ōnū ē. 3ᵃ
ē mā que ē sm̄ forme. 3ᵃ est efficiēs. vn̄ p̄n̄ᵐ motus. q̃ nō ē hinc oppoi
ta. 4ᵃ sicut tinꝰ oppoi agenti. ⁊ h̄ ē id cuiꝰ cā agēs agit ħ tanq̄ bonū ꝑ̄
q̄ agit. h̄ cā ē finis oīs gn̄ois. ⁊ motus. Sufficiēt̃ aūt dp̄dcīs cāis 2º ꝓ̄h
¶ Assumimꝰ tñ cā que dixerūt de hys cāis ꝑ̄ores phylosophātes de
mā q̃ ⁊ p scrutātes nāꝫ ⁊ entiū. Quārūs cā ipi dicāt q̄dā p̄n̄ ⁊ cās entis
Nos tñ sufficientes ibi dicimꝰ. ād ꝑ̄me phyc. vtile ꝑ̄ime phyc iudicēdo
ad gen̄ꝰ cāe q̄ ipi nō iuenezt. ul̄ addēdo ād ex q̄ mag̃ eoꝝ dcīs credamꝰ.
¶ Prioꝝ ḡ phophātiū plimi putauerūt solas cāis m̄les ē p̄n̄ entiᵐ quoꝝ
nō fuit. q̄ p̄ dn̄t eē eām. ⁊ p̄n̄ᵐ ētiū ex q̄ exsistūt entia oīa q̄ᵐ adeē. ⁊ ex q̄
ꝑ̄mo fiūt. ⁊ i q̄ ultiō resoluūt̃ manēte ip̄ꝰ q̄ uis i formibꝫ ⁊ iqualitatibꝫ
mutet̃. Et q̄ᵐ mā i oīs dditōes ꝑ̄dcīs. iō ip̄ tm̄ cā ē ⁊ p̄n̄ᵐ entiū. Et
ꝑ̄ hoc q̄ tal̄ nā semp ꝯseruat̃ ⁊ manet que ē tota sbā rei. iō ipi n̄ putauezt
gn̄ari ul̄ corrūpi. s; solū altāri. q̄adm̄ socratē nō dicimꝰ simpl̄r gn̄ari q̄i
fit bonꝰ. aut musicꝰ. nec corrūpi q̄n ꝑ̄dt illos hītꝰ eo q̄ ipe socrates q̄ sbm
ē actiuū ꝑ̄dcoꝝ maneat. Et eod̄ m̄ oppināt̃ aliq̄ eē nām vnā ul̄ ples ex q̄
ul̄ q̄bꝫ ꝯseruatis alia fiat. De plali̇tē ul̄ vītate ⁊ de q̄titate. s. q̄d sit tale
p̄n̄ᵐ nō eodē dn̄t mō. ¶ Sz thales q̄ fuit p̄nceps illoꝝ q̄ poñezt solā cām
m̄lē. dic p̄n̄ᵐ oīᵐ eē aq̄. asserens terrā sedari sr̄ aq̄. Forsitan aūt h̄ oppinat̃ ē
q̄ uidebat hūid̄ eē nutrimētū cūctoꝝ q̄ nutriūt̃. Ex eodē aūt entia nutriūt
⁊ q̄ calid̄ q̄ repit̃ i m̄lcis entibꝫ ⁊ fit ex hūido. ⁊ q̄ uidebat alia ex hūido
viuē et q̄ ex hūido sūt. Qua ḡ uiꝰ h̄ uī eē p̄n̄ᵐ ⁊ ꝓ̄ cāʒ ex quo fiūt entia
hāc accepit estimatō cū ꝯfirmatōʒ assūpsit ex hoc q̄ spmata oīᵐ q̄ gn̄ant̃
ex eis gn̄ali sūt hūida. aqua uō ē nāle p̄n̄ᵐ hūidoꝝ. Sūt aūt aliq̄ ātiquo
res ⁊ priores hijs qui nūc theologizātes dn̄t omīa gn̄ari ex aq̄ putan
tes ideʒ estimād de p̄n̄ᵒ ētiū. oceanū ē. i. ꝑ̄mā ꝯg̃gatōm. ⁊ thetim. i. dēa
eāʒ fecezt p̄ntes tociꝰ gn̄ois. ¶ Dixit ē q̄ adiuratio ⁊ sacrū h̄ debebat
p aq̄ deoꝝ uocatā a poetis aq̄ stygem. sacrū aūt fīt p id q̄ ē honorabiliꝰ.
tale aūt q̄ ē antiquiꝰ. ⁊ illud ē p̄ ⁊ p̄ mīs p̄nᵐ. Siq̄d ḡ aq̄ oppio n̄ fuit de
p̄n̄ᵒ m̄li. ātiquoꝝ ista. ī ētiū ē tñ sm̄ ꝑ̄dcīᵐ mōᵐ thales oppinat̃ ē de ꝑ̄ma
cā. hyppone uō nō ē dignū annūare cū ꝑ̄dcīs ꝑ̄ sui itellectus puitate ⁊ mō

ineptiꝰ nēz q̄ idem sensit cū eis. Anaximanes aūt ⁊ dyogenes poñūt ae
rem aq̄. ⁊ mā̄ie eē p̄n̄ᵐ coꝝᵐ simpliciᵐ. ¶ Hyppasꝰ aūt metapōtinꝰ et eraclitꝰ
epheſiꝰ. dn̄t ignē p̄n̄ᵐ oīᵐ. Empedō. v cā dic p̄n̄ ⁊ ea sp manē ⁊ nūq̄m
corrūpi. s; ꝯg̃gatis adiuicē sm̄ plali̇tē ex eis fiē vnū mixtū. ⁊ segg̃gatis
q̄ reductis ad paucitatē dicit ea fiē ex vno mixto. ¶ Anax. uō etate prioꝝ
s; scīa postior empedocle dic̄ īfinita eē p̄n̄ᵃ. s. infinitas ptes ꝯsiles eīz rei p
quarū ꝯgg̃gatōm fit gn̄o. ⁊ p disgg̃gatōm ꝑ̄aꝝ corrupᵒ entiū. ipā tñ
sp manē. ¶ Ex hys ḡ q̄s itelliget solā cām m̄le.

¶ Q sꝑ̄m. nᵐ. q̄ sic icipit. Pcedētibꝫ aūt sic ⁊c. Declāt q̄ euidentia rei coe
git antiq̄s phos ad ponend̄ cām effitēs. si gnō ⁊ corrūpᵒ eē n̄ pōt.
coegit ip̄os ponē cām finalē q̄s cās. anax. esiodꝰ. ⁊ pmeidē posuisse t
maꝰ ē. ¶ Pcedētibꝫ aūt ad ꝯsidatōs entiū euidentia rei fecit s̄ uiā
⁊ coegit querē aliq̄ cām p̄t m̄le. Dico aūt euidētia rei. q̄ si corruptio
⁊ gn̄o ē ex aᵒ ul̄ ex aliq̄bꝫ subiectis oꝫ dari cām aliaʒ albo q̄ facit h̄ꝰ trāns
mutānes. q̄ sbm n̄ pt seip̄ trāsmutāē. ligmᵐ ē aūt es nō ē cā pmutādi se
ip̄ ad aliq̄ forām. nō ligᵐ facit lectum. nec es statuā. s; ād aᵈ ē cā pmutatōs. q̄ q̄rē
ē iuestigāē aᵈ p̄n̄. ⁊ hoc dicimꝰ vn̄ p̄n̄ᵐ motꝰ. ¶ Illi ḡ ꝑ̄mi q̄ dixerūt eē vnā
cām entiū. s. matialē. nec patiebāt̃ difficultatē ꝑ̄dcā ꝑ̄ motū ul̄ muta
cōm dixerūt omē ens eē vnū. ⁊ imobile. nō solū auferēdo gn̄oꝫ ⁊ corru
ptōm q̄ h̄ antiquū ē q̄ oīs ꝑ̄ores ꝯfessi sūt. vn̄ ⁊ auferēdo oēm muta.
q̄ ē ꝑ̄ᵐ ponētū oīa eē vnū ⁊ imobile quibꝫ nō ꝯtig̃ itelligē aliā causaʒ
p̄t matialē n̄ forte pmeidi. q̄ itm̄ posuit aliā cām. iq̄ꝰ n̄ vnū solū sed
duas posuit cās entiū. ¶ Illa uō facientes p̄n̄ ex plurib; sicut eēt efficitēs q̄
vtūt̃ alto eoꝝ tanq̄ hn̄te uirtute motiuam. nā qui calidū ⁊ frigid̄ matias
rez posuit. calidū dn̄t eē actiū. s̄ r qui. q̄ oꝛ. cā maz posuit entiū. ignē actiū di
cit. ⁊ aq̄ passiua. ¶ Post hos aūt aliq̄ q̄sierūt cām finalē nūr se hn̄te cāē
vn̄ p̄n̄ᵐ motꝰ ⁊ hoc fecezt coacti ab ipā vītate p q̄ euidens ē q̄ p̄n̄ m̄lia
⁊ agentia nō sufficiūt gn̄āre ea que p nām exsistūt. q̄ uedā ē entia cōphē
dūt ⁊ sūe agūt q̄ hn̄t cām finalē que ē boᵐ ⁊ cōplemētū ip̄oꝝ. q̄dā uō fiūt
ꝑ̄ ip̄am. nā aūt m̄le. vt sūt ignis. terra ⁊ silia. vīsilis ē eē finalē causā
entiū nec ꝯueniens ē ꝑ̄dcōs phos hoc existiare. Cā ē vn̄ p̄n̄ᵐ motꝰ agit for
tuito ul̄ acāli nisi determinate agat ꝑ̄ finem. cū ḡ n̄ sit ꝯueniens tātaʒ rē q̄ta
agi aūᵃ comittē automato. i. casui. nec forte tūc pt rōabili. pt matialē
⁊ agētē q̄ritur cā final̄. ¶ Anax. aūt dicēs itellcᵐ eē cā efficitēs n̄ solū ī alibꝫ
s; ī uniūlibꝫ ⁊ i ordie tociꝰ vīsus euitauit ignorātiā ꝑ̄oꝝ loquitū p̄t ꝯuenti
am de p̄ncipijs. hūit tñ occōnē sue oppionis hermetimū. dacome
nū. s; ḡ oppināntes sil̄ cū cā efficiēti poñūt cām finalē ex q̄ iest p̄n̄ᵐ
motꝰ hijs que p nāᵐ exsistūt. ¶ Suspicabit̃ aūt ās esiodū aliq̄ q̄sivisse p̄ᵐ
cāʒ ꝑ̄dcāʒ. ul̄ aliū q̄ amorē. aūt desideriū posuit p̄n̄ᵐ exsistentiuʒ. ut fuit
pmeides q̄ tēptauit assigāre pro cā gn̄ois vīūsis amorē deoꝝ oībus

entibus provideret. Et Hesiodus non dicit chaos fuisse primum omnium entium, deinde terram factam lati-
postmodum amorem qui omnia mortalia conduceret, ceterum produxisse qui necessarium fo-
ret rebus existentibus causam que ipsas moveat et congreget. ¶ Hic ergo opinionibus
quorum oporteat adhibere fidem et quis primus eorum melius ordinavit po-
sterius iudicabitur. ⟦Quoniam non contraria bonis et cetera⟧. Adiungit opinionibus pre-
Q(uestio) capitulum 9m quod sic incipit. dictis causam unam principium motus non unam tamen sed plures
ponentes esse et quod imperfecte predicti philosophi de predictis causis locuti sunt. Quoniam
non in naturalibus non solum bonum et ordinatum esse videtur sed et eius contraria scilicet malum et in-
ordinatum. Item quod plura mala quam bona in natura reperiuntur, quod non eius non est eius assignan-
da causa unica, quia cum contraria contrarie sunt cause. Et ideo si quis dixit amorem et litem
esse entium causas, putandum est ipsum dixisse amorem esse causam bonorum et litem
malorum. Unde si quis accipiat non in verba sed in intellectum Empedoclis ex verbis que
tamquam balbuciens locutus est de predictis, inveniet ipsum censuisse amorem esse
causam agathorum id est bonorum, litem vero malorum. Et ideo si quis dicat Empedoclem po-
suisse bonum et malum principium forsitan bene dicet, maxime si bonorum entium causa
est bonum et malorum malum. ¶ Isti ergo sicut diximus tetigerunt duas causas earum
de quibus nos in phisicis determinavimus, scilicet materiam et unde principium motus, tamen obscure et non
manifeste sed potius eo modo quo inerudite in artibus bellicis faciunt. Sic enim isti
inducti non ex scientia nec experientia sed potius casuali usi sunt aliquibus causis
predictis. ¶ Anaxagoras autem artificiali utitur intellectu ad generationem mundi, quia quando dubitat
de causa necessaria eorum que fiunt in mundo dicit intellectum per se esse causam principium propor-
tionalis. In aliis autem de quibus non dubitat aliam causam assignat quam intellectum. ¶ Et Empe-
docles plus utitur causis predictis quam Anaxagoras, non tamen sufficienter ex eis invenit productio-
nem effectuum manifestorum quos dicit fieri ex amore aggregante et lite disgrega-
te. ¶ In multis enim dictis ipsius reperitur quod amor non solum congregat sed disgregat,
quia cum elementorum partes aliquas congregant virtute amoris in unitate mixti disgrega-
tur ab eadem virtute a propriis naturis, et cum eadem elementa virtute litis dis-
gregantur a mixto eadem virtute congregantur ad naturam propriam eius. ¶ Empedocles ergo primus
inter priores philosophos induxit eam unde principium motus, divisit eam in duas tamquam
faciens diversa et contraria principia moventia. Prius quam dixit quatuor elementa esse causam
materialem, quamvis non utatur eis tamquam quatuor sed potius tamquam duobus, eo
quod ignem dicit esse materiam alterius contrariis secundum se aera et terram et aquam, quibus utitur
tamquam una natura, sicut potest speculari ex verbis ipsius.
Q(uestio) capitulum 10m quod sic incipit. ¶ Leucippus et collega eius. Recitat
opinionem Leucippi et Democriti quantum ad causam materialem et modum assignandi
diversitates entium ex ea. ¶ Leucippus et Democritus dicunt plenum et i-
nane elementa entium esse, recitantes tamquam certe et manifeste tamquam non ente,
ita quod utraque dicunt esse causam materialem entium. ¶ Et quemadmodum dicentes unam causam

materialem generant alia ex passionibus ipsius, videlicet ex raro et denso, ita isti ex
pleno et inani cum rismo id est figura et dyatigi id est ordine et tropi id est positione tamquam
passionibus pleni et inanis dicunt omnia fieri. ¶ Differentie autem passionum predictorum figure,
ordinis et positionis patent in exemplo: differt enim A ab N figura, AN autem a NA
ordine, et ab N positione. ¶ De causa vero unde principium motus quomodo inest entibus tam
isti quam alii neglexerunt. De duabus ergo causis, scilicet materiali et efficienti, tantum ab
aliis est quesitum. ⟦In hiis autem et ante hos et cetera⟧. Recitat opinionem picta-
Q(uestio) capitulum 10m quod sic incipit. goricorum ponentium mathematica esse principia rerum, non
omnia sed numeros et partes numerorum. In hiis autem et ante hos pictagorici
et nutriti in studio mathematicorum primi dixerunt principia ipsorum causas esse omnium
entium. Et quoniam numeri naturaliter sunt primi inter mathematica, ideo sunt principia et primitiva
mathematicorum et aliorum. Et hoc confirmabat dicens: primo quia in numeris reperiebant similitudines
eorum que existunt et eorum que fiunt quam in igne, aqua et terra. ¶ Quemadmodum enim proportio seu
passio numerorum assimilatur iustitie, quedam vero anime et intellectui, quedam autem tempori, et
sic de aliis. ¶ Secundo quia passiones et rationes armoniarum atque proportionum prius
reperiuntur in numeris, quibus alia entia assimilantur eo quod consistunt in quadam armonia
atque proportione suarum partium. Sicut totum celum et quelibet et se manifestat in quadam ar-
monia consistit. Cuius signum pictagorici acceperunt ex compositione numeri per ad-
ditionem perfectam: nam numerus denarius perfectus est cum omnes numeros comprehendat, celum
autem quod continet visibilia et invisibilia est perfectissimum inter entia, et ideo consistit ex x. speris,
quarum sex sunt manifeste, septima que dicitur ex motu planetarum, octava ex motu
stellarum fixarum, nona ex motu diurno, decimam non dicunt esse antigonam id est ex
contrario tonante ab ea que est contra terram. Sed de hiis certius alibi determinatum
est a nobis. Sed cum genera sic invenimus huic opinioni istud est scilicet ut accipiamus quod
principia ista ponunt esse et quomodo principia dicta ab eis cadunt in causis predictis. Propter quod sciendum
est duas esse opiniones pictagoricorum de principiis. Quidam enim ipsorum putant
numerum esse quasi materiam existentium, et passiones atque habitus numerorum esse passiones et habitus re-
rum, et numeri elementa esse paris et imparis, quorum impar est sicut finitum, par vero in-
finitum, eo quod eius divisio non stat nec pervenit ad imparem, et cum numeri partes propor-
tionales admittit unitatem quod reddunt aliam et aliam figuram in infinitum, ut dicitur 3° phisicorum.
Sunt ex quibus res fiunt par enim et impar, sicut numeri numerum faciunt, ita et unum
ens, et sicut numerus congregatur ex unitate ita principium esse principium entia. Propter quod
denique totum celum numerum esse dicunt. ¶ Eorundem autem pictagoricorum alii dicunt
principia decem ordinata secundum quandam combinationem positivi et privativi, ita quod primum
est finitum et infinitum, ut par et impar, tertium unum pluralitas, quartum dextrum sinistrum,
quintum masculus femina, sextum quies motus, septimum rectum curvum, octavum lux tene-
bra, nonum bonum malum, decimum quadrangulum et longius altera parte. ¶ Cui opinioni
consensit Alemeo Crotoniatis, qui vel ab istis hanc opinionem acce-
pit vel isti ab eo; fuit contemporaneus pictagore existenti iam seni.

Dicens aut ysili^9 p^o dcis de p^ncipiis in hoc differt ab eis q^2 multa aliata. aut
ee ex duobz. s. ſilli et in ſilli tn̄ posuit nō deviatas ǒrietates et incerto nūo
sz qualitq^3 et indiffiatas est p^n rez. pictagorici uō enūauert q^3 et qt ǒrie
tates sūt p^n. Ab hys aut ambobz h^3 possum^9 accipe q^3 p^n sr ǒria tamē
nō ē plane deductū ab eis q^li reducit^r ad p^dcis cas. vnū aut ipa re
ducē ad cam mālē eo q^3 dnt sbam entiū ǒstitui et plasmari ex ipis tāq^3
ex eis q^3 isunt q^3 ē pp^m matial^l p^h^9. Antiqui g^3 dnt uū pla ee ela. n^c suffit
ex hys possum^9 speclari intellectū.— Recitat opionē quorūdā loq^ti
um de toto ente tāq^3 d^e vna
Q^d ipl^m xp^m q^3 sic icipit. St aut aliq^3 q^e. ſingulari n^a ōnis q^m ptineat ad p^oi^m de cāis. opio ipoz et recolligens
summati opiones s^a^9 positis. Sunt aut aliq^3 q de toto ente loq^o tāq^3 de
vna singulari na^a. h^3 nō eod mō. n^c eq^3bn. n^c et sicut q^c nē loqit^r de p^ncipiis
q^2 auferūt motū qui icludit^r i diffōne n^e. Ad p^nte g^3 p^lsculatoz q^3 ē
de cāis nō ē ita ǒtes. eoz p^imo sicut p^imo quoydā qui dntes ens ee vnū
gnant tn̄ multa alia ex illo vno. q^2 isti saluat motū. illi uō dnt omē
ens ee imobl^e. Attn̄ tn̄ q^c p^nti speclatōi ipoz opio iq^m d^e cāis sauit
nitōm. na^m pmcides qui sicut vn^9 illoz aliq^l^i tāgit omīa ee vnū s^e fōm.
Mellu^9 aut omīa ee vnū s^e m^am et q^2 forme ǒpetit finitas. iō pmcides dixit
ens ee finitū. q^2 uō m^e ǒpetit ifitas. iō mellu^9 dixit ens ee infinitu. xe
nophenes uō p^or istis. cui^9 pmcides fuit discipl^s. dicens omīa ee vnū
n^l plane locut^9 ē d^e m^a. ul^e fōa. sz respiciēs ad celū tanq^3 ad to^m ens dix
it^m ee vnū. s. dm. Hij g^3 p^tmittēdi sūt s^lr xenophenes. et mellu^9
q^2 aliq^l^l agg^estiores. i. nimis rudes fuerūt. pmcides aut mag^3 uir^e
s^m rōm loqui. q^2 q^3uis dicat ōa ee omē q^3 ē p^t ens ee nō ens. et n^l sicut
diximi^9 i ph^yas. tn̄ coact^9 sequi appentia et reddē rōm ipoz. q^3 h^3 s^m
rōm vnū sit. tn̄ s^m s^ltim cogtōm pla s^t. duas cās et duo p^n entiū po^t
s. calidū et frigidū attribuēs calid^u igni q^3 dicit ee tāq^3 ens. et frigidū
·na· t^re q^3 dicit ee nō ens. Ex dcis g^3 p^dcoz sapientū qui ǒsenserūt rōi acce
pim^9 q^3 dā p^n ita q^3 a quibzdā p^mis accepim^9 p^n eē mālē ee corporeū. q^3
quidā vnū. quidā uō pla multa p^n dnt. A quibzdā uō cū māli cā accepi
m^9 illā. vn p^n^m motus. et hanc ab aliquibz ipoz vnā. ab aliqbz uō duas.
ita q^3 usq^3 ad ytalicos oms mediocr^r dixerūt de cāis p^dcis. Isti p^ti tam
ytalici sicut diximi^9 sic usi sunt duabz cāis. q^3 aliq^3 eoz cām mouentem
dnt duplicē ee. Pictagorici uō duo p^n dntes tn̄ addūt q^3 finitū
et ifinitū que ǒpetūt nūo dnt ee cām mālē entiū. De eo i^l q^3 quid
ē. i. d^e cā fōli valde simpl^r tractauerūt s^c. s^ltiali. diffientes dēo q^3 i^o
cui p^mo adaptabat^r ad diffinibl^e. i^d erat t^m^9 et diffō e^9. v. g^o. sz duob^9
aptet^o duplicitas h^3 ē q^3ditas et diffitō e^9. sz fortasse nō idē ē esse
duplo et dualitati. pp^3 q^3 sic diffientibz ǒtigit dnē vnū ee multa. Et
h^3 accidit p^hiis p^dcis. A p^oribz itaq^3 talia et tot accepimus.

Q^d ipl^m xii^m. q^3 sic icipit. P^dcis uō p^hyas. Recitat opionē platonis
q^m ad nām entiū. et p^oz p^hi^m ōns inquo ǒueniat et inquo differat
a pictagoricis. et inquo gnāc cāe p^nt entiū p^n. Post p^dcas p^hi
as p^lōis dogma successit. sequēs pictagoricos i multis. aliq^3 tn̄ p^ria p^t^e
ipoz doct^rinā tāgēs. ǒsentiedo cratilo et eraclito dntibz oīa s^lbilia
ee in ǒtinuo fluxū. nec de p^e ipis posse sciām exsistē. ǒsentiēdo et socrati ee mo
ralia intendēti et n^l detminanti de na^a. h^3 quereti ad vle in nālibz atq^3 i^n^cān
ti p^s intelle^m ee diffōes. ita suscepit vl^e pp^3 rōm diffiendi q^3 putat ip^e^c. assi
gnari rōem coēm et diffinitām de aliq^o s^lbli q^3 ǒti^e t^rāsmutat^r. sic ita q^d
p^lo posuit quedā vlia que appellauit ydeas et spēs entiū ex quibz et s^m que
omīa s^lbilia dnt^r et s^m quoz pticipatōm i s^lōra vniuoce hnt nām. dō aut
ptcipacōz t^rāsmutauit n^l pictagorici ei dnt entia s^t exmutatōe nūoz. p^lo
uō t^rāsmutans nomē loco mutatōis posuit pticipatōm. utq^3 tn̄ obmiſe
querē q^d sit h^3 mutatō seu pticipatō. Amplius aut p^lo posuit res mathati
cas intmedias ydeaz et s^lbliū tanq^3 diffientes ab eis. a s^lsibilibz q^3 de
differūt. q^2 sempiterna s^t et imobilia ab ydeis at^e. q^2 multe res mathitice sunt
s^b una spē. ydea uō vni^9 spēi vnica. Q^m aut ydee seu spēs s^t cāe ētiū ideo
p^lonici putauert p^n ydeaz ee p^n fōlia entiū. magnū uō et puū p^n mati
alia ita q^3 s^ba reru fōl^l erat ex pticipatōe ydee tāq^3 pticipalis a p^libz. vnū ē
q^3 ē p^n^m nūi p^lo dix ee sbaz eh^3 entis. ita q^3 na^d ē iqualz re vnū et a^d ens. sed
pot^9 ide ē ens et vnū. Exspte et cāe matial^l ponit p^lo sicut et pictagorici
aliquē nūm. s. dualitatē. Differt aut ab eis d^e p^mo. q^2 expte. nature. q^2 dilit
videlz s^e puū et imag^m et puū ponit ifitatē. et hoc fuit pp^m ei^9. pictagorici ā
expte m^e ponūt finitū et infitū. Sc^o differt. q^3 ab eis q^2 nūos spēz seu
ydeaz dic ee ad sepatū a s^lsibz. et res mathaticas medias dicit ydeaz et s^lsibl^m
pictagorici uō dnt nūos ee res ipas. et mathica^a itme^d n^l ponūt. Ratio
uō pp^3 q^3 p^lo posuit ydeas t^l sui nūos tanq^3 cās fōles sepatos a s^lsibz. fuit
p^lsculatō diffōnū. q^2 diffō q^c rei pp^3 fōam et quidditatē nō p^mutablem
sicut dialectica manifat q^3 p^ores ignorauert. uō de diffōibz nō curauerūt.
dualitatē uō ponūt expte m^e eo q^3 ōs res s^lbales exea gnant^r. omīs eī nūi
et omīs res nālite ex p^imos. i. pp^3 ydeas gnat ex aliquo matiali. et ex ydea
tāq^3 ex a^l^c e m^agio. i. tāq^3 ex a^l^c ex^a^m. Videm^9 aut ǒtrio dd^l. videm^9 eī ex ead m^a
multa s^c dū^a s^ficienta fōr. p^lo aut ex ead fōr dix multa s^c dū^a s^lbe dū^a s^ficienta m^a
exēplificās d^e^o sui exhitudie q^3 hn̄t agēs tanq^3 fōr ad patiens tanq^3 m^e.
v. g^o. masculi^9 a^d feia. na^m masculs multas iplet. feia uō amplius n^l iplet. tāq^3
s^t cā fōl^l et efficiens sit vna. m^l uō p^mifice. p^lo g^3 sic dix d^e cāis. Palam
at q^2 p^lo solū duabz cāis ē usus. vid^l^3 fōli a qua accipit^r q^3ditas rei quam
uocauit spēm. ē attbuit vnitate. et m^li tāq^3 s^biecta fōis q^3 recipit^r i s^lsibilibz

ita q exipte fo'l' cie q uocauit ydeam ponit vni's i qualib' n' specifica
exipte uo m' dualitate q dix mag' et puu pp maiore et miore disp'
dispo m' Amplius bn et male i finale cam ponit ientibus dicens
q bona dispo m' e causa pn' bn et pua ipi' male de qua tn finali
ca quida priores phor sicut Emp. et anax. q adm fti dixim' magis
i uestigauerit ... breuit' g' recapitulat et. Colligit sumatim opiniões

Capitulum x^m qstio iap. antiquor ois q no posuerut p'tes causas
qua .x. de qbz dc e iphycis nec tn de finali ca pp'e sut locuti Et
nit g' ptasium' qui ph'r quo ipi locuti sut de pncipys agbz tn
hent' q no sut p'tes n' alie cae q ille que anob iphycis determiate sut
quas i ydem ph' i deb'r tetigisse vm'. Et ei qda ipor pn rez dnt quid
uelud ma' siue vnu siue p'tes siue corpoream ut Emp. q' ea cuius
ptes siles et qda ad elor ut mediu ipor dnt ee pn rez siue icorpore
ut plo mag' et puu et pictagorici nuos. Alii uo cam vn pn' mot'
apponut sicut qui amiciciam lite amore ut itelle' dnt ee pn'. Quiat
quid erat ee i cam fo'le aq pn' e'lba sba rei. Nulli plane assignat q
uis ea meis tangut plonici q ponit spem et ydeam ee cam rez
Nō ei existimat ydeam ee cam mle cum det ee specificu neqz cam
vn pn' mot' q mag exipa pueit imobilitas rei et ee i quiete q mo
ui eo io ydea largit' vnicuiqz re q'tites que osistit mag i fo qm in
fieri ydeaz aut vnaqz osistit i vnitate. Cui' uo ca sut act' et trasmutatio
nes i mot' i cam finale a'o mo tetigerut antiq aliquo m n q no
dixerut de ea fm q apta nata e ee ca. dicetes aut itelle' aut amiciciam
cam ee taq q'di bonu n existimat ti bo' ee cam finale cui' gra a' fiut
sz poci' cam effi'tes aq sit pn' mot' i alys. Silr dntes ydeam aq e vni
tas entitas rei ee bonu ipi' dnt ea ee cam fo'ale et finale cui' gra fit
aut fiat res Quare accit eis dre et no dre bonu ee cam dnt qd ipm
ee cam effitiente ut fo'le si n dnt ip' ee si cam finale. Quia qd g' recte
enuatu sit neqz de cais q et quot sut testio[n]u phibet priores no ualen
tes tage alia cam p't q' Quia tn qrenda sut pn' i hac doctrina ut q' los
de pis ut omib' ut aliquib' ipor p'tiseudo q vnuqqz pdcor phor
dixit tagam' dubitabilia ce ipor dca. Improbat opione ponetiu v

Capitulum ix^m q sic iap. Quicqz quid est vnu pn' matiale tm et h ee cor
poreu. Quicuqz qde dnt oia ee vna qda thante ponut ut
m' entiu corporea et hnte mag' ines inlt' deliquit q ex entib' qbu
dam icor' ico ista ens no assignat ea ipor si tn ea corpor. Ite
q de gnione et corruptone conant' redde cam mot' cu tn si n sit pn'
mot'. Ite p'tant q nulli' rei assignat cam fo'le aq tn tota sba rei
pn' dependet. Ite q quada facilitate dnt q'lz simpliciu cor' excep
ta tra ee pn' entiu n' osidant q vnuqqz ipor ex quo gnat'. Cu

aut simpliciu cor' ignem aq tram et aere quor alia fiut ex alys cog'
tone siue ?desatoe ut aer ex igne condesato et aqua ex aere et tra ex aqua
ex' uo disgregatoe fit aqua ex tra aer ex aqua et ignis ex aere q utuqz ad
iuice fiut ?desatone et rarefactone aut cs'a oniu debet poi pn' aut
ultim ipor. Amplius multu differt quo b' ponat' pn' fm pus et postius.
q q pora sut q' ad fi' posteriora sut fm nam. q' ad natura et ex. Ita aut
ad fi' aliqu ut hre pus nom ele illud ex quo p' fit ad ?desatoem ipius
tale pn' e q minutissiaz poiu et sbtilissi' e cor' ut ignis et io quo ad
fi' ignis ur ee p' elm vn qcqz ponu ig' pn' max' ?cordat huic roi. Quia
i q opiat' e vnu cor' elm ee elm oi' ?fessus e ip' ee tale s. sbtile ex
?dempsatoe alia fient et io nll's ipor po uit sola tra ee elm pp mag' res
cui p cu. Quodh aut a' trui elor accepit qda uidice i ab aliq' uidicatu e sm
ee elm oi'. Sz qre nll's plis tram ponit elm cu mlti hoies dicat oia fi
ex tra et quod dicit tra fcaz ee pma it cor' ita q no opio antiq et ppl ari
ee ur. Si ei fm hac roz q dc' e i' d se ee elm q e sbtilissi' cor' debet
aliq poi elm nlls recte opiat' q poit ig' pn' oi' cu solus sit sbti
lissim' it cor'. Si uo p' e na et pfecto q e post' gnoe cu digestu et ?
certu sit depsu p'i' sit gnoe ut d' x' methor tale s. spissu magis
e pn' taq post' nali' q sbtile ita q pior erit fm n' aere cu sit desi
or et eade rone tra pior erit q aq. De ponetib' g' vna cam mle h
dicta sint. Ide aut et siqs h pla ponit etc. Improbat opiones pone

Capitulum x^m q sic iap. Cu pla pn' mlia qa dm Emped. dicit spali. Emp.
deni anax. Ponetes pla mlia po qadm Emp. dicit q' ea ee accide
i?entia nuc dca et qda alia pp a c' dcis ?tra sut h. Quecu exiucem
gnant no put ee pn' cu sit corrupti'la pn' aut oz manere sp et q ea cor
rupti' gnan ex iuice ita q no sp manet ignis n' tra ide cor' io no
put ee pn'. Ido e aut de p' in phycis. Ip' d ei mouete ut vna at
p'les sint n e recte nec ronabli' dc' ab ip'. Ip' sic dntes totali aufe
rut altatom ita q nec calid ex frigido fit nec ex' altato ei requirit
vnu sbm q p'st caliari sb duob' ?ryis successiue. Emped. aut non
ponit aliq vna n' coem igni et aq et alys elis q na manens eadem
suscipiat ?trias qlit'es et io n p' caliari aliq altato i rebz. Anax. uo du
o pn dicens s. vnu vn pn' mot' uocas ip' itelle' et a' ptes siles ta
q m' rez mag' ur loqi fm roz no' articulauit i dnuciauit clare de
ipis. Sz secut' e has cas tales ee ex necitate n'. Ip' absurd' e dre oia
fuisse pmixta ap'n' rez et n' fuisse ee distictu. Ip' nece e it mix
ta p' existe ex qb' fiat mixtio eo q mixtio pus fit q no e mixtus. q
ex' Ip' n potest ee b' oia fuisse pmo mixta isda ee ?fusa q no

e aptu natu q[uo]lz misceri cuilz. sicut sonus no e nat[us] misceri aie ¶ P[ost]ea q[uo]cu[m]q[ue] p[ost]
sut ad inuice misci. possut ab inuice separi eo q[uod] co[r]p[o]re e mixtio et separatio
s[ed] no oia pnt separi ab inuice. sicut passiones et accntia no possut separi alba
et io no possut eide i[n]misceri. tame si ag[er]e d[ebe]t intate p[ro]seq[ui]t[ur] intetio[n]e[m] anax. et
aspiciat q[uo]d uult dice forsan apprebe[n]deret mirabilr loq[ue]s. qm cu n[on] erat actu discre
tu mixtu. q[uo]d tuc no poterat p[re]dicari ad extra actuali de illo s[ub]o i[n] q[u]o n[on] erat di
stictu. no eni poterat dici albu ul nigru ul alio colore coloratu. q[uia] nullu hebat
colore actu distictu. Si eni iudicari potuisset de illo s[ub]o q[uod] esset coloratu
alio colore hui[us]m[od]i aliq[ue] colore actu distictu. Silr nec poterit dici sapid[um]
alio sapore ul dispositu alio accnte p[ro]pt[er] eande ro[n]em. Nec eti[a]m potuit dici distincte
e[ss]e q[uod] alba. n[e]c quale. nec q[ua]ntu. q[uia] p[ro]pt[er] p[er]mixtioez [con]fusa n[on] erat ideo distictu.
Dicat eni Anax. oia fuisse p[er]mixta p[ro]pt[er] p[ar]te[m] [int]ellec[tu]m q[uo]d solu dicat o[portet] fuisse i[m]p[er]mix
tu et puru ¶ Ex hiis itaq[ue] accidit et ip[su]m dice duo p[ri]n[cipi]a. q[uorum] vnu simpl[ex] i[m]p[er]mixtu
dicat. s[cilicet] intellc[tu]m. alteru aut q[ui]da[m] d[e]t[er]minatu[m] quale nos ponim[us] ul[tim]i[us] a[nte]q[ua]m d[e]t[er]minetur
p[er] participatione[m] for[m]e q[ua]m ius ipse nec recte. nec plane h[oc] dicat. ur[um] tu uale
dice ad silr dco[rum] posterior[um] qui nuc male p[ri]n[cipi]u[m] ponut de se indistictu. vn[de]
s[ecundu]m d[ic]t[u]m sol[u]m p[ro]p[ri]e e eor[um] qui de g[e]n[er]atione corruptione et motu cas que sucrut
q[ue]sti tn querut p[ri]n[cipi]a et cas s[ub]e g[e]n[er]abilis et corruptibil[is] ac mobilis.

Q[uestio] s[e]c[un]d[u]m 16[u]m q[uo]d sic incip[it]. Quicu[m]q[ue] g[ener]o de oib[us] entib[us] et c[etera]. Improbat oppioem
pictagoricor[um] ondit p[ri]o q[uod] mag[is] ptin[et] ad metha[phisi]c[u]m p[er]scrutari de ea. 2[o] i[n]q[uantu]m
[con]at et i[n] q[u]o differt ab opione. 3[o] insufficiencia[m] ip[s]i[us] declarat p[ri]mo itaq[ue] ondit
q[uod] ptin[et] ad me[thaphisicu]m [con]sidare opioez pictagoricor[um] dicetis. quicu[m]q[ue] d[e] oib[us] entib[us]
ta[m] sens[i]b[i]l[i]b[us] q[uam] i[n]sens[i]b[i]l[i]b[us] p[er]scrutat[ur] sicut pictagorici qui ponut q[uo]da[m] e[ss]e s[e]n[s]i[bi]lia q[ue]
da[m] i[n]s[e]n[s]i[bi]lia. a[lio] m[od]o de omib[us] faciut theoria. i[d est] de toto e[n]te considerant p[ro]pt[er]
q[uo]d metha[phisicu]s e p[er]scrutato[r] [con]siderat[io] tuic mag[is] e[ss]e eor[um] oppionez. imo tali ut cogi
tat q[uo]d bn et q[uo]d no bn dicat q[ue] e[st] oppio nec illor[um] qui no loq[ui]t[ur] n[isi] d[e] ente
s[e]nsi[bi]li ¶ S[ecund]o ondit inquo pictagoricor[um] oppio distrahit et i[n] q[u]o [con]at c[um] hys
qui nat[ur]alr locuti sut de ente dicens. pictagorica g[ener]a illa sunt p[ri]ncipijs
entis e[xte]nce aphisiolegis. i[d est] al[ite]r q[uam] nat[ur]ales c[uius] ca[usa] e q[uia] acceperut p[ri]n[cipi]a s[e]n[s]i[bi]lia
no e[ss]e s[e]n[s]i[bi]lia s[ed] in s[e]n[s]i[bi]lia q[uia] n[umer]os dnt e[ss]e p[ri]n[cipi]a q[ue] sut d[e] g[e]n[er]e mathaticor[um]
mathatica aut oia p[re]t[er] ea q[ue] ptinet ad astrologiam sut si[ne] motu. s[e]n[s]ibilia
u[er]o oia vni[ue]r[sali]t[er] e[ss]e cu motu. et io nat[ur]ales posuerut p[ri]n[cipi]a s[e]n[s]i[bi]lia e[ss]e aliq[ua] q[ue] n[on] sut
si[ne] motu. Ini[ti]u[m] tn [con]ueniut a[lio] mo pictagorici cu nat[ur]alib[us] q[uia] disputant
et tractat de oib[us] nat[ur]alib[us] sic et nat[ur]ales. Silr g[e]n[er]ant celu. i[d est] dnt celu g[e]n[er]ati
obs[er]uare q[uo]d acti[on]i ¶ Passiones et operatioes e[ss]e ptes celi. et assignat cas ipsor[um] q[uam]
[con]sentietes nat[ur]alib[us] in hoc q[uod] dnt ens e[ss]e ad s[e]n[s]i[bi]le. et s[ub] isto [com]p[re]hendi celum
cas u[er]o et p[ri]n[cipi]a h[uius] entis dnt sufficietia e[ss]e n[on] solu ad cand[em] t[h]eoria s[ed] e[ti]a[m] i[n] s[er]uio

ra et mag[is] [con]gruentia q[ua]m sint ro[n]es eor[um] q[ue] ponut nat[ur]alr loq[ue]ntes de p[ri]ncipi
is entis ¶ 3[o] d[e]cl[ar]at i[n]sufficie[n]cia[m] opionis p[re]d[i]c[t]e dicens ex quo tn mo motus
i[n]erit reb[us] ex sola suppone paris et i[m]paris tantu[m] finiti. et i[m]paris tantu[m] finiti aut quo
po[ssi]b[i]le e saluari g[e]n[er]ationez et corruptionem si[ne] motu. aut quo fiut opones ex
motu corpor[um] celestiu no dnt ¶ Ampli[us] aut i[n]sufficiencie e oppio cor[um]
ponetiu n[umer]os e[ss]e p[ri]n[cipi]a q[uia] ex eis no pot assignari dria cor[porum] nat[ur]aliu.
na[m] sui quis [con]cedat eis cor[poru]m b[re]uita mag[nitudi]nes posse fi[er]i ex n[umer]is. sui o[pini]o ip[s]i hoc
probet. tn no poterit reddi ca q[ua]r[e] q[uo]da[m] cor[por]a sut leuia. et queda grauia
eo q[uod] p[ri]n[cipi]a que supponut n[on] assignat mag[nitudi]ne p[ro]p[ri]e corp[or]ib[us] mathaticis q[ua]m
s[e]n[s]ibilib[us]. nec eor[um] vn[u]s ip[s]i nichil dixerut de igne t[er]ra. et alijs elis hi
tb[us] p[ro]p[ri]as drias. sic e n[on] estimo ip[s]os dice p[ro]p[ri]u de s[e]n[s]ibilib[us] ¶ Ampli[us] quo [con]
tigit et n[umer]um et n[umer]i p[ro]p[ri]i[us] passioes e[ss]e cas cor[um] que existut e[ss]e celu. et q[uod] e[ss]e t[er]ra[m]
que sut loca diu[er]sa. et etia cor[um] q[ue] fca sut ab i[n]itio. et q[ue] nuc fiut q[ue] sunt
q[ua]m diu[er]sa. dnt eni eu[n]dem. et n[on] aliu e[ss]e n[umer]um ex q[u]o [con]st[at] tot[us] mu[n]d[us] [con]sistit
quod aut[em] i[m]po[ssi]b[i]le q[uia] s[e]c[un]d[u]m ip[s]os no p[otes]t cau[sa]ri tanta diu[er]sitas entiu q[uan]ta uidem[us]
in locis diu[er]sis. Nam i[n] hac pte mudi e opio. i[d est] i[n]certitudo et t[em]p[or]e. i[d est] succes
sio et i[n]iustit[i]a. et i[n]eq[ua]litas. et districtio aut p[er]mixtio et queda entiu multa[rum]
p[er]mixta. seu confusa quor[um] o[mn]i[u]m p[ri]n[cipiu]m e desi[n]e aut s[ur]g[ere] i[d est] i[n] locis s[upe]rio[ri]b[us]
aut i[n]f[er]iorib[us] c[uius] diu[er]sitatis [con]munio no p[otes]t assignari. dico q[uod] vnu[m]q[uo]d[que] istor[um]
n[umer]us ¶ P[ost]ea accidit i[n] hoc loco inf[er]iori e[ss]e pluralitate magnitudinu f[a]c[t]a[rum]. q[ui]a
passiones diu[er]sificat[ur] s[ecundu]m diu[er]sitate locor[um]. et io mirum e si idem n[umer]us e
i[n] c[el]o et t[er]ra q[uod] sit ca vni[us]cuiusq[ue] entis. et n[on] e ali[us] n[umer]us p[re]t[er] vnu. sic dnt pic
tagorica. plato na[m]q[ue] q[ui] estimauit n[umer]os e[ss]e cas rer[um] aliu dix[it] n[umer]um esse
i[n] s[upe]riorib[us] et i[n]f[er]iorib[us]. q[uia] i[n]tellectuales n[umer]os cas dic[it] celestiu s[e]n[s]ibilee u[er]o
cas s[e]n[s]ibiliu ¶ De pictagoricis g[o] nuc dimittamus et sufficiat q[uo]d d[ic]t[u]m est.

Q[uestio] s[e]c[un]d[u]m 11[m] q[uo]d sic incip[it]. Qui u[er]o ydeas posuerut et c[etera]. Improbat opionez
platonis ponetis ydeas e[ss]e cas rer[um] ondes p[ri]o i[n]sufficie[n]cia[m] p[o]sitionis platonis. o[stendi]t
dices. Qui u[er]o ydeas posueru[n]t p[ri]m[o] q[uo]d querentes assignare cas s[e]n[s]ibiliu attule
rut queda alia separata equalia n[umer]o s[e]n[s]ibilib[us]. et hoc quid tale e i[n]gens
quale e[ss]et si q[ui]s uolens aliq[ui]d n[umer]are ea p[ro]pt[er] pl[ur]a. ul eq[ua]lia ip[s]is putando q[uod] per
pauciora no possit assignare n[umer]um cor[um]. h[ic] eni i[m]pl[ur]icit q[ui] q[ue]rentes cas s[e]n[s]ibiliu
assignauerut fere tot. ul no pauciores sp[eci]es q[uam] s[un]t nat[ur]e s[e]n[s]ibiles i[n] q[uo]rum noti[ti]a[m]
conati s[un]t deuenire mediantib[us] sp[eci]eb[us]. putauerut eni. q[uod] i[n] quib[us]cu[m]q[ue] s[un]t aliq[ui] pl[ur]a
vni[us] nature eis ondi ad omonimu. i[d est] ad vni[us] ro[n]is. ita q[uod] [pre]ter s[e]n[s]ibiliu
vn[ius] ro[n]is s[e]p[ar]etur eni vnu i[n] multis. i[d est] vna ydea separata pticipata a
multis ¶ Amp[liu]s aut s[ecundu]m nullu modor[um] s[ecundu]m q[uo]s dnt ydeas e[ss]e. vi[detu]r va[n]a esse
po[siti]o ydear[um]. ponut eni ydeas ut possit fi[er]i diffi[ni]tio et uo sylogismi ¶ P[ost]ea non
solu ydee erut s[u]b[stantia]r[um] sicut ip[s]i putat. s[ed] e[ti]a[m] accntiu[m] q[uia] o[mn]i[u]m hor[um] possut

esse ydee quorum sunt scientie. scientie autem possunt non solum substantiarum verum et accidentium in
quibus potest reperiri unum abstractum a multis et non negotiationum quarum
est necessaria causa ¶ Postea cum dicit 2o id quod dicunt de intellectu videtur quod non contingit intelligere
aliquid nisi sit incorruptibile quia fantasma cum sit aliquid corruptibile tamen intellectum
intelligibile cum sit sed ex ad fantasmata sicut dicit in 3o de anima / 2o in generali ponens
ostendit dicens quod certissime rationes quorundam platonicorum ponunt ydeas. sunt enim
que sunt respectiva non habent ad genus secundum se absolutum. alii vero ipsorum per hec particula
rem hominem et tertium hominis que predicatur de particularibus dicunt esse homines esse
separatum tamquam tertium a predictis ¶ Et omnino ponentes ydeas auferunt differentias
per quas dicunt ydeas esse quia cum ponant ydeam esse ad particulare sicut et ea quorum
sunt ydee particularia sunt non dicunt esse universale et ideo dicunt non esse diffinibile cum sin
gulare non diffiniatur ¶ Postea accipit dualitatem quam ponunt ex parte materialis
principii scilicet magnum et parvum non esse prius ratione primi sed potius numerum quem
dicunt esse ydeas que sunt priores magno et parvo ita quod ad numerum scilicet ydea
alis prior erit dualitate ¶ Postea accipit eis dicere id quod est per se et absolu
tum scilicet substantiam esse ad correlativum cum sit participatum et multa et opposita veritate
principiorum secundum opiniones loquentium de ydeis ¶ Postea eorum dicta non solum substantiarum sed et
multorum aliorum sunt ydee dicunt enim quorum potest esse unus conceptus non et ideo potest
esse scientie quod ambo non solum substantiarum sed et accidentium esse possunt. Accidunt autem eis et
multa talia inconvenientia necessarium est enim secundum eorum oppinionem ydeas esse non accidentium
sed numerum substantiarum quia secundum eos non participatur per accidens sed per se ab hiis quorum sunt ydee
de quibus in predicatur per se enim sicut accidens de subiecto. ydea autem accidentis si ponatur
participabitur non per se sed per accidens ut si aliquid participat ydeam dupli cui accidat
esse sempiternum participabit et ydeam sempiternam quia accidit duplo sempiternum esse. Solum
ergo substantie erit ydea ¶ Postea hec substantie que sunt hic et substantie que sunt ibi in ydeis substantiam
significant et si eadem ratio sit potius ab eis exhibitum aliquid commune et ydearum et par
ticularium quorum sunt ydee et quedam alia ydea non potest dici sed non esse per hoc quod substantia par
ticularium est corruptibilis et substantia ydearum incorruptibilis quia si dualitatibus corruptibilibus
est una ydea cum dualitatibus sempiternis eo quod sunt eiusdem rationis et substantiarum corruptibilium
et incorruptibilium substantie scilicet ydee et particularium quorum est ydea cum sit eiusdem rationis et alia
communis. Si vero non est eiusdem rationis substantia in hiis quorum est ydea et ipsius ydee equivoce dicetur
substantia cum non sit aliquid commune reale ipsorum verbi gratia si quis dicat calliam et lignum esse
homines ¶ 3o inutilitatem ydearum ostendit quod triplex est. primo quod omnino dubitabit aliquis quid ad quid
sunt utiles ydee rebus sempiternis et etiam corruptibilibus cum non sit causa motus
quod primo reperitur in sempiternis nec sit causa transmutationis que est in rebus corruptibilibus.
¶ 2a inutilitas ydearum est quia non auxiliantur ad scientiam illorum quorum sunt ydee quia unum
quodque scitur per suam substantiam realem ydee autem cum non sint in hiis quorum sunt ydee sed
potius separate ab eis non sunt eorum substantia ¶ 3a inutilitas est quia non conferunt ad

esse rerum cum non insint secundum esse particularibus participantibus eas. id autem quod confert ad
esse alicuius debet inesse ei. sicut albedo dicitur inesse rei que per participationem est alba
facto quod ponentes ydeas esse per participationem valde mobile est id est facile improba
bile quod primo anaxagoras postea eudoxus et alii postea dixerunt contra quem facile est colligere
multa impossibilia / nec ex ydeis possunt alia esse secundum ullum modorum qui consueverunt a
platonicis assignari. Dicere vero exemplaria esse etc. Improbat 6 rationibus oppinio
Capitulum 19m quod sic incipit nem platonis dicentis ydeas quedam exemplaria. Dicere
ydeas esse quedam exemplaria et quandam formam quibus inferiora participant. vaniloq
uium est et similis metaphoris poeticis. ad id enim quod sit potest fieri pagens absque aliquo
exemplo non est necesse fieri per assimilationem aliquo exemplo. naturalia autem talia sunt quia multum
naturalem agens naturale agit respiciendo ad ydeas. contingit enim esse et fieri aliquid agenti absque
exemplari quod existente et non existente socrate separato tamquam quodam exemplari fieri potest aliquis talis qualis est socr
¶ Postea si quis res sit ad plura exemplaria socrate qui fuit philosophus socrates sempiternum tamquam
primum exemplar et quia ipse non bipes et alia supponit exemplar hominis quod est autho antropos id est
exemplar bipedis et aliis ita quod eiusdem rei erunt plura exemplaria ¶ Postea ydee ita erunt exemplaria
sensibilium quod ipsarum est aliquod exemplar sed generis ita enim participant species genus. sic similia speciem
non sunt species participata exemplaria similium et genus est exemplar speciei et quod sequitur quod eadem species
est exemplar et ymago. exemplar quod similium et ymago generis. ymago autem est quod producitur
tum quod ulterius non concessum de ydeis ¶ Postea impossibile est substantiam separatam esse ab eo cuius est substantia
et ideo si ydee substantie sunt non possunt esse separate a rebus ¶ Postea in fedrone dicit plato
ydeas esse causas rerum quantum ad esse et fieri quod non videtur quia non ydeis existentibus non fiunt
res participantes non ydearum nisi sit aliquid enim movens et efficiens quod tamen non dicunt esse
ydeam cum sol sit enim exemplarium et non efficiens ¶ Postea si ydea est enim exemplarium omnium que fiunt nec
potest fieri et non reddat ydea tamquam exemplarium quod falsum est quia multa fiunt per artem ut domus
et anulus quarum non sunt ydee secundum platonem dicentem quod artificialium non sunt ydee / palam ergo quod
contingit multa esse et fieri per eas alias et non per ydeas.

Capitulum 20m quod sic incipit. Amplius si sint numeri etc. Improbat 6 rationibus opinionem pre
dictam quantum ad hoc quod ponit ydeas esse numeros et duabus rationibus quantum ad id quod dicunt
magnum esse et parvum ¶ Dicit ydeas esse numeros et eas esse causas impossibile est quia si numeri
sunt alii in ipsis ydeis et alii in sensibilibus ita quod hic numerus sit homo separatus et alius ab eo
sit socrates alius vero callias illi non poterunt esse causa istorum quia non differt utrum
illi sint sempiterni et isti non. nec sufficiat ad rationem cause sempiternitas illorum
exemplar utrumque sit numerus. Si vero dicatur quod similia consistunt quia in eis sunt rationes numerorum
sicut proportio musica exemplaribus numerorum consistit manifestum est quod quod unum tamquam substantiam seu
materia sit est et tales numeri erunt rationes id est tamquam ipsi numeri ydeales sunt rationes aliarum ut possit
dicatur rationes aliarum quod substantie rerum verbi gratia Si callias existat ex x elementis et numerus dicetur
esse quedam ratio scilicet proportio in numeris id est in x elementis et eodem modo antropos id est homo y
deale erit quedam proportio quorundam numerorum et non est numerus sed potius res numerate si corpo

dicatur esse homines sensibiles tamquam ex numeris proportionatis. ¶ Quia ex multis numeris fit unus numerus
ut senarius est ex binario et quaternario. Ex pluribus autem speciebus non fit una. Ergo si ydee
sunt numeri cum sint species non poterit ex pluribus ipsarum fieri ad unum. Et si dicatur non ex ipsis tamquam ex
numeris sed tamquam ex unitatibus, queretur quomodo se habent tales unitates. Si enim sint eiusdem speciei multa
tamen inconveniencia accident. Videtur quod ex hiis que sunt unius speciei fiunt multa diversa specie nullo eis
addito. ¶ Quia nec sit alicuius speciei invariabile esse, quia unitates non differunt specifice abinvicem
impassibiles existentes, id est non sit convenire aliquibus per que differant. ¶ Quia si ydee
sunt numeri, res sensibiles sunt numerate, et ponens sunt alii numeri, cum necesse sit sic ponere
aliud genus numerorum esse quo utatur arismetica esse diversum ab ambobus, et tamen medium ipsorum erunt
tres diversi numeri, quod Plato non posuit. ¶ Quia si numerus rerum sensibilium, ut puta dualitas
duorum sensibilium, causatur ex ydeis que sunt numeri, potuit causari ex dualitate que est principium numerorum,
et sic due unitates que sunt in dualitate sensibilium causabuntur ex dualitate numerorum ydealium, quod
est impossibile, quia unitas cum sit prior dualitate non potest causari ex ea. ¶ Quia numerus ex unitatibus
colligitur et causatur, et ideo non potest prior esse ea. ¶ Quia si unitates numerorum ydealium iterum se diversi (?)
et causant sensibilium, oportet dicere eas iterum causas unius sensibilis quadam (?) sic. Quod autem duo elementa.
Eorum autem nullum sequitur significat quidam corporum et ... quia ponit unumquodque ipsarum significat rationem corporis
determinati, videlicet ignis vel terre vel alicuius sensibilium, sicut ponatur ad corporum quorumcumque elementis
suis non. Cum ergo Plato dicat quod sensibilium ex numeris ydealibus tamquam ex uno principio habent
partes similes sicut est ignis aut aqua, non potest numerus ydealis habere unitates differentes
secundum rationem. Si vero numeri ydeales sunt admodum alicuius numeri habentis partes similes, ipse non erit
substantia rerum, quia substantie principium sunt aformis (?). Oportet ergo quod si ad unum separatum est principium, ipsum unum non
potest esse principium ipsius numeri, quia ipsum unum multipliciter dicitur, scilicet unum numero, specie, genere, non potest aliud
esse principium nisi ipsum unum. Volentes Platonici reducere substantias sensibiles ad principia contra dixerunt
longitudines causari ex lato et alto, corpora vero ex profundo a ... pro ... et magno producto et
brevi tamquam ex aliquo pro ... et magno, superficies ex lato et alto, corpora vero ex fundo et humili.
Hoc autem non bene dicitur, quia superficies non habebunt lineas neque corpora habebunt superficies et lineas. Sicut enim latum
et artum est aliud genus a profundo et humili, non includit necessario unum in alio, ita superficies etiam ad corpora
non inclusa in ipsis. Quadam enim multum et paucum ... in predictis numeri seu priorum erit in altis
est numerus. Ita quod non oportet numerum. Unde est multum et paucum in predictis numeri seu priorum
est in inferioribus, ut linea non est in superficie nisi ista in corpore. Latum enim quod dicunt esse principium superficiei
non est genus profundi, quia dicunt principium corporis. Si enim esset genus ipsius, aliqua superficies esset
corpus. ¶ Quia insufficienter loquuntur de predictis cum non assignent aliquod principium esse ex quibus fiant
puncta. Enim tamen Plato huic generi scilicet punctorum oppugnabat principium insistendo contra disputantes
contra geometricos, existimans geometricas dogma quod tamen existere in punctis. Ipse
enim Plato quamvis multotiens posuit lineas indivisibiles, tamen vocabat punctum principium linee,
tamquam necesse sit lineam esse aliquod terminum, et ideo ex eadem ratione qua linea est necesse est
esse punctum.

Que autem punctum ... Capitulum 20 quod sic incipit: Omnino autem sapientia etc. Improbat 6 rationibus opinionem Platonis insufficienter loquentis de principiis entium quantum ad rationem causandi.

Omino aut

Omnino autem sapientia quam philosophia querit locuta est pretermittens quasdam ipsarum. Dicit enim dicunt
de causa efficiente ex qua est principium transmutationis. Putant enim assignare substantiam, id est causam formalem
sensibilium, addendo quasdam alias substantias esse, scilicet ydeas. Quomodo sint substantie rerum inutiliter dicitur, quia cum sint
separate a sensibilibus non possunt participari ab eis. In istis etiam que dicunt de ydeis non fit mentio
de causa finali, propter quod omnis intellectus et omnis natura agit, nec dicitur a platonicis quomodo hec causa est una causarum.
Videntur enim ab eis dicta esse quedam abstracta quasi mathematica, in quibus non agitur propter motum nec propter
finem. ¶ Quia hec opinio dicit substantiam subiectam, scilicet materiam, magis predicari de re, et dicit unitatem sub-
stantiam eius quam ydeas que est tamquam forma mathematica, id est separata. Platonici enim magnum et parvum ita
dixerunt esse substantias rerum sicut naturales philosophi rarum et spissum, que reducebant ad habundantiam
et defectum. ¶ Quia si omne sensibile est tale nisi quia participat ydeam talem quale ipsum est, oportet quod motus
sensibilis participet ydeam, quod ydee erunt ipsius motus. Ita quod erit ydea aliquod
ens mobile, quod Plato non concedit. Si autem motum non habent ydea, non est aliqua causa ipsius,
et sic motus aufertur nec est inter entia, ac per hoc aufertur tota perscrutatio de natura
que est principium motus. ¶ Quia supponatur quod omnia non sunt unum, sicut facile est probare, et hoc
opinio Platonis concedit. Si ergo aliquis concedat omnia esse unum ad identitatem quia ydea
entis quam omnia participant est una vel unum reale (?) ... omnia sint unum, nisi dicat aliquis genus
vult esse unum et omnium, ita quod omnia sint unum, sicut in quibusdam est impossibile, quia substantia et accidentia non sunt
unum genus. ¶ Quia longitudines, latitudines et corpora nullam habent rationem causandi secundum dicta eorum. Hec enim
non sunt ydee cum non sint distincti diversi, sed potius quedam continua, nec sunt mathematica
quia considerant cum numeris, nec sunt res sensibiles cum sint incorruptibilia, et non videtur quod pertineant ad aliquod genus
substantie non positum a platonicis dicentibus esse tria genera substantiarum, videlicet ydeas, sensibilia et mathematica
intermedia. Impossibile est querentem elementa omnium sensibilium invenire ea sufficienter nisi dividat ea secundum
quod diversimode sunt diversis, eo quod alia elementa sunt aliorum entium. Querendo enim elementa ex
quibus sunt entia secundum modum quo Platonici assignant quod ydeas numeros et dimensiones non potest ac-
cipi ex quibus elementis fiat actio, quod non sunt substantie, verbi gratia actio, passio, rectitudo et similia. Et
si dicatur quod sufficienter est traditum de principiis et elementis entium, quod si solum substantiam principia et
elementa assignata sunt, quia substantia est principium aliorum atque rursum, dicendum est hoc non esse verum, quia diversorum entium
sunt principia diversa.

Quo non autem dicat aliquis etc. Improbat quattuor rationibus opinionem Pla-
tonis de principiis secundum quod dicebat ydeas esse principia sciendi, epilogata
Capitulum 21 quod sic incipit
do dicta antiquorum de principiis. ¶ Si ydee sunt principia cognoscendi res sensibiles, cum
sint substantia ipsorum, quomodo poterit quis acquirere scientiam de sensibilibus, cum enim ydee sint principia non ac-
cipietur de eis scientia ex aliquibus prius notis, et quia eis cognitis cognite erunt res sensibiles
quarum ydee sunt substantie, nulla notitia erit preexistente illa cognitione, et sic nulla notitia
erit scientia, quia omnis doctrina et scientia fit ex preexistenti cognitione aliquorum per cognitionem vel demonstratio-
nem vel diffinitionem vel inductionem. ¶ Si autem dicatur quod nulla scientia sit in nobis per acquisitionem, sed est
connaturalis, itaque mirum ad dicere est tamen remissa. Mirum est si tamen nobilissima scientia nobis
innata est, scilicet prima philosophia, et tamen latet nos. ¶ Quia quomodo per ydeas que sunt quedam forme se-
parate poterit quis cognoscere principia naturalia ex quibus sunt res sensibiles, et enim quibus non consistunt.

Dubitabit igitur aliquis de talibus rebus sicut de eo quod dictum est, verbi gratia de simo quod dicitur aliquid quod non est aliud quam nasus et concavitas, et ita non potest cognosci nisi per hoc quod habet, quod sit eius natura cognita; alii vero dicunt quod est aliud ab aliis, sicut quidam sonus in elementis. Et ideo si voces sunt ex quibus ita sunt elementa, quia adhuc voces ex elementis, necesse est cognoscere elementa cognitis vocibus; et cum ipse possit cognoscere per solum intellectum absque sensu, eo quod sunt forme separate a sensibilibus, contingit ei quod est sensus et sensibilia que per sensum percipiuntur cognoscere ab aliquo non habente sensum. Quodque igitur omnes antiqui conati sunt querere causas dictas iam usque in physicis et nullam aliam invocaverunt, manifestum ex dictis prius; sed ante penitus tetigerunt. Patet enim philosophia balbutienti similis que nova existens de principiis locuta est. Unde et Empedocles dicit os esse quandam rationem, quod idem est quod quidditas et forma rei, quod nominare nescivit. Et eodem modo necesse est carnem et sanguinem et quodlibet aliorum compositum habere formam propter quam magis ens quam propter materiam, quod dicit esse ignem, terram, aerem et aquam. Ita quod hic dicitur coactus ex necessitate dicere aliquid. Dicentes per ea esse rerum tamen non dixerunt clare et manifeste. Determinando qualia causa sint in primo physicorum. De talibus igitur principiis ea que dubitabit aliquis de predictis iterum resumamus, quia forsan ex eis magis habundabimus ad dubitationes. Explicit liber primus methaphysice.

De veritate quod theoria est. Libri secundi metaphysice capitulum primum declarat primo facilitatem et difficultatem considerationis veritatis ... ac ...; secundo quod ... veritatis ... causatur talis difficultas. Et dicit quod antiqui qui primo inceperunt querere de veritate debent maiores gratias referre. Consideratio de veritate uno modo facilis, alio modo difficilis. Signum autem difficultatis est quod nullus potest eam perfecte adipisci. Signum vero facilitatis est quod non omnes sunt expertes ipsius, sed unusquisque investigans de ea aliquid dicit de natura ipsius. Aliud autem signum est difficultatis eius quod unusquisque nichil aut parum determinat de veritate. Sed signum facilitatis est quod ex omnibus dictis querentium de ea simul congregatis pervenitur ad aliquam maximam noticiam ipsius. Facilitas autem ipsius accipitur ex principiis de quorum evidentia verificatur ... quod proverbialiter dicimus de foribus domus, scilicet in foribus quis deliquit? Principia enim in scientiis sic se offerunt intellectui sicut fores domus se offerunt visui. Et ideo quantum ad noticiam principiorum cognitio veritatis facilis est. Ex hoc patet quod nemo potest eam totam vel maiorem eius partem comprehendere. Forsan autem difficultate existente duobus modis, non est causa eius in rebus sed in nobis. Quia sicut oculi noctuarum se habent ad lucem diei, quod non possunt intueri propter debilitatem visus, ita intellectus noster se habet ad ea que sunt manifestissima et evidentia in natura. Non solum autem iustum referre gratiam hiis quorum opinionibus aliquis consentit, sed et hiis qui superficialiter dixerunt aliquid de veritate, quia hii conferunt pro nobis ... preexercitati sunt. Nam si Tymoteus non fuisset, multam melodiam non haberemus; et si Philesin non precessisset, Tymoteus non dixisset de melodia. Et eodem modo est de enunciantibus veritatem. A quibusdam enim quasdam opiniones accepimus con-

sonantes veritati. Sed alii fuerunt causa ut isti ingrederentur et inquirendo aliquid invenirent.

Capitulum 2m quod sic incipit: Vocari vero philosophiam etc. Declarat primam philosophiam tamquam scientiam veritatis ... causam esse scientiam veritatis cognoscere per scientiam cause primam que maxime et necessario vera. Vocari philosophiam primam scientiam veritatis rectum est, quia unumquodque cognoscitur et nominatur ex fine. Hic autem finis est veritas, cum sit theorica. Nam theorice finis est veritas, sicut practice est opus. Quamvis enim practici speculentur quomodo se habet veritas rei sensibilis, quia non speculantur propter scire sed propter operari. Nescimus verum nisi per causam. In quolibet autem genere id quod maxime habet quod maxime nominatum, eadem illius generis causa est aliorum participantium univoce nomen eadem, ut sunt talia puta ignis qui calidissimus est causa caloris omnibus participantibus calorem. Et ideo verissimum tamquam per se in veritate causa est veritatis posteriorum. Et quod principia entium que semper existunt necesse est semper esse verissima, quia non sunt quandoque vera et quandoque non vera, sed semper vera, nec eis ut sint aliquid est causa, sed potius ipsa sunt causa ut alia sint. Et quod veritas sequitur entitatem, ideo eo unumquodque sicut se habet ad esse ita habet ad veritatem.

Capitulum 3m quod sic incipit: At vero quod sit principium quoddam etc., probat quod non est processus in infinitum neque in causis eiusdem speciei, sicut cause efficientes inter se, nec in causis diversarum specierum, sicut sunt cause efficientes et formales operatione; probans hoc de causa efficiente et ... Quod sit quoddam principium tamquam causa prima in omni genere causarum, nec sunt infinite cause in directum et eiusdem ordinis, sicut sunt cause materiales inter se et similiter formales inter se, quod sic de efficientibus et finalibus, neque secundum speciem, id est secundum infinitatem specierum causarum specifice differentium, manifestum est. Nam causam in materia non est possibile procedere in infinitum, ita quod unum ex alio fiat in infinitum et non sit dare primum; verbi gratia non est possibile carnem fieri ex terra, terram ex aere, aerem ex igne, et sic semper in infinitum aliud ex alio. Similiter in causa unde principium motus non est possibile homines moveri ab aere et hunc a sole et sic in infinitum procedere. Quod autem in causis efficientibus non sit infinitas sic patet. Quorumque mediorum ordine est primum medium et ultimum, necesse est primum esse causam omnium sequentium. Ita quod si oporteret nos assignare causam ipsorum dicemus quod primum est principium causa. Ultimum enim nullius est causa, cum non sit plus aliorum in illo ordine. Medium non est causa nisi unius scilicet ultimi, nec differt appositum utrum sit plura media vel unum, quia quotcumque sint non erunt causa nisi posteriorum. Primum igitur est per se causa omnium ipsorum et principium. Cum ergo in infinitis non est principium, eo quod omnes partes infiniti tenent naturam medii, cum careat principio et ultimo, si cause moventes essent in infinitum non esset in eis primum movens, et sic simpliciter non esset movens. Similiter in causis materialibus in quibus statur respiciendo sursum, scilicet quia invenitur aliquid ex quo ulterius non fiat aliquid, impossibile est in infinitum ire deorsum, verbi gratia quod ex igne fiat aqua et ex aqua terra et sic semper procedatur in infinitum. Dupliciter enim fit hoc ex hoc. Et non dico autem fieri hoc ex hoc quando sit tamen unum post aliud exclusivo; restat duo modi quibus aliquid fit ex alio, quorum primus est quando ex imperfecto fit perfectum, ut ex puero mutato vir, in quo modo ex eo quod est infra fit id quod postea dicimus factum esse, ita quod medium fit est medium inter non esse et esse factum, sicut generatio media est inter esse et non esse, et hoc modo dicimus quod addiscens fit sciens, quia ex indisciplinato fit sciens. Alius modus fiendi hoc ex hoc est quando aliud fit ex alio corrupto, ut aer fit ex aqua corrupta. Istorum duorum modorum

dicta est, quia ipse non est reflexio. Sic enim fit ex imperfecto perfectum, ut ex puero vir; quando non fit
conversio ex perfecto in imperfectum, ut ex viro puer. Et ideo est, quia in perfecto sic est primum sive
generatio non est medium ex qua fiat perfectum sive genitum, sed tantum fit perfectum post imperfectum
et genitum post generationem. Talia enim includunt ordines ex hoc prius ad posterius, in quo
ordine sic fit posterius ex priori quod non est conversum, quia enim dies fit ex aurora, id est post eam, ex illo
ordine ideo non reflectitur quod ex die fiat aurora. In secundo autem modo ita fit aliquid ex aliquo ut ad
invicem reflectantur. Sicut enim fit aer ex aqua, quia et aqua fit ex aere. Utrobique autem praedictorum
modorum impossibile est in infinitum ire. Tamen in primo, quia inter medium est non entis, et entis sive
imperfectum intermedium est non entis et perfecti entis. Ubi autem est ad intermedium necesse
est esse finem. At per hoc idem non est infinitas. In secundo autem modo corruptio unius est generatio
alterius. Cum ea quorum unum fit ex altero illo modo ad invicem reflectantur. Ubi autem est reflexio
non est processus in infinitum, sed reversio ad idem. ¶ Prius impossibile est, primum sempiternum corrumpi et ideo
aliquid ex eo post corruptionem fit, ut est sempiternum. Sed aliud incepit ex aliquo eo quod est post primum
corruptum ex quo aliquid est factum. Amplius autem quod est cuius causa etc. probat quod in causis finalibus
Quaestio Secunda. Quod sic incipit: Amplius autem quod est cuius causa, quod in causis finalibus non potest esse infinitas. Sed non in ignibus causarum.
Quod enim quod est cuius causa, est finis, alia non possit esse infinitas. Patet, quia talis enim finis
non est eius causa, id est quod non sit gratia alterius, sed alia propter ipsum. Et ideo quod est finale primum est ultimum.
Tale autem non potest esse infinitum non posito quod ultimo non erit causa finalis. ¶ Sed ponentes
tale infinitum, scilicet infinibus negant per hoc causas quae sic dicendo tollunt finem. Et cum finis et
bonum idem sit, auferunt naturam boni a rebus. ¶ Secundo sic dicentes negant omnes actiones
quia nullus conatur ad agere quod non possit pertingere ad finem. Adhuc autem pertingere non potest in
infinitis sit in finibus. ¶ Tertio nullus intellectus perfectus est in ea, quia non erit agens per intellectum
agit propter finem quod est terminus actionis. Non erit autem finis si ponatur procedere infinitas.
Sed nec in causa formali potest procedi in infinitum. Et hoc primo manifestum est in conceptibus formalibus
et diffinitivis, non enim convenit sic diffiniri quod dicitur aliquo, ut diffinito eius per
aliam diffinitionem diffiniatur. Et aliud per aliud, et sic in infinitum. Nam in omni diffinitione est prius prior et
posterior. Ita quod prior est amplior posteriore. Priore autem non posita non ponitur posterior. Unde secundum
hoc infinitas in infinitis non est prius nec posterius, quia in eis non potest esse diffinitio. ¶ Secundo
dicentes infinitatem esse in conceptibus formalibus destruunt scientiam, quia non est possibile scire
quantitatem rei, nisi perveniat ad specialissimas constitutiva principiorum diffinitionum, ad quae non potest
perveniri si in conceptibus formalibus ponitur infinitas. ¶ Tertio non contingit ad cognitionem non intelligi posse
tali infinitate, quia omnes res cognitae dicuntur a intellectu. Infinita non dicuntur non sunt
ab eo. ¶ Et si dicatur quod linea est infinita et tamen intelligitur, dicendum est non esse similem infinitatem quae est linea
et eius infinitatis quae est conceptuum formalium propter duo. Primo quia divisiones lineae sunt in potentia et non stant, sed speciei
divisiones autem formales sunt in actu et infinitae esse. Unde non sequitur quod sit ad infinitum in potentia
quod potest comprehendi ab intellectu, quod infinitum in actu potest comprehendi ab eo. ¶ Secundo ad idem dicitur
quod partes lineae non possunt ab intellectu comprehendi ut ille quidem determinate infinitae sunt, propter
quod non inveniabiles divisiones eius ille qui tales procedit in infinitum. ¶ Primo necesse est in

intelligere naturae in omni quod movetur, et secundum hunc utrumque cum sit indeterminata de se est infinita. Formam autem
quae est actus ipsius non potest esse infinita, quia per ipsam maxime determinatur et finitur. Numquam autem infinitum per in-
finitum determinatur nec finitur. ¶ Genera et causae infinita esse non possunt, quia non cognosceretur si infinita
essent. Tunc enim scire putamus unumquodque, cum causas novimus. Additae autem infinita secundum additionem
non possunt sic nec pertransire possumus in tempore aliquo finito.
Quaestio Quarta, quae sic incipit: Contingunt autem auditiones etc. Declarat quae sunt impedimenta quibus
cognitio veritatis impediri potest, et quae sit observanda volenti acquirere notitiam veritatis. Unum
impedimentum cognoscendae est consuetudo, quia auditiones contingunt hominibus secundum formam harum
quae consueverunt audire. Dicendum enim et approbamus omnia dicta sicut audire consuevimus, et quae prae-
ter dicuntur non videntur similia consuetis, sed propter insuetudinem videntur minus nota et magis extra-
nea. Quantam autem habet consuetudo vires ostendunt leges in quibus propter consuetudinem puerilia et fabulosa magis
valent et plus accipiuntur quam cognitio veritatis. ¶ Aliud impedimentum est non recipere aliqua
dicta de veritate nisi probata sint demonstratione potissima, qualis est demonstrationes mathematicae.
¶ Tertium impedimentum affectant auditores propter famositatem apparentiam, et per hoc non recipere
nisi expresse declaretur. Qui enim hoc quaerunt approbant quod inducat testem poetae ad con-
firmationem dictorum. Sed tamen alii quod volunt omnia scire per certitudinem sine conclusione. Et illi habent
nimis. Quartum impedimentum ostendit ad difficultatem rei, quibus data enim certitudo est eis aut propter ipsos
intellectus non valentes comprehendere notitiam veritatis, aut propter hoc quod valde eis difficile inquirere
usque ad minima quae faciunt ad certitudinem veritatis. Contingit enim hoc ad similitudinem superioribus et inferioribus, quia sicut
mercatores in illis non videtur esse liberale computare usque ad minima, ita in illis videtur similiter incerti-
tudinem usque ad minima. Propter quod oportet erudiri per notitiam logicae quae docet modum sciendi, quo sic
graviter sit impedienda, et absurdum est simul quaerere scientiam et modum sciendi, scilicet logicam, quia neutrum per se faci-
le est accipere. Et ideo difficile est addiscere utrumque simul. Violentia tamen demonstrationis mathematicae
non est in omnibus requirenda, sed solum in his quae non habent materiam sensibilem, quia de talibus est mathematica. Et ideo
non est talis modus ille quo mathematicae demonstrationes procedunt, quia forsan omnis res naturalis habet materiam.
¶ Primo igitur perscrutandum est quid sit natura, quia per hoc fiet manifestum de quibus est scientia physica. Et utrum maxime
est unius scientiae aut plurium sic causas et principia considerare.

Necesse quod est ad quaesitam scientiam etc. Hic liber tertius. Capitulum primum. Declarat quod utile est
ad veritatem notitiae acquirendae dubitare diligentius. ¶ Necesse est ad
scientiam veritatis quam quaerimus primum aggredi ea de quibus primo dubitare oportet, et haec
sunt quaecumque antiqui aliter senserunt de principiis quam se habet veritas, et etiam ea quae
praetermissa sunt ab eis. Utilia tamen ad notitiam veritatis. ¶ Volentibus autem investigare
veritatem valde utile est bene dubitare, quia dubitatio facit investigationem. Investigatio
autem et inventio posteriorum solutio est priorum dubitatorum. ¶ Secundo ignorantes vinculum non est
solvere ipsum, sed scientes. Mentis autem dubitatio demonstrat quod ignorantia ligatus est.
¶ Inquantum enim quis dubitat, intantum assimilatur ligato, cognoscenti vinculum quo ligatus est.
Quam utique impossibile est procedere ad ea quae sunt ante ipsum. Sicut enim ligatus procedere non potest
ad ea quae sunt ante ipsum localiter, ita nec dubitans dum dubitat ad ea quae sunt ante ipsum localiter in-
tellectualiter. Propter quod ut procedat ad ea prius oportet ipsum speculari difficultates et causas ipsarum.

Adhoc aut' inducat' ex dubitatōe ¶ p̄, querentes ad sciū p̄ ura dubitatone siles sut ignorātib; Ēmunu adq̄ oz ue. 7 tn̄ iaduit adp̄m ¶ p̄ q̄rētes id d' quo nō dubitat n̄ cog̊scat. vt'm q' inuēit sit i' q̊rebat aut non. q2 nō h; notic̄ de fine quesito. p̄ dubitās uō cog̊scat q̊tu, qn̄ ip̄m inuenerit. q2 ei fiut aliq̄l' notu ¶ p̄ dubitās audiēdo rōēs alioz dubitātiū 7 eoz q̄ ɔ̄ria oppinat' meli' se h; dubitando ad iudicād' 7 examinandu; virtute tp̄m ex quo disponit' ad noticiam ūitatis

Capl'm 2m quod sic icipit. Est aū dubitatio p̄a 7c̄. Enūat 2q̄ōes q̊ nes dubitabiles de qb; itēdit infer' ptractare. quaz iiija ptinent ad sciam diuā ad sb'am. tres ad sciam accntiuz. iiij. uō ad cās 7 p̄ncipia entiū ¶ p̄ma g' q̊ ē de q̄ d'm ē in fine p̄cc̄ltis li. s. ut'm vni' scie aut pliu sit speclari cās. s. a ut'm ad p̄mā ph'yā ptineat cōsidāre tm̄ p̄n̄a sb'az, an ē ptineat ad ipām cōsidāre pn̄ p̄a oi'm sciaz. sic ē illud. nō ɔ̄it id affirmare 7 negare ¶ 3a ut'm vna sciā sit oīm sb'az aut ples ¶ 4a supposito q' ples, ut'm iste scie sin it' se cognate. ita q' oms sint speclatie. ut' oms sit practice. aut q̄dā sint speclatiue. 7 quedā practice. Questiōes ptinētes ad scias rez s' due. p̄ma. ut'm tales sb'les sit sbe. aut p'e eas sint. ¶ Sa ut'm oms sbe sint vni' gnis 7 vni' rōis. aut sit pla gnā ip̄aru sicut dnt hij qui ponūt ydeas ēē sb'as sepatas 7 sb'as sēsiles, 7 alias sb'as math'cas intmedias ¶ Questiōes ptinētes ad sciam accntiu. s' tres. p̄ma ut'm speclatō sciat' sit nō solū ēē sb'as. s; 7 ēē p̄pa accntia sb'az. ¶ Sa ē d' sp̄alib; accntib;, sic ē idē 7 diūsū. silē, dissilē. ɔ̄rietas ydēptitas, diūsitas 7 silia, de qb; loyci ɔ̄sidant ex aliqb; probabilib;. q2 dyalectica cōsidatō ē de oib; ¶ 3a. p' p̄dc̄az ɔ̄sidatōm quenda ē, vt'm vnū vni ɔ̄riu sit ¶ Questiōes aūt ptinētes ad p̄n̄ sūt. xv. quaz p̄ma ē vt'm gnā sint pn̄ 7 ela rez exn̄tiū, aut ea in que exn̄tia diuidūt. s. mā 7 forma ¶ 2a supposito q' vlia a'o mō sit pn̄a rez. utrū mag' cōia sicut sūt gnalissīa. aut mi' cōia sicut sūt sp̄alissima, sint pn̄ rez ¶ 3a ut'm aliq̄ pter matiam sit cā intrīseca rei. ¶ 4a utrū intrīsecū p̄ncipiū sit sepabile aut ul' nō ¶ 5a ut'm vnū aut pla nūo sit pn̄ intrīseca ¶ 6a utrū aliq̄ p̄additu. synolon. i. sil' toto rei ɔ̄poite ex m̄ 7 forma. s. p̄m'. rei. aut nō 7 si tale additū rei ɔ̄pōite aliq̄z exn̄tiū sit pn̄m 7 aliq̄z nō ¶ 7a ut'm pn̄a tā for'lia q̄ mat'lia sint de'iata nūo, aut spē ¶ 8a ut'm eadē aut diūsa sit pn̄ corruptibiliū ¶ 9a ut'm oīa pn̄ sint icorruptibilia. aut corruptibiliū p̄ncipia, corruptibilia sit ¶ 10a difficilior ē oi'm 7 plimā h; dubitatōm. videl; ut'm vnū. aut ens, sit id cū sb'a rez, 7 sic dixūt pictagorici 7 plo, aut sint altm̄ ab ea, sicut dix' Empe' 7 alij nāles ¶ 11a. ut'm pn̄ rez sint vlia. aut sigl'aria ¶ 12a ut'm sit ip̄o ul' in actu ¶ 13a utrū icludant motū. aut ¶ 14m. ut' nūi. logi. figē 7 p̄ncta sit sb'a rez ¶ 15a. ut'm si talia sit sbe, ut'm sint sepate a sēsilib; aut i eis ¶ Dc̄hs ē oibz

nō solū ē iq̄rē ūitatē s; ē bn̄ 7 rōnabli dubitare esse difficile

Capl'm 3m q' sic icipit ¶ Ho'm g' de qb; ip̄mis 7c̄. Inquirit disputatiue vtrū vna sit sciā. aut ples, ɔ̄sidans cās entiū. 7 posito q' ples. inuestigat que ip̄az sit dignioz uocari ph'ia p̄a. d' q̊ h' qrit' ¶ p̄m g' qr' ut'm vnī' aut pliu sciaz sit speclari oīa gnā caz. vi' aut q' nō vnī' q2 ea que sciā ab vna considant' ɔ̄rietatē aut caz n̄ oīa sūt ad inuicē ɔ̄ria ¶ 2a pn̄ que cōsidant' i vna sciā insūt omib; cōtētis p' se sciali, h' nō oīa pn̄ 7 cāe entiū isūt oib; entib;. q2 i qb; dam ut i mobilib; n̄ ē cā vnī pn̄m mot' 7 n' nā boi q' ē cā final' p̄p q' fiūt cetā. finis eī h' ē finis alic' act'. act' aūt icludit motū. 7 ideo sic imobilib; n̄ ē cā vnī pn̄m mot'. ita i eis n̄ ē cā final'. nz antoagaton. i. p' se bonū, q' ē cā fiūt cetā. Et q'm math'ca abstrahūt a motu, io n' i eis d'mītur p' cam final'. nec p'io q' ē meli' aut deti' que ptinēt ad bonū. d' talib; eī nll's math'ce facit mtōm. Et io aristo' sophistas cās finales negles dicēs, q' artes ser uiles, ut sūt rethorica coriaria 7 alie mechanice tractāt d' eo q' ē meli' ul' deti' tāq' de fine ca caz. math'ca uō nllaz facit mētōm d' eo q' ē melius ul' detis que ptinēt ad fiem. s; solū ɔ̄sidāt cām for'le ¶ Queri' p'o si ples sūt scie caz. ita q' alti' p̄n'm sit altā sciā. ut vna sit sciā d' cā for'li. 7 alia d' efficiē. 7 sic de alijs q' ip̄az dz ēē sapia, q̄ q̄rim' 7 q's d' h'ntib; scias p̄dc̄as meli' sit id sciat rōm hic q̄rita. Cōtigit eī oīa gnā caz eid' rei iēē. dom' eī cā efficiēs ē artifex. finis uō utilitas. mā aut lapides 7 ar' for' uō rōn' p̄a. Si g' ɔ̄sidēm' ea que sūt d'tata sūt alicui rōnable uocari sapi'm. q' h' sciam tūr caz ¶ Inq̄m ei p̄a sapia ē antiqor 7 p̄ncipalior cui alie sb'suiūt rectū. vr' q' sciā d' cā finali p̄p q' sic cetā. sit p̄a sapia ¶ Inq̄m uō p̄a sapia ɔ̄g'scit cās diffinitiuas q̊ dicatis, sciā de cā for'li, vr' ēē sapia. q2 m'ltas mōis res scita mag' dicim' scire cū q' nouit rē q̄ ad ēē q' ē a for'a q̄ q' ad nō ēē q' ē p' remotōm 7 i sciētiū de re q̊ aliq̄ ēē mag' dicim' illū scire q' nouit q' ē. v' q̊ ditatē rei q̄ ē p' for'm, q̄ qui nouit d' ea q̄ tū, aut q̄le aut q' apta nata ē facē ul' pati ¶ p̄ eoz q̄ p̄ d'mōnes sciūt' putam' hic sciā qn̄ cog̊scim' cām for'le sic scim' q' tetragonicare. qn̄ cog̊scim' iuētōm medie linee que ē cā for'l' tetragoni eq̊l' q̊ driāglo h'nti altām ptē logioē ¶ Inl'ys q' icludūt gnōez actōm actōm 7 trāsmutatōm nobilioz sciā vi' ēē, illa q̊ cog̊scit pn̄ mot'. 7 h' ē cā aliq̄l' ē opposita finy vr' g' diūsarū sciaz ēē speclari cuilas p̄dc̄as.

Est uō 7 d' p̄ncipijs d'mōnis 7c̄. Inquit disputatiue

Capl'm 4m q' sic icipit vt'm pn̄ ɔ̄sidet' i vna sciā. 7 ut'm equidē sciētia cōsidet de eis 7 de sb'is ¶ De p̄mis pn̄ijs ex quoz v'tute oms scie d'mīāt q' pn̄ dnr' cōēs ai' ɔ̄ceptōes. sic ē q' n' ɔ̄tig' id affirmaē 7 negaē. dubitatur vt'm sit vna sciā 7 aut ples. 7 vt'm eadē scie sit ɔ̄sidāre d' p'is 7 d' p̄mis sb'is 7 si alti' ē, dubitat' q' illaz sit ph'ia q' querit'. vni' aūt scie ēē ɔ̄sidāt de oib; p̄mis pn̄ys, nec ē rōnable. q2 n' plus ad vnā, q̄ ad alia ptin; eoz ɔ̄sidatō, cū sint ɔ̄a oib; ¶ Oi'm uō sciaz nō ē ɔ̄sidāre de p'is. q2 vna res nō ɔ̄sidat' sil'

ab omnibus scientiis. non videtur quod considerare de ipsis sit proprium scientie de substantiis. sicut non est proprium
aliarum scientiarum. Deinde cum dicit Postea non videtur quod de ipsis non sit aliqua scientia. est de hiis que probantur
per rationem. sed principia prima non probantur in aliqua scientia. sed per cognitionem quod sint. et eis utitur
scientia tamquam notis. Deinde cum dicit Postea si de eis erit scientia et demonstratio de ipsis. nec oportebit esse aliquid
subiectum, aut prima principia sint passiones probate per demonstrationem. et sic fient passiones dignitates si-
ve principia. ita quod quedam principia erunt priora primis principiis. quod est impossibile. sed est impossibile esse de omnibus
esse demonstrationem. cum demonstratio quod fit ex aliquibus indemonstrabilibus principiis. et esse ad subiectum et
de aliquo passione. ea autem quibus utitur in demonstratione sunt dignitates. quibus omnis scientia demonstra-
tiva utitur. Sed non est alia scientia de substantiis. et alia de principiis. dubitatur que earum principa-
lior sit. Et videtur principalior esse ea que de principiis primis. quia tales dignitates
esse principia omnium. Deinde cum dicit Postea nullius alterius videtur proprium speculari veritatem et falsitatem de primis principiis
nisi primi philosophi principalis scientiam.

Questio quarta que sic incipit. Totaliter quoque utrum substantiarum una est etc. Investigat utrum omnium substan-
tiarum sit una scientia aut plures. et utrum eadem scientia considerat substantiam et eius accidentia. Du-
bitatur utrum una scientia sit omnium substantiarum aut plures. videtur quod una. quia si plures essent non videtur posse
assignari que illarum ponenda sit prima quod quaerimus. Secundo videtur quod si una scientia esset de
omnibus. una etiam esset demonstrativa de omnibus accidentibus. omnis enim demonstrativa scientia speculatur
accidentia per se circa proprium subiectum per dignitates communes conceptiones. ita quod eadem scientia est seu principiorum proprium
quorum speculari accidentia per se ipsius ex propriis principiis. unumquodque sit scientie considerare quod subiectum quod
est et dignitates ex quibus sunt eiusdem scientie. alterius est considerare subiectum et principia. una tamen
est que speculatur accidentia de subiecto ex principiis. Deinde cum dicit Iuxta hoc dubitatur utrum considerationis scientie
sit solum esse substantiam an etiam esse ipsius accidentia ut quod sit corpus linea et superficies essent substan-
tie. dubitatur utrum eiusdem aut alterius scientie sit ea cognoscere et accidentia circa ipsorum de quibus acciden-
tibus mathematica tractat. Deinde cum dicit Si vero quod non eiusdem. quia si scientia eadem esset eadem esset de utrisque. sicut
ipsa per demonstrationem considerat de accidentibus. et considerat de substantia. non quod quid est esset demonstratio quod est im-
possibile. cum sit principium demonstrationis. Deinde cum dicit Sed si diverse scientie sunt de substantia et accidentibus non potest as-
signari scientia que speculetur accidentia de substantia. Inquirit utrum preter substantias sensibiles sint alie substantie et

Questio sexta que sic incipit. Amplius autem utrum sensibiles etc. posito quod sic de quibus dicitur ydee et alie
mathematice. quarto utrum ille sint in eodem genere vel diverso. Deinde cum dicit Convenientiam utrum preter
substantias sensibiles sint alie an non. Et si preter eas sint sicut quidam dicunt ydeas et alie intermedie
inter ydeas et sensibilia et quas alii dicunt mathematicas scientias esse. Quoniam est utrum ille sint sub eodem
genere aut diversorum. quoniam preter sensibiles substantias sicut species et eas sensibilium dicit esse ipsas. Quod autem
si sint tales substantie multa impossibilia sequuntur manifestum est maxime. aut absurdum videtur dicere preter istas
que sunt in celo alias esse substantias separatas a sensibilibus easdem tamen omnis cum ipsis. nec differentes ab e-
is nisi per hoc quod ille sunt sempiterne. iste non corruptibiles. nam homines separati dicuntur esse eidem omnis
cum homine sensibili. Et eodem modo causam tutatem et sic de aliis. et similiter sic sunt dicentes similes sunt di-
cibus deos esse aliquos quibus sunt humane speciei nec enim ad ista faciunt quod homines sempiternos. nec
platonici aliud dicunt ydeas esse nisi res sensibiles sempiternas. Deinde cum dicit Siquis autem preter ydeas et sensibilia

ponat mathematica intermedia multa sequuntur inconvenientia. quia primo est. quia sicut preter substantias sensibiles ponuntur
substantie mathematice. ita preter lineas sensibiles erunt linee mathematice. et eodem modo preter quecumque corpora sensibilia erunt
corpora mathematica eis correspondentia. et sic preter celum sensibile et preter solem et lunam sensibiles erunt alia ce-
lestia mathematica separata. quod est impossibile. quia nullum tale corpus celeste est immobile. sed mobile. Inquantum autem separatum
non potest esse mobile. et sic idem esset mobile et immobile. pariter preter lineas sensibiles de quibus
tractat perspectiva. et preter sonos sensibiles de quibus est musica erunt linee et soni mathe-
matici a sensibilibus separati quod est impossibile. quia oporteret esse alia separata a sensibilibus. eo quod si unum
est in natura reliquum potest esse. Sensus autem et sensibile ut visus et visibile. auditus et au-
dibile correlativa sunt. Deinde cum dicit Postea si geometria est de quanto mathematico separato. et geodosia de
quanto sensibili. oportebit aliam medicinalem esse de sanabili mathematico separato. preter eam
que est de sanabili sensibili. et eodem modo aliam oportebit esse scientiam preter unamquamque scientiam sensibilium quod est im-
possibile. quia si esset medicinale mathematicum preter medicinale sensibile necesse esset poni quedam sana-
bilia preter sensibilia. et antonomasia id est per se sanum. Deinde cum dicit Quod autem necesse sit esse substantias mathematicas in-
termedias videtur quod geometria considerans magnitudines sensibiles et que corruptibiles. quod dicitur geodosia
corruptibilibus corporis magnitudinibus. si non essent magnitudines mathematice separate. Deinde cum dicit Postea nec
ea que dicuntur in astrologia de motibus et revolutionibus corporum celestium vera sunt secundum quod considerantur in eo de
celestibus sensibilibus. nec linee sensibiles sunt tales quales quas dicit geometria. nullum enim rotun-
dum sensibile tangit lineam sensibilem in puncto. unde bene dixit pictagoras redarguens geo-
metras. quod nec motus nec revolutiones celi sensibiles tales sunt quales illi de quibus
astrologia loquitur. nec abstrahunt naturam precise. Deinde cum dicit Sunt autem quedam ponentes predicta
mathematica intermedia tamen non separata a sensibilibus sed in ipsis quibus multa accidunt impossibilia.
Sed et hii intermedia ponunt immobilia quod non erunt possibile. si sint existentia in sensibilibus que mo-
ventur. Deinde cum dicit Postea si sint corpora mathematica divisa realiter a sensibilibus et tamen existentia in ipsis est aliquod celum
divisum a celo sensibili non tamen existens extra ipsum sed in eodem loco cum ipso quod est impossibile. Deinde cum dicit De hiis ergo
quis veritatem habent multa est dubitatio. Investigat utrum genera magis sint po-

Questio septima que sic incipit. Et de principiis utrum genera etc. necessaria principia est tamen quod ea ex quibus
sunt entia et insunt in fieri sic. Videtur quod est. Deinde cum dicit ea ex quibus primis sunt res convenit esse
magis principia quam genera. sicut principia vocum sunt ea ex quibus componuntur ut littere et sillabe. et non
vox que est genus vocis. Deinde cum dicit Postea dispositionum geometrarum ea dicimus elementa quorum demo-
nes insunt demonstrationibus posterioribus. Deinde cum dicit Postea naturales dicentes unum vel plura
esse elementa ex quibus constat entia dicunt ea principia rerum. sicut Empedocles quatuor elementa dicit esse
principia existentium. nec dixit ea esse genera rerum. Deinde cum dicit Postea siquis desiderat artificialia. ut lecti-
tum cognoscat eorum naturam. non siquis desiderat quod speculabitur ex quibus partibus et quo com-
positis constat. hec igitur sunt rationes ex quibus apparet genera non esse principia existentium sed ea ex qui-
bus sunt cum insunt. Deinde cum dicit Si autem intelligamus quod eadem sunt principia essendi et cognoscendi videbitur
quod genera sunt sicut principia existentium. nam unumquodque cognoscimus per diffinitionem cuius principia sunt
ipsa genera. et ideo necesse est genera esse principia diffinitionum. Deinde cum dicit Postea tunc hec scientia de re quilibet spe-

a sicut non cum principia aut cognoscendi species quod sit sunt genera ¶ Et dicitis unum
ad et ens magnum erit principium esse etiam entium unum cum eis ut tamquam generibus neque
potest dici quod utraque sit principia scilicet ex quibus et genera. Ratio eius est quia diffinitio est una
diffinitio autem assignata per genera et per ea ex quibus res est diversa et ita eidem
esset diverse diffinitiones substantiales / aut si quod magis principia etc. Inquirit dis-
Questio 8a que sic incipit. Adhuc putative utrum extrema principia magis sint
ponenda genera prima aut species ultime que inmediate predicantur de individu-
is ¶ Quod genera prima non sint rerum principia videtur. Si enim magis sit principium quia sunt magis univ-
ersalia sequitur quod suprema genera que dicuntur de omnibus in finibus erunt principia ita quod tot principia
erunt entium quot sunt genera prima. Sequitur etiam quod ens et unum que dicuntur de omnibus entibus
sint rerum principia substantialia nam genera. hoc autem est impossibile quia necesse est differentias
generis esse differentias istas generis quod ipsum non predicatur de differentiis, prius non potest esse ipse
bis. Si ergo unum aut ens est genus nulla differentia ipsorum erit, nec unum nec ens et quod
sit est impossibile ideo ipsa non sunt genera. non ergo et principia. si genera sunt principia ¶ Et si ultima in
quod ultima sunt prima genera et per hoc principia omnia intermedia in generalissimum et individua erunt
genera quod falsum, quia dicuntur et species ultimis non sunt genera ¶ Et si omnia ultima sunt principia
magis erunt principia ultima, propinquiora rebus entibus, quam longiora et cum differentie specificentur
sint universales et magis propinque extremis ipse magis erunt principia quam genera et cum differentie
ultime sint quasi infinite ut sic dicam principia entium erunt infinita. hoc autem
inconveniens non sequitur. Si ergo ponatur genus principium esse principium ¶ Quod autem specialissimum
magis sit principium quam genus probatur, sic magis habet rationem principii quod magis est unum. unitate
autem est quod magis indivisibile. Indivisibile vero dupliciter dicitur scilicet quantitate et specie et sic species
est indivisibile per suam speciem. alia autem non sunt genera cum dividantur in species per suam ultimam quod
divisionis scilicet species specialissima est vere unum, cum non dividatur in alias species. homo enim
non est genus aliquorum hominum specie differentium ¶ Et in quibus est prius et posterius non est ad
unum preter ipsa in quibus est prius et posterius. hic ergo quia una species numeri est prior
alia non est aliquis numerus preter species numerorum. sed non aliqua figura preter figurarum species figura
In quibus autem non est prius et posterius in eis aliquid commune preter ipsa quod est quasi so-
la continens in idea itaque ipsum est genus et preter species in ideis et de numerorum maxime ma-
xime unum esse genera que ponuntur principia entium in individuis non eiusdem speciei
non est prius et posterius. et ideo species magis est principium quam ad universale ¶ Et quia ad est
melius et ad unum quod est melius species est prius sed species melior est genere, cum sit per-
fectior. ergo prior est ipso. et sic principium. Ex hiis ergo specialissima videntur magis esse principia
quam genera ¶ Et principium preter esse preter singularia nam preter ea non videtur esse nisi illa que
universaliter predicantur de multis, specie differentibus quod si verum est magis sunt ponenda
principia que sunt magis universalia. qualia sunt genera prima.
Questio 9a que sic incipit. Est autem habita hiis dubitatio. Investigat dispu-
tative utrum sit aliquod universale separatum a singularibus et utrum sit aliqua forma

separata a sensibilibus. Quedam dubitatio quod habita est de hiis ad precedentem difficilis et necesse
est ex qua precedens suspicit considerari. scilicet utrum sit aliquod universale separatum a singularibus
videtur quod sic quia cum singularia sint infinita non est de eis scientia. infinitorum enim scientia in quantum
est aliquid unum universale commune multis ¶ Et ita si est necesse ponere aliquod preter singularia ne-
cesse est esse quedam universalia separata et hec aut species ultimas aut genera prima que utique impossibile est
separari esse a singularibus ut in precedenti dubitatione dictum est ¶ Alia dubitatio est, si aliquod forma preter
singulare sit aggregatum et separata a sinolo toto. utrum in sit rationabiliter omnibus singularium aut in rationabiliter quibusdam
a quorum dicimus non aut rationabiliter nullis ¶ Videtur quod preter singularia sit aliquod forma separata quia cum
singulare compositum sit ex materia et forma. non sit intelligibile si non est aliquid preter singularia non est in-
tellectuale. sed omnia erunt sensibilia et nulla erit scientia nisi dicatur sensum esse scientiam sed autem
falsum est ¶ Et omnia sensibilia corrumpuntur et moventur. et ideo si non est preter ea non
erit aliquod sempiternum nec immobile. sempiternum autem aliquod esse probatur ¶ Et quia impossibile est
generationem esse si nichil est sempiternum. In generatione enim est aliquid quod fit et aliquid ex quo fit, cum generatio
non sit ex non ente. ita quod non potest procedi in infinitum ex parte illius ex quo fit. sed oportet da-
re ultimum quod est ingenitum et incorruptibile et per consequens sempiternum ¶ Et si omnis generatio et motus
habet aliquem finem, ita quod impossibile est generari quod impossibile est esse factum. quod autem generatum est
necesse est esse. quod primum factum est. illud autem ex quo fit primum generatum, oportet esse ingenitum
et sic sempiternum ¶ Et sic. Si materia est sempiterna, quia ingenita rationabile est formam
esse quam illa fuit cum materia sit per formam. si autem neutrum horum sempiternum est. nichil erit
omnino, quod est impossibile necesse ergo est esse formam preter sinolum totum et preter singulare compositum
ex materia et forma ¶ Et si ponitur forma separata preter singularia. dubitatur in quibus singularibus
hec ponatur et in quibus non, cum sit manifestum non posse poni in omnibus in omnibus esse aliquam domum
preter singulares. / Adhuc autem utrum substantia una etc. Inquirit disputative
Questio 10a que sic incipit. utrum sit una forma substantialis omnium entium. et utrum sit eadem principia
omnium ¶ Et omnium esse unam formam substantialem ut omnium hominum una humanitas impossibile est.
sequeretur enim quod ea quorum est una forma non essent unum sed multa et differentia quod est irrationabile.
¶ Et quomodo materia fieret, propria eius singularis nisi omnium ipsorum esset una forma non potest ostendi. nam
ex materia et forma constat unumquodque singulare ¶ Et de principiis eorum utrum sint eadem vel diversa
numero dubitatur. nam si non sunt eadem numero. nichil est unum numero. Cum ad propria entia
tantum rei exigatur proprietas principiorum ¶ Et non erit unum nec ens. sed quibus erit plu-
ralitas et ita ens et unum non erunt ¶ Et si non est ab uno in omnibus non est scientia de
eis quia ad unitatem scientie requiritur unitas scibilis. Item si principia entium sunt unum numero et non
unum specie, quemadmodum diversarum sillabarum possunt esse littere eedem specie et diverse numero. nichil
erit ad preter elementa et principia quod enim est unum numero est unum singulare. et commune universale non est
quod singularibus est. Ita quod si omnia principia erunt unum numero ex eis non fiet nisi unum ut
sic non essent plura principia quam principiata. verbi gratia. Si elementa vocis essent unum numero necesse
esset tot et non plures esse sillabas. seu dictiones compositas ex eis quot essent littere.
Questio 11a que sic incipit. Non minorat dubitatio. Disputat utrum corrup-
tibilium et incorruptibilium sint eadem principia vel diversa. Dubitatur utrum corrup-

tibilium et incorruptibilium sint eadem principia vel diversa. Videtur quod non eadem, quia cum ex eisdem principiis sint idem effectus, si sunt eadem principia non poterit reddi causa propter quam quedam principiata ab eis sint incorruptibilia, quedam non corruptibilia. Esiodus tamen et priores theologi quidam rationem de hoc reddiderunt, persuasive satisfecerunt sibi ipsis sed non nobis. Dixerunt enim deos esse principia et illa principiata ab ipsis que non gustaverunt nectar et manna corruptibilia esse facta, que vero gustaverunt incorruptibilia permanserunt. Manifestum dico palam est quod dicendo nectar et manna causas incorruptibilium, usi sunt nobis eis nominibus et supra nostrum intellectum, non tamen rationabiliter. Nam si nectar et manna dixerint esse necessaria rebus ad delectationem, non sunt causa essendi incorruptibilibus, cum delectatio presupponat esse. Si vero propter existentiam, predicta (?) sunt causa rerum, non poterunt esse sempiterna cum egeant cibo. Sed de fabulosis loquentibus non convenit studiose intendere. A dicentibus vero rationabiliter oportet querere quare existentibus principiis quedam sempiterna, quedam vero corruptibilia fiunt, quia si non reddatur ratio huius diversitatis non videtur rationabile esse eadem principia per dictorum [...]. Existimabat autem Empedocles causam manifestam dicere quare quedam corrumpuntur. Ponit enim quoddam principium scilicet odium causam corruptionis. Cuius opinio primo inconveniens est quia ex eius dictis repugnatur (?) quod odium non tantum est causa corruptionis, sed et generationis. Dicit enim ex odio generari omnia que fiunt, sunt et erunt preter deum, ita quod propter odium quod disgregavit ea que erant mixta arbores pullulaverunt et viri et femine, bestie, volatilia et pisces et etiam dii longevi distincti sunt. Et videtur si odium quod de motu stabat ultimum id est separatum ab eis. [S]ecundo accidit ei inconveniens quod ex eius dictis sequitur deum felicissimum esse minus prudentem ceteris, quia non cognoscat omnia principia. Dicit enim Empedocles notitiam rerum haberi per simile, terram cognoscimus per terram (?), cum igitur deus non habeat odium non poterit habere notitiam de ipso et sic ignorabit unum principium. [T]ertium inconveniens est quia sicut accidit ei odium non esse tantum causam corruptionis entium sed et generationis ipsorum, similiter accidit ei quod amor non est tantum causa essendi res sed et destruendi, quia colligendo ex quibus multa ex quibus fiat unum corrumpit ea ex quibus hoc fiat. [Q]uarto insufficiens est opinio quia non dicit causam quare odium nunc incipit agere ad corruptionem, sed solum quod sit aptum natum est. Dicit enim quod in membris animalium plantatum est odium aptum natum separare ipsa ab invicem, ita quod paulatim separando tendit ad horrorem (?) id est ad separationem que est sua victoria, et determinato tempore dissolvit sacrum mutabile id est armoniam dissolubilem membrorum et sic transmutat res. Ipse tamen Empedocles nullam reddit causam huius necessitatis. [Q]uinto eius opinio non est ad propositum quia licet appareat reddat causam corruptionis entium, non tamen dicit quare quedam sunt corruptibilia quedam non, immo omnia facit corruptibilia preter elementa. Prius tamen dubitatio querit causam propter quam ex eisdem principiis quedam autem fiunt quedam autem fiunt corruptibilia, quedam incorruptibilia. [C]um ergo entium non sunt eadem principia tot dicta sunt. Si vero diversa principia sint, dubitatur utrum omnia sua sint incorruptibilia aut corruptibilia. Corruptibilia enim esse non possunt quia essent ex aliquibus, eo quod omnia corrumpuntur in ea ex quibus. Si autem essent ex aliquibus non essent principia, cum alia essent eis priora. Principiis autem non sunt alia priora, sive sit status in eis sive procedatur in infinitum. [P]reterea principiis corruptibilibus remanentibus (?) cum corruptibilia destruantur, non erit [...] principia non possunt esse

incorruptibilia, quia ex eisdem incorruptibilibus existentibus irrationabile videtur quedam fieri corruptibilia, quedam incorruptibilia. Sed causa aut est impossibilis aut eget multa consideratione. [P]reterea hii nusquam dixerunt principia entium esse diversa, sed eadem tamen precedente dubitatione concedunt supponentes unde ex prioritate principiorum tamquam aliquid unum rerum. Disputat utrum ens et unum sint

[Q]uestio 12 que sic incipit: Omnium autem ad considerandum etc. substantie rerum sicut dixerunt tam Plato quam pictagorici vel sint aliquid ab eis, sicut dixerunt philosophi naturales. [I]nter omnia difficilius ad considerandum et necessarium ad veritatem cognoscendam est utrum ens et unum sint substantie eorum que sunt aut aliquid ab eis, quia quedam natura subiecta alteri accidentibus. Plato enim et pictagorici dixerunt ens et unum esse rebus existentibus tamquam substantiam ipsarum. Naturales vero dixerunt ea esse aliud ab existentibus, sicut Empedocles dicit amorem esse unum et principium, quia est causa unitatis omnibus que sunt unum. Alii autem naturales dixerunt unum esse aliquod simile ex quo fiunt res, et ita unum est sicut principium rerum et non est substantia ipsarum. Et hoc dixerunt tam hii qui faciunt plura principia materialia quam hii qui faciunt unum.

Quod autem sint substantie rerum ens et unum videtur. Nam enim non sunt substantie existentium, nullum videtur esse universale existentibus quam ens et unum maxime universalia sint, et sic sequitur quod preter singularia nichil sit substantia. [P]reterea si unum non est substantia, nec numerus erit substantia rerum, quia numerus est quedam unitas vel unitates, unitas vero maxime unum est. Si autem dicitur ens et unum est aliquid, oportet quod ipsa esse substantiam existentium, cum ipsa sola et non alia videantur predicari de omnibus existentibus. [C]ontra si ens et unum sint substantia rerum, sicut quod est diversum ab ente est non ens, ita quod est ab uno erit non ens. Ex quo sequitur quod omnia sunt unum ens, sicut dixit Parmenides. [E]t utrobique itaque accidit difficultas. Nam si unum non significat substantiam, nec numerus qui consurgit ex ipso erit substantia entium, sicut dixerunt pictagorici et Plato. Si autem unum est substantia, quodquid est preter unum erit non substantia. Numerus autem qui est quedam multitudo est preter unum et sic non est substantia. Omnia enim entia aut sunt unum aut multa, quorum unumquodque est unum et sic multitudo preter unum non est unum. [P]reterea si verum est dictum Zenonis quod ens [...] quod coniunctum [...] unum non dicat aliquam entitatem, quia cum non additum alteri facit ipsum maius nec ablatum facit minus, est non ens. Talis autem unitas sicut est et punctum; non autem linea quia addita alteri facit maius secundum longitudinem et superficies secundum longitudinem et latitudinem. Sed huius ratio est sophistica, quia non solum id est ad quod additum alteri facit maius continuatione, sed et quod facit plus numerali et discretione. Talis autem unitas que aliquibus addita facit plura. Relinquitur tamen dubitatio quomodo ex unitate una aut pluribus fiat magnitudo. Simile enim videtur magnitudines esse ex unitatibus et lineas ex punctis. Et si dicatur quod numerus sit ex una unitate et quodam alio non uno, quod vocatur inequalitas participationis, ex parte corporis participat unitatem, nichilominus querendum est propter quam causam et quomodo ex ipsis fit aliquando numerus, aliquando magnitudo, maior enim est ratio quomodo ex unitate et inequalitate magnitudines fiant. Disputat utrum numeri, corpora, super-

[Q]uestio 13 que sic incipit: Huius autem habita dubitatione etc. ficies, linee et puncta sint substantie rerum vel non. Videtur quod predicta sint aliquid substantie, quia si non substantie, nichil aliud videtur posse poni substantia. Passiones, motus, relationes, dispositiones et similia nullius substantiam significant, cum sint accidentia que dicuntur de aliquo subiecto, nec significant hoc aliquid. Elementa autem ut ignis, aer, aqua et terra, ex quibus corpora composita, videntur maxime substantiam significare, et quia quantitates corporum non sunt substantie, relinquitur corpora, superficies, quantitates, sunt passiones, solum esse substantia rerum. Cum

seis n sit n cor' q quātitates. Si aut sit cor sut sba, mag' superficies e sba
.i. linea mag' qm superficies. q puctu atq unitas mag' qm linea. Dico aut
h omia mag' ee sbam qm sit cor' qr hys distit. q i qr h prib ee sn corpe
cor' uo ipo' le e ee sn hys. q io mlti pores putātes cor' ee sbam etiā
q aa ee prīnes eius. dixerūt prī corm .s. superficie q c. ee prī entiū. qmus posteri
ores q sapietōres dixint nūos sbas rez ee. vr g si h sut sba q oio n
sit n aliq ens. qr nō e dign' accñtia corm uocari entia. C q si ptellū e line
as q pūcta mag' ee sbas entiū qm cor. h aut nō sut sbe corm istaliū qr nec
e tale cor' n corm sbliuz cui sit iere tāqm isba. g ullm pdcoz e sba. C p rō
sbe diuisa e a rōe qtitatis q dimisionis. pdca at oia dimisioes cor' sit
q qdā qd ad latū. qdā ad pfūdū. qdā ad logū. C p dimisiones pdce tali mō
sit i cor' e .s. pōli. qli mō fig' e i solido nō elaborato. ut i lapide figura mi
cury. q i cubo medi' cubus. fig' e aut q medietates q sit pōli i a° sbo n
signt sbam ei'. g nec dimisioes pdce sut sbe entiū q p'ms n cor' e sba. cū
mag' sit sba dimisioes qm cor. C p h e nā sbe q p' n ens fit ens sn gñoe
q desinit ee ens sn corrupne. n e sba. l' sit pdca exduabz ei superficiebz fit
vna p sola quctōim. q ex vna due p sola diōne. q eod m i linea q pucto.
C hui' exm pz i nuo r' tpis. qr absq gñoe q corrup' e. p sola successioe. v
nū nūc suced' alt. q sic vnū nūc e ens sn gñoe. q a° dsinit ee absq cor
ruptōe. q bn exm h, e ad ppoitū. qr pdce dimisioes i se hnt ad cor' sicut nūc se
hz ad tpe, qr sut tmi q diuisiones, sicut nūc tmiat tpe q diuidit.

Q Capm 12m q sic iap. Qio uo dubitabit ag. q c. Disputat utm pt sbia math'ca
sit nece ponē sbas separatas q uocāt. C p pt sbia q math'ca sit ponē spēs
ut' ptclaria ei eide spēi tam sbia' qm math'cas aco mō differet. s nūo h sit
i spē. q qr pti'na differet nūo sz i diuidua io prīn ipoz n s nūata s mūz pti'lius
qr eēnt ista sic prīn lrax pti'lius n sz corrdencia lris singlarib. sz potius
specifice diuitib. si at p prī eide spēi n p'sit etiscari unitas h' singlaris
sic p vnitate specifica l'e seu voag n pt etiscari vnitas h' lre singlaris
ul h' uocis. oz poi vna fōrm, vnā nūo. q sit sba om singlariū vni' spēi. ita
q prīn sbia entiū nō erūt tot, qt sit singlaria i vna spē. si e vna ydea om
singlariū eide spēi, que e vna sba nūo tāqm prīm ipz. q qmus n bn d'arti
culent q ydeā sicut. tū h uolūt, qr nece est sm eoy dca ee vnā cuilz
spēi q sbilit. q n sm actus dicat de hys q sit i sta spez. C q si poim' yd
as ee prīn eade nūo mlta ipo'lia ptigit ut dctū e supra.

Q Capm 14m q sic iap. hys aut afine q c. Disputat utm prīn sit qdā etia
i pō ul i actu. 2°. utm singlaria sint prīn sbalia rez. ul vlia. post pre
dictas dubitatōes qr. vtm eta rez sint i pō ul i actu. vr q pō. qr h e
poz actu. q aut p'us, i e prīm. q bn dico poz ee poze actu. qr ab ipa nō

quitat' pncia. nō ei sē, si po'le e h ee. g actu e. g° po'le e ee. C h sit prīcipia
entia i pō ptigit nllz ens ee. prī'ya ei n exñtibz prīncipia n sut, si g° prīn e
sit i pō. po'le e ea n ee. si possit fieri. Q' ei e exp' sic e ut ens. q ideo
si prīn sit entia i pō, n ipa sit. n' prīncipiata. q sic n' e ens. C So dubitat'. vtrū
vlia aut singlaria sint sbalia prīn. vr' q nō vlia prīn qr sba signt h aliqd nllm
aut vle signt h aliqd. sz poci' ad qe. Si aut dicat' ipm signt h aliqd q sbam sic
q eide singlaris ut socratis, sint mlte sbe, videlz hō al' q sba. C Cōt' si nl
la sba e vlis. s; singlaris. n e' scia sbaz, cū ois scia sit vliū. q io si sbaz
e scia oz prīn sbaz vlia ee.

Est scia qdā q speclat' ens, iqm e ens. q c. C Prim Capm 4 li.
ptii. Declarat q ad pm phm ptinz pñdatō entis iqm ens, q eiū
entis, nō obstāte q ens dr' mltis. qr i st hos modos e analogi
a, ad vnū p'm s. ad sbam, d' q prīn' e pñdatō pmi phi tāqm d' po
ente. C Quedā aut scia e que speclat' ens iqm ens. q ptes q sb'e enti
sm se. q h scia n e eade cū aliq pñdante aliq pte entis. Dico aliq ptez
qr nlla scia pt' pma phi itēdit vlr d' ente, iqm ens. sz q aliq dtiatuz
e speclat' accñtia ppa illi' entis. sic geometra speclat' accñtia p se qti co
nui. q arismetica qti discreti. C Qm aut pm' phs qrit p'a prīn. q ultimū sicz
nāt e ipa ee eda n' sbiecte. q qr qrētes p'a prīn entiū, qsierūt pdca prīn.
io nece e pm phm psidare p'a prīn entis iqm ens. Nec obstat ad psidatōz vni'
scie q ens dicat' mltis modis. qr nō dr' eq'ce. sz analo'ce ad vnū ens pm
q ad vnā aliq nām, iq prīn' reput' rō entis. Quēadm ei omē sanū salubre
v.g. psuatīm. iducttm. signtm. q susceptm sanitatis reducit' ad sanitate
aliq. sic ad vnū finē. Et qm adm medicale omē ad arte medicine reduci
sicut ad vnū efficiēs. ita i omia reducūt ad vnū ens p'm tāqm ad vnū sbm
s. ad sbam. nā qdā dnr entia. qr sit pōnes sbe. alia uō qr sit via ad sbam sic
gñoes. qdā uō. qr corrupnes. aut puatōes. aut qlitates a' effectā sbe
sbe. sīl eoz q per se sbe ppetūt, vn q pp attributōz qm hnt negōnes q
puatōes sbe ad sbam, nō dnr, nō qr sint entia. s; sūt nō entia. ita qd
de eis uificat' pdicatō negatia pp attributōz qm hnt ad entitatē qm puat.
Quia g' n solū vniuocoz e vna scia. s; i analogoz dcoz ad vnū p'm ut
om sabiliz, eo q ista a° m dnr sm vnā rōm. pdcto vni' scie e speclari ee
iqm ens. qr e analogū ad oia entia. In oibz aut scis speclantibz aliqd ana
logū, prīn' psidatō e illi' pmi ex q° alia depēdēt. q pp q dnr talia
q qr i st entia sba e pm. io d' ip tāqm de prīn ente psidat pm' ph, quē
oz hē notia prīn oz q caz sbe. Et bn dr' q vni' scie e psidare ens iqm
ens. qr oz entis reducibilis ad vnā rōm. ul ad vnū genus. nec e vnius
scie vna sola. sic e om uocū est vna gmatica qr reducit' ad vnā rōz. q qm ens
iqm ad vnā rōm entitatis reducat', io vni' scie est speclari de ipso.

= spalia aut sciar e specłari de spalib3 entib3.

Questio 2ª q sic. Si g ens 7 vnu i r e. Declat q ens 7 vnu idem signit. 7 q tot sut spez vnius qt entis. 7 q de omib3 e eade scia. Si ens et vnu sut ide. 7 h3 eade nam. q quid im cu ad iuice se ɔsequt sic pn 7 ca. Ome ei pn e ca 7 eqo. 7 ome e vnu 7 ens. Sut g idem vnu 7 ens. sr rem. l3 differat sm roin. 7 si no differet roine mag hem inteta. s. q sut ide. se q eade scia e d vno sic dente. 7 bn ens 7 vnu dnr ee vnu idem. q vn ho 7 homo 7 ens. ho 7 homo. no signit ad diusu. s3 ide. s3 tn dictoz repetitu. Cp q vna gnatoe gnant 7 vna corruptoe corrupnt ide sut alia aut sut ens 7 vnu. 7 io adde vnu alti nl nr diusu ondit i eis s ide. Cp sba cui3 entis e vnu sm se. 7 sr e ens ita q vnu 7 ens sm se sr ide aliciqz sbe. 7 io sr ide int se. Cig pp ɔueptitate vni 7 entis. tot sr spes entis qt vni. d qb3 specb3 eide scie ɔs e specłari. Dico aut spes vni ide sile 7 equale. atqz coz ɔria. fere ei oia ɔria reducut ad vnu sic ad pn. sic d tu ti amob i celetoe ɔrioz. Et qm phia pa pn e d sba taq d ps e te. io tot sr ptes ipi quot sut ptes sbe. q tn ptes pit i ead scia ɔsidari qz reducut ad rom eidem. s. vni entis q sr q gnta ipaz. Et sic nec e ee aliq paz sbaz. 7 aliq ɔnt se h̃ bete ad paz. ita e q da scia pa. s. q e d pa sba sepata. 7 q da ɔnt se hnc ad ipam pm ei ph ita e sitis math cui scia h3 ptes. ita q qda mathca scia e pma ut aritica. qda sa ut geometria. 7 qda alie ɔnt se h3 ad istas.

Questio 3ª q sic ia. Cm aut vni e opposita specłari 7c. Pbat q ad pmi ph ptin3 ɔsidare de pluralitate 7 ei specb3 sic d vno 7 d specb3 vni. qz l3 illa pla dicat mltip. hnt tn attributoz ad vnu. Cm vni scie e specłari opposita. vni aut oppoit plitas ei de scie e ɔsidare vnu specłari vnu aml ta sui pla cu opponat a diucta. ul negatie. ul puatie. 7 nego ei ih differt a puone. qz nego e remoto alic i sbiecta na d q puo pdicat. Cp sic vni op poit plitas. i specb3 vni q io sr ide sile 7 eqle. 7 io ei de scie e specłari spes plitatis. 7 i illa q aliqz dnr sm plitate ul diusitate ut ɔrietas. h ei e q da dria 7 ista e aliq diusitas. Cuius aut plitas dicat mltip. sic 7 vnu. tn vni scie e cognosce oia q reduc ad mlti nes ul plitate. sic ei seq q alti scie sit ɔsidare eaque dnr mltip l3 seqt q alti sit ɔsidare ea q sic mltip dnr q rone ipoz no reduc nc refert ad vnu. Cm g oms spes vni. 7 spes mlti tudis diusa 7 ɔria referut ad vnu pm. ideo vni scie oia h ɔsidare. d iso g quo h3 vno i mlta q ad refat adp 7 n hndo i. d no i facie do. 7 alia sm alios modos eisde scie e ɔsidare tam d diso q d oib3 dicetib3. ex q p3 vna qo posita i dubi tatoib3 libri sedi sm q vni sbe e ɔsidare d sba. 7 d eod 7 diuso 7 aliys silib3.

Questio 4ª q sic ia. Et ph e d oib3 7c. Pbat q methca e ɔsidare spe cłari d oib3. eo q specłatur de hiis i qb3 diuidit ens 7 d panib3 entis

Cp pmi phi e posse specłari de omib3. qz nls pt ip pot iuestigare q de eode 7 diuso 7 de aliys i quib3 diuidit ens in q ens. Cp panes entis 7 vni no sr accitia aliqu paclaris entis. 7 io illi scie. s. p phie e cog nosce passiones cui3 entis. c e specłari ens. no g ptat p i hoc q titates d de pma phia itedebat de passioib3 toti entis. s3 in hoc ptant q nr ɔsidant de sba que e ens pm. dico aut q no ptat tractado d passionib3 entis spa lib3. sic 7 entis i q ens sut queda. ita p pmi phi. d q b3 pmi phi e pscrutari vitate. Cig aut q pm phs itedat de panib3 entis est q dyaletici 7 sophiste qui assilant methco disputat de panib3 toti entis. na ee ens i q ens tamq ee sbm v sat sophistica dyactca. 7 pa phia differt tn. phia ei a dyalectica differt i uirtute probadi. eo q demonstratie sat illud q diale ca ex probabilib3 opinat. A sophistica uo differt uite electois. eligit sic peam illud q sophistica uult appe scire. Cp vni mod opponis e puatio 7 habitus ad q alia ɔria reduc. Ista aut referet ad ens 7 no ens. sui ad vni tate 7 plitate. qes ei q e puato h3 se ad mod vni. q ei qui e sat vno modo se h3 nuc 7 pri. mot aut qui e poito h3 se ad mo plitatis. qz q d ali se h3 nuc 7 pus. pmi g phi cui e specłari ens 7 no ens e ɔside rare de omib3 entib3. qz nuc ɔstitet alij sba 7 omia entia ɔponut ex ɔrys. Cm is ei dnr pn entiu ee ɔria. Cpa g q vni scie e specłari ens i q ens. eo q oia entia aut ɔria sut ut ex ɔrys ɔint. ɔrioz aut vna scia est. Nec obstat q ens dicat d mltis. qz entia 7 oia ɔria h3 attributoem ad vnu pmu. 7 io nlla pti ns scia vlr specłat quid est ɔrietas pfecto. vnu eni 7 diusu n forte q ɔpetit, pio sbo Cmai e g q vni e scie e specłari ens in q ens. 7 panes. 7 q no tm de sba e vna ɔsidato. s3 7 aliorz. s. d priore 7 posteriore gnie 7 spie. toto 7 pte atqz aliys talib3.

Questio 5ª q sic icipit. Dicend aut utru vni aut diuse scie 7c. D clat q methca specłat d pncipys pse notis. quib3 alie scie tn vtitur q ɔuenit ex sbo 7 q h pn i dmiabilia. Cdicend e vtru vni aut diuse scie sit specłari de pmis pnys q math ca uocat digtates. 7 sba in q ɔne mam est quod vni scie. s. prime phye e pscrutai d p dcis pnys eo q ipa isut oib3 entib3. 7 no artant ad a spale ens. 7 ido p m phs specłat d ipis. sicut specłat vlr de ente. Cpnys aut pmis vtut onis scie. no sm coz hitu. s3 tn q m sufficies e sbo d q pbat panes p omnes d g. l3 pn d quo l3 affirmato ul nego ua geomet n uti q adeo to tale ambitie. s3 q m sufficies e sbo, ipo. s. q tinuo. 7 io nls pti us artifex sic e geomet 7 aritmet. uti dre ad d pmis pncipys n q da ronabiles ronabli s3 faciecces suppoita coz offiõe q fit. q tractado de sba mobli tractabat vli d ente. e3 q m sba moblis e ad gen entis. 7 n e totu ens 7 io e aliq scia coioz q phyca cui e pscrutari tam d pa scia q d pmis

principijs. licet enim phylosophia sit quedam sophia non tamen est prima. sed posterius illa que considerat de prima scientia. ¶ Quoniam autem conantur probare prima principia ignorant doctrinam que data est de demonstrabilibus in analeticis id est in libris resolutoriis. Oportet enim ad discentes prescire prima principia et non querere probationem de eis. ¶ Palam igitur quod primi philosophi est speculari de scientia et primis principijs. Cognitum autem maxime etc.

[C]apitulum .6.m quod sic incipit — Restat quod primi philosophi est considerare principium omnium principiorum videlicet non contingit idem simul esse et non inesse eidem, excludens contra hoc duos errores. Conveniens est primum philosophum cognoscere veritatem entis considerare firmissima rerum principia que talia sunt entibus in quantum sunt entia. ¶ Firmissimum autem principium illud est circa quod impossibile est mentiri. tale enim necesse est esse notissimum. Firmissimum posset eidem circa quod decipi si non esset notissimum. sic habet evidentiam et incondicionale. sed ex suppositione alicuius complexi propositionis. Illud enim quod necessarium est habere absolute quodcumque verum non est notum nec evidens ex alicuius suppositione. tale autem est principium primum. Sed enim necessarium est habere cognoscentem quecumque ens, et non est firmissimum et notissimum inter omnia principia. ¶ Dicamus autem hoc principium esse illud non contingit idem simul inesse et non inesse eidem. Sed enim est firmissimum principium cum in eo determinato posita. ¶ Impossibile est existimare idem esse et non esse sicut quidam putant Eraclitum dicere. esse enim et non esse contradictoria sunt. ita quod nec eidem opinari esse simul et non esse. ¶ Sicut igitur impossibile est contrarias oppiniones verificari de eodem ita impossibile est idem simul esse et non esse. Et quoniam hoc principium notissimum est. hinc est quod omnes determinationes reducuntur ad ipsum tamquam ad ultimum quod a notis non resolvuntur. hoc est naturaliter principium omnium. ¶ Sunt quidam autem quidam qui opinantur contingere idem simul esse et non esse. quorum oppinione multi naturales utuntur. Nos autem supposuimus impossibile idem simul esse et non esse et per hoc ostendimus hoc esse firmissimum principium. volunt quidam autem quidam hoc principium demonstrare quod contingit eis propter ineruditionem dyalectice que contingit ipsos non cognoscere quorum oportet querere demonstrationes et quorum non. impossibile est enim omnia demonstrari. quia in infinitum procederet. et sic non esset demonstratio. quia demonstratio esset certitudo. Si igitur quedam sunt indemonstrabilia non debet magis esse aliquid indemonstrabile quam notissimum principiorum. Quibus autem principium indemonstrabile sit, probari elenctice quod impossibile est ipsum non esse. Sed si dubitans de hoc aliquid dicere. Si vero nichil, ridiculum est querere rationem cum illo qui nullam habet rationem. talis enim est similis plante. Dico autem elenctice probare principium non per syllogismum demonstrativum. quia hoc esset petere principium et quod omnis demonstratio est ex prioribus. principium autem prius nullo. propositio est prior. Sed dico elenctice id est syllogismo contradicente illi qui negat principium ex concessis ab eo. ¶ Disputat contra negantes principium.

[C]apitulum .7.m quod sic incipit. Principium vero ad omnia talia. supponendo significationem nominis ostendens quod concessio nominis significare aliquid impossibile est idem simul esse et non esse. ¶ Principium ad probandum veritatem propositionis, propositionis non est vel sic concedi sed aliquam propositionem affirmativam vel negativam quia hoc esset petere principium. Sed solum concedere quod nomen significet aliquid. et audienti et dicenti. hoc enim non concesso non est loquendi nec sibi nec alteri. hoc autem concesso iam aliquid est

diffinitum. per quod poterit probari elenctice primum principium esse verum. nam si quis negando veritatem huius principii concedit aliquid significare determinate perimit intimendo rationem primi principii defendit ipsum. et negando loquelam concedit loquelam. Si igitur verum est quod nomen significet determinate sic esse aut hoc non esse impossibile est de ipso simul verum esse verificari esse et non esse. ¶ Preterea si homo significat unum sicut animal bipes non differt si ista sint unum aut plura pro ipso quod sit determinata. quia sic plura unicuique eorum imponetur nomen significans unum tantum. Si vero non concedat quod nomen significet aliquid vel aliquid ~~determinata~~ determinata sed potius infinita non significabit. quia non significare ad determinatum est significare ad nichil adque sequitur quod auferetur disputatio. sicut et intelligentia dicit hominis. nichil enim intelligit de re qui non intelligit ad determinatum de ea. Supponatur itaque nomen significare ad unum. Si igitur homo significet non quod predicetur de uno. sed quia habet unum significatum. hoc unum erit quod de hoc poterit dicendo esse et idem dispositio non poterit verificari non esse oppositum eius, quod homo non significet unum tantum secundum suppositum. sed plura. quia esse et non esse quod ab invicem altera sunt. et ideo non possunt eodem nomine significari non sit equivocum ut si quem nos vocamus hominem. alij eodem nomine significant non hominem. Non est autem dubitatum utrum de eodem nomine prima sunt opposita simul esse vera. sed de eadem re simul verificantur. ¶ Preterea si simul verificatur negatio et affirmatio de eodem erit homo et non homo. ac per hoc idem est esse non hominis et non esse hominis idem quod est hominis esse et non hominis esse. et sic homo et non homo erunt synonima habentia unam rationem. sicut vestimentum et indumentum quod falsum est. ¶ Preterea si verum est quod homo significat animal bipes necesse est ipsum esse animal bipes. ¶ Non contingit igitur ipsum non esse animal bipes. et impossibile est non esse hominem animal bipes quem necesse est esse impossibile est non esse. non igitur contingit simul verum dicere hominem esse et hominem non esse. magis enim opponuntur hominem esse et hominem non esse quam album et homo. non autem significant idem album et homo. quare sic omnia possunt esse idem que non sunt opposita. igitur minus significant idem que esse et non esse que sunt opposita. ¶ Preterea si respondet ad interrogationem secundum determinatam contrarietatem non dicit determinate unum. sed apponit ei eius negationes et ab eo diversa non respondebit ad interrogationem. verbi gratia si interrogatur de aliquo utrum sit homo respondendum est unum significatum et non est respondendum eius oppositum nec accidentia possibilia eidem inesse ut album. magnum et similia. talia enim cum sint infinita non possunt pertransiri. Cum igitur res significet determinate illud per quod satisfit interrogatum de eius significatio non potest simul significare id et eius oppositum.

[C]apitulum .8.m quod sic incipit. Omnino vero destruunt etc. Cotam aliam rationem probare quod si de eodem verificantur opposita nichil predicabitur de aliquo per se sed omnia erunt accidentia. ¶ Dicentes idem simul esse et non esse omnino destruunt substantiam et quiditatem cuiuslibet entis. quia necesse est omnia dici secundum accidens. Si enim nomen significet unum quod est substantia ipsius quiditas significatum hominis quod est esse hominem non potest simul

uificari de ipso et eius negõe. s. nõ hoi ee. et hoi nõ ee. Signũ aut̃ ſ̃bale
nõ ẽ aliquid ab eo cui ẽ signũ. Si g̃ d̃ hoie ee hois. et nõ ee hois aut ee nõ ho
mis oi̅ s ista sunt ouiusa hois id nõ ẽ ad ſ̃bale. Sz omia duct̃ de eo ſ̃m
accñs q̃ m h ẽ de tũta ſ̃ba ab accñte. q̃ accñs sic dic̃ d̃ re. q̃ non
signt̃ ee ipi̅. Omnia aut̃ dia ſ̃m ſ̃m accñs i po̅le ẽ. q̃ nl̃lm ee̅t ſ̃di
catũ ul̃e p̃m dc̃m de re q̃ nõ signt̃ ee ipi̅. sz in infinitũ ſ̃dicabit̃ aliquid d̃ aliquo accñte
q̃ ẽ ipo̅le. Accñs ei̅ pot̃ alic̃ accide̅ alt̃o duoz mõz. p̃o q̃ accñs accit alti
accñti. eo q̃ ambo accidũt hoi̅ alicui ſ̃bo. ut musicũ accit albo. q̃ ambo
accidũt hoi̅. Sc̃o q̃ accñs accit ſ̃bo. ut music̃ accit socrati. Neuẽ aut̃
pdc̃oz modoz po̅le ẽ pdicatoem accñtũ infinite ire. Illo ei̅ mõ q̃o dr̃ accñs
accide̅ ſ̃bo, scit̃ ẽ ip̃s accñte. ut qñ dr̃ socti accide̅ albũ. nõ ei̅ pot̃ ad accñs
dia de socrate albo tamq̃ d̃ uno ſ̃bo pse. q̃ ex albo et socrate nõ fit unũ
pse. simr̃. nec illo mõ q̃o accñs accit accñti nõ pot̃ procedi in infinitũ
q̃ unũ ipoz nõ dr̃ d̃ aliquo poitone sui. sz rõne ſ̃bi cõis utrq̃ in q̃o ẽ ſ̃batus
Accñtiũ ei̅ nõ mag̃ accit unũ alti q̃ eq̃o. et ut nõ mag̃ accit albũ mu
sico q̃ eq̃o. Cũ g̃ i utroq̃ mõ accidi stat̃ ẽ ad ad ſ̃bm. ipo̅le ẽ omia
dici ſ̃m accñs. Sz oz ad signe ſ̃bam ex quo se̅ q̃ ɔ̃dictones nõ possũt ũ
ficari de eodem. Amp̃ si ɔ̃dictõnes. et c̃. Declat q̃ si ɔ̃dictoria non
Capl̃m. ɔ̃m. q̃ sic icap̃. uificant̃ de eod̃ eode oĩa erũ unũ. Si ɔ̃dictõs
de eodem sil̃ sũt ṽe omis erũt. ṽm ei̅ erit de eodem ente q̃ ẽ hõ
et nõ hõ. mus. et nõ mus. triens. et nõ triens. et sic de alijs quibzlibet
ita ut omia reducit̃ i unũ. et q̃ ɔ̃ens i pictagoras incadit, dicens q̃
omia erant uera ſ̃m q̃ appebat. et quia diũsis hõibus appebat ɔ̃dicto
ria d̃ eode. id ũa erũt. anax. dicẽs omia ee i omibz. facit totũ ens
ee i d̃ĩatũ et confusũ ita ut nich uẽ sit unũ purũ ſ̃m actũ nã ɔ̃fusũ
et i d̃ĩatũ nõ actu d̃ĩatũ. sz po̅ d̃ĩa. Opinantibz g̃ affirmatoem et negõ
nẽ uãz ee d̃ eod̃. dc̃ ẽ q̃ si alic̃ i ẽ sua negõ. et hoi i ẽ nõ hõ. multo mag̃
eid̃ ineit negõ alti ut nõ lapis sz m. negatõ nil repugnat hoi qñ
ipa. Nec solũ negõ alti ineit unicuiq̃ sz et affirmatõ. ex q̃ se̅ oĩa ee unũ.
Cp̃ si ɔ̃dictões uificat̃ d̃ eode. sicut ṽm ẽ dic̃ q̃ hõ ẽ hõ. et ñ hõ. ita ṽezũ
ẽ dic̃ q̃ homo nõ ẽ hõ. et ñ nõ hõ. hec ei̅ ẽ negõ illi.
Capl̃m. 10m. q̃ sic icap̃. Amp̃ aut̃ ee oĩa ita se hẽt. et c̃. Pbat sylogismo de
mõstratõ q̃ ɔ̃dictõa nõ pñt uificari de eode. Si ɔ̃dictões de eodem
ſ̃bo ṽe sũt sz tn̄ uitate. aut ee omia sic et a d̃ omibz ɔ̃dictoibz. aut d̃ q̃bz
dã q̃d sic. et de q̃bzdã. Et si q̃de de quibzdã nõ. Si nõ d̃ omibz ɔ̃dictões
uificant̃. sz p̃t ee alt̃o duoz modoz. p̃mo ut de q̃bzcũq̃ uificat̃ affir
matõ. uificat̃ et negõ. sz nõ eq̃o. q̃ d̃ aliq̃bz uificat̃ negõ d̃ q̃bz nõ ũ
ficat̃ opposita affir̃o. et si sic sit iã q̃ erit d̃tiate ṽm d̃ aliquo. d̃ q̃ nõ uificat̃ ei̅ opposi̅m
uel sz negõ q̃ sic ɔ̃t illi ſ̃bo q̃ ei nõ ɔ̃t ei̅ opposita affir̃. Si aut̃ aliq̃ neg̃o uã ẽ de
aliquo d̃tiate tamq̃ affir̃. uã ẽ d̃ eode. Si uõ d̃ q̃ubzcũq̃ uã ẽ negõ. uã ẽ et affir̃.
et ẽ ɔ̃uicti sequit̃ q̃ dc̃m ẽ p̃. s. omia ee unũ. Idem ei̅ ẽ homo et deus. et trēs
et ipoz ɔ̃dictones. nec differt aliq̃ ab aliquo. Si aut̃ diuisi uã ẽ ea esset affir̃ d̃ aliquo
sic negõ ñ erit uã de ip̃o. qñ affir̃ uificabit̃ de eode. Cp̃ si ɔ̃dictões ṽe
sũt de oibz. ṽm et ſ̃lm ſ̃t idẽ. g̃ ois q̃ ṽm dicit mẽtit̃. et qui dicat hoc ee
ṽm ɔ̃fitẽ se dic̃e ſ̃lm. Ex quo se̅ q̃ nlla ẽ psc̃rutato nc̃ ẽnũciatõ. nõ ẽm
ṽm ẽ dic̃e q̃ ad ẽ ita et nõ ita. sz ambo sz negat dcõ. q̃ nec ẽ ita ñ ñ ita.
Cp̃ si affir̃o uera ẽ. negõ ẽ ſ̃la et eq̃o. g̃ ambe nõ uificãt de eod̃. ut̃ aut̃
hoc petẽ p̃ncĩm. s. affirmatoz ee ṽam ṽm ul̃ tm̃ ſ̃lam.
Capl̃m. ẋ̃m q̃ sic icap̃. Amplius aut̃ q̃ q̃d aut hẽc et ẽ. Declat ɔ̃dictõnes
nõ posse uificari de eode per hoc q̃ res ad d̃tiatũ signũt ɔ̃firmãs sz ex e
licitõe hoim. et ex hoc q̃ mag̃ et mĩ ṽm dnr̃. p ṽm ad maxim̃ ṽm et õns q̃ oppio
protagore i idẽ incidit cũ pdc̃a. In inuestigatoibz hoim. aut ille ṽm opinat̃ q̃
estimat rem sic se hr̃e et nõ sic se hr̃e. aut ille q̃ estiauit ad d̃tiatum
signe. et si p̃o mõ nlli entis nã signbit ad d̃tiatũ. Si aut̃ sc̃o mõ iã ad erit
ens ẽm. Et si dicat̃ q̃ ñ p̃o ñ sc̃o. sz eq̃li omis mẽtiũt̃. et uã dñt uel ẽ pro
nũtiando illi que sic oppinat̃. ñ ei̅ differt a brutis ul̃ plãtis. Maxim̃ ẽ q̃d
nllus d̃ hijs qui dñt ɔ̃dictõa ee uera sic dispoit̃ i mẽte. nec i ope sic loq̃
uebz. q̃ ei̅ uadit domũ, si putat ide ire. ee ire et ñ ire. q̃r ẽ dilu
clo ɔ̃ſgẽs nõ uadit i puteũ aut i torrẽtẽ. si ide ẽ ire. et ñ nõ ire. ti
met ei̅ eade in puteũ. q̃ putat̃ hoc nõ ee eq̃li bonũ et nõ bonũ. sz meli̅
ee unũ q̃ aliud. Si ergo sz ṽm ẽ. et nõ exquo omia q̃rit p̃z q̃ ñ estimat op
poita ee sil̃ uera. putat̃ ei̅ meli̅ ee bibẽ dulce q̃ nõ dulce. et uidẽ ani
al, q̃ ñ aĩal. Idem q̃rit ea que putat̃ meliora. tãq̃ nõ estimãs opposita
ee eade. Si aut̃ dicat̃ q̃ pdc̃a fiũt nõ a scictibz sz ab oppiantibz alt̃m illo
ñ ee meli̅ hui̅ ɔ̃poim. q̃ nõ ẽ ide oppinari et scire itaq̃ mag̃ curãdũ ẽ
a sic oppiantibz q̃rẽ uitatẽ. sicut ab infirmo sanitatẽ. oppians ei̅ respec
tu scientis sic ɔ̃pat̃ ad uitatẽ. sic i firm̃ ad sanitatẽ. Cp̃ i nã entũ est
mag̃ et mĩg. nũ ṽm et ſ̃lm. nõ ei̅ sili mẽtit̃ q̃ oppinat̃ q̃ ee. 4. et q̃
mille. nec g̃r ṽer̃ ẽ qui d̃t duo ee paria et qui tria. Si g̃o mag̃ ṽm ẽ ei̅
q̃ pr̃iqui̅ ẽ simp̃r ṽo et mĩ ṽm ẽ q̃ longiqui̅ ẽ ab eo, nc̃e ẽ ad ee simpli
ṽm. q̃ nõ ee̅t si sil̃ ee̅t ſ̃lm et ṽm. Remoti g̃ sil̃ ab oppione i ɔ̃dicta et sl̃i
tua ac prohibẽte existimari ad ee d̃tiate ṽm oppio ẽ, ptagore eade ut̃ cum
ea que dicat opposita uificari d̃ eode. ambas ei̅ nc̃e ẽ aut ee sil̃ ṽas aut
ſ̃las. Si ei̅ omia que appent uera sũt cũ uni appeat hoc ee tale alti aut̃
ñ appeat, nõ ee tale. ide erit et ñ erit tale. opposita ẽ uera ee̅nt d̃ eode

quod esse idem in entes et non dicens opposita opinantur. Idem igitur intellectus est utriusque opinionis. Est autem non idem modus ad omnes etc. Declarat quod diuersus est modus disputandi contra illos qui ex diuersis causis negant principium primum. Capitulum 12m quod sic incipit.

Omnis quod mouit aliquos ad opinandum contradictoria uerificari de eodem et soluens eorum motiuum. Non est idem modus ad omnes qui negant principium primum. Alii qui exigunt rationem hoc dicunt bene curabiles sunt persuasione. Non est obuiandum contra ipsorum sermones sed intellectus construendus de ueritate principiorum. Qui autem negant principium propter apparentem rationem corrigitur uiolentia rationis reducentis ad redargutionem. Opinio autem dicens opposita simul inesse eidem accidit hiis ex hiis que uidentur in sensibilibus. Videbatur enim quod si ex non ente non fiat aliquid sed unum oppositorum fit ex altero prius extitit simul cum illo. Propter hoc enim Anaxagoras dixit quelibet esse mixtum in quolibet quia quodlibet fit ex quolibet. Democritus etiam dicit inane quod est non ens et plenum quod est ens existere in qualibet parte cuiuslibet entis. Ad quod motiuum dicendum est quod ens dupliciter dicitur scilicet actu et potentia. Contingit igitur simul idem esse et non ens tamen in potentia ex quo sequitur quod opposita non simul actu sed unum est in potentia et in actu. Secundum solum de hiis que sunt per generationem et motum. Quedam autem substantia est cui non inest motus nec generatio nec corruptio ut dicit substantia prima.

Capitulum 13m quod sic incipit. Similiter autem et que circa apparentia etc. Declarat quod opinio omnia dicentium omnia que apparent uera esse prouenit ex hoc quod putauerunt sensum et intellectum esse idem et omnia entia esse sensibilia. Similiter opinio circa apparentia quecumque apparent uera esse aliquibus accidit ex sensibilibus. Putant enim quod uerum non sit iudicandum id quod apparet pluribus uel paucioribus quia est si quidam uel dulce accidet quod id quod secundum ueritatem dulce est debet dici amarum. Si plures habentes gustum infectum iudicauerint dulce amarum esse. Preterea sunt alia animalia que homines pocius debent iudicari uerum ad quod apparet aliis aliter quam hominibus. Si ex pluralitate iudicandum esset uerum. Preterea etiam de homine diuersis temporibus eadem aliter et aliter apparent quod non potest contingere ex pluralitate uel paucitate. Cum idem sit cui opposita apparent nec discernitur quod illorum magis opportet iudicari uerum. Propter hoc enim Democritus ait aut nichil esse uerum aut nos non manifestum. Opinantur igitur omnia apparentia esse uera prouenit ex hoc quod intellectum estimant esse idem cum sensu. Sensus autem alterabiles mouentur propter hoc secundum ueritatem et ideo quod uidetur secundum sensum putant esse uerum simpliciter. Ex hoc etiam multi antiquorum in hunc errorem inciderunt quod putauerunt intellectum esse sensum. Unde Empedocles dicit quod permutatis habitudinibus corporis permutatur prudentia et quod consilium uigoratur in hominibus ad presentiam sensibilium et quod ad transformationem mutatur secundum sapere et intelligere. Preterea

dicit quod intellectus in hominibus habet uarietas opiniones propter complexiones multiplices membrorum. Idem etiam facit complexio membrorum in hominibus quod facit propria complexio in quolibet tamen plus quam in hominibus complexio habet uim intellectiuam. Anaxagoras etiam alloquens socios dixit entia talia esse qualia eis apparent. Uerum autem et Homerus opinari intellectum et sensum esse idem quia dicit Hectorem alienatum a plaga iacere qui sapientem quam prius sapiens erat. Palam igitur quod si omnia apparentia uera sunt opposita uerificantur de eodem. Ex hiis autem quod dampnosissimum quia si illi qui maxime amauerunt et quesierunt ueritatem talia opinantur de ipsa dignissimum est respuere philosophari et non querere ueritatem quia querunt ipsam uolatilia persequi. Huius autem opinionis causa fuit quia philosophi priores querendo de entibus putauerunt sola sensibilia esse entia. In hiis autem multa est natura indeterminata. Propter quod hec non uerum tamen decenter loquuntur dicendo sensibilia esse entia indeterminata quam Epicharmus qui dixit ad Xenophanem quod omnia entia sunt uera. Preterea omnis natura sensibilis est mobilis. Non contingit autem uerum dicere de eo quod semper mouetur. Ex hac etiam ratione Cratylus opinatus est sicut et Cratilus quod nichil debet affirmari de aliquo. Unde Cratilus solum motu digiti indicabat quod pronuntiare uolebat et Heraclitum dicentem quod non potest bis intrari ad eandem aquam fluminis propter continuum fluxum eius increpauit dicens quod nec semel potest intrari ipsum. Nos autem etc. Improbat motiuum predictorum opi-

Capitulum 14m quod sic incipit. nionum scilicet quod omnia sunt in motu dicens primo quod supposito quod esset uerum non sequitur opiniones illas esse ueras. Secundo quod falsum est omnia esse in motu. Dicamus igitur quod mobile quod mouetur habet de ueritate hanc rationem scilicet quod non est stabile et ita opposita non sunt de ipso scilicet quod mutetur et non mutetur simul sed ambo habent de ipso apparentiam. Preterea abiciens ad aliquid mouens quod relinquit terminum a quo et ad hunc terminum ad quem. Et ad de tertio adhuc. Et quod corrumpitur adhuc est aliquid quod fit ita ad est et aliquo fit et in quo fit, in quo est status non in infinitum potest in fieri ex quo et in quo ex alto igitur in ipso sunt multa de ueritate uera. Preterea non esse quod permutatur secundum quantitatem aut quod augetur uel diminuitur mutatur secundum formam quam accipit esse uerum. Igitur non obstante quod ad moueatur secundum quantitatem potest habere ueritatem esse secundum formam. Dignum quod est increpare dicentes omnia esse in continuo motu quod generationis et corruptionis et non esse stabile. Cum etiam quod sunt in loco inferiori et subiecta generationi et corruptioni que parua pars sunt comparata ad totum uniuersum et ad celestia incorruptibilia quod dignius est propter ista dicere quod in generabilibus habent ad fixum quod propter hec contrarie de immobilibus. Preterea sicut sui dixerimus oportet esse aliquam naturam immobilem et hoc

cõ̃dedũ ē ⁊ ipsi credē debet ¶ Pꝫ si contigit idē eē ⁊ nõ. q̄ eē oĩa erũt
iomibꝫ. ita q̄ n̄ moueb̄r. cũ sit ad ad distãs. distãcia aũt nõ eēt. si oē
in oĩ eēt. De ũitate uõ q̄ nõ oē ē ꝯ ē. probat mltis rõnibꝫ. q̄

Capitulum 14m q̄ sic incipit. nõ oē appens ũm ē ¶ Quod nõ oē appens ũm sit pro
bat sic. Cuius sensus sit fals⁹ eē pp̄m obiectũ. tñ fantasia q̄ n̄ ē idē sensui põt
fal̃a eē. ⁊ nõ oē q̄ ſm fantasiam appet ē ũm. ¶ Pꝫ magnitudies ⁊ colores
n̄ sẽ tãte ul̃ tales. quales appent a remotis ſꝫ quales de ꝓpinquo. ¶ Pꝫ si
bilia nõ sũt talia qualia appẽt infirmis. ſꝫ qualia sanis. grauia q̄ nõ
sũt talia qualia debilibꝫ. ſꝫ firmis appent. similr̄ ũcã nõ debẽt estimari talia
qualia dormiẽtibꝫ. sꝫ qualia uigilãtibꝫ videt̃. De futuris ūt nõ ē eq̄ uera
oppio ignarãũ ⁊ exptorꝫ. ut nõ media ⁊ medici de futũ sanitate egrĩ ¶ Pꝫ
nõ similr̄ iudicat sensus de ꝓpio obo ⁊ de alieno. ut nõ gustus iudicat de sapoubꝫ
vis⁹ ⁊ gustus. ꝓprius enim sensus eē pp̄m sensibile nũq̄ dicit simul ita ⁊ nõ ita se ha
bẽ. sꝫ n̄ dubitat de ipso licet dubitare possit de sbo cui accidit, pp̄m sensibile
nõ ei gustus dubitat de ipso lꝫ dubitare possit de sbo cui accidit, pp̄m sensibile
nõ ei gustus dubitat de dulci. vtrũ sit dulce ⁊ nõ dulce. lꝫ possit du
bitãre utrũ sit i sbo in dulcis sit vnũ. ul̃ ad aliud ¶ Pꝫ si oĩa q̄ appẽt vera
sũt. nllm ens eẽt necm̃. sꝫ oĩa ꝯtigeret ali⁹ ⁊ ali⁹ se hr̃e p mutatõꝫ appen
¶ Pꝫ si ea sola ẽtia sẽ q̄ sentiũt̃. ⁊ inq̄ntũ sũt sensibilia n̄ erũt nõ existentibꝫ rebꝫ
aĩatis. nã sñ illis nl̃s ē sensus. neq̄ sensato. sensibilia aũt priora sẽ sensu. sicut
mouẽs prius ē nãli moto. ⁊ q̄uis sensibilia relatie dicãt̃ ad sensum. tñ priora
ē ipso. n̄ depẽdet ab eo sic ē sensus. Sũt aũt q̄dã q dubitãt lꝫ p suasorꝫ ⁊ē.

Capitulum 16m q̄ sic incipit. Adducat q̄dã oppiõ nẽ negãtē rõnes pdcās
⁊ dicte de oĩbꝫ q̄rẽdã eē ⁊ dmõstratõm ⁊ inp̄bat. Si aũt q̄dã
dubitantes de rõibꝫ dãs querẽdo quis ē sanꝫ. ul̃ uigilãs ul̃ hui⁹
vtrũ nũc dormiam⁹ aut vigilem⁹ ¶ Omes ei tales dubitatões suppo
nũt q̄ oĩa possit pbari p pn̄m pus. q̄ pn̄m ē põt probari p dmõstra
tõm. ⁊ tñ sic oppinãtes nõ hoc obsuat i actibꝫ. s. ſꝫ in eis supponũt
ad pn̄m notũ ¶ Est g̃ pro ipsorꝫ q̄rẽ rõm porꝫ pn̄orꝫ quorꝫ nlla ē dmo
strãtõ. Faut finale credibile ē ⁊ sine difficultate suppoĩ dꝫ lꝫ i suis smo
nibꝫ dicat ꝯria ⁊ s̃ ipsi ꝯdicẽdo assẽrat ꝯria veri eē de eodẽ. q̄ autem
apparencia nõ sit causa rerꝫ pꝫ sic. nõ oĩa entia sũt ad ad. lꝫ q̄dã s̃
ſm se. q̄dã dicat oĩa q̄ appent talia eē qualia appent oĩa faciat ad
ad. ⁊ si dicat̃ q̄d appens si ē tale simplr̃ q̄le appet, tñ ē tale illi cui
appent ⁊ q̄n ⁊ i q̄m ⁊ co mõ, quo appet accidet adhuc ꝯria dicẽ eē
idē. cõtigit ei eidē hoĩ aliq̄ apparere mel ſm visũ ⁊ n̄ mel ſm
gustũ, eadẽ res appebit ſm visũ alia ⁊ alia. si vni⁹ oclorꝫ ali⁹ dispo

situs ē q̄m ali⁹ ex quo sẽ q̄ oĩa erũt simul vã ⁊ fal̃a, cũ eadẽ q̄ res appe
at eē duo ꝯria eidem hoĩ ſm idẽ tp̄e. ul̃ penes duos sensus. sicut ē tact⁹
⁊ uis⁹ ul̃ penes eũdẽ sensum dissimode dispositũ. Si g̃ ꝯcedat̃ q̄ id q̄ appꝫ
ũm ei cui appꝫ necce ē dicẽ oĩa ad ad ⁊ referri ad oppiõnẽ ⁊ sensum ex quo
sequit̃ q̄ nllo p̄s oppinãte nich̃ erit fm̃ ⁊ q̄ꝫ lꝫ fal̃m ē. io nõ oĩa ad oppiões
ꝯferent̃ ¶ Pꝫ oẽ relatiũ reali referẽt̃ ad ad ꝯrelatiũ. ud. ut dimidiũ du
plũ. ⁊ equale ad equale ⁊ ecõ ¶ Si g̃ oppinãs ac phoc ipẽ erit q̄dã relata
ſm spẽm ¶ Quod g̃ uisibilis sit opposita nõ uificari de eodẽ ⁊ q̄d accĩt ꝯria
oĩbꝫ. ⁊ q̄re q̄dã lꝫ dicãt tot sunt dca. Concludit q̄ ꝯria nõ pñt ue

Capitulum 17m q̄ sic incipit. Quoniam aũt ipo̅ssibile ē ꝯdictorꝫ ⁊ē. uificari d eodẽ. pbãs
q̄ ꝯdictõis nllm ē mediũ. ¶ Quoniam ipo̅ssibile ē ꝯdictoria simul vã eē d eodm
maĩ ē q̄ ꝯria nõ ꝯtigit simul iẽe eidẽ. ꝯriorꝫ ei vnũ ē priuatõ altius
priuatõ aũt ē negatõ illi⁹ q̄ priuat̃ in sbo ꝯrelato. si g̃ ipo̅ssibile impossibile ē ne
gatõm ⁊ priuatõm sim̃ uificari d eodẽ ⁊ ꝯria sim̃ eē uã. simplr̃ d eodẽ ē ipo̅ssibile
lꝫ amobo ſm quid ⁊ altm̃ simplr̃ i uificari possint ¶ Contradictõis aũt n̄
eē mediũ pꝫ a pmo ex diffõne ũi ⁊ fal̃i. dicẽ naꝫ ens eē ⁊ nõ ens non
eē. ē ũm dicẽ aũt ens nõ eē. tñ ens eē. ē fal̃m ⁊ io dicẽs ad eē. aut nõ
eē aut ũm d. aut fal̃m. hoc aũt n̄ sequeret̃, si entis ⁊ nõ entis eẽt mediũ.
¶ Pꝫ me ē aut p ꝑticipatõe extremorꝫ sicut palidũ med̃ ē albi ⁊ nigri. aut
negatõe ipsorꝫ. sicut iustũ ⁊ iniustũ med⁹ ē, nec iustũ n̄ iniustũ ¶ Sꝫ ꝯdic
toria aũt nõ pot eē me p negatõm ipsorꝫ. q̄ꝫ si eẽt tale mediũ ex ipso
possꝫ si p mutatõ i q̄lꝫ extremũ. ⁊ sic fiet p ... mutatõ i bonũ ex alio. q̄m
ex nõ bono ⁊ i n̄ bonm̃. ex aliquo q̄ ex bono. s. ex i medio int̃ bonm̃ ⁊ nõ bonm̃. ⁊ eod
mõ fiet p mutatõ i vnũ ꝯdictoriorꝫ nõ ex alio. sꝫ ex meo. si ipsorꝫ eẽt
mediũ p ꝑticipatõe extremorꝫ ¶ Pꝫ oẽ intellectuale ꝯstitute oblatũ intellectui in
tellectus aut affirmat. aut negat. ⁊ affirmãdo aut negando ũm d. aut menti
hoc aũt nõ sequeret̃, si affirmatõis aũt negatõis eẽt me ¶ Pꝫ si ꝯdictõis
ē mediũ. p n̄ ipsi oĩm ꝯdictoriorꝫ erit mediũ. ⁊ sic it̃ ũm dicẽ ⁊ nõ ũm dicẽ mediũ
erit ad dicẽ ¶ Pꝫ int̃ ens ⁊ nõ ens erit mediũ. ad q̄ i potest t̃minari q̄dã trãs
mutatõ. sicut ad ens t̃minat̃ gnõ. ⁊ ad nõ ens corruptõ. ⁊ sic pt̃ gnõnẽ
⁊ corruptõm erit alia trãsmutatõ ¶ Pꝫ oppositorꝫ q̄rũ negatõ vni⁹ infert
alt̃. sicut negõ inparis i nũo ifert par, erit aliq̄ mediũ. ⁊ i erit nũs q̄
n̄ par. nc̄ inpar. hoc aũt inpo̅ssibile eē maĩ ē, ex diffõne paris ⁊ inparis.
par ei ē nũs diuisibilis i duo eq̄lia. inpar indiuisibilis in eq̄lia. istorꝫ aũt n̄ mediũ.
¶ Pꝫ nõ solũ erit erũt tũ si ꝯdictõis ē mediũ. videlꝫ extremũ. mediũ ⁊ ad extremũ
sꝫ ⁊ i infinitũ ¶ Mediũ ei ꝯparatũ ad extremũ affirmatm̃ oppoĩ ei ⁊ põt negari ab
ipso. si g̃ cuiꝫ contradictõis ē mediũ int̃ affirmatm̃. ⁊ i mediũ erit mediũ.
similr̃ mediũ comparatũ ad extremũ negatm̃ oppoĩ, ⁊ pp̄ negari ab ipso, ⁊
sic inter ea erit ad mediũ ¶ Eadẽ aũt rõ ē d his duobꝫ medijs illud

suor ex̄ mear .s. q int̄ ipa 7 illa ex̄ma erut alia media. 7 hoc ītitu .h.
semp̄ int̄ opposita cadit me͞m. Cp si a° interrogante vt̄ .h. sit albū. sed
aliud q nō .n. a° negat q̄ eē albi. aut eē albi negō ē. nō eē. sic g° nō ē
mediū int̄ eē 7 nō eē albū. .i. nec int̄ cōtradictōes. venit aut̄ .h. oppio
aliquibꝫ p̄p debilitatē itell'es ex qua nō potētes solūē soph͞i. cas orones
concesserūt sequē. et q exi͞s sequebat̄ opposita eē sil' ut .io. 7 .h. 9cesserūt aliq
bus hoc accit p̄p hoc q ei qēcrut diminatōm. Cp͞i aut̄ disputādi 9
omīs qui talia opinant̄ ē ex diffinitōe atq3 9 ditate q̄ sigt nomi .io. 9
n ē sig͞m. diffitō ē. Cēraclita aut̄ oppio dicēs q sil' eē 7 n eē .vi. fac̄
omia vera. anaxagorē aut̄ oppio dicēs cōtradictōis eē me͞m. facit qm̄ fl̄s
qm̄ cū ad ē mixtū ex bono 7 nō bono. nec bonū ē n nō bonū. q n ē sig͞m. 9
Capl͞m .io͞m. q sic icip. Determinatis aut̄ hijs 7c̄. Improbat oppiones dicētem
omīa eē fl̄a tm̄. 7 dicentem oīa eē tm̄ vā. cōcludens q dicē oīa
quiescē. quiescē. ul' oīa moui īcidit i idē cū dcīs oppionibꝫ. hijs dc̄ā
tis maī͞m ē impo͞le eē q oīa fl̄a sint ul' q omīa vera. sicut quidā dicūt qbꝫ
eadem icidentia cōtigit q̄ eraclito. Si oīa sūt vā 7 fl̄a. 9uicti sequet̄
q oīa sc̄ uā. 7 q oīa sc̄ fl̄a diuisim. 7 si p͞m ē ipo͞le. s. oīa eē vā 7 fl̄a 9uic
9dictōes eundē sūt ditate qd nō ē po͞le sil' vād eē ul' sil' fl̄as. ut ex sup
Cp quedā
dcīs p3. Cp supposito q nōia aliqd significēt. 7 quod diffinito vi 7 fl̄i
vī ē assigta. s. q vm̄ ē dicē q ē eē 7 fl̄m ē dicē q nō ē eē. necē ē
altam̄ ptē 9dictōis vām. Cp si dīi ē vā negatō 7 affirmatō ipo͞le
ē utrāq3 ptē 9dictōis fl̄am eē. Ccedit itaq3 talibꝫ oppionibꝫ q famo
se dr̄ ipo ds. s. q destruūt se ipas. Qd cū dicat oīa eē vā dicat 9ra sue
orōnis. vām eē. q° sua ē fl̄a. qui uō dicat omīa eē fl̄a. scriptū dicat fl̄m
dicat fl̄m p̄nuciare. Et si dicat quis q omīa sūt vā p̄t 9ria sue orōnis. ul'
dicat q oīa sūt fl̄a p̄t suā anūtiatōm accit ifitās orones eē vās 7 fl̄as
7 nō unam tm̄. qui cū dicat orōm vām. vera ē. 7 qui dicat fl̄am fal
sa ē. 7 hoc i infinitū p̄cedēs. p3 ut .s. dōs orōnē. 7 dōs se dicē eam.
Cexhijs manifestū est quod nō ē vm̄ omīa quiescē. aut oīa moui
nā si quiescūt oīa. vā enūciatō nō poterit trāsmutari in fl̄am. necē
trāsmutat̄ aut trāsmutata re. Si uō oīa mouet̄. nichil est vm̄. sicut
n erit stabile. sꝫ oīa fl̄a. q ipo͞le eē ōnsū est. Cp ibi p̄mutatōe est
aliqd ens i quo fundatur trāsmutatō que ē ex aliquo in aliqd. Cqui
dam g aliā quiescūt 7 alia mouetur. 7 id est qd p̄p mouetur. 7 p͞m
mouens ē imo͞le.

Principiū dr̄ a° quid vnde utiq3 res mouebit̄ 7c̄. huius ul'
quinti capl͞m p͞m declāt quod modis dr̄ principiū. 7 quot
dr̄ ph͞o 9ueīt eē p̄mū. Cprincipiū vno mō dr̄ id a quo i
cipit motus local'. sicut ē t'mins a quo icipit qd moui. C 2°

modo dr̄ p͞m .i. ex q° facili pōt aliquid ichoari ut p͞m doctrine. a quo facilit̄
qs icipiet addiscē. C 3° .i. ex quo icip̄ res gn̄ari 7 exit intre ut fundamētū
dom9 7 cor sīu cerebrū aliū. C 4°. p͞m dr̄ a quo nō existe intre. sꝫ ex icipit
gnō. aut p̄mutatō rei. sicut pat̄ 7 mat̄ p͞m puū sc̄. 7 volūtas principū
p͞m ē cor q̄ mutat̄ icauitate. 7 aīs p͞m ē artificialiū 7 princip͞r archichet
tonica. C 5°. p͞m dr̄ .i. ex q9 euidētia demōnes fiūt. Cp̄dcīs aut̄ mōis p͞m
distiguit̄ cā. q omīe p͞m cā ē. Coī aut̄ ph° 9e ē eē p͞m. vn̄ ē a° sit laut q°
sat̄ res. .i. tamē q qda sc̄ p͞n existēa intre. sic ē n̄a 7 elemtū. quedā ex̄ re
ut itell'es. volūtas. 7 sic q ē bonū rei.

Capl͞m 2͞m. q sic icipit. Cā uō dr̄ 7c̄. | Declat q gn̄a cāz sūt .q°. 7 qd
pōz pp̄eratēs sc̄. 3. modi uō
C ipōz principales sc̄. 6. quoz vniquoq3 pōt 9sidāri iactu ut ipō. Ccā
dr̄ vno mō .m. ex q sit ad 7 exit intre sēi. sicut es ē cā statue. Calio m°
spēs 7 fōa q ē rō quiditatis dr̄. cā ut dyapason .i. p̄porto dupla cā fōal'
armoīe 7 cor rei itroducti p9sliū. 7 pat̄ filij 7 efficiēs fāi. C 4°. 7 q
cui cā. cā dr̄. vt sanitas ē cā ambulatōis. Cqueq3 .i. media sūt int̄
fiēm 7 efficiēs ordināt̄ ad finē sic ad cam. q̄ admi attenuatō purgatō. la
xatū. 7 illa q̄ qbꝫ ministrāt̄ medicalia ordināt̄ ad sanitatē. taq3 ad fiēz
.l. mt̄ se dirīt. q qda ipōz sc̄ istria. qda opoēs. Ccausa accit multas cās
eē eidē efficiēs. Ctigit .i. ad eē eam alta. q eō° ē ipi9. nō tn̄ icodem
sꝫ ia° gnē. omīe sic excia͞m ē cā efficiēs bone dispōis. 7 .h. ē cā final' ex
ercicij. Ccōtigit .i. idē sm̄ diuisas rōes cam eē 9rioz. sicut absētia gu
bernatoris cā ē p̄iclitatōis. cui9 p̄ntia ē cā salutis. Comīs g cāe 9°. sc̄
quedā mā'. ex q sr̄ res. sic lrē sillabaz. 7 q°. ela cor͞m 7 ptēs tocī. 7 p̄e
misse 9clusionis. Cquedā uō fōal'. sicut quidditas. totū. compō. 7 spēs
Cquedā efficiēs sicut semē. medic9. 7 omīe efficiens. Calia uō final'. ut
bo͞m. cui9 cā sūt ceti. .h. ē cā ē opti͞m m rē. Cm͞r aut̄ differūt ad p̄ns dicē bonū
9eīs. sūi appēs. Cmodi aut̄ cāz multi sc̄. sꝫ pauciores sc̄ pautōres. Cdu
ā cāe p̄ores. qda posteriores. sūi p̄piq̄ 7 remote. ut 9ātas. medic9 ē cā
p̄piq̄ 7 artifex remota. 7 sm̄ apasō duplū ē cā formal' p̄piq̄. nūs aute
remota 7 supiora ad nūm sūt cāe remotōres. Camplius quedā ē cā
p accīs ut pollicit9. 7 supiora sub qbꝫ 9tinet̄ cāe sc̄ paccīs statue. Cac
adit cā statue q sic pollicit9 homo 7 aīl. .l. istaz cāz accītaliū qda sūt
remotōr ut homo. qda p̄piq̄or ut pollicit9. Cquedā uō ē cā p sē. ut
statue. facto statue. Camp̄ qda ē cā ipō ut edificator nō actu ope
rans ē causa edificandi. quedā iactu ut edificans cā ē edificatij.
Coffcini 7 ē p̄piq̄or. qda remotōr. quedā p sē. qda paccīs. Camplius

quedam causa dicitur simpliciter ut statue factor statue ¶ Quedam complexa ut pollicletus
statuificus. Sunt ergo 12 modi causarum, propinqua et remota, per se et per accidens, simplex et composita,
quorum quelibet dividitur per duo scilicet in actu et in potentia ¶ Differt autem causa in actu a causa in potentia
quia causa singularis et in actu simul est cum suo effectu in fieri, sicut hic medicans cum hoc convale-
scente et hic edificans cum hoc edificio ¶ Causa autem in potentia separabilis est a suo effectu, corrup-
to enim edificatore non corrumpitur domus. Diffinit quid est elementum et quibus proprie et in quo
Capitulum 3m quod sic incipit ¶ Elementum dicitur etc. quibus translative elementum dicitur ¶ Elementum dicitur ex quo
primo componitur res existente indivisibili secundum speciem, scilicet quod non potest dividi in species diversas ¶ Vocis
enim elementa sunt ea ex quibus primis vox componitur. hec autem sunt in que ultimo resolvitur, et ipsa
non sunt divisibilia in alias voces specie diversas. licet enim elementum possit dividi in partes quan-
titatis eiusdem speciei, sicut aliqua in particulas aque, tamen elementum non est quod est divisibile in diversa secundum
speciem, ut sillaba in litteras ¶ Sunt corporum simplicia in que ultimo dividuntur corpora mixta.
ipsa autem non dividuntur in alia corpora diversa specie, dicuntur elementa corporum ¶ Eodem modo ea ex qui-
bus primis fiunt descriptiones geometrice et ex quibus fiunt plures demonstrationes dicuntur e-
lementa demonstrationum. tales enim prime demonstrationes fiunt ex tribus terminis, quorum unus est
medius ¶ Differt autem nomen elementi ad omne quod existens unum et indivisibile est uti-
le ad multa, eo quod elementum videtur esse aliquid parvum simplex et indivisibile ¶ Et ideo quibusdam
visum est quod maxime universalia sint elementa, quia quodlibet ipsorum unum existens et simplex in multis est,
et quia genera ad plura se extendunt quam aliqua differentia ipsorum, quia cui inest differentia et genus inest,
et non econverso. ideo videtur genus magis esse elementum quam differentia. unum et punctum propter eandem causam a
quibusdam dicuntur ¶ Omni autem elemento commune est primum esse in re.

Capitulum 4m quod sic incipit. Natura quidem dicitur etc. Declarat quot modis dicitur natura et quod proprie dicitur
de forma substantiali ¶ Natura uno modo dicitur generatio nascentium, quod significat physis si pro-
ducto ¶ Alio modo dicitur principium quod nasci de re, ex quo primo tamquam ingrediente generatur, sicut est embrio
in animalium ¶ 2o modo natura dicitur id unde est primus motus existentium in re ¶ Nasci autem dicuntur quecumque
habent augmentum per ea in quibus nascuntur et tangunt ipsa tamquam eis connata et adnata, ut
embrio in pregnantibus ¶ Non tamen idem est connasci et tactus, quia in tactu non oportet esse aliquod
medium preter tangentia, in connatis autem est aliquod idem coniungens ambo et pro tactu faciens
unum continuum ex eo quod nascitur et in quo nascitur, licet non sint unum secundum formam, ut patet in fruc-
tu et arbore ¶ 4o dicitur natura id ex qua primo est aut fit aliquod ens naturale, quod materia immediata ex-
sistit de se, quia caret omni forma et immutabilis a sua propria virtute, que est ens in potentia, ut
es dicitur natura vasorum ereorum et lignum ligneorum, et sic de aliis ex quibus fit unumquod-
que artificialium, salvata prima natura eorum ex quibus artificialia fiunt. hoc eodem modo an-
tiqui dixerunt elementa esse naturam rerum naturalium, ita quod aliqui ignem, alii aerem, alii
aliud quid tale, alii quedam horum vel omnia hec naturam entium dicunt ¶ 5o dicitur
natura substantia, forma rerum naturalium. unde Empedocles compositionem elementorum tamquam formam dicit
esse primam naturam rerum, quia non est forma existentium nisi mixtio et compositio mixtorum. ho-

mines autem rationabiliter et dicunt loquentes, ex qua fuit dicunt formam, id est esse rei existentium, quod non est
sola composita substantia ¶ Ex qua primum res est id quod est et non iam existente materia ex qua fuit, aut sunt
res naturales. non dicimus eas habere naturam prius quam habeat speciem et formam ¶ Natura ergo
dicitur quod ex utrisque consistit, scilicet ex materia et forma, ut talia et eorum partes ¶ Continuatio autem duplex
dicitur. natura est duplex quia et materia omnino prima, sicut est aqua respectu liquabilium, et materia proxima, sicut est es
respectu ereorum operum, natura dicatur ¶ Forma autem substantialis que est finis generationis ita dicitur natura quod per quan-
dam metaphoram omnis aliqua substantia natura dicitur propter ipsam ¶ Ex dictis itaque palam quod primo et proprie
dicta natura est substantialis forma. hec enim secundum se principium est et habet tamen in se motum ¶ Materia autem dicitur
natura quia est susceptiva eius. Similiter generationis et generationem dicunt naturam quia sunt ab hac et propter hanc. et
natura dicitur principium motus in rebus propter formam que existit aut potentia aut actu.

Capitulum 5m quod sic incipit. Necessarium dicitur sine quo etc. Declarat quod necessarium dicitur quot modis, quare
tres priores habent reduci ad quintum, et quod necessarium reperitur in demonstratione et sic in primo ente.
¶ Necessarium dicitur id sine quo non potest res esse vel vivere quasi concausaliter, ut respiratio
animalibus necessarium est et alimentum et alia. Alio modo sine quo bonum non contingit esse aut fieri
vel malum expelli, sicut medicina necessaria est homini ut non infirmetur, et ire aliquo
modo necessarium est ut pecuniam recipiat ¶ 3o modo dicitur necessarium vis et transfaciens, ut impe-
diens et prohibens naturale seu voluntarium motum per violentiam. tale necessarium
infert tristitiam. unde Omerus ait omnis res necessaria tristis est et est violenta. propter quod dicit Sopho-
cles: vis hec me facere coegit. videtur et hec necessitas esse inseparabilis cum sit contraria motui
qui est secundum cogitationem et electionem ¶ 4o modo necessarium dicimus quod non contingit aliter se habere. Et
secundum necessarium hoc ultimo modo dicuntur alia esse necessaria ¶ Violentum enim dicitur necessarium quando propter eius vio-
lentiam ita agit aliquid aut patitur, quia existente tali violentia non contingit aliter se habere. Similiter
id quod est concausa vivendi et id sine quo non potest bonum haberi vel malum evitari ¶ De-
monstratio enim est de numero necessariorum, quia demonstratum simpliciter non potest aliter se habere. Causa non necessitatis in
conclusione est quia premisse non possunt aliter se habere. ita quod necessitatis conclusionis est altera
causa, scilicet necessitas premissarum. huius autem necessitatis non est altera causa ¶ Primum autem ens quod est
simplex proprie necessarium est, quia cum non contingat ipsum se habere pluribus modis, non contingit ipsum aliter et ali-
ter se habere. Sic enim hoc esset pluribus modis se habere. Si qua sunt sempiterna et immobilia, nihil violen-
tum vel preter naturam est in eis. Unum dicitur etc. Declarat quot modis dicitur unum per

Capitulum 6m quod sic incipit. accidens et quot modis dicitur unum per se ¶ Unum ergo aliud
secundum accidens, aliud secundum se ¶ Secundum accidens quidem primo dicitur unum quando ad accidens unitur alteri
in eodem subiecto, ut musicum iustum dicitur unum quia eodem subiecto accidunt musica et ius-
titia. et cum subiecto dicuntur esse unum, ut Coriscus musicus, quia Corisco inest musica tamquam
accidens in subiecto ¶ 2o modo dicitur unum secundum accidens quando accidens unitur alteri accidenti in eodem
subiecto, ut musicum iustum dicitur unum quia eodem subiecto accidunt musica et iustitia. 3o dicitur
unum per accidens quando subiectum et accidens dicuntur esse idem cum subiecto, ut musicus et Coriscus. unum est
enim Corisco quia musicum accidit Corisco, cum ambo sint ex eadem parte orationis, sive
teneant orationem predicati sive subiecti ¶ 4o dicitur unum per accidens quando compositum ex uno

accidente et subiecto dicitur esse unum cum composito ex eodem subiecto et alio accidente. ut musicus Coriscus unum est cum iusto Corisco. musicum et iustum que sunt partes subiecti et predicati sunt unum, quia ambo eidem Corisco accidunt. Et eodem modo dicitur unum secundum accidens quando alicui subiecto universali attribuitur accidens. sicut quando dicitur homo est musicus. hec enim sunt unum secundum accidens. vel quia homo tamquam subiecto accidit musicum. vel quia tam homo quam musicum accidit alicui homini singulari. non tamen eodem modo. quia homo inest cuidam homini sicut species et universale. musicum non sicut accidens subiecto. Hoc igitur dicitur unum secundum accidens.

Secundum se vero unum dicuntur quecumque sunt continua. aut per partem sicut ligna continuantur visco. aut per naturam sicut brachium continuatur homini. magis tamen sunt unum que sunt unum quia sunt continua natura quam arte. Continuum vero est cuius non potest esse nisi unus motus per se. Motus autem unus est qui non dividitur secundum tempus. Sunt igitur continua secundum se non ea que tactu faciunt unum ut ligna se tangentia. sed ea que habent unam continuitatem sive rectam sive reflexam. Hec magis sunt unum carentia reflexione ut tibia aut crus. quam habentia reflexionem. ut totum continuum ex tibia et crure. contingit enim huius toti esse unum motum. Inter reflexa enim magis est unum in tribus angulis quam duobus. recta vero hec est species est unus motus. magis est unum quam reflexa quam tenens. Cum motum contingit esse unum et non unum. contingit enim reflexe quantitatis unam partem moveri alteram quiescente quod in recta contingere non potest. Secundo dicitur unum quod genere subiectum unum est. non cum tale subiectum sit primum et immediatum sicut omnis. unum dicitur unum quia est unius nature sive sit remotum ad quod mixta resolvantur. quo omnes liquores sunt unum. oleum et omnia fluida dicuntur unum quia ultimum subiectum in quo resolvuntur est unum scilicet aqua vel aer. Tertio dicuntur unum ea quorum genus logicum(?) divisibile oppositis differentiis est unum ut homo equus canis unum dicuntur quia omnia alia(?) et hec unitas similis est ei qua aliqua dicuntur esse unum propter unam materiam. ita tamen quod aliquando dicuntur unum propter genus propinquum aliquando propter remotum ut ysosceles et equilatera sunt unum figura enim triangulo. Sunt enim diverse species trianguli. Quarto dicuntur unum ea quorum diffinitiones possunt reduci ad unam diffinitionem priorem indivisibilem sicut augmentum et diminutio unum sunt quia una diffinitio communis potest assignari utrique. Dico autem rationem indivisibilem quantum ad quiditatem diffinitam. et non quantum ad partes diffinitionis. omnis diffinitio divisibilis est in genus et differentias. Quinto ea dicuntur perfecte unum quorum intellectus et quiditas indivisibilis vel quod nec loco nec tempore nec ratione potest inesse eadem divisio. et hec sunt quecumque habent eandem substantiam ratione(?).

Capitulum [illegible] quod sic incipit Multa enim quecumque non habent et cetera. Dividendum(?) Condit quod idem unum in divisione consistit. et quod plura dicuntur unum propter similitudinem(?) quam habent ad aliquid idem. et quod unum mensura est in omni genere adiungens quosdam modos logicales unius. Ultimo quecumque non habent divisionem in tantum dicuntur unum in quantum sunt indivisa. et unus homo dicitur unus. quia non habet divisionem in humanitate. Consequenter enim unum dicuntur propter similitudinem ad unam actionem. ut facientes

unum pondus. aut ut ad unam personam suscipientes unam doctrinam. aut ad aliquid aliud. Primo autem dicuntur unum quorum est una substantia sive continuitate sive specie sive diffinitione. nam plura dicimus quedam aut quia non sunt continua aut quia ipsorum species vel ratio non est una. Continuum autem aliquando dicimus unum. aliquando non. quando enim sic continuum est quod tamen non habet perfectionem speciei sue nature non dicimus unum. sicut non dicitur unum calciamentum quando partes ipsius qualitercumque disposite. Si vero sic sit continuum quod habeat speciem calciamenti perfectam dicitur unum. et ideo inter lineas circulares est maxime una sicut est maxime continua et perfecta. Principium autem est unum esse principium numeri. sicut et mensura eius. quia in quolibet genere primum mensurans est principium quo cognoscitur aliquid. et unum est principium cognoscendi circa quodlibet genus. non quidem ita quod unum sit mensura omnium generum. sed in quolibet genere est unum primum mensurans. ut in consonantia dyesis et in vocibus littera vocalis. et in ponderibus uncia. et sic de aliis. Unumquodque enim genere unum et non quod est indivisibile sive quantitate sive specie. in quantitate indivisibile enim sine positione igitur dicitur unitas. habens autem positionem dicitur punctus. divisibile vero secundum solam longitudinem est linea. secundum autem longitudinem et latitudinem est superficies. Divisibile vero tripliciter secundum longitudinem latitudinem profundum est corpus. ita quod unice divisibile est linea. dualiter superficies. tripliciter corpus. Nullatenus vero divisibile carens positione est unitas. habens vero ipsam est punctus. Amplius quedam dicuntur unum numero ut quorum est una materia. quedam unum specie ut quorum est una ratio. quedam unum genere ut quorum est figura predicationis eadem. quedam proportione ut habent uniformitatem attributionis. In hiis autem modis ad posteriores sequuntur priores. et sic deinceps et non econverso. Que sunt unum numero sunt unum specie et hec sunt unum genere et in unum proportione. non autem econverso. Que sunt unum proportione non oportet esse unum genere. nec que unum genere unum specie. nec ista unum numero. Manifestum est autem quod multa dicuntur opposito ad unum quia aut non sunt continua aut que non habent unum genus nature. aut que non habent unam diffinitionem dicuntur.

Capitulum quod sic incipit. Ens dicitur hoc quidem secundum accidens et cetera. Declarat quod ens secundum accidens dicitur tripliciter. et quod ens secundum se tripliciter dicitur. Ens aliud est secundum accidens aliud secundum se. Secundum accidens dicitur ens quando accidens dicitur inesse accidenti ut cum dicimus musicum esse iustum. aut musicum esse edificatorem. Alio modo dicitur ens secundum accidens quando subiecto dicitur accidens inesse ut cum dicimus hominem esse musicum. et hic modus differt a precedenti quia ibi unum accidens dicitur esse alterum eo quod ambo insunt eidem subiecto. hic vero accidens dicitur de subiecto. Alio modo est ens per accidens quando subiectum dicitur de accidente. ut album est homo. homo enim dicitur de eo quod sibi inest accidit scilicet de albo. Dicuntur igitur secundum accidens esse vel que accidunt eidem vel subiectum cum accidente vel accidens cum subiecto. Ens secundum se uno modo dicitur res cuiuslibet predicamenti ut substantia qualitas quantitas et similia. ita quod totiens dicitur ens quot sunt predicamenta non duo ipsorum faciunt unum ens per se quando alterum predicatur de altero. Non enim est unum ens cum dicitur homo convalescit. vel homo videt quod patet si resolvatur predicatio verbi. non enim differt homo convalescit et homo est convalescens homo videt et homo est videns. Sicut ergo duo entia sunt que ad predicamenta homo et visio. ita duo et non unum ens. Cum igitur homo videt. et eodem modo de aliis.

¶ 2º dicitur ens idem quod verum. sive sit in affirmatione compositio vera sit. sive in negatione
que divisa sunt. non ens autem ei oppositum dicitur idem quod falsum. sive in affirmando que divisa
sunt. sive in negando coniuncta. ¶ 3º ens dicitur aut quod in potentia est. aut quod in actu aliquid. ergo ge-
nerum ut ens homo vel quod est in potentia. vel quod in actu. et ens sciens. aut quod potens
uti scientia. aut quod utitur. et similiter de aliis. | Declarat quod substantia dicitur quattuor modis reducibilibus
Capitulum 9m quod sic incipit. Substantia dicitur | tamen ad duos. Substantia dicitur corpus compositum
de materia et forma alteri non inherens. ut terra. ignis. aqua. aer. et corpora ex eis
composita. ¶ 2º substantia dicitur forma substantialis que est causa essendi composito. ut anima animali. ¶ 3º quodque
signat hoc aliquid. et quo destructo destruitur res. substantia rei dicitur. quo quidam dicunt superfi-
cies et alias dimensiones. alii vero numeros substantias entium esse. quia ista sic terminant omnia
quod ipsis destructis nihil esse remanet. ¶ 4º quidditas cuius ratio est diffinitio dicitur
substantia unicuique. ¶ Accidit itaque substantiam dici dupliciter. videlicet substantiam individuam que est subiectum
ultimum quod de nullo dicitur. et formam substantialem que dat esse specificum rei.
Capitulum 10m quod sic incipit. Eadem vero dicuntur et cetera. Declarat quot modis dicitur idem tam secundum
accidens quam secundum se. et quomodo differunt diversum et differens. ¶ Eadem secundum accidens dicuntur
que uni subiecto accidunt. ut album et musicum. quoniam eidem insunt. Similiter accidens cum subiecto
et econverso dicuntur eadem secundum accidens. ut homo et musicus et econverso musicus et homo. quia homini accidit
musicum. ¶ Utraque enim hec scilicet homo et musicus diversi accidunt homini musico coniuncti et econverso.
¶ Omnia igitur predicta non dicuntur eadem secundum se non non dicuntur universaliter que cum universaliter predicantur secundum se
existunt in singularibus. ¶ Accidentia autem insunt particularibus ut musica Socrati. et ideo sicut non dicitur omnis
Socrates est musicus. ita non est verum dicere omnis homo est musicus. ¶ Secundum se autem dicuntur
eadem. ea quorum substantia vel diffinitio una est. ¶ Identitas enim est quedam unitas plurium entium
aut eiusdem entis quo utimur ut pluribus. ut duobus. et veluti quando dicimus aliquid est idem sibi.
¶ Diversa vero dicuntur quorum species sunt plures. et quorum materia est altera. et quorum substantie ratio est
diversa. omnino enim diversum dicitur opposite eidem. ¶ Differentia vero dicuntur primo ea que sunt vel
numero. vel specie. vel genere. vel proportione sunt diversa. quod tamen conveniunt in aliquo. Et secundo differentia
sunt quorum genus est diversum. ¶ 3º que sunt contraria. ¶ 4º que habent in substantia diversitatem.
Capitulum 11m quod sic incipit. Similia dicuntur et cetera. Declarat quot modis dicuntur similia opposita
contraria et diversa specie. ¶ Similia dicuntur primo plura vel diversa patientia eadem passione.
¶ 2º quorum qualitas est una. 3º quecumque habent plures qualitates quas cum sint contrarie contingit
secundum alterari. ¶ Opposito vero similibus dicuntur similia dissimilia. ¶ Opposita dicuntur contradictio
contraria ad aliquid privatio et habitus. ¶ Differentia et opposita quorum termini opponuntur. ut generatio
et corruptio. Quecumque enim non contingit simul inesse susceptivo ipsorum. aut ipsa sunt
opposita. ut pallidum et album aut ea ex quibus sunt. media enim colores qui
non possunt inesse simul eidem subiecto. sed extremis que adinvicem opponuntur. ¶ Contraria dicuntur
primo que differentia secundum genus non possunt simul inesse eidem. ut corruptibile
et incorruptibile. ¶ 2º que existentia in eodem genere plurimum differunt. ut sensibile et insensi-
bile. ¶ 3º que possunt inesse eidem susceptibili. maxime tamen inter se distant. ut dulce

et amarum. ¶ Quarto que sunt infra eandem potentiam maxime et plurimum distant. ut calidum et fri-
gidum. ¶ 4º quorum est maior differentia sub eodem genere. sive inter species. ¶ Quedam enim dicuntur contraria in
habitudine ad predicta. scilicet quia talia habent. vel quia talium sunt susceptiva. aut activa aut passiva
aut in aptitudine agentia aut patientia ipsa in actu. aut quia sunt abiectiones talium
sive generationes et corruptiones ipsorum. ¶ Convenienter autem predicta omnia multipliciter dicuntur. cum
ens et unum multipliciter dicantur. necesse est et ea ipsa sequi. scilicet idem diversum et contrarium multipliciter
dici. ¶ Diversa vero specie dicuntur quecumque existentia eiusdem generis non subalternatim se invicem. ut [illegible]
[illegible] ¶ 2º quecumque in eodem genere existentia habent differentiam ut animal et planta.
¶ 3º quecumque illa habent contrarietatem. contraria enim omnia magis proprie dicta specie differunt ut album
et nigrum. 4º quecumque differunt per finalem differentiam constitutivam speciei. ut homo et equus
diversa sunt specie. sicut et diffinitiones ipsorum. ¶ 5º quecumque simul existentia in eodem subiecto differentiam habent
diversa sunt specie. quia duo individua eiusdem non possunt simul esse in eodem. ¶ Eadem autem specie dicuntur op-
posita predictis. | Priora et posteriora et cetera. Declarat quod priora et posteriora dicuntur quattuor mo-
Capitulum 12m quod sic incipit. | dis. primo secundum habitudinem ad aliquod principium determinatum ¶ 2º penes ordinem
cognitionis. ¶ 3º secundum naturam et substantiam rei ¶ 4º secundum potentiam et actum. ¶ Priora et posteriora
dicuntur adinvicem quedam quia in aliquo genere existente aliquo primo et principio aliqua eius sunt propinquiora
aliqua remotiora. sive secundum locum determinato enim aliquo loco. ut centro vel circumferentia. tunc
prius dicitur id quod propinquius est ei. ¶ Posterius autem id quod remotius. ¶ Similiter secundum tempus quia enim in
preterito remotius est a presenti nunc. prius est eo quod eidem nunc propinquius est. ut bellum troia-
num quam medorum. ¶ In futuro autem prius est quod presenti nunc est propinquius. utendo enim ipso nunc
tamquam principio et primo. ¶ Secundum motum enim prius est quod propinquius primo moventi. hic enim est principium.
prius enim quam adhuc puer est viro quia propinquior est principio generationis. ¶ Et eodem modo secundum po-
tentiam prius est quod potentius est voluntate. necesse est alterum tamquam posterius sequi. ut illo non mo-
vente posterius non moveatur. et movente moveatur. ita quod voluntas potentioris est principium
in ea habitudine est prius et posterius. ¶ Et similiter quecumque distant ab aliquo uno determinato secundum ordinem dicuntur priora
et posteriora. ut stans iuxta primum sedentem prius est quam tertius ab eo. chorda que sit iuxta mediam prior est
illis que distant ab ea. accepta media tamquam principio. ¶ Alio modo dicitur prius cognitione. aliter tamen
secundum rationem et secundum sensum. ¶ Alia enim secundum rationem universalia priora. secundum sensum singularia. Et secundum rationem
accidens prius notum est toto composito ex accidente cognito subiecto. ut musicum homine musico. ¶ Ideo
enim est ratio totius compositi non potest cognosci sine ratione partis. hoc enim modo priores dicuntur passiones priorum subiectorum
ut rectitudo que est passio linee. prior est levitate que est passio superficiei. sicut linea prior est superficie. ¶ A-
lia dicuntur priora secundum naturam et substantiam. videlicet ea que possunt esse sine aliis. et alia non sine illis. qua
prioritate usus est Plato dicens quod separata priora sunt sensibilibus. hoc enim modo dicimus quod substantia prius est
aliis que dicuntur entia. ¶ Dicuntur enim quedam priora aliis secundum potentiam. ut materia prior est forma secundum potentiam.
posterior vero secundum actum. et secundum divisionem pars enim in potentia prius est toto. actu autem posterior. quia
fit actu per se soluto toto. ¶ Quodam itaque modo omnia que dicuntur prius et posterius sic
se habent quod illud dicitur prius quod contingit esse sine aliis. et alia non sine ipso ——

Capitulm .13ᵐ q sic incip. ptās dr̄ ↄc. Declāt qt mōis dr̄ pō. potēs
ī inpō. ⁊ inpoˡᵉ. methaphorice pō dr̄ i methaᶜᵃˢ reduāt ↄ̄ omēs
p modos poᶜ. ad actiam. Potēs sūi pō dr̄ ōbus actiua que ē pinᵐ
motus .aˡ mutatōis ī alto . vt edificatā ē pinᵐ mutatōis edificatū iqᵒ
nō exiſtit. Vel ē pinᵐ mutatōis in ſe . iqᵐ eī altm ut mediana inq
nāte ſe ipᵐ ē pinᵐ mutatōis exīs ī ipᵒ . nō iqᵐ ſenatᵒ ſ; inqᵐ ē medicᵒ.
Alio mō dr̄ pō pinᵐ paſſiᵐ ſm q paſſiᵇˡᵉ pt pati ⁊ trāſmutari . ſiui q̄
aliq; pāne . ſiui ad meliᵘ. 3ᵒ dr̄ pō . aptīᵈᵒ bn̄ ⁊ facile agēdi ul patiēdi
diam̄ eī hr̄e pōm lapidi eos qui bn̄ ⁊ ut volūt loqui poſſūt. 4ᵒ.
dr̄ pō hitus ſm q ad reddit īpaſſibile aut īmutabile . aut nō facile
mobile īper . ⁊ hac pō puāt ea que de facili frangūtᵘ ul ↄterūtᵘ ul
curuanᵗᵘ ul corrūpūtᵘ . inpaſſibilia . nich aut modicū talia patiūtᵘ ꝑ
pōm. Dcā itaq; pō hys mōis potēs dr̄ ⁊ potēs hn̄s eā ul aſe . ul ab
alio pinᵐ trāſmutādi altm ul ſeipᵐ iqᵐ altm potēs dr̄. Simili . hn̄s pōꝫ
q pt ↄmutāi . ſiui īper . ſiui ī meliᵘ ꝑ tale diſpoēm dr̄ potēs pati . nͅ
ſolū ī hndo tale pinᵐ ſ; ⁊ ī nō hndo puatōm aliq̄ dr̄ qs potēs ad pati.
alio mō q ↄrīs hr̄e puatōm. 3ᵒ mō dr̄ potēs q ouet pinᵒ p q poſſit
ab aᵒ corrūpi ul pati. 4ᵒ potēs dr̄ hn̄s aptīᵗᵉˢ ut bn̄ agat . aut bn̄
patiatᵘ . ⁊ hoc mō ad ināiatū pōt dici . ⁊ n̄ potēs ut lira dicim̄ potētē
ſonare . ſi bn̄ ſonat . ⁊ nō potētē ſ; nō bn̄. Inpō . aut ē puō pina
p q ad dr̄ potēs. Dico aut puōm . aut oīo / aˡ ab apto nato. Ip
illo qn̄ inquo nō ē aptū natū hr̄e tale pinᵐ . ut ī puo ē īpō adge
nerād . aut qn̄ aptū natū ē hr̄e . ut eī ī eunucho ē inpō gnāndi.
Dr̄ ↄ̄ inpō . oppoita poᶜ motiē . ⁊ ↄ̄ bn̄ motiē . Et ſm hāc inpōm
queda dr̄ ī poſſibilia. Alr̄ ↄ̄ dr̄ inpoˡᵉ cuiᵘ ↄ̄riū vīm ē exnīᵗᵉ ut
dyametrū ↄmēſabilem eē ē inpoˡᵉ q nāc ē ipᵐ īmēſabile eē. Qui
uō huic ē ↄᵒ poˡᵉ cuiᵘ ↄ̄riū nō ē exneitate fl̄m . ut hoiem ſedē ē
poˡᵉ / q ipᵐ n̄ ſedē n̄ ē ex neitio fl̄m. Poˡᵉ gᵒ vno mō dr̄ id q n̄
ē fl̄m ex neīᵗᵉ. 2ᵒ mō q id ē vᵐ. 3ᵒ ↄtīgēs eē vᵐ. Tranſlatiue aut q
ſm methaphorā dr̄ pō i gīa methaᵃˢ / ut trianū poſſe i nouenarium.
Oia aut iſtis ē pō . dn̄t p i. ad pmā . ſ . pōm actiuam q ē pinᵐ muta
tōis in aᵒ aut iqᵐ aliud. Quātū uō ↄc. Diffinitū q ē qn̄. ⁊ dīidit ꝑ
Capᵐ 12ᵐ quod ſic incipit. pdiſcrētū ⁊ ↄtinuū oīs que ſūt qn̄ta p
ſe ⁊ q p accn̄s. Qn̄tū dr̄ q ē diuiſiᵇˡᵉ inea q ſibi inſūt q̄ꝫ qꝫ ea
liq̄ aptū natū eē ſ; ad ↄtiātū. Multiᵗᵘᵈᵒ gᵒ nūabil ē qn̄tū ad diſcrētū
magniᵗᵘᵈᵒ aut mēſabilis ē qn̄ ↄtinuū. Diē aut mltiᵗᵘᵈᵒ qn̄titas poˢˢⁱᵇ di
uidi in partes nō ↄtinuas ut nūs . magᵈᵒ aut dr̄ qn̄titas diuiſibilis

in ↄtinua . ī q nō diuiſᶦˡ ē . vno mō tm̄ ē . longiᵗᵘᵈᵒ que ē linea . ſ; aut duo
bus ē latitudo ⁊ ſuꝑficies . nō uō tribꝫ eſt pfūditas q ē corᵖ. Amplᵢ alia dr̄
qn̄ta ſm ſe . ut linea . alia ſm accns . vt muſicū. Et eorꝫ q ſm ſe . qdā ſūt qn̄ta
nō eſſētialr̄ . ſ; q ſūt pāſſiones qn̄torū p ſe . ut mltū ⁊ paucū . ſūt pāſſiones nūi
productū ⁊ breue pāſſiones lineę . Strictū ⁊ latū ſuꝑficiei . pfūdū ⁊ hūile . gra
ue . leue . ⁊ ſila corꝑis . Magnū ē ⁊ puū maiᵘ ⁊ miᵘ ſiue ſm ſe dicātᵘ . ſiue
ad īuicē ſūt pāſſiones qn̄ti . ſ; ſ; noīa trāſferātᵘ ad aˡ / q adꝑta . Sm accns uō
qn̄ta dr̄ quecūq; ꝑ ſbm cui inſūt hn̄t extēſionē . vt muſicū ⁊ albū . ⁊
de nūo taliū ſūt motus ⁊ tps . ſ; eī dr̄ qn̄ta ⁊ ↄtinua ꝑ ſbiecta quorū
ſūt pāſſiones . nā q res mota qn̄ta ē / id motᵘ ē qn̄tus . ⁊ p motū tps.
Capᵐ 14ᵐ q ſic incip. Quale dr̄ ↄc. Ondᵗ q qualitas dr̄ 4ᵒʳ modis q
oēs ſūt reducibiles ad duos. Qualitas vno mō dr̄ dr̄ia ſbalis . quia
ꝑ pam reddᵗᵘʳ ad q̄le . ut quale quid hō īterogati reddēm⁹ rōnal . ⁊ qr ſiḡ
circulus reddᵗᵘʳ q agonio . i . ſn̄ angl̄o . ī q ſ; dr̄ia ē tāq̄ qualitas ſbalis. Alio
mō dr̄ q̄litas i methaᶜᵃˢ q̄adm qdā nūi dr̄ ſuꝑficiales . ut illi qui ſr̄ quotiēs
qn̄ti . i . vni⁹ replicatᵘ ſr̄ ſe . ut bis duo . ul ſr̄ aliū . ut tria bis. Quedā
aut ſolidi q̄ hn̄tes t̄ciā dimēſionē . ut hij qui ſūt quotiēs qn̄ti . i . t̄. Re
plicata . ſic bis duo . bis t̄ . tria . t̄ . Suꝑficialitas eī ⁊ ſoliditas q ſūt in
nūis ulˢ exn̄cā qn̄tiᵗᵃˢ. Sūt q̄litates nūoꝝ. Eſſentia eī eoꝝ nūi exit
inſi i ſic diſtare ab vniᵗᵉ ⁊ nō ī ꝑpoī ex diuſis nūis . ſex eī ſbalr̄ nō
ē bis tria . nec t̄ duo . ſ; ē ſēl ſex. 3ᵒ dr̄ q̄litates pāſſiones ſbāꝝ mobiliū
ut calor frigiᵈⁱᵗᵃˢ / albedo . nigdo . g̃uitas . leuitas . ⁊ alia ſila . ſm q̄ eē ꝑmuta
tur. 4ᵒ q̄litates dr̄ v̄tutes ⁊ vicia . ⁊ vlr̄ boitas ⁊ malicia. Fere ita
q duobꝫ mōis dr̄ quale quoꝝ pn̄cipaliſſim⁹ ē ille q dr̄ia ſbalis dr̄ q̄litas
ad hanc eī reducātᵘ tāq̄ eiᵘ pˢ . q̄litas que ē ī nūis ambe eī ſūt dr̄ie re
rū n̄ motarꝫ . aut nō iqᵐ ſūt mote / alie due q̄litates ſr̄ rerꝫ motarꝫ . pā
ſſiones eī ⁊ paſſiᵒⁿᵉˢ q̄liᵗᵃᵗᵉˢ ſūt dr̄e motorꝫ . v̄tuᵗ⁹ aut ⁊ vicium ex quibꝫ diſc
nūtᵘʳ motus ⁊ tact⁹ ſm quos ēcia aut bn̄ aut p̄ue agit ul paciūtᵘʳ ſr̄ pˢ pāſſionū.
Dico aut bn̄ aut p̄ue q q̄ ſē ī motu poˡᵉ bn̄ ⁊ p̄ue agē . aut pati . ⁊
ſic bonū ⁊ malū . eē actōes ⁊ pāſſiones ſigⁿⁱᶠⁱᶜᵃⁿᵗ q̄litatē maxie ī rebꝫ aiatis
⁊ pinᶜ. in hn̄tibꝫ electōm. Ad aliq̄ dr̄ ↄc. Determinat de triplici ſpecie
Capᵐ 15ᵐ q ſic incipit. ⁊ ſoluit. q̄ꝫ p̄ma ē nūi . mltiᵖˡⁱᶜⁱᵗᵃᵗⁱˢ ⁊ vnitatis .
2ᵒ mō poᶜ tact⁹ . 3ᵒ mō nūi menſure ⁊ menſurati ad inuicē quod
qdā dr̄ ad ad ꝑ excᵉ⁹ . qdā ↄtractū . quedā ꝑ accns q̄ incē eis. Ad
aliq̄ dr̄ qdā ſm hitudīeꝫ nūi ad nūꝫ . ul nūi ad vnū . vel vni⁹
ad vnū. Sm hitudīem quidē nūi ad vnū dr̄ . ad dupˡᵘᵐ. pᵒ ſm nu
merꝫ ↄtiātū ad vnū ↄtiātū . ut duplū ad dimidiū. 2ᵒ ſm nūꝫ īdeterminatū

ut multiplex ad submultiplex. Similiter habitudinem numeri ad numerum determinatum
ut emiolium et numerus continet alium numerum determinatum et medietatem eius. ab emi. quod est medium
et olon quod est totum. sic habet se ad subemiolium. Quo vero se habet sex ad quinque. vel secundum numeros denomi-
natos ut superparticulare ad subsuperparticulare. ad quem modum reducitur habitudo continentis ad contentum. con-
tinens enim ad contentum est tantum et plus, quodcumque sit illud plus. et ita secundum indeterminatum numerum est
habitudo continentis ad contentum. Omnia ergo predicta dicuntur ad aliquid secundum numerum et numeri passiones. Equale
vero simile et idem secundum ad aliquid dicuntur secundum unitatem. Eadem enim sunt quorum est substantia una. Similia quorum
una qualitas. Equalia vero quorum una quantitas. et quia unum reducitur ad numerum sicut eius principium et mensura
sunt. ideo et ista dicuntur ad aliquid secundum numerum. Alia vero dicuntur ad aliquid secundum potentiam activam
et passivam. ut calefactivum ad calefactibile et universaliter activum ad passivum quia unum potest in reliquum.
Dicuntur enim ad aliquid hoc modo quedam secundum actiones et passiones. ut calefaciens tamquam agens refertur
ad id quod calefit tamquam ad patiens. Differt autem hec species ab ea in qua dicuntur ad aliquid secundum numerum
quia in numeris non est ratio actionis vel motus nisi methaphorice. hic autem inest ratio actionis sicut
et potentie active. Variatur autem hec species accepta secundum potentiam per tempora. aliqua enim dicuntur ad aliquid quia
unum ipsum alio fecit et alterum factum fuit ab ipso. sic pater dicitur filii. pater quia ille genuit. ille genitus
est. Alia secundum futurum. sic factivus dicitur ad faciendum. alia secundum species. sic agens dicitur ad patiens.
Quedam etiam ad aliquid dicuntur secundum privationem potentie. ut impossibile et invisibile. Dicta ergo ad aliquid
secundum numerum et secundum potentiam sic referuntur ad invicem quod realis relatio est in utroque extremo tamen in alio
tamen. alia vero ad aliquid dicuntur sicut mensurabile ad mensuram. scibile ad scientiam. et sensibile ad sensum. in quibus
alterum dicitur ad alterum non quia reali referatur ad ipsum. sicut intelligibile dicitur ad intellectum non quia ipse se habeat
ad intellectum. sed quia intellectus intelligendo mensuratur ab intelligibili. Intellectus autem et visus
sic dicuntur ad intelligibile et visibile quod non dicuntur relative ad intelligentem et videntem. nam si
relative dicerentur ad subiecta. idem diceretur bis. in eodem esset idem relatio eiusdem rationis. visus
enim relative dicitur ad visibile et sic ad videntem. hec quidem sunt que ad aliquid dicuntur secundum se.
Quedam vero ad aliquid dicuntur quia ipsorum genus est ad aliquid. ut medicina dicitur ad aliquid quia scientia que
est genus ipsius est ad aliquid. Quedam vero quia ipsorum subiecta sunt ad aliquid. Alia vero dicuntur ad aliquid
quia eis accidit ad eorum que per se sunt ad aliquid. ut homo cui accidit duplum esse. ad aliquid dicitur
propter duplum quod accidit homini. Perfectum vero dicitur etc. Declarat quod perfectum dicitur primo cui nulla
Q. capitulum 18 quod sic incipit. pars deficit. secundo quod attingit propriam virtutem. Tertio habens finem
studiosum. Perfectum uno modo dicitur quod extra quod non accipere partem aliquam quantitatis
eius, ut perfectum tempus est extra quod non est pars aliqua ipsius temporis. Alio modo dicitur perfectum secundum vir-
tutem scilicet quod attingit ultimum de potentia alicuius generis. ut perfectus medicus et qui sic atti-
git virtutem medicine quod nihil deficit ei de ipsa. Secundum autem hunc modum transferimus
nomen perfecti ad mala et dicimus perfectum calumpniatorem et perfectum latronem qui quasi atti-
git virtutem calumpniandi et furandi. Dicimus autem tales perfectos methaphorice et non
proprie. sicut eosdem dicimus bonos. Convenienter autem perfectum dicitur ad propriam virtutem quia virtus
est quedam perfectio. et ideo unumquodque perfectum est quando nihil deficit ei de hiis que competunt sue nature.
Tertio modo dicitur perfectum cui inest finis studiosus quia omnis perfectio accipitur ex fine. Et quoniam

finis quidem est aliquid ultimum. ideo secundum hunc modum perfecti dicimus abusive aliqua esse perfecta
que sunt finita. ut perfecte corruptum vel perditum cui nihil deest corruptionis. hoc est in ul-
timo eius. et ideo mors methaphorice dicitur finis quia tam mors quam finis est ultimum. Perfectum
ergo secundum se dicitur aliquod quadrupliciter. quia in nullo deficit quod sit perfectionis nec exceditur ab
aliquo et extra ipsum nihil accipitur. Alia vero quia in proprio genere non exceditur ab aliquo illius generis.
quia extra ipsa non est perfectio pertinens ad illud. Ergo alia vero perfecta dicuntur in habitudine ad simpliciter
perfecta dicta. aut quia faciunt ipsa. aut quia habent. aut quia cognoscunt. aut aliquo alio modo re-
feruntur ad ipsa. Terminus dicitur etc. Declarat quid est terminus et quomodo se habet
Q. capitulum 19 quod sic incipit. ad principium. Terminus dicitur quod est ultimum cuiuslibet et extra quod nihil rei
accipi potest. et infra ipsum continetur quicquid est rei. Terminus dicitur quelibet species magnitudinis
terminus aliquod. ut linea est terminus superficiei vel reducibilis ad magnitudinem ut punctum est terminus
linee. Secundo hoc ad quod tendit motus. Factus est terminus ad quem et non a quo. licet quandoque terminus
dicatur de utroque scilicet a quo et ad quem. Tertio finis cuiuslibet rei est enim et ipse terminus dicitur. Quarto
substantia cuiuslibet et quidditas cuius terminus est. quia sicut terminat cognitionem rei. ita terminat quantitatem eius.
Dicitur autem totiens terminus quotiens principium. eo quod omne principium est quidam terminus sed non convertitur. non enim
omnis terminus est principium. sic terminus ad quem. Secundum quod dicitur multipliciter etc. Ostendit quot modis dicitur
Q. capitulum 19 quod sic incipit. per quod. Primum secundum quod. Tertio quot modis dicitur secundum se. et quid est dispo-
sitio. Primum quod per quod uno modo dicitur forma essentialis uniuscuiusque. ut bonitas est secundum quam est quis
bonus. Secundo subiectum in quo primo aptum natum est fieri. ut esse dicitur. vel quod ut color in superficie. Primo ergo
modo secundum quod est rei forma. Secundo autem materia et subiectum ipsius. Totiens autem dicitur secundum quod
quotiens dicitur causa. Idem enim est quare secundum quod est res. et causa est. ut secundum quod sylogizatum est et causa
enim est sillogismi. Tertio quod significat positionem. ut secundum quod stetit aut vivit significat positionem situs
aut loci. Secundum se autem multipliciter dicitur. uno quod est quidditas et diffinitio unicuique
secundum se convenit. Similiter quecumque per quidditatis secundum se insunt rei cuius est quidditas. ut animal quod est
per diffinitionis hominis inest homini secundum se. Secundo modo secundum se dicitur inesse primo subiecto est per se. ut albedo
secundum se inest superficiei. vel subiecto cuius parti primo inest. ut vivere secundum se inest homini quia per se
inest anime que est pars hominis. Tertio secundum se dicitur cuius non est alia causa esse. ut secundum se humani-
tas causa est quod homo est. Quarto secundum se dicitur quod inest soli inquantum solum et ab aliis separatum. ut secundum se
legitur aut solus et ab aliis separatus legitur. Dispositio dicitur rei habentis partes. aut secundum locum
aut secundum potentiam. aut secundum formam. nam dispositio est quedam positio sicut eius nomen ostendit.
Q. capitulum 20 quod sic incipit. Habitus vero dicitur etc. Manifestat quot modis dicitur habitus. Uno modo quod ipse
medium quod habet et habetur. Habitus uno modo dicitur medium habentis et habiti. sicut enim inter agens et
patiens est factio intermedia. ita inter habentem vestem et vestem habitam est habitus medius. Con-
tingit autem habitum habere medio. hoc aut enim habita et prohibitum aliud habentem. et ille pallium
et sic in infinitum. Secundo habitus dicitur dispositio secundum quam bene vel male ad disponitur subiectum. ut
sanitas est habitus quidam secundum se. sive ad aliud. ut virtus est habitus disponens ad operationem. Tertio dicitur habitus
pars dispositionis alicuius totius. et ideo virtus eius partis. sive potest dici habitus.
Q. capitulum 21 quod sic incipit. Passio dicitur etc. Ostendit quod passio quadrupliciter dicitur. Passio uno

modo dicitur qualitas secundum quam contingit ad alterari, ut albedo, nigredo, dulcedo, amari-
tudo, gravitas, levitas et similia. Secundo actiones et alterationes horum passiones dicuntur.
Tertio magis notius et magis existentes alterationes et actiones prave, maxime quantum passio-
nes dicuntur. Quarto magnitudines calamitatum et tristitiarum dicuntur passiones.

Capitulum 22 quod sic incipit: Privatio dicitur etc. Quadrifariam quod privatio dicitur quadrupliciter. Adiun-
gens quod toties privatio dicitur quotiens dicto privativa potest variari. Privatio
uno modo dicitur si aliquid non habet illud quod natum est habere ab aliquo ente, licet non ab ipso,
ut planta privata est oculis. Secundo quando aliquid privatur illo quod natum est habere sui ipsius
sive sui genus, ut talpa privata est visu quamvis aliter quam est genus talpe habere natum
est. Tertio quando aptum natum habere ad eo tempore, loco, modo et partes quibus aptum natum est
habere, privatur illo, ut cecus est homo privatus visu qui natus est habere in ea parte scilicet oculo
in qua natus est habere visum. Quarto privatio dicitur quelibet ablatio per violentiam facta. Negationes autem
dicuntur privationes, quotiens negationes significant predictorum privationem. Sicut est in aliquo non. Nam
inequale est quod aptum natum equari non habet equalitatem et invisibile est quod aptum natum
habere colorem non habet vel habet turpem colorem, et sine pede non habens pedes vel habens ma-
los. Semper parum habens de aliquo sic potest dici sine illo, ita potest dici privatum illo. Sicut
privatum igne dicitur quod tamen parum habet de igne, ut dicatur non igneum. Hoc autem est quarto modo
prave habere. Quinto quod non faciliter vel non bene suscipit actionem vel passionem dicitur privati-
va. Sicut dicitur cum dictione privativa, ut quod non faciliter vel non bene secatur sic dicitur insecabile,
ita dicitur privatum sectione. Sexto sic dicto privativa addit illi quod omnino non habet de re quod pri-
vatur, ita et privato dicitur quod omnino non habere, ut cecus dicitur non monoculus. Sed qui in ambobus
non habet visum, propter quod privatio habet modo supra et habitus ei opponitur, ut sic opponuntur. Ita al-
tamen necessario sit unum de quolibet, quia est dare medium inter ipsa. Sicut non omnis homo est iustus
politice habens omnem iustitiam politicam, aut iniustus vel omnino privatus iustitia
politica, sed est dare medium. Declarat quot modis dicitur habere. Habere uno modo

Capitulum 23 quod sic incipit: Habere vero dicitur etc. Dicitur ducere aliquid secundum proprium impetum aut vo-
luntatem. Sicut febris dicitur habere hominem et tyranni civitates et vestiti ves-
timentum. Secundo modo susceptivum dicitur habere id quod suscipit in eo, ut es habet formam statue et
corpus infirmitatem. Tertio habere dicitur aliquid, ut continens habet contentum. Sicut lagena humidum
et civitas homines et navis nautas et totum habet partes. Quarto prohibens aliquid moveri vel
operari propter propriam dicitur habere ipsum dicitur, ut columpne habent ponderosa superposita. Et hoc modo
quidam nobiles dicunt Atlantem habere celum ne cadat. Tot autem modis dicitur aliquid esse in aliquo
quot dicitur habere aliquid ab aliquo. Ex aliquo esse dicitur etc. Declarat quot modis dicitur esse

Capitulum 24 quod sic incipit: aliquid ex aliquo. Ex aliquo esse uno modo dicitur ut ex materia,
et hoc dupliciter: aut ex materia prima, quemadmodum omnia liquabilia dicuntur esse ex aqua, aut ex
proxima, ut statua ex ere. Secundo ex aliquo dicitur ut ex principio movente. Sicut pugna

ex convicio, hoc enim est eius principium. Tertio ut partes sunt ex toto composito per divisionem. Sicut
lapides ex domo. Et hoc dicitur ex aliquo tamquam ex specie. Forma enim totius dat esse perfectum quia
est finis generationis. Quarto dicitur aliquid esse ex composito ut homo ex bipede et sillaba ex littera. Sicut hec
pars sit forma. Sicut ad modum forme. Aliter enim est aliquid ex materia aliter ex forma. Alia non ex aliquo dicuntur
vel ex aliquibus quia sunt non ex toto sed ex parte eius vel eorum ex quibus sunt, ut puer ex pa-
tre et matre quia ex parte uxoris et non ex dotis ipsius est. Sexto modo dicitur ex aliquo quia prius
ipsum est secundum tempus, ut ex die nox quia post diem. Omnes quinque modi predicti ex aliquo
reducuntur ad duos. Quedam enim sunt ex aliquo ita quod habent transmutationem ad invicem, ut patet
in omnibus modis preter ultimum. Quedam autem ex aliquo dicuntur propter solum quod consequuntur se habet secundum
tempus, ut ex equinoctio fit navigatio quia prius equinoctium.

Capitulum 25 quod sic incipit: Pars quidem dicitur etc. Ostendit quot modis dicitur pars. Pars uno
modo dicitur aliquid in quod dividitur aliquod quantum. Id enim quod ablatum est a quanto
secundum quod quantum pars illius dicitur, ut duo sunt pars trium. Aliter autem pars quanta dicitur que mensurat suum
totum, et hoc modo duo non sunt pars trium. Secundo partes dicuntur ea in quibus dividitur forma sine quanti-
tate. Sicut species dicuntur partes generis. Tertio pars dicitur ex quibus componitur totum habens formam,
sicut es pars anuli sphere enee et angulus pars figure angularis. Quarto partes
dicuntur ea que sunt in diffinitione rei, ut genus et differentia partes speciei.

Capitulum 26 quod sic incipit: Totum dicitur etc. Diffinit quid est totum et quot modis dicitur et qualiter
se habet ad esse. Totum dicitur cuius nulla pars abest, ita quod ea ex quibus primo constituitur
totum sunt unum aliquid et contenta sunt unum. Totum hoc autem totum est dupliciter: aut enim est totum universale cuius
unaquaque pars suscipit predicationem ipsius totius. Universale enim dicitur totum, quia multa continens de quolibet uno
quoque predicatur, et in quo omnia individua sunt unum, puta aliquid totum est equus et homo, continet
enim et predicatur de ipsis et ambo sunt animalia. Aliud est totum integrale habens unitatem
ex partibus, et hoc est continuum et finitum unum aliquid esse ex pluribus que insunt ei in potentia. Si autem insunt
actu non faciunt perfectam rationem totius, ut acervus. Horum autem magis totum sunt que per naturam
quam per artem habent totalitatem. Sicut enim magis sunt unum que per naturam uniuntur quam que per artem, ita
magis sunt totum que talia per naturam, eo quod totalitas est quedam unitas. Totum autem habens
partes quarum positio non facit differentiam in ea, totum proprie dicitur omne, ut aqua de aqua proprie dicitur
omnis aqua. Totum autem cuius partes habent differentiam in positione, proprie dicitur totum, ut totus homo.
Illud autem cuius per ... positio partium facit differentiam partium vero non, ut cera et vestis, cum
positio enim partium istarum non facit differentiam quantum ad formam et figuram dicitur totum et omne. Huius
autem et numerus proprie dicuntur omne; totum autem non dicitur nisi metaphorice. Quecumque autem in uno
dicuntur omne, in pluribus dicuntur omnia, ut omnis numerus de uno et omnes numeri de pluribus dicitur.

Capitulum 27 quod sic incipit: Colobon vero dicitur. Declarat quot conditiones requiruntur ex parte
totius ut aliquid possit dici colobon, id est diminutum, et qualis debet esse pars secundum quam dicitur di-
minutum. Colobon sive diminutum non dicitur quodlibet quantum, sed id solum quod est partibile et exten-
sum, ita tamen quod ablatum et relictum non sint equalia. Unum si a duobus auferatur
unum, residuum non dicitur colobon quia est equale ei quod ablatum est ab eo. Secundo
in continuum eius quod dicitur diminutum permanet ablato illo ab eo per quod dicitur diminutum

ut si calix colobon dicatur, oportet quod ipsum remaneat nihilominus calicem; et quod ablata quacumque universaliter a toto non remaneat nisi speciei nomen. Ideo nullus numerus potest dici colobon. ¶ Tertio oportet dicere dissimilium partium esse totum quod dicitur colobon. Et ideo ignis, aqua et alia similium partium, propter hoc non dicuntur coloba. Nec sufficit dissimilitudo partium ad hoc quod totum dicatur colobon, sed oportet quod positio partium faciat differentiam in suo toto. Et quia duo, tria, ista sunt partes quaecumque quarum positio non facit differentiam, ideo quaecumque non possunt esse colobon. ¶ Quarto oportet continuum esse totum quod dicitur colobon. Quia armonia non est continua, licet sit dissimilium partium et habeat differentiam in voce, ideo non est coloba. ¶ Sicut autem non totum quodlibet totum colobon dicitur, ita nec ablatione cuiuslibet partis fit residuum esse colobon. ¶ Sexto enim oportet quod pars auferatur a toto per quam destruatur substantia rei, quod reliquum non dicitur diminutum sed destructum, ut si ab homine auferatur caput aut cor. Nec diminutio quarumcumque in quocumque loco totius reddit ipsum colobon, ut si calix perforetur, diminutus non dicitur. Oportet igitur partem per cuius ablationem totum dicitur colobon esse principalem, sed extremam vero, ut est ansa. Et talem quae non possit iterum generari per naturam. Et ideo calvi non sunt colobi, quia possunt eis renasci capilli.

Quartum capitulum 29um quod sic incipit. Genus dicitur etc. Ostendit quot modis dicitur genus. Et quae dicuntur diversa genere. ¶ Genus dicitur generatio continua eorum quae sunt eiusdem speciei, sicut dicitur genus hominum continuata generatio. ¶ Secundo per primum movens ex quo denominatur totum unum genus; genus dicitur, quemadmodum dicuntur Elegnes genere, qui ab Elegne progenitore descenderunt. Et magis genera sunt hoc modo a generante activo, ut est pater, quam a generante passivo per modum materiae, ut est mater. Quamvis interdum a matre genus denominetur, ut a Pyrrha. ¶ Tertio genus dicitur primum subiectum ad quod resolvuntur formae differentes eiusdem maneriei. Sicut superficies est genus figurarum superficialium, non ita subicitur superficies figuris superficialibus quod ad ipsum resolvuntur tamquam ad primum subiectum. Et ideo dicuntur esse eiusdem generis superficiales. Et eodem modo se habet solidum ad figuras solidas. ¶ Quarto genus dicitur quod primum est in diffinitionibus et praedicatur in eo quod quid est de diffinito. Et differentiae eius sunt eius qualitates. ¶ Genus dicitur aliud quidem continua generatio eiusdem speciei, aliud vero primum movens totius generationis, per aliud. ¶ Alia vero subiectum cuius differentiae sunt qualitates. ¶ Diversa vero genere dicuntur quorum subiectum primum diversum est ab alio, in quo unum non resolvitur in alterum nec ambo in formam, sicut materia et forma dicuntur diversa genere; quorum subiectum primum diversum est ab alio, ita quod unum non resolvitur in alterum, nec ambo in tertium. Et secundum hoc materia et forma dicuntur diversa genere. Quaecumque etiam habent diversam significationem et figuram praedicandi, sicut substantia, qualitas, quantitas et sic de aliis praedicamentis quae divisa sunt prius. Quia nullum resolvitur in alterum nec in tertium, diversa sunt genere.

Quartum capitulum 29um quod sic incipit. Falsum vero dicitur etc. Distinguit falsum in rebus a falso in oratione et in hominibus. ¶ Falsum uno modo dicitur res falsa. Et hoc dupliciter: primo per hoc quod non componuntur, tamen possunt componi, ut stantem sedere; et hoc falsum est quandoque. ¶ Secundo per impossibilitatem componi, ut dyametrum esse commensurabilem. Et hoc est semper falsum. ¶ Alio modo res falsa dicitur quae est in se aliquid ens, non tamen est tale quod apparet esse, aut non est talis qualis apparet, sicut de sceptro umbrae, et somnia sunt aliquid in se, non tamen sunt ea quae apparent esse. Ratio vero falsa est quae non est alicuius entis. ¶ Res igitur falsae dicuntur vel quia non sunt, aut quia non sunt ea quae apparent. ¶ Ratio vero falsa est quae non est alicuius entis in quantum est falsa. Unde omnis ratio falsi est alterius quam cuius est vera, ut ratio circuli falsa est de trigono. ¶ Diffinitio enim quidditativa uniuscuiusque est una, licet multae possint esse de eodem secundum

diversas partes eius ipsius. Nam aliqualiter idem est res in se et res cum sua proprietate et passione, ut homo et musicus homo. ¶ Ratio autem simpliciter falsa nullius est rationis, et ideo si alicui assignetur, falso assignabitur. Ex quo patet quod Antisthenes fatue opinatus est, scilicet quod nihil potest de alio dici nisi propria ratio eius, quae est una de uno; ex quo accidit quod nulla contradictio formari potest, et non contingit mentiri. Quod falsum apparet ex hoc quod non solum propria ratio potest dici de re, sed etiam aliae, namque falsa est de eo cuius non est ratio. ¶ Falsum autem est quod tamen unum dicatur de uno. Quod contingit vere dici de re aliquod praeter propriam rationem, sicut de octo verum est quod sunt dupla ad quatuor, etiam tamen ratio dualitatis non sit propria ipsi octo. ¶ Homo autem falsus dicitur qui promptus et electivus est talium falsarum, non propter aliud quam propter falsum dicere et eligere. ¶ Est etiam falsus homo qui factor est talium falsarum tamquam sint verae, sicut res falsas dicimus quae falsam faciunt apparentiam, ut somnia. ¶ Convenienter itaque reprehenditur dictum Platonis scriptum in libro qui dicitur Ypia, videlicet quod idem falsum in potentia et falsum in actu, quia ad ipsum sequitur quod idem sit falsum et verum. Nam quod falsum in potentia est verum in actu, et econverso. ¶ Dicit enim hominem potentem mentiri falsum esse, quod non est verum, quia sciens et prudens esset falsus homo, cum possit mentiri. Falsus autem non est cum non sit electivus nec factor orationum falsarum. ¶ Opponit etiam dicens meliorem esse eum qui voluntarie prava agit quam qui non voluntarie, et probat hoc per inductionem, scilicet quod melior claudicans voluntarie quam involuntarie. Non est verum, nec exemplum est sufficiens, quia voluntarie claudicans moraliter peior est, quia falsus est, et non bene utens naturalibus istius.

Quartum capitulum 30um quod sic incipit. Accidens dicitur etc. Ostendit quod accidens est id quod inest alicui non ex necessitate nec in pluribus sed in paucioribus, et est eius causa indeterminata, dicta causa propria per se. ¶ Accidens dicitur id quod vere inest alicui non ex necessitate, nec semper nec magis, ut fodienti fossam invenire thesaurum per accidens est, quia nec ex necessitate nec ut in pluribus aliquis fodiat thesaurum inveniet, sed in paucioribus. Et eodem modo musicum est album secundum accidens. Erit igitur accidens quando aliquid existens in alio subiecto et in alio tempore et in alio loco, non ex necessitate tamen subiecti, temporis vel loci, nec in pluribus, sed in paucioribus. ¶ Huius accidentis non est aliqua causa determinata, sed contingens, sicut accidit alicui quod veniat Eginam non ex proposito tamquam a causa determinata, sed expulsus a tempestate aut ductus a latronibus, aut a quacumque alia contingente et indeterminato principio. ¶ Dicitur etiam accidens id quod secundum se inest alicui, non tamen est eius substantiale, sed propria passio inest subiecto, ut triangulo habere duos rectos. Et tale accidens potest esse sempiternum; prius vero non, cuius ratio alibi declaratur.

Principia et causae quaeruntur entium etc. Liber 6us. Primum capitulum declarat quod primae philosophiae est quaerere causas entium in quantum entia, et quod nullius particularis scientiae est determinare de ente in quantum ens, neque de hoc quod quid est. Et quod substantia non est divinum. ¶ Principia et causae entium in quantum entia hic quaeruntur, quia sicut est aliqua causa sanitatis et convalescentiae, etc., quae quaerit medicina, quae intendit de ipsis, et geometria. Principia et causae quaeruntur in scientiis mathematicis, et universaliter omnis scientia intellectualis causas et principia est, aut certiora et evidentiora aut simpliciora, id est magis nota nobis. Ita hic quaeruntur causae et principia entium in quantum entia. ¶ Omnis autem scientia particularis circa unum quoddam genus entis, de quo determinare tractat; et de eo non ut de ente simpliciter nec in quantum ens. ¶ Nulla etiam scientia particularis considerat de eo quod quid est, sed ponit ipsum quod quid est acceptum per sensum aut per suppositionem, ex ipso demonstrat aut magis necessarie aut debilius ea quae insunt generi

neri sibi esse quod intendit. ¶ Et quoniam quid est presupponit. ideo palam est quod nec sibi neque eius quod quid est sibi est demonstratio. Sed quidam alius modus ostensionis ¶ Similiter nulla scientia dicit de suo sibi, si est aut non est, quod eiusdem rationis est de his manifestare quid est et si est.

Capitulum 2m. quod sic incipit ¶ Quoniam vero physica etc. Declarat quod physica scientia physica sit theorica non tamen considerat ens separatum a motu et materia. Similiter mathematica theorica est esse immobilium et separabilium secundum considerationem non secundum rem ¶ Quoniam scientia physica est esse determinati generis entis scilicet esse talis substantie in qua est principium motus et status in ipsa, et non in faciente. palam quod non factiva vel activa sed theorica. Aliarum factivarum principium est in faciente aut intellectus aut ars aut quedam potentia. activarum vero electio que est in agente principium est quia idem agibile et eligibile. Si ergo omnis scientia aut activa aut factiva aut theorica. relinquitur physicam esse theoricam. cum principium rerum naturalium non sit in faciente sed in ipsis. tamen est esse tale ens quod possibile est moveri et esse substantiam que ut in pluribus non est separabilis a materia ¶ Oportet eum non latere quod quiditas et diffinitio quedam dicuntur sicut dictio simum quod est conceptum cum materia. Simum enim est nasus concavus. quorundam vero diffinitio est sicut concavum quod non continet materiam sensibilem. et quod omnia physica diffiniuntur sicut simum. ut nasus oculus facies caro os et universaliter animal planta et omnes partes eius. quorum nullius ratio est sine motu et materia ¶ Manifestum est quomodo in physicis oportet querere quiditatem et diffinitionem quod cum materia. unde et physici est speculari de illa anima que sine materia non est ¶ Physicam theoricam esse patet ex his. mathematica et theorica scilicet utrum immobilium et separabilium nondum est manifestum. sed sit manifestum quod quedam mathematica scilicet geometria et arismetica speculatur immobilia et separabilia secundum considerationem.--

Capitulum 3m. quod sic incipit. Si vero est immobile aliquid etc. Declarat quod quedam scientia theorica considerat de ente separato et sempiterno quod non est physica nec mathematica. sed prior ambabus et vocatur considerans ens inquantum ens ¶ Si vero est aliquid immobile separabile et sempiternum manifestum quod theorice scientie nosse ipsum. non tamen physice neque mathematice. sed prioris ambabus ¶ Physica quidem non circa inseparabilia et mobilia intendit. neque mathematica quedam. licet quedam mathematice sint circa immobilia tamen sunt esse inseparabilia aut in materia ¶ Prima vero scientia est esse separabilia et immobilia. que necesse est esse causas sempiternas similiter nobis manifestorum et ideo prima entia ¶ Tres ergo erunt physice theorice scilicet mathematica physica et theologia ¶ Dico autem theologiam a theos quod est deus, illa que considerat ens immobile separatum et sempiternum. quod divinum est alicubi existit, maxime est existens in talibus ¶ Et honorabilissimam scientiam oportet esse circa honorabilissimum genus. quale ens est separatum. Hec autem honorabilior est aliis theoricis que sunt aliis scientiis desiderabiliores ¶ Dubitatur autem utrum physica prima sit universalis aut sit circa ad determinatum genus et unam naturam entis. ad quod dicendum est quod est [illegible] scientia non eidem modo est ipsa physica et in scientiis mathematicis. quia iste sicut [?] esse determinatum ens quod non sit comunis omni enti ¶ Si autem physica est de ente immobili et separato. quod vocatur communis est omni enti ¶ Si est alia substantia physica erit prima et sola substantia physica erit prima scientia. ita si est aliqua substantia immobilis. cum hec sit prior omni substantia. scientia que intendit de ipsa est physica prima et universalis. de est speculari de ente inquantum ens quid est et que ei insunt secundum quod ens.——

Capitulum 4m. quod sic incipit ¶ Sed quoniam ens simpliciter dictum etc. Premittit quedam divisiones de ente de quo inferius plura tractatur. et declarat quod nulla scientia speculatur

de ente secundum accidens ¶ Sed quoniam ens vel dicitur multipliciter. primo secundum se et secundum accidens. secundo ens ut verum et non ens ut falsum ¶ Tertio secundum figuras predicamentorum ut substantia quantitas qualitas et alia ¶ Quarto ens in potentia et actu. dicendum est primo de ente secundum accidens quod nulla speculatio est circa ipsum ¶ Cuius signum est quod nulla scientia sive activa sive factiva sive theorica est studiosa de ipso. nam faciens domum non simul facit ea que accidunt domui facte. Infinita enim possunt accidere. potest enim hiis esse voluptuosa vel nociva alii utilis. a quibus omnibus accidentibus est diversa et quorum nullius est causa ars edificativa. Et eodem modo geometer non speculatur quecumque accidunt figuris ut si aliud est triangulus et triangulus habens duos rectos. Et hoc accidit rationabiliter scilicet nullam scientiam speculari ens secundum accidens quod ipsum solo nomine est ens. unde et Plato non male ordinavit sophisticam esse circa non ens. quoniam rationes sophisticorum maxime sunt esse circa ens secundum accidens. sicut est musicum grammaticum et idem est coriscus et coriscus musicus. Et musicus est factus grammaticus quod sophistice sic probatur omne quod est et non semper fuit. factum est. Sed musicus est grammaticus et non semper fuit. ergo factus est et alie rationes similes sunt esse circa ens per accidens ¶ Hoc autem ens videtur propinquum non enti quod generatio et corruptio est eius quod est ens. eorum autem que secundum accidens sunt, non est generatio neque corruptio

Capitulum 4m. quod sic incipit. Accidens dicendum est etc. Ostendit que est natura entis secundum accidens et propter quid causam est. et quod eius non est scientia ¶ Causis ergo entis secundum accidens nulla speculatio scientialis sit. tamen dicendum est de ipso que est eius natura et propter quam causam est et quare scientia non est de ipso ¶ Quoniam autem entium hec semper similiter se habent et ex necessitate. non quod ex necessitate que est ex violencia agentis. sed ex necessitate inmutabilitatis quia non contingit aliter habere. alia vero non sunt ex necessitate neque semper. sed in pluribus et secundum magis. hoc est principium et causa entis secundum accidens ¶ Quod enim non est semper nec secundum magis. hoc in paucioribus dicimus esse secundum accidens ut si fuerit frigus sub cane. non autem est secundum accidens quod sub cane sit estus quia hoc est secundum magis. et hominem esse album est secundum accidens, cum sit in paucioribus. hominem autem esse animal non est per accidens quia hoc semper est ¶ Et edificatorem facere sanitatem accidit. quia hoc non est natum facere edificator sed medicus, quod accidit edificatorem esse ¶ Et coquus delectationem coniectans in labore faciet salubre alicui. sed per accidens quia non per pulmentarium ¶ Entis ergo secundum accidens ars non causa. accidentium enim que per accidens non sunt aliqua sunt causa determinate contingentium autem secundum accidens non est causa determinata sed per accidens et indeterminata et quoniam non omnia sunt et fiunt ex necessitate. Sed plura in pluribus. et secundum magis. oportet quod ens secundum magis accidens sit. non semper neque secundum magis. sed in paucioribus. ut album esse musicum. et quoniam hoc aliter contingit fieri ideo est aliquod ens secundum accidens. quoniam si non esset in pluribus quod posset deficere in paucioribus omnia essent ex necessitate ¶ Causa non semper quod accidit ad fieri in paucioribus est materia quoniam non semper evenit id quod natum est ut plurimum evenire ¶ Oportet autem supponere tamquam principium quod aliquid semper sit. sed aliquid secundum magis. quedam non preter utrumque scilicet in paucioribus et hoc secundum accidens sit ¶ Utrum autem quod est in pluribus et quod semper nullis insint aut quedam sempiterna sint posterius pertractandum ¶ Quod autem scientia non est entis secundum accidens manifestum est ¶ Omnis

ei scientia est aut eius quod est semper aut quod ut in pluribus. Oportet enim scibile tale esse ut quis possit docere discipulum. Alium docere impossibile aut oportet diffinire per semper vel ut in pluribus magis esse tale ut mellicratum utile esse febricitanti; non est doctrinalis scibile. Et hoc est accidens. Quod igitur est accidens et propter quam causam, et quia eius non est scientia, dictum est.

Capitulum 6m quod sic incipit: Quod autem sint principia et cause et cetera. Manifestat quod sunt quedam cause per accidens ad quas non ratio sed effectus. Quod sint quedam principia et cause quibus positis non necesse ponere effectus. Manifestum est. Si enim nulle cause sint tales omnia erunt ex necessitate. Effectus enim reducibiles in causam futuram que necessario reducetur in causam presentem necessariam si nulla causa est secundum accidens. Sed omnis est necessaria. Igitur iste necessario morietur infirmitate aut si exibit domum. Exibit autem si sitit. Sitiet autem si nunc comedit mordicantia, que ex necessitate morietur. Et necessitatis causa necessaria iam presens. Sic erit causa presentis necessaria, adque sequitur necessario omnes effectus de futuro ut necessario morietur infirmitate aut vi. Et necessitatis causa iam posita est, scilicet contraria esse in eodem corpore. Manifestum igitur quod reductio effectuum per accidens vadit usque ad aliquod principium quod non resolvitur ad aliud, et quod aliquod principium sequitur, et utrumque contingenter effectus non est ad ens aut generationis nulla est nec causa necessaria. Utrum autem reductio cause per accidens sit ad materiam aut ad finem vel formam vel in moventem perscrutandum erit. De ente igitur secundum accidens sufficienter determinatum est. Quod autem ut verum ens et cetera. Determinat de vero et falso quod est unum.

Capitulum 4m quod sic incipit: quoniam ipsorum et quomodo possunt intelligi et quare pretermittendum est ens secundum accidens et ens quod est verum. Et verum et falsum sunt secundum compositionem et divisionem vel contradictionem. Nam verum habet affirmationem in composito et negationem in diviso. Quando enim affirmatur esse quod est et negatur non esse quod non est vel negatur quod est. Quomodo autem contingit intelligere ambo, scilicet verum et falsum, simul aut separatim alio sermone est. Dico autem simul non eo quod consequenter sed in eodem instanti. Causa autem huius est quod verum et falsum non sunt in rebus, quasi bonum et malum, sed sunt in intellectu. Nunquam circa simplicia et quod quid est, sed circa compositionem et divisionem, de quibus postea perscrutandum est. Quoniam compositio autem et divisio in intellectu est et non in rebus, ideo ens quod est verum divisum est ab ente habente proprius quam sit quod intellectus sit substantia, qualitas, quantitas, et ideo tam ens quod est verum quam ens secundum accidens pretermittenda sunt, quia causa entis secundum accidens est indeterminata. Entis vero quod est verum causa est aliqua passio intellectus. Et ideo utrumque ens est circa ea que habent aliquam determinatam naturam entis. Propter quod pretermittendum est. Perscrutandum vero sunt cause et principia entis inquantum ens quod significat quid aut quale aut quantum aut aliquid similium sic determinavimus in quo in quo distinximus quotiens dicitur unumquodque.

Ens dicitur multipliciter. Liber 7. Capitulum primum. Probat substantiam esse ens primum ita quod ratione, notitia et tempore prius est quam entia. Et ideo de ipso speculandum est quod est. Sed divisum est in quo. Ens dicitur multipliciter. Significat enim substantiam et hoc aliquid. Aliud vero quale est aut quantum aut aliquid aliorum. Primum ens est id quod significat quid est et substantiam, et hoc propter quod quando dicimus de aliquo quale est ut bonum aut malum, aut quantum ut tricubitum, non significamus id quod est. Quando vero dicimus quid est ut hominem aut deum, significamus non quod accidens est, scilicet album vel calidum vel tricubitum, sed potius esse eius. Alia dicuntur entia eo quod sunt aut qualitates aut quantitates aut passiones aut aliquid tale substantie, tamquam entis primi.

Et quoniam substantia est maxime et primum ens, ideo dubitabit aliquis utrum accidentia in abstracto, scilicet ut est vadere, sanare, sedere, et similia, sint entia aut non. Nullum enim eorum per se aptum natum est esse, neque possibile separari a substantia. Concreta autem, sicut vadens, sedens, et sanans, magis apparent entia, quia ipsis est aliquod determinatum subiectum, scilicet substantia. Unumquodque enim accidens concretum, ut bonum, sedens, et similia, dicitur esse propter substantiam. Omnium entium primum est ratione, notitia et tempore. Tempore quidem quia nullum aliud ens separabile est a substantia; hec autem sola separabilis est ab aliis. Ratione autem quia in diffinitione cuiuslibet accidentis necesse est esse rationem substantie, et non econverso. Notitia autem prius est substantia, quia tunc putamus maxime scire unumquodque quando cognoscimus quid est et substantiam ipsius, magis quam quando cognoscimus quale aut quantum aut ubi est, nam et accidentia singulorum. Nam magis cognoscimus quando scimus quid est unumquodque ipsorum quam quando scimus aliquod accidens eius. Testificatur autem substantiam esse primum ens quod olim et nunc et semper quesitum et dubitatum est quid est substantia, quia quidam dixerunt esse unum ens, alii vero plura, et quidam finita, quidam vero infinita. Speculandum igitur a nobis est maxime et primum et ut sic dicam solum de substantia tamquam de primo ente quod est. Videtur autem substantia existere et cetera. Ostendit quod substantia sensibilis manifesta est nobis et quod per

Capitulum 2m quod sic incipit: Perscrutandum est utrum sint substantie aliquae preter sensibiles, et quomodo antiqui opinati sunt diversa de substantia. Videtur autem substantia manifestissime existere in corporibus sensibilibus, ut animalia et plantas et corporum partes, scilicet naturalia corpora ut ignem, aquam, terram, et alia, et partes ipsorum, et quecumque sunt ex ipsis, et celum et partes eius, astra, solem et lunam substantias esse dicimus. Utrum autem hee sole substantie sunt aut alie, non perscrutandum postea. Videtur et quibusdam quod termini corporis, sicut superficies, linea et punctus, magis sint substantie quam corpus et solidum. Quidam autem preter sensibilia non opinantur esse aliquas substantias. Quidam vero preter sensibilia posuit plura que dicunt esse magis entia et sempiterna, ut Plato dicens species et mathematica duas esse substantias, tertiam vero corporis sensibilium. Xenocrates vero plures substantias posuit, quarum primum supposuit unum, incipiens ab uno, et dicens quod est principium numerorum, aliud magnitudinum, et aliud anime, et sic gradatim multiplicat substantias. Quidam vero species et numeros dicunt habere eandem naturam substantie, et alias substantias consequenter habere, scilicet ut lineas, superficies, celi substantiam et sensibilia. De his quod bene aut non bene dicitur, et que sunt substantie, utrum sole sensibiles aut aliqua preter eas, et quomodo ille, et utrum aliqua separabilis, et quare et quomodo, aut nulla perscrutandum est quando determinavimus primo substantiam quid est. Dicta substantia in quiditate vel genere et subiecto consequenter

Capitulum 3m quod sic incipit: Dicitur autem substantia et cetera. Determinat substantiam que dicitur subiectum, dividens eam in materiam, formam et compositum, comparans illa adinvicem et diffiniens materiam. Dicitur autem substantia quadrupliciter, scilicet quiditas, universale et genus, et quartum subiectum. Primum secundum hoc substantia videtur esse. Subiectum vero est de quo alia et ipsum de alio non dicitur. Et quod maxime videtur significare substantiam primum determinandum est de ipso. Tale enim quodammodo dicitur materia, alio modo forma, tertio compositum ex his. Dico autem materiam sicut es, formam vero figuram, statuam autem compositum ex ambobus. Et si quidem forma prior est quam materia et magis ens, propter eandem causam prius prior erit composito ex utrisque. Nunc igitur dictum est quid est substantia typo et figuraliter, quia dicitur ipsam non dici de alio sed alia de ipso. Immanifestum et insufficiens est dictum. Videtur enim quod materia substantia est, quia preter ipsam nulla alia videtur substantia. Sublatis enim omnibus aliis, sicut sunt passiones, factiones et potentie corporum, sicut autem est latitudo, longitudo et profunditas que quantitates sunt, et non substantia, nihil videmus remanere nisi materiam que determinata fuerit ab his. Et ideo ipsa sola videtur esse substantia. Dico autem materiam que secundum se neque quid neque quantitas neque aliud.

ad est de hijs quibus ens est dictum cum sit quod dicitur de quo praedicatur. quodlibet horum et est
dictum esse ab esse unicuique praedicamentorum. alia enim entia secundum accidentia praedicantur de substantia. hic non de
materia praedicatur. et ideo ipsa est ultimum secundum se quod nec est quid neque quantitas nec aliquid ens et praedi
camentorum. nec etiam negationes ipsorum quia et iste accidunt materiae. est enim impossibile ad omnia prae
dicta. ergo videtur materia esse substantia. sed impossibile est ipsam esse magis substantiam quam formam vel compositum
quia substantia maxime videtur esse quod separabile et hoc aliquid quod magis convenit formae et composito quam materiae.
Causatam substantiam quae composita ex materia et forma nunc dimittamus quia posterior est et nobis nota est
secundum materiam autem aliqualiter manifesta est. de tertia vero scilicet forma quae maxime dubitatur perquirendum
et prius in sensibilibus substantiis quas omnes confitentur esse substantias.

Capitulum quintum quod sic incipit. Quoniam autem in principio distinximus etc. Declarat de quidditate rerum
sensibilium per quod ducitur in notitiam quidditatis intelligibilium. Concludens quod quidditas non
rei dicitur secundum se. et quod entis per accidens non est quidditas. Quoniam secundum determinavimus quot modis
dicitur substantia. quorum unus est quidditas rei speculanda est de ipsa in rebus sensibilibus. hic enim utile est
ad deveniendum in notitiam quidditatum intelligibilium quae sunt notiores naturae. hic enim modo
fit in omnibus disciplinis scilicet per magis nota nobis ad magis nota naturae. quemadmodum enim in actibus
ex bonis uniuscuiusque boni fit bonum communibus quod postea est bonum unicuique. sic cognoscentibus
nobis ex quae sunt nota naturae fiunt nobis nota. nam prius notae sunt sensibilia parum
aut nihil entis habentia et ex natura sua male noscibilia sunt. tamen ex ipsis taliter cognos
cibus noscibilibus temptandum est devenire in notitiam intelligibilium quae per naturam suam bene sunt no
scibilia. Primo ergo dicimus sicut declaratum est in logicis quod quod quid erat esse uniuscuiusque dicitur de
eo secundum se et non accidens. sicut tibi esse non est quidditas tui quia tu non secundum te es
musicum. sed non omne quod dicitur de aliquo secundum se est quidditas eius. passio enim dicitur de aliquo secundum se ut
color de superficie et tamen non est quidditas eius quia esse superficiei non est coloratum esse. Nec
quidditas rei est totum compositum ex subiecto et passione. sicut quidditas superficiei non est superficiem
coloratam quia unum istorum alteri accidit. Dico autem passionem non esse quidditatem subiecti quia
id diffinitum significat totum est quod diffinitum non est in ratione diffinientis. Passio
autem diffinitur per subiectum et ideo non potest esse in ratione ipsius. Sed si subiectum diffiniretur per
passionem tamen per differentiam. intelligitur passiones ut album et lene unum et idem esset sicut
sicut esset idem cum superficie quod diffiniretur. Consequenter non quaerit an entia composita sunt
ex naturis diversorum praedicamentorum. ut ex substantia et qualitate. quantitate quando. ubi et motu
habeant quidditatem et si aliquid est ut hominis albi est aliqua diffinitio indicans quidditatem hominis
albi cui imponamus unum nomen et vocetur vestis. Et dico quod dicitur quod entis secundum
accidens ut albi hominis non est diffinitio. sicut ipsius non est ens dictum secundum se. ens
enim non secundum se dicitur dupliciter. uno modo ex additione ad ens. sicut quando additur album
homini cui albo homo impositum est nomen vestis. et hoc non est diffinitio cum non sit ens sed
entia. Alio modo dicitur ens non secundum se ipsum quod additur ut album quod additur homini
et hoc per se non diffinitur. sed quod diffinientes album dicimus album esse addat diffinitionem ipsius
substantiam. videlicet dico albi hominis diffinitionem. Quia albo homo albus per se est non tamen ... idem est

+ musicum

quidditas hominis albi et quidditas albi per se. sicut idem est esse homini albo et vesti. impositum
est enim homini albo nomen vestis. Dubitat ergo an ei est quidditas. aut significat aliquid. aut si non significat eius non
est diffinitio. quia quidditas est id quod erat esse. quando autem aliud de alio dicitur ut album de homine non
significat hoc aliquid sed potius aliquid vel aliquem. Et quia solus substantiis in est significare aliquid id ipsarum
est proprie quidditas. sicut ipsarum proprie est diffinitio. non est diffinitio semper si nomen idem significet rationi
vel descriptioni. quia sic omnes descriptiones essent diffinitiones cum cuilibet descriptioni possit
nomen imponi. hoc enim modo hyliadis Troiana cui impositum est nomen ylias posset diffiniri. Est ergo proprie
diffinitio alicuius primi. tale vero est quod per se dicitur et non eo quod aliquid de aliquo dicatur. ipse non dicitur secundum
participationem nec secundum passionem nec ut secundum accidens. Erit utique accidentium id significantium
non diffinitio vero et quidditas non erit proprie nisi specierum substantiae.

Capitulum sextum quod sic incipit. Aut et diffinitio sicut et quod quid est etc. Probat quod accidentis est diffinitio
sicut et est quidditas. non tamen primo et simpliciter sed secundario. Et secundum quod diffinitio uno dicitur modo
sicut et quod quid est. hic enim uno modo significat substantiam. alio modo quantitatem et qualitatem et alia praedicamenta. Sic
entitas existit in omnibus praedicamentis. sed non eodem modo. quia primo substantiae. consequenter aliis. ita et quod quid est
simpliciter inest substantiae. consequenter vero aliis. qualitatem dicimus esse aliquid et id ipsum est diminute quorum quae
significat. non tamen simpliciter. sed sicut logice loquendo dicimus non ens esse non simpliciter sed esse
non ens. sic et qualitatem dicimus esse quod non simpliciter sed quod quid est qualitas. Considerandum ergo quomodo in
tendere oportet dicere esse unumquodque. ita quod non magis attribuamus ei esse quam habet nec minus.
Et ergo quod cuilibet competit quod quid est. sed ei primo et simpliciter inest substantiae. consequenter aliis. scilicet quod quid est
non simpliciter sed qualitati et quantitati et sic secundum quid. Dubia ergo et aequivoce dici nomen entium. aut
aequivoce dicuntur entia. aut analogice et univoce. et quia non est conveniens ea dici aequivoce nec uni
voce eo quod analogice eo quod omnia attribuuntur ad unum primum ens scilicet substantiam. sicut
medicinalia ad primum medicinale. et sicut corpus operatio et vas dicuntur medicativa
non aequivoce nec univoce sed analogice et ad unum. ita entia dicuntur. Sive ergo hoc modo dicatur
scilicet quod quidem est analogice dicitur de substantia et aliis praedicamentis. sive quod primo et simpliciter inest substantiae et
consequenter aliis non differt. Manifestum est ergo quod diffinitio et quidditas primo et simpliciter est substantiarum
non tamen solum ipsarum est sed aliorum etiam. Sed non propter hoc necesse est esse illud esse diffinitionem
quod significat id cuiuscumque rationi sed significat idem rationi quidditatis unius entis. id est
diffinitio unius dicitur non aggregatione sicut ylias sed potius entitate substantiae. aut quantitatis
aut qualitatis et similium. Sic ergo entis vel accidentis ut hominis albi erit diffinitio significans
quod imponatur per notitiam. Alio vero modo erit diffinitio accidentis ut albedinis. principaliter autem
et primo diffinitio est substantiae. Habet autem dubitationem etc. Declarat quod diffinitio ac

Capitulum septimum quod sic incipit. accidentium et maxime compositorum primum est ex additione
alterius. quia oportet substantiam esse in diffinitione ipsorum. Si quis dicat diffinitionem accidentium non
esse ex additione substantiae dubitatur quomodo accidentium non compositorum sed compositorum et copulatorum
declaratio ideo est diffinitio. et ideo necesse est talia diffiniri per additionem substantiae. Simi
tas enim diffinitur ex duobus quorum alterum est substantia scilicet naso et concavitate. est
enim simitas concavitas nasi. non secundum accidens. ita quod hic passio concavitas et

ꝛ simitas ē pa˚ nasi nō ſm actus. sic albū callie. aut hōi | callias eī albꝰ ē au
cu accit hoiem hoiem ēē iqⁿ albꝰ. ȝ ſm se. sic mat̃eliū alis. ꝛ eq̄le. q̄titā
tis. ꝛ oīa q̄ ſm se ēēnt i ſbis. h̃ aut sᵗ i quoꝝ diffoibꝫ iſt aut ſbar aut rōes
ſbez quez sᵗ p̄ſnes. ita q̄ nō oᵗ ea diffiniri siñ ſbo. sic diffiri pt albū sine
hoꝰ. feiam aut nō siñ ali. Taliū gᵒ p̄ſniū aut nō ē diffō. aut ē exadditōe
ſbi Dubitatᵒ aut ex deis. si eī ſbm addit̃ i diffōe p̄ſnis. i. q̄ rō sit nasus
simꝰ ꝛ nasus ɔcauus idē eᵗ simū ꝛ ɔcauū. si nō dicatᵒ simū diffe̅re a ɔca
uo. q̄ simū icludᵗ iactu ſbm c̄ ē pa˚. s. nasi. eo q̄ ē ɔcauitas i naso. aut
nō ɔtigē diffiri simū ponēdo i diffōe c̄ ſbm. aut rō ſbm bis dicet̃ i diffōe
simi. s. ſel' in se. ꝛ ſel' i simo. q̄ ip̄ᵐ actu iptat. i. q̄ nasꝰ simꝰ erit nasus ɔ | nasus
cauus. Igit̃ ꝓ inɔgōnē p̄dcāꝫ iɔgens ē in ēē talibꝫ p̄ſnibꝫ diffōm. nec
soliū bis. ȝ infities ſbm dicet̃ i hꝰ diffoibꝫ | exq̄ maꝰ ē q̄ solꝰ ſbe ē diffitō
q̄ si ēēta˚ꝰ p̄ntoꝝ nēcē ēēt eā fieri exadditōe. sic diffō i paris. nō ē si
niuō. nȝ feiam siñ alb. ɔ aut ē tal' additō rō bis dr̃. sic dc̄m ē. ꝛ rō acciūi
ꝓpoꝝ ut i paris nō ē diffō. ȝ negātē diffōm ēē accn̄ciū latꝫ q̄ rōes diffini
tiue nō dr̃ ḋ omibꝫ eoꝫ mō. cū eī accn̄ᵐ sit diffōes. aut nō siit eodē mod
ipoꝝ ꝛ ſbaꝝ. aut oȝ dicē diffōm ꝛ q̄ditas ēē mᵗ. q̄ ſbe ē p̄nᵒ. ꝛ p̄ ē diffitō
accn̄ciū uō exadditōe. Eo gᵒ diffō sit rō q̄ditatis. ꝛ q̄ soliū aut maᵉ et
p̄ᵒ ꝛ simpꝰ. ē ſbaꝝ maᵐ est. Vtᵐ aut idē ē. ꝛc̄. In vestigat vtᵐ q̄ q̄ est.

Q[uod] q̄ᵐ. Λᵐ q̄ hic icip. ꝛ c̄ ē sit idem i q̄lꝫ re. dclans q̄ i ente p accñs nō
siit idē. mente aut p se d̄cām sᵗ rō. vtᵐ rō. aut diuisū ē. q̄ q̄ ē. ꝛ c̄ ē. i vno
quoq̄ p̄ſcrutād ē. tiq̄ utile ad iq̄sitōm ḋ ſba Cvr aut ēē idē. q̄ vnūqq̄ idē ē
cū siumet ſba. q̄ q̄ ē aut dr̃ ſba vnlcꝯq̄ Indēis itaq̄ ſm accñs. sicut ē hō
albꝰ. diuisū uꝰ ēē q̄ q̄ ē ꝛ c̄ ē. q̄ eꝯmi͞tes exquibꝫ ɔsistit tale ens. sic albū ꝛ mu
sicū. exq̄bꝫ ɔsistit h̃ ens albū ē musicū. siit idem p accñs ꝛ ñ p se. ꝛ rō i eis
nᵒ ē idem simpꝰ alti Indēis uō ſm se nēcē ē idē ēē q̄ q̄ ē ꝛ c̄ ē. hoc maxē
vᵐ ē. si ſbe aliq̄ sᵗ. q̄bꝫ nō sᵗ forme ſbales ip̄aꝝ sepate. nec p̄oꝛes ip̄is q̄le
siit ydee platois Si eī aliud ē bonū ꝛ q̄ditas boni. al' ꝛ c̄ q̄ditas eñs
ꝛ entitas erūt ſbe. ꝛ ydee aliq̄ p̄t res ſbāles ꝛ p̄oꝛes ip̄is. q̄ si abiuicem
sepate sᵗ. ſbāliūꝫ ñ erit sciā. eꝫ. h̃. p q̄ q̄ erit ēē ip̄iꝰ. ydee ā sepate ñ erūt
entia. q̄ quelꝫ foꝛ est ens. p hoc q̄ ē in eo c̄ ē foꝛ. ē ens. ñ est sepata
ab eo Dico aut sepata. sic si boitas que ē foꝛ boi nō erit i bono Et si bo
nitas nō ē in bono. nec entitas i ente. nec vnitas eᵗ i vno. ñ erit aliq̄
q̄ditas in eo c̄ ē. q̄ ēē nō erit ens. ñ aᵈ q̄lꝫ aᵈ. erit id q̄ ē Et cui nō
inest rō boi. illud ē nō boᵐ. ꝛ rō si bono nō i est boitas. bonū erit nō bonū
ꝛ q̄ h̃ impoˡᵉ. rō nēcē ē idē ēē bonū ꝛ c̄ q̄ditatē. ꝛ sic ḋ alys p̄mis. nō
ſm aᵈ. ȝ p se dēis q̄ditas ē eꝫ. maḡ sufficiēs ē ad eᵉ ip̄iꝰ q̄ sit ydee

si ponat̃

si ponatᵉ sepatate Et si sint ydee sepate. ſbm q̄ actu ē ut hō ñ eᵗ ſba. q̄ sepata
erit ab eo foꝛ ſbal' q̄ ē huānitas. q̄ si dicet̃ ḋ ſbo. q̄ ēēt i ip̄o. hrēt ēē ſm ptici
patōm ꝛ nō p eēnciā. q̄ isti ſbo hrēt ēē pticipatū Exhis itaq̄ mañ q̄ idē
ꝛ vnū ē p se q̄ditas. ꝛ c̄ ē q̄ditas. ꝛ q̄ sciuē q̄ditatē ē sciuē vnūqq̄ c̄ ē q̄. ꝛ ſꝫ
ɔ ambo sᵗ ad vnū In ente aut ſm accñs sic musicū aᵗ albū. ñ idē ē q̄ q̄ ē
ꝛ ip̄ᵐ cui accit ꝓ sigre. aᵈ eī ē sigtū ſbi. aᵈ accñtis. ita q̄ hō ꝛ q̄ q̄ ē homīs
albi. nō ē idē sīplr. lꝫ sit idē sic p aᵒ cū ſbo. Absurdū uō apperit dicē q̄ q̄ ē ꝛ ſꝫ
ꝛ c̄ ē sit diuisā. si iponatᵉ nⁿ utꝗ. vt si alterutᵐ ē eqꝰ. ꝛ q̄ q̄ ē equi. q̄
q̄ q̄ ē eq̄ erit idē cū sua q̄ditate. Si iponatᵉ eī nⁿ. ꝛ eodē mō nᵗ p̄hibꝫ equū
ꝛ q̄ q̄ ē equi sepati ēē idē Et nō soliū q̄ q̄ ē ꝛ c̄ ē sᵗ vnū. ȝ ꝛ rō ip̄oꝝ est
eadē. cū vnū sᵗ rō altiꝰ. nō eī ſm accñs. ȝ p se rō ē vnū ꝛ c̄ ꝛ vnitas Et
si aᵈ ē q̄ditas ab eo c̄ ē illiꝰ q̄ditatis p se sūpte. aᵈ erit q̄ q̄ ē. ꝛ eodē mō illiꝰ
se quidditatis p se sūpte. aᵈ erit q̄ q̄ ē ꝛ c̄ ē. ꝛ sic i fitū. cū eadē rō sit i
oībꝫ In p̄mis gᵒ ꝛ ſm se dēis idem q̄ q̄ ē ꝛ c̄ ē Sophyꝰᶜ. At elechi q̄
siit ɔ hac p̄oꝫ exeadē rōe soluūtᵉ. Si eī dicatᵉ idē ē socrates ꝛ quidditas
eꝰ. ȝ q̄ditas ē in socrate. gᵒ eꝰ q̄ditaᵗ ē in eꝰ q̄ditate Soluēdū ē dr̃ q̄ rō est
socrates ꝛ eꝰ q̄ditas sicut id q̄ ē ꝛ rō ēēndi. ꝛ uō nō sē q̄ si rō ēēndi sit i eo
cuꝰ ē q̄ ip̄a sit in se ip̄a. ita q̄ ex eisdē siit solutōes taliū elechoꝝ. exquibus
siit interrogatōes. i terrogat eī sophyste. si idē ē socrates ꝛ eꝰ q̄ditas. ꝛ r̃ndetᵉ
q̄ rō sᵗ. sic id q̄d ē ꝛ rō ēēndi. Eꝛ uō gᵒ q̄ q̄ ē ꝛ c̄ ē vnūcꝗ sit idē. ꝛ quo ñ
idem dcᵐ est. ꝛ Eoꝝ aut q̄ fiūt ꝛ c̄. Mai festat q̄ q̄dā fiūt anā. q̄dā abar

Q[uod] ap̄ꝰ gᵐ. q̄ hic icip. te. ꝛ q̄dā acasu. iq̄ubꝫ oībꝫ ē aliq̄ efficiens. ꝛ ad ex
quo. ut mᵃ. ꝛ ad fcm. siū ſba. siū aliud ens altiꝰ p̄ntī Eoꝝ q̄ fiunt
anā. q̄dā ab arte. q̄dā a casu iquibꝫ oībꝫ ē p̄nᵐ aq̄ᵒ. s. mᵃ. ꝛ ad aquo. s. gnāns
ꝛ q̄ gnātᵉ. sic homo ꝛ planta. ꝛ talia entia maxīe sᵗ ſbe. oīa uō q̄ fiūt anā
ul' ab arte hnt mat̃iā. q̄ q̄lꝫ ip̄oꝝ ē poˡᵉ ēē ꝛ nō ēē. cuꝰ possibilitatis rō in
vno quoq̄ ē mᵃ Vlr aut ꝛ mᵃ. exq̄. ꝛ foꝛ ſm q̄ ad fit agēs aq̄ᵒ dr̃ nᵃ Agēs
eī nāle eꝰ ḋ spēi cū effectu. hō naq̄ hoiez gnāt cū q̄ ē rō spēi Alie uō gnātio
nes q̄ nāles nō siit dr̃ factōes. ꝛ hee siit. aut ab arte. aut a potētie executiā
aut ab itellu. q̄ꝝ q̄dā fiūt acasu ꝛ fortuna. sic i fctis aiᵃ. iq̄ᵐ quedā eadem
sp̄e fiūt cū sp̄mite ꝛ siñ sp̄mite. de quibꝫ dicetᵒ postꝰ. ab arte uō fiūt q̄e
sp̄es ē i aīa artificis. que sp̄es ē q̄ditas ɔcepta. ꝛ p̄ rō c̄q̄ fctibilis ab arte
q̄ q̄dāmō ē ɔrioꝝ. sp̄es eī sanitatis ē rō cog̃scēdi sanitatē ꝛ i firmitatem
q̄ p absēciā sanitatis cog̃scitᵉ infirmitas Dico aut sp̄em sanitatis q̄ est
i aiā rō saendi. Fit itaq̄ q̄ fit ab arte. sicut sanitas fit amedico itelligēte
p̄ᵒ q̄ ad sanitatē requitᵉ huioꝝ eqlitas. ꝛ h̃ itroducitᵉ p calorē. ꝛ ita ꝓ itellit vnū
post aᵈ. donᵉ veniat i aᵈ vltio itellm. q̄ ip̄e pōt facē a quo icipiēdo motū
dr̃ agēs ad sanitatē. ꝛ sic accit ex sanitate siñ mat̃ia. s. ex sp̄e sanitatis i aīa fiᵉ
sanitatē i mᵃ. s. i coꝛe sanabili. ꝛ eodē modo ex domo siñ mat̃ia. domū hntē
mᵃ Infactōe uō artis motus qui ap̄nᵒ fit itellu ad sp̄e rei. vocatᵉ itellia

qui uero ab illis habetur ultimum a quo incipit operari dicitur factio. Quod autem modo fit ab ar-
te unumquodque quod est medior quo fit principium ut si ad equandum medium fit adinducenda sanitas
oportet medicum facere quod adequato fit mediante calefactione et hec inducit aliud prius
ideo sic quod medicus habet potentiam et aliquid ichoat motum sanandi perficere quod habet in via tamquam uero
illius. Si uero ad fiat actum ab his mouetur ipsum sic sanatus aliud principium est calefactio frica per
fricatione non impediente inducente calorem. Calor itaque in corpore aut pars est sanitatis aut
sequitur cum ad quod est pars sanitatis siue per plura media siue per unum fiat ultimum quod est
pars sanitatis. Sicut lapides sunt pars domus. Concludit ex premissis quod in omni eo quod fit ex
Capitulum 9m quod sic incipit. Queret autem aliquis quare hec dicuntur. Ultimum materia et forma in quibusdam materia predicatur denomi-
natiue de hiis que fiunt ex ea. In quibusdam non. Ex predictis patet quod in principio est ad formam est
in parte existat materia tamquam pars que inerat fienti. Quod materia sit forma tamquam non eeendi ex hiis est
duobus scilicet materia et forma dicimus esse ea que fiunt ut ereum celum est materia est es forma uero figura
rotunda in quo ereus celus habet formam in materia. In quibusdam autem materia ex qua fiunt non predicatur de ipsis
in recto sed denominatiue sicut statua non dicitur lapis sed lapidea. In quibusdam autem id ex quo
fiunt nullo modo predicatur de factis ex eo sicut ex laborante fit qualescens non tamen la-
borans predicatur de qualescente. Causa autem huius diuersitatis est quia id fit ex eo quod dicimus materia
sic ex homine fit sanus id ex priuatione sic ex laborante fit sanus et hic modus [illegible] est quod p
materia quam igitur ad differentiam sicut ex priuatione non predicatur predicatur priuando ex quo de eo quod fit ex priua-
tione cum dicatur laborans est sanus non ex quo bene tamen dicitur homo est sanus. Sed ubi igitur priuato
includitur sed non manifeste non hiis notum sicut inere includitur priuando figure et in laterubus et lignis
priuando domus sic se habere uidetur ad ea que fiunt ex ipsis sicut priuando ad sanum ex priuatione et ideo
sic priuando non predicantur in recto de hiis que fiunt ex ea. Item non talia sicut predicantur de factis ex ip-
sis nisi denominatiue. Statua enim non dicitur lignum non es non lapis sed potius lignea uel erea uel
lapidea. Ita si quis bene inspexerit diceret statuam fieri ex ligno simpliciter sed ex ligno permutato de non figurato esse ad figuratum esse. Tabula enim oportet sic non permanente sed permutato
eo ex quo fiunt et ideo non predicatur simpliciter sed denominatiue de ipsis.

Capitulum 10m quod sic incipit. Quoniam uero ab aliquo fit quod fit et cetera. Probat quod forma per se non generatur
sed compositum. Quoniam omne quod fit ab aliquo fit quod est principium generationis et ex aliquo quod non est enim
priuando sed materia de quo sic dicimus fit et forma ut spera aut circulus aliquid ad sic. Considerandum
est quod sicut faciens non facit materiam per se sic nec formam non secundum actionis sed facit compositum ex utrisque.
Faciens enim rotundum non facit esse non rotundum sed totum quod ex utrisque que facit rotun-
ditatem in ere. Sed enim facit ad aliquod quod sic uia factum fuerit est ut facere fieri speram sed sic
formam spere facit ipsam sic ex aliquo materia quod est pars forme et sic forma priua composita est ex materia que
fit et forma quam accepta fit. Et eodem modo sed forma per se fieret ex alia materia itaque generationes forme
ex nullis procederent in infinitum. Quoniam igitur quod forma sensibilis per se non fit non est quod quod erat esse per se
generatio. Sed potius fit in aliquo siue ab arte siue natura siue ab aliqua potentia fiat. Sed ergo ars ex ere
et spera facit eream speram quod inesse tamquam in materia facit speram tamquam formam et hec totum sed spera erea
est terminus factionis. Nam si sola formam spere faceret ex aliquo quod esset pars ipsius est faceret
eam et oporteret ipsam formam quam per se fieret esse diuisibilem in duo quorum unum esset materia et aliud forma
et sic sola forma composita esset ex materia et forma. Sit igitur non forma spere tamen sed compositum scilicet erea spe-
ra. Palam igitur ex dictis quod forma quod dicitur species non fit per se. Sinolon autem et similiter totum ex materia

et forma fit et quod in omni est in omni generatione quod aliquid pars est materia et aliqua forma.

Capitulum 11m quod sic incipit. Utrum igitur est quedam spera preter has. Probat quod forme separate a quibusdam
dicuntur ydee non sunt necessarie ad generationem. Quod non sit necessarium esse formas aliquas separatas ut
formam spere separatam ab hiis speris que sunt in materia aut formam domus ab hiis que sunt in lateribus
sic patet. Nulla forma sensibilis aliud sensibile est que non fit in aliqua materia quod forma sensibilis non considerata in materia
non est determinata ad hoc uel ad illud. Omne autem generans est ens determinatum et generat ad determinatum
quod habet hanc formam in hac materia sicut est callias aut socrates aliud hec species homo autem et animal in quod sic hic species
ex ulli siue materia. Concludit igitur quod si ponantur forme separate tamquam sunt per se existentia non sunt utiles
ad generationes substantiarum que sunt in materia. Quod autem generans tale sit quale generatum non uidetur quod de nullo
in uide species patet in physicis. Homo namque hominem generat. Et si in quibusdam ad fiat preter naturam contra sit
non sicut equus generat mulum adhuc in talibus est similitudo inter generans et generatum. Nam id quod
generatur est equo et asino simile est mulo generato ab eis conuenientibus in illo. Concludit igitur quod non
oportet ponere speciem separatam tamquam exemplar necessarium ad generationem sensibilium. Nam si in aliquibus tale exemplar re-
quiretur maxime in predictis substantiis hiis potius debet cum sint principales. Item substantias generabiles sed ad ipsas
generationem sufficiens est generans tamquam efficiens et materia in qua est aptitudo ad formam. Totius autem
generabilis est in materia determinata sicut forma socratis et callie est in hiis carnibus et ossibus. Que forma
diuisa est propter materiam. Idem uero specie quia species non est diuisibilis in species.

Capitulum 12m quod sic incipit. Dubitabit autem aliquis quare alia fiunt arte et cetera. Inquirit enim propter quam causam
aliqua fiunt similiter ab arte et casu. Aliqua uero ab arte tantum concludens quod omnia aliquo modo generantur
ex uniuoco principio et quod in aliquibus predictum sic et ubi non generatur per se forma sed compositum. Dubitabit
aliquis quare aliqua fiunt similiter ab arte et casu ut sanitas. Aliqua uero ab arte tantum ut domus. Causa autem
huius diuersitatis est quod in materia quadam est ad principium per quod materia non tamen est apta nata sed si facit ad corum
que sunt ab arte quod principium est quedam pars rei fiende. In materia uero quorundam non est non aptitudo quod
moueri possit. Principium quod existit in materia quedam potentes facere. In quibusdam est per se potentes a se ad
motum artis. In quibusdam autem per se non sufficit sine arte sicut in quibusdam est uirtus cantandi non
tamen possunt ordinate cantare sine adiutorio melodie. Illa igitur quorum materia non habet principium actiuum
ut lapides respectu domus uel habent principium tamen per se non potentes non possunt fieri sine arte. Ea uero
que materia habent sufficiens principium ad agendum possunt fieri absque arte et ab aliquibus non agentibus
modo artis scilicet actiuum quod actio fit ab illo principio tamquam a parte rei fiende. Palam igitur ex dictis quod
omnia fiunt quodammodo ex uniuoco principio naturalia enim fiunt ex principio totaliter similiter. Artificialia uero fiunt ex principio
simili in forma sed non in materia. Species enim domus in intellectu artificis similis est forme domus in materia. Itaque artifi-
cialia fiunt aut ex parte scilicet ex forma in conceptu artificis aut ex parte habente partem sicut ex forma
artificis in conceptu et ex principio intrinseco quod promouet partem sicut calor uel partem mediante
promouet ad sanitatem. Calor autem pars est sanitatis in conceptu medici et aliqua pars est calor ex quo fit
ut non secundum actionis fiat sed per se in corpore. Forma autem cum per se faciendi est forma in conceptu ab
ipsa enim mediante motu artis fit in corpore calor qui uel est ipsa sanitas uel pars eius uel ad ipsius
sequitur sanitas siue pars sanitatis et ideo faciens per se est ipse calor faciens sanitatem. Sic igitur forma in con-
ceptu est principium sylogismi peticia per quod inducit artis effectum. In generatione naturali generans est
principium sicut in uirtute. Ubi est id quod generatur per naturam sicut in uirtute artis est id quod generatur
partem et ideo generatio eorum que fiunt ex spermate est ex uniuoco principio non oportet in omnibus que tantam

vniuocatom. qtā ē. qm ex hoīe gnāt hō. nam femīa ex viro. ⁊ mlī ex n̄ nllō ge
nāt. pfcā ē. vniuocatō solū ē ī hijs i qbȝ nō ē orbatō n̄ dfcūs. Sicut g̃ artificia
alia in quoꝝ mā ē pn̄m potē nomē a se pduī fieri al' cāuā. sui ex putrefactōe. mōꝫ
uō mā nō ē tal' mot⁹ absq ſparte impo. ē fieri alr q̄ p gnōm filīs gnāntīs.
Non solū aut rō pbās ſcēm nō s̄ ptē. sȝ ɔpoīm ē v̄ de sbā. sȝ ⁊ de alijs. cathe
gorijs. vt q̄tī. ⁊ q̄. fit eī ſpera enea. ⁊ n̄ ſpera ptē n̄ es. In oībȝ eī q̄ fiūt
sui ī sba. sui ī q̄ltē. siue ī alijs cathegorijs oꝫ pēē mām ⁊ fōrm ex qbȝ fit totū
nō eī fit q̄litas pse. sȝ q̄le lignū. sr n̄ q̄titas. sȝ q̄m lignū. h̄ tn̄ ppm ē ī gnōe sbe
qꝛ oꝫ p exisē sp altām sbām ī actu q̄ gnēt. ut al' ī actu a q̄ fiat al' q̄ gnāt. q̄le
uō aut q̄m nō oꝫ p existē actu. sȝ sufficit q̄ sit ī pō. ad hoc q̄ fiat q̄uītū.

Cap. 13m q sic ī cap. Qm nō diffō rō ē rē. Querit. vtm ptes rei sint cāe d' ēēa
q̄ditatis ipi⁹. ⁊ vtm sit poꝛes toto. Solūēs pm̄ q̄ōem p dislīctōm. qꝛ ps mlt m
aliq̄bȝ ē dūecte q̄ditatis. ī alijs nō. Qm diffō ē rō hñs ptē. ita q̄ sic se h̄ȝ totū
rō ad totā rem. sic se h̄ȝ ps rōnis ad ptem rei. Dubitat̃ vtm rōm ptiū oppor
teat ēē ī rōne totī⁹ an nō. Alā ī qbȝdā rōes ptiū nō s̄ ī diffōe totī. sicut rō
nes ī acionū nō sūt ī diffōe cīcli. ī qbȝdā uō ī sūt. sic ī silla ī sūt rōes lrāꝝ. Dicī
aut cīcl' ī acionēs. ſ. ī sēīcīclo sic silla ī lras. Dubitat̃ 2°. vtm ptes sūt poꝛes toto
vt vtm angl's acut⁹ sit poꝛ recto cui⁹ ē ps. ⁊ dr̄ poꝛ hoc. vr̄ q̄ sic. qꝛ tōm ɔsistit ex p
tibȝ. Poꝛa aut sūt ea ex qbȝ ād ē. Ip tōm nō pt ēē sn̄ ptibȝ. ptes aut pñt ēē sn̄
toto. pr⁹ aut ē a quo. ut ɔtitit̃ ɔnā. Ad p̄mȝ dubitatōꝫ dd. q̄ ps vno mō dr̄. id q̄
sm q̄tītē mēsurat tōm. ⁊ h̄ p̄mittat̃ cū nō ptineat ad q̄ditatem rei. sȝ ad q̄titatem.
Alio mō ptes dnr̄ ex qbȝ ē sba rei. quare alia mā. alia fōr. ⁊ ɔpoīm ex eis. ita
q̄ tam mā q̄ fōr q̄ ɔpoītū ē sba ⁊ de talibȝ ptibȝ pscrutādū ē. ⁊ dd q̄ mā aliq̄
ē ps. aliq̄ nō. Illa eī ā de spēm rōe nō ē mā. ipā nō ē ps q̄ditatis eī⁹. sic euo
ps ɔcauitatis. h̄ sit mā ī qua sit. Illa uō dē ɔceptu ē. mā ipā ē ps q̄ditatis ei⁹.
Sic nas⁹ ē ps simitatis. ⁊ es ē ps statue erce. h̄ n̄ sit ps statue sipl. Omnī
q̄ꝫ g̃ tale pse. q̄le ē ɔ speciei. Cui⁹ rō ē spēs. siue fōr. nō tn̄ sm se dr̄ poꝛes
mle ipī⁹ q̄ n̄ ē de rōne q̄dītīs ei⁹. Et qꝛ ī acisiōes ɔpant̃ ad cīclm ut ād mlē
ī rōne cīcli nō h̄ȝ mēse rōm ī acionū que sūt ptes. ut mā ī qbȝ fit cīculus
licet sit pꝛiores q̄ditati cīcli q̄ sit es q̄ sit cīcl's sit ī ere. qꝛ uō līe ɔpantur
ad sillam. vt ptes q̄ditatis ipī⁹. ideo ī rōe sille ē rō līaꝝ. ut lēe sūt. ⁊ n̄ ut sn̄
ī cera. ul' ī aere. qꝛ tales līe s̄ ptes ī mles sīlēs sille. Si aut obiciat̃ q̄ ptes
mles ⁊ sīles vrn̄ ēē de q̄ditate rei. qꝛ ipā corrupta sit resolutō ī h̄ ptes. sic
linea corrupī cū ēēdi ī duo media. ⁊ hō cū resolui ī ossa. neruos. ⁊ carnes. ad hoc
dd q̄ res nāles s̄ ex hijs sic ex ptibȝ sbalibȝ. tn̄ mlbȝ. ī q̄ s̄ ptes. ⁊ iō nō poni
tur ī eī⁹ diffōne ptinētes ad sīl tōm ⁊ ad īdiduū. spēi aut n̄ s̄ ptes. ⁊ iō non
ponūt̃ ī e⁹ diffōe. Aliq̄ g̃ ptiū rō ī ē rōi totī⁹ sicut gn̄ijs ⁊ dnīe. aliq̄ uero
ſ. mlui ptiū rō. nō ī ē rōi totī⁹. n̄ sūmt ptes sīl sūpti. ī. īdiduū. siu aggati ex
mā spē ⁊ dtīato sbo. sicut ē figā enea. mā sīl sūpta ex hijs ptibȝ sūt tanq̄ ex p̄n̄ 15

in que corrūpūt̃. q̄ditates aūt ex talibȝ pn̄ijs nō s̄. q̄cūq̄ g̃ sūt sīl sūpta hñt fōrm
in mā determīata. ut simū. ⁊ enē⁹ cīcl's. h̄ eī corrūpūt̃ in ptes ex qbȝ sūt q̄e altā
ē mā. sicut nas⁹ ē mā simi. ⁊ es cīculi. Que cūq̄ uō nō ɔcipiūt̃ cū mā. sȝ ɔsistūt ī sola
rōne spēi. aūt oīo n̄ corrūpūt̃ sic sīl sūpta. quoꝝ pn̄. ⁊ ptes sūt ea q̄ ī spēs sūt tanq̄
mā. spēi uō talia nō s̄ ptes n̄ pn̄. ⁊ iō p corruptōm resolui statua lutea ī lutū. ⁊ spēa
erea ī es. ⁊ calyas ī carnē. ⁊ ossa. ⁊ h̄ cīcl's. ī īnacisiōes. h̄ eī cīcl's ɔcipī cū mā. ⁊ eq̄ce dr̄
cīcl's d' cīclo simpl'. ⁊ dr̄ cīclo singlari. qꝛ eī nō ē ppm n̄ ipoitū cīcȝ siglarui cīcl' orū
īdem n̄ dr̄ d' cīclo simpl'. ⁊ d' siglis cīcl's tn̄ equoce.

Cap. 14m q sic ī capit. Qm̄ ē g̃. ⁊ nūc ipm uō ⁊ ē. Manifestat q̄ ptes sīt poꝛes ⁊
pꝛiores toto diffinibili. ⁊ q̄ mā ī qbȝdā ē de ēēa spēi. ⁊ q̄ ptes diffōis pse
⁊ ppe sūt ptes spēi. ⁊ nō īdiduī. q̄uis id q̄ dcm ē sup. de ptibȝ diffōis. vtm sīt tn̄
manifestī⁹ dicetur. quibȝdā repetitī. ī q̄ ipm dr̄ tanq̄ ī mls sūt pꝛiores. ⁊ qꝛ
diffō recti nō dr̄ ī acutū. sȝ poci⁹ eq̄. Diffō acuti dīdī in rectū. nā diffiens
acutū vtit̃ recto. dicēs angl's acut⁹ ē q̄ ē mior recto. iō acutū ē pti⁹ recto
⁊ eod' mō se h̄ȝ sēīcīcl's ad cīclm. ⁊ digit⁹ ad hoīeꝫ. s. eī ptes mles ex qbȝ nō
diffi' tōm. sȝ q̄ diffinīt̃ ptēs. Qm aut aīā ī alibȝ ē sbāītīa. ē eī fōr sbal' spēi. ⁊
rō q̄ditatum coi' nāto. ⁊ cīcȝ ptē. nlla eī ps tal' cōis diffiēt̃ sn̄ ope⁹ ē ē orga'm
q̄ op⁹ nō exister ī eā sn̄ ſsu. iō aīā sentiēdi aīā. iō tal' ps. ⁊ sīles eī poꝛes sūt
toto aīā ⁊ qualȝ ptē cōcli ipī⁹. Corp⁹ uō ⁊ ptes cōis postiōes s̄ toto aīā. nam
ī ipā dīdit̃ nō aīā. sȝ sīl totū al'. ut ī mls. Tales g̃ ptes a° mō poꝛes suo toto
vidȝ ī q̄m ex eis tōm ɔstituit. a° mō postioꝛes. ſ. ī q̄m nō pñt ēē sepata a toto.
nō eī digit⁹ quocūq̄ mō se hñs ē ps alis. quic⁹ eī aīā est ps ei⁹. sepat⁹ aut ⁊
mortu⁹ ē eq̄ce digit⁹. Simles tn̄ ptes mles ī qbȝ p° ē rō sbe totī⁹. sȝ ipm cor. aut
cēbrū se h̄ȝ ad al' sīl s̄ cū toto. Spēs aut q̄ d' se ɔens ē ⁊ sīstit ī siglaribȝ. ut hō
⁊ equs. nō ē pura fōr. sȝ ē q̄dā totū ex dtīata mā. ⁊ ī dtīata fōr. ī q̄ tn̄ exhac mā in
singlari ⁊ dfigta. nā q̄ ex mā ultīā ⁊ dfigta ɔstituit ē singlare. ē vt socrates. mā g̃ ē
ps spēi. que spēs q̄ditas ē dā totī⁹ ɔpoīta ex mā ⁊ fōr. ptes aut diffōis illius solius
spēi s̄. nā diffō ē pse ipī⁹ vl' cui⁹ idē est q̄ q̄ ē. ⁊ d' ē. sic id ē cīclo ēē. ⁊ cīcl's
aīe ēē ⁊ aīā. Siglario aut nlli⁹ ē pse diffō. siu sīle sit. sic h̄ cīcl's erē⁹. siu in
tellīale. sic ē h̄ cīcl's math's. tales eī cog'scūt̃. aut sēsu aūt ymaginatōe. cū actu
senciūt̃. Abeūtes uō ex actuale ɔsatōm. n̄ ē māl'. vtm sīnt. aūt nō sit. ⁊ tūc nō
cognoscūt̃ ī se. sȝ tn̄ cog'sca pñt p diffōꝫ suu vlis. ſ. spēi. Qm aut pp q̄ siglaria n̄
ītellī ī sēpis ē mā figāta q̄ sui sīl sit. ut ē lignm. ⁊ q̄lȝ mō mle. sui ītell'. ut ē
in reꝫ math'cāꝫ. ſ. q̄m d' se ē īgta. Quo uō g̃ ptes sīt poꝛes toto. ⁊ quo postioꝛes
dē sūt. Interogati g̃ vtm totū. sic ē rectus cīcl's. ⁊ al' poꝛa sūt ptibȝ ī q̄ dīdūt̃
⁊ ex qbȝ sūt. aūt eq̄. ptes sūt poꝛes ipīs. n̄ ē simp' rn̄. h̄ dd q̄ si idē ē fōr q̄ est
rō ēēndi. id q̄ ē pp'm. ut aīā ⁊ aīatū. ⁊ cīcl's ⁊ fōr. cīcli. d' q̄ p dēptā. pa scrutādā ē
ptes q̄ s̄ ī rōe diffītūā poꝛes s̄ toto. ptes uō mles q̄ st ī siglaribȝ. s̄ postioꝛes toto.
Et eode mō dd ē de ptibȝ ⁊ toto. si fōr q̄ ē rō ēēndi totī. ut aīā aīā nō ē idē cū
toto.

Cap. 14m q sic ī cap. Dubitat̃ aūt. mito rē. Inqrit disputatie q̄ st. Quo toto
ptes spēi ⁊ q̄ ī dīdui. arguēs q̄ mā. ut ī math'cis n̄ ī nālibȝ. vr̄ ēē ps speciei

Dubitat' initio q sit ptes spei. et q in diuiduu. cu ei diffo sit ut spec. et uli
no at sit individuu. ideo fiat mat q sit ptes spei. et q indiuiduu no erit mat cu
rei sit diffo. Scd e g. q q reperi possit i multis spe diuersis ut celus incr
et lig. nulla tal m e celus spei ipsu cu possit separari ab ipsa. Que no actu non
separant ab aliq m hic e circul. i. uenis. si omis celi erunt enei. n. phibet
se hie. s. q m q no e de ratione spei. eo q separa e p intellm. forc atali m. in aliqbz
tn formis nalibz difficile est separare et p intellm formam a ppria m. ho ei sp apparet
in carnibz ossibz et talibz ptibz. et io dubitat utru talibz m sit ps spei. an
no. Tertio g mat e qui m sit de essentia spei. et qn no. io dubitat quia de formis
mathematicis. ut celo et tegono. ut m intellis. s. qm continuu sit i eis de essentia spei
aut no sit. sz diffiunt sn lineis et continuo. Sic ho diffi i carnibz et ossibz
et celus sn ere et lapide. Quida ei referunt numerus forma mathematicas ad numeros et
dnt q ro formal celi n e n unitas. Lineae io dualitas. trigoni trinitas. et
aliq m intelli sic e continuu. sui linea e de roe spei ipsorum. Hon ponentium ydeas
as aliq dnt ipsum lineam ee tm dualitate. alij no dnt dualitatem ee speciem
lineae. ubi q id e dualitas que e spes lineae. et linea e e spes. Sic id e dualitas
et spes dualitatis. no aut i linea id e spes. hoc dr e impossibile. q ex ipso accidit plura diversa
spe ee unius spei. Plura ei spe diuersa psunt reduci ad dualitates. et sic sm ipsos esset
set unius spei. et hoc iges pictagoricis accidit. Sz ptigit facere una formam omnium
exq no erit ad formales. Sic contingit omis nuos reduci ad unitate. et sic oia erunt
unu. q quia e una forma e unu ee. Quod g dubitatis hant q sunt eae diffones
ps q cum dictu est. q g d reducere o. etc. Solvit dubitationem ponentium
Capitulum 16m q sic incip. dens q iquibzda m e de essentia spei. et q ptes quanti
tatiue ut sr semicirculi no sut ptes spei si i diuiduu. et q forma e pncipalis. ps sequa
cu m sit compositu. et q inuestigandu e postea utru sit aliq forma separata an epilo
gatiuus et que dicta sunt de quidditate. et q e quiditas. Reducere oia ad nos
nuos uel ad ydeas. et auferre materia an omnium entium si fluuiu e. quida ei talias
q consistunt ex forma q in e m. et io parabola dr ali separato q dixit plato iunior socte
ponens al sn carnibz et talibz ptibz n bn se hz n continet ueritatem. Facit ei opinari
q ptigit hoiem ee sn carnibz et ossibz. sic celum sn ere. cu tm simile sit hic et ibi. Sz
al e ad sensibile q diffinitur no pt sn motu. nec sn ptibz se hntibz taliqr organica
et i sta motus. Manus ei no e ps hois n potens pficere opus c e organica
hc aut pt anima ens. et io tunc e ps hois. no animata uero no e ps. Circa mathematica
aut dubitat q semicirculi no sint ptes formales diffinitionis circuli. no ei psunt
excludi a roe celi tamq ptes sensibiles. cu n haant materiam sensibilem. Ad q dr q sic
celi se hnt ad celum ut ni n ptinent ad quiditatem et speciem celi. Sz ponit ad
hunc celum singlarem. et q no sunt ptes celi uls. sz ponit singlarium. Dico ut m
quida e m sensibilis quida intellis que reperit i mathematicis q no sut sensibilis. Qualis q aia e pa
substantia et forma alis corporis uero e m. al aut ueli supponi ex utrisq consistit. et sili ho
sue uoce sm singlaris ut socrates de aia. q quida dnt q e socrates purus
totus. alij uo q est totum ee rei. Simpr aut h oia et h corporis ptes e ex qbz

consistit al tam ule q singlare. Uerum aut pt sbas imles oz que sbam se
parata perscrutandu e postea. hic ei g tractatus de sbis sensibilibus quarum speculatio ptinet
ad phyam q e sa physica. phyci ei no solu considerat de m sz et de forma et hac pricipalr
magis q de m. Que no aut ptes que sunt i diffone uniantur. et q diffo e una ro
causa entis diffita q e una. Quod g sit quiditas et quo. quid q. e s. d. scd se d
oi c e et q aliquorum io diffinitiua hz ptes p additamentu quida aut n. Et
q ptes q sunt ut m no sunt i diffone sbe q no sut ptes forme spei. sz idi
uidui. c ps e no e diffito ut continet i mixe. Et q prime sbe s. forme sit ro
q ei e sba ex q cu m sit totu. sicut ex concauitate et naso fit simitas. i. c diffoe
ai no uel ide ie s nasus. Ig i naso simo sit i illa ptes. ut e calyas ine
natura. et quibzda ut ipmis sbis. s. separatis am. ide sit q q e et c e. Inqbz
aut uo ut i hijs q concipiunt cu m aut sit ide q q e. i. c e. no tn sit unu
exeis sm acns ut socrates et musicu de est

Capitulum 17m q sic incipit. Nuc aut dicam primu. etc. Inuestigat quo diff
sit una ro unius diffiti cu hat ptes diuersas assignatas cam. Cuius
unitatis finalis dr q e una. Nuc aut dicam de diffone ad q in
posterioribz no e dictum videlicet pp q diffo e unu cu hat ptes. hic g ei dubitatio
ualde utilis e rationibz q fiunt de sba. v.g. sit diffo hois al bipes. de quo
querimus pp q unu e et n multa. ho ei dr dia pt q sr unu hi al bipes
sic unu sut ho albz. Cum ei albu n isit hoi multa sunt ho et albu. cu
uo albu ie hoi unu sr eo q ho pticipat albu. gen aut no pticipat dris
q sic pticiparet dria drie ei eode genus ine sr. Sz posito q gen dria
pticipet adhuc restat dubiu quo multe dre q sr ieade diffoe ut gressibile
bipes no alatu sit unu. sic ei q una talium dria e i alia io unu sr ee
ei i al no sufficit ad unitate q sic ex oibz eet unu cu oia possit ee
i uno. oia ei sunt i celo. Oz aut ptes diffois ee unu tamq una quida
ro et sba q sit unius diffiti. Subta ei diffibil e ad una. Oz aut intendere
pmo ad solucione dce dubitationis diones ex quibz fit diffo. n ei e i diffone
n ges et dr. na genu subalterna n al sunt q ge pmu. et cu h. cophenderetur diffione
ut si al e pmu ge. et al bipes no alatu e g. cui se his ad ipsu n a d e al
bipes no alatu. q al et drie cophenese. s. bipes no alatu. Et eode modo
se hz g. cui se hns ad pmu sz plures drias cophedat. q n differt plurali
tas ul paucitas driaru. qz ei sm diffo fiat p plura g ui p pauca re
ducatur ad duo quorum unu e dria. al e gen. ut si al bipes e diffo
aves. al quid e gen. bipes aut dria. Genus aut no e aut no e pter
spes qz e gen. aut e pt eas ut m q e ipo. v.g. uox e ge. et e m
ex qua dr fiunt spes litteraru. et sic diffo no e ex genere et drijs. Dria
aut pam oz diuidi usqz quo deueniatur ad ultimas ut pedalitas e
dria alis. et oz diui in ea q hz hns pedes ab hnte pedes iqm hnt
pedes. et io no e dd hntis pedes a alatu a no alatu. q lz h unum
sit. tn no sunt drie hntis pedes iqm hui. sz e dd hntis pedes inq

hui⁹. sz ē dd hñtis pedē a⁰ hȝ fixos pedes. a⁰ nō fixos. Iste eñ st drie pedis, nā fixio pedis quedā pedalitas ē. Et pdiōnē taliū driaȝ pcē ē donec deueniāt ad drias idiuisibiles. Tūc eñ tot erūt spēs qt erūt tales dre. vt tot eī spēs aliū hūcui pedes qt erūt dre vltie pedalitas. Cōa itaqȝ h̾ sic se hñt q mai⁹ ē q final' dr̄a ē sba 7 diffō rei a c⁹ vnitate diffō ē vna. Adō oȝ autē scoll driaȝ mltot repetē idē. qz hoc ē supfluū. vt si dicat al' habēs pedes ⁊ bipes supflue p dcm ē pedes cū bipes. Si eī dr̄ al' hñs pedes duos pedes hñs. Diuidēdo eñ pedes hñs bipedē mltoe dicē eadē driam. Dividēdo aūt driam ppriās drias deueniet ad vnā vltimā exq̄ erit spēs 7 sba rei. Si nō diuidat driam p accn̄a. ut hñs pedes p albū 7 nigrū tot erūt dre quot tales diones nec stabit ad aliq̄ determinatū. Oīa⁹ g̾ ē q diffō est rō ex driis ordinatis sm rectā diuiōnē hñtē vnitatē ex differētia finali. Dico aūt sm rectā diuiōem. qz siq̄s trāsponat drias i diffōē 7 ponat mi⁹ cōem an mag cōem ut i diffōē hoīs pponat bipedē an pedes hñs. dado hō ē al' bipes pedes hñs supflue dcm erit hñs pedes dcō bipede. tal' eī ordo nō ē idis fcē sbe. q dria mag cōis itelligit posterius 7 mi⁹ cōis itelligat prius.

Capitulū 19ᵐ q sic icip. Qm̄ uō d' sba pscrutādū ē 7c̄. Inqrit dubitatiue vtrū ad vlē sit sba arguēs. v. rōibz q nō 7 duobz ī3entibz q sic. Quōm pscrutādo ē de sba q dr̄ q̄drupl'r. s. d' sbo 7 de q̄d ē 7 d' eo q exhys ē 7 ā d' aliyd'm ē aūt de duobz. videlȝ de q̄ditate 7 de sbo q dr̄ vno mō ad eng sbm 7 p̄ānibz alio mō m' sba forme. Dicam⁹ nūc de vli q vr̄ qbȝdā cē p̄ii⁹ 7 cā entiū. Impo'le eñ vr̄ ad vlt dcōȝ cē sbam. Pō q̄z sba vniscūq̄z. itā ppria ē vnicuiq̄z q aliy ñ ic. vlē uō ē cōe mltis. nā h' dr̄ vlē q natū ē inēē plibz, aut g̾ erit sba oī illoȝ. aut vni⁹ tm̄. aut nlli⁹. oīm aut cē sbam nō ē poss. cui⁹ sba sit ppria c⁹ c⁹ ē. vni⁹ aut cui⁹ erit sba oīa q ȝphēdit sb vli erūt id cū illo 7 ita oīa erūt vnū. ea eñ st vnū q̄rȝ sba 7 q̄ditas ē vna. vlē g̾ nlli⁹ erit sba. Pō sba ē q nō dr̄ de sbo, vlē uō sp dr̄ de sbo. 7 si dicat q q̄ditas dicat de eo c⁹ ē q̄ditas. 7 tñ pot cē sba. sill' q al' ē i hoīe 7 equo de quibz dr̄ 7 tñ h' ē sba. n' differt ad p̄ntē rōm. Sed eñ q sba sit aliē taliū sbi inq̄ exit ut al' i hoīe. ita q accit sbam cē in sba. Pō ipo'le ē sbam ex nō sbis. qz si cēt ex nō sbis prius erit ex nō sba. ut q̄lē q sba q ē impo'le qz nec rōe nec tpr̄e nec gñōe. p p̄ānes p̄nt cē p̄ores sba. esset eñ separabiles ab ea. Vlē aut nō ē sba sȝ q̄lē. Pō socti q ē sba inerit hō q est sba ineē 7 sic sbe singlari inerit aliq̄. qz dr̄ sba erit eiusdē rei. Vlē aūtȝ accit si hō 7 q̄cūq̄z diffinibl'e ē sba. nll'm eoȝ q ponūt idiffōē taliū cē sbam. qz dr̄ sba ēēt eiusdē. s. ea que diffi 7 ea p q̄ diffinit. Ex hys itaqȝ vr̄ q nll'm vli dcōȝ ē sba. qz nō signt hoc ād sȝ q̄le. Pō si ponat sba mlta ipo'lia accit 7 potissime aūt hō separat⁹ qui erit sba. Pō si ipo'le ē sbā cē ex sbis actu exñtibz. qz ex duobz exñtibz actu nūq̄ fit vnū actu. sȝ si pō fiūnt duo. ex eis potest vnū fi. linea eñ dupla nō fit ex duabz dimidiys actu exñtibz. qz actus separat rem aut. sȝ ex dimidiys i pō fit linea dupla. Si g̾ sba ē ād vnū inactu. nō ē ex sbis. cū qb sba dicat ād inactu. Et sm huc modū recte dicit democritus. qui ait q ex duo⁹

magnitudibz idiuisibilibz nō fit vna. n' due ex vna. qz ambe sunt ād actu. Et eodē m' nūs, si ē cōpoit⁹ ex vnitatibz quaȝ q̄lȝ ē inactu. nō ē ād vē vnū n' aggatōe. dualitas eñ aut nō ē ād vnū. aut vnitates ñ sūt actu in ipa. Hȝ at q dcm̄ ē. nc dubitatōm. Si eñ nlla sba ē ex vlibz. eo q vlē ñ signt hȝ ād hȝ pot⁹ q̄le q̄ 3ē 7c̄. si ī sbys iactu nō fit sba. Sequit⁹ q oīs sba sit i 3ta 7 simplex 7 ex hoc sm i3ens. s. q nlli⁹ sbe ē diffō. qz diffō est rō ex genē 7 dra. dcm̄ ē aut sbu⁹. 7 oibz hoc iuv q aut soli⁹ sbe ē diffō. aut maxīe 7 rō si ipi⁹ nō sit. nlli⁹ erit. De hys maxīe maxie exseqitibus.

Capitulū 19ᵐ q sic icip. Manifestū aut ex ipis 7c̄. Ex dcis probat q ipo'le est ydeas cē sbas separatas. si spēs 3stat ex gñe 7 driys ut dcm̄ ē. Ex dcis mai⁹ ē iqueiens q accit dicētibz spēm cē ex genē 7 driys. Si eñ gn⁹ ē q̄dā ydā erit i hoīe 7 in equo. i q aut id al' erit i utroq̄z. ac altm̄ 3stat q idē sm rōm. qz eādē rō alie assignat utriq̄z. Si g̾ ē hō separat⁹ erit al' 7 bipes separati ex qbz 3stat hō. erit g̾ id al' nuō separatū i hoīe 7 i equo. sic tu es id nuō in te ipo. Pō g̾ actu separatū exñs hȝ gñe omēȝ driam. pole pticipari ab ipo actu. g̾ cū drie eiꝰ de gñe sint cōtrarie contigȝ 3ria sil' cē i eodē. Si aut q gen⁹ nō pticipat driis 3rias oȝ dari modū q sensibile 7 bipes dicūt ali separato. nō eñ dici pot q gē 3poi 7 coplit aut misceat cū driys. qz h' oā i3entia st. n' dici pt q a'o gē ē vn⁹ drie 7 a'o alti⁹. qz sic cēnt gñā ifinita sic spēs de quibz psē dr̄ gē. posse cē infinite. Pō si ē altm̄ gē i vna q̄qȝ driarū ip' al' separatū erit nō vnū sȝ mlta sbali dr̄ mlta sūt. dico aut sbali. qz al' dr̄ d' hoīe. nō sic d' acc̄ñ sic d' eo q ē ex ipo. 7 c⁹ ipm̄ ē gen⁹. Pō sūt ex qbz ē hō oīa st ydē. iō erit ydā hoīs 7 sba ipi⁹. q ē ipo'le cē qz sba nō ē separata ab eo c⁹ ē. sic al' nō ē separatū ab hys de q̄z sba ē. ydā aut ē ād separatū. Pō spēs q ē ex gñe. ut hō ex ali nō potest exipo. si ē separatū ab eo. nec ipm̄ al' erit sba aliū. sic ē pt' ip' alia. Pō h' i3entia 7 absurdiora accidit ponētibz ydeas separatas a sbis. 7 iō ipoȝ ñ ē ydā ut q̄dā dñt.

Capitulū 20ᵐ q sic icipit. Qm̄ uō sba alti 7c̄. pbat p⁰ q nll'm singlaē sble diffi. 2⁰ q ydē siglari exñti ñ 3t diffō. nec ē singlari eu⁹ cō n'a ē i vnico. Ex q̄d mltē sbe sūt inipō 7 nō oms iactu. q̄m alia ē rō sbe siglaris 7 alia q̄ditatis spē q singlaris ē sba c⁹ for 3cepta ē cū m'a. Q̄ditatis uō ē simpl' rō forl' sbe. 7 ē siglaris ē gñō 7 corruptō psē q̄ditatis aut nō. qz ñ fit q̄ditas dom⁹. s. h' dom⁹. Q̄ditates eñ ē sn gñōe 7 ñ sūt sn corruptōe. qz ostsū ē p'ius 7 ias psē nō fi. Hic ē q sbaȝ sbliū singlarium ñ diffō ē n' dmiō. hñt eñ m'am c⁹ n'a tal' ut pcā posint cē 7 nō cē 7 sic corruptibilia. sȝ oīs aut dmiō 7 diffō sciētifica ē ncc̄ioȝ. sic g̾ scīa ñ p't igñancia. s. ñ corruptibilium pt cē demiō ñ diffō. sȝ pot⁹ opio q ē 3tigētis aliter se hñe. Pō singlaria sbilia qn fiūnt corrupta. siū qn absu a sēsu fuerit ñ st mai'sta si ipoȝ cēt diffō n' dmiō. 7 iō oȝ eū q uult diffiire ād singlariū nō igñare qz sp 3tigit ipm auferri. 7 iō ñ ē diffinibile. Nec itaqȝ 3tigit diffiire p'dcā. cū sit de nuō singlarium 7 separata a sbis. Diffōm eñ oȝ cē explibz noibz. qz vnū n' ñ diffitū rē.

in genere notum ei consistat quod diffinitum est per omnium notum. ¶ Ipsa autem nomina in diffinitione posita ita sunt quod a quibus eadem numero quod necesse est quibus ipsorum inesse alii quam huic singulari. ut si aliquis diffiniens diceret animal gressibile album quibus non predicatorum inerit alii quam [illegible] et sic diffinitio nullius singularis est. Si quis autem diceret quibus non in diffinitione positum per se contra multis. omnia tamen simul suscepta inesse huic soli singulari. ¶ Dicendum est ad hoc primum quod omnia simul suscepta in diffinitione insunt cuilibet ipsorum nominum per se suscepto [illegible] totum hoc simul susceptum animal bipes esse inest cuicumque alii per se suscepto quod quantum bipedi [illegible] non inest uni soli singulari [illegible] in singularibus sempiternis [illegible]. ¶ Item necesse est partes diffinitionis et simul suscepte priores esse diffinito sicut partes formales priores sunt composito ex eis necesse [illegible] separabiles si diffinitum est separabile aut enim non erit separabile aut ambo sunt separabilia. Si ergo non est separabile non erit ydea generis preter species. Si vero ambo sunt separabilia tamen genus quam differentia separabilia sunt ab ydea speciei et sic non conveniet ei soli. ¶ Item genus et differentia priora sunt specie quia eis ablatis non remanet species. ablata tamen specie ipsa possunt esse et sic non conveniet soli ydee speciei. ¶ Item si ex ydeis generis et differentie est diffinitio ydee speciei que est ad singulare simpliciores sunt ille ex quibus composita est quam illa que ex eis composita. Si autem simpliciores et priores et sic non conveniet ei soli [illegible] ydea speciei. Si autem predicantur de multis quod si de uno solo predicaretur non esset ydea. Cum enim ydea participata sit a multis.

¶ Sicut ergo dictum est impossibile est diffinire singulare ydeam quod impossibilitas maxime latet in [illegible] substantiis quarumque unica est unius speciei ut sol et luna [illegible] diffinitione predicatur per appositionem talium [illegible] quibus ablatis diffinitum remanet puta si diceretur sol est astrum [illegible] absconditum nocte. ¶ Si enim stetit aut nocte apparuit adhuc erit sol cum remaneat substantia eius. ¶ Item quamcumque diffinitionem assignet soli signans substantiam eius erit communis huic soli et alii si fiat alius eiusdem [illegible]. ¶ Non ergo diffinitur sol tamquam quid singulare [illegible] celestis aut socrates. nullus ergo diffiniet ydeam ut singulare quia eius diffinitio communis est multis ut [illegible] est. ¶ Manifestum est autem quod multe [illegible] substantie [illegible] et sit ipso ut partes aliorum existentes in toto tunc separate non sunt. que autem fiunt separate a toto tunc erunt actu entia ut in toto [illegible] terra ignis et aer [illegible] non fit unum [illegible] et fiat unum ex ipsis. ¶ Maxime autem [illegible] partes animatorum [illegible] esse actu et potentia actu [illegible] alia [illegible] vivunt [illegible] sunt [illegible] unum et continuum [illegible] naturali.

Queritur 21m quod sic incipit. Quoniam vero unum dicitur sicut et ens etc. Manifestum quod ens et unum [illegible] non significat substantiam rei et quod [illegible] ad recte et ad non recte dicitur quod unum est sic et ens substantia [illegible] ita est una [illegible] et unitas ipsorum est una [illegible] est quod nec unum nec ens est substantia rei sicut sunt elementum. ¶ Item [illegible] non significat substantiam sed significat ad quod [illegible] ut ad principium [illegible] principatum. ¶ Magis [illegible] substantia aliquorum esse et unum quam elementum et principium cum sint magis intrinseca sed nec ista substantia significat [illegible] est substantia rei [illegible] est substantia. ¶ [illegible] autem multis inest. ¶ Amplius quod est unum apud multa non est [illegible] simul aliquid unum. ¶ [illegible] autem et vere sit [illegible] apud multa [illegible] tale erit preter ea [illegible] uno sed est in multis singularibus non separatum ab eis. ¶ Dicentes autem ydeas esse [illegible] quod dicunt recte quod oportet esse substantias aliquas separatas. [illegible] autem dicunt non recte quod unum dicunt esse in multis [illegible] non possunt assignare rationem quod tales sint [illegible] albis singularibus [illegible] et sic faciunt eas easdem specie cum corruptibilibus [illegible] solum dicunt per additionem nominis [illegible] vocat ipsorum homines. hominem autem [illegible] vocat simpliciter homines et sic addunt [illegible] hoc verbum ipso ut significet eam [illegible] quamvis non possit intelligere substantias separatas esse aliquas nature [illegible] tamen ponende sunt [illegible] sempiterne nec abeis [illegible] non videmus [illegible] sempiterna [illegible] corruptibilia non [illegible] existimare debemus quod esset [illegible] sempiterna preter ea que videmus [illegible] non possumus assignare [illegible] separate cum forte necessarium est esse tales substantias. ¶ Quod ergo nullum universale est substantia et quod substantia non est ex hiis manifestum est.

Queritur 22m quod sic incipit. Quod autem oportet dicere etc. Declarat quod [illegible] formalis substantialis est principium et causa [illegible] entis [illegible] reddere ad quod [illegible]. Cum ergo [illegible] locum in simplicibus sed [illegible] compositis. ¶ Quod autem oportet dicere substantia et quale quod est [illegible] substantia dicemus faciamus [illegible] principium [illegible] manifestum est ad substantia separata [illegible]. ¶ Cum vero autem substantia et quod dictis formalis est principium et causa [illegible] sic investigandum est. ¶ Item propter quid sic quoniam [illegible] quod ad inest alii [illegible] propter quid homo est musicus [illegible] propter quid musica inest homini et ideo [illegible] simplicibus [illegible] quod non [illegible] ad [illegible] et quod ad [illegible] ut si queratur propter quid luna eclipsatur [illegible] quare lune inest eclipsis. ¶ Item [illegible] simplicia vera [illegible] non [illegible] propter quid homo homo aut musicus musicus [illegible] quis dicit [illegible] propter quod idem est [illegible] a se ipso [illegible] est esse unum [illegible] omni enti [illegible]. ¶ Queritur autem propter quod in hiis in quibus ad [illegible] ut propter quid homo est [illegible] non queritur idem de eodem [illegible] ad [illegible] in quo maximum est propter quid [illegible] non propter suppositum non queritur propter quod ad est [illegible] et eo [illegible] cum queritur propter quod lateres et lapides sunt domus. palam igitur quod [illegible] aliud [illegible] autem est quod [illegible] formalis rei [illegible] ut logice loquendo est propter quod res est [illegible] in quibusdam finis sit causa propter quam [illegible] vero efficiens [illegible] efficiens causa est propter quod [illegible] et corruptibilis formalis vero causa est [illegible] esse. ¶ Latet autem maxime in hiis quod non dicuntur [illegible] propter quid [illegible] simpliciter dicuntur ut quid est homo [illegible] propter quid [illegible] non attribuitur ad aliquid nec [illegible] hoc est [illegible] in aliquibus ipsorum [illegible] querere propter quid talia [illegible] dicatur simpliciter tamen composita [illegible] et formalis propter quod formam [illegible] talia [illegible] formalis quam [illegible] propter quod [illegible] ad est querere sit ad [illegible] que est ipso [illegible]. ¶ [illegible] ergo ita [illegible] quod sunt per suppositum [illegible] propter quod [illegible] forma propter quod materia [illegible] ut propter quod lapides et lateres sunt domus [illegible] forma [illegible] est forma [illegible] substantia quod ad est. ¶ Palam ergo quod in simplicibus formis non est quod non doctrina [illegible] non fit ad [illegible] sed alius modus questionis in eis.

Queritur 23m quod sic incipit. Quoniam vero ex aliquo compositum sit etc. ¶ Declarat quod formalis rei non est elementum nec ex elementis et quod [illegible] forma possit dici elementum et [illegible] propter dicitur principium. ¶ Quoniam vero compositum est ex aliquibus sit ex eis [illegible] ad unum [illegible] non sicut [illegible] sicut sillaba fit ex litteris [illegible] non est idem quod littere ut ba non est b et a [illegible] nec caro est ignis et terra dissolutis enim partibus abinvicem ita remanent littere quod

f

nō remanz ſilla. ⁊ ita ē ignis ⁊ tra. q̄ nō ē caro. Sillaba g̃ nō ſolū ē elā vocalis
⁊ ↄſonāſ. ſ; ād aᵈ. ⁊ caro nō ſolū ē tra ⁊ ign̄. ſ; ē ād aᵈ. Forma g̃ toti⁹ nō ē elm̄. q: ex
ipā ⁊ hiis ex q̄bz ē. fiet aᵈ eᵉ formitas eēt elm̄ ex q̄ cū p̄dcīs p̄ſ; aᵈ fi. ⁊ ſic ī infiti
irēt gñones. Hec ā ē forma rei ex q̄s q̄ n̄ p̄t eē eᵉmo. cū ſit q̄ ↄpōm. Si aut eēt ↄ
re. h̄ ei forma ē cā eēndi carnē. Et illa nō ſillaz & ſic d̄ alys. q: forma ſbāl' vnīq̄ ē p̄ma
cā eēndi vnīuſq̄ q. Qm̄ aut q̄da nō ſ̄ ſbales. vt artificialia. q̄da uō ſ̄t ſbe. ut res ↄ
ſtitute p nām. Manifeſtū ē q: h; ī artificialibz ſba rei ſit elm̄. tn̄ ī nālibz forma ſbal' n̄ eſt
elm̄. ſ; p̄m̄. q: elm̄ taliū ē iᵈ in q̄ diuidit' res ī ex q̄s eā. ut m̄. ſic ſilla dī ī. a. ⁊. b.

Ex dcīs itaq; ſylogizare o; ⁊c̄. Libri octaui methaf. Cap. p̄m̄ recolli
git q̄ dcā ſūt ī .7ᵒ. ordinans ipā ad perſcrutationē ſbe ſbl'. Ex dcīs
itaq; o; ſylogizare ī tetū. ⁊ ſūmati colligēdo dcā inponē finē dcīs
dcīs. Dcm̄ ē aut q̄ q̄rūt' cāe p̄n̄. ⁊ elā ſbaz. q̄z q̄da ſ̄ ↄfeſſe ab om
bz. ut ſbe nales. quales ſūt ignis tra. aq̄. ⁊ alia ſiplicia cor. plāte alia. ⁊ ce
ex omībz dcīs iſpect. h̄. videl; q̄ q̄ ē. ⁊ q̄ ſbiect'. h̄ aut ge' mag q̄ ſpēs. ⁊ vle
q̄ ſinglaria. vlē nō ⁊ genū coplant' p dc̄ q: ſm eādē rōm vīnt' eē ſbe. Qm̄ at
quidditas aut ē ſba cui' rō ē diffō. ꝓ diuini' de diffōe ⁊ d̄ ſm ſe. ⁊ q: diffō ē
rō ptes hīis nēce fuit ↄſidare q̄ ptes ſūt diffōī ſbe ⁊ q̄ nō. oñdim' ā q
nec vle. nec ge' ē ſba alic'. De ydeis aut ⁊ mathᵉᶜⁱˢ poſtim' perſcrutādū ē. h̄ eīm
q̄da dnt eē ſbas p̄t ſbles. Nūc aut tractabim' d̄ ſbīs ↄfeſſis. q̄les ſūt ſbles q̄
omēs hīt m̄az. Eſt aut ſba q̄ ſbiect' ⁊c̄. Detūt d̄ ſba ſbl'. Oñs q̄ ali' m̄
Capm̄ 2m̄ q̄ ſic īcip. ali' forma ⁊ ali' ↄpoi' ex eis dr̄ ſba. Eſſe ſbl' q̄ dr̄ ſbm. aᵈ
m̄ª ē ſba q̄ n̄ ē ād. ſ; ād ipō. aᵈ uō forma que ē rō eēndi ens h̄ ād actu ſepale
ſm rōm. Tertiū q̄ ē ex hiis ſba dr̄ eᵉ ſolius pte gnō ⁊ corruptō ē. q̄ ē ſepablis eſt
ſiplr. tn̄ p ſe ens. nā q̄da ſbe ſepales ſūt. quedā nō. Qd aut m̄ ſit ſba p; ſic. ſm
omībz oppoitis mutatōibz ē ād q̄ ſubiect'. vtq; ſimo. ſicut ī mutatōe idē ē q̄ nūc
h̄. ⁊ p'tea albū ē. ⁊ ſm aug'm̄. idē nūc ē tm̄. ⁊ poſtea mag. aut m̄'. ſm alterātoēm
idē nūc ē ſanū. poſtea labōat. Sil' aut id eᵉ q̄ nūc ert d̄ gñoē. poſtea ſub cor
ruptōe. nūc ſb forma. p'ea ſub p̄uōe. h̄ aut ē m̄ª. ⁊ hāc mutatōz eᵉ ſbm ē m̄ª. aᵉ ſequit
duas alias mutatōnū. nō ei nēce ē id q̄ h; m̄az localē hīe m̄az ſbiectā gñoī ⁊ cor
ruptōī. Qd aut dr̄a ſit int' ſi' ſimpr ⁊ nō ſimpr. dcm̄ ē ī phyᶜⁱˢ. Qm̄ aut ſba q̄d
m̄ ſbiecta m̄ifeſtū ē. q: ē pō ens. reliq̄' dd ē q̄ ē illa ſba ſbl'. q̄ ē actus. ſ. forma.
Democri' ei tres d̄ſ formales aſſignauit. Cor ei ſbm q̄ dr̄ materiā vnū ⁊ idem
poſuit. differt aut. aut rīſmo q̄ ē figᵃ. aᵉ tropi. q̄ ē pō. aᵉ dyatigi. q̄ ē ordo. Iſ
ſufficiēt' aut dr̄e. mixtura ē rō eēndi. ſic mellicetū. alia uō ligatōe. vt oz nāmētū
capitis. aᵃ ↄiūctoē. ut lib' ⁊ archa. aᵃ pōne. ut liūare ī fori' ⁊ ſiī'. q̄ differt p alii
⁊ aᵉ pōi. aᵃ tp̄e. ut cena ⁊ p̄ndiū. aᵃ loco. ut diuſi ventī. aᵃ paſſīibz ſbliuz. vt
duricie ⁊ mollicie ⁊ ſilibz. q̄bz oībz. aut q̄bz hoz m'lta differūt. alia uō ſuplu
būdācia ⁊ defectu. Eſſe ei tot mōis variat' ī rebz. quot ſ̄ dr̄e p̄dcē. eē ei;

hiis mixtionis ↄſiſtat. ī ſic pōi. ⁊ pō ſigt eē. ſᵃ ſic iſpiſſari ſigt eē criſtallū. q̄dā
g̃ eē diffi' p miſceri. q̄dā p ligari. ul' iſpiſſari. ⁊ ſic de alys dr̄ys. Sumēda
tn̄ ſt gñā dictaz dr̄az. tāq̄ p̄n̄ eēndi. ut idē dᵉ reduc' ad paucitates. ſic ille q̄
ſt ī mag ⁊ m' ſpiſſo ⁊ raro. ⁊ ſilibz reduc' ad ſ̄ſm. ⁊ ↄſc' ⁊ ille q̄ repuūt' ī ſig
reduc' ad lenitatē ⁊ aſpitatē. ul' ad rectū ⁊ cūū. p aliq̄ ei dr̄az dicet' ād eē. ut
p miſceri ⁊ p p̄uoēm ipi' dicet' nō eē. Manifeſtū. itaq; ſi forma ē cā eēndi vnīuſq̄. q̄ ī
p̄dcīs formā ſbali. q̄rēd ē. ſit cā eēndi. nllm ei p̄dcōz actūm. p ſe. ul' alti ↄiūctū ē
ſba alic'. h; ꝓportōablr ī q̄l; ſba actus ſequit' formā. Sbe aut ↄpoite ſūt ī q̄bz forma
ineſt m̄e. dcō q̄ p̄dicat' actus. ipē q̄ ē forma. ſic p; ī cāz diffōibz. ſi ei oporteat diffi
niri lim̄ ītū' dicem' q̄ ip' eē lign̄. ul' lapidē ī pōitū. Si g̃ ē ⁊ lapis m̄ ē. pōitō aᵈ
ē forma q̄ p' d̄ m̄. In aliq̄bz aut diffōibz. pō. eᵉ ei. ſ. diffictō. ī criſtallus. q̄ ē aq̄ ſic
congelata ⁊ ſiphoia q̄ ē acuti ⁊ grauis ꝓportō tal' ⁊ ſic d̄ alys. Vnū manifeſtū ē q̄ ali'
act' ⁊ forma ē alti' m̄e. q̄dā ei forma ē. ⁊ ↄpoitō aliōz mixtio ⁊ aᵒ ād dcōz. Hpt
q̄ diffiētiū q̄da diffiūnt rē penes m̄az vt dītes q̄ dom' ē lapides. lateres
⁊ ligna. q̄dā penes formā ⁊ actū. ut dītes domū eē vas p̄tectiū peciuaz
⁊ corm̄. aly ↄ uō ↄplectūt' vtq; diffientes ↄpoitā ex vtroq;. itaq; diffō q̄ ē p ſolū
dᵉᶠ ē forma tact'. diffō uō eoz ī q̄bz erit forma ē m̄e. Tu aut q̄s archytas approba
uit ſiles ſt diffōibz ſbe ↄpoite. ut q̄ ſerenitas ē q̄es ī aeris plalitate. Diffinitō
ē ↄpoite ex utriſq;. aer ei ē m̄. q̄es aᵗ forma. ⁊ ſilr q̄ tranq̄llitas ē eq̄litas maris. diffᵒ
ē ↄpoiti. mare ei m̄. eq̄tas aut ē forma. Palā g̃ q̄ ex dcīs q̄ ſit ſbl' ſba. eᵉ h̄ q̄d ē m̄ā
1ᵒ uō forma act'. 3m̄ aut q̄ ex hys.

Capm̄ 3m̄ q̄ ſic īcip. Oz aut nō ignirare ⁊c̄. Inveſtigat vtm̄ nomē p̄n' iptet
totm̄. ul' formā oñs q̄ forma ē rō eēndi m̄e ⁊ ↄpoiti. ⁊ q̄ p ſe nō gñat' ⁊ q̄ alſilla
ſ' niūs. Oz aut n̄ ignorare. vtm̄ n̄ p̄n' ſig̃ficet ſbām ↄpoitā aᵗ formā ipi'. vt vtm̄
h̄ n̄ dōdom' q̄ ē tegmitū ex latibz ⁊ lapidibz ſic ↄpoitis. aᵗ ſit ſigm̄ tegmiti. q̄d ē
act' ⁊ forma dom'. ſᵃ vtm̄ al' ſignificz totū ↄpoim̄ ex aīa ⁊ corᵉ. aᵗ p̄n' aīaz q̄ ē forma ⁊ act
tus corᵉ. Dd. ē ei q̄ n̄ ſigt vtq;. n̄ tn̄ ſm rōz. ſ; p̄n' formā. ⁊ ↄiūcti ↄpoito
ꝓut attribuit' forma. Iſta tn̄ ad ād aᵈ differūt. h; ad q̄oez ſbe ſbl' n̄ differūt. q̄d
q̄ ē ei ī ↄᵉ formᵉ ⁊ actu q̄ ī pura forma idē ē q̄ ē ī ↄᵉ ē. vt aīa ⁊ aīe eē. ī ↄpoitis aᵗ
nō. hō ei ⁊ hō eē. nō ē idē niſi aīa dicat' hō. ſic g̃ alic' nom̄ ſil' iptat formā
⁊ totm̄. ut ſiplicis forme. alic' uō nō. ut ↄpoiti. Nō ur itaq; ēētas ſbe ↄpoite
eē ex m̄. n̄ ex p̄n'ys m̄libz. ſicut ↄpō ⁊ mixtio. nō eſt ex hiis q̄ ē. ſ; poti' forma li
tas ſbe ē ei eēndi m̄e ⁊ ↄpoito pōitō ei q̄ ē forma hiis. nō ē ex hiis. h; lumie expō
ne. n̄ ē ex aīali ⁊ bipede. ſi h̄ ſūt m̄ ei'. ſ; poti' ē ex forma ſbali q̄ ē ād p̄t m̄az. q̄ formaz
q̄dā auferētes dnt m̄az eē ſbām rei. ſ; q: forma ē cā ipi' eē ſbe ↄpoite. idō ip̄ m̄. nō
ē dr̄da ei ſbe. Hecm̄ itaq; formā q̄ ē cā eēndi ſbe ſbl'. aᵗ ſepit nā eē. aᵗ corrup
tile ſii corrūpi. aut ſiim eē. tū ſi. mōſtratū ē ei ī .7ᵒ. li. q̄ forma p ſe nō gñat'. nec
fit. ſ; ↄpoitū. Si aut formᵉ corruptibilium ſūt ſepales am̄. nōdū ē manifeſtū q̄uius palā
ſit q̄ forme artificialiū. q̄s īpōle ē eē ſm ſeipās. ſic ē forma dom' ⁊ vaſis ſepablis

nõ fuit. forsan eni q3 forme nõ cõstituit p nã sz parte. nõ sic sbe. q icorrup
tibis sola sba p nã gerit. Qr° dubõ que accit anti scenitos. pp ieruditõm lo
h solui pt. que fuit q nr ↑tigit diffi cr. q2 diffõ h3 ptes. cũ sit rõ logica. q
q3 diffi p h pdiffõm hñte ptes. 7 sic i situ diffõis pcedit. ↑tig tñ
fm ipõs p ↑ceptõm dicẽ de aliq° quale quid ẽ. sic ẽ de argẽto q ẽ quale
ad q̃le ẽ stagnũ. Dõ ẽ q sbe ↑poite sui sit. gui itellua. fuit ↑tig ẽẽ dif
fom pcau tñ simpliciũ p maz ex qb3 ipa ẽ nõ ↑tigit ẽẽ diffõm. q2 sepe
ad de a° diffõ quoz vnũ oz ẽẽ tãq̃ ut maz ↑ aũ ut form. Pala autẽ
q diffitõ sbe assilat a nũs. 7 ñ vnitatib3 ut q̃da dnt. diffõ eni nũs
q̃da ẽ disi. ↑vnitates i indisibla ne ifite sint rões. tal autẽ nũs q ẽ
disi. ↑vnitates. Ite q̃adm ablata ut addita vni te nũo ñ remanet id
sz mutat eius spes. q̃tũcũq3 mĩmũ sit. id q additr ul auferť. sic nec diff°
nec q̃ditas remanẽs eadẽ ablata a addita d. Ite sic inũo oz ad esse
q sit vn° ex mltis vnitatib3. q2 aut ẽ vn° sicut aceruus. aut si vere
vn° ẽ. dõ q ẽ faciẽs ipm vnũ ex mltis. ita oz dicẽ. quid ẽ faciẽs diffõm
ẽẽ vnã ẽ sit ex mltis. 7 h rõnabli. q̃r. q2 q2 eadẽ rõ ẽ. q̃r sba ẽ vnũ. 7 q̃r
diffõ. sba eni nõ ẽ vnũ tãq̃ quedã vnitas simpl. ut pũctũ. sz ẽ vnũ pp
vnitatẽ actus. qui ẽ for. aq̃ vna ẽ q̃z n sbe. Ite q̃adm nũs ñ h3 nec
mag. ñ mĩ i vna spe. ita nec for sbal suscipit mag 7 mĩ. ñ cũ mati.
De gnõe g̃ 7 corruptõe sbaz sbilũ 7 quo reduct ad nũz. h dci sũt.

Cap m q m q sic icipit. De mli at sba 7c̃. Declat q l3 oĩa sbilia sit ex
eadẽ m tñ e3 ẽ aliq m pp. Ẽ. q plres m sit eide rei. 3° q diũsa pñt
ẽẽ ex eadẽ m. l3 q̃b3 d̃a diũsis diũse sit m. q° q sbaz icorruptibliũ ẽ m.
diũse rõis a corruptib3. y° q accñ b3 nõ ẽ m. ex q̃ fiat. sz sbm q̃. q iq̃b3
d̃a ñ ẽ mat. De mli aut sba oz scire q l3 oĩa gñabilia fiat ex eadẽ m p.
aut ex eisdẽ p mis eis. tñ aliq ẽ m pp. 7 pp̃a vnic q. ut flatis ppa m est
dlce. aut cãsũ. Colẽ uõ amara. 7 forte hec sit ex ead m p. Fiũt at plres
me eidẽ. q̃n altm ẽ m altius. ut flatis m ẽ cãsũ 7 dlce. si cãsũ sit m dulas.
Ex colẽ uõ pt fi m cãsũ nõ imediate. sz si resoluat i maz pa. Dupl
aut fit ad ex a° vno mõ imediate. a° p m preso lbẽm ip m. Cõtigit a
diũsa fi ex eadẽ m a diũsis agẽtib3. ut archa 7 lctũ ex ligno. Cõtinga
tñ diũsoz ex necti. te ẽ diũsa m pp diũsi tas forme. ul finis. nõ aut pp diuer
sitatẽ agẽtis. ut serre 7 coz quoz m ẽ lana 7 lignũ. ex hĩs n pt fi serra.
Cõ ñ g sit ex diũsis m ys oz q efficiẽs siue rõ agẽdi sit eadẽ. nã si m est
diũsa 7 efficiẽs ẽ diũsũ. oz q fruĩ ẽ ẽẽ diũsi. 7 rõ qñ q̃s q̃rerit cãm ali
cui° effcũs. oz rndẽ oẽs cãs ↑curẽtes ad ipm. ut hõis cã m̃l ẽ mõstruũ
efficiẽs aut spa. Formal aut q̃ditas q ul e ca fit. 7 forte finis 7 for idem

Cãi talib3 aut cãis oz rndẽ pxias 7 nõ remotas. Circa ñles quidẽ sbas
7 gñabiles necẽ ẽ sic uersari. si q̃s recte uelit. 7 si sbe sũt eẽ pfecte 7 tot
q dixim. In nãlib3 aut sbis sepitnis alia rõ ẽ. q2 aut nõ hñt matiaz. aut
hñt nõ gñablem. sz solũ mõles fm locũ. Cõ uez 7 i ens q sũt sbe 7 si accña
eis nõ ẽ m ex qua fiat sicut ps. sz sba tãq̃ sbm. puta eclypsis ñ est
aliq m. sz luna ẽ sbm patiẽs eclypsi. Efficiẽs aut cãa ẽ tra i tpoita p uãs
lumẽ. Fial aut cã forsitã nõ ẽ aliq ipi. h for eni ẽ aliq. l3 nõ manifesta
ñ dicat q id q ẽ cõ cũ cãa ipi° sit for eclypsis. f. puo luis a tra i tpoi
ta. Sõpni uõ nõ ẽ mat pm sbm. q2 l3 al sit sbm ipi°. tñ pm q mediante
est eni sbm h patiẽs ẽ cor aut ad a°. Cuius pãnis q̃rẽda ẽ cã aq̃ fit. ñ d
q sit h passio que nõ ẽ tõtĩ cõmo. si aliĩs ptis ẽ eni sõpn° q̃da imoblitas
que fit p hoc q pm sbm cor ad patit.

Capm 4m q sic. Qm uõ quedã sũ gñone 7 corruptõe 7c̃. Declat q form
ñ nõ sit ex for. sz ↑poi m ex ↑polto. mouẽs dubitatõm. ut m eodẽ modo
se hãt ad ↑ria. 7 q̃r vinũ nõ ẽ m aceti. cũ fiat ex ipõ. nec vinũ m mortui.
Qm q̃da sũt sn gñone 7 desinũt ẽẽ sn corruptõe. ut forte albedo eni nõ
fit. h lign m alb m. Nõ oĩe eni q fit ẽ ↑poi m ex eo ex quo fit. 7 ex eo q fit. Mat m
q nõ oĩa ↑ria fiũt ex iuicẽ. l3 eni alb° hõ fiat ex nigro hoiẽ. tñ albedo nõ
fit ex nigredne. Mat° ẽ eĩ q nõ cl° ẽ m tãq̃ ps rei. sz illoz tñ quoz ẽ gnõ 7
tñsmuta° i iuicẽ. q aut sũt 7 ñ sit sn tñsmutati. ut fore hoy nõ ẽ m ptis.
Hz aut dubitatõz ut m m hãt se vnifor ad ↑ria. ut si cor° q ẽ i pñ ad sanitatem
7 ifirmitatẽ. tãq̃ m ipãz hãt se vnifor ad ipãs. 7 aq̃. r vini 7 aceti. ad que
ẽ ipõ. Ad h dõ ẽ q nõ. sz m vnũ ↑riũ aspiciat sñ habitũ 7 form. a°. uõ fm p
uatõm 7 corruptõm forme. q̃r pt nõ. Et i dubõ. q̃r vinũ ñ ẽ m aceti
eni ex ipõ fiat acetũ. simili q̃r viuẽs nõ ẽ m mortui. cũ fit ipõ mortu°. ad q
dõ ẽ q acetũ 7 mortuũ. 7 sĩlia sũt corruptões fm actus. mat̃ia eni q est
sb vino ẽ ipõ ad mortuũ mediãte corruptõe vini. 7 que est sub vino
ẽ ipõ acetũ mediãte corruptõe vini. i. q fit acetũ ex vino. 7 mortuũ
ex viuo. 8 ic fit nox ex die. q2 pt diẽ fit nox. Sic at opportet fi tñsmuta
tõm ex aceto i vinũ. 7 ex mortuo i viuũ. oz ea resolui i pam m m.

Capm 6m q sic icip. Dubitatõe uõ 7c̃. Inquirit cãm vnitatis rei oĩs
hñtis ptes. oñs q cã h ẽ q2 altã ps ẽ mpõ 7 altã ẽ actus eius. In
formis aut sepatis ipa formalitas ẽ cã vnitatis. De dubitatõe uõ sñi mota
vbi diffõnes assilant nũis. vide3 q sit cã ẽẽndi vnũ diffõm cũ hãt par
tes. Autẽ dõ ẽ. l3 eni irõnabili dubitat. Cui3 eni tot° hñtis ptes q est
vnũ ad pt ptes. nõ tñ sic aĩa alba eni ẽ vnitatis. sicut inquib3dam
cõlib3 tactus ẽ cã ẽẽndi vnũ i aliys uõ viscositas. aut ad tale. Cũ g
diffõ sit rõ vna. nõ ↑iunctõe ut ylias. sz p ligĩe. ut m q dubitat q est

faciens unum et non multa diffinitionem. puta animal bipes. Aliud enim dicitur esse ad hoc quod animal et bipes
sint quedam forme separate ut quidam aiunt. tunc enim homo erit per participationem duorum actu divisorum
scilicet animalis et bipedis et sic non erit unum sed plura. Et ideo acceptis his opinionibus predictam non
contingit reddere causam unitatis diffinitionis nec solvere dubitationem. Si autem ut diximus unum
quidem sic sit sicut materia et hoc est ens in potentia. aliud vero quod est forma quod est actus non videbitur dubitabile id
quod queritur. Similis enim est hec dubitatio ei quam queritur quid est causa quod unum sit rotundum et es. Illud enim rotundo eris
rotundum. Cuius non est alia causa unitatis preter generans quod inducit id quod est in potentia fieri in actu ut
eius quod est in potentia in potentia esse actu spera non est alia causa preter faciens. et hoc est quod dicitur eius scilicet esse spere
rotundum. Eadem enim est unitas cum dicimus unum tunicam et album et dicitur sicut qui est superficialis est unum quia superficies
generatur et est causa albedinis et superficialitas est actus. Queque vero nullam habent materiam. nec habent aliquam causam unitatis sed
unumquodque eorum statim est aliquid unum sicut et aliquid ens et non per aliquid est ens. et talia quidem sunt qualitas et quantitas
propter quod in ipsorum diffinitionibus non ponitur ens neque unum quia quidditas unumquodque statim est unum sicut est ens. Ita non
est aliqua causa horum existendi unum aut ens quia quelibet ipsorum statim est ens et unum non quasi sint sicut in genere
uno sicut est sub generibus neque sicut separabilibus et singularibus. Propter ignorantiam igitur huius dubitationis quidam
dixerunt participationem esse causam unitatis et causam participationis causam aliam esse dixerunt. Dubitantes quid
est participare. alii autem cohabitationem forte ponunt unitatis causam dixerunt. alii vero compositionem aut coniunctionem ipsarum.
hoc autem non est quia cum eadem ratio unitatis sit in omnibus compositis esse et non sanum esse erit co-
existentia anime et sanitatis et trigonum esse erit compositio eris et trigoni et album esse compositio super-
ficiei et albedinis quod falsum est. Causa vero dicte opinionis est quia querunt ad differentias et ponunt expositum
actu fieri unum. Sic autem dictum est extremi et forma sunt idem solum pars que in est potentia et forma actus. ex quibus in
parte fit unum aliquod et nulla alia causa est unitatis nisi movens quod educit ex potentia ad actum. Que
vero materiam non habent omnia simpliciter per se ipsa sunt aliquod unum.

De primo igitur quod dicitur ente et cetera. Hic librum nonum. Capitulum primum. Repetitis quibusdam quidditatibus
determinat de potentia. ostendens quod omnes potentie proprie dicte reducuntur ad activam sicut ad primam
cuius ratio repetitur in omnibus aliarum potentiarum quia habitudinem habent ad primam potentiam
passivam tamen differt ab eo sicut utraque tamen potentie opponitur privatio impotentia. Dicit
quod dictum est de ente quod est primum reducitur ad aliam entia reducuntur. et secundum rationem aliam diversa entia quia ipsius in
omnibus aliorum ut patuit in quarto. Et quia ens non solum dicitur per se et per accidens et quale et alia
predicamenta secundum potentiam et actum. Ideo opus est determinare de potentia et actu. Primo vero quidem quod est de potentia concer-
nente motum. Hec enim proprie potentia dicitur. Hec non sit sufficiens ad id quod intendimus determinare de potentia
et actu quia sunt in pluribus quam potentia que concernit motum. Tamen cum de hac dixerimus ostendimus de aliis
potentiis determinando de actu. Quod autem potentia et posse dicitur multipliciter in quinto determinatum est. Ille tamen potentie
que dicuntur equivoce et per quandam similitudinem sicut ille que sunt in geometria pretermittantur. Dicimus enim dicta
mus possibilia ea que aliquo modo sunt et possibilia quia aliquo modo non sunt. Quecumque autem potentie reducuntur ad aliquam
speciem omnis sunt quedam principia et ad hoc unum primum referuntur quod est principium transmutationis in alio inquantum aliud. Potentia enim
patiendi que est principium passive mutationis in patiente reducitur ad principium transmutationis quod in alio
inquantum aliud. Habitus enim impassibilitatis dicitur potentia que a principio transmutatio non potest transmutari in deterius neque
corrumpi. In his igitur diffinitionibus inest ratio prime potentie scilicet active. Et dicuntur potentie vel patiendi et faciendi
aut bene patiendi aut bene faciendi quod includunt potentias. Palam igitur quod potentia faciendi et patiendi aliquo modo est

una secundum habitudinem. Quia enim dicitur habere potentiam patiendi eo quod aliquid potest pati ab ipso. Alio tamen modo diverse
quia passiva est in patiente quod ab alio patitur per hoc quod habet materiam tamquam principium patiendi modo consimili est combusti-
bile. Cremans est in passivis. Activa autem est in faciente ut caliditas in calefactivo et edificativa in edifi-
cante et ideo nihil pati a se ipso inquantum natum est esse idem quia sic est unum et non diversum. Impotentia autem est privatio contraria
tali potentie quia potentia et impotentia est eiusdem et secundum idem sunt habitus et privatio. privatio enim dicitur non habens et si ap-
tum natum est habere aut omnino non habens aut si quando natum est aut si eo vel quo natum est habere puta perfecte
aut quocumque modo natum est habere non habens. In quibusdam tamen non habentibus que apta nata sunt habere vi
privata dicimus que violentia enim est non habendi.

Quapropter secundum quod sic incipit. Quoniam hec quidem in animatis et cetera. Declarat quod quedam potentie sunt in rebus inanimatis
et hee omnes sunt irrationales et determinate ad unum. Alia vero insunt rebus animatis que ille que
sunt secundum rationem rationales sunt et contrariorum quia earum ratio est scientia que contrariorum est. Cum autem quedam talia
principia sint potentie in his rebus inanimatis alia vero rebus animatis et spiritualibus in parte anime. Rationabiliter
manifestum est quod potentiarum anime irrationales sunt. alie vero cum ratione unde omnes factive quales sunt artes omnes
sunt potentie quia sunt principia permutativa in alio vel inquantum aliud. Rationales autem potentie omnes contrariorum. Sicut me-
dicativa est infirmitatis et sanitatis. Irrationalium autem unaqueque est unius tantum sicut calidum est tantum calefactivum
calefaciendi. Causa autem quare rationales sunt contrariorum est quia scientia que est eis ratio possidendi eadem contrariis ostendit rem et
privationem licet non similiter quia principaliter est rei quia necesse est rationales potentias contrariorum esse. Tamen quod unius secundum se et alterius
non secundum se. Sicut ratio aliquando rationales dicuntur unius contrariorum est per se et alterius secundum accidens. Illud scilicet quod ostendit nega-
tione et privatione eius quod secundum se ostendit. Privatio enim quod est alicuius ablatio alterius extremorum contraria est et quod privat.
Irrationales autem ideo sunt determinate ad unum quia forma est eis ratio possidendi in eodem autem non sunt contrarie forme
sed una tantum. unde salubre facit solam sanitatem et calefactivum caliditatem et frigefactivum frigiditatem. Scientia
autem que est anima habente principium motus est potentia cum ratione motus quia ideo scientie facit ambo contraria sicut
ratio est amborum licet non equaliter quia potentia rationalis copulans idem principium ad duo contraria movebitur utraque. et hec est ratio
propter quam potentie rationales faciunt contraria quia unum principium in ratione continens est contrariorum. Potentie vero sicut in ratione contraria facere
non possunt. Palam autem quod potentiam bene faciendi sequitur potentia faciendi et non e converso. Necesse est enim bene facientem
facere sed facientem non est necesse bene facere. Improbat opinionem dicentium non esse in potentia nisi quando est
Capitulum tertium quod sic incipit. Sunt autem quidam et cetera. In actu tangit idem actus et potentia. Dicunt autem quidam vocati
Megarici quod dicunt aliquid habere potentiam solum quando operatur et non habere quando non operatur. ut non edificantem
non posse edificare sed edificantem quando edificat quando posse et in aliis. Quibus accidunt inconveniencia. Faci-
le est videre. non erit edificator qui non edificat quod falsum est quia edificatori esse est esse potentem edi-
ficare et non actu edificantem et similiter est in aliis artibus. Quia impossibile est acquirere artes non discendo aliquando vel inve-
niendo. Impossibile est eas perdere non abiciendo aut oblivione aut passione aliqua aut diuturnitate temporis
non enim corrumpitur artificiabili corrupta. Si igitur potentiam non habet qui actu agit quando cessabit agere
perdet artem et qui incipiet agere acquiret eam et sic ars acquiretur sine studio et perderetur sine abiectione. Item
in rebus inanimatis nihil est frigidum nec calidum nec dulce nec omnino sensibile nisi actu sentiatur et ita eveniet ta-
lia qualia asserunt dicentes ut dixit Protagoras. Item nulla res habebit sensum nisi actu sentiat et quod non videns non
habebit potentiam visivam. Si igitur non habens visum aptum tamen habere et quando aptum natum est est cecum idem eo-
dem die sepe erit cecum et videns. Item quod privatum est potentia est impossibile. Si igitur idem est actus et
potentia quod non fit actu impossibile est fieri et quod impossibile est fieri esse ita quod dicentes ipsum esse aut futurum
mentietur. Nam impossibile significat non esse nec posse esse. Hec ergo opinio aufert motum et generationem.

q2 p̄m ipīm stans sp stab̄t. 7 sedēs sedebit. n̄ surget. q2 ipo.le erit surgens
cui nō hēt pōm sgedi. Si g° h' vā nō sūt. palā q2 pō 7 actus sūt altā tn̄ idē
sūt. dīc dīcā opio. destruēs nō pūu ad. s3 mltā ēūta. q2 dd q ad ē po.le eē
q actu nō ē. 7 po.le nō eē q actu ē. 7 h' tn̄ isba q' ī alijs cathgorijs.

Cap.m 9m. q sic icipit. Est aut po.le h' cui aliūt act' n ē. Diffīt q' ē po.le
Ondit ei q nom actus vēit ex motibz. 7 q po.le nō repugnat act' eēndi
7 q mīs ē po.le si aīns ē po.le. Est aut po.le id ē si extitit actus ē dr̄ hr̄e pōs
n' erit ipo.le ut po.le ē sedē. cui si iērit sedē. n' erit ipo.le 7 ita d' alijs possi.b3
Ocit aut n' actus ad a.d dequibz dr̄ s. ad forūm ad eē 7 ad agē p̄ir ex motib3
q2 mot' max.e vr̄ actus eē. vn̄ n̄ assignat' mot' nō existibz. q'uis eis assi
gnēt' q̄da a.c rōnes enciū. quo d' q nō ēcia ē ītelligibilia. 7 oupiscibilia. n̄ aliq
dr̄r mota. q2 nō ēcia actu eēnt actu n̄ enciū q̄da sūt pō. actu uō nō sunt.
Si aut po.le ē id q dēm ē. s. sc' cui seqt' eē. mat' ē q po.le nō ē. q nullo m
erit. q' ei dr̄t hoc eē possi.le id fieri po.le 7 ipo.le ut fugiat ipo.le eē di
ista a po.le. Ergo g° siq's dicat dyamet.m po.le omēsurari. h3 nūq' omēsuret' flm dic.
q2 h' ē ipo.le cui nō posset eē si po.le 7 omē n' phibz fieri. aut eē. d' ēm ē ei
q po.le posito mee n' ē ipo.le. nā po.le actu eē pōt flm eē. nō tn̄ ē ipo.le 7 id ei ē id
flm 7 ipo.le. Sicut sedētē stare flm ē. nō tn̄ ipo.le. Si ei mīs ē ipo.le anecedēti
existēte po.li posito anecedēte n' phibz pōi mīs. ymo neēe ē ip.m pōi. s3 i dicebat'
ip.m eē impo.le. Et sic ipo.le erit po.le. 7 id si aīns ē po.le 7 mīs sit. 7 si mīs ē ipo.le
7 aīns ē ipo.le. Et q2 sic se hīt. id si aīns ē. neēe ē mīs eē. Et existit po.le ē
mīs. si po.le ē aīns. nā po.le h' sigt. q eo mō. ac eo tpr̄e quo po.le ē aīns. po.le
ē 7 mīs. — Omībz aut po.ib3 7c. Declat q po.e rōles pcedit actus asequte

Cap.m 4m. q s icip. ud fuit pactū. 7 q po.e rōnales sūt ī rebz aīatis. irōnales ât
tam ī aīatis q ī nō aīatis. 7 q irōnales stati agūt actiuo approxiato passi.
rōnales aut n̄ sp n' sil agūt duo cōra. h3 sint cōrioz. Omībz aūt poteciis ex̄n.m
alēs cūi mōz. hijs q.d omatis. ut sēsibz. hijs aut osue.ne ut pō sistlandi. alijs
aut disciplīa. ut po.e artiū. illas q.d q osue.ne 7 discip.a fuit. neēe ē hr̄ē p' actū
exacq. omūles aut q̄les sūt ille. q ofistut ipati. ut sēn.9 n̄ ē neēe acq̄rē pactus.
Qm aut po.le r' alic.d ē pōle. nō q̄ciiq3 mō. s3 d'tiato tpr̄e. ac sb d'bita pporcōne
7 cū alijs odicōībus n̄carijs. adeo dissom pōz. 7 que psūt mouē fm rōm. 7 sūt
rōnales. 7 istas neēe ē eē ī re aīata. Quedā imōbilia mouē psūt. 7 hoz po.e
irrōnables sūt. q psūt eē ī aīatis q' ī nō aīatis. istaz enīq3 ē factiua vn̄ t.m sic
calefactiua calefacit solū. rōnabliū aut q̄b3 cōrioz ē. nō tn̄ facit sil duo cōra. q2 a.d
p'n.m veīt ad actoz ipi. s. apetit.9 aut electo vo.tis 7 id pō vo.r approxiato passiuo
r. solū d' duobz cōrijs faciet. q appetit.9 aut vo.tis p'n.r d'siderabit. q°. omē potens
pō rō.li id faciet tm̄ q pin.r d'siderabit. si h3 tuc pōm r.c ei.9 h3 aut pōm passiuo
pnte. tali 1 ei se hīte faceē pt. 7 nō hīte nō pt. nec oz addi addē. nllo extioz
prohibēte. h3 ei pōm. qn̄ h3 eam. ut pōm faciedi. adq' h'ida oourut d'bite

conditōnes per quas excludit' q aliq extio'. phibēs. q2 prohibēcia remouēt aliq
ul' aliqs de odicōībz illis. sili p' istas odicōes hītes pōm rōle nō psūt face
sil duo cōra. ei si vellet' a.t appetēnt sil face ipā. q2 hīt pōm faciedi sil ea sil.

Cap.m 5.m q sic icip. Qm aut d' pō. 7c. Declat q ē act' 7 manifat du.os. dicedo ipi.us Qm
d'e.m ē d' pō q̄ oēnit motū. deciēm' q' ē actus. 7 q̄le q' ē. 7 ex ea exdicōe eī sil erit m
q nō solū dr̄ po.le q aptū natu mouē a.d ul' moui ab a.o sūi sip.l ul a.o mō. s3 ē ali
ū po.le repiem' d' tūndo d' actu. Est aut actus rem existē a.o mō q' ipō dīms eāz
maūu eē illg° antequ formet' aliq° figā incau. In actu aut qn̄ forta ē. Et
sacē. nō actu speclātē dīms potētē odidire. speclatiuē aut qn̄ osidāt actu. dīms
eē ī actu speclātois. Quod aut nūc dēm ē m ē iductoē singlari. nō ei oz cuiuslibet rei q̄rē
diffōim. s3 suffiat adducē ad pporcōale admaifestatoz e q dr̄. Sicut g° ad pōm sic se h3
sit edificās ad edificable. vigilās ad dormiēs. vidēs ad claudēs oclos. nō hīgs pōz
a vidēdi. elaboratū ad illabaratū. 7 silia. ī qbz altū dicit actu 7 altū pō.le Omīa aut
actu nō oīa eode mō. s3 q̄da ī hītu.ne h'. ad h' ut mot' ad pōm actiuam. q̄da ī hītu.ne
hui9 ī hoc ut fōr q' ē act' se h3 ad m̄3 q' ī fōr. Alr ē dr̄r ī actu eē. ifitū. vacuū
7 silia. 7 ali. vidēs. visi.le. vadēs. 7 silia. h' ei aliū oīgit sip.r eē actu n̄ admixta
pō. sic h' visi.le. aliū vi.o Infinitū nō oīgit aliū eē ī actu simp.r q2 sp ē ī actu ad
mixto pō. dīd ei otinui nō sepat' a pō. Quare q̄de sit actu 7 quid 7 quale g.t
actus ex hijs maifestū. Qn̄ ei pō ē vnū q̄dz 7c. Defīnat qn̄ pōt ad dici

Cap.m 6m q sic icapit. eē ipō ad a.d 7 qn̄ nō. 7 q p'.o q imediate ē ī pō. ad a.d
pōrie d'ip.s d' noīatiē. sic pānes d' lbo. Qn̄ ad ē ipō 7 qn̄ nō dtūn.d ē. 7 id ei
qlz ē ī pō. ad qlz. sic tra pe nō rē pō hō n' sia spā. h' n.e hoc sip.r ē pō hō. Est
g' ad pō a.d qn̄ ī vna trāsmutatōe pt deduci ad actū. n̄ sit extio'. phibēs. Illud
ei ē pō sanū. q a medicatiā. ul' a fortuna vna actōe sanabi.r. id ei ē pō artifica
tū. ul' ad stabile ad ab ītellu. q qn̄ uoleu fuit psolū actū uo.tis ex pō d'ducat' ad
actū nisi sit extio'. phibēs. Sil' r ei id ē pō a.d q vnica actōe pt d'duci ad actū illi
nllo extioz prohibēte. Sūi pin.m gnois sit extiisce ul' ī artificialibz. sūi ītiisec
ut ī naliz. 7 q sma oz trāsmutari in a.d. puta ī embrōem. an q' ex pō fiat hō
id nō dū ē pō hō. Qn̄ uō deductū ē ad ad q p suū pin.m tale ē. q ex pō ime
diate pt fi homo. h' ē pō hō. 7 id nō fuit mpō ad ad. ea que egent alti pin.o
ad h' ut ex pōs p'sit fi. id. sic tra nō ē pō statua. q2 eget pmutari mes exquo
imediate fiet statua. Ero aut ex quo ad fit tanq' ex pō. pprie d' de eo q fit ex
ip.o n̄ forti. s3 d'noiatiē ut archa dr̄ nō lig.m h' lignea. 7 lig.m n̄ dr̄ n̄ tra. h' tirea
7 sili tra se h3 ad id q imediate ē ipō ad ipz. sp ei id ē pō sip.l q imediate p'
ter' ē ir.o ē q fit ex ipo. ut archa se h3 ad lig.m 7 nō ad tra. vn̄ nō dr̄ tra. nec
trea. h' ligā. q2 h' ē pō archa 7 ē m.a tāvi q' ptidat. archē ei vel. sūpte
m ē lig.m ig.r h' uō archē m ē h' lig.m Si aut ē ad p'.m q d' nullo dicat' d'noiatiē
id ē pma m.a 7 le ei h' differt aūi. q2 ip.m d' a.o dr̄. pma aut m d' nullo. pa.o
nes aut. ut albedo. 7 musica ad vo.ē te sbo. q' le ē hō. cor9. aīa. dīr n̄ forlut

s; d̃noĩatĩe. ut hō nō dr̃ musica. ⁊ musicꝰ. nec albedo. s; albꝰ. ul' ambulatõ
aut motꝰ. s; ambulans. motꝰ d̃noĩatĩe ⁊ ĩ talib; ultim̃ q̃ ē s̃bm ē s̃ba. ĩ quibus
aut id q̃ p̃dicat' ē forã ⁊ p̃dicatũ ultim̃ ē m̃a. Jnueniunt' aut tam m̃ q̃m p̃ncs di
cunt' de alijs nō sol̃ s; d̃noĩatĩe q̃ ambo sunt indiuita. q̃m g' ad ē impõ. q̃m n̄ d̃t ē.

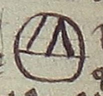
Capl'm g. q̃ sit ĩcip. Q̃m aut ip̃m pus d̃cũ ē ⁊c. p̃ missõ q̃ actus por ē põ. rõne
⁊ s̃ba. siue p̃fectõe. tempe aut a° mõ por. a° p̃tior. Pbat q̃ rõe por ē s̃p'
tpē aut por ĩ diuisib. s; ĩ eodē p̃stior ē. Q̃m d̃ctũ ē m 1°. q̃ moĩs dr̃ pus. mam
q̃ actꝰ por ē põ. uoco aut põm nō solũ p̃n̄m motiuũ aut ĩ mobilitatim. sũ sit ĩ a°
siue ĩ eodē ⁊ ĩt'. sic nã q̃est p̃n̄m ĩt'. ⁊ eod s̃bo cũ eo ĩ q̃ agit. Nã ei est p̃n̄m mo
tũ nō ĩ alio. s; ĩ eodē ĩq̃m idē. Om̃ aut itaq; tali põ por ē act' rõe ⁊ s̃ba. t; tp̃e
a° mō sit por. a° m̃ nō. Ratõe quidē por rē ē p; q̃ omĩe pol'e ē s' pol'e p̃ hoc q̃
cõtigit ip̃m ēē actu ⁊ sic rõ pol' ē p̃ rõm actus. ut edificator h; põm edificãdi
q̃ pt edificãe actu. ⁊ speculator speculandi. q̃ põt speculari actu ⁊ sic d' alijs p̃libilib;
q̃r nēc ē ĩ noticiã act' porē ēē rõne ⁊ noticia pol'. Tẽpe uō actus ē por põ respectu
diuisor nũo. t; sit postior ea ĩ eod nũo. ñ ei hō pus tpe' fuit ipõ m' q̃ existet
actu. ⁊ t; frumtũ pus ipõ semis q̃ ēēt actu. ⁊ sic d' alijs. q̃ eadē nũo respiciunt
põm ⁊ actũ q̃ exente ĩ põ. iõ alia entia actu fuit pora tpe. ex q̃b; h' fiũt sc. hō ei
⁊ frumtũ ĩ põ fuit actu p aliq̃ tpã pora actu ex ĩn̄a. Dem̃ ē; ei ĩ a°. q̃ omĩe q̃d
fit ex a° fit ⁊ ab a° mouẽte. q̃ ē idē spē cũ eo q̃ fit ⁊ diuisũ nũo. Exhijs seq
ui' q̃ ĩpol'e ē edificatorē qui nũq̃ edificauit. aut cytaredũ qui nũq̃ cythariçauit.
nã addiscẽs cithariçare citharizãns addiscat citharizãre. ⁊ sic de alijs. Et p̃ obiciat'
sophy'ce q̃ nō hñs sciaz faciet actũ sciẽ. si n's addiscat sciãm p act' sciẽ. q̃ addiscens
n̄ du h; hitũ. d̃d. q̃ eꝰ q̃ fit iã ad fcm ĩ ipõ fi. sic eꝰ q̃ mõ. iã iam ad motũ ē ut dem
ē 6° ph'. ⁊ iõ discẽtē nēc ē forsan aliq̃ h'ie sciẽ. Exhijs pal'a q̃ act' por ē põ s;
g'none ⁊ tpe. Aut uō s̃ba. p'm ⁊c. pbat. e°. rõib; actũ ēē porē põ p̃fectõe ⁊

Capl'm 9. q̃ s' ĩcip. s̃ba. Et uō ⁊ s̃ba atq; p̃fectõe por ē actus q̃ põ. q̃ ĩ hijs que
hñt g'nõi; p̃tiora tpe sc pora ⁊ p̃fectiora. q̃m adlm̃ ut uir puo. ⁊ hō sp̃mate. q̃
uir ⁊ hō iam hñt p̃fectionē hũane spēi. uir aut ĩ ⁊ sp̃ma nō. Jp̃ oē q̃ fit tendit ad
finē taq̃ ad p̃n̄m completm̃. q̃ finis ē ɔplemtũ g'nonis. ⁊ q̃ actus ē finis. ē g' a' sui
põ. id actus p̃fcõne por ē. Talia ei nō exercẽt actũ uidẽdi ut acquiãt põm s. uisũ
s; pot' hñt uisũ ut uideãt. s' hñt sciam edificãdi ut edificẽt. ⁊ theoricã ut speculen
tur. nō aut speculant' ut theoricã hãnt. n' hij q̃ meditãdo studẽt acquirẽ hitũ. ut nō egẽ
ant ampli' speculari p̃ ip'm. s; pot' ipõ hitu speculent'. Amp' m̃ s̃p ē põ. d' ueniat adformã.
q̃m uō ē actu tũc ē s̃b forã taq̃ s̃b ɔplemto. ⁊ eq̃° eod mõ ĩ alijs po'is q̃r fis ⁊ ɔplemtũ
ē actus siue motus. Cuiꝰ signũ ē q̃ docẽtes putãt assiq̃re fiem doctrĩe q̃m oñt
disciplĩn opantẽ opa doctrĩe. ⁊ g' n' putãt' ēē ĩ ɔplemto. q. q̃m eꝰ effẽs põt facẽ
opꝰ nẽc. Si ei n' ĩ q̃ act' ⁊ opꝰ maĩfestet p̃fectõm. reI. ut erit d' ĩt' ignorãte. q̃lis
p̃ fuit p̃ncs. ⁊ latẽte q̃l' fuit mecuꝰ. Nō ei m̃ ē ĩ a° ip̃a sciaz ēē ipõ. ul' ĩ actu
n' p opꝰ q̃ ē finis. Opꝰ aut ē q̃da act' p̃ q̃ n' act' dem̃ ē ab ope. q̃ opꝰ s̃p tendit
u's actũ forãle. Quorũ q̃da por ultim̃ opꝰ ē usus. ut uisꝰ uisio. p̃t q̃ nllm
ad opꝰ fiũt a uisu. q̃da uō ultim̃ opꝰ nō ē usus. s; ad fcm. ut edificatõe

p̃t usũ edificatõis ē a° opꝰ. s. domꝰ. p̃ncipaliusq; tñ pol's opꝰ ē finis. edificatõe enim
edificato ē in edificato. ⁊ sil' fit cũ fi. ipi' domꝰ que ē finis edificatõe. Jp̃õr g' q̃
nũ ē ad a° p̃ usũ act' ĩ facto. ut edificato ĩ edificato. ⁊ ɔtextio ĩ ɔtexto. ⁊ ul'r motus
ĩ moto. q̃ uō n' ē a° opꝰ p̃t actõm ĩ ip̃is exĩt actõ. ut uisio ĩ uidẽte. speculatõ ĩ spe
cl'ante. ⁊ uita ĩ aĩa. uñ felicitas q̃ ē q̃da uita ē ĩ forã ã. ⁊ s̃bal' q̃da actus ē cũ existat
ĩ re taq̃ p̃fectõ. ex q̃ p; q̃ act' p̃fcione ⁊ s̃ba por ē põ. ⁊ sic dicim' ĩ tpe s̃p accipitur
al' actus añ illũ. qui exeũdo d' põ ad actũ p̃cedit' a põ. usq; q̃ ducat' ad actũ p̃mi
mouẽtis. q̃ por ē q̃l; põ. ⁊ q̃l; a° actu. Jp' mag p̃be p; actũ ēē porē põ p̃fcõe. sempit
na ei sũt pora corruptibl'b; s̃ba ⁊ p̃fcõne. n' aut sempitnũ ē põ. q̃ oĩs põ sil' ē ɔdictõis.
ita q̃ omĩe pol'e ɔtigit ēē nō ēē. ɔtĩgẽs aut nō ēē ē corruptibl'e. aut simp'r. sic ɔti
gẽs nō ēē. aut s' id s'm q̃ ɔtig' n' ēē. ut puta s'm locũ aut s' q̃titatẽ a' s' q̃litatẽ est
corruptibl'e q̃ s'm s̃bam ɔtig' n' ēē. Jncorruptibliũ g' n' ē ens põ simp'r. t; p̃sit ēē põ.
q̃le aut u' s' q̃ ex necc̃ite s̃t. n' s̃t põ. ē sũt p̃n̄cipia. nã si h' n' ēẽnt actu n' ēẽt. Neqʒ
itaq; sig' ē sempitnꝰ. sũ ad ē sempitnũ motũ. nō oz ip̃m ēē motũ p̃ põm q̃ fit ĩ eo
n' ad u'. h' aut entis pot ēē m̃. Et q̃m ĩ sempitnis nō ē põ ad ēē simp'r. iõ possũt
semp ēē ĩ actu. sicut sol ⁊ astra. ⁊ tõm celũ sẽp agit. nec ē timẽdũ ne alĩq̃ stet. si
cut nãles timẽt. Non ei laborãt h' agẽtia ē n' sit ip̃is põ ɔdictõis. ut ĩcorruptib
lib; quib; ē laboriosa ɔtĩtĩõ motus. p̃ m'a põr ĩ qua est põ ɔtradictõis. Jmitãt'
aut corruptibl'ia ea q̃ sc ĩ trãsmutatõe. ut t̃ra ⁊ ignis. ĩ hoc q̃ s̃p agẽs. q̃ s'm se ⁊
in se ip̃is hñt motũ. pol'e aut oĩs sũ diffinite ɔdictõis sũt. ita q̃ rõnales sc ɔdictõis
p se sic ⁊ n' sic moue. irrõnales uō p p̃sẽ ad ēē ⁊ n' ēē. Si g° sc aliq̃ s̃be separate
q̃les dnt' ydē. p̃ s'tores erũt aliq̃ exip̃is q̃ p̃ticipãtia ip̃as. cũ m' sit ĩ actu. Sciẽ
ei ⁊ motũ mag sũt act' q̃ yda sciẽ ⁊ yda mot'. Eõ q̃d g' act' sit por põ ĩ oĩ p̃n°
mutabili palã. Q̃d aut melior ⁊ honorabilior ⁊c. Declat q̃ ĩ boĩs melior ē act'

Capl'm 10m. q̃ s' ĩcip. q̃ põ. ĩ mal' aut d̃tior. ⁊ q̃ malũ ē post' rebus nec ĩuenit'
in sempitnis. Melior ⁊ honorabilior sit act' q̃ studiosa põ. p; sic. q̃cq̃ dnr̃ s'
posse. id ē potẽs ɔ̃ria. ut idẽ sil' ē potẽs ɔualescẽ ⁊ languẽ. q̃ eadē ē ĩ eo põ. ɔualẽs
cendi ⁊ languẽdi. Sili aut ⁊ a° ɔ̃rioz sil' existat eadem põ. Actu uō sil' existẽ ɔ̃
ria ĩ eodē. ut sil' sanũ ēē ⁊ laborãe ĩ pol'e. q̃r ēē sanũ solũm actu bonũ ē. aut ēē põ
sanũ. cũ sil' sit utrũq; ɔ̃riũ. at neutrũ. nō ē bonũ tm̃. actus g° melior ĩ boĩs. ĩ malis
aut ⁊ nō studiosis d̃tior ē actus. qui sola maliciam p̃ticipat q̃ põ q̃ id ē potẽs
ambo ɔ̃ria. Maĩm q̃ malũ nō ē ad p̃ter res. s; seq̃r ip̃as. põ ei p̃tior ē ipsi
n' sic ē postior actu. malũ aut p̃tiꝰ ē põ. cũ ĩsit reb; p̃ põm. ⁊ iõ in sempit
nis ĩ q̃b; põ n' ē. nō ē malũ. neq; p̃ctm̃. n; corrupcõ. cũ h' sit aliq̃ malorũ.

Capl'm 11m. q̃ sic ĩcip. Jnueniunt' aut ⁊ dyagmata ⁊c. Pbat actũ ēē porē põ.
cognitõe. q̃ q̃ ĩ põ sc ɔfes' cognita. q̃m deduc' ad actũ. Jnueniunt' aut p g'tõm
descriptões geometricæ. pactual'e descriptõm ip̃az. nã diuidẽtes ĩueniũt ea q̃ sunt
ipõ añ diuisionẽ. ⁊ h' ēẽnt maĩfã. si ēẽnt diuisa actu. u' g'. triangl's h; tres eq̃les
duob; rectis p̃ hoc quod angli qui sũt ẽẽ unũ punctũ. s. interior ⁊ exterior sũt
eq̃les duob; rectis. q̃ statĩ ē maĩm. si linea sup̃ q̃ cadit alia linea ĩ puncto allor
angulorũ protrahat'. ut p; in hac figura Δ. Sili angli qui s̃t iuxta

punctu duoru triangulorum semicircli sunt recti. quia tres linee equales sunt in eis cum
inceptos actum ad circumferentiam. et due bases sunt in me se sunt equales. et ideo oportet quod media
linea duorum triangulorum semicirculi sit recta cadens super lineam rectam et ideo facit du
os angulos rectos. et hoc manifestum est videnti talem descriptionem in hac figura. pri
lam ergo quod eaque in potentia inveniuntur per hoc quod reducuntur ad actum cuius causa est que
intellectus est actus. ideo facientes intellectus in actu ipsum cognoscunt. In eadem enim re actus posterior
est quam potentia generatione. Quoniam autem ens et quod non ens et cetera. Declarat quod verum et falsum in compositis
Capitulum 12m quod sic incipit. est per compositionem et divisionem. In simplicibus autem verum est per attingentiam
aut in eis non est. licet possint esse in eis esse ignorantia. Quoniam autem ens et non ens. v
no modo dicitur secundum cathegorias. alio modo secundum potentiam et actum. 3o modo per verum et falsum est
per compositionem aut divisionem. Cum enim est quod divisum putatur dividi et compositum componi. falsum autem
contrario modo se habens. et ideo pluralitas est quod est verum et falsum in rebus. quia non propter nos estimantes verum
est te esse album. quare quia verum dicimus de dicentes hoc. sed tu albus es. Contingit ergo quedam com
poni et dividi non possunt. alia vero semper divisa sunt. et impossibilia componi et esse. et in his
componi et esse unum est. et esse non componi autem. et plura esse est non esse unum. alia vero
sunt contingentia. et quod eadem oppinio et oratio potest esse quandoque vera quandoque falsa. et esse impos
sibilia vero aliter se habere non est falsum idem aliquando verum et aliquando falsum. sed verum semper est verum et falsum semper
falsum. Circa incomposita vero et simplicia esse verum et falsum non est per compositionem vel divisionem. ut
sit verum ad quod est compositum. et non sit verum quod est divisum. sicut est esse album lignum. aut in
commensurabilem dyametrum. quod sunt composita. nec verum et falsum non existet in simplicibus. sicut in illis quod
adiunxerit esse non in eodem modo est in illis. In simplicibus itaque attingere et reperire est verum.
non tamen hoc est per compositionem. quia reperitio non est idem quod affirmatio. Non attingere autem sim
plicia est ea ignorare. decipi enim et falsum existimare esse quod quid est simpliciter non continget
nisi secundum accidens. scilicet in quantum quid est attribuitur ei cuius est. et hoc dico tamen de quiditatibus
substantiarum compositarum. sicut de aliis. Quiditates autem omnes actu sunt non potentia.
alioquin si essent potentia generarentur et corrumperentur. non autem generantur nec corrumpuntur ipsum
ens in quantum ens. quia ex aliquo generaretur. Quecumque ergo entia simplicia sunt actu esse
ea non est decipi. sed aut intelligere aut non. quamvis de ipsis querantur quid sunt. vi
delicet utrum sunt talia. aut non. puta incorporea aut non. Esse ergo ut verum. et non esse
ut falsum. uno modo est per compositionem. et non compositionem alio modo si ens verum est sic. tunc res
est. si vero non est sic. res non est. ut in simplicibus. in quibus ipsum attingere et
intelligere sic sunt est verum. esse ipsa tamen non est falsum. nec deceptio. sed ignorantia
non per privationem intellectus. qualis est cecitas que est privatio visus. sed per privationem notitie et atti
gentie. Palam autem quod de immobilibus non est deceptio. si quis enim quod sunt ea esse immobilia dico
secundum quid vidit. ut eadem oppinio aliud permutetur circa istam. nec enim aliquis enim pu
tat triangulum non permutari in hoc quod est habere equales duobus rectis non opinabitur
quandoque duos rectos habere. quandoque non. permutaretur enim. sic permutatur numerum parem
esse primum. quia aliquis numerus par est primus. alius non. et hec permutatio non contingit circa unum et
eundem numerum. semper enim verum dicet aut semper mentietur. esse eundem numerum parem dicens ipsum
esse primum. semper sic se habente natura ipsius. —

Unum vero quod multis modis dicitur et cetera. Hunc librum x. primum capitulum declarat quod
unum dicitur quatuor modis. scilicet continuum. secundum totum et perfectum. 3o indivisibile specie et
singulare. in quibus tamen non equaliter est ratio unitatis. sed secundum prius et posterius. Unum vero
quod dicitur multis modis dictum est in 4o ubi dicitur quotiens dicitur unumquodque.
Pluralitas enim modorum unius in quos dividitur tangit ipsos modos. et sunt sed non secundum accidens dicitur
sunt quatuor. Continuum enim simpliciter. aut per naturam est unum. et ideo contactum quod se tangunt vel sunt ligata
per se non sunt unum. Continuorum autem illud est magis et prius unum cuius motus indivisibilior est
et magis simplex. Continuum magis est unum id quod est totum et perfectum per formam specificam
maxime si tale sit per naturam. non autem si tale sit per violentiam. ut quecumque visco aut
clavo aut alio coniuncta sunt non naturaliter sunt unum. totum enim per naturam est huius in se ad quod sit causa est
ut sit continuum. Tale vero est cuius motus unus indivisibilis est loco et tempore. et ideo siquid primum habens mag
nitudinem primus motus. scilicet circulationis. et per totum et per magnitudo una. Alia vero dicuntur unum
quorum est ratio una. et hec sunt que intellectu una. Intellectu autem una est que est indivisibilis ratione aut
specie aut numero. In numero ergo est unum singulare et indivisibile. specie vero est unum quod indivisibile est
ratione intellectus et notitie. et hec unitas prima reperitur in re que est causa unitatis in aliis. Unum
ergo quadrupliciter dicitur. scilicet continuum naturale. totum singulare. et universale cum specificum. et hoc dictum est unum per
indivisibile esse. vel continuum et totus motus est indivisibilis. Singularis autem et species indivisibilis
est intellectu. aut ratione. Oportet autem intelligere quod non equaliter dicitur unum predicta. sicut ens non equaliter
competit ratio unitatis. licet enim tot modis dicatur unum. et unum sit unumquodque existit ad
horum modorum. tamen ratio unius prius est illi quod magis propinquum est nomini significati rerum unius. Ratio vero
quia potest dici unum. sicut si oportet dicere rerum nominis elementum et causa. Dicimus quod alio modo
ignis est elementum per se aut alio modo non. non enim ignis sic est elementum quod idem sit in igne et quod est
ignis. et elementum tamen ex natura sua est elementum cum sit aliquid quod per naturam existente aliquid fit et ita non est idem per
se enim et esse idem est quod elementum esse. per(?) aliis quibus non est idem esse et elementum esse licet
ex natura sua illud eis quod sit elementum. Eodem autem modo est in causa et in uno. ratio unius que est in
divisibilitas per se et per se convenit illi enti indivisibilis secundum naturam magnitudinis et inseparabilis convenit indivisibilitas.
sive hoc indivisibilitas inseparabilis sit loco sive specie sive intellectu. sive toto et perfecto —

Capitulum 2m quod sic incipit. Maxime vero in eo quod est metrum et cetera. Declarat quod in quolibet genere
est unum primum mensurans. et hoc maxime proprie in quantitate ex qua ad alia genera derivatur quod unum sit
mensurans. Maxime autem convenit uni quod sit metrum et mensura. nam primum unius cuiuslibet generis
et maxime quantitatis mensura est. et ex quantitate venit ad alia genera quod unum in eis sit mensura. Men
sura enim est id quo quantitas per se nota est. nam id est mensura in quantitate quo ipsa cognoscitur cognoscitur autem in quantum quantitas aut
uno aut numero. et omnis numerus cognoscitur unitate. ergo quod quantitas in quantum quantitas mensuratur
uno. et quod unum sit ex quo primo cognoscitur quantitas. scilicet quod unum est primum numerus sive quod numerus.
Eodem modo in aliis generibus. id est mensura quo primo cognoscitur unumquodque quod primum. hoc autem est
unum in uno quoque genere ut in longitudine. latitudine. profunditate. gravitate. velocitate. Dico autem
gravitatem et velocitatem commune esse in contrariis. quedam enim gravitatem habent. et velocitatem, et alia.
Dupliciter enim dicitur gravitas. quod grave quod leve. Est enim grave habens quantamcumque quantitatem et inclinationem idem
natum. et est grave habens excessum inclinationis in summo. Et sic est velox habens quantamcumque

motum et hic excessus motus. Illud gravius quod habet quantitatem inclinationis et in summo est aliqua levitas et levius quod habet motum non in excessu et aliqua gravitas. In omnibus autem hiis principium mensurans est aliquod unum et indivisibile eo modo quo in continuis potest dici aliquid indivisibile. Nam in lineis utimur pedali quasi indivisibili ut mensura, quod tamen in quantum quanto est ad unum indivisibile et simpliciter quod est mensura. Utrobique enim est ad tale cui non contingit addere vel auferre. Hoc est certa mensura propter quod numeri mensura est certissima, cum hic sit unitas quae ponitur omnino indivisibilis. Et hanc imitantur aliae mensurae. Nam a stadio et talento latebit additum et ablatum aliquid, et semper in aliquibus habentibus magnitudinem, et tanto magis quanto maius est. Quod omnes ponunt mensuram primam quantorum, ut humidorum, siccorum, gravium et levium, et quod aliquid primum secundum sensum non contingit auferri vel addi, et tunc putant cognoscere quantitatem quando per ipsam cognoscunt, et sic perficiunt mensuram. Motum autem mensurant simplici et velocissimo motu, quia hic habet parvissimum tempus. Et ideo astrologi supponunt motum caeli regularem et velocissimum tamquam mensuram per quam iudicant alios motus. Et in musica semitonium minus quod dicitur diesis ponunt mensuram eo quod minimum sit. Et litteram in voce. Haec autem omnia sunt aliquid unum, non quod unum sit aliquod commune de eis, sed sicut dictum est unum mensurans propter indivisibilitatem et numero dicitur in aliis generibus.

Capitulum 3m quod sic incipit: Non semper autem numero unum metrum etc. Ostendit quod aliquae plures sunt mensurae eiusdem, reducuntur tamen ad unam in suo genere, quia unum est indivisibile aut simpliciter aut ad sensum, et quod est unigeneum mensuratis, et quod scientia et sensus magis sunt mensurata quam mensurae. Non semper unum est mensura, sed aliquando plura, sicut duae dieses in armonia quae secundum auditum non apparent, duae tamen secundum rationes duae sunt. Similiter plures aliae mensurant sillabam et dyametrum duabus costis mensuratur et latus exagoni, et magnitudines omnes mensurantur pluribus. Quia tamen semper fit reductio ad unum, ideo in omnibus unum est mensura, quia per ipsum cognoscimus ea ex quibus est natura, dividendo usque ad unum indivisibile divisione quantitativa vel formali. Et ideo primum unum cuiuslibet generis est indivisibile, quamvis non eodem modo, quia quoddam est indivisibile simpliciter ut unitas quae est mensura numeri, aliud vero indivisibile ad sensum ut linea pedalis quae est mensura linearum. Hoc enim non est simpliciter indivisibile cum sit continuum, et omne continuum divisibile. Semper enim mensura cognata et unigenea est mensurato. Magnitudinum enim mensura est aliqua magnitudo, longitudinis longitudo, latitudinis latitudo, vocis vox, gravitatis gravitas, unitatum unitas. Non autem numerorum numerus, licet appareat talis conformitas inter numeros et unitatem quod esse proportionaliter non tamen est. Dicitur enim numerum mensurari numero, et dicitur unitatum mensurari unitatibus et non unitate, cum omnis numerus sit pluralitas unitatum. Scientiam autem et sensum propter hoc non dicimus mensuram rerum quia nos ipsis ad cognitionem, quoniam magis mensurantur quam mensurent. Accidit enim de ipsis sicut accidit de nobis si mensurati per alium tantum addisceremus quanta esset longitudo rei cognoscens nos. Unde Pictagoras quasi dicens hominem mensuram esse omnium quae est sciens et sentiens. Scientia autem et sensus mensurae sunt eorum quae sciuntur et sentiuntur. Videtur extollens dicere cum nichil dicat. Patet ergo unum maxime sonat ideo quod importat nomen mensurae, et primo in quanto, deinde in qualitate. Palam erit autem unum mensuram quantitati si est indivisibile secundum quantitatem, qualitati vero si est indivisibile secundum qualitatem, propter quod omne unum est indivisibile aut simpliciter aut inquantum unum. Secundum substantiam vero et naturam etc. Investigat utrum unum sit aliqua substantia separata a rebus omnibus quod non est, sed ponitur esse in ipsis. Et in quolibet genere

Capitulum 4m quod sic incipit:

est unum mensurans, et quod ens et unum idem significant. Quaerendum est de uno secundum naturam prius ut dictum est, propositum in dubitationibus libri 3i, sit aliqua substantia per se existens, sicut Pictagorici prius dixerunt et Platonici postmodum, posito quod subponatur ei aliqua natura in qua sit, ideo unum sicut naturales dixerunt quod alius

dixit amicitiam esse id quod est unum, alius aerem, alius infinitum. Ad quod dicit quod si nullum universale est substantia sicut dictum est in 7o, neque ens est substantia separata, neque unum est aliquid praeter multa, hoc praedicatum commune sit multis. Nam ens et unum vel maxime praedicantur de omnibus, non tamen sunt genera ipsorum, neque quidem substantiae separabiles ab eis. Unum ergo neque genus est neque substantia separata propter easdem causas propter quas ens neque genus est nec substantia. Adhuc autem quia ens et unum aequaliter dicuntur de omnibus, necesse est quod in omnibus sic se habeant. Sed in qualitatibus et in quantitatibus id quod est unum est aliqua natura qualis et quanta. Manifestum quod universaliter quaerendum est quid est unum, quemadmodum et quid ens in quolibet genere, tamquam natura ipsius unius per se non sit sufficiens ad rationem unius. Est ergo in coloribus aliquid quod est color unus, scilicet albus, ex quo et nigro fiunt alii colores. Nigrum vero privatio est albi sicut tenebrae privatio lucis. Si ergo entia essent colores, ipsa essent numerus colorum, et album esset unum aliquid, et substantia esset albedo et non ipsum unum. Similiter si entia essent melodiae, diesis esset aliquid unum cuius substantia esset non ipsum unum, sed diesis. Eodem modo se habet elementum vocale in entibus, si etiam essent soni, et triangulus si entia essent figurae rectae lineae. Eadem ratio est in aliis generibus. Si ergo in qualitatibus, quantitatibus et in motu entia sunt numeri et aliquod unum quod non est substantia alicuius ipsorum, necesse est similiter se habere in substantiis quod entia sit ad unum, scilicet substantia, cum in omnibus generibus sit eadem ratio. Patet ergo in omni genere est aliquid quod est unum, ita quod ipsum unum nullius est substantia. Manifestum est et quod sicut in coloribus ipsum unum quaerendum est, scilicet unum colorem. Quia vero idem significat aliqualiter unum et ens, patet primo per hoc quod assequitur aequaliter cathegorias. 2o quia non coarctatur unum sicut nec ens ad aliquod unum, ut ad quid vel ad quale, sed similiter est in omnibus. 3o per hoc quod unus homo sicut et ens homo non praedicat aliud diversum ab homine. 4o per hoc quod unicuique idem est esse et unum esse.

Capitulum 4m quod sic incipit: Opponuntur unum et multa etc. Manifestat quod unum et multa sunt privative opposita, et quod species utriusque multipliciter dicuntur, et quod differentia et diversitas non sunt idem. Unum et multa opponuntur secundum plures modos, tamen uno modo opponuntur sicut indivisibile et divisibile. Quod enim divisum est aut divisibile dicitur multitudo, quod vero indivisibile est aut non divisum dicitur unum. Et quia oppositiones dicuntur quattuor modis, unum et multitudo opponuntur secundum privationem et non secundum contradictionem, neque ut ad aliquid. Ex multitudine autem quod est divisibile omnino ipsum unum indivisibile, propter magis sensibile esse multitudinem et divisibile quam unum et indivisibile. Et quia multitudo magis sensibilis est, ideo ratione prius est indivisibile quam est unum. Unius autem sicut dictum est quattuor species sunt: idem, simile et aequale. Pluralitatis vero diversum, dissimile et inaequale. Idem vero multipliciter dicitur. Scilicet idem subiecto, quando accidens dicitur esse idem subiecto secundum numerum. Alio modo dicitur quod idem et numero est unum, sicut tu tibi forma et materia unum es. 3o modo idem dicuntur ea quorum ratio substantialis speciei est una, ut lineae aequales rectae dicuntur esse eaedem, et trianguli aequilateri, et sic plures numero dicuntur esse idem, sed in hiis ydemptitas est proprie aequalitas. Similia vero dicuntur non quae sunt eadem secundum substantiam subiectam, sed quae secundum speciem sic sunt eadem quod aliquam habent similem qualitatem, ut maior et minor triangulus et inaequales lineae tamen rectae. Haec siquidem sic sunt similes quod simpliciter non sunt eaedem. 2o vero dicuntur similia si participant aliquam passionem communem quae tamen sit participabilis secundum magis et minus. 3o si participant passionem eiusdem speciei per magis et minus, ut valde album et minus album. Alia si plura habent eadem quam diversa vel simpliciter vel in promptu, ut stagnum argento est simile. Contrarium ergo idem et simile multipliciter dicitur, maius est quod diversum et dissimile dicitur multipliciter. Diversum enim uno modo est oppositum eidem, et enim diversum ab aliquo quod non est idem subiecto. Alio modo est diversum ab aliquo id cuius materia non est eadem, licet ratio speciei ipsorum sit una, sicut et tu et proximus tibi diversi estis. 3o diversum est specie differens, ut in mathematicis triangulus et quadrangulus. Omne ergo ens comparatum dicitur aut idem aut diversum

q aptū natū ē q̄ h̄ eis aut̄ enti eē vnū . aut n̄ vnū . nō tn̄ uificatur
de nō entib; id ē . a aut nō idē . q̄ ɔ̄dcōne opponunt. Differētia uō ⁊ diuersitas
ad se . nā diuisū nō ē nēce eē diuisū a q°. q. cū semp̄ p̄sit ab a°. eē diuisū . q̄ omne
ens ad a° cōpatū . a idē ē . a diuisū. Differēs uō ab a° nō differt semp̄ . s̄ per
ad sui . ⁊ iō in differētib; nēce ē ad eē quo differat . h̄ aut ē g° ⁊ spēs . q̄ua
omne differēs differt aut gnē . sic ea quoꝝ nō ē ɔ̄s m̄ . a adinuicē gnō . ut ē
ea q̄ ē alia fig° p̄dictⁱ aut spē . ut ē ea q̄ ē idē ge⁹ ɔ̄ i quo ɔ̄ut ⁊ differt
p̄m differētias sbaꝛ. Contraria aut̄ se adinuicē d̄r ⁊ ɔ̄rietas ē d̄r . qdā . q p; ex induc
tōe . oīa eī ɔ̄ria . sic vnū differēt q̄ ɔ̄ut i eodē gnē. Eadē eī ē diuisa gn° q̄dā
diuisa in eodē gnē . ⁊ h̄ sūt d̄r spē . q̄ua ē ɔ̄ria. Queda diuisa i eadē specie
⁊ h̄ sūt diuisa nūo. Determinatū aut albi q̄ sīt g° eadē aut diuisa.

Capitulum 6. q̄ sic īapit q̄m aut differēcie ɔ̄tigit ⁊c̄. Ostēdit q ɔ̄rietas q̄ ē max
⁊ pfectā dr̄ia ex qua ɔ̄ uificant differēs ɔ̄rioꝝ . q̄m aut ɔ̄tigit differre ab
inuicē aliq̄ plus aliq̄ mi⁹ . nēce ē eē aliq̄ maxiam dr̄iam . ⁊ hāc uoco ɔ̄rie
tatē . q̄ eē maxa dr̄iam p; sic. Ea que differūt gnē nō h̄t inuicem via
i q̄ vnū fiat ex a° s; distant ī singlib; . gnōnes uō fiūt ex ultimis ɔ̄riis i
spē differētib; quoꝝ ē maxia distancia . ⁊ iō ɔ̄rioꝝ differētia maxia ē. Est ā
ɔ̄rioꝝ d̄r p̄fcā . q maxm i q̄l; gnē pfcm ē . maxm eī ē cui⁹ nō ē excessus. Pfcm
aut ē ex q nō pōt ad sumē . ⁊ iō pfcā d̄r cū sit finalis excedi non
pt . sic̄ ⁊ alia dr̄ p̄fcā . q̄m h̄t finē ex q̄ n̄ ē cū sit vltimū rei ɔ̄tinēs quid
q̄ ē ē ip̄ q n̄ ē ex ip̄m n̄ eget a° id q pfcm. Contrarietas itaq; ē p̄fcā dr̄ia
que ī ī ē ɔ̄riis sic īē eis n̄ ɔ̄rietatis. Ex d̄cis p; q nō ɔ̄tigit plā eē ɔ̄ria vni
nō eī ɔ̄tigit aliq̄ alī eē alti⁹ vltio n̄ ɔ̄tigit vni⁹ distancie eē plā q̄ duo.
Cap̄ ɔ̄rietas ē dr̄ia pfcā ⁊ vltiā . q̄ n̄ p° n̄ duoꝝ. Ex aut̄ au ē at alios t'nos
ɔ̄rioꝝ uōs eē p̄ diffōm p̄decām . ɔ̄ria eī sūt q̄ꝝ ē d̄ p̄fcā . h̄ aut ē q plimū
differūt . talia uō sūt d̄r spē ieodē gnē. Hec ē eī q coꝝ q̄ sūt diusoꝝ ge
neꝝ . nō ē d̄r . dr̄iaꝝ differētiū g° spē i eodē genē maxiā ē d̄r . ⁊ iō sīa ē diffō q̄ d̄r
q ɔ̄ria sē q̄ i eodē gnē plim differūt . q ɔ̄rioꝝ d̄r pfcā ē . ⁊ iō max. Et ēē
q ɔ̄ria sē quoꝝ sba eadē pō ē max° d̄r. Bona eī scīa eē vnū ge⁹ ɔ̄sidat ea
in q̄l; pfcā ⁊ max° d° ē q̄a sūt ɔ̄ria. Declat q ī oī ɔ̄rietate saluat a°

Capitulum 8 q̄ sic īapit. p̄ma uō ɔ̄rietas ⁊c̄. mō opposito p̄uatio. Quo uō ɔ̄ri
etas ē ⁊ p̄uo h̄it ⁊ p̄uō . nō tn̄ oīs p̄uō . s; pfcā nā p̄uō m d̄r. Cum
g° h̄it ⁊ p̄uō sūt p̄ma ɔ̄ria sīm istā q̄ qd p h̄re . a uō p̄ fcīe . aut fētua . ē
alia uō p eē acceptōis . uł abiectōes p̄moꝝ ɔ̄rioꝝ. Et q̄ opponūt ɔ̄dictō
p̄uatō ɔ̄rietas . ⁊ ad ad. Quoꝝ p̄m ē ɔ̄dictō . ē n̄ ē mediū ɔ̄rioꝝ aute
ɔ̄tigit eē mediū . n̄m ē q n̄ id ɔ̄dictō ⁊ ɔ̄rietas. Priuō qdā ē ɔ̄dictō . nā
p̄uatū ē . aut q tolle n̄ h̄ id q° d̄r eē p̄uatū . a si aptū h̄re ī n̄ h̄at . ut
d̄c ē . i . h°. ē g° p̄uō ɔ̄dictō aut ip̄o d̄iata . a ɔ̄cepta cū sbo. Ex h̄ q ɔ̄dictō
nis n̄ pt eē me⁹ . p̄uōis aut alic⁹ pt eē me⁹ p p negōēs extremoꝝ

⁊ iō de oīn̄ uificat eq̄le . aut nō equale ɔ̄dcōie . nō tn̄ uificat de
quol; eq̄le aut ī eq̄le p̄uatie s; d̄ solo susceptiuo eq̄litatis. Si itaq;
gnōnes fiūt ī m ex h̄is ɔ̄riis . ī q̄m vnū h̄; rōm forme ⁊ h̄it⁹ . a uō p̄uōis
forme . palā q oīs ɔ̄rietas ē queda p̄uō . s; nō oīs p̄uō sit ɔ̄rietas . q mlta
plī ɔ̄tigit si p̄uōm . ɔ̄ria g° sē ea ex q̄b; taq̄ extinis fiūt p̄mutatōes . ⁊
h̄ sūt velud h̄it⁹ ⁊ p̄uō i eodē genē . ut alb̄m ⁊ niḡm i colorē . q p; inductōm
in oī̄ ɔ̄rie . vnū ɔ̄rioꝝ h̄; p̄uōm alti⁹ ut inequalitas equalitatis dissilitudo
silitudis ⁊ malicia v̄tutis. Differt aut p̄uō sic d̄cm a p̄uōe . q qdā p̄uatū
d̄r soluū si nō h̄; ad . a uō si n̄ h̄; id q n̄ h̄; aptū natū ē h̄re . ⁊ q̄n ⁊ ī quo
aptū natū ē h̄re i d q p̄ h̄it ⁊ p̄uōis . ṡo mō dēe ṡ q̄n . a ī quo ɔ̄tigit eē me⁹
p negōm vtiusq; sic̄ med⁹ ē neq; bon⁹ neq; malus . ciuil' ē bonū ⁊ ma
lū ciuile. Aliorꝝ aut p̄uatiē oppositoꝝ quoꝝ ē d̄tiatū sīm alī ē mediū
vt paris ⁊ imparis nūi. Ex qdā p̄uatia h̄it d̄iatū . qdā n̄ ⁊ tn̄ ī utq;
vnū ē p̄uō alti⁹ . q̄ ē nā ɔ̄rioꝝ . p̄ q altm ɔ̄rioꝝ semp d̄r sīm p̄uōꝝ. Ex
sufficat ad h̄ pbād s; p° ⁊ gnā ɔ̄rioꝝ ṡ . vnū ⁊ mlta talia sē q vnū ip̄oꝝ
ē p̄uō alti⁹ cū alia ɔ̄ria ad h̄ reducāt.

Capitulum 9 q̄ sic īap. Qm aut vnū vni ɔ̄riū ē ⁊c̄. Inuestigat quō vnū
oppoī mltis ⁊ eq̄le magno ⁊ p̄uo . Supposito q vnū vni tm̄ ɔ̄riū sit
⁊ ondit q eq̄le oppoit magno ⁊ p̄uo . n̄ ɔ̄rie . s; sic p̄uō negatiua. Qm
vnū vni ɔ̄riū ē. Dubitat q̄lr oppoi vnū mltis . ⁊ eq̄le magno ⁊ p̄uo . q
eī h̄ duo eq̄lī opponāt p; q s̄p utim h̄ac dictōe vtrm ī oppositis . vt vtrm hoc
sit albm a nigrm q̄ s ɔ̄ria . ⁊ vtrū albū a nō albū que sūt ɔ̄dictoria. Vtrū
aut h̄ sit albū aut hō nō q̄rim⁹ n̄ supponēdo aliq̄ oppositoꝝ inter ip̄a.
Sic eī q̄rim⁹ vtrm uenit cleon aut socrates supponim⁹ q nō ɔ̄tigit eos
sil' venire . ⁊ oppositōm aliq̄ i eē ī veniendo . q opposita sola nō ɔ̄tigit sil' ex
istē . s; eī sil' venire pōt r̄ndictio ta ē ī interrogatō . s; uō hōc ē incidūt ī op
positoꝝ q h̄; mlta . vnū . ut sit q° vtrū ambo venerūt a alter. Si g°
ī interrogō ip̄i⁹ vtrm s̄p sit ī oppositis. Querim⁹ aut vtrm mai⁹ a mi⁹ . aut
eq̄le aliq̄ oppō ē eq̄l' ad mai⁹ ⁊ mi⁹. Non eī alti soli nec ambob; ɔ̄uēti
s; ambob; sīlim oppō p̄ eq̄le ɔ̄riū ē ī eq̄li q saluat̄ tā ī miori q ī mai°
q̄r ambob; eq̄le ē oppōm ⁊ h̄ iō iuuat pictagoricos dn̄tes ī equale eē du
alitatē. Si ā eq̄le oppōm ē ambobus accit vnū duob; eē ɔ̄riū q ē ipo°.
Cū p° eq̄le mediū vr̄ eē magni ⁊ p̄ui . nō aut ē ɔ̄rietas inter media et
extma q p; ex diffōne que ē max° ⁊ pfcā d̄r ⁊ h̄ nō ē medii ad extmū ad.
h̄it g° ɔ̄ria me⁹ n̄ tn̄ medii ad extmū eē ɔ̄rietas. Restat g° equale op
poni magno ⁊ p̄uo ⁊ n̄ tm alti ip̄oꝝ . aut negatie a p̄uatie. Dico
aut nō alti tm . q n̄ mag̃ magni q̄ p̄ui . s; amboꝝ ē p̄uō negō p̄uati
⁊ iō d° amboꝝ ⁊ nō alti⁹ tm d̄r vtrm vt utrm eq̄le a mag̃ aut mi⁹ ⁊
nō vtrm eq̄le aut mai⁹ ī n̄ vtm eq̄le aut mi⁹ . s; s̄p tria. Nō eī aut eq̄le

negro simpliciter maioris aut minoris. Sed in quibusdam aptum natum est hoc esse aut paruum
aut magnum est ei equale quod nec magnum nec paruum est, tamen aptum natum est esse aut paruum
uel magnum. aut opponitur in ambobus ut negatio priuatiua et est medium inter ea sicut
quod neque malum neque bonum medium est et opponitur malo et bono sed innominatum. Commedium enim
multipliciter dicitur uno modo quod sic remouet extrema quod non aspicit determinatum subiectum sicut neque
album neque nigrum medium est albi et nigri et tale medium non est unum tantum sed colores determinati
ut pallidum aut rubeum aut aliquis medius color in quo quidem saluatur priuatiua negatio
albi et nigri. Et hoc recte opinantur dicentes in omnibus esse medium per negationem extre-
morum ut calidi et mani? medium sit quod neque calidum neque mani? sicut boni et mali
medium est quod neque bonum neque malum. Non enim est necesse hoc accidere in omnibus sed in illis solum
quorum est eadem medium determinatum aliquid natum est esse. Multorum autem non est una distantia
ut illorum quae sunt in diuersis generibus et quorum negationes non sunt in infinita una natura uel unum subiectum.

Quaestio 9 quae sic incipit. Similiter autem et de uno et multis etc. Determinat quomodo unum opponatur
multis sicut mensuratum mensurato accipiendo multitudinem non prout dicit excedentiam sed quanti-
tatem discretam. Similiter dubitatur de uno et multis. Nam si unum multa uni opponuntur acci-
dunt duo impossibilia. Primum quod unum erit idem quod paucum aut pauca. multa enim paucis opponuntur.
Secundum duo sunt multa duplex quod a duobus dicitur est multiplex. Sed duo non sunt multa respectu unius quo nihil
est minus, ergo unum est paucum. Tertium impossibile erit quod unum erit multa. sicut enim longum pro-
ductum est et breue habent naturam longi sicut in multitudine multum et paucum habent naturam multitudinis
ita quod quod multum est quaedam multa nisi forte in continuo bene terminabili. paucum igitur est quaedam
multitudo. quare si unum est paucum quod necesse est idem esse, si duo sunt multa, ipsum unum est quaedam multi-
tudo. Dico autem in continuo bene terminabili differre multum a multis quia forte non omne multum
est multa. patet quod in continuis bene terminabilibus sicut est aer et aqua in quibus differt multum a multis
quod unum ipsorum sic dicitur multum quod non dicitur multa. Pluraliter abusiue dicuntur multa. Ideo
est igitur quod multitudo dicitur uno modo habens excedentiam aut simpliciter sicut est multitudo finita aut
respectu paucorum sicut mille respectu duorum et pauciores uno modo deficientiam habentes. Alio modo dicitur
multitudo quae absolute ut est omnis numerus et talis opponitur solum uni ita quod sic dicimus unum
et multa. Sicut diceremus unum et una pluralia ut album et alba et mensurata et mensura. unum
quodque enim numerus in unus quia in eo sunt multa cum sit multitudo mensurata uno et multitudo uni
opponitur ut mensurae et non ut pauco et sic non ipsa duo sunt multa quia duo non sunt multa prout
multitudo est quaedam pluralitas habens excedentiam uel simpliciter uel ad aliquid sed sunt primum paucum cum sit
sit prima multitudo habens defectum. Et quoniam duo habent rationem primae paucitatis infinita quod non est pau-
citas. Ideo Anaxagoras cum prius dixisset quod omnes res simul erant ad inuicem paucitate (?) quod sunt
infinito multitudine et priuatiue non recte mutauit dicendo per paruitate paucitatem
quoniam nulla paucitas esse infinita, cum prius sit non paucum sit non unum sed duo. Opponitur
ita quod unum multis relatiue ut metrum mensurabili. quae sunt ad aliquid non secundum se dicuntur ...
in genere ad aliquid quaedam dicuntur ad aliquid quod utrumque refertur ad unum alterum alia uero quod alterum tantum refertur ad
alterum ut scientia ad scibile et haec non proprie sunt ad aliquid sed quia alterum tantum refertur quia sunt unum
et multa. Ideo est igitur unum paucum ut prius dicebatur sed enim unum sit minus alio quam pluralia
duobus non tamen sequitur si minus ergo paucum. Quod autem dicitur est quod numerus est multitudo quaedam

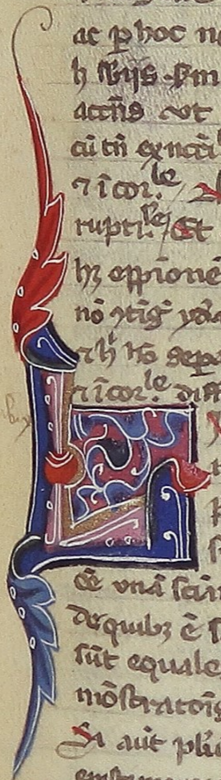
cum ipsa sit genus numeri. Est enim numerus multitudo mensurata uno et opponuntur aliqualiter unum
et numerus non contrarie sed relatiue in quantum unum est mensura et numerus est mensurabile. Et ideo non omne unum
est numerus puta id quod est indiuisibile cum non sit aliqua multitudo. Aliquibus autem scientia non assignatur
ad scibile sicut mensurabile ad mensuram. Sed potius uidetur eis scientiam esse mensuram. Scibile uero mensu-
ratum. Sed cum necesse sit scibile esse si est scientia, scientiam uero esse non est necesse si scibile est, non quaedam
scientia mensurat scibile. Multitudo autem quae mensuratur uno non est contraria pauco sed ei sit contrarium multum
quod dicitur per excedentiam sicut excedens multitudo contraria est excellente multitudini. Sed ipsi uno opponitur
multitudo sicut diuisibile indiuisibili et mensurabile mensurae.

Quaestio 10 quae sic incipit. Quoniam autem contrariorum contingit medium esse ad aliquid. Probat quod media contrariorum
sunt ex contrariis primo quod sunt in eodem genere cum ipsis et sunt media ipsorum. Quoniam autem contingit esse
medium contrariorum et quaedam est necesse media ex contrariis esse. Omnia enim media et quorum sunt media in
eodem genere sunt. nam media dicimus in quae prius necesse est permutari quod permutatur ab extremo
ad extremum ut si in coloribus permutatio fit ex albo in nigrum prius ueniet ad permixtum et puniceum(?)
uel quod ad nigrum. permutari uero non contingit ex alio genere in aliud genus ut ex colore in figuram nisi secundum
accidens. ergo extrema et media in eodem sunt genere. At uero omnia media sunt quorundam
oppositorum quod patet quia permutatio secundum se est solum ex oppositis. cum ergo in permutatione prius
ueniatur ad medium quam ad extremum impossibile est medium esse non oppositorum esset enim permutatio non ex
oppositis. Oppositorum autem contradictoriae non est medium. haec enim est contradictio oppositio non habens medium
secundum alteram partem cuius de necessitate est de quocumque. Oppositorum autem relatiue non omnium est medium
ut eorum quae contraria non sunt sicut scibile et scientia quia non sunt in eodem genere. Relinquitur ergo media esse
oppositorum contrariae aut priuatiue sicut equale medium est magni et parui. Quoniam ergo media sunt in eodem
genere et in his contrariorum necesse est ipsa componi ex his contrariis. Contrariorum enim et mediorum aut est aliquod genus
aut nullum et si aliquod est genus ipsorum oportet ad prius esse contraria per quae constituuntur sub genere haec autem
sunt differentiae contrariae priores constituentes species generis ex genere enim et differentiis sunt species
ut si album et nigrum contraria sunt et album est color disgregatiuus nigrum uero congregatiuus congre-
gatiuum et disgregatiuum sunt differentiae adinuicem contrariae et priores ac magis contrariae albo et nigro
ex quibus sunt album et nigrum. Media ergo oportet esse ex genere et differentiis ut colores medios
albi et nigri oportet esse ex genere quod est color et ex quibusdam differentiis non quidem ex primis sed congre-
gatiuo et disgregatiuo quae extrema sunt album et nigrum. Aliquibus diuisi sunt medii sunt
sunt contrariae ... et disgregatiuum et congregatiuum sunt prius contrariae albo et nigro sunt prima contraria. Inueniendum
est ergo ex quibus constat medium contrariorum cum sit in eodem genere et quod necesse est ea quae sunt in eodem genere
aut incomposita aut esse composita ex incompositis. Contraria autem contraria in composita sunt
cum ex inuicem non fiant. sed hoc sit primum ex quibus alia media fiant. et in quantum prius est continu-
tatiuo quod inuenta. Recte quam hoc quidem magis illius uero minus oportuit esse illius quod
dicitur esse. huius quidem magis illius uero minus et medium est ipsorum. tamen autem sunt media contrariorum
et ideo composita sunt ex ipsis et quae non sunt alia priora eiusdem generis quam contraria. ideo omnia
inferiora contraria et media sunt ex primis contrariis sunt. Quod ergo media contraria in eodem genere
sunt genere et media sunt contrariorum atque ex ipsis componuntur manifestum est.

Capitulum 11m quod sic incipit. Diversum autem specie etc. Declarat quod diversa specie sunt que sub eodem genere continentur quod dividitur in eis primo. Subiungens quod contrarietas est differentia specierum et quod est idem specie et non idem. Diversum specie ad quod diversum in species quod in est speciebus in quas dividitur ut si alterum diversum sit in duabus speciebus ambo dividentia sunt alia et ideo necesse est diversa specie esse in eodem genere. Tale enim voco genus quod multe species dicuntur esse unum huius differentiam in eis non secundum se non secundum accidens. Sive ipsum fit ut materia sive non. Non enim oportet ipsum genus esse solum quod comune in speciebus sed est diversificatum in eis ut alterum non solum oportet esse commune equus et homini sed est diversum specie in speciebus. Ita quod equus sit tale alterum homo vero diversum specie ab eo. Hanc ergo differentiam necesse est esse diversitatem generis quod scilicet diversum facit ipsum genus in differentibus specie. Contrarietas igitur est differentia specierum quod probat inductione quia omnia contraria dividuntur oppositis differentiis ex quibus constituuntur diverse species sub eodem genere. Propter ostensum est quod contraria in eodem sunt genere quia contrarietas est differentia perfecta. Omnis autem differentia specifica est perfecta dubitatio in alterum quare que est idem et genus amborum. Et ideo omnia contraria sunt specie diversa in eodem et maxime ab invicem diversa. Et patet etiam differentia non est eorum que simul sunt una ratio et quod contrarietas est differentia perfecta. Ideo contraria sunt diversa specie et idem. Hec enim sunt contraria que sub eodem existentia habent contrarietatem et enim individua et indivisibilia in eadem specie eius sicut albedo est individualis et albedines differentes specie eadem vero specie sunt que cumque individua existentia non habent contrarietatem quia contrarietas fuit in eodem extremorum et mediorum antequam perveniatur ad individua diversa solum numero ut contrarietas fuit in colore quam color dividitur in album nigrum et medios colores antequam deveniatur ad album individuum. Manifestum igitur quod genus comparatum ad species non est diversum specie ab eis sed potius ad quod ipsarum. Causa non manifestatur remotione differentiarum sicut materia omnium negatione formarum. Genus enim quod ponitur que continet differentias et species est ut materia que est ipsorum ad formam. Dico autem genus non hominis ut ex dictorum sed genus. Ab hiis ergo que non sunt in eodem genere non differt ipsum genere specie sed potius genere quia differentia specierum est eorum que in eodem genere sunt. Contrarietas autem enim est differentia specifica quod ipsum non differt specie cum hoc sit ipsum specierum existentium in eodem genere.

Capitulum 12m quod sic incipit. Dubitabit autem utique aliquis etc. Ostendit quod non omnis contrarietas facit differentiam specierum sed illa sola que est in ratione forme et non illa que est ex parte materie ut femininum et masculinum. ~~Dubitabit autem aliquis~~ quare femina animal specie non differt cum masculinum et femininum contraria sint et contrarietas sit differentia specierum. Masculinum enim et femininum animalis esse differentias secundum se et non per accidens sicut albedo et nigredo. Est hoc dubium idem est cum eo quod dubitatur quare aliqua contraria ut ambulativum et volativum faciunt diversa specie sed alia aliqua vero non ut albedo et nigredo. Ad hanc dubitationem dicendum quod quedam sunt proprie passiones generis prout concipitur cum materia et tales non faciunt differentias specierum generis enim secundum formam et rationem eius quia contrarietates faciunt differentiam specierum sub ipso ut rationale et irrationale sub animali. Quedam vero sunt passiones generis prout concipitur cum materia et tales non faciunt differentiam specierum sub ipso sicut albedo et nigredo non faciunt diversa specie sub homine. Homo enim albus ab homine nigro non differt specie etiam si imponatur unum nomen utrique quia contrarius in eis sunt diverse carnes et ossa tamen sunt talis scilicet humanitas non est in eis specie diversum cum in ratione non sit contrarietas. Albus enim homo est quodam homo et hic est ultimum individuum ut Callias. Cum formam est cum materia. Homo itaque albus quia Callias secundum accidens est albus quia albedo est per accidens in materia. Eris circulus non differt specie a triangulo ligneo propter materiam scilicet es et lignum sed quia in ratione est contrarietas. Materia autem in aliquibus faciat diversa specie dubitatur. Hic enim equus ab hoc homine differt specie et tamen rationes ipsorum sunt cum materia. Sed dicendum est quod in talibus non est differentia specierum propter materiam sed quia in ratione est et quia in ratione est contrarietas. Nam hominis albi et equi nigri diversitas est in specie quia hic albus et ille niger quoniam si ambo albi essent adhuc specie differrent sed propter diversitatem rationis et forme. Masculus autem et femina sunt proprie passiones animalis non ex parte forme sed ex parte materie et corporis. Ideo enim sperma aliud fit femina sive aliud fit masculus patiens aliam et aliam passionem. Quod igitur diversum specie et quare alia differunt specie alia non dictum est.

Capitulum 13m quod sic incipit. Quoniam vero contraria diversa specie etc. Declarat quod hec contraria specie differant tamen corruptibile et incorruptibile que universaliter contraria dicuntur genere. Quoniam autem contraria dicuntur specie et specie. Dubitatur quomodo corruptibile et incorruptibile sint contraria tamen differant genere. Quod autem sint contraria patet quia unum est privatio alterius privatio determinata. Propter universaliter cum omnium dicitur quod non necesse quod autem specie differant corruptibile et incorruptibile sicut non alia contraria ut album. Idem enim est specie universaliter vel accepturum ut homo potest esse album et nigrum album prius nigrum posterius. Per Calliam. Idem quod singulare diversis temporibus potest esse album et nigrum que contraria igitur non propter hoc differunt specie ac propter hoc nec corruptibile et incorruptibile erunt diversa specie. Sed sciendum quod contrariorum quedam insunt quibusdam secundum accidens ut album et nigrum. Quedam autem insunt secundum se et impossibile est ea inesse secundum accidens ut corruptibile et incorruptibile. Nam enim est corruptibile secundum accidens quia contingit ipsum non corrumpi cum tamen corruptibilitas insit ei corruptibilitas. Si enim posset non corrumpi contingeret idem esse corruptibile et incorruptibile. Necesse igitur est aut substantiam rei corruptibilis esse corruptibilitatem aut substantia eius inesse corruptibilitatem. Et eadem ratio est de incorruptibili cum ambo insint eis tamen universaliter generaliter. Et ideo universaliter habet oppositionem ad aliud secundum se propter quod necesse est ea esse genere diversa. Ex hiis autem manifestum est quod non contingit species esse quales ponunt dicentes. Contingeret enim quod hic homo sensibilis esset corruptibilis et hic homo separatus incorruptibilis cum tamen ponant dicant eadem specie et ratione. Non enim equivoce corruptibile autem et incorruptibile differunt genere quod est plus differre quam specie solum.

Libri 11mi quod sic incipit. Quod quidem sapientia est principiorum scientia etc. Capitulum primum. Questiones quas movet in 3o recapitulat cum argumentis ad utramque partem. Quod quidem sapientia principiorum scientia est manifestum est ex aliis que principaliter dubitata sunt ab aliis in libro primo et 3o. Dubitabit autem quod utrum oportet primam sapientiam estimare esse unam scientiam aut multas. Et videtur enim una esse quia una scientia est contrariorum principia autem de quibus est sapientia non sunt contraria nec potest esse multe quia erunt equales. Scientie autem tales non sunt equales scientie. Iterum dubitatur utrum unius scientie aut plurium sit speculari principia demonstrationis. Si enim unius scientie quare magis huius quam physice quam cuiuslibet alterius est ipsa speculari. Si autem plurium dubium est quales iste sint. Utrum harum duarum dubitationum est quod oportet estimare veram primam sapientiam que est et prima principia entis in quantum ens quia veritatibus non ex veritate principiorum. Sed ex veritate scilicet entis in quantum entis. Et quia principia demonstrationis omnium existentie et non entis ideo eiusdem est considerare de eis principiis et non alterius quod querebat 2a dubitatio. Capitulum 3o dubitatur utrum omnium substantiarum sit una scientia an non. Si quidem non omnium

est una difficile est assignare quia substantia sit una et quia non. Si autem non una est omnium
non potest quomodo contingit plures esse eandem scientiam. Veritas huius dubitationis est quod omnium substantiarum est una
scientia prout habent analogiam ad primam. Quarto dubitat utrum demonstrativa est solum circa substantias
et sic non videtur eadem scientia esse circa utrasque. Si autem altera est circa substantias et accidentia dubitatur
quorum utraque sapientia. Non demonstrativa que est circa accidentia est illa sapientia que est circa primas substantias. Veritas
huius est quod eadem sapientia que est circa substantias considerando eas per se, que est circa accidentia que per demonstrationem
Sexta dubitatio est quod prima philosophia hec quia non videtur ponenda circa causas dictas in physicis non
enim est circa quod gratia cuius tale sit bonum quod est in operabilibus existentibus in motu, hoc enim primum
movet cum sit finis. Primum autem movens non in immobilibus de quibus scientia quia considerat causas primas
dictas non quasi secundum quod competit enti mobili ut motivale est sed secundum quod convenit enti inquantum ens. Decimo
dubitatur utrum hec scientia sit substantias sensibiles tantum aut circa alias. Si enim circa alias aut circa ydeas aut
circa mathematicas non circa ydeas cum ipse non sint et si quis ponat ipsas esse dubitabile propter quid non sit
in mathematicis est ponere substantiam aliquam sensibilem et ydeam eius et inter media mediam mathematicam. Secundo
tertium praeter species et sensibiles ut linea sensibilis ydealis et mathematica et in aliis non sit est quasi et ydealis
praeter hominem sensibilem et ydealem non est aliquis homo nec praeter singulare equum et mathematicus praeter equum non est talis.
Si autem mathematica non sint separata non est assignare circa quia negotiatur mathematicus cum nullum sensibile
non sit tale quale mathematice scientie querunt. Si autem sit separata circa ipsa non est quia hec scientia cum
nullum ipsorum sit separabile secundum rem nec est secundum rationem sensibilium tamen sit eorum principales. Veritas
huius est quod prima philosophia principaliter est circa substantiam separatam realiter per se existentem non primo in ydeis et de aliis
subiectis secundum quod habent attributionem ad primam. Duodecimo dubitat cuius scientie est determinare de mathematicis
materia. Non enim hoc pertinet ad physicam quia circa negotium naturale est circa habentia in se principium
motus et quietis. Mathematica autem sunt abstracta a motu nec pertinet ad mathematicam
que est demonstrativa que circa substantiam suum facit inquisitionem de principiis eius. Ipsa autem substantia non considerat sed
supponit. Relinquitur ergo prima philosophia considerationem facere de hiis circa que sunt mathematice. Pur re
ducuntur ad ens vel ad cathegoriam entis et hec est veritas. Tercio dubitat utrum substantiam
scientiam oportet esse circa principia que vocantur ab aliquibus elementa. Videtur quod sic, dum talia sint principia intrinse
ca compositorum. Unumquodque autem scitur per sua principia intrinseca. Magis autem videtur quia scientia esse
universalium cum omnis ratio et scientia universalium sit et non extremorum et singularium. Quare hec erit primorum generum
que sunt maxime universalia. Veritas huius est quod hec scientia est circa utraque principia secundum quod pertinet ad rationem
entis. Cuius hec dubitatio utrum ens et unum sit principia generum. Videtur enim quod sic eo quod existimantur
continere omnia entia et unum maxime esse principium quia sunt principia in natura quod ex hoc patet quia ipsis
corruptis cetera corrumpuntur. Omnia enim sunt ens et unum. Contrarium videtur quia si quis ponat
ipsa esse genera necesse sit differentias eorum participare ipsis cum omnia participent ens et unum.
Nulla autem participat genus et ideo non sunt genera ponenda et hec est veritas. Quarto dubitatur
utrum species sint magis principia quam genera. Videtur enim quod sic. Si enim magis principium est id quod simplicius eo
quod est minus simplex. Simpliciora autem sunt in fiora generibus quam genera cum sint minus divisibilia genera
enim multa et differentias dividuntur. Magis principium videbitur esse species generibus. Contrarium autem videtur eo
quia species intimuntur in temptis generibus et ideo magis genera assimilantur principiis. Principium
autem sit quo remoto removetur. Veritas huius est quod quantum ad esse non species nec genera sunt princi
pia sed quantum ad diffinitionem genus aliquo modo sit principium speciei. Hic igitur et quedam alia sunt huius dubitationes.

Capitulum secundum quod sic incipit Adhuc utrum oportet ponere aliquid et cetera. Recapitulat quasdam alias
questiones superius tactas in tertio. Adhuc dubitat utrum praeter singularia oportet aliquid
ponere aut non. Sed ipsorum est scientia. Hoc enim esse non potest cum hec sint infinita. Contrarium autem ex hoc
videtur quia que praeter singularia sunt aut genera aut species dicuntur quorum non est scientia. Veritas
huius est quod de universalibus non prout sunt separata a singularibus secundum existentiam est scientia. Secundo dubitat utrum
praeter substantias sensibiles oportet esse substantiam aliquam separabilem aut non. Sed circa sensibiles esse sapientiam et rationabiliter hic
dubitatur quia videmus quod reperimus propositum est nobis scire hoc est separabile secundum se non existens aliud
sensibile. Si enim praeter sensibiles substantias est aliqua alia non est magis praeter quales oportet hanc esse quia non magis praeter
homines aliquis equus ponimus quis talem substantiam quam praeter alia alia animata. Ponere autem praeter omnes
substantias sensibiles alias separatas et constituere equales esse perpetuas sensibilibus quod ad numerum est ratione
videtur. Si autem primum principium hic quantum non est separabile accidens mirum erit magis principium quam ipsum quod similiter
similiter est cum ipsum non sit actu sed potentia et ideo principalis videbitur forme et species esse principium quam
materia. Sed ergo tollitur forma corporalis est nulla substantia erit secundum se perpetua separata quod est idem quod talis
videtur esse tamquam principium et a gloriosissimis quasi nullus enim ordo erit in entibus non existente aliquo
principio perpetuo et separabili aliquo modo. Et hec est veritas dubitationis. Cuius hic dubitatur si est aliqua substantia et
principium tale secundum naturam quale nunc dicimus et hoc unum et idem perpetuorum et corruptorum perpetuorum
et corruptibilium propter quod eodem existente principio quedam principiata sunt perpetua quedam non.
Si autem aliud est principium corruptibilium et aliud perpetuorum ita quod principium corruptibilium sit perpetuum sed dubitatur
propter quid existentia sub perpetuo principio sunt corruptibilia. Si autem sit non perpetuum aliud erit principium eius et aliud
alterius et sic in infinitum procedunt. Veritas huius est quod idem principium est perpetuorum et corruptibilium
productivum utrorumque tamen modis diversis. Tercio dubitat si quis putat principia esse maxime
immobilia utrum ens et unum sit principia. Si enim utrumque ipsorum non significat hoc aliquid et substantiam non erunt
principia cum non sint separabilia et per se. Talia enim principia quaerimus scilicet separabilia et per se. Si vero significant hoc
aliquid omnia erunt substantia quia de omnibus predicatur ens et unum. Omnia autem entia esse substantiam falsum
est. Veritas est quod licet principium primum sit unum in quo per se salvatur ratio entis tamen ens et unum ut supra
non sunt principia prima. Dicentes autem unum esse principium quod est substantia formalis existens et ex uno primo generant numerum
et hunc dicunt esse substantiam entium non possunt assignare quomodo dualitas et unusquisque reliquorum
numerorum est formaliter idem et unum. De hoc enim nihil dicunt nec facile est dicere. Si vero ponat
principia prima lineas et superficies cum hec non sint substantie separabiles secundum oppinabitur quod linee sunt
divisiones et diviones superficierum et superficies corporum et ultra quasi terminum divisionum existit
in alio et nulla est separabilis. Sed existimare substantiam secundum esse quod omnis substantie est generatio puncti autem non
est generatio cum sit divisio quedam. Contrarium autem dubitationem quod omnis scientia est universalium substantia autem non
est de numero universalium sed magis significat hoc aliquid et separabile ab aliis. Si ergo scientia est circa principia universalia quomodo oportet
substantiam existimare principium. Veritas huius est quod aliqua universalitas est in substantia propter quod scientia est de parti-
bus est dignitate virtutis propter quod potest esse principium. Dubitat enim utrum sit aliquid praeter sinolon
id est praeter sinolon totum ex materia et forma quia praeter materiam est omnia erunt corruptibilia cum ea que in materia sunt omnia
corruptibilia sint. Si autem aliquid est praeter sinolon totum hic erit species et forma sed difficile est determinare in
quibus hoc sit separabile et in quibus non nam in quibusdam palam est quod forma non est existens separa-
bilis ut puta forma domus. Veritas huius est quod quedam forme non sunt separabiles

+ ipsorum

aliquam ut forme substantiales intelligibiles aut sensibiles sunt. Dubitatur ultimo utrum sit principium sint eadem specie aut numero. Sed cum numero omnia erunt eadem. Veritas huius dubitationis patebit in XII°. Declarat quod entis inquantum ens una sit.

Quarto ponit tertium capitulum quod sic incipit. Quoniam autem philosophi scientia etc. Quia licet dicatur multipliciter tamen dicitur secundum rationem analogie, eo quod omnia entia attribuuntur ad primum et omnia contraria ad prima, quorum contrariorum potest esse una scientia non obstante quod alterum ipsorum dicatur secundum privationem. Dicit ergo primo quod autem scientia philosophi primi est entis inquantum ens simpliciter et non alicuius partis entis. Ens autem non dicitur uno modo sed multipliciter. Si ergo multipliciter dicatur equivoce et non per ad unum, ens non est sub una scientia quia equivocorum non est unum genus. Si autem ens dicatur multipliciter secundum ad unum, erit utique sub una scientia. Et ponit exemplum de medicativo et salubri, quorum utrumque multipliciter dicitur tamen per attributionem ad unum primum. Omne enim medicativum reducitur ad scientiam medicinam. Secundo enim dicitur medicativum quod procedit a scientia medicina, et cultellus medicativus quia scientie medicative est utilis. Similiter autem et omne salubre reducitur ad sanitatem, aliud sic quod significat ... Et eodem modo ens reducitur ad primum. Hoc enim dicitur ens quia passio est ... tale ... Cum autem reductio omnis entis est ad aliquod unum, et unaquaque contrarietatum reducitur ad primas differentias et contrarietates entis, prime differentie sint unum et plura aut similitudo et dissimilitudo. Sed nunc alie ... Nichil autem differt reductionem entium fieri ad ens aut ad unum, quamvis non convertuntur. Quod unum est ens et ens est unum. Quia autem ... est speculari omnia contraria. Secundum autem alterum contrariorum dicitur secundum privationem. Dubitatur quomodo contrariorum quorum est medium ut iniustum et iustum ... quod in talibus non oportet intelligi privationem non totius rationis alicuius contrariorum sed ultime speciei et perfectionis. Exemplum. Si iustus secundum habitum quidam est obediens legibus, iniustus non semper erit privatus totaliter obedientia legum, sed iniustus erit deficiens in aliquo a prosecutione legis, et secundum hunc defectum attribuitur ei privatio iustitie legalis. Et eodem modo in talibus contrariis.

Quarto ponit quartum capitulum quod sic incipit. Quemadmodum autem mathematicus etc. Declarat quod primi philosophi est considerare ens inquantum ens et principia entis ... Et dicit primum philosophum considerare prima principia quemadmodum mathematicus facit considerationem abstractam, quia aufert omnes sensibiles passiones, puta gravitatem et levitatem, duritiam et mollitiem et alias sensibiles contrarietates. Solummodo autem relinquit quid quantum continuum vel ad unum vel ad duo vel ad tria, et speculatur ipsa et ipsorum passiones secundum quod continua sunt. Considerat enim horum positiones ad invicem et commensurationes ac rationes horum. Et tamen omnium ponimus unam scientiam geometriam. Eodem modo est philosophie speculari ens inquantum ens et contrarietates ... Naturalis autem speculationem non esse entia inquantum entia sed magis inquantum participant motu distribuet. Dyaletica autem et sophistica sunt quidem circa accidentia entis, sed tamen non inquantum sunt accidentia entis nec circa ens secundum quod ens. Propter quod relinquitur solum philosophum primum esse speculatorem dictorum inquantum sunt passiones entis. Quoniam autem omne ens dicitur multipliciter secundum rationem analogie ad unum, et eodem modo contraria ad primas contrarietates entis, propter quod possunt esse sub una scientia, et hoc solvitur dubitatio dicta de principiis, quando dubitatum est quomodo multorum et differentium genere est aliqua una scientia. Hoc enim contingit ex hoc quod habent attributionem et analogiam ad unum. Quoniam autem mathematicus utitur quibusdam communibus principiis non secundum eorum communitatem sed applicate, primi philosophi erit ea considerare. Hoc enim principium quod quidem est si ab equalibus equalibus ablatis que relinquuntur sunt equalia, mathematicus assumens est partem materie ... continuum ut esse lineas angulos non inquantum sunt entia sed inquantum continua facit considerationem. Philosophus autem prima de hiis in parte sunt inquantum unumquodque eorum alicui accidit non intendit, ut de motu, sed de accidentibus. Speculatur autem entis inquantum ens accidentia. Eodem autem modo scientia naturalis speculatur entia non inquantum entia sed secundum quod sunt susceptiva motus. Propter quod tam naturalis scientia quam mathematica partes prime philosophie ponende sunt.

Quinto ponit quintum capitulum quod sic incipit. Est autem quoddam in entibus principium etc. Disputat contra negantes hoc principium: non contingit idem secundum unum et idem tempus simul esse et non esse. Est autem quoddam principium in entibus circa quod non contingit mentiri sed necesse est ipsum semper verum. Est autem hoc principium quod idem secundum unum et idem tempus, et sic de aliis conditionibus apponendis, non contingit esse et non esse. De talibus principiis non est demonstratio simpliciter cum non possit fieri sillogismus ad ipsum ex certiori principio, quod tamen necessarium est in demonstratione simpliciter. Ad eos autem qui dicunt oppositas dictiones veras esse de eodem, volentem ostendere quod falsum esse quod dicunt sumendum est aliquod tale quod idem sit ei quod est non contingere idem esse et non esse verum esse idem. Per hoc enim demonstrabitur non contingere oppositas dictiones verificari de eodem. Sic itaque contingit homines concertare ad invicem ratione: oportet ipsos ad intelligere ad invicem, quod hoc non facto non est contentio sermonis inter eos. Et ideo oportet unumquodque nomen esse notum et significare ad unum, ita quod si plura significat oportet significare unum determinatum significatum quod intendit manifestare per nomen. Dicens autem hoc similiter esse et non esse dicit quod non significat hoc et non significat ipsum, quod est impossibile. Supposito quod nomen aliquod determinate significet, hoc enim posito impossibile est contradictionem verificari de eodem. Si enim nomen significat de quo verificatur, necesse est hoc esse significatum eius; quod autem est necessarium esse non contingit non esse, et sic opposita non verificantur de eodem. Si non magis verificatur de aliquo affirmatio quam negatio, non magis verum erit de homine dicere quod est homo quam dicere quod est non homo. Magis autem verum videtur dicere ipsum esse non equum quam non hominem, et si verum est dicere ipsum esse non equum, verum erit dicere ipsum esse equum, quia opposita similiter dicuntur de eodem. Accidit igitur eundem esse hominem et equum aut aliquod aliud animal. Nulla autem per demonstrationem est demonstratio simpliciter, tamen est demonstratio contra ponentem opposita similiter verificari de eodem.

Quarto ponit sextum capitulum quod sic incipit. Cito autem quis et ipsum Eraclitum etc. In speciali declarat oppositum opinionem Eracliti dicentis idem secundum idem tempus contingere esse et non esse, et quod in idem incidit Anaxagoras dicens hominem esse mensam. Cito autem quis interrogans Eraclitum coget ipsum confiteri opposita non verificari de eodem. Non enim intellexit se ipsum existimando verum dicere cum dicit verum esse quod opposita verificentur similiter de eodem. Sed enim diffinitum non est magis verum affirmatio quam negatio, nec coniunctim affirmationem et negationem verum de eodem; verum est ergo hoc dicens non dicit verum. Sic ergo Eraclitus falsum opinatur. Et similiter contingit vere affirmare secundum dictum est falsum, scilicet dicere nullam affirmationem esse veram. Sed nec autem ad esse verum destruit officio negationem ad esse verum, et auferentium penitus disputare. Simile autem dictis est quod Pitagoras opinatur. Ille enim dixit hominem esse mensuram

omnem mechanicam dicens quod id quod videtur unicuique firmiter esse tale quale videtur. hoc autem concesso
accidit idem esse et non esse, idem esse bonum et malum, et alia opposita verificari de eodem. propter hoc quod
multotiens ad videtur id esse tale aliis autem videtur esse contrarium eius. propter autem videri mensura est unicuique
entium ut anaxagoras dicit. Solvet autem utrique etc. Introducit motiva dicentium oppinionem
Capitulum 11m quod sic incipit. fallacia [illegible] Solvet propter ut ex solutione ipsorum destruat
opiniones falsas. Solvet autem dubitationem opinantium contingere idem simul esse et non esse.
Considerantibus unde venerunt tales existimationes. Quibusdam enim venit dicta oppinio propter oppi
nionem physicorum aliis autem ex oppinari quecumque apparent esse vera. non enim omnes de eisdem
eadem cognoscunt. sed aliquibus hoc videtur delectabile aliis tamen triste. Dico opinionem
physicorum qua dicunt nihil fit ex non ente. hoc enim fere est commune dogma omnium naturalium. Et omne quod fit
fieri ex ente. quoniam igitur non album fit ex albo perfecto existente et non ex non albo quod fit nihil quod
fiet ex non ente. nec fit totaliter ex albo. sed fit ex non albo quod exit simul cum albo propter quod
idem erit simul album et non album. Non autem est difficile hanc rationem solvere. dictum est enim in
physicis quod quod fuit fuit ex non ente actu cum ipso. Circa dicentes autem quecumque
apparet vera esse. Sciendum est quod circa dictas oppinionibus et fantasiis sic est dicendum. Stultum est
cum necesse sit aliquos mentiri aliorum quibus eadem apparent contraria quod propter ex hiis quibus sensibiliter experimentum
[illegible] enim idem videtur dulce aliis dulce. illis autem amarum. nisi corruptis aliquis et privatis
debita proportione secundum organum sensus. et iudicatorium dictorum saporum. propter quod quos non corrup
tos estimandum est mensuram esse et recte iudicare. corruptos autem non esse mensuram. Et similiter
dico de apparentia boni et mali. pulchri et turpis et aliorum. Est enim simile dividi
co ipsorum et de hiis que apparent in visu. Submisso enim digito sub oculo. unum videtur duo.
submisso apparet unum quod est unum. Ideo igitur unum est idem est unum et duo nec debet pu
tari id esse quod apparet oculo devariato et moto. sed potius quod apparet non moto.
Capitulum 9m quod sic incipit. Totaliter enim ingens etc. Excludit quandoque rationibus oppinionem dicentium
omnia esse in continuo fluxu ex qua potest credi quod contradictio est vera aliqua affirmatio. Et enim
videntes iudicaverunt esse omnia in continuo motu propter hoc quod ea que sunt nobis propinqua semper mutantur et
numquam permanent eadem. Oportet enim inquirere quod de hoc [illegible] sit ex hiis que eodem modo se habent
nec patiuntur aliquam permutationem. talia autem sunt plura in mundo que nullam mutationem pa
tiuntur. Et si motus est in rebus ad modum [illegible] et hoc oportet esse in termino a quo et
non in termino ad quem. propter quod non verificatur de ipso quod simul sit et non sit [illegible] Et si
quis concedat quod entia sunt in fluxu secundum motum quantitativum quod tamen nullus concedet oportet non
oportet ea fluere secundum quale. et ideo non oportet de qualitate verificari opposita secundum quale. si enim [illegible]
verificatur [illegible] quod est et non est [illegible] quantitas ipsius fluit continue. tamen non verificatur de
ipso [illegible] quod sit et non sit tale. potest enim [illegible] esse determinate [illegible] et quantitatis inde
terminate. Et iubente medico afferunt infirmo hunc cibum. [illegible] si omnia sint in continuo fluxu
et motu. non erit hic cibus quando erit oblatus. et sic infirmus non habebit quod comedat
si determinate oportet ad comedendum. Cum igitur offerunt hunc cibum determinate putant quod ad per
manet in sua natura. Et si [illegible] alteratur et numquam permanent idem. non est mirum si res numquam
[illegible] nobis eadem. [illegible] laborantibus hiis enim propter dissimilem dispositionem secundum habitum infir
mis et sanis non [illegible] eadem secundum sensum. sensibilibus tamen non participantibus mutatione

sed [illegible] in passiones diversas propter diversam dispositionem patientis. Et eodem modo so
te [illegible] est se habere. circa sanos quod eis apparet diversum id quod est idem et permanens propter ipsos aliter et aliter
dispositos. Sed autem permanentis idem et in eadem dispositione erit ad manens. —
Capitulum [illegible] quod sic incipit. Admittentes quod etc. Concludit quod sit [illegible] contrarium
dictis opiniones et quod contraria sint et contradictoria non possunt vera esse de eodem et quod oppinio anaxa
gore vera esse non potest. Et admittentes igitur dictas opiniones et non concedentes ad significare nominat
non expetentes rationem difficile est disputare et dubitationem ipsorum dissolvere. Cum enim demonstratio
sit ex aliquibus presuppositis. propter quod non supponentes ad invicem disputare et omnem rationem
[illegible] tales non est sermo. Contra disputantes autem ex dictis deffectibus [illegible] ex rationibus defecti
vis facile est obviare et dissolvere fallaciam ipsis dubitationem sicut patet ex dictis
Manifestum igitur ex dictis hiis quod non contingit opposita contradictorie verificari simul. nec verificatur
propter hoc quod alterum ipsorum dicit privationem alterius et propterea resolventi rationes contrariorum ad privationem sive
hec sint potentia et actus. Similiter autem contraria [illegible] impossibile est ad mediorum simul predicari de eodem cum extremo
[illegible] existente albo possibile est dicere ipsum esse pallidum. vel fuscum vel coloratum colore aliquo medio
Accidet enim ipsum album esse et non esse album. quia ex quo medius color de ipso verificatur non erit
album quod est contradictio eius quod est esse album. Neque itaque verum dicit eraclitus neque anaxagoras cum di
cit contraria predicarentur de eodem cum enim dicat partem esse in quolibet non solum potentia sed
actu segregatum nihil magis erit ad dulce quam amarum album quam nigrum et sic de aliis contrariis
Similiter non est possibile omnes affirmationes esse veras vel omnes falsas propter multas difficultates
que sequuntur hanc positionem [illegible] quia hec oppinio dicens omnis affirmationes esse falsas interimit
se ipsam. falsis enim existentibus omnibus affirmationibus vera est illa quam quis affirmat omnes
esse falsas. Falsas autem omnes esse dicens non mentietur. si omnes sunt false. igitur sua af
firmatio vera erit. — Omnis autem scientia etc. Recapitulat quod omnis scientia supponit subiectum
Capitulum [illegible] quod sic incipit. deinde probat partes per principia quod physica speculativa est considerans
[illegible] scientiam [illegible] Et quod prima philosophia altior est a physica et mathematica. Omnis scientia
querit aliqua principia et causas et scientia que sunt principaliter. Meditativa et excitativa [illegible] scientia
sive practica sive speculativa. Supponens ad genus subiectum esse ipsum negociatur tamquam esse ens
suppositum non considerans ipsum in quantum ens. quia alterius artis [illegible] esse ens in quantum ens negocia
tur. Dictam autem scientiam quod supponens [illegible] quod est convenit unde [illegible] ipsi de
bilis autem [illegible] Accipiunt autem quod est subiectum quedam sensu [illegible] quedam per suppositionem [illegible]
[illegible] non est [illegible] in aliqua scientia. Physica autem est quedam scientia de natura [illegible] quod altera
est et activa et factiva. factive enim motus principium motus est in faciente et non in facto. Cum hoc principium
sit ars sive alia potentia. Similiter autem et practica non habet principium motus in agibili sed in agente. Physica
autem est circa huiusmodi in se ipsis principium motus. propter quod neque activa neque factiva. sed speculativa necesse est esse sci
entiam naturalem. oportet enim ipsam eadem [illegible] genere [illegible] Item autem qualiter oportet scientiam oportet aliquid
scire quod est subiectum [illegible] et diffinitione ipsius [illegible] non latere quomodo diffiniendum est naturali
et qualiter sumenda est ratio substantie physice. Quoniam cum materia sicut simum quod est concavitas in naso. aut
sine materia sicut cavum [illegible] ratio non est in materia [illegible] carnis oculi et huiusmodi [illegible] natu
ralis ratio reddenda est cum materia. Quedam vero scientia est entis in quantum ens et entis separabilis. Con
siderandum est utrum hec ponenda sit eadem naturali et mathematice aut altera. patet enim quod altera est ab utraque
naturalis enim est circa huiusmodi in se ipsis principium motus. mathematica autem circa quedam immobilia non tamen separabilia.

g alia ab hys ambabꝫ ē ēē ens separabile ⁊ in mobile ⁊ hoc dico ꝗ aliq̃ ſba
tal' erit ꝙ quid in ſeq̃tibꝫ teptabim' ondē. Si ēī aliq̃ talis nō ē mentibꝫ
h ē quid diuinū ⁊ p̄mū ⁊ p̄ncipalissimū p̄n ex quo pꝫ ꝙ tā gn̄a ſpeculatiua
scīaꝝ ſꝫ s. n̄ral̃s metha. ⁊ thologia. Optimū aut̃ est ge' sciaꝝ ſpecu
latiuaꝝ int' m̄t sciās ⁊ haꝝ optima est thologia cū ēē honorabilissimū
entiū. Melior aut̃ ⁊ dectior dr̄ vnaq̃q; scīa ſm ꝓp̃m scīa. Dubitab' at̃
ds. vt scīa que ē entis inq̃m ens ſit v'l's ⁊ p̄ma. Nam vnaq̃q; metha'
ē ēē ad ens dētiatū. Hec aut̃ ē de omī ente. Si g̃ s'bē phy. essent
p̄ma entia. scīa n̄l' eēt p' s'cia. Si aut̃ ē alia n̄a ⁊ s'ba sepa'lis ⁊ i mo'ꝯ
naē ē sciam ip̄i' p̄orē ēē n̄li. ⁊ eo ꝙ p̄orē vniūsa ve. ⁊ h ē p̄ma philo.

Cap. 17 ꝙ ſic incipit. Sꝫ aut̃ ens ſimpl'r ⁊c. Pbat ꝙ ꝯtbꝫ ꝙ de ente
ſm accns nō ē scīa. ⁊ diuīgēs ꝙ ens ꝙ ē v'm ꝯſistit ī intellu. n̄ ip̄i' q̃
rit ph'ī. Entis aut̃ ſm accns ſꝫ infinite cāe. Eni aut̃ ens absolute ac
ceptū dr̄ mltis modis. quoꝝ vn' ē ens ſm accns. d h p' ꝯsidand̄ ē ꝙ in
nlla scīa ēē negociat' ēē ip̄m pꝫ. Nam neq; edificatiua considant ea que
accidūt ꝯtētibꝫ domo. puta ꝗ hitatō erit tristis. aut leta. s' nec ōuaria
nec coquinaria accn̄a ꝯsidant. Sꝫ vnaq̃q; intedit ꝙ ꝓp̃m ē s'. h aut̃ ē ꝓpus
finis. Ens musicū ī q̃m musicū. nō ē gm̄aticū. Sꝫ nō ēēns musicus n̄
gm̄atic'. aliq̃ fit gm̄atic' aliq̃ music'. ⁊ ſic ambo ſil' p' fiunt nō ens. ꝙ
nō ꝯens music'. ⁊ gm̄a'. postea factus ē music'. ⁊ gm̄a'. Tale ꝙ d' ſe nō
ē ens. nlla scīa querit n̄ sophy'. q̃ sola ēē accns negociat'. pp quod plo
nō male dix' dicēs sophy'. v'sari ēē nō ens. Et patebit nō ēē sciam ēē
ſm accns. ſi accipiam' quid ē tale ens. Quoniam ēī ens ē ſp ⁊ ꝯnēcā
necessitate dico nō violētie. ſꝫ imutabilitatis q̄ necc'e vtim' i hys q̄
ſūt ī dēmrōibꝫ. Aliud. aut̃ ens ꝯ ē est vt i plibꝫ n̄ ſiq̃ ⁊ꝑ. Aliud. uō n̄
vt i plibꝫ. nꝫ ſp ⁊ ꝯnēcā. Sꝫ i pauciorbꝫ ⁊ ꝯtigēt puta frig' ſub cane
⁊ tale ē ens ſm accns. ꝯ n̄ ē scīa. q: oīs scīa ē ētis ſp. aut ut i plibꝫ. ac
cidēs at̃ neut'm hoꝝ ē. Et entis ſm accns nō ſꝫ cāe n' p'n. talia q̃lia ētis
p ſe. q: ſi ip̄i' eēnt talia p'n. omīa eēnt ꝯnēcā. Si ēī h ē ēī ill' p ſe ⁊
illud ē ēī aliq̃ p ſe. Si p' ē ꝯnēcā. ⁊ omia ſeq̄cia erūt ꝯnēcā. vſq; ad
vltimū cātū. Si g̃ hoc vltimū ē ſm accns. Ens ſm accns erit ꝯ ne
cessitate. ⁊ ſic omīa entia ⁊ ꝯtigēcia ꝯnēcā erūt. ⁊ auferet' de nāo ꝯti
gens. Et ſi dicat' ꝙ ēī ētis ꝑ accns. n̄ ē p'ns. ſꝫ futū. h nō refert solū
suppoito ꝙ ſit cā p ſe ip̄i'. Semp ēī ſeq̄t' ꝙ ens ſm accns ē' ꝯnēcā. Si
ēī poāt' ꝙ cras ſiet eclypsis ꝙ erit ī ſpoito cāe ⁊ h erit cras ſi ad a'
ſiet ꝙ ē p ſe cā i ſpoitōis. cū tp̄s ꝯtinuū diſtet a nō finite necc' erit
aliq̃ p'ns id ꝙ p ſe ē cā eclypsis. ⁊ ſic ꝯnēcā e' eclypsis. Si ꝯ̃ ētis ꝑ
accns. ſūt p ſe ⁊ p'n. oīa erūt ꝯnēcā. n̄ ēē g̃ eīde p ſe. omīe n' p'n. ac p
h n' scīa. Ens at̃ ꝙ ē v'm ꝯſistit i ꝯplone itell's. ⁊ n̄ ē q̄dā p'n i eod itellu ꝯ n̄

p' e' nō querūt' ēē ⁊ p'n. ex mēte. Ens aut̃ ſm accns lꝫ ſit sepa'le
ab itell̄u nō tn̄ ē necc'm n̄ dtinatū. Sꝫ ip̄i' ſūt inordinate. omīe ⁊ infinite
p ꝙ d'neut' istoꝝ entiū ē scīa.

Cap. 18 ꝙ ſic īcip. Qd aut̃ gn̄a ⁊c. Recapitulat ea que dc̄a ſūt d'
fortuna ī 2' phy'. Hys que ſūt acc'. ⁊ ab itellu ē cā ſ' pp finē qn g'
ad ſit ieis ſm accns ē fortuna. ī ꝙ ſic ens a' ē p ſe a' p accns g'. ⁊ cā
a' ē p ſe a' p accns. Fortuna ēī ē cā p accns ī ſtis pp finē a electōne.
⁊ iō ēē eadē ē itell's ⁊ fortūa cū electō nō ſit ī itellu. Cāe aut̃ q̄ ſit a for
tuna infinite ſūt ī ītna cogitatōis hūane. Unīa fortuna cā ē ſimpli'r
ſm accns ⁊ nulli' ē cā ſimp'l'r. Bona aut̃ fortuna dr̄ cū ad bonū eue
nit magnū bonū. ul' mag' malū. Eo m̄ nō p'us ē ꝙ ē ſm ſe ꝙ ꝙ ſm
accns. ⁊ cā p ſe p̄or ē ea que ſm accns. iō itell's ⁊ n̄ra q̄ ſūt ēē ea p̄ores
ſꝫ ēē celi q̄m fortuna. Est aut̃ h quid actu solū ⁊c. Declarat qd' ſūt

Cap. 19 ꝙ ſic icapit. mot' ē act' entis i pō ſm ꝙ ꝙ in pō. ſicut dc̄m
ē 3° phy'. Supponam' p' ēē ad ꝙ solū ē in actu. ad solū in pō. aliq̃
in actu ſil' ⁊ pō. Et ꝙ entis a' ē s'ba a' q' ad aliud aliq' alioꝝ p̄dicam
toꝝ. Et ꝙ mot' nō ē ad separatū a rebꝫ. ſꝫ ſp ē inēte alic' p̄di'ca. nō ꝙ ſit ad
ſufficiēs p̄dicamtū p ſe nō ēēns ī ente alic' p̄di'ca. cū ſp ſit alic' in s'bo.
Et ꝙ iquolꝫ p̄ntō d' p' ad existē. ſ' ut pfc'm ⁊ ut ī pfcm. Ut g. in
s'ba ē ad ut for. ad ut priuō iqn̄ ad ut pfcm ſ' albū ⁊ ad ipfcm ut nig'm
iq'm ad ipfcm a' impfcm in latōe surſu ut pfcm. deorſū ut impfcm.
ēē g' leue ⁊ graue. ⁊ iō tot ſꝫ ſpēs mot' q̄t entis h̄ntis dupl' ēē p
dc̄m. Diuiso g̃ vnoq̄q; g'e p pōm ⁊ actū dd ē motū ēē actū entis i
pō ſm ꝙ i pō. Qd aut̃ ⁊ vēū dicam' pꝫ ī ip' ꝙ mot' ē actus entis i
pō. cū ēī edificabile ī pō edificat' ⁊ ponit' ſub actu edificatoris. tū est
motus qui dr̄ edificatō. Et eode m̄ doctrinatō. curatō. ambulatō ⁊ ſilia ē
actus entis in pō. qn̄ ēī res ē ī actu pfcō tūc accit ⁊ motū. nō ergo p'
neq; post' ē motus nisi qn̄ mobile ī pō ē ſub actu. Dicto. ē' iq'm ī pō.
Est ēī es pō statua ⁊ actu es. Sꝫ motus nō ē meo iq'm ē es. ſꝫ iq'm est
pō statua. Nec ē idē ēē ad actu ⁊ a' pō. q' ſi eēt idē ſimpl'r ⁊ ſm rōm
motus eēt alic' iq'm ē ī actu. nō ꝙ nō ē idē ꝙ pꝫ ī ꝯriys. Idē ē ſbm q'
ē actu ē ſanū pō infirmū. ſiū hoc ſit humiditas. ſiū ſanguis. pp'
ꝙ ſi idē eēt ē ſimp'r ens ad actu ⁊ a' pō. idem eēt ſanū ⁊ ī firmū
nō ſūt g' idē ens actu ⁊ pō. ſꝫ ē nō ē idē color ⁊ viſi'le. cū tn̄ color ac
tu ſit viſi'le pō. Mot' g' ē actus po'. iq'm po'le ⁊ nō iq'm actu ē. Et m'm
ē ꝙ mot' ē actus quidā ⁊ ꝙ tūc nō p'us n' p' ēē ad moue' qn̄ ē actu
ſo ēī ꝙ ē po'le. ꝯtigit aliq̃ ēē ſub actu vt edificabile ſub actu edificatoris.
aliq̃ ſub pō ē' m mot' aut̃ qui ē edificatō nō ē qn̄ edificabile ē ī pō. Sꝫ

e actus edificabilis in quantum edificabile. aut enim edificatio est ipsa domus iam facta, aut est actus edificabilis. Non est autem domus quia quando domus facta est non amplius est edificabile nec edificatio. Necesse est ergo edificationem que est motus edificabilis esse quemdam actum. Et eadem ratio est in aliis motibus. Quod autem bene dictum sit motum esse actum ad mixtum potentie patet tam ex hiis que alii dixerunt de ipso quam ex hoc quod non est facile ipsum aliter diffinire. Nullus enim potest ipsum ponere in alio genere quam in genere actus imperfecti. Alii quidem dixerunt ipsum alteritatem et inequalitatem et non ens. quorum quidem nullum non est. quia nullum istorum necesse movere nec permutatio magis est ex hiis vel in hoc quam ex oppositis. vel in opposita. Causa autem ponendi motum in predictis est quia videtur esse aliquid infinitum cum sit de numero privationis illius coordinationis que privativa et mediata. quorum nullum est substantia nec ad reliqua predicamentorum. Causa vero indeterminationis motus est quia non potest poni in potentia nec pure actus. quod enim est in ipso est quod motus existentie nec quod actu quod est. Motus enim in predicamentum diffinitionem consumat. videtur esse quidam actus imperfectus. imperfectus autem ideo est actus alicuius potentialis. propter quod difficile est sumere quid est motus aut enim oportet ponere in privationem aut in potentiam. aut in actum simpliciter. in quorum nullo posse potest. Quare relinquitur ipsum esse actum ad mixtum potentie. contingit enim ipsum esse actum talem licet difficile sit hoc videre. Quod autem motus sit in mobili patet ex hoc quod est actus factivus a motivo in mo. Actus enim motivi non est alius sed in mobili. Oportet enim amborum esse eundem actum. motivum enim est quod est potens movere. movens autem est quod operatur motum. et hoc est actum mobilis. Quare unus actus est motivi et mobilis quemadmodum eadem distantia est unius ad duo et duorum ad unum. et secundum ascensum et descensum. licet non sit eadem ratio. quod sic incipit. Infinitum autem et cetera. Similiter quam modis dicitur infinitum.

Capitulum 4^m quod probat quod tribus quod impossibile est infinitum esse actu separatum. Infinitum uno modo dicitur quod impossibile est pertransire. eo quod non sit natum pertransiri. quia caret extensione ut punctum. quemadmodum vox dicitur invisibilis. quia non est apta nata videri. Alio modo dicitur infinitum habens ipsam pertransitionem. aut quod vix pertransit. ut profunditas maris. Tertio modo quod natum est habere tamen non habet pertransitionem aut terminum. Adhuc dicitur infinitum appositione ut numerus cui semper potest fieri appositio. aut ablatione ut continuum. aut utroque modo. Separabile quidem infinitum esse extra ab sensibilibus non est possibile. Si enim nec magnitudo est ipsum infinitum nec multitudo. sed substantia quedam et non accidens indivisibile erit. omne enim divisibile aut magnitudo est aut multitudo. Si autem indivisibile est. non erit infinitum nisi primo modo scilicet sicut vox est invisibilis. quod non dicunt nec nos nunc querimus infinitum sed impertransibile natum esse tamen pertransiri. Preterea infinitum est passio quanti. propter quod non contingit ipsum esse infinitum. nisi numerus et magnitudo possit per se esse. Preterea si infinitum est accidens non erit elementum entium propter infinitatem. sicut invisibile non est elementum loquele propter invisibilitatem. Preterea si infinitum est substantia et non de subiecto. idem erit infinito esse et infinitum. et quiditas et res est quiditas. Si ergo divisibile sit quelibet pars eius accepta per se erit infinita. sicut quelibet pars aeris est aer. et sic idem erit multa infinita quod est impossibile. Si autem indivisibile sit non erit infinitum. quia esse infinitum quantum et omne quantum est divisibile. Si ergo est ad separatum. erit accidens nisi erit principium entium. Quid autem accidit scilicet aer. aut aliud hoc quidem inquisitio de infinito universalis est. probat una ratione demonstrativa et quattuor rationibus

Capitulum 14^m quod sic incipit. Quod autem in sensibilibus et cetera. naturalibus quod non est possibile corpus sensibile infinitum esse. Quod autem in sensibilibus non est ad infinitum sic patet. Nullum determinatum est infinitum. sed ratio corporis est determinatum superficiebus. ergo nec corpus sensibile nec intellectuale quale est mathematicum erit infinitum. numerus etiam in finito non est. cum quilibet numerus ad numerabile. Naturaliter autem hoc idem patet sic. Impossibile est corpus compositum aut simpliciter infinitum esse. Compositum enim corpus infinitum non est. si componentia sunt numero finita. quia non potest aliquod ipsorum esse infinitum. excederet enim in virtute alia componentia et corrumperet ea nec possent ad ipsorum esse infinitum. cum sit corpus quod quolibet habet trinam dimensionem propter quod ipsorum si infinitum esset infinite distaret ad omnem dimensionem nisi simul cum eo possent esse alia. cum multa corpora simul esse non possint. Nec possibile est corpus simpliciter infinitum esse. quia hoc non potest esse corpus divisum a quattuor elementis. sicut quidam dicunt et ex ipso generant elementa. tale enim corpus non est. quia in ipsum resolverentur elementa. cum unumquodque dissolvatur in illud ex quo est. Simplicia vero corpora in aliud non resolvuntur. nec possibile est aliquod elementorum esse infinitum. non enim propter hoc quod infinitas repugnat corpori. verum etiam propter hoc quod si aliquod elementorum esset infinitum corrumperet alia et resolveret in se. unde quemadmodum Eraclitus dicit omnia aliquando fieri ignem. et hec ratio eciam esset vera de illo uno quod naturales ponunt preter elementa. tale enim haberet aliquam contrarietatem ad elementa et si infinitum esset permutaret ea in se. omne enim permutatur ex contrario. ut ex calido in frigidum. Preterea corpus sensibile est alicubi et idem locus est totius et partis puta terre et glebe. Si ergo esset infinitum corpus eiusdem rationis in toto et in partibus aut immobile esset omnino. aut semper moveretur quod est impossibile. cum non sit maior ratio quietis. vel motus in una parte quam in alia puta sursum quam deorsum. Si ergo in una parte movetur ipsum vel aliquid eius parti ubique et numquam quiescet. Si non in una parte quiescat ubique semper quiescet et numquam movebitur. Si autem sit corpus infinitum dissimilium partium. cum loca oporteat esse dissimilia infinita impossibile accidunt. Preterea quod ex partibus neque totum nec per contactum. cum non sit corpus organicum. Item quia cum tales partes non possint esse finite numero. si ex partibus constat infinitum. oportet enim aliquam ipsarum infinitam esse ad corrumpenda alia. necesse est ergo eas esse infinitas numero ergo loci infinita erunt simplicia. quod si impossibile est. necesse est tamen loca quam corpora esse finita. Preterea impossibile est corpus esse infinitum. si cuilibet corpori debetur locus. omne enim corpus sensibile aut gravitatem habet per quam fertur ad medium aut levitatem per quam fertur sursum. sed in infinito non contingit assignari medium et extrema. ergo non est corpus medium infinitum. Preterea omne corpus sensibile in loco est. loci autem sex sunt species scilicet sursum. deorsum. dextrum. sinistrum. ante et retro. quod impossibile est in infinito corpore esse. Ulterius ergo si impossibile est locum infinitum esse et corpus infinitum est impossibile. cum omne sit alicubi scilicet aut sursum aut deorsum aut in aliqua differentiarum loci. quarum unaqueque est aliquis terminus. Infinitum autem non est idem tamquam una quedam natura in magnitudine moto et tempore. sed secundum prius et posterius. nam motus habet infinitatem propter magnitudinem quam movetur et tempus propter motum. Recapitulat quod dicta sunt quinto phisicorum. videlicet quod

Capitulum 16^m quod sic incipit. Permutatur autem et cetera. Ad mutatur secundum accidens. ad secundum partem. ad per se. Ergo quod movens eisdem modis dividitur. et quod in omni motu est dare primum movens. mobile tempus in quo terminum ad quem et a quo. et quod generatio et corruptio non est motus sed mutatio. Eorum que mutantur. aliud mutatur secundum accidens. ut musicum ambulare. aliud secundum partem. eo quod non simpliciter totum. sed aliquid rei permutatur. sicut sanatur aliquis quando oculus solus sanatur. Aliud vero per se mutatur quando ipsum ad totum primum mutatur et hoc est per se mobile. Est etiam in movente eodem modo scilicet quod aliud movet per accidens. aliud per partem aliud per se. In omni autem motu sunt quinque. videlicet primum movens. id quod movetur. tempus in quo. et a quo. et hoc terminus in quem est aliqua forma vel passio. vel locus. in quem mobilia que mota sunt moventur. qualis terminus est scientia et caliditas non quod caliditas sit motus sed calefactio motus est ad caliditatem. Permutatio autem que est per se non exit in omnibus. sed in contrariis et mediis et in contradictione. sicut patet ex inductione cuiuslibet mutationis. permutatur autem quod permutatur aut in album subiectum tamquam existente in ens. aut in non album in non album. tamquam ex non ente in ens. aut in album in non album. tamquam existente in non ens. Voco enim album ad affirmativum ut ens et album. Non album autem voco ad negativum ut non ens non album. Et quia ex non albo in non album sicut ex non ente in non ens. et ex non albo in non album nulla est permutatio cum non

sunt opposita. nec ut contraria. nec ut contradictoria. relinquitur tres esse permutationes. scilicet ex subiecto in subiectum. aut in non subiectum in subiectum. tamquam ex non ente in ens. Mutatio vero que est ex non subiecto in subiectum ut generatio substantie que opposita sunt secundum contradictionem. generatio est. ita quod simpliciter est generatio que est ex non ente in ens simpliciter. sed que est generatio quedam est ens et non ens. per quod. ut generatio accidentium. Hec autem mutatio que est mutatio non est motus. quod sic probatur. Non ens dicitur multipliciter. tamen nullo modo non ens quod est secundum compositionem vel divisionem. nec illud quod est ens impossibile oppositum enti in actu. ut non album. aut non bonum potest moveri nisi per accidens. quia adhuc dicimus non album moveri. quia movetur homo qui est non albus. Simpliciter autem impossibile est non ens moveri. cum igitur generatio sit mutatio ex non ente. quia non ens generatur. et verum est dicere de generato simpliciter quod fuit non ens. impossibile est generationem esse motum. et eadem ratione non est quies. Item omne quod movetur est in loco. non ens autem quod generatur non est in loco. quia esset alicubi. et eo quod generatur non movetur. et sic generatio non est motus. Similiter corruptio que est ex subiecto in non subiectum. idest ex ente in non ens motus non. quia motui contrariatur. aut motus. aut quies. generatio autem que contraria est corruptioni nec est motus. nec est quies. Quoniam autem omnis permutatio et cetera. Declarat quod motus tantum est secundum

Quantitatem. qualitatem. et ubi. Capitulum xi[m]. quod sic incipit. scilicet secundum quale quantum et locum. quia non in substantia. neque in ad aliquid. neque in actione et passione potest motus esse. Quoniam autem omnis mutatio est inter opposita. oppositiones autem tres sunt. idest tres sunt mutationes. quarum due scilicet generatio et corruptio que sunt inter opposita secundum contradictionem. sunt enim ens. non sunt motus. necesse est unam solam mutationem esse motum que est ex subiecto in subiectum. non tamen simpliciter ut sunt subiecta. sed sunt adiuncte contraria. aut media et extrema comprehendendo sub contrario privationem. nam privatio contrarium ad forme. et loquimur de ipsa pass[ive] privationem dictam. dicitur privatum veste dicimus nudum. et privatum dente. dentulum. et privatum albedine. dicimus nigrum. Sed quia predicamenta dicta sunt per substantiam qualitatem quantitatem ubi agere pati et ad aliquid cum in solis tribus possit esse mutatio per se ex subiecto in subiectum contrarium. Necesse tres esse species motus scilicet qualitatis quantitatis et loci. Secundum substantiam enim non est motus. quia ei non est aliquid contrarium. neque in ad aliquid. quia contingit ad aliquid non referri ad aliud. ipso non mutato. sed altero tamen. et sic patiens in ad aliquid. Neque est motus in ad aliquid in actione et passione. quia motus non est motus. nec generationis generatio. quod sic probatur. dupliciter enim posset hoc contingere. uno modo quod motus esset subiectum motus. alio modo quod esset terminus eius. Subiectum autem esse non potest. ut quod ipse motus calefiat. aut infrigidetur. quia esset aliquid permanens et fixum. cum omne subiectum sit aliquid permanens. motus autem aliquid non est permanens. non potest esse motus terminus motus. probo quod quia cum omnis motus sit ex aliquo in aliquid. si motus terminaretur ad motum. et ille qui est terminus eius terminaretur ad alium motum. et iste ad alium. et sic in infinitum non contingeret motum alium quiescere quod falsum est. Item si motus terminaretur ad motum. non terminaretur ad quemcumque sed ad oppositum motum. cum sit inter opposita sicut motus sanitatis est ergo contraria. sed quando aliquis sanatur infirmabitur. quia terminus sanationis erit egrotatio quod impossibile est. Item si motus terminaretur ad motum. et generatio ad generationem. necesse est priorem existere si posterior est. sic necesse est mutationem esse eius terminus eius est. ut si simpliciter generatio aliquando fit ut terminus. et ipsa generatio que fit. aliquando fiebat ut terminus. et non dum erat quando fiebat. et similiter illa generatio que prior fiebat est terminus alicuius precedentis. et non dum est. et sic ultra quod primum fiebat. et sic in infinitum. et quia in infinitis non est primum. non erit prima generatio. nec primus motus. et per consequens non erit posterius. non ergo contingit se habere. et sic non est possibile aliquid fieri vel moveri. Item eidem motui contrariatur motus et quies. et generationi corruptio. sed igitur terminus generationis est corruptio. id quod fit per generationem quando fit tendit ad corruptionem

quare quod fit quando fit. tunc corrumpitur. nec solum statim postquam factum est corrumpitur. sed et tunc quando fit quod est impossibile. quia quod fit per generationem quando fit non dum est. quod autem corrumpitur tunc est. et sic idem esset et non esset. Preterea quod aliquando fit et quando fit. et quandoque factum est. oportet subesse materiam sicut corpus alterabile subest alterationi. et alteratio est. Si ergo motus motui. oporteret aliquid subesse motui et motum quod esset eius terminus. ita quod quando aliquid motum est in illo ad quod. tunc movebitur cum motus sit eius terminus. hoc autem impossibile est. ergo motus non est motus. nec disciplinationis disciplina. nec generationis generatio. Cum autem neque substantie. neque ad aliquid. neque faciendi et patiendi motus est. relinquitur ipsum esse qualitatis quantitatis et ubi. Accipiendo qualitatem non prout est differentia substantialis prout est passio vel passibilis qualitas.

Quarta. Capitulum xii[m]. quod sic incipit. Immobile autem et cetera. Declarat quibus modis dicitur immobile et quasdam intentiones positas in physice. atque hic neque ipsa. videlicet simul tangi intermedium contrarium continue habitum et continuum. Impossibile dicitur uno modo quod simpliciter impossibile est moveri. Alio quod vix modo in multo tempore tarde incipiens movetur. Tertio quod natum quidem moveri non potest tamen quando et ubi natum est. et hoc solum immobilia dico quiescere. Simul esse est in proprio. motus in subiecto nato moveri scilicet secundum locum sunt que in uno loco proprio. separatim autem que in alio sunt loco. Tangi autem sunt quorum ultima sunt simul. Intermedium est id quod natum est prius pervenire quod mutatur continue secundum naturale motum quam in ultimum. Contrarium secundum locum est quod potest distare non tantum secundum positionem sed secundum formam. et non eiusdem generis intermedium. Consequens autem id quod continuatur prius eo. cum est continue ut duo unum. et kalendas luna nove. non esset. Habitum autem est quod continue existens tangit. id est et continuum. Cum autem omnis mutatio in oppositis. quorum alia sunt contraria. alia contradictoria. contradictionis autem non est medium. palam quod medium est in contrariis. Continuum autem est cuius una alterius habita est. et terminus est unum. et id continuum est in hiis ex quibus natum est fieri unum secundum tactum. Palam quod inter dicta primum est id quod consequens. quia non tangit consequens se habet. et non ecconverso. Inaliquibus autem non est tactus non est in eis consequentia. nec continuatio. et id punctus non est idem cum unitate. quia punctis potest inesse tactus. unitatibus autem non. sed solum consequens se habere. et punctorum potest aliquid esse medium. unitatibus autem non. Explicit xi. methaphisice.

De substantia quidem theoria est et cetera. Libri xii. primum capitulum. premisso quod prima philosophia est considerare de substantia. et ipsa substantia divisa in tres. probat quod inter substantia sensibilis est tertia. De substantia quidem theoria est. idest consideratio. quia querimus cause et principia substantiarum. Sive enim omne ens sit quoddam totum substantia est prima pars eius. sive sit quoddam analogum in quo unum consequenter se habet ad aliud. prima in ipso est substantia. Deinde quantitas. aut qualitas. Preterea sola substantia est ens simpliciter. alia vero non sunt simpliciter entia. sed qualitates dispositiones et motus. Entis simpliciter scilicet substantie. et quomodo non sint simpliciter entia. tamen dicuntur esse. quia et negationes esse dicimus. dicimus enim est non album. est non rectum. Preterea nullum aliorum est separabile. separabile preter substantiam. et ideo sola est ens simpliciter. Testantur autem et antiqui substantiam esse ens simpliciter. quia eius quesiverunt principia elementa et causas. quorum quidam universalium magis dicunt esse substantiam. Nam genera que per ipsos sunt principia et substantie entium universalia sunt. et hec magis ponunt esse magis principia. propter logice inquirere et perscrutari. ponentes universales. Antiquiores autem particularia ut ignem et terram. substantias entium esse dixerunt. et non corpus commune. Substantie vero tres sunt. Una quidem sensibilis sempiterna. et alia hec necesse est inquirere. sive unum. sive multa sint

alia sensibilis corruptibilis quam omnes confitentur ut plante et alia. Tertia vero immobilis quam quidam dicunt
separabilem esse dicentes in duo dividunt scilicet in species et in mathematica. alii vero in unam naturam ponunt
hec duo. alii tantum mathematica solum. Sensibiles quidem substantie naturales sunt cum includunt motum
immobilis autem est alterius consideracionis quia nullum principium commune est ipsi et sensibilibus. Sensibilis autem substantia
mutabilis est. Et quia mutatio est ex oppositis et mediis oppositorum dico non omnibus sed contrariis
necesse est subesse aliquid transmutabile contrariis cum contraria non sint transmutationis adiuncte quia alterum contrariorum
fit secundum transmutationem. Secundum enim manet in transmutatione. Contrarium vero non manet. Est
itaque aliquid tertium preter contraria scilicet materia. Si autem transmutationes sunt quatuor scilicet generatio
et corruptio secundum substantiam augmentum et diminutio secundum quantitatem alteratio autem secundum qualitatem et latio
secundum locum et unaqueque est in contrarietates necesse est materiam potentem ambo contraria esse secundum transmu-
tationes. Et quia duplex est ens scilicet actu et potentia. Transmutatur autem omne quod transmutatur
ex ente in potentia in ens actu et sic de aliis quia non solum contingit ad fieri ex non ente
per accidens sed et per se omnia enim fiunt ex ente in potentia quod tamen non est ens actu et sic per se fiunt ex
non ente actu ente tamen in potentia. Et hoc per se est materia. Hoc autem est ens potentia. Et est quod Anaxagoras vo-
cavit unum in quo omnia simul esse dixit. Dignius tamen diceremus in potentia. Hoc est quod est mixtura Empedoclis et A-
naximandri et Democriti. Unde quod hii omnes dicunt hoc unum esse omnia actu quidam nos
autem diceremus in potentia esse omnia et non actu. Tangunt ergo materiam sicut et nos. Quecumque autem transmutantur
habent materiam tamen alia est sempiternorum que non sunt generabilia sed mobilia latione quorum materia non est
secundum generationem sed est in potentia ad motum localem. Dubitatur autem ex quali non ente est generatio quia non
ens est tripliciter. primum quod non potest esse. Secundum privatio. Tertium ens in potentia. Et ex hoc tertio est generatio non tamen quodcumque fiat
ex quocumque sed ex aliquo ente in potentia fit alterum ens in actu. Et quia nichil est potentia sed in materia ideo multa et
non unum ut fecit sed ex pluribus. Cum enim intellectus distinguens entia sit unus si in materia esset tantum una potentia tantum
unum fieret actu et non multa. Tres vero sunt cause etc. Declarat quod forma est pars substantie sensibilis

Quartum et quod fit incipit. non tamen forma fit sed compositum et hoc fit tam in arte quam in natura ex principio
univoco. Forma est ad modum [illegible] in quibusdam non est separabilis a substantia composita nec preter ipsam
sed enim efficiens preter fit. Tres autem sunt et tria principia substantie sensibilis. duo quidem forma et privatio. Tertium
materia. non fit autem per se nec materia prima nec forma quia omne quod fit ab aliquo movente et ex
aliquo potentia est materia et aliquid quod est forma. Si ergo materia et forma per se fieret esse composita ex eo ex quo et ex eo quod
fit et eodem modo hec materia et hec forma per se fieri possent et essent composite ex materia et forma et sic in infinitum.
Et quia necesse est stare esse in aliquo quod fit per se ideo solum compositum ut ex toto tamen per se fit et
non materia nec forma. Quelibet enim substantia de univoco principio quia et fit [illegible] fit aut natura aut
arte aut fortuna et casu fit. Ars autem est principium extra natura autem principium in ipso. eius ut quod habet
ad simile producto. homo namque hominem similem sibi generat. fortuna autem et casus reducuntur ad naturam
et artem tamquam priores ipsarum. Substantie vero tres sunt. videlicet materia que est hec in apparentia quia sola apparet
esse substantia artificialium. Natura etiam enim existunt per contactum prius ut artificialia et tamen per
nasci et naturalia tota substantia ipsorum est materia. Est et forma substantia atque est natura et quidditas re-
i. in quam est quedam habitudo in formacio materie. Tertia autem substantia singularis ex materia et forma consistens ut
Sortes et Callias. In quibusdam ergo ut in artificialibus non est forma separata ab substantia composita
ut non est forma domus preter domum que est in materia. Talium enim formarum non est per se generatio nec corruptio

sed mediante composito. Si est in eis que sunt in illa. propter quod Plato non male dixit quod si
ydee sunt preter res sensibiles sunt quot forme naturales et formis que sunt in materia quales sunt ignis
caro caput. quod omnia sunt forme in materia quod est pars substantie ultio dicte vel composite. Moventes autem cause
preexistunt ad substantiam compositi. Forma autem que est ratio essendi simul existit cum composite quando
enim sanatur homo tunc et non prius est sanitas. Et forma ene simul est cum ere ipso. Si autem aliqua
forma manet post corruptionem substantie composite perscrutari est in sequentibus. In quibusdam enim nichil
prohibet formam remanere post corruptionem compositi ut animam non omnem sed intellectivam.
Omnem formam post compositum forsan est impossibile. Palam itaque quod non oportet ydeas esse propter generationes
cum quia adhuc sufficiat natura et ars. homo singularis generat aliquem hominem et ars medicinalis
est ratio faciendi sanitatem. Substantie autem composite cause et principia alio modo sunt diversa diversorum licet
sint eadem omnium in universali et secundum proportionem ut infra dicetur.

Capitulum 3m quod sic incipit. Dubitabit autem aliquis etc. Investigat utrum substantie et aliorum principiorum sint eadem
et elementa omnium quod proportionaliter sunt eadem scilicet materia forma et privatio. Similiter potentia et actus. Realiter
sunt diversorum diversa. Dubitabit autem aliquis utrum sint diversa aut eadem principia substantiarum et eo-
rum que ad aliquid et aliorum predicamentorum. Videns est quod omnia sint eadem principia quia non est possibile sub-
stancia et que ad aliquid ex eisdem esse principiis et elementis. Nam elementum prius est hiis quorum est
elementum. nichil autem est commune substantie et aliis predicamentis quod sit prius eis. nec substantia est elementum eorum que
ad aliquid nec econverso quia diversorum diversa sunt elementa. Item si omnium predicamentorum essent eadem elementa
deberent idem esse cum principiatis quia vel cum aliquo ipsorum quia ex principiata nichil est. hec autem est impossibile quia
nullum elementorum potest esse idem cum composito ex elementis ut b et a non est idem cum ba. Nec est
unum aliquod ens que sunt intelligibilia possunt esse elementa quia omnibus principiatis que magis sunt singularia
principiis. Nullum enim elementum est id cuius est elementum. Si ergo unum aliquod ens essent elementa entium nullum
ipsorum esset substantia nec ad aliquid quia elementum est. Non ergo sunt eadem elementa omnium. Sed hec sed quia aliquo
modo omnium sunt eadem elementa aliquo modo non. Alium sensibilium corporum elementa sunt forma privatio et materia quorum secundum se quodlibet
est potentia utrumque dicitur. Substantia vero sensibilis ex hiis est tamquam ex principiis tamen necesse est id quod fit ex eis
alterum esse ab eis ex quibus fit. Et quorumdam eadem esse elementa et principia aliorum vero alia. Omne
autem esse eadem elementa omnium realiter non est verum sed proportionaliter eadem dici possunt ut si quis
dicat quod omnium sunt tria principia scilicet forma privatio et materia sed unumquodque illorum diversum est in unoquoque
genere entis ut in colore album est forma nigrum privatio superficies materia. In natura autem ente ut
in die et nocte lumen est forma tenebre privatio aer materia. Quoniam autem non solum cause intrinsece sed
et extrinsece quales sunt moventes quare de se materia quia differunt principium et elementum. Causa enim utroque est ambobus
potentis et dicitur principium quod preter cause forme et privationi. Elementa ergo entium secundum analogi-
am sunt tria videlicet materia forma privatio. cause vero et principia sunt quatuor videlicet tria predicta et movens
aliquod tamen movens est alterius effectus ut sanitas cuius est sanitas privatio infirmitas corporis materia.
Causa movens est medicativa. Domus vero est domus est ordinatio privatio inordinatio lateres
materia causa movens est edificativa et sic alterius alterum est primum movens. Item vero in physicis
primum movens est simile moto ut homo generans similis est homini genito. et in hiis que sunt
ab arte species in mente artificis similis est artificiato. vel forma enim quia sua est in corpore
quodammodo tres erunt cause quodammodo quatuor. Quatuor inquantum si movens dicatur alia causa
a forma moti causa est eadem specie. Tres vero si movens et forma moti sint eadem. nam
sanitas in corpore et medicinalis in mente aliquo modo sunt idem forma domus et edificatoria et

et eodem modo generatis et generat. Adhuc prout causae mouentes priores quae diuisificantur
vel diuisorum effectiuum est vnum primum mouens omnia. Cum autem entium haec sunt separabilia
vt substantie. quedam vero inseparabilia vt accidentia. Separabilia autem tamquam per se entia quae sunt
subiecta accidentium esse non possunt. Ideo causae substantiae primum sunt accidentium. quia sublatis accidentia esse
non possunt. Ideo ista sunt principia. Haec autem omnibus sunt sicut causae mouentes. vel forsan
primum mouens etiam est corpus. anima. intellectus aut appetitus. Alio etiam modo
proportionaliter sunt eadem principia omnium. Quia actus et potentia tamen haec sunt diuersa in diuersis. In quibus
dam enim vt in ingenerabilibus idem quandoque est actu quandoque potentia vt vinum et homo. tamen diuer
sa est potentia horum. et actus diuersus. Reducuntur actus et potentia in dictas causas. vnde
forma priuatio et materia. Actus enim est forma. sui sit separabilis tamquam altera per se composi
tum sui sit forma totius. priuatio etiam reducitur ad formam tamquam ad actum quod priuat. sicut tenebre
sunt priuatio lucis. et actus infirmitatis priuatio actus sanitatis. potentia autem reducitur
ad materiam. haec enim est in potentia ad formam sub forma et priuatione. Differunt autem in diuersis actus et potentia
illa enim sunt altera quorum non est eadem materia sui potentia nec eadem forma sui actus. quemadmodum hominis enim
est ut materia prima atque potentia ignis et terra et prima forma tamquam proprius actus. Sed autem ad est causa ex
trinseca generabilium puta sol et obliquus circulus. haec non nec materia forma vel priuatio sed mo
uens causa. Patet haec ergo videre quod vniuersaliter accipiendo actum et potentiam alio modo sunt principia. alio
modo non. Illa enim que sunt vniuersalia realiter abstracta non sunt principia. sed principium singularium
est singulare. hominis enim vniuersaliter loquendo principium est homo in generali. sed non homines vniuersales separati. Alterius haec
enim hominis est principium haec homo ut peleus achillis et tuum pater tuus. Quamuis autem principia
substantiarum alio modo sunt principia omnium. tamen aliorum sunt alia esse et relata. vt colorum sonorum substan
tiarum et quantitatis. nisi proportionaliter reducantur ad ydemptitatem sicut dictum est. Eorum etiam quae sunt in eadem
specie et diuersa numero. ut singularium alia enim est tua materia forma et mouens alia mea.
Licet haec principia sint eadem specie. palam ergo que sunt principia substantiarum et accidentium. per intentionem et vtrum eadem aut
diuersa. diuersa enim sunt secundum rem et eadem proportione. scilicet materia forma priuatio. Et quia substantiae principia alio
modo sunt principia aliorum quia ablata destruuntur destructis illis. Et quod actus prior est potentia. sed
tamen aliquid sunt priora potentia et actu. haec erunt prima omnium. scilicet forma et priuatio. et causa eius magis quam est
potentia ambo haec. Et quoniam autem tres erant substantie et cetera. probat quod necesse est esse aliquam

Quoniam tertio modo quod sit aliqua sempiterna immobilis substantia actu agente in quo non est materia. Cum
autem tres erant substantie. due quidem physice et mobiles. et tertia immobilis. De qua dicendum
est nunc. Necesse est enim aliquam substantiam esse sempiternam immobilem quod sic probatur. Substantie enim prima
entia sunt corruptibilia et ideo omnes substantie erunt corruptibiles omnia entia sunt corrup
tibilia quod est impossibile. Motus enim sempiternus est nec totaliter potest fieri aut corrumpi. sicut tempus prius
et posterius esse non potest nisi sit ipsum tempus et motus. qui motus continuus est sicut tempus. quia
tempus est idem motui aut est passio eius. Motus autem non omnis est continuus. sed tamen qui
secundum locum et non omnis localis est huiusmodi. sed solus circularis. At uero si primum ens sempiternum
est motiuum et effectiuum in potentia non autem operans ad actum. non erit necessario motus
perpetuus quia contingit habens potentiam actus non agere actus. Facere ergo substantias sempiternas ha
bentes principium potentias transmutatiue quales quidam faciunt ydeas. nihil prodest ad esse eternum
neque sufficiens est illa sempiterna vltra aspectibus ad esse rerum solum quia sempiterna

nisi sit actu efficiens. Nam si non agit non erit motus. Neque sufficit dicere
ipsam potentem tamen non agentem. quia sic non erit motus eternus. Contingit enim id non esse
quod est potentia tantum. Oportet ergo ipsam esse tale principium cuius substantia sit actus et non potentia. Amplius tales
substantias oportet esse sine materia cum sint sempiterne. ac per hoc actus purus. Dubitatur autem esse
dictum et videtur quod potentia prior sit actu. et quod prius est sub hiis sempiternis. Nam omne agens
est potens agere. non tamen omne potens agere agit. quia prius videtur esse potentia quam actus. Contra
si potentia simpliciter precedit actum in omni ente nullum ens esse possibile enim esse contingit non esse. et ideo
non dicimus et illud impossibile incidunt primi physici qui omnia generant ex pura priuatione. et sicut
physici dicentes quod omnes res simul erant in quadam potentia. Sed enim que in potentia sunt non possunt mo
ueri ad actum essendi. nisi fuerit actu aliquid causa quemadmodum materia artificialium separatum
non mouetur. sed motum ab arte fabricatiua et generatiua. Propter hoc ergo quod oportet esse actu tam
quam causam. Antiqui faciunt ad semper actum existens. vt leucippus et plato. quod dicunt motum
semper esse ab aliquo causa in actu existente. tamen quia quare haec causa mouent semper non dicunt. quod tamen
oportet determinare. causa nisi moueat contingeret motum sempiternum. Sed oportet ad hunc motum
ad existentem tamquam causam determinatam. quemadmodum est determinata in naturalibus est determinata causa eorum quae viuunt
vel intellectus vel ad aliud. Plato dicit quod qualis sit prior inter haec causas quod tamen non multum differt.
et causa omnis enim potest aptari ut sit prima. Plato quidem non potest dicere esse principium causam. id quod existi
mat aliquid principium motus. scilicet animam quod aliquid esse eius ipsum mouens. haec enim simul facta est cum celo.
vt ait et est posterius ente sempiterno. Propter hoc ergo estimare priorem actum inter causam competenter
vtique. Dictum est simpliciter autem est prior. ut dictum est in predictis et quod actus simpliciter prius sit potentia testatur
anaxagoras. Intellectus enim est actus qui secundum ipsum prior est. Et empedocles amicitiam et litem
que sunt causae in actu priores dicit. Et leucippus ad actualem semper mouens prius natu
esse dicit. Ideo ergo sic cahos aut nox non prius fuit in infinito tempore per generationem. sed actus est
prior potentia. sed prius semper fuit generatio per eandem periodum. licet generatio generationi succedit. Si
itaque semper permanet generatio eadem periodo. oportet aliquod agens semper manere eodem modo haec se
habens. Et si debet fore generatio et corruptio debet esse aliquod agens. aliter et aliter se habens quod quod
secundum se aliter et aliter agat. secundum vero quod est illud agens vniformiter agat semper eodem
modo. Sic ergo secundum se aliter et aliter agit. vniformiter autem per aliquod quod aliquod autem est primum
agens vniformiter aut quodcumque aliud. non potest esse aliud. nisi primum dignius enim est primum esse causam sibi quod
alterum. Primum enim agens causa est continue generationis et perpetue. Alterum autem agens quod habet se aliter
et aliter causa est successionis. quia corruptio generationi succedit. et econtrario. et sic est causa alterationis
in entibus. horum ergo ambo causa est perpetuitatis et alteritatis. Sicut enim est quod est semper aliter ambo
agentia priora sunt causa. Et quia sic se habet motus horum agentium. non oportet querere alia
principia preter ipsa. puta ydeas. Nec oportet dicere quod si entia non fuerunt ex necessitate erunt entia ex
non ente. quia aliquid est quod mouet motum incessabilem. vt celum. et haec non solum ratione sed in opere
quoniam motus ipsius est manifestum. et ideo primum celum erit sempiternum. Sempiternum ergo est mouens
primum. cum enim sempiternum sit ad quod celum mouetur. et ad quod motum mouet tamquam
medium sit mouens et motum. necesse est ad quod non motum. mouens esse sempiternum

quod est substantia et ens actu. Movet autem sicut appetibile et cetera. Determinat de quibusdam

Capitulum 3m quod sic incipit. perfectionibus substantie sempiterne et prime que est purus
actus. quarum prima est quod movet ut finis. Secunda quod est per se intelligibilis. Tertia quod est opti-
mum ens. Quarta quod movendo celum movet alia. Substantia autem predicta sempiterna ens actus
purus movet alia sicut finis cum moveat sicut appetibile et intelligibile movet non
quod ipse consequatur finem. Appetibile autem et intelligibile primum substantia idem sunt scilicet cum concupiscibile ideo sunt sit
bonum apparens et aliud non existens. Voluptabile tamen et appetibile est primum bonum existens et non solum
apparens. quod bonum magis appetimus quia videtur intellectui esse existens bonum. quam videatur tale per
hoc quod appetimus ipsum. ita quod principium appetendi ipsum est intelligentia. quod intelligimus ipsum esse
bonum esse existens. et sic quod est intelligibile in eo est appetibile a nobis. intellectus enim movetur ab intelligibili
et per ipsum intelligit id quod intellectum appetit. Intelligibile autem ex natura sua est de numero entium que sunt
posita. substantia vero prima intelligibilis est de se. ita quod idem est simpliciter. et ea esse actuale et intelligibi-
le. et non solum ista sunt idem in ea propter hoc quod est una sed propter hoc quod est simplex. non enim idem
est unum et simplex. quia unum significat mensuram sui in se parum aliquibus quod potest reperiri in non
simplicia. Simplex autem est habens primum id est unum suum unitatis qualiter id est modo simplicia. Simplex
et indivisibile. Illud et quod propter se ipsum est eligibile in eadem ordinatione est cum eo quod propter se est in-
telligibile et idem secundum se intelligibile qualis est prima substantia est propter se eligibile et hoc est scilicet optimum. Primum
enim intelligibile proportionale est primo eligibili et scilicet optimo. Nec mirum si predicta substantia movet. nec
finis quia in immobilibus reperiri finem ostendit dico finis est enim finis alicuius id quod acquiritur per
actionem et talis non est in immobilibus. et est finis quod habet rationem operum propter se eligibilis. et hic est finis quod
idem est cum substantia prima. Movet autem hec substantia ut amatum motorem amantem. mediante autem
illo quod movet. ut obiectum amatum motorem alia. et illud quo mediante motor aliquid contingit
aliter se habere quia motu locali. propter hoc quod latio est prima motionum et primum actus secundum quod movetur
primum mobile. hoc enim aliter et aliter se habet secundum locum sed non secundum substantiam quia est incorruptibile. Cum primum
autem primum movens ens actus purus immobile nec contingit hoc aliter se habere. quia enim
certum mobile movetur latione. quia hec prima est mutationum maxime circularis. hec autem non movetur
sed motor aliquid. Et quoniam predicta substantia immobilis est. ex necessitate est ens. necessitate dico immutabilitatis.
et sic est principium entium. quoddam enim est necessarium per violentiam agentis. quoddam sine quo non condicione
Primum autem ens est necessarium simpliciter non contingens aliter se habere. ex tali igitur principio dependet celum et natura

Capitulum 5m quod sic incipit. Deductio autem qualis et cetera. Hic dicit quasdam perfectiones primi principii.
quarum prima est quod delectationem in se ipso. Secunda quod est vita perpetua. Tertia quod simplex. Quarta quod
separabilis. Ex predictis sequitur optima deductio in primo secundum perfectionem prime substantie ipsa enim
semper est in actu perfectissimo quod impossibile est esse in nobis. huius autem actus delectatio est
unde vigilia sensus et actu et intelligentia sunt quod delectabilissimum propter esse in actu. vel quia sunt
actus. spes vero et memoria tamquam ipsorum sunt propter eos actus. Intelligentia autem id est actus
intelligendi quod secundum se est illius quod secundum se est intelligibile est quod maxime optimum. Ipse autem
intellectus intelligit secundum transumptionem intelligibilis id est secundum quod obiectum intelligibile fit ei presens. et intellectus atti-
gens intelligibile et quia in primo ente non est diversitas ideo dico in eo idem est intellectus et intelligibile.
Ipse tamen intellectus susceptivus est substantie habentis rationem intelligibilis et actualiter habens ipsum presens quia illud
quod actuat magis est in actu isto quod actuatur. et hic tamquam quid divinum videtur habere intellectus

scilicet quod actuetur ab intelligibili. et tunc speculatio est quid delectabilissimum et optimum. Si igitur deus
semper sic se habet quod scilicet actu intelligit sicut nos quandoque intelligimus mirabile est. Si autem eminentius
est scilicet in actu quam nos quandoque mirabilius est. habet autem se sic quod est intelligere nimium intelligere
excedit. Ipse enim deus est vita cum ipse sit intellectus non per modum potentie sed actus non omnis sed
qui est vita optima sempiterna. unde dicimus deum esse animal sempiternum optimum. et sic vita
et duratio continua eterna erit deo. immo est ipse deus. Quicumque autem putant non esse primo
optimum et nobilissimum sed prius ut pictagorici. et leucippus propter hoc quod maior perfectio est in
plantis et aliis quam in seminibus ex quibus sunt non recte existimant quia tales causas non sunt prime sed sunt
ex aliis priora perfectis. sicut sperma non est primum sed homo generans prior est eo et perfectior. Quod
igitur est aliqua substantia sempiterna immobilis separata a sensibilibus manifestum est ex dictis. Ostensum est autem secundum physicos
quod non contingit hanc substantiam habere aliquam magnitudinem sed est impartibilis et simplex. Cum enim moveat
infinito tempore habet potentiam infinitam. nullum autem nisi habens finitum habet infinitum. Prima substantia
igitur non habet magnitudinem finitam cum sit potentie infinite. nec habet magnitudinem infinitam quia nulla magnitudo
infinita est. At vero impassibilis et inalterabilis est hec substantia. omnes enim motus posteriores sunt locali. sed
hoc non movetur igitur nullo priore motu potest. ex quo sequitur quod nec pati nec alterari potest.

Capitulum 6m quod sic incipit. Utrum autem unam ponendum est et cetera. Declarat quod numerus substantiarum separatarum que-
rendus est ex numero sempiternorum circularium motorum investigans quot sunt eorum ponendi s-
[illegible] Utrum autem ponenda sit una substantia talis. aut plures. et si plures quot sunt oportet inves-
tigare. ubi prius occurrit renuntiatio opinionum quedam quia nihil planum dixerunt de pluralitate
substantiarum separatarum ponentes enim ydeas dicunt ipsas esse numeros denarios tamen quandoque dicunt ipsos
infinitos quandoque determinant usque ad x non tamen determinant cum tanta pluralitas numerorum. Nobis
autem procedendum est ex suppositis et determinatis quod unum est quod principium et primum entium est immobile et secundum se
et secundum accidens. movens tamen primum mobile sempiternum unico motu. Sed quia quod necesse est movetur ab
aliquo a sempiterno movente et unum ab uno. Et quod preter simplicem lationem celi stellati quod mo-
vetur dicimus a prima substantia existente immobili. videmus alias lationes planetarum sempiternas. quia planetarum
corpus circulare sempiternum est et continue motum sicut ostensum est a physicis. Et necesse est unam
quamlibet harum lationum moveri secundum se a substantia sempiterna. Natura enim astrorum et sempiterna est et substantia
est et movens ipsa cum sit prius eis. eo quod prius est movens quam quod movetur. et sempiternum est et substantia
est. Quod enim prius est substantia necesse est esse substantiam. Palam itaque quod tot substantias sempiternas et immobiles
se. et sine magnitudine necesse est esse. quot corporum sempiternorum circulares motus. quarum substantiarum prima et alia
et sic deinceps existimari oportet penes ordinem primi ... corporis astrorum. et sic deinceps. Pluralitatem
autem circularium lationum oportet investigare ex astrologia que est mathematicarum maxime propria philosophie. Ex
huius modi hec enim considerat de substantia sensibili in sempiterna. Arismetica vero et geometria de nulla
substantia considerant. Quod igitur plures sint lationes corporum circularium ... parum intelligentibus evidens quia unusquisque
planetarum pluribus movetur lationibus sed quot sint hec nos dicimus imitantes dicta
quorundam mathematicorum ut suscipiat aliquam determinatam pluralitatem numeri lationum. Quod autem quaerentes
sic persuadi a precedentibus qui de hoc tractaverunt quoniam oportet omnes tamen sequi certioribus persua-
dentes. Eudoxus igitur solis et lune lationem posuit in tribus speris. quarum prima est aplanorum
astrorum. et hec est illa que movetur motu firmamenti. Secunda movetur per medium zodiaci. Tertia movetur in latitudine
obliquum circulum alium. ita tamen quod luna plus obliquetur in latitudine quam sol. Reliquorum

aut erranciu astroz cuiz dicit ee .4.or speras. p.ª c .x.ª easde ill' duabz p'mis
que sut solis c lune . vidz eam que e aplanoz . q omis s' secu . c eam q est
ordinata sub ea . s . p me'. geniaci . htem latoi . Et ib ido que mo s' polos . go
dica . qui sut 9.es omibz erraticas . h hui' trie spere poli, p'p'i sut cuiuslibz
planete . p't polos veneris c m'cury q sut ide . Calipp' aut eude ordine
distinctionis sperarz posuit cu endoso . c e. inde pluralitate cu illo dedit iovi
c satino . Soli vo c lune dedit duas apponedas . cuiz vo reliquoz pla
netaz vna q's vult saluare appen. ad hac c appen. saluada q cuiz
planete addi tot speras revoluetes . c ad ide restituetes mi' vna
quot sut deferetes . hoc ei mo . c a n alio cotigit saluare omia que co
tigut ee latoi planetaz . Gm g' spere in quibz fertur . venus c m
cur' sunt . 9 . cuiz coz . 9.or assignado . Ille aut in quibz fert' . v . alij pla
nete sint . 24 . assignado cuiz . 9 . revoluetes vo sint . 6 . venus c mer
cury . alioz vo planetaz . 16 . sequit' q nus oim speraz feretiu c resti
tuetiu planetas . sit 44 . Si aut soli c lune no addim' .4.or deferetes
q's q calipp' addit . s . cuiz duas nec .4.or revoluetes . tuc spere om' plane
taz erut 44 . c h sit pluralitas ipaz —

Qm' .9.m quod sic icipit . Qr c sbas c p'n imobilia c e . 9cludit tot esse
sbas sepatas . quot sut spere mobiles celestes excludes quasda obie
ctoes c 9firmas dcas antiquoz . c ea que dixit de p'fectoe sbaz imobiliu
dcm aut tot sut spere celestes mote roabile e existiare totide ee sbas
sepatas taq p'n imobilia c isibilia . vinitu ncitas potiedi nuin sbaz sepa
taz dimitti fortoribz c sapietoribz in phya . Si aut obiciat' q dcm in
quibz suppo . q omis lato celestis coris ordinati e ad latoi alteri alicui'
astri po.le ee aliq latoi no ordinata no ad latoi astri . Sz ci obicit' q
e aliq sba sepata q que no movet aliq spera . dicim' p's adh . Fm q oio
na c sba impassibil' Fm se sortita e optim fiem . qu costitit i opari c movi
cu ti sit imo' . c io tot sut sbe sepate c no plres . quot mobilia sepitna
q2 qlz ipaz fis e latonu alic' spere taq bo' amatu c dsideratu . Ad p' vo di
cim' q ipo.le e estiare ee alias latoes p't eas q ordinat' ad latoi astro
z . Qm' ei feres nali mobile natu e ip' ferre gra alic' lati . nec e ispit
nis aliq lato gra sui ip' ul gra alti' latois . q2 sic p'cedet' i i'fitu . q ipt
q omis lato sempitnoz coz' e p alq ast' distictu i celo . Si c obici
at' q no e t' vnu celu . q si eent plres nuo differentes . sic differt plres
hoies oporteret p'ncipia movetia . ipos ee vnu spe c m'lta nuo . q e
ipo.le q2 q s' m'lta nuo hnt m'. i . q coz vo spes e eade . ut io hois . m'
vo e diversa vt m' sortis c calys . Pma aut sbqditas m' no h3 , cu
sit entelechia . c actus puru' . p'm g' moves imo.le cns vnu e ide c nuo
moves vnu mo.le solu sp c cti . p q solu e vnu celu . Cretitu e at
ab atiqs . c dimissu posterioribz q' i fabula . q2 sbe sepate sut dij c q diviu

ee contins tota nam . queda at alias addita s' fabulose ad vtilitate c psua
sione m'toz . ut facil' subiciat' leges c 9formet' hoies hoibz . Quoz dcis
siq's sepaverit c acceperit solu h q p'mas sbas sbas deos existimauert putabs
hoc ee dine dcm . h Fm sil'r . Sepe aut i'venta vitate vni'cq artis c ph'ye q'm
po.le e ivetu c itm corrupta . ut dcu e xbell' . ita ex diuinis . it dcu eralys s' cor
ruptoibz de nuo sbaz sepataz saluata sut sic dci taq relique c q ap'inis
hem' de oppoitoe ipaz tm nob e m' . intelligere ec . Movet v . dubioes ee intellc
Qm' .9.m q sic icipit . Que aut ec . tu p'me sbe sepate . qui intell's v's alq
diuisum m'r entia . sut qda dubioes quo sit i p'ma sba sepata . c p'ma du
bitato e vtr' i intelligat . q si intellit actu no erit ad insigne . s3 pot' erit sic
dormies . 2.ª e si intellit vtr' h' intellige sit ad a' p'n.le ul no . si ei e ad p'n.le n
e id cu sua intelligia actuali . s3 e po intelligere . ex quo s' q n sit sba optima p
intellige ci i e honora.le e . Ci dubitatoe e . supposito q ul' intell's ul' act' intellndi
sit sba ip' vtr' intelligat se ip'm aut ad altm . c si altm . vtr' v'm sp intelligat
ide aut nuch . aut nut a' . 9tu ei differt intellige bo' cns aut apparens .
c i'hens v' dr dice 9qbzda q ea dm' intell's intelligat vt vilia . cu q m' e qd
intellit ad honorabile c diviu nec trasmutat' de vno intelli'. ad a' . Cm 3ª tras
mutato i digniu q e c mot quida . qui no cadit i p'ma sba . Ad p' dubione
dd . e q p' . sba sp e i actu intellndi . q2 si intellire no icet ei actu . si po . roabli
laboriosa eet ei 9tiuato intellctois . Ad . 2.ª no dd e . q sit a' . a se ipa i e p'me
sbe intellire . n e ad p'ncipali' ipa . p quod reducat' ad actu intellndi . q2 illud
intelligibile p q reducet' ad actu intellndi dign' eet q intell's ip'i . ad . 3.ª aut
dubione dd . q intellctoi sbe intell'ntis ulia i e ad i dign'um . c fugiendu . q ad'm
p' i visu . q nobil' e no vide q vide qda vilia . s3 tale n cadit i intell'm
sbe . c intellna e optiu p q n' intellit cu sepsm . g' intell't taq potetissi'm intelli
gibile intellit . c sua intellctom que n differt a sua sba . i nalbs quid' entibz
differt hit' actus . dom . vt scia c scibile . oppio c oppiale . mediacto c me
dicale . Ipa aut sba taq impssibile . c pfca ide s' . Ci dubo e . si aut di
versu est ipa sba intellire c intelli . s q i iteoz i n e ei vltima pfecto . Si ei in
divisa sut . no e ide i ea intellcto . c q intelli . ad q dd e . q sicut i qbzda ide
e sba c res scita . q ad'm i artibz scius idem e sba rei p concepte si
m . c q ditas rei sci' . c i theoricis ide e ro . res . c intellcto rei . i i p'ma sba
ide e actus intellndi c obm q intelli . i h's q no hnt m' no e altm q (A rati)
intelli intellcto . In p'ma g' sba ide e actus intellndi intell'ra c q intelli ide erit
re c rone . c sic eade e pfcio vtriusz . Adhuc aut restat dubio vtr' p'a
sba intelligat cns 9poi' . q2 si ip' intellit trasmutabit' i ptibz toti' intellndo
vna post alia . Ad h dd . q ome i m'le e i divi'.le c q intellit e i m'le . vro idi
visibilis . huan' g' intell's i divi'.le e . tn intellctom 9poitoz cap'it i a' tpr . nec h3
pfcam intellctom entis 9poiti i hoc l'itu i divi'.l aut i illo . s i toto q'da
tpr . c sic trasmutato q h3 intellndo ptes toti' inest ei . q2 intellit i tempe

prima aut secunda b3 intellectus sui ipsius. et sic omnino aliene toto esse non indivisibile. id est quod ex non intellectis
et extremitatibus est divisibile. ‖ Perscrutatio aut est quasi b3 etc. Investigat quod in
Capitulo ultimum quod sic incipit. Totius universi est duplex bonum. s. ordinis et principis. quod
principis est primum principium. nec possibile est esse plura principia prima. sed unum tantum. Perscrutando
est qualiter natura totius universi habet bonum et optimum ad separatum. sive in ea sit ordine ad
quod dicit quod utroque modo bonum et optimum est in universo. quia dicitur exercitum est bonum or
dinis et bonum principis. quod principalius est bono ordinis. nam princeps non est propter ordinem
exercitus. sed ordo propter principem. In universo est bonum ordinis universi. et bonum primi entis tamquam
ex principis. propter quem est ordo universi. Entia aut que in universo sunt ordinata sunt ad
invicem. sed non omnia similiter adiuncte ordinantur. sed quedam plus et minus. ut natatilia. volati
lia. et plante. non enim sic se habent partes universi. quod una nihil conferat alteri. sed potius
omnes partes adiuncte ordinantur et ad unum. Contingit autem eis in domo aliter ordinentur
liberi quibus non convenit facere quecumque contingunt ab ordine. sed omnia aut plurima ordinate
et aliter servi ac bestie qui parum participant de hiis que pertinent ad communem ordinem
domus. multa vero impertinentia faciunt. sic et in universo. natura est principium distinctionis cuiuslibet uni
cuique parti. et qualiter omnia communicent et conveniant toti. Que autem impossibilia contingunt dicentibus
aliter quam nunc dictum sit ex. non latet. Omnes enim antiqui faciunt omnia ex contrariis. quibus
tria inconvenientia accidunt. primum est quod non omnia sunt ex contrariis. Secundum in ea quibus sunt contraria non sunt ex
contrariis. Tertium quod non assignant modum quomodo entia sunt ex contrariis. Secundum inconveniens ex hoc
patet. quod impossibile est contraria fieri invicem. ita quod unum fit in altero. Hoc autem inconveniens non accidit no
bis eo quod ponimus aliud tertium scilicet materiam ex qua fiunt ambo contraria. et que nulli contraria est. Primum
aut inconveniens scilicet quod omnia sunt ex contrariis ex hoc patet. Si enim prima contraria sunt bonum et malum
omnia entia participabunt de malo. excepto uno scilicet bono quod est alterum principium. Sed omnia sunt
ex contrariis. nam malum est alterum principiorum. propter hoc enim aliqui dicunt bonum et malum non esse principia. quo
niam in omnibus maxime bonum sit principium. Alii vero dicunt bonum esse principium. et hoc recte. tamen
quomodo sit principium utrum sicut finis. aut sicut movens. aut sicut forma non dicunt. Empedocles
aut amicitiam facit esse principium tamquam bonum. sed inconveniens. quia dicit ipsam esse principium mo
vens. quia congregat. et principium materiale. quia est pars mixture. et sic ei accidit idem esse materiam et
movens licet sint diversa ratione. Aliud est inconveniens ei accidit. quia litem facit naturam mali
incorruptibilem. Anaxagoras vero intellectum facit naturam boni. dicit esse principium movens non tamen
assignat tertium cuius gratia movet. cum tamen alterum sit movens et finis propter quod movet nisi
sint idem. nisi sic dicamus medicativam esse quodammodo sanitatem propter quod agit. Inconveniens
est non facere principium contrarium intellectui. Tertium autem inconveniens quod antiqui accidit est quod omnes dicentes
principia contraria non utuntur contrariis nisi figurative. nec dicit aliquis eorum cuius gratia hoc quidem cor
ruptibile. hoc autem incorruptibile. sunt cum omnia ex eisdem principiis fiant. Aliqui omnia
faciunt ex non ente. alii vero omnia esse unum. nec assignant ulterius facere principium. Nullus
dicit quare sit causa generationis. Facientes duo principia necesse est necesse alterum ipsorum esse
principalius. nam ponentes species et ydeas. oportet dicere aliud principium principalius esse propter quod aliquid
participat. et ad participat. Si principia sunt contraria necesse sapientie prime et honorabilissime

ad esse contrarium. cum sit de primo principio. Nobis autem hoc non accidit. qui primo nihil contrarium ponimus.
quia omnia contraria materiam habent que in est potentia ad ipsa. Primum autem non est in potentia ad ignorantiam
contrariam scientie. nec aliquid est ei contrarium. Si principia contraria sunt tamen sensibilia. propter quod si omnia principia sunt
contraria. non erunt aliqua entia preter sensibilia. nec erit primum principium. nec ordo. nec generatio. nec ce
lestia. sed processus in infinitum in principiis. Sicut accidit primis phisicis et omnibus theologis.
Si aut preter sensibilia numeri et species sunt principia. aut nullius sunt causa. aut non sunt causa motus.
Preterea ex ipsis non erit magnitudo et continuum. neque ut movens neque ut forma. numerus enim non est
continuum. nec ut movens. nec ut forma. Nullum contrariorum principiorum erit factivum
et motivum. si numeri sint principia. et cum factivum sit potentia non factivo. contingeret principia non esse. aut
esse posterius et ipso. et sic non erunt sempiterna aliqua entia. sed aliqua sempiterna sunt. Non
timendum est quare numeros esse principia. Quare nullus ipsorum dicit nec dicere potest quomodo anima et
corpus et quelibet alia res sit constituta ex numeris. nisi dicat sicut nos quod numerus est causa mo
vens. Dicentes autem quod prima substantia est numerus mathematicus et alie substantie consequentes se habent
ad istam. ita tamen quod diversa sunt principia cuiuslibet destruunt ordinem universi. et inconnexum
faciunt ipsius substantiam. Quod enim multa sint talia principia unum ens non plus ordinatur
ad aliud ens quam ad non ens. et sic destruitur ordo entium quod est impossibile. Entia enim non
volunt male disponi. non est bonum pluralitas principatuum. unus ergo princeps est in ordi
ne universi. Explicit compilatio xii. metaphisice distincta capitulis edita a
fratre Iacobo de Alexandria ordinis minorum ad postulationem serenissimi principis
domini Roberti Ierusalem et Sicilie regis.

Primum capitulum probat necessitatem scientie ex nobilitate
substantie de qua est ipsis hominibus ad sciendum.
2m. comparat excellentiam artis et scientie omnis
ipsorum practicorum quorum ad agere et speculativam quam ad
sciendum. ‖ Scientiam speculativam ad predicti
3m. comparat causam ut ostendat speculativam
esse nobiliorem. ‖ Sapientiam probat primo
4m. conditiones ‖ philosophiam, prout dicebantur de sapientia.
4m. manifestat philosophiam esse specula
tivam liberam divinam. honorabiliorem ceteris.
5m. ostendit necessitatem determinandi quantum sunt
cause entis, prosequens opinionem naturalium de causa materiali.
6m. quod evidentia rei cogit antiquos
ponere causam efficientem nisi non est generatio et
in finale. ‖ Unum principium motus non est ponere
8m. quod enim data una sunt plures. de quibus im
perfecte locuti sunt antiqui.
9m. quod Leucippus et Democritus causam materialem
tetigerunt ex qua assignaverunt diversitatem entium.

10m. continet opinionem pictagoricorum
ponentium numeros et principes ipsorum prin
cipia rerum. ‖ Opinionem loquentium de
11m. continet ‖ toto ente tamquam
de una natura singulari.
12m. continet opinionem platonis de
principiis entium. et in quo differat a pic
tagoricis. ‖ Summatim de antiquis
13m. continet ‖ de causis qui invenerunt
plures quam quatuor causas de quibus dictum est
in phisicis. ‖ Opinionem ponentium
14m. improbat tamen principium materiale
et non corporeum.
14m. improbat opiniones ponentium
plura principia materialia. Empedocles et
Anaxagoras. ‖ Improbat opinionem picta
16m. goricorum declarans insufficientiam
ipsorum. ‖ Opinionem platonis de y
17m. improbat de eius insufficientiam

poitois ⁊ in genere

¶ 18m improbat .c. rationibus oppinionem platonis ponentis ydeas esse quod dicit ex.
¶ 19m. alys .c. rationibus oppinionem eius de quo addit quod ponit ydeas esse numeros.
¶ 20m. improbat .c. rationibus oppiniones plurimorum de principiis entium quorum adrom esse di.
¶ 21m improbat 4or rationibus oppinionem eius de pri... quod dicit ydeas esse principia sciendi.

¶ 1m. declarat facilitatem ⁊ difficultatem cognitionis veritatis quod difficultas est ex parte nostri intellectus.
¶ 2m. declarat prius philosophiam esse scientiam veritatis cognite per causam primam quod est maxime ⁊ necessario vera.
¶ 3m probat quod est status in causis ⁊ primo in efficiente ⁊ finali.
¶ 4m quod est status in materialibus ⁊ formalibus ⁊ in generalibus etc.
¶ 5m declarat impedimenta cognitionis veritatis que sunt observanda volenti acquirere noticiam.

¶ 1m manifestat quod dubitare est utile ad acquirendam noticiam veritatis.
¶ 2m. enumerat 20 questiones de quibus pertractandum est in sequentibus.
¶ 3m inquirit disputative utrum una scientia aut plures considerent causas entium et si plures que istarum sit prima philosophia.
¶ 4m. utrum de primis principiis considerat in una scientia ⁊ utrum eadem scientia sit de eis ⁊ de substantiis.
¶ 5m. utrum omnium substantiarum sit una scientia sed considerans substantiam ⁊ eius accidentia.
¶ 6m utrum preter substantias sensibiles sint alie substantie ⁊ utrum ydee ⁊ mathematica sint eiusdem generis.

¶ 7m. utrum genera sint magis ponenda principia entium quam ... ⁊ forme aut econverso.
¶ 8m. utrum genera sint magis ponenda principia entium quam species que immediate predicantur de individuis.
¶ 9m utrum sit aliquod universale preter singularia ⁊ utrum sit aliqua forma separata a sensibilibus.
¶ 10m utrum sit una forma substantialis omnium entium ⁊ utrum omnium sint eadem principia.
¶ 11m. utrum corruptibilium ⁊ incorruptibilium sint eadem principia.
¶ 12m utrum ens ⁊ unum sit substantia rerum vel aliquid ab eis.
¶ 13m utrum numeri ⁊ divisiones mathematice ⁊ puncta sint substantie entium.
¶ 14m. utrum principia sint ad actum vel potentiam ⁊ utrum sint universalia vel singularia sint rerum principia.

¶ 1m. declarat per unitatem ad primum philosophum considerare ens in quantum ens ⁊ causas ipsius quomodo ens multis dicatur quod secundum unitatem analogie ad primum ens de quo principium considerat prima philosophia.
¶ 2m quod ens ⁊ unum idem significant ⁊ quod tot sunt species unius quot entis de quibus omnibus est eadem scientia.
¶ 3m. quod ad primum philosophum pertinet considerare de pluralitate seu multitudine ⁊ eius speciebus.
¶ 4m. quod eadem est speculari de omnibus ... hoc quod speculatur de ente ⁊ principiis eius. philosophi est considerare prima principia
¶ 4m quod primum philosophi est speculari de primis principiis per se notis in demonstrabilibus quibus alie scientie utuntur.
¶ 6m. quod prima philosophia est considerare primum principium per se notum s. non contingit idem eidem simul inesse ⁊ non inesse. negantes principium
¶ 7m. disputat contra ex suppositione signi

ficationis. quod si opposita unius
¶ 8m. probat contra dicentes de eodem non predicabitur de aliquo per se sed omnia erunt accidentia.
¶ 9m. probat contra dicentes quod si contradictoria vera sunt de eodem omnia erunt unum.
¶ 10m probat sylogismo dicentes quod neque omnia contradictoria neque quedam de eodem verificantur.
¶ 11m. probat idem per hoc quod res ad veritatem significant ⁊ per hoc quod magis ⁊ minus verum est respectu maxime veri.
¶ 12m. contra diversos modos disputandi contra negantes principium ex diversis causis ⁊ quid movit aliquos ad oppinandum opposita verificari de eodem solvens eorum motivum.
¶ 13m. quod oppinari omnia que apparent vera esse per vertit ex oppinari contradictoria simul esse idem.
¶ 14m. excludit motiva oppinantium omnia apparentia esse vera ⁊ omnia esse in motu.
¶ 15m. probat .iii. rationibus quod non esse apparens est verum.
¶ 16m. improbat oppinionem negantium medium contradictionis ⁊ dicentium quod de omnibus est quodam demum.
¶ 17m concludit contra non posse verificari de eodem sed contradictoria de eodem non verificantur.
¶ 18m. improbat dicentes omnia esse tantum falsa ⁊ omnia esse tantum vera.

¶ 1m distinguit quot modis dicitur principium ⁊ quod omni principio commune est quod sit primum.
¶ 2m. distinguit genera causarum 4or ⁊ proprietates ipsarum sunt tres modi secundum quorum quilibet est actu vel potentia.

¶ 3m diffinit quid est elementum ⁊ de quibus predicatur ⁊ de quibus translative dicitur elementum.
¶ 4m. distinguit quot modis dicitur natura ⁊ quod principium motus non salvatur in forma substantiali.
¶ 5m. distinguit quot modis necessarium ⁊ quod necessarium reperitur tamen in demonstrationibus quam ipso esse.
¶ 6m. declarat quot modis dicitur unum per accidens ⁊ quot modis unum per se.
¶ 7m. quod non unum consistit in divisione ⁊ quod multa dicuntur unum sed habitudinem ad aliud unum.
¶ 8m. quod sicut ens per accidens quod ens per se dupliciter dicitur.
¶ 9m. quod substantia dicitur 4or modis qui reducuntur ad duos.
¶ 10m. quot modis idem per accidens ⁊ quot modis idem per se ⁊ quomodo differunt diversum ⁊ differens.
¶ 11m. quot modis dicuntur similia opposita contraria ⁊ diversa specie.
¶ 12m. quod priora ⁊ posteriora dicuntur 4or.
¶ 13m. quot modis dicitur potentia potens impossibile ⁊ impossibile.
¶ 14m. quid est quantum ⁊ quod dividitur per discretum ⁊ continuum per se ⁊ quantum per accidens ⁊ quod per se quanta.
¶ 15m. quod qualitas dicitur quatuor modis qui reducuntur ad duos.
¶ 16m. quod relatio habet tres species ⁊ quod quedam dicuntur ad aliquid per accidens quedam per se.
¶ 17m. quod perfectum dicitur tribus modis.
¶ 18m. quod est terminus quot modis dicitur ⁊ qualiter se habet ad principium.
¶ 19m dicitur secundum quod ⁊ quid est dispositio.
¶ 20m. quot modis dicitur habitus.
¶ 21m. quot modis dicitur passio.
¶ 22m. quot modis privatio dicitur privatio.
¶ 23m. quot modis dicitur habere.
¶ 24m. quot modis dicitur aliquid esse ex aliquo.
¶ 25m. quot modis dicitur pars.
¶ 26m. quot modis dicitur quid est totum ⁊ quid continens dicitur.

Cm 27m quid est colobon.
Cm 28m quotiens dicitur genus.
Cm 29m quotiens dicitur finem.
Cm 30m quid actus et quotiens dicitur.

Cm 1m declarat quod primae philosophiae est considerare causas entis in quantum ens.
Cm 2m quod licet physicus et mathematicus sint speculativi non tamen considerant ens in quantum ens.
Cm 3m quod quaedam scientia alia a praedictis potest ambabus et universalior ipsis considerat ens in quantum ens.
Cm 1m declarat quod nulla scientia speculativa praecedente ente secundum accidens.
Cm 2m quid est secundum accidens et quae est eius causa et quare eius non est scientia.
Cm 3m quod entis secundum accidens non est causa naturalis.
Cm 4m quid est verum et quid falsum.

Cm 1m libri 7i probat substantiam esse ens primum ita quod prius est definitione ratione notitia et tempore.
Cm 2m quod substantia sensibilis manifesta est nobis et prosecutiva ut maxime sit, ad primam ipsam.
Cm 3m dicit substantiam et formam vel esse quod et subiectum praeterquam de substantia quaerit quaeque dicitur materiam et formam et compositum.
Cm 4m declarat quod quidditas et definitio convenit rei quae est quidditas secundum se et secundum quod entis praedicamentis non est quidditas.
Cm 5m quod accidentis est definito sicut ipsius est quidditas non quidem tamen simpliciter et primo sed secundum quid.
Cm 6m quod differentia accidentium magis apparet primum est ex additione substantiae.
Cm 7m quod quidditas et cui est quidditas non sunt idem in entibus per accidens licet sit idem in entibus per se. que fiunt a natura sive ab
Cm 8m quod in hiis arte sive a casu est ad efficientes et quod est ex qua et ad finem.
Cm 9m quod forma non per se generatur sed compositum.
Cm 10m quod ydee non sunt necessarie ad generationem.
Cm 11m quod quaedam fiunt sive ab arte et casu quaedam ab arte tantum. omnia tamen fiunt ex principio univoco.
Cm 12m utrum partes rei sint omnes de essentia quidditatis ipsius.
Cm 13m que partes sint priores et quae posteriores toto diffinibili et quod materia in quibusdam est de essentia speciei et quod partes diffinitionis sunt per se partes speciei et non individui.
Cm 14m quod partes sunt speciei et individui et quod materia non univoce est pars speciei.
Cm 15m quod in quibusdam materia est de essentia speciei licet non omnis pars materialis sit de eius essentia et quod forma est principalis ipsius.
Cm 16m quod diffinitio sit una ratione licet habeat partes diversas per unitatem differentie ultime.
Cm 17m ostendit utrum rationibus quod universale non est substantia et duobus inconvenientibus quod est substantia.
Cm 18m quod ipsorum est ydeas esse substantias separatas et species quasdam sicut species et constat ex genere et differentiis.
Cm 19m quod nullum significare in quantum significatur diffinitio et quod quaedam sunt ipso. et non omnis sunt actu ens.
Cm 20m quod omne et unum non significant substantiam entium et quod potentia differentiam habet ad rectum.
Cm 21m quod quidditas et forma substantialis est principium omnium rei per quam respondetur ad questionem propter quid habente locum compositis.
Cm 22m quod forma totius non est elementum nec est ex elementis compositis ipsius potest dici esse elementum et principium essendi.
Cm 1m recolligit quae in 1o dicta sunt ordinans ipsa ad prosecutationem substantie sensibilis.
Cm 2m declarat de substantia sensibili et quod aliter materia aliter forma aliter compositum dicitur substantia.
Cm 3m quod nomen significans totum principaliter significat formam quae est ratio essendi necessario generationis et assimilatur numeris.
Cm 4m quod licet omnia generabilia sint ex eadem materia prima tamen diversorum est diversa materia propria.
Cm 5m quod forma non fit ex forma et compositum ex composito. et quomodo materia se habet ad contraria.
Cm 6m quod cum unitas rei habentis partes est quia altera pars est in potentia et altera est actus est quia separatis autem est causa prioritatis.

Cm 1m probat quod omnis potentia reducitur ad activam sicut ad primam. quod differt a passiva et quod cum opposito in potentia oppositione privationis.
Cm 2m quod quaedam potentiae sunt in rebus inanimatis et haec sunt irrationabiles. alie vero in rebus animatis quarum quaedam sunt rationales quaedam irrationales.
Cm 3m improbat opinionem dicentium non esse in potentia nisi quando est in actu tamquam idem sit actus et potentia.
Cm 4m diffinit quid est potentia et quod nomen actus venit ad notitiam nostram ex motibus.
Cm 5m quod potentiae naturales praecedunt actus. acquisite vero fiunt per actus et quod irrationabiles potentiae statim agunt activo approximato passivo. rationales autem non nisi agunt duo contraria licet sint contrariorum.
Cm 6m quid est actus et quod ipsius est duplex differentia.
Cm 7m quando aliquid est in potentia ad actum et quando non.
Cm 8m quod actus prior est potentia ratione substantia et tempore autem alio prior alio posterior.
Cm 9m probat quattuor rationibus quod actus est prior potentia in bonis et perfectione.
Cm 10m quod in bonis et studiosis melior est actus quam potentia in malis autem deterior re bus quod malum est posterius
Cm 11m quod actus prior est potentia cognitione quia ipso sunt tunc cognoscitur quando deducuntur ad actum.
Cm 12m quod verum et falsum in compositis est per compositionem et divisionem in simplicibus verum est per attingere.

Cm 1m declarat quod unum dicitur quattuor modis scilicet continuum totum et perfectum indivisibile specie. significat autem quibus primo ratione unum nomen equaliter sed secundum prius et posterius.
Cm 2m quod in quolibet genere est unum primum mensurans et hoc maxime reperitur in quantitate ex qua dicitur ad alia.
Cm 3m quod eiusdem plures possunt esse mensure reducibiles tamen ad unam simplicem et unam generis mensurantis.
Cm 4m utrum sit aliqua substantia separata mensurans alias substantias omnes substantias. et utrum ens et unum idem significent.
Cm 5m quod unum et multa opponuntur privative et quod quot sunt species unius tot multitudinis nec idem est differentia et diversitas.
Cm 6m quod contrarietas est maxima et perfecta differentia ex qua verificatur omnes diffinitiones contrariorum.
Cm 7m quod in omni contrarietate salvatur aliquo modo oppositio privationis.
Cm 8m quod unum opponitur multis et equale magno et parvo non contrarie sed privative.
Cm 9m quod unum est mensura multitudinis non prout multitudo dicitur excedens secundum quantitatem absolutam.
Cm 10m quod media sunt ex contrariis propter hoc quod sunt in eodem genere cum ipsis et mediantibus contrariorum.
Cm 11m quod differentia speciei continetur sub eodem genere quod dicitur in eius prioribus et quod contrarietas est differentia specifica.
Cm 12m quod sola contrarietas est cum parte forme

facit driam spe^m. et no illa que e ex
pte po^e. ut maschinu et fem^m.
C 13^m. q dria spe differunt. tn corrup
tibile et icorrupt^le differt gene.

ca^a li. xj.

C pm recapitulat quasda qones tactas i 3°.
C 2^m. recapitulat alias qoes tactas ibide.
C 3^m. q entis iq^m ens e una scia, pter
conitate analogie q hnt oa omia e
ntia ad pmu.
C 4^m. q pmi phy e consid^re ens iq^m
ens, et pncs eius. n no et pn qa
omniu.
C 5^m. disputat 9 negates hoc pm n
contigit sil ee et no ee.
C 6^m. ondit q eraclit^o negauit de^m
pn^m et silr anax.
C 7^m. soluit et destruit oppioes fls
de pdco pn^o.
C 8^m. excludit v. roibz oppione di
centiu oia ee i 9ti^o motu et fluxu.
C 9^m. excludit qui sut l n curabiles
et qui no. de hys qui oppinat^r fls
ct pn^i.
C 10^m. q ois scia suppoit sbm dq^o, pbat
pncs p pn. et q phya q e de sba
cu^o forc e i n alta e apma phya.
C 11^m. q de ente sm actus n e scia
q eius sut cae infite. q q^a ipi^o no
querutur pn. sil^r. d ente q e vm
scia.
C 12^m. recapitulat ea q d forc dca sut 2°.
phy^a. || mot^o e actus entis i po sm
C 13^m. q || q i po sm q de^m e i 3° phy^c.
C 14^m. quot mois dr i fitu. et q i po^le
ip^m ee actu sepatu.
C 15^m. q i po^le e cor^o fil^e i fitu ee.
C 16^m. q ad mutat^e sm acone ad pe
pte. ad p se. et q moues eode modo
dr^e. ut de^m e 3° phy^a.
C 17^m. q mot^o 3. sut spes nec mo
tus e i sba. nec ad ad. n i actoe
et pane ut de^m e ibide.
C 18^m. q^t mois dr i moble. et q^o
e sil tange. et sic de alys itetoi
bus poitis ibidem.

C pm. q phy pmi e osidare d sba
q diidr^r i sbi^le sempit^na et i s^bi^le
corrupt^le et imo^le. et q ois sba si^l
tm^a.
C 2^m. q forc e p^s m^e sbe sb^e q e
admodu hitus. et i sbiali no e
sepa^t a sba copoita.
C 3^m. q sbe et alior pdicamtoru
pn reali sut dui^sa, pportoali
tr sut eade s. m forc pno.
C 4^m. q nece e ee aliq sbam
sempit^na. i mo^le. q actu agete
ing no e m.
C 5^m. q sba pma sempit^na q est
actus pur^o mouet ut finis p
se e i celi^s. et opti^m ens moues a^a.
C 6^m. q ip^s h3 delectatoem i se cu sit
vita simplex et impassibilis.
C 7^m. q nus sba^x sepataru q^o
e cenus cor^m sempit^nor celes
tiu motor q sut 44. ul 45.
C 8^m. mouet v. dubitaones cca in
tellm pme sbe.
C 9^m. et ultim q i na vniusi e
duplx bonu s. ordis et pncipis
qui pnceps e pn^m p^m. q na n
patit^o plificari. 3 requirit ip^m
esse vnum.

C (?) ca^a. xy. li

Fteo g^as. Amen.

B·14·C.

204

D.S. Maggio 1908

8

II

cc. III cart. di cui la II e III bianche + cc. 206 membr.
esatt. numerate + cc. II' bianche
22 - VI - 1964 MAB